This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

23333
HN 2W5I B
Digitized by Google

KF 23333 (1')

VE RI TAS

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ
ΤΑ ΗΘΙΚΑ.

PLUTARCHI
CHÆRONENSIS
MORALIA,

ID EST

OPERA, EXCEPTIS VITIS, RELIQUA.

GRÆCA EMENDAVIT,
NOTATIONEM EMENDATIONUM, ET LATINAM XYLANDRI INTERPRETATIONEM CASTIGATAM, SUBJUNXIT,
ANIMADVERSIONES EXPLICANDIS REBUS AC VERBIS, ITEM INDICES COPIOSOS, ADJECIT,

DANIEL WYTTENBACH,
HIST. ELOQ. LITT. GR. ET LAT.
IN ILLUSTRI ATHEN. AMSTELOD. PROFESSOR.

TOMUS I.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.
MDCCXCV.

Digitized by Google

KF 23333 (1)
~~Sp 86,240~~
HARVARD COLLEGE LIBRARY

Digitized by Google

ACADEMIÆ OXONIENSI

D. D.

DANIEL WYTTENBACH.

Digitized by Google

Hoc Volumine I, continentur,

Præfatio.

Explicatio notarum, quibus libri cum ſcripti, tum alii, ſignificantur, in Notatione Emendationum interjecta Græco Contextui et Latinæ Verſioni.

Index peculiaris quo notantur libri cum ſcripti, tum editi, quibus in emendandis Moralibus uſi ſumus.

PLUTARCHI MORALIA,

GRÆCE ET LATINE,

INTERJECTA EMENDATIONUM NOTATIONE.

		PAG.
I.	ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ. *De Liberis Educandis.*	1
II.	ΠΩΣ ΔΕΙ ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ ΑΚΟΥΕΙΝ. *Quomodo Adoleſcens poetas audire debeat.*	51
III.	ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΟΥΕΙΝ. *De Recta Ratione audiendi.*	139
IV.	ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΕ ΤΟΝ ΚΟΛΑΚΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ. *Quomodo Adulator ab Amico internoſcatur.*	183
V.	ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΑΙΣΘΟΙΤΟ ΕΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΤΟΝΤΟΣ ΕΠ' ΑΡΕΤΗ. *Quomodo quis ſuos in Virtute ſentiat profectus.*	285
VI.	ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΥΠ' ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ. *De capienda ex inimicis utilitate.*	329

Digitized by Google

PAG.

VII. ΠΕΡΙ ΠΟΛΥΦΙΛΙΑΣ. 359
De Amicorum Multitudine.

VIII. ΠΕΡΙ ΤΥΧΗΣ. 379
De Fortuna.

IX. ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ. 393
De Virtute et Vitio.

X. ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ. 403
Conſolatio ad Apollonium.

XI. ὙΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ. 479
De tuenda Sanitate Præcepta.

XII. ΓΑΜΙΚΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ. 541
Conjugalia Præcepta.

XII. ΤΩΝ ἙΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ. 575
Septem Sapientum Convivium.

XIV. ΠΕΡΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ. 649
De Superſtitione.

XV. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ. 681
Regum et Imperatorum Apophthegmata.

XVI. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΛΑΚΩΝΙΚΑ. 827
Apophthegmata Laconica.

XVII. ΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΑ. 945
Inſtituta Laconica.

XVIII. ΛΑΚΑΙΝΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ. 963
Lacænarum Apophthegmata.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

CAPUT I.

De conſilio ac propoſito Editoris.

TRIA omnino ſunt, quorum is, qui in vetere Auctore edendo pretium operæ facere velit, rationem in primis habere debet. Primum eſt, an dignus editione ſit Auctor: alterum, digna Auctore editio utrum exſtet an deſideretur: tertium, an ipſe perficiundæ editioni idoneus ſit editor. Horum primum Plutarcho ſupereſſe, omnes conſentiunt humaniores: alterum ei deeſſe, conſtat inter eruditos: tertium quale in me ſit, magis eſt aliorum exiſtimare, quam meum profiteri. Sed unumquodque horum trium paulo uberius explicandum; ſiquidem iis explicandis omne præfationis officium continetur.

Ac de Plutarchi quidem laudibus et dicere hoc loco et tacere difficile eſt. Si taceam, videar præcipuum editoris munus, quod in commendando Auctore poſitum eſt, neglexiſſe. Si dicam, dicendum ſit aut univerſe aut peculiariter: quorum neutrum cum hac præfatione congruit. Univerſe Plutarchum laudare, ut unum ex præſtantiſſimis Auctoribus, magnum in Hiſtoria, magnum in Philoſophia, magnum

Digitized by Google

in omni doctrinæ genere, egregium ad ingenii et virtutis fructum: hæc igitur, quamvis vera, tamen ſupervacanea ſit oratio, quippe de re pervulgata et nemini dubia. Peculiariter viri ingenium doctrinamque explicare, dotes interius inſpicere, earum modum rationemque expendere, cenſuram agere, eſt ſane opus nec actum nec ſupervacaneum, et cum editoris provincia ita conjunctum, ut verear ne plerique hoc, tamquam debitum, continuo in præfatione ſibi exſolvi et cupiant et exſpectent. At ejus tractatio quum tam late pateat, ut ſit juſti inſtar libri, ac totum præfationis ſpatium occupatura videatur; eam Animadverſionibus reſervandam duxi, ubi de viri vita, rebus, ſcriptis, exponetur. Nunc ad operis ſummam feſtino: nunc *Plutarchi Moralia*, emendata, Græca, et Latine verſa, cum brevi emendationum notatione, emitto: reliquam omnem interpretationem libro Animadverſionum, mox ſubmittendo, complectar. Quam diſtributionis rationem quare ſequendam putaverim, paucis declarandum eſt.

Vigeſimus et ſecundus hic eſt annus, quum edito *Plutarchi de Sera Numinis Vindicta* libello ſpem fidemque feci edendorum Operum Plutarchi omnium. Proponebam editionis mihi formam omnibus numeris abſolutam: neque dubitabam, quin eam vel ſubſecivis horis, intra proximum decennium ad finem perducturus eſſem. Qua in ſpe opus cum tempore non recte comparabam. Ex adoleſcentia, veluti alta ſpecula, in reliquum vitæ ſpatium, ut ingentem et nullo limite circumſcriptum campum proſpiciebam: Opus meum oculis mihi videbar complecti ut ante me et proxime poſitum, quippe quod metiebar modo voluminis Plutarchei cujus

pondus manibus tollere poſſem. Mutata eſt ratio progreſſu ætatis. Ut temporis appropinquabant, ita operis recedebant termini. Abiit decennium: operis termini apparebant nulli. Abiit et quinquennium: plus erat reliquum quam confectum operis. Cœpi me tunc ex illa propoſitæ formæ magnitudine revocare, eamque arctioribus finibus circumſcribere, de quibus dixi in Bibliothecæ Criticæ, Volumine tertio, Parte prima. Cumque non ita multo poſtea, DELEGATI TYPOGRAPHIÆ OXONIENSIS, Viri Illuſtres, eam partem operis mei, qua *Moralia Plutarchi* continentur, excudendam vulgandamque recepiſſent; non ſubſecivum, ſed præcipuum, immo omne, quod quidem a muneris occupatione vacaret, et diurnum et nocturnum tempus in opere inſtituto collocavi. Jam, licet me non pœniteret quantum promoverem, hoc non tantum erat ut brevitate temporis exſpectationi hominum Plutarchi noſtri ſtudioſorum ſatisfacerem; ſi quidem expoſitam in Bibliotheca Critica inſtitutamque rationem tenere, et Animadverſiones ad rerum verborumque interpretationem comparatas ſimul cum ſcriptis Plutarchi, iiſque quavis pagina ſubjectas, edere vellem. Verebar etiam ne diutius differenda editione vanus ad promittendum et piger ad efficiendum viderer; aut potius, ne dudum ſuſceptam vanitatis et pigritiæ opinionem augerem. Dum ego in Plutarcho hæreo, ecce, duæ illius editiones, poſt meam inſtitui cœptæ, diu ante eam evolant, leves ſane ac tenues, ſed imperitis vendibiles in Germania: altera REISKII, ante hos viginti annos; altera, hinc nuper repetita, quam non vidi. Admonitores ſolvendi nominis frequentes aderant; Quibus ſi dicerem, quod vere dicebam, nondum mihi, quam-

vis hoc ſedulo agenti, omnia inſtructa eſſe ad editionem qua et peritis et ipſe mihi ſatisfacerem, difficile erat hanc pleriſque excuſationem probare. Erant et publice et privatim, qui feſtivi eſſe vellent, et has æternas moras dicteriis peterent: quos equidem, ut ab accurata doctrina rudes et mearum rationum ignaros, contemnebam. Erant boni et docti viri, qui me hortarentur ut ea ſaltem darem quæ jam parata haberem, reliqua alio tempore in altera editione adderem. Alteram vero, inquam, editionem Plutarchi! Valeat iſta iteratio forte parvulis in libris: in Plutarcho quidem valere non poteſt: certe de altera jam editione cogitare dum primam adhuc moliaris, et vanitatis ſit ridiculæ, et malæ fidei.

Accedebant graviores mutandi conſilii rationes, quæ me de vitæ humanæ brevitate et incerta ſpe admodum efficaciter monerent, eumque mihi incuterent metum, ne, dum opus ſimul totum urgerem, ita me mors occuparet, ut nulla pars abſoluta, omnes affectæ et inchoatæ eſſent, quas nemo ad probabilis editionis modum colligere et componere poſſet. Quare opus hoc meum in duas diſtribui partes deinceps abſolvendas: prima eſt ea quæ nunc jam tradita Delegatis Typographiæ Oxoniensis, Viris Illuſtribus, *Moralia* Græce et Latine, emendata, addita brevi Emendationum notatione, quinque voluminibus complectetur; altera, Animadverſiones ad rerum verborumque interpretationem comparatas, et Indices, paucioribus certe voluminibus, continebit. Hujus materiam dudum congeſtam ſi fatum aut digeri a me, aut ab alio quoquam in lucem proferri, non ſinat; opus tamen meliore ſui parte ſalvum eſt, id eſt ea quæ ad ipſius Auctoris manum et ſcriptu-

Digitized by Google

ram ſanandam et conſtituendam refertur, in qua proprium ac præcipuum editoris officium verſatur, quæ vel ipſa per ſe ſola juſtæ inſtar Editionis cenſeatur. Qua in re, ut parva magnis conferam, cavi ne idem committerem, quod in Polybio commiſiſſe dolemus Casaubonum: qui magni et egregii Commentarii molitione occupatus emendationem Græci exempli vix attigit, quamvis facile abſolvendam, ſi a Commentario eam disjunxiſſet et anticipaſſet: nunc utrique ſimul interitum patri mors, cum reliquæ interitu operæ conjuncta, occupavit.

Igitur de tribus, quæ initio memoravimus, præfationis capitibus, duo nobis explicanda ſuperſunt: quibus explicitis intelligatur, quid in Plutarchi ſcriptis adhuc *a prioribus editoribus*, quid nunc *a me* actum ſit. Quod quidem ita planius intelligetur, ſi prius operæ meæ initia et progreſſum enarravero.

CAPUT II.

De initiis et progreſſu operæ ab Editore in Plutarchi ſcriptis collocatæ.

IN Græcis Auctoribus, qui me adoleſcentem ac pæne puerum hæc ſtudia ingredientem præ cæteris tenerent, princeps fuit Plato. A cujus fonte et ubertate, quum ex Ruhnkenianis ad Timæum animadverſionibus cognoviſſem, quantum poſteriores Scriptores et hauſiſſent venuſtatis ac doctrinæ, et nunc etiam exſpectarent luminis ac medelæ; ſumſi mihi ex horum numero duos minime contemnendos, quos ex Veterum, maxime Platonis, fontibus corri-

Digitized by Google

gerem et illuſtrarem, Julianum ac Syneſium. Mox alium quæſivi, in quo major perfectiorque doctrina, certius ingenii pabulum ineſſet. Hic fuit Plutarchus. Qui me, fatebor enim, primo ſua quadam difficultate rejiciebat; poſtea eo magis alliciebat, quo magis ad ejus familiaritatem proficerem. Animadvertebam quotidie, quantam illa patefaciendæ intelligentiæ difficultas, patefactæ ſuavitatem ferret: quantam illa nominibus verbiſque et tralatis et efficacibus referta, ac per complures enunciationes continuata oratio præſtantiam haberet figurarum et ſententiarum, cum ex ipſa natura expreſſarum, tum ex omni doctrinæ genere delibatarum.

Ergo in Plutarchi lectione pergebam, et indies me magis magiſque inſinuabam in ejus conſuetudinem rationis, orationis, doctrinæ; unde fiebat, ut ſubinde vel ipſa hujus conſuetudinis obſervatione, vel Veterum, quos ſequebatur, Euripidis, Platonis, aliorum, auctoritate, locos cum difficiles explicarem, tum corruptos emendarem. Qua inventionis voluptate captus conſtitui ſtudium ita porro meum in hac opera collocare, ut ejus fructum aliquando in publicam lucem proferrem. Hoc ejuſmodi erat, ut, vel Animadverſiones in omnia Plutarchi opera, vel unum aliquem Plutarchi libellum meis Animadverſionibus expolitum, ederem. Prior illa ratio ſolutior ſcribenti jucundiorque erat; qua locos tractamus eos in quibus feliciter nobis opera ſucceſſerit, præterimus eos de quibus nondum liqueat.

Poſterior adſtrictior erat ratio, ſed eadem ſcribenti ad proficiendum efficacior; quippe neceſſitatem imponens locorum omnium, in hoc uno certe libello, corruptorum difficiliumque accuratius excutiendo,

Digitized by Google

rum, item Auctorum, ex quibus lux petenda eſt, legendorum. Sumſi ergo ex *Moralibus* libris, quem Animadverſionibus meis illuſtratum ſeparatim ederem, illum *de Sera Numinis Vindicta*. Ut ex *Moralibus* hunc præ cæteris eligerem, valebat argumenti cum gravitas, tum ratio, utraque ad communem hominum captum ſtudiumque accommodata. Ut omnino ex *Moralibus* librum eligerem, cauſſæ mihi fuerunt idoneæ, de quibus nunc dicendum eſt.

Triplex eſt illa intelligentiæ difficultas, quæ in legendo Plutarcho ſe iis objicit qui ejus uſum nondum habent. Prima eſt ea, de qua diximus, propria quædam Plutarcheæ orationis forma, in verbis, nominibus, conſtructione: altera, recondita doctrina: tertia, labes et corruptela ſcripturæ. Cumque duo ſint genera librorum Plutarcheorum, alterum hiſtoriæ, ſeu *Vitarum*, alterum doctrinæ quod vulgo *Moralium* nomine appellatur; in utroque quidem frequentes ſunt tres illæ difficultatis cauſſæ, multo tamen frequentiores in *Morali*. Itaque ad hoc me genus majore ſtudio applicui: non ut alterum negligerem: ſed ut utrique juſtam ac debitam adhiberem curam, intentiorem igitur magis affecto, quod vere dici poteſt doctius, difficilius, corruptius. Hoc inſtitutum ſimul eo valebat, ut ſi quando ad omnium Plutarcheorum operum editionem animum adjicerem, prius parata eſſent ac prodirent *Moralia*; quippe quæ triplice illa de cauſſa multo majorem diuturnioremque operam poſtularent quam *Vitæ*, quæ propterea recte in alterum quaſi actum et ad requiem laboris reponerentur.

Hoc meum fuit de Plutarcho conſilium, hic apparatus, ante hos viginti quatuor annos, quum Lug-

dunum Batavorum veni ad veriſſimos Literarum noſtrarum antiſtites, a quibus interiora ſacra perciperem, VALCKENARIUM et RUHNKENIUM: quorum illum ante novem annos nobis eripuit fatum: hunc vigente in ſenectute nobis ſervat Deus, et ut diu ſervet, cum ego pietatis et amoris cauſſa precor, tum omnes mecum Literarum et humanitatis cauſſa precantur boni. Igitur antiſtites noſtri operam a me in Plutarcho et poſitam probabant, et porro ponendam ſuadebant: ſed diverſo uterque modo. VALCKENARIO placebat, ſingulares Plutarchi libellos ſeparatim deinceps quoſdam edi uberioribus Animadverſionibus illuſtratos ad modum libelli *de Sera Numinis Vindicta*: RUHNKENIO, omnia una Editione comprehendi Plutarchi ſcripta, Animadverſionibus additis quamvis brevioribus. Habebat ſane utriuſque viri oratio quod me moveret. In VALCKENARIANA frequens erat illud γνῶθι σαυτόν: non nimium eſſe pollicendum in opere fere infinito, quod majus eſſe quam pro unius hominis vita et labore: poſſe periculum fieri in ſingularibus Plutarcheis libellis; tum, ſi bene ſucceſſiſſet, progreſſum ad majorem omnium operum editionem integrum fore, quam ſemel ſuſceptam et oſtentatam deponere, vanum ac turpe eſſe. RUHNKENII hujuſmodi rationes erant: nil non audendum hac mea ætate, hoc ſtudio: complures jam a me lectos Auctores eſſe, e quibus lux ac medicina Plutarcho quæratur: per duo jam ſæcula operum ejus omnium meliorem deſiderari editionem: quam etſi minus omnibus numeris abſolutam effeciſſem, quidquid ei deeſſet, hoc ipſorum Plutarchi operum cum magnitudine excuſatum, tum præſtantia compenſatum iri. Perſuaſit RUHNKENIUS, cujus ora-

tio conjunctior erat cum adoleſcentiæ meæ ardore et impetu.

Itaque in præfatione libelli *de Sera Numinis Vindicta* deinceps editi, non dubitavi nomen fidemque profiteri de univerſa omnium Plutarcheorum operum Editione conficienda. Cujus Editionis nunc demum, præterlapſis viginti duobus annis, priorem partem, ſeu *Moralia* ſolvo: tardius profecto et mea ſpe, et vero multorum opinione hominum. Apud quos quum iſta me tarditas in ſuſpicionem vel pigritiæ, vel vanitatis, adduxerit; facere non poſſe videor, quin de hac me ſuſpicione purgem, rationeſque tarditatis reddam.

Igitur continuo ab illa, libelli *de Sera Numinis Vindicta*, editione in novum incidi vitæ genus: profeſſorium me munus ex alio deinceps aliud excepit, unumquodque ſua ſibi novitate omne meum tempus vindicans. Hoc in vitæ genere ſi dicam, duodecim inſtar annorum tempus de Plutarcho ablatum, datum fuiſſe docendo, ſcribendo, agendo, haud nimium dicam. Singula enumerare nec opus eſt, et oſtentationem habere videatur. Annus unus et item alter, plures deinceps, ita abibant ut muneris ipſe mei ſatagerem, Plutarcho non niſi ſubſecivas, eaſque paucas, darem horas, nec ad laborioſam meditationem, ſed ad quotidiani laboris requiem et relaxationem.

Tum vero paulatim agnovi quantum illa me fefelliſſet opinio de proximo decennio, quo ſperaveram me editionem abſoluturum eſſe. Rationes numeri ſubduxeram ad modum temporis, quod in adornando libello *de Sera Numinis Vindicta* conſumſeram. Hoc fuerat quatuor annorum. Itaque decem anni

ſatis ſuperque eſſe videbantur editioni univerſorum operum; aucta præſertim progreſſu ætatis, ut ſperabam, facultate mea. At vero in iſta ſubductione tres me, iique graves, latebant errores. Primus, in numero paginarum: quæ ſunt illius libelli vicenæ, univerſorum operum bis mille et ultra. Erat igitur enorme, bis mille paginis annos dare decem, quum quatuor dati eſſent vicenis. Alter fuit error, quod non animadvertebam utriuſque temporis diverſitatem. Quadriennium mihi fuerat liberum et integrum ab omni neceſſario negotio, ſequens omne tempus fuit occupatum diſtractumque quotidiano muneris labore. Tertius error verſabatur in eo, quod non attendebam ad rationem colligendi apparatus, quæ in univerſorum operum editione infinitis partibus difficilior et laborioſior futura erat quam in editione parvuli libelli. Quod quale quantumque ſit, operæ pretium eſt exponere.

Duo ſunt boni editoris officia, *Emendatio* et *Interpretatio*: duo item utriuſque bene gerendi officii inſtrumenta, *Comparatio veterum codicum* et *Doctrinæ copia*: illa ad *Emendationem* refertur: hæc ad *Interpretationem*, ita quidem, ut ipſa quoque magnam Emendationis partem complectatur. Nam cum ipſa per ſe doctrina ſæpe correctionem mendorum parit, tum eſt eadem judex ac diſceptatrix lectionum e codicibus depromtarum, quarum nullus eſt uſus, niſi eas doctrina dijudicet ac probet. Jam, ſi verum volumus, in bono interprete tanta ineſſe debet, aut non multo minor, doctrina, quanta ineſt in Auctore: certe ad eum modum, ut locos obſcuros ad legentium intellectum illuſtrare poſſit. Hoc officium apparet quam late pateat ad interpretationem Plutar-

Digitized by Google

chi, in quo infinita eſt doctrinæ et copia et varietas. Vel una hæc me cogitatio debebat abſterrere a ſuſcipienda ejus editione. Bachetus Meziriacus poſt Amyotum Gallice vertere Plutarchum aggrediens, brevem ſcriptiunculam edidit de ſuo conſilio, Amyoti erroribus, doctrina denique ea qua Plutarchi interpretem præditum eſſe oportet: cujus doctrinæ partes pleraſque recenſens, parum in iis valuiſſe et frequenter cæcutiiſſe Amyotum oſtendit. Plutarchus ut infinita et fere divina erat doctrinæ copia, ita in ſcriptis ſuis locos ex omni doctrinarum genere expromſit; nulla fere eſt vitæ humanæ, ut tunc erat, pars quin de ea vel diſputaverit vel mentionem fecerit. Atqui omnes hi loci, ut legentibus obſcuri, ab interprete illuſtrandi ſunt. Quidni ergo quis ab eo poſtulet, ut omnem qua Veteres valuerunt, rerum verborumque ſcientiam mente complectatur: non modo ut Veterum ſcripta et monumenta legerit, cognoverit; ſed ut omnes diſciplinas, artes, res, in omni vitæ genere apud illos frequentatas, teneat: Grammaticam, Muſicam, Gymnaſticam: Hiſtoriam, Mythologiam, Geographiam, Chronologiam, Criticam: Philoſophiæ partes, Dialecticam, Phyſicam, Ethicam, in iiſque ſingularum ſectarum placita ac diſſenſiones: tum Mathematica, Geometriam, Arithmeticam, Aſtronomiam, Harmonicam: porro artes, civiles, militares, liberales, illiberales: denique ſingularum nationum et civitatum leges atque inſtituta, omnemque in vita cum publica tum domeſtica morum et conſuetudinum varietatem.

At quis, qui tantam tam innumerabilium rerum ſcientiam ab interprete poſtulet, non videat ſe aliquid poſtulare quod in re et natura non ſit poſitum.

Neque ipſe BACHETUS MEZIRIACUS ſe tantam ſcientiam conſecutum eſſe profitebatur: et erat tamen non ſolum AMYOTO doctior, ſed in doctiſſimis adeo hominibus cenſendus. Unus forte JOSEPHUS SCALIGER, quem ex omnibus, qui poſt renatas Literas fuerunt, omni Antiquitatis ſcientia conſummatiſſimum exſtitiſſe conſtat, non multum ab hac perfectione abfuit. Sed nec ſæculum unumquodque SCALIGERUM fert, nec cadit tale ingenium in noſtrum ſæculum; οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. Enimvero vel hodiernis ſuæ et ætatis et patriæ in rebus, quæ ante oculos et in promtu poſitæ ſunt, quis illam tantam tenuit ſcientiam? Igitur ne antiquis quidem in rebus et cognitu iis difficillimis, exigatur ab interprete. Valeat illud, *Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur ultra.* Habeat interpres eam doctrinam, qua mendoſa quidem ab integris ſemper dignoſcat, ſæpe etiam emendet: obſcura, niſi penitus illuſtret, tamen hactenus patefaciat, ut legentes in veſtigio ponat, quo perſequendo reliquam obſcuritatem ipſi diſpellant: omnino ſit is, qui regnet in illa editionis quaſi provincia, ut neminem habeat in ea ſuperiorem ex iis qui nunc ævum agunt hominibus; nemo ipſo Auctorem magis cognitum, tractatum, perſpectum habeat; nemo tam doctus ſit quin ex ipſius Editione proficere poſſit. Quo quidem gradu me non eſſe, ipſe mihi ſum teſtis. Doctrinarum modo memoratarum, alias ne attigi quidem, alias leviter deguſtavi, paucarum probabiliter peritus; in omnibus infra voluntatem ipſe meam et modum boni editoris. Ulterius progredi mihi datum non eſſe, ſero agnovi. Sed quid facerem? An totum editionis negotium abjicerem? Multos, ex iis qui nunc vivunt, eruditos homines

veriſimile eſt me longe præſtare ingenio ac doctrina; et forte breviore tempore meliorem hac mea Editionem effecturos fuiſſe. Sed hi hoc non egerunt. Ego, ut potui, egi: nec multum quidem, at tantum tamen effeciſſe viſus ſum, quod et indoctis utile, nec doctis inutile eſſet. Hoc ſecutus ſum, hoc præ me fero: hæc me ſpes confirmavit ac ſuſtentavit, ne ſuſceptam editionem deponerem.

Quæ eſt igitur vis, quæ ratio illius, de quo agimus, colligendi apparatus doctrinæ? Principio quidem, futurus interpres adferat accuratam ſcientiam Linguæ Græcæ et Antiquitatis, uſu bonorum Scriptorum comparatam. Tum Auctorem ſuum legat, relegat; ut ejus orationem, rationem, conſuetudinem, doctrinam, ingenium, mente ac memoria complectatur et in promtu habeat. Denique, quod proprium ac præcipuum eſt hujus officii, legendi ſunt Scriptores antiqui plerique omnes, recentiores etiam optimi: ex iis colligendi loci ejuſmodi qui valeant ad Auctoris locos cum corruptos emendandos, tum obſcuros illuſtrandos: neque hoc agendum percurrendis illis Scriptoribus, aut, quod pejus etiam eſt, locis per Indices vulgatos indagandis, ſed meditata ac diligente ipſorum lectione Scriptorum: neque ſatis eſt locos illos tantummodo collegiſſe et attuliſſe, ſed ipſius etiam doctrinæ et artis cujus quiſque eſt locus, totius, quaſi corporis, forma et partes tenendæ ſunt.

Jam hoc negotium quantum differat utrum in parvo an magno libro, utrum in unius an univerſorum Plutarcheorum editione librorum agatur, cum nemo non intelligit, tum magis etiam intelligetur, ſi, quid mihi acciderit, narravero.

Digitized by Google

Quum ad libellum *de Sera Numinis Vindicta* accederem, recens eram a principum Auctorum Græcorum lectione, ut ex iis quod ad rem præſentem accommodatum eſſet, facile mihi ſubjiceret memoria. Libellus, utpote parvus, aliquoties lectus, ita memoriæ tradebatur, ut eum quaſi in numerato haberem. Ab hoc item recens, ad alios legendos Auctores progrediens, eos magis percurrebam quam legebam, ut tamen attenderem quod ad hunc libellum pertineret. Locos e doctrinis petitos ſatis habebam univerſe et obiter cognoviſſe, non vacabat eorum vim ex intelligentia et ratione totius doctrinæ percepiſſe.

At in magni operis negotio nil ſimile iſtius vel facilitatis vel levitatis, omnia alia et diverſa erant. Cœpi Auctores cum nondum lectos legere, tum antea lectos relegere, nec magis Plutarchi, quam ipſorum cauſſa: non curſim, ſed pedetentim: ſæpe inſiſtens, locos difficiles excutiens, plurimos notans et in adverſaria referens etiam qui ad Plutarchum non pertinerent. Athenæum, ut hoc utar, anteá quindecim diebus perlectum, nunc octo demum menſibus abſolvi. Philoſophiæ aliarumque doctrinarum jam non ſatis habui disjecta et quaſi diſperſa vidiſſe membra: nil mihi actum exiſtimavi niſi, quoad quidem ejus a me fieri poſſet, earum formam, nexum, et quaſi corpora propius ſpectarem, originem, progreſſus, hiſtoriam denique cognoſcerem. Fuit hic complurium labor annorum, cujus fructum peculiaribus in ſcholis cum diſcentibus communicare non dubitavi, ad publicam lucem adhuc immaturum judicavi: partes quidem cum antea prodidi, tum ſuo loco prodam in Animadverſionibus.

Alia tarditatis cauſa fuit in magnitudine operum

Plutarchi univerſorum. Duo ſpiſſa volumina formæ maximæ, paginarum ſupra bis mille, Auctoris unius omnium doctiſſimi, doctrinam ubique ſpargentis, ſæpe effundentis, quantam, quam variam interpreti objiciat materiam, facile eſt ad exiſtimandum. Hæc ego volumina ſæpius a capite ad calcem perlegens, nil proficiebam ad illam promtam locorum recordationem, quam in libello *de Sera Numinis Vindicta* conſecutus eram: ſeptima etiam lectione, anteaquam ad medium perveniſſem, prima in oblivionem abibant. Igitur materiam ex multitudine ad paucitatem redigere ſtudui, dedi me ad excerpendum. Sed omnia fere excerpenda erant; nil enim non dignum notatu, nil non memorabile videbatur.

Et vero ne ſic quidem proficiebam ad promtam expeditamque locorum excerptorum recordationem et facultatem. Sæpe fiebat ut in alterius inciderem Scriptoris locum, de quo dubitarem eſſetne ad Plutarchum referendus: ergo notavi eum: et notavi fere omnia, ne quid perire ſinerem. Sæpe item fiebat ut rem dictionemve in excerpta relatam reperire denuo non poſſem niſi pervolutatis omnibus excerptorum ſchedis, et integris nonnunquam libris. Unum jam reſtabat memoriæ ſubſidium, ut omnem Plutarcheam rerum verborumque materiam ordine literarum redigerem in Indices, ad eoſque materiam apparatus ex aliis Scriptoribus collectam, ſuo quamque loco annotarem. Ergo hoc egi, et confeci complures Indices eoſque locupletes, ſed præcipuos quatuor. Primus eſt nominum verborumque Græcorum: alter grammaticus, formarum conſtructionis: tertius Auctores, eorumque locos, a Plutarcho memoratos complectitur: quartus eſt rerum et hominum. Nam

Digitized by Google

Indices duo, qui exſtant in Editione Græco-Latina et aliis; alter rerum et hominum; alter Auctorum, iſque bis repetitus a Fabricio in Bibliotheca Græca, altero quidem loco novus, ut ait, et locupletior: hi igitur nil erant ad eam quam ego ſpectabam rationem et copiam: ſic compoſui meos, ac ſi illi omnino non eſſent. Indices mei ſemel confecti multum mihi profuerunt ad laboris compendium: ipſa eorum confectio majorem partem temporis a me in Plutarcho collocati abſumſit, fuitque, cæterum, ſupra quam dici poteſt, plena laboris ac tædii, cujus moleſtia ipſam ſuavitatem lectionis librorum Plutarcheorum obrueret: quæ ſane lectio iſtius ærumnæ unicum fuit ſolatium. Utile forte ſit ad aliorum admonitionem quibus aliquando idem ſaxum volvendum erit in edendis magnæ molis Auctoribus, ſed longum eſt pro præfatione, referre, ut enotaverim, annotaverim, excerpſerim, excerpta in Indices referre ſtuduerim breviſſima ratione, primum continuo; tum peculiaribus in ſchedis vel ordine literarum vel ſimpliciter ſcribens, ſcripta transſcribens: ut viæ longitudine defatigatus, ejus compendium quæſiverim nec invenerim: ut iterum tentaverim, et pererratis multis ambagibus denique ad primam longioremque viam recipere me coactus fuerim. Quoties ego tunc de Valckenario cogitavi! eumque non ſine ratione egiſſe intellexi, quum mihi ſuaſiſſet, non univerſa, ſed ſingula Plutarchi ſcripta edere. Sed jam in ſtadium ingreſſo et eouſque progreſſo turpe mihi ducebam recedere, et quemvis potius laborem exantlandum ſtatuebam quam editionis propoſitam ſpem laudemque deſerendam. Perrexi, perfeci. Et ſunt ſane hi jam Indices ſua materia ex-

Digitized by Google

pleti mihique ad meum uſum utiliſſimi: aliorum uſui ut accommodentur, nil niſi aliquid formæ deſiderant.

Hactenus de *Interpretatione* dictum: nunc de *Emendatione* dicendum. Hujus duplex eſt fons, alter in auctoritate et ſcriptura veterum codicum poſitus, alter in conjecturæ probabilitate.

Et primo quidem, ut fit, ad conjecturam me dabam, et poſtea ſemper eam conſectatus ſum. Erat enim ferax emendationis partæ accurata lectione Auctoris: erat eadem laboris pars jucundiſſima, nec labor potius quam condimentum laboris. In manibus habebam parvulum volumen exempli STEPHANIANI Græci habile et ad geſtandum facile; captans æſtivo tempore umbram arborum, hiberno matutinæ horæ integritatem, nocturnæ tranquillitatem, conjiciebam me in lectionem Plutarchi, in ejus me orationem et ſententiam penitus inſinuabam, ſenſus latentes quaſi veſtigiis odorabar et indagabam. Nulla non lectio habuit inſignem inventionis ſuavitatem, qua non aliam majorem Dii mortalibus largiuntur. Modo corruptelam ſanabam, modo obſcuritatem illuſtrabam, frequentiſſime veterem ipſe meum errorem corrigebam, quo locis ſanis, nondum intellectis, violentum remedium adhibuiſſem. Sed hæc ad futuræ dotem Editionis ſpectabant. Alius erat longe præſtantior ingenii animique fructus: ut cum perſpiciendis philoſophorum præceptis ad rerum divinarum humanarumque intelligentiam nonnihil profeciſſe, tum ſapienter monitis et præceptis ad vera falſaque bona dignoſcenda et recte æſtimanda, ad præjudicatas opiniones et vanas vulgi laudes contemnendas, aliquanto magis inſtructus et confirma-

tus, mihi viderer: atque ita, vel hac ſpe recreatus alacrior ad quotidianum opus accederem, vel ad quietem me darem, ut auctore Platone ſuadet Cicero, ea parte animi, quæ mentis et conſilii eſt, agitata et erecta ſaturataque bonarum cogitationum epulis. Faxit Deus, ut hic mihi fructus ſit perpetuus! ut ejus certe aliquid in animo hæreat, nec turbis ac nugis pervulgatæ conſuetudinis ac vitæ totus disjiciatur et evaneſcat! Faxit ut idem fructus per noſtram Editionem ad plurimos dimanet ac propagetur bonarum Literarum ſtudioſos, Plutarchi et lectione frequentata, et intelligentia magis jam expedita.

Alter Emendationis fons erat in auctoritate veterum librorum, cum ſcriptorum tum editorum. Et principio quidem ex editis una contentus eram STEPHANIANA recenſione, cum Genevenſi formæ octavæ, tum illa hinc repetita Græco-Latina formæ maximæ cum Latina interpretatione et notis XYLANDRI: priorum, Aldinæ et Baſileenſis nullam habebam rationem, ut magis etiam quam STEPHANIANA mendoſarum: temere quidem, ut poſtea agnovi, et errorem meum correxi. Principio igitur unice codices ſcriptos conſectabar. Conſtituebam præcipuas per Europam Bibliothecas adire, codices meis ipſum manibus tractare et excerpere. Hujus tamen conſilii effectus intra unam ſubſtitit Pariſinam peregrinationem. Illuc, ut primum potui, ante hos undeviginti annos, evolavi; quod audiviſſem, collectiones variarum lectionum amplas, e multis codicibus congeſtas paratasque, ibi ſervari. Quod quum præſens ipſe aut parum aut nihilum eſſe intelligerem; dedi me ad ipſos codices conferendos, quos

Digitized by Google

bibliotheca publica, cognomine regia, nondum collatos ab editoribus Plutarchi, plurimos habet et optimos, præſertim nonnullos, Colberto auctore, e Græcia allatos, in quibus præcipui ſunt ii quos notavimus literis B. et E. Hanc peregrinationem incredibiliter fructuoſam ad emendandum Plutarchum, quum ultra dimidium annum producere mihi non licuiſſet; domum redux conſtitui eoſdem fontes, prima quaque opportunitate oblata, repetere, vel ex iis per alios homines haurire. Neutri conſilio eventus reſpondit: niſi quod medicus harum Literarum peritiſſimus Le Febvre de Villebrune jucundo me dono auxit facta collatione *Conſolationis ad Apollonium* cum duobus illius bibliothecæ codicibus, quos ſignificavimus literis N. et Z. Cæterum codices Pariſini a me collati ad duodecim, plurimam emendationis partem Plutarcho contulerunt; licet reliquorum codicum noſtrorum ea ſit et bonitas et multitudo, quæ haud ſcio an nemini umquam veteris Auctoris editori adfuerit. Itaque cum alias ſæpe, tum proximis his annis, excerpta codicum digerens ad eaque Plutarchi ſcripturam emendans, in illorum veni recordationem temporum, et amicorum qui conatus meos juvarunt, Villoisoni, Sanctocrucii, Larcheri, aliorum, de quibus illud dicimus, *οὐδέ τι ἴδμεν Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκεν*: quæ recordatio, triſtis eadem et jucunda, conjuncta certe eſt cum grato animi ſenſu et voto, velit Deus et illam bibliothecam incolumem ſervare, et vero ipſum populum cum vicinis populis in ejuſmodi pacem ac tranquillitatem conſtituere, quæ plurimum valeat ad ingeniorum cultum, et rei cum publicæ, tum privatæ, florem.

Sed redeat, unde digreſſa eſt, oratio. Duorum

Digitized by Google

Moſcuenſium codicum varias lectiones ultro ad me miſit, mox etiam exemplum Græco-Latinum *Vitarum*, adſcriptam habens in margine varietatem alterius ſcripti libri Moſcuenſis: hæc igitur ultro ad me miſit J. F. Matthæi, V. Cl. nunc Wittebergenſis, tunc Moſcuenſis Profeſſor, vir multæ et elegantis doctrinæ, qui primus literatam civitatem notitia et uſu divitiarum illius bibliothecæ antea ignotarum locupletavit. Venetos quatuor libros, conciliatore amiciſſimo Villoisono, adjutore et fautore Jacobo Morellio, viro et humaniſſimo, et in re omni literaria verſatiſſimo, Cuſtode bibliothecæ D. Marci, in meos uſus excerpſit doctiſſimus juvenis Paulus Blessig, illo tempore domeſtici pædagogi munere Venetiis, hoc tempore apud Wurtenbergenſes ſacerdotio fungens. Ejuſdem Morellii benivolentiæ debeo exemplum Catalogi librorum Plutarcheorum, a Lampria, ut vulgo fertur, confecti, edito exemplo plenius et locupletius. Libros bibliothecæ Lugduno-Batavæ ipſe tractavi, beneficio Ruhnkenii noſtri mecum communicatos. Hi continentur, codice Vossiano ſcripto: Collectione Andreæ Schotti: exemplo Aldino cui adſcriptæ ſunt variæ lectiones Leonici et Jannotii: exemplo Baſileenſi cum emendationibus incerti, ſed docti, viri, quem Anonymi nomine ſignificavimus: exemplo Stephaniano, in cujus margine Bachetus Meziriacus varietatem quorumdam librorum ſcriptorum, et vero conjecturas multas eaſque bonas, annotavit: codicibus præterea duobus ſcriptis duorum libellorum, altero *Platonicarum Quæſtionum*, altero Perizoniano, *Conſolationis ad Apollonium*. Florentinorum codicum collationes nactus ſum ex

auctione bibliothecæ Gronovianæ: indidem fuit alterius cujuſdam codicis collatio cum aliis libellis: et exemplum STEPHANIANUM cum emendationibus CL. SALMASII, quas ABR. GRONOVIUS cum REISKIO communicaverat. Vaticani et Palatini varietatem magna diligentia excerpſit, præſertim in *Sympoſiacis Quæſtionibus*, nec minore diligentia deſcripſit ex libro Aldino M. A. MURETI, Collationem JANNOTIANAM, ABBAS JOSEPHUS SPALLETTI, vir perdoctus, edito nuper Anacreontis vetuſto exemplari de hominum elegantiorum ſtudiis bene meritus. Denique acceſſerunt codices Britannici cura et benivolentia Illuſtrium DELEGATORUM TYPOGRAPHIÆ OXONIENSIS, in primis JOHANNIS RANDOLPHI, Viri Rev. egregia doctrinæ et humanitatis laude clari, cui plurimum noſtra Editio debet. Codices complures ſunt, Harleiani et Oxonienſes; excerpendi negotium idoneis hominibus mandatum, accurate peractum: in Harleianis libris inchoatum a doctiſſimo WOYDIO, ejus obitu intermiſſum, abſolutum eſt demum reperto cui recte committeretur. Igitur varietatem eorum librorum, quam in Emendationibus Græco contextui et Latinæ Verſioni interjectis, memorare non potuimus, ſuis locis exhibebimus in Animadverſionibus et Indicibus Variarum Lectionum. Locorum eorum quos poſteriores Scriptores, Euſebius, Stobæus, alii, e Plutarcho retulerunt, rationem a me habitam eſſe, non eſt quod moneam. Alia etiam ſubſidia vel edita, vel ad ſingulos Plutarchi libros ſpectantia, intelligentur e recenſione proxima huic præfationi. Codicis cujuſque quæ ſit bonitas, quæ auctoritas, quis fructus ad Plutarchi manum ſcripturamque reſtituendam, cum infinitum

Digitized by Google

ſit hoc loco exponere, tum uberius cognoſcetur e duobus ſequentibus capitibus hujus præfationis, eique proximis Indicibus, maxime ex Emendationibus noſtris et Animadverſionibus.

Hanc tantam variarum lectionum ſylvam quum contuliſſem ad exemplum STEPHANIANUM quippe vulgatum et reliquis exemplis emendatius; primum quidem ſperabam non opus fore ut eamdem etiam augerem varietate lectionis ex prioribus Editionibus, Aldina et Baſileenſibus, collecta: poſtea, et faciundum eſſe intellexi, et feci. Videbam, in STEPHANIANO exemplo locos complures ineſſe probabiliter vel correctos vel expletos, qui in ſcriptis omnibus libris vel mendoſi vel lacunoſi exſtarent. Horum locorum medicinam, utrum ex prioribus editionibus repetiviſſet STEPHANUS, an aliunde, vel e codicibus ſcriptis, vel e conjectura duxiſſet, non negligere et in medio relinquere debebam; ſi quidem contextum Auctoris et ſcripturam certa ratione conſtituere, et locum quemque ſua auctoritate cenſere vellem. Deinde quis affirmare auderet, nullos omnino locos exſtare meliores in prioribus Editionibus quam in STEPHANIANA, nihil amplius in hanc ex illis derivari poſſe emendationis: quod contra etiam eſſe, vel in libello *de Sera Numinis Vindicta* didiceram. Porro, credibile erat, in prioribus Editionibus locos, quamvis corruptos, tamen veſtigia ſervare ſanæ lectionis; quos locos STEPHANUS e conjectura vel ſua, vel aliorum, ita mutaſſet, ut et a vero aberraret, et veſtigia veræ lectionis obliteraret, et tamen aliquid daret quo legentes contenti eſſent nec de vitio ſpuriaque lectione ſuſpicarentur. Quod in *Moralibus* nulla non pagina accidit; certe quot ſunt paginæ, tot fere

Digitized by Google

exempla perverſæ correctionis exſtant. Uno utar eoque brevi exemplo. In libello Περὶ τοῦ Λάθε βιώσας, Ed. Gr. Lat. p. 1130. E. Steph. p. 2071. ita legitur: οὐδέν ἐστιν ὑπόλειμμα σώματος τοῖς τεθνηκόσι, τιμωρίας ὅπέρ ἐστιν ἀντιτύπου δέξασθαι δυνάμενον. Cætera ſatis ſunt plana: ſed quid illud ὅπέρ ἐστιν? Poſſit quis ita ſententiam accipere, "Mortuis nullæ ſunt corporis reliquiæ, quæ poſſint *illud quantum eſt* ſolidi ſupplicii ſuſcipere." Probabilis eſt ſententia, nec in Latina interpretatione tantum duri habet quantum in Græca Plutarchi oratione. Ergo lectio fertur, vera habetur. At veteribus libris conferendis vidi exſtare αἵπέρ εἰσιν in Aldina et Baſileenſibus editionibus, item in pleriſque meis codicibus ſcriptis: at iſtud nullo modo intelligi poterat: igitur antiquus jam corrector mutavit in ὅπέρ ἐστιν, quod patet ex Collectionibus Schotti, Collationibus Jannotii et libro Poli, in quibus eſt ὅπέρ ἐστιν: Stephanus, qui ex his libris ſuæ ipſe Editionis ſcripturam conſtituebat, hoc arripuit et edidit. Equidem ut vidi veterem lectionem αἵπέρ εἰσιν, ita ex ea agnovi veram lectionem ἀπέρεισιν, quam recepi: et Xylandri interpretationem, *neque reliquiæ ſunt corporum poſt mortem, quæ cruciatus ſuſtinere poſſint*, ita leniter correxi et immutavi, retentis, quoad ejus fieri poterat plurimis verbis, *neque reliquiæ ſunt corporum poſt mortem, quæ cruciatus inflictionem ſolidi capere poſſint.*

Ergo cum illis jam memoratis de cauſſis neceſſariam eſſe priorum Editionum comparationem intelligebam, tum quod minime conſentaneum erat rationi, profligatis tot laboribus, hunc negligere in quo præcipuum editoris munus cerneretur, qui valeret ad cognitionem originis et progreſſus atque, ut ita di-

Digitized by Google

cam, ad genealogiam, vulgatæ lectionis, ut appareret, quomodo ab Aldino fonte ducta ſcriptura per ſequentes Editiones, vel immutata vel ſervata, ad noſtram ætatem propagata fuiſſet. Neque vero acquieſcere poteram in eo Variarum Lectionum Indice qui ad calcem Græco-Latinarum Editionum adjectus eſt; quippe quem valde negligenter confectum eſſe ſcirem, locorum plurimorum cum omiſſione, tum mendoſa deſcriptione. Neque contentus eram priores Editiones ad manum habere et inſpicere ad quemque quem tractarem locum; quod, ut antea, ita poſtea ſemper feci. Ipſam igitur ab initio ad finem Aldinam cum STEPHANIANA contuli et comparavi, adhibita item Baſileenſi utraque, ex iiſque omnem lectionis varietatem enotavi. Fuit hic labor, ſubſecivus quidem, ſed tamen labor duorum fere annorum.

Nil dicam de moleſtia iſtius negotii, librorum ſcriptorum et editorum excerpendorum, excerptarum lectionum ad ſuos locos conferendarum; ut ſæpe per complures horas deſudans, vix unam lectionem memoratu dignam, nedum meliorem vulgata nactus fuerim. Neque enim hæc ſtudia aliter conſtant: et ſubinde una tandem inventa lectio, qua locus affectus ſanaretur, omne prioris tædium laboris abſtergebat et humaniſſima voluptate compenſabat. Sed exantlata iſta opera, quid profeceram? Nimirum tam immenſam, tam innumerabilem variarum lectionum ſegetem congeſſeram, cujus mole ipſe obruerer, cui digerendæ vix totum vitæ ſpatium ſufficere videretur. Subſtiti dubitans quid agerem, pergeremne, an totum editionis conſilium abjicerem: accedo, diſcedo, alia omnia agere incipio. Redit poſt

Digitized by Google

aliquot menſes deſiderium priſtini operis: ſuccedit cogitatio, quantum boni in iſta mole ineſſet, modo digereretur. Enimvero, inquam, ejuſmodi adipiſcendæ molis ſpes te Lutetiam traxit: quam tu ſi illo tempore et loco nactus eſſes, ut te felicem prædicaſſes! Nunc, quum longi temporis labore hanc jacturam compenſaveris, molem meliorem etiam ipſe tibi congeſſeris, tu tantum bonum defugies? Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλό ποτ' ἔτλης: duriora et paſſus es et ſuperaſti in conficiendis Indicibus. Hæc me cogitatio incredibiliter erexit et cum ſtudio Plutarcheæ editionis in gratiam reduxit. Admoveo manum operi: moles paulatima peritur, purgatur, ordinatur. Eſtque hæc totius Plutarcheæ materiæ ea pars, quæ prima ad vulgandum parata fuerit: cujus partis delectus et quaſi flos in his quinque Voluminibus exſtat.

Sed labor in tota hac Editione conſumtus, licet multis partibus moleſtus fuerit; multo tamen moleſtiores fuerunt reprehenſores laboris. Horum duplex fuit genus, doctum et indoctum. Indocti fere me admonebant, ne ipſe me ad durum opus damnarem, vitæ ſuavitatibus privarem. Quibus ut aliquid reponerem quod caperent, dicebam, et ipſos habere ſua oblectamenta, ſua ſtudia, quibus a quotidiano ſe opere recrearent: hoc meum mihi eſſe oblectamentum, meum ſtudium, in quo tempus a muneris occupationibus liberum ſuaviter tranſigerem. Tum vero minus etiam capiebant, quale hoc eſſet, laboris relaxationem in alio labore quærere: mentis morbum ſubeſſe putabant, miſerantes me ut alterum Heautontimorumenum illo fere dicto dimittebant, *An cuiquam eſt uſus homini, ſe ut cruciet.* Docti ini-

quiores erant, nec tam facile me dimittebant; corripiebant, et veluti debitum a me exigebant: "Heus "tu! ecquando Plutarchus prodibit?" Dicebam, nondum omnia mihi eſſe parata ad juſtam editionem; magnam et variam eſſe operam, emendationis, interpretationis, apparatus doctrinæ colligendi, porro varias lectiones congerere, Indices conficere, omnia denique digerere. Tum illi, "Da quod habes, re"liqua ſupplebis altera editione: utendum eſt inge"nio et elegantia; non obſcura iſta et laborioſa "diligentia. Enimvero indignum eſt liberali doc"trina negotium Indices conficere, varias lectiones "et materiam congerere: hoc per alios agendum: "tuum eſt ordinare materiam." Quid reſponderem? Multa, ſane: modo audire voluiſſent. Quod mihi ſit conſilium, quæ animi ſententia, nunc dicam. Diu eſt quod illam ingenii laudem conſectari deſii: ſi ſponte ſequitur, accipio: ſin minus, non curo. Omnem mihi laudem in honeſtate conſtitui: honeſtatem in explendo officio poſitam exiſtimo, officium proficiſci a vitæ genere, ſeu muneribus, quæ vel natura nobis dedit, vel fortuna (quam rectius Providentiam vocemus) vel ſuum cuique judicium: veluti natura unicuique noſtrum tribuit munus hominis, civis: fortuna, aliis alia, mihi profeſſorium: ipſe mihi aſſumſi munus edendi Plutarchi: hoc adoleſcens ſuſcepi, putans me aliquid facultatis habere ut munere bene gerendo aliis prodeſſem. Jam ſi ad ingenii ac virtutis fructum pertinet, Plutarchi intelligentiam expeditiorem reddi; honeſtum eſt hoc munus; et ſi honeſtum eſt, honeſte item expleri debet: ſeu, ut idem aliis verbis dicam, officium mihi eſt, hoc munus recte agere. Primum igitur, ne de

altera editione cogitemus, quando primam nondum eo perduximus ut officio nos ſatisfeciſſe putemus. Deinde adhibeamus muneri explendo neceſſarias, tamquam operi inſtrumenta, facultates, quæcumque illæ ſint et vocentur, ingenium, doctrinam, induſtriam, diligentiam, aſſiduitatem, cæteras. Hoc enim et officium et rationi conſentaneum eſt. Igitur et contra officium, et abſurdum eſt, ſolo ingenio uti velle in opere ubi tam magnæ ſunt partes multarum aliarum facultatum. Sed quid illud eſt quod ingenii nomine appellant? Eſt, inquiunt, celeritas mentis, velocitas cogitationis, eſt omnino divinum quid, quod ſi quis habet, is reliquas facultates non deſideret. Jam intelligo. Eſt nimirum tale, quale dicitur a Platone de poetis, κοῦφον χρῆμα καὶ πτηνὸν καὶ ἱερὸν, leve negotium, et volaticum ac ſacrum; ut, quum nihil didiceris, tamen omnia didiciſſe videaris. Equidem neſcio an in editione hac Plutarchea aliquid ingenii ſit. Hoc ſcio, quidquid, aut ſi quid, in ea eſt inventionis, hoc me non volando aſſecutum eſſe. Mihi eam natura tribuit tarditatem, ut gradatim procedendum ſit, ſi quo pervenire cupiam, via quærenda, rationes ſubducendæ, circumſpiciendum in omnem partem, lux aliunde ſæpe accendenda. "Sed," inquiunt, "compendium laboris facere poteras ejus "parte aliis mandanda." Fuerunt qui codices ſcriptos mei cauſſa excerperent. Cætera omnia ipſe agere et efficere debui. Nos qui in hoc literarum genere ac munere verſamur, non ſumus ita beati ut in familia noſtra pueros literatos habeamus, quibus hanc operam mandemus. Quos etiam ſi haberemus, tamen certiuſque lubentiuſque per nos ipſi quam per alios hanc officii partem exſequeremur. Sumus, quod

Socrates ait, αὐτουργοὶ τῆς σοφίας. Sint alii architecti doctrinæ, habeant ſuos operarios et bajulos, contemnant nos qui nobis ipſi bajuli ſumus, habeant comitatum, catervas laudantium et mirantium ſpeciem eruditionis, volitent vivi per ora hominum, videantur ſibi aliiſque multum ſapere,

Horum
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.

Hæc mihi dicenda judicavi, de operæ a me in Plutarcho collocatæ initiis et progreſſu, tardo illo quidem, ſed tamen progreſſu; cum, ut rationem nominis tarde ſoluti redderem: tum, ſi forte juvenes, qui aliquando aliud hujuſmodi editionis opus capeſſerent, ex meis erroribus breviorem viam invenire poſſent. Hos vero etiam monere debeo, ut cogitent quale quantumque onus ſuſcipiant. Sciant, in conficiundo opere ipſis non ſolum cum labore conflictandum eſſe, ſed etiam cum reprehenſoribus laboris: confecto opere, pauciſſimos fore, etiam ex iis qui judicare aliquid poſſint, qui operam cognoſcant, agnoſcant, recte æſtiment, tot volumina legant, ut locos deprehendant eos in quibus maxime operæ pretium factum eſt: plurimos fore novitatis captatores, qui in opus involent, leviter inſpiciant, continuo ſententiam in publicum prodant, ſpecie gravem, re levem, eam tamen quam vulgus ſequatur. Cogitent quibus rationibus animum inſtruant, ut contemta vulgari gloriola, ſolo ſe tueantur paucorum peritorum ac prudentium virorum judicio, ejuſque judicii minimam partem præſente ætate, plurimam ſequentibus ſæculis contineri ſtatuant. Cogitent, veram laudem non in fama et ſermonis celebritate poſitam eſſe, ſed in fructu qui ex noſtro labore ad

Digitized by Google

alios redundat, qui, quamvis ignoti et taciti, tacite editori gratiam habeant de Auctoris intelligentia aperta et faciliore reddita. Tum demum bonam ſpem de ſucceſſu conſilii ſui capiant, quum illa omnia apud ſe reputaverint, perpenderint, conſtituerint: quum, neglectis clamoſis exactoribus operis, in ſuſcepto itinere conſtanter pergant, unice jam illud Ennianum et iſtis opponant, et ſibi proponant,

Unus qui nobis cunctando reſtituit rem;
Non ponebat enim rumores ante ſalutem;
Ergo poſtque magiſque viri nunc gloria claret.

CAPUT III.

Hiſtoria ſtudii a prioribus in frequentandis edendiſque Plutarcheis ſcriptis poſiti.

SECTIO I.

Index Scriptorum veteris et medii ævi, apud quos Plutarchi, vel mentio fit, vel loci exhibentur, vel veſtigia exſtant.

QUÆRENTIBUS nobis unde et qua via hic Plutarcheorum librorum numerus et ſcripturæ contextus ad nos pervenerit, duæ occurrunt ætates: altera, proxima, quæ eſt a prima chalcographica editione: altera, remotior, ab ipſius Plutarchi ævo repetita et ad illam uſque ætatem deducta. Illa nullo modo ab Editore negligi debet. Hujus tractatio pauciſſimis adhuc adhibita eſt Auctoribus: neque cum aliqua hiſtoriæ copia adhiberi poteſt niſi fere iis qui doctrinæ ac ſectæ auctoritatem habuerunt, veluti Sacri Scriptores et Eccleſiaſtici, et in diverſis generibus Homerus, Hippocrates, Plato, Ariſtoteles,

Digitized by Google

alii Philoſophi, item Legiſlatores et Juriſconſulti. Cæteri ita ad nos venerunt, ut quo itinere quibuſque converſionibus per hanc priorem ætatem propagati et ſervati fuerint, ignoretur. Et ſane de Plutarcho pauca dici poſſunt. Nec tamen idcirco non quærendum qualia ſint hæc pauca; nec committendum, ut totus hic locus vacuus relinquatur, ſi ad juſtum Hiſtoriæ Criticæ modum expleri nequit, ſed fere conſiſtit intra fines Indicis Scriptorum qui Plutarchi aliquam rationem habuerunt. Habet autem hæc tractatio tres in primis difficultates. Prima eſt in colligendis Scriptorum locis ex innumerabili voluminum mole et multitudine; ut verear ne complures me fugerint et latuerint loci. Altera eſt, quod de nonnullis locis non certo conſtat, ſintne ab ipſis, quorum nomine feruntur, Scriptoribus proditi, an a poſterioribus additi. Tertia eſt, quod nonnullorum ætas Scriptorum latet; ut eos non certo ac ſuo, ſed veriſimili et aliquo ſaltem loco ponere debuerim. Igitur hanc tractationem non ut juſtam ac ſuis locis abſolutam exhibemus, ſed ut adumbratam et extremis lineis deſignatam: quam aliquando poſteri editores ad certiorem plenioremque formam ſuppleant. Nunc quidem ea contenti ſimus; quandoquidem ſimul vicem gerit ejuſmodi capitis quod editores *Teſtimonia de Auctore* nominare, eoque ſub titulo præfationibus ſubjicere ſolent. Cæterum, Scriptores per Sæcula digeremus: locos e perditis Plutarchi libris hic verbo notabimus, plene ac diſerte in *Fragmentis* apponemus.

SÆCUL. II.

Plutarchus ſæculo natus medio fere primo, famæ maturitatem habuit ac floruit ineunte ſecundo. Ce-

Digitized by Google

lebratus Romæ et in Græcia cum habendis ſcholis, tum ſcriptis edendis, ſua jam ætate magnam conſecutus eſt auctoritatem, ut multis indiciis colligitur ac diſertis proximorum teſtimoniis Auctorum confirmatur. Ab æqualibus, quoad quidem eorum ſcripta ſervata ſunt, non memoratur, Dione, Tacito, Plinio Minore, Juvenale, Suetonio: nec ipſe illos memorat, niſi forte Dionem, ſiquidem adverſus hunc fuit deperditus liber πρὸς Δίωνα, cujus notitiam debemus Catalogo librorum Plutarcheorum qui Lampriæ nomine fertur. Sed inter æquales hoc ſilentium frequens reperitur. Taciti veſtigia legiſſe videtur in Galba et Othone, item in Amatorio de Epponina.

LAMPRIÆ Plutarchi filii, Πλουτάρχου βιβλίων πίναξ, *Librorum Plutarchi Index*. Hujus partem primus vulgavit STEPHANUS in Annotationibus ad Plutarchi *Moralia*. Deinde auctiorem edidit HOESCHELIUS, ſine tamen mutilum, addita Lampriæ Græca præfatiuncula. HOESCHELIANUM exemplum repetitum eſt in tribus editionibus Græco-Latinis. Si germanus eſt hic Index, non aliud habemus de Plutarcheorum librorum auctoritate et argumentis antiquius monumentum. De Epiſtola, ſeu præfatiuncula, Lampriæ, dubito: nec putem ab ipſo ſcriptam eſſe. Index ipſe utrum a Lampria an alio homine, confectus ſit, non facile dicam: licet confirmare videatur Suidas in Voce: Λαμπρίας Πλουτάρχου τοῦ Χαιρωνέως υἱός· ἔγραψε πίνακα ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔγραψε περὶ πάσης Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. Indicem exſtitiſſe antiquitus librorum Plutarchi vix dubitare nos ſinit vetus conſuetudo Grammaticorum ſtudioſa conficiendorum Πινάκων, de qua ne alios memorem,

videantur CASAUBONUS ad Athen. vi, 10: et JONSIUS de Scriptorib. Hiſt. Phil. ii, 5, 5. Etiam a veteribus librariis Indices præfixos fuiſſe librorum Plutarcheorum quæ in aliquo volumine continerentur, cum ex aliis conſtat codicibus ſcriptis, tum ex Pariſienſibus, A. B. E. Hic, de quo agimus, Index ſatis certa habet indicia germanæ et antiquæ auctoritatis. Præfatiuncula a poſteriore librario confícta videtur. Abeſt item ab exemplis Venetis, quæ ab edito multis partibus diſſentiunt eoque aliquot locis auctiora ſunt. Bina ſunt illa exempla ſcripta ſæculo xv; alterum a JOHANNE RHOSO, anno 1455, ſignificatum in Catalogo nota numeri 248, hanc ipſius RHOSI manu additam habet admonitionem, quam hoc loco referre operæ pretium eſt: nam enumeratis *Vitarum* quæ exſtant titulis, hæc ſubjicit: Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα πρὸ μέν τινων χρόνων ὡς ἔν τινι ἀρχαίᾳ βίβλῳ ἐγέγραπτο, καὶ τῶν ὑπογεγραμμένων λόγων συνόψεις ηὑρίσκοντο· εἰς ἡμᾶς δὲ οὐκ ἔφθασαν ἢ μόνον αἱ αὐτῶν ἐπιγραφαί· οὐδαμῆ γὰρ πω αὐτῶν ἐνετύχομεν· τῶν δὲ φιλολόγων χάριν, καὶ ὡς ἂν εἰδεῖεν ὅσα ὁ Χαιρωνεὺς οὗτος σοφὸς συνεγράψατο, τὰς αὐτῶν ἐπιγραφὰς ἐνταῦθα ἐξεθέμεθα. Ergo eorum qui nunc ſunt perditi, exſtabant antiquitus Compendia ſeu Epitomæ, ſ. Συνόψεις, qualis eſt illa libri *De Comparatione Ariſtophanis et Menandri*. Et omnium adeo Plutarcheorum librorum Epitomæ videntur fuiſſe. Supereſt ex earum genere illa *De animi Generatione ex Timæo*. Diſerte ſignificant etiam illa verba, τῶν ὑπογεγραμμένων λόγων, exſtitiſſe συνόψεις: ſunt enim ὑπογεγραμμένοι a RHOSO dicti libri Indicis, quorum inſcriptiones ac nomina inferius recenſita erant: et Index continebat tam perditorum quam ſervatorum nomina. Puteim has Epitomas factas fuiſſe Sæculo ix

temporibus fere Conſtantini Porphyrogenneti: cujus ætatis tale fuit ingenium. Cæterum, Indicem ipſum noſtraſque de libris perditis in eo recenſitis animadverſiones, exhibebimus in *Narratione de Vita et Scriptis Plutarchi*.

FAVORINUS librum ſcripſit *Plutarchi* nomine appellatum, ut refert Galenus περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας capite primo, Edit. Charter. T. II. p. 16. B. C. —Φαβωρῖνος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀκαδημιακῆς διαθέσεως, ὁ Πλούταρχος ἐπιγέγραπται. Λέγει δὲ αὐτὸ (forte τὸ αὐτὸ) ἐν τῷ πρὸς Ἐπίκτητον, ἐν ᾧ δήπουθεν ἐστὶν Ὀνήσιμος ὁ Πλουτάρχου δοῦλος Ἐπικτήτου διαλεγόμενος. Veriſimile eſt Plutarchi perſonæ et nomini pluribus etiam in libris a Favorino locum fuiſſe datum. Certe Plutarchi fuit et amicus et æmulus. De æmulatione conſtat e Suida in voce Φαβωρῖνος·—ἀντεφιλοτιμεῖτο γοῦν καὶ ζῆλον εἶχε πρὸς Πλούταρχον τὸν Χαιρωνέα εἰς τὸ τῶν συνταττομένων βιβλίων ἄπειρον. De ſtudio et amicitia indicium eſt in loco Galeni, et compluribus Plutarchi libris. Hic librum *De Primo Frigido* ad Favorinum ſcripſit: item *Epiſtolam ad Favorinum* memoratam in Indice librorum Plutarcheorum, de quo proxime diximus: et honorificam ejus mentionem fecit in *Sympoſiacis Quæſtionibus* ix, 10.

TAURUS egregius, ætate Antonini Pii, philoſophus, et Plutarchi, ut videtur familiaris, ejus in puniendo ſervo conſtantiam, et librum περὶ Ἀοργησίας, memoravit in ſchola, præſente Gellio, ut ab ipſo refertur N. A. i, 26; *Sed et quid Plutarchus noſter vir doctiſſimus ac prudentiſſimus ſenſerit, non ab re eſt ut id quoque audias*—. Locum exhibebimus in *Narratione De Vita Plutarchi*.

ARTEMIDORUS ſomnium quod Plutarchus

Digitized by Google

viderit paulo antequam moreretur, narrat Onirocrit. iv, 74: modo is ſit noſter Plutarchus. Locum reſervamus ad *Narrationem de Vita Plutarchi.*

APPIANUS, licet non ſit habendus auctor Parthicorum libelli conſarcinati ex Plutarcheis Vitis Craſſi et Antonii; aliis tamen in libris rationem videtur habuiſſe Plutarchi, quamquam nomen ejus nuſquam prodidit. Studium ſæculi ſui in Vitas Parallelas et Comparationes, a Plutarcho excitatum ac frequentatum, tangere oblique videtur in Syriacis capite xli. Epaminondæ et Scipionis Africani. in capitis judicio conſtantiam narrans, et in exitu narrationis hæc addens, Τάδε μὲν δή τις, ὡς ἐθέλοι, συγκρίνειν ἔχει: item de Bello Civili libro ii. in fine, perſequens comparationem Alexandri et Cæſaris a Plutarcho prætermiſſam.

GELLIUS unus eſt ex omnibus hujus ætatis ſcriptoribus in laudandis memorandiſque Plutarchi ſcriptis frequentiſſimus. Primi adeo capitis initium ducit a nomine Plutarchi, ex libro perdito *De Vita Herculis*; nam vera videtur eſſe J. F. GRONOVII emendatio reſtituentis, *Plutarchus in libro quem de Herculis quali inter homines fuerit animi corporiſque ingenio et virtutibus conſcripſit*—. Ex aliis perditis libris locos refert. *De Homero, ex primo*, iv, 11: *ſecundo*, ii, 8, 9. *Commentario quarto in Heſiodum*, xx, 8. *De Anima* ex *primo* libro, i, 3: xv, 10. Ex iis qui ſuperſunt, περὶ Πολυπραγμοσύνης, xi, 16: περὶ Ἀοργησίας, i, 26. *Sympoſiacis Quæſtionibus*, iii, 6, iv, 11, xvii, 11. Denique ex libro non nominato ſententiam Arceſilæ iii, 5. Hos locos partim in Animadverſionibus ad ſuperſtites libros, partim in Fragmentis, exhibebimus.

Digitized by Google

GALENUS, Plutarchi Ὁμηρικὰς μελέτας laudat De Dogmat. Hippocrat. et Platon. iii, 2. Edit. Charter. T. V. p. 115. E. Ex Favorini libro eum memorat; ut ſupra notavimus. Porro, ſi quid hoc eſt, ſpurius liber utriuſque nomine perperam fertur idem, Plutarchi qui dicitur *De Philoſophorum Placitis*, Galeni *Hiſtoria Philoſophiæ*.

APPULEIUS, in principio Metamorphoſeon, poſt exordium: *Theſſaliam: nam et illic originis maternæ noſtræ fundamenta a Plutarcho illo inclyto, ac mox Sexto philoſopho nepote ejus prodita, gloriam nobis faciunt: eam Theſſaliam ex negotio petebam.* Non eſt dubium quin noſter hic ſignificetur Plutarchus. Nec opus eſt, vel cum viris doctis, hoc dictum, in fabulæ hujuſmodi ſcriptore, ad temporis locique rationem aut omnino ad veritatem exigere: vel cum OUDENDORPIO inſititium judicare. M. Aurelii Antonini præceptor fuit Sextus, Plutarchi nepos: Capitolin. cap. iii. hinc Eutropius viii, 12: Xiphilinus in M. Antonin. p. 363. edit. Sylburg. Suidas Voc. Σέξτος Χαιρωνεὺς, ἀδελφιδοῦς Πλουτάρχου. Philoſtratus Vit. Soph. ii, 1, 9, vocat Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον: indidem Suidas Voc. Μάρκος. *Sextum*, ſimpliciter, in magiſtris ſuis nominat Marcus Antoninus i, 9.

POLYÆNUS Strategematum libri octavi magnam partem ſumſit ex Plutarchi libello *De Virtutibus Mulierum*; ut ſolet, non nominato auctore. Ex *Vitis* etiam, et præcipue ex illa deperdita Epaminondæ, complura ſublegiſſe videtur.

AMYNTIANUS, Vitas Parallelas Dionyſii ac Domitiani, Philippi et Auguſti, ad Marcum Imperatorem, conſcripſit: teſte Photio Cod. cxxxi: quod quin imitatione Plutarchi fecerit, non eſt quod dubitemus.

Digitized by Google

PHRYNICHUS in *Ecloga Nominum et Verborum Atticorum*, ut nunc exſtat, Plutarchum bis reprehendit ut minus Attice et minus antique locutum. P. 80, Δυσωπεῖσθαι. Πλουτάρχῳ μὲν ἐςι περὶ Δυσωπίας βιβλίον· τοῦτο ὅπερ οἴεται δηλοῦν τὸ ἐντρέπεσθαι καὶ μὴ ἀντέχειν δι' αἰδῶ. Ἀλλὰ σημαίνει ἡ Δυσωπία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν ὑφόρασιν καὶ τὸ ὑποπτεύειν. Item, p. 120, Σύγκρισις. Πλούταρχος ἐπέγραψε σύγγραμμά τι τῶν αὑτοῦ Σύγκρισις Ἀριςοφάνους καὶ Μενάνδρου. Καὶ θαυμάζω, πῶς φιλοσοφίας ἐπ' ἄκρον ἀφιγμένος καὶ σαφῶς εἰδὼς, ὅ, τι ποτὲ ἐςὶν ἡ σύγκρισις, ἐχρήσατο ἀδοκίμῳ φωνῇ. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Συγκρίνειν τόνδε τῷδε, καὶ Συνέκρινεν, ἡμάρτηται. Χρὴ οὖν ἀντεξετάζειν καὶ παραβάλλειν λέγειν. Poterat etiam alia ex *Vitis* Plutarchi exempla ſumere Phrynichus, vocabulorum Σύγκρισις et Συγκρίνειν. Ex locupletiori Phrynichi exemplo profectus eſſe videtur locus Lexici inediti Pariſienſis, quem debeo RUHNKENIO meo: Παραλλήλους μὲν βίους λέγομεν καὶ ἄνδρας παραλλήλους· οὐκέτι δὲ κατὰ ἄλλας πτώσεις, οἷον βίον παραλλήλων, ἢ, ἐν τοῖς παραλλήλοις βίοις· ἔτι δὲ ἧττον λεκτέον ἑνικῶς, παράλληλον βίον· οὐδὲν γάρ ἐςι ἄλλον. Μᾶλλον οὖν λεκτέον, (ὅτι) ἐν τοῖς βίοις τοῖς παρ' ἀλλήλους τεθεωρημένοις, ἢ τῶν ἀνδρῶν τῶν παρ' ἀλλήλους ἐξητασμένων, Ἑλλάνικος τοῦτο ἱςορεῖ ἐν τοῖς κατ' ἄλληλα, οὐκ ἐν τοῖς κατ' ἀλλήλοις. Ἐν μέντοι γεωμετρίαις συνήθως ἤδη λέγεται παράλληλος εὐθεῖα, καὶ κύκλοι παραλλήλοι. Ἐπισκέψασθαι δὲ χρὴ, εἰ τὸ ἐκ παραλλήλου εἴρηται ὑπό τινος τῶν δοκίμων· ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶμαι. A Plutarcho, non ut a Grammatico et Rhetore, obſervatio Atticæ dictionis exigenda erat; quando eam ipſe non profitebatur. Sed de hoc, alius erit locus. Nunc ſatis eſt animadvertiſſe, Plutarchi libros ac dicendi formas frequentiam et auctoritatem habuiſſe haud vulgarem: ſi quidem Phrynichus eorum ad cavenda orationis vitia rationem habuit.

Digitized by Google

SÆCUL. III.

Scriptores Chriſtianos ſuperioris Sæculi, Juſtinum Martyrem, Athenagoram, Tatianum, Irenæum, Theophilum, Hermiam, non exiſtimem ſcripta Plutarchi legiſſe. His aliquanto plus verſati in humanioribus Literis ac doctiores, ut Eccleſiaſtici tamen, ſine ratione critica aut philoſophica, Clemens Alexandrinus ac Tertullianus quamquam Plutarchum nominatim, quod ſciam, non memorant, eum tamen quibuſdam locis ob oculos habuiſſe et ſecuti videntur. Clemens non fere niſi antiquiores nominat, æquales et proximos omiſſis nominibus, in rem ſuam convertit. Stromatum appellationem haud facile, a Plutarcheorum Stromatum imitatione abeſſe, quis dicat?

DIOGENES LAERTIUS bis citat Plutarchum: e *Vita Sullæ* iv, 4: e *Vita Alexandri* ut videtur ix, 60. Prior locus dubitationem habet, ac forte inſititius eſt, ut quidem eruditiſſimo Rossio videtur Commentat. Laert. p. 57. Alius eſt locus ubi Ruhnkenius nomen *Plutarchi* reponendum cenſet, i, 22, *de Thalete*, ubi nunc legitur nomen *Platonis*: nomina hæc permutata frequenter librariis, alibi etiam reſtituit, ut infra monitum in loco de Suida et Etymol. M. Diogenem hoc videri ſumſiſſe ex perdito libro in Lampriæ Catalogo, Περὶ τῶν πρῶτον φιλοσοφησάντων, καὶ τῶν ἀπ' αὐτῶν. Sed de his uberius dicemus ad illòs Plutarchi libros.

ATHENÆUS diſerte locum ex Plutarcho profert, ii, p. 52. D. Πλούταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς φησὶ παρὰ Δρούσῳ τῷ Τιβερίου Καίσαρος υἱῷ, ἰατρόν τινα ὑπερέχοντα πάντας ἐν τῷ πίνειν, φωραθῆναι πρὸ τοῦ ποτοῦ προεσθίοντα πικρὰς ἀμυγδάλας πέντε ἢ ἕξ κ.τ.λ. ſumtum e *Sympo-*

ſiacis *Quæſtionibus*, p. 624, C. Ex eodem opere, item e *Vitis* aliquoties, omiſſo Plutarchi nomine, eum deſcribit; quod ſuis locis notabimus.

ÆLIANUS Plutarchum nuſquam nominat: tamen haud pauca capita ex illo vel tranſcripſit vel adumbravit. Hoc in variis hiſtoriis partim Perizonius aliique interpretes notarunt. In opere de Natura Animalium haud minus ſunt manifeſta imitationis veſtigia. Sed horum ſuo quidque Plutarcheo loco explicabimus.

DIO CASSIUS duos nominatim Plutarchi profert locos, Fragm. Peireſc. xxxviii, ex *Vita Pyrrhi*, et cxxxiii, ex *Pompeii Vita*. Alia ejuſdem Dionis Fragmenta octo, Peireſciana cxxi—cxxiv, Urſiniana clxxxiii—clxxxvi e Plutarchi *Sylla*, omiſſo nomine, deſcripta. Quæ ut aſſentior Reimaro, perperam Dioni tributa eſſe, ita in aliis hiſtoriæ partibus Dionem e Plutarcho profeciſſe, et ipſa res oſtendit, nec Reimarus negat.

ORIGENES Contra Celſum v, p. 521, qui ex Eccleſiaſticis Scriptoribus, primus, quod ſciam, Plutarchum nominat, libros ejus περὶ ψυχῆς memorat.

LONGINUS non quidem in iis quæ ſuperſunt ejus reliquiis Plutarchi mentionem fecit: at quin ſcripta ejus diligenter legerit dubitare nos non ſinit, cum rationis et orationis ſimilitudo, tum manifeſta imitationis veſtigia: quod et Ruhnkenius animadvertit, et nos monuimus in cenſura editionis Toupianæ, Bibliothecæ Criticæ Volumine primo, Parte tertia.

PORPHYRIUS in opere De Abſtinentia, nominatim Plutarchum laudans, longum adfert locum ex libris *De Solertia Animalium* et *De Carnium Eſu*, iii,

Digitized by Google

18—24: ex *Vita Lycurgi*, iv, 3, 4, 5: omiſſo auctoris nomine ejus diſputationem in ſuam transfert ipſis fere verbis, ex eodem *De Solertia Animalium* libro, De Abſtinentia i, 4—6: e *Sapientum Convivio*, iii, 27. Plutarchi vel laudes celebravit vel vitam memoriæ prodidit; modo fides habenda ſit Johanni Malalæ, noſque eum recte intelligamus, Chronograph. l. iii. in fine: Τὸν δὲ Πλούταρχον τὸν Χερονήσιον Πορφύριος ἐν τῇ φιλοσόφῳ αὐτῦ χρονογραφίᾳ ἐδόξασεν. Stupor hominis apparet in Χερονήσιον et χρονογραφίᾳ. Neque enim Χερονήσιος eſt Plutarchus, ſed Χαιρωνεύς: nec χρονογραφία φιλόσοφος fuit Porphyrii liber, ſed ἱςορία φιλόσοφος. At Porphyrii liber in Platone deſiit, teſte Eunapio, niſi magnæ, certe majoris quam Malalas, auctoritatis: Proem. p. 10. Τὴν φιλόσοφον ἱςορίαν καὶ τοὺς τῶν φιλοσόφων ἀνάγων (legendum ἀνδρῶν) βίυς Πορφύριος καὶ Σωτίων ἀνελέξαντο· ἀλλ᾽ ὁ μὲν Πορφύριος, ἔτω συμβὰν, εἰς Πλάτωνα ἐτελεύτα καὶ τὺς ἐκείνυ χρόνυς—. An igitur pro φιλοσόφῳ ſcribere debuit φιλολόγῳ Malalas? nam fuit liber Porphyrii alius φιλολόγυ ἱςόριας. An potius ratio Malalæ habenda eſt nulla? Vellem hunc locum attigiſſet L. Holstenius in egregia illa Diſſertatione De Vita et Scriptis Porphyrii. Ἐδόξασε quidem rectius accipiatur pro *celebravit*, ut vertit Chilmeadius, quam, ut idem in nota tentavit, *ejuſdem fuit ac Plutarchus opinionis.*

CAPITOLINUS in Vita M. Antonini Philoſophi, cap. iii: *Audivit et Sextum Chæronenſem, Plutarchi nepotem.*

ARNOBIUS Adverſ. Gentes iv, p. 144: *Chæroneus Plutarchus noſtrarum eſſe partium comprobatur, qui in Oetæis verticibus Herculem poſt morborum comitialium ruinas diſſolutum in cinerem prodidit.* Hæc, ut videtur,

Digitized by Google

ex Vita Herculis ſumta. V, p. 168: De Fauna ſeu Fatua idem narrans quod eſt apud Plutarchum in *Quæſtionibus Rom.* p. 268, D, hæc addit—*ſicut ſuis ſcribit in Cauſalibus Putas*; quod poſtremum nomen veriſimillima correctione in *Plutarchus* mutandum cenſet HERALDUS; licet diſſentiente VOSSIO De Hiſt. Gr. iii, p. 337.

SÆCUL. IV.

EUSEBIUS in Præparatione Evangelica unus omnium Eccleſiaſticorum optime de bonis Literis meruit quod aliena quam ſua prodere maluit. In his alienis, ut aliorum veterum Auctorum Græcorum, magnam partem perditorum, ita Plutarchi, ſunt loci et longi et copioſi. Ex perditis operibus, quorum inſignes ſervavit partes, ſunt *Stromata*, i, 8: *De Platæenſibus Dædalis*, iii, 1, 2: *De Anima liber primus*, xi, 36. Ex reliquis ſunt, *De Oraculorum Defectu*, v, 4, 5, 16, 17: *De Iſide et Oſiride*, v, 5: *De EI Inſcriptione Delphica*, xi, 11: *De Placitis Philoſophorum*, xiv, 14, 16; xv, 23—61. Sed hæc ſuis quæque locis, cum Librorum, tum Fragmentorum, exhibebimus.

JULIANUS IMPERATOR, locum e *Vita Catonis Minoris* Χαιρωνέως ἀνδρὸς auctoritate refert in Miſopogone p. 358: *Cratetis Vitam* memorat in Oratione vi, p. 200, B: Μυθικὰ διηγήματα, Orat. vii, p. 227, A.

EUTROPIUS Hiſt. viii, 12. Vide ſupra in Apuleio.

HIMERIUS Edit. Wernſdorfii. Ecloga vii, 4, p. 166, De filio ipſe ſuo dicit, Οὗτός ἐςιν ἐκ Πλουτάρχου, δι' οὗ πάντας παιδεύετε: De eodem mortuo Orat. xxiii,

Digitized by Google

21, p. 800, Θρηνῶ νῦν ἂν δεινότερον ἥλπιστα Μινουκιανοῦ φθέγξασθαι, σεμνότερον δὲ Νικαγόρου, Πλουτάρχου δὲ εὐγλωττότερον, Μουσωνίου δὲ φιλοσοφώτερον, Σέξτου δὲ καρτερικώτερον. Priorem locum ita accipiam. *Plutarchi ſcripta publice et privatim ab Athenienſibus deſtinata frequentataque fuiſſe ad mores formandos et ingenia erudienda.* In poſteriore forte aliquid turbatum eſt; et Sophiſta, quamvis non diligentiſſimi homo judicii, ſcripſiſſe videtur, εὐγλωττότερον δὲ Νικαγόρου, Πλουτάρχου δὲ σεμνότερον.

EUNAPIUS, dedita opera legiſſe videtur libros Plutarchi, cum alios tum *Vitas*, credo, ut eas in ſuo ipſe opuſculo imitaretur. Sed nil diſſimilius utriuſque ſcriptione, cum ad doctrinæ tum ad ingenii laudem: ſæculi etiam labes accedit haud minor in rerum delectu et judicio quam in oratione. Et tamen Eunapius multum præferendus plurimis illius ætatis Scriptoribus, qui multis ſpiſſiſque voluminibus nil novi, nil ſcitu dignum producit; quando parvulo libello vitas et res complexus eſt haud paucas quas cognoſcere et jucundum et operæ pretium ſit. Sic igitur Eunapius De Vitis Sophiſtarum, Proem. p. 11, —Ἀμμώνιός τε ἦν ὁ ἐξ Αἰγύπτου, Πλουτάρχου τοῦ θειοτάτου γεγονὼς διδάσκαλος. Πλούταρχός τε αὐτὸς, ἡ φιλοσοφίας ἁπάσης ἀφροδίτη καὶ λύρα. Mox ibidem p. 12: Ὁ Θεσπέσιος Πλούταρχος τόν τε ἑαυτοῦ βίον ἀναγράφει τοῖς βιβλίοις ἐνδιεσπαρμένως καὶ τὸν τοῦ διδασκάλου, καὶ ὅτι γε Ἀμμώνιος Ἀθήνησιν ἐτελεύτα· οὐ βίον προσειπών. Καί τοι γε τὸ κάλλιστον αὐτοῦ τῶν συγγραμμάτων εἰσὶν οἱ καλούμενοι Παράλληλοι Βίοι τῶν ἀρίστων κατὰ ἔργα καὶ πράξεις ἀνδρῶν· ἀλλὰ τὸν ἴδιον καὶ (τὸν) τοῦ διδασκάλου καθ' ἕκαστον τῶν βιβλίων ἐγκατέσπειρεν· ὥστε, εἴ τις ὀξυδερκοίη περὶ ταῦτα, καὶ ἀνιχνεύων κατὰ τὸ προσπίπτον καὶ φαινόμενον, σωφρόνως τὰ κατὰ μέρος ἀναλέγοιτο, δύνασθαι τὰ πλεῖστα τῶν βεβιωμένων αὐτοῖς εἰδέσθαι.

Digitized by Google

Hæc erat copia et facultas illo ſæculo et forte proximis, non his recentioribus in plurimorum Plutarcheorum librorum jactura et interitu.

Mirum forte videatur nullam exſtare Plutarchi mentionem in quibuſdam hujus ſæculi Scriptoribus, veluti Jamblicho, Themiſtio, Libanio. Atqui nec locus magnopere in horum ſcriptis erat mentioni, et parci ſunt in laudandis nominandiſque aliis auctoribus præſertim iis quorum recens eſſet memoria. Imitationis quidem indicia Plutarcheæ haud nulla apparent.

SÆCUL. V.

THEON Alexandrinus, Mathematicus, ſiquidem is eſt auctor Scholiorum in Aratum, ſubinde Plutarchi interpretationem adfert ad Διοσημείων verſus, veluti 87, 96, 303, 312, 315, 319, 357. Plutarchi librum perditum, Αἰτίαι τῶν Ἀράτȣ Διοσημείων prodit Lamprias ſive auctor Indicis Num. 117.

SCHOLIASTES NICANDRI, forte initio hujus Sæculi fuit, quandoquidem ejus meminit Stephanus Byzantinus: vid. Fabric. B. G. vol. ii, p. 620. Scholiaſtes igitur ille, Plutarchi explicationem refert ad Theriaca, p, 31, 6, Edit. Ald. Hujus in Nicandrum Commentarius nominatur in illo Lampriæ Indice Num. 118.

HESYCHIUS, hoc potius quam alio tempore ponendus, Plutarchum laudat in Vocibus Δωδεκαδώρῳ ἀμάξῃ, et Ληναιών: ex perdito, ut apparet, *Commentario in Heſiodum*, quandoquidem gloſſæ referuntur ad Ἔργ. 420 et 502: quarum poſterior iiſdem fere verbis, Plutarchi nomine, laudatur a Proclo.

SYNESIUS quin Plutarchum legerit non eſt quod dubitemus, neque enim obſcura ſunt lectionis indi-

cia. Nomen, quod ſciam, non proditur niſi forte Epiſt. cxxxv, p. 272, C: αἱ δὲ Ἀθῆναι, πάλαι μὲν ἦν ἡ πόλις ἑστία σοφῶν· τὸ δὲ νῦν ἔχον, σεμνύνουσιν αὐτὰς οἱ μελιττουργοί· ταῦτ᾽ ἄρα καὶ ἡ ξυνωρὶς τῶν σοφῶν Πλουταρχείων, οἵ τινας οὐ τῇ φήμῃ τῶν λόγων ἀγείρουσιν ἐν τοῖς θεάτροις τοὺς νέους, ἀλλὰ τοῖς ἐξ Ὑμηττοῦ σταμνίοις Hæc magis per jocum quam ſimpliciter dicta. *Plutarcheorum par ſapientum* an ſint diſcipuli Plutarchi Neſtorii quod J. A. Fabricius Proleg. ad Marin. Vit. Procl. p. 13, ſuſpicatur, haud facile dicam. Eadem quis dicat veriſimilitudine, ſignificari *par Vitarum Parallelarum* quod per jocum accommodetur duobus vel philoſophiæ vel eloquentiæ magiſtris. Sed res majoris eſt diſputationis, quam quæ huic loco congruat.

SERVIUS ad Æneid. iii, 14, Plutarchi dictum laudat, ex libro, *De Ratione qua poetæ legendi a pueris.*

MACROBIUS totum librum vii. Saturnalium tranſtulit ex Plutarchi *Sympoſiacis Quæſtionibus*; quamquam ejus non niſi ſemel nomen prodidit, capite 3.

CYRILLUS ALEXANDRINUS Adverſus Julianum, I, p. 28, D; Ὁποῖαι τοίνυν αὐτῶν αἱ δόξαι γεγόνασιν—γεγράφασι δὲ περὶ τούτων Πλούταρχός τε καὶ ἕτεροι τῶν παρ᾽ αὐτοῖς λογάδων—: ſignificat *placita et opiniones Philoſophorum.* II, p. 46, B: Πλούταρχος τοίνυν ἀνὴρ τῶν παρ᾽ αὐτοῖς οὐκ ἄσημος γεγονὼς ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῆς τῶν φυσικῶν δογμάτων συναγωγῆς, οὕτω φησὶ περὶ τοῦ Κόσμου— ſubjunguntur ejus libri quatuor priora capita. Ibidem p. 51, D: ἔφη γάρ που περὶ αὐτῶν ἰσχνὸς ὢν (f. ἰσχνὰς) εἶναι ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ φυσικῶν δογμάτων συναγωγῆς—ſequitur locus ex i, 6. Porro ex libro *De EI apud Delphos*, viii, p. 266, B: Πλούταρχος ἐν ἰδίῳ λόγῳ προσρητέον φησὶ τὸ θεῖον λέγοντας αὐτῷ ΕΙ καὶ ΕΝ· ἐπιφέρει δὲ τούτοις κ.τ.λ: ſequitur locus, quem ple-

Digitized by Google

niorem refert Euſebius Præp. Evang. xi, 11: ex quo, ut videtur, ſua ſumſit Cyrillus.

THEODORETUS, Græc. Affect. Curatione, frequenter memorat Plutarchum, ſubinde etiam locos ejus refert. I, p. 466, D: φασὶ δὲ αὐτοὺς (Græcos philoſophos) ἐν Αἰγύπτῳ, ȣ μόνον παρ' Αἰγυπτίων ἀλλὰ καὶ παρ' Ἑβραίων τὰ περὶ τοῦ ὄντως διδαχθῆναι Θεȣ· καὶ ταῦτα διδάσκει μὲν Πλȣ́ταρχος ὁ Βοιώτιος—: locum Plutarchi nullum ſubjicit: credo, quia certus de hac re nullus exſtabat. Ibidem, p. 468, A, De Sacris ab Orpheo Athenas allatis, διδάσκει μὲν Πλȣ́ταρχος ὁ ἐκ Χαιρωνείας τῆς Βοιωτίας, locus item nullus apponitur. II, 489, D, De Platonis in Ægyptum peregrinatione, καὶ τȣ̃το λέγει μὲν ἐν τοῖς Παραλλήλοις ὁ Πλȣ́ταρχος. Ibidem, p. 500, A, C, Plutarchum in iis numerat, qui ſacrum Evangelium audiviſſent ex eoque multa in libros ſuos tranſtuliſſent: locus communis a Patribus jactatus, in Plutarcho certe falſus: idem repetitus p. 505, C. Ibidem, p. 502, A, Πλȣ́ταρχος δὲ καὶ Ἀέτιος τὰς τῶν φιλοσόφων ἐκπαιδεύȣσι δόξας. Ibidem, p. 504, A, Πλούταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς περὶ τοῦ ΕΙ τοῦ ἐν Δελφοῖς γράφων οὕτως ἔφη—adduntur pauca Plutarchi verba. Eadem pag. D, de Atheis, ex *Placitis Philoſophorum*, i, 7: quod repetitur mox iii, 506, C. III, p. 510, B, primos Deos a Græcis, Phœnicibus et Ægyptiis habitos eſſe, Solem et Lunam—τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ὁ Πλάτων, καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος, καὶ ὁ Χαιρωνεὺς ἐδίδαξε Πλȣ́ταρχος. Ibidem, p. 515, C, Πλȣ́ταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς τὴν Γῆν προσηγόρευσεν Ἥραν· Λητὼ δὲ τὴν λήθην, ἢ τὴν νύκτα ἐν ᾗ οἱόν τινα λήθην ἡ διάνοια δέχεται. Eadem pagina et proxima locum profert ex libro *De Defectu Oraculorum*, quem pleniorem exhibet Euſebius Præp. Evang. v, 5. IV, p. 532, D, ἀναγνώτω μὲν Ἀετίȣ τὴν

Digitized by Google

περὶ ἀρεσκόντων ξυναγωγὴν, ἀναγνώτω δὲ Πλουτάρχου τὴν περὶ τῶν τοῖς φιλοσόφοις δοξάντων ἐπιτομήν. V, 545, B, ἐκ τῶν Πλουτάρχου, καὶ Πορφυρίου, καὶ μέντοι καὶ Ἀετίου ξυγγεγραμμένων ἐρῶ: ſubjicitur locus de Anima ex libro *De Placitis Philoſophorum* quarto. VII, 589, B, de humanis victimis, καὶ Πλούταρχος δὲ ξυνῳδὰ τούτοις ἱστόρησε. X, p. 631, ſimpliciter in aliis qui de Oraculis ſcripſerunt, numeratur. XI, p. 654, A, B, de reduce ex morte in vitam Antyllo, ex libris *de Anima* idem locus refertur, quem auctiorem prodidit Euſebius Præp. Evang. xi, 36. Denique omiſſo Plutarchi nomine ſubinde recenſentur Philoſophorum placita, ex perdito *Stromatum*, ut puto, opere, et libris *De Placitis Philoſophorum*.

ISIDORUS PELUSIOTA Lib. ii, Epiſt. xlii. Πλουτάρχῳ δὲ δοκεῖ τὸ σαφὲς καὶ λεῖον, γνήσιον εἶναι ἀττικισμόν· οὕτω γάρ, φησιν, ἐλάλησαν οἱ ῥήτορες. RUHNKENIUS λεῖον mutandum cenſet in λιτόν: contra in Ariſtide Quinctil. De Muſica ii, p. 78, λείους in λιτοὺς, ut p. 88.

SYRIANUS in Commentario in Ariſtotelis Metaphyſica, qui adhuc Latine tantum editus eſt ex interpretatione HIER. BARGOLINI Venetiis 1558, quarta forma. Syrianus igitur, reprehendens eorum opinionem qui univerſales rationes et ideas, eaſdem eſſe volunt, hæc addit, p. 59, *neque Plutarchum, et Atticum, et Democritum, Platonicos in hoc ipſo imitamur*—. Græca ſunt—ὅπουγε μηδὲ Πλούταρχον καὶ Ἀττικὸν καὶ Δημόκριτον, τοὺς Πλατωνικοὺς, κατ' αὐτὸ τοῦτο ζηλοῦμεν.

PROCLUS in Hypomnemate ad Heſiodi Opera, haud contemnendam nobis ſervavit partem Commentarii Plutarchei in eumdem Poetam, locos fere ad quadraginta, nec eos paucorum verborum, pleroſque nominato Plutarcho, nonnullos eo omiſſo, ita tamen ut ratio et oratio facile auctorem prodat.

Digitized by Google

Quamquam Procli Hypomnema non integrum ad nos venit, nec niſi excerpta ejus in Scholiis vulgatis exſtant. Adeo bene nobiſcum agitur ſi ex deperditis Veterum libris vel Excerptorum Excerpta nacti ſumus. Ejuſdem Procli in Timæum Platonis Commentarii aliquot locis mentionem Plutarchi ejuſque ſententiæ habent; veluti lib. i, p. 35: ii, p. 84, 116, 126, 138; iii, 304. In Comment. ad Euclidem, l ii, p. 35. De quibus ſuo loco.

STEPHANUS BYZANTINUS Voc. Ἀνδανία de Ariſtomene Meſſenio teſtis citatur cum Herodoto in re quæ apud neutrum exſtat. De Herodotea mentione, videndus P. Wesselingius Diſſ. Herodot. p. 23. Plutarchea referatur ad *Vitam Ariſtomenis*, in Lampriæ Indice memoratam. Voc. Κορόπη, in Commentatoribus Nicandri numeratur.

SÆCUL. VI.

JOH. LAURENTIUS PHILADELPHENSIS LYDUS in libello *De Menſibus*, quem hoc anno edidit Cl. N. Schow, Plutarchum nominatim laudat p. 18, Πλούταρχος ἐν Συμποσίῳ, reſpiciens ad *Sympoſiac. Quæſt.* ix, 6, de ſecundo Boedromionis die ſublato. P. 78, ὁ δὲ Χαιρωνεὺς Ἶσιν μὲν τὴν γῆν εἶναι βέλεται καὶ Ὄσιριν τὸν Νεῖλον, Τυφῶνα δὲ τὴν θάλατταν, εἰς ἣν ὁ Νεῖλος ἐμπίπτων ἀφανίζεται: ſumtum hoc ex libro *De Iſide et Oſiride*.

SOPATER initio hujus ſæculi ponendus cum Fabricio Bibl. Gr. vol. ix, p. 423, in opere inſcripto Ἐκλογαὶ Διάφοροι, recenſito apud Photium cod. clxi, multa ex Plutarcho retulerat Excerpta: ex *Vitis* quidem fere quæ nunc ſuperſunt, ex perditis etiam *Cratetis*, *Pindari*, *Daiphanti*, *Epaminondæ*: ex *Moralibus* vero iis quæ proprie moralis, nec phyſici, ſunt

Digitized by Google

argumenti, et quæ hodieque exſtant excepto uno libello Περὶ φύσεως καὶ πόνων, et forte altero, Περὶ Πλούτου. Singula notabimus in Animadverſionibus ad ſuos quæque libellos, tum vero in Narratione de Vita et ſcriptis Plutarchi. Sed ex hoc Sopatri opere nil ſervatum eſt.

JOH. STOBÆUS meliorem habuit fortunam, cujus in eodem genere opus Ἀνθολόγιον Ἐκλογῶν, Ἀποφθεγμάτων Ὑποθηκῶν, ſi minus integrum, maximam tamen partem ad nos pervenit. Ætatem ejus, ut in re incerta, initio hujus ſæculi, nec certe poſterius ponendam cenſemus: quamquam prius etiam ponitur, æqualis Themiſtii, et Juliani, a FABRICIO Bibl. Græc. vol. viii, p. 666. Locos multos, ſæpe etiam longos ex Plutarchi libris maxime *Moralibus* refert: ſubinde etiam nulla addita libri ſignificatione: ſubinde etiam nomine Plutarchi a librariis omiſſo; quod, ut aliis locis ex meliorum codicum collationibus, quæ apud me ſunt, cognovi, ita aliis per conjecturam aſſecutus ſum, veluti inſigni illo fragmento ex libris *de Anima*, quod ad calcem libelli *De Sera Numinis Vindicta* edidi. Cæterum locos Stobæi, ex libris, qui ſuperſunt, in Emendationibus jam adhibuimus, in Animadverſionibus porro notabimus: eos qui ex perditis ſunt libris exhibebimus in Fragmentis: utrorumque mentionem faciemus in Narratione de Vita et Scriptis Plutarchi. Interea ſperamus utriuſque Stobæani operis novas eaſque egregias editiones abſolutum iri nobiſque ad uſum noſtrum paratas fore, *Eclogarum* jam inchoatam a Cl. HERENIO, *Sermonum* a Cl. SCHOWIO. Nunc ſatis habemus librorum perditorum, e quibus loci allati exſtant, nomina notaſſe. Sunt igitur hæc:

Digitized by Google

De Amicitia, Epiſtola De Amicitia, An rerum futurarum cognitio utilis ſit, De Divinatione, Contra Voluptatem, Contra Divitias, Mulieres erudiendas eſſe, De Calumnia, De Tranquillitate, De Amore, Pro Pulchritudine, Contra Nobilitatem. Omnino ad Plutarcheorum ſcriptorum cognitionem et emendationem, unus omnium fructuoſiſſimus eſt Stobæus, cum locorum relatorum copia et frequentia, tum librorum perditorum mentione.

DAMASCIUS apud Photium Cod. ccxlv, p. 1040: Τιβερίῳ ὄνος, ὡς Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεὺς φησὶν, ἔτι μειρακίῳ ὄντι καὶ ἐν Ῥόδῳ ἐπὶ λόγοις ῥητορικοῖς διατρίβοντι τὴν βασιλείαν διὰ τȣ̃ αὐτȣ̃ παθήματος προεμήνυσεν.

SIMPLICIUS in Commentario in Epicteti Enchiridion. cap. xlv, p. 267,—λόγων δέ εἰσι κατὰ τὸ ἀληθὲς κοινωνίαι τε καὶ διατριβαί· ὡς δηλοῖ τὰ ὑπὸ Πλάτωνος, καὶ Ξενοφῶντος, καὶ Πλȣτάρχȣ, καὶ ἄλλων ἱϛορηθέντα συμπόσια. Cap. lxv, p. 306: καὶ ὅγε Χαιρωνεὺς Πλȣ́ταρχος βιβλίον ὅλον (περὶ) τῆς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελείας συντέθεικεν. In Commentariis in Ariſtotelem De Anima ſæpe Πλȣ́ταρχος laudatur: quo nomine non hic noſter, ſed Neſtorii filius ſignificatur. In hoc Philoſophorum ultimo proventu Simplicius doctrina, ratione, animi ſenſibus, magis ad Veterum, in primis Longini, quam æqualium ſimilitudinem accedit.

OLYMPIODORUS, quem ab aliis ejuſdem nominis Scriptoribus recte diſtinxit L. Kusterus ad Suidam Voc. Ὀλυμπιόδωρος, in Commentario in Platonis Phædonem, haud contemnenda nobis ſervavit excerpta Plutarchea *Hypomnematum*, ut videtur, *in Phædonem*. Duo ſunt Capita. Alterum habet hanc inſcriptionem: Κεφάλαιον τȣ̃ ἐκ τῶν ἀναμνήσεων λόγȣ: continet Quæſtiones 212, nec eas tantum *de Reminiſ-*

centiis ut inſcriptio profitetur, ſed de aliis etiam in Phædone proditis argumentis: Quæſtiones inde a vigeſima ſecunda ad quinquageſimam ſeptimam ſunt Plutarchi, et titulum habent Ἐκ τῶν Χαιρωνέως: has, omiſſa tamen ultima, edidit J. A. FABRICIUS Bibl. Græc. vol. xii. p. 265. Alterum inſcribitur Ἐπιχειρημάτων διαφόρων Συναγωγὴ, δεικνύντων ἀναμνήσεις εἶναι τὰς μαθήσεις, ἐκ τῶν τοῦ Χαιρωνέως Πλουτάρχου: continet Quæſtiones 255 de compluribus locis Phædonis, harum duodecim priores ſunt *de Reminiſcentiæ* argumento ex Plutarcho. Totum hoc in Fragmentis prodemus.

Hucuſque pertinuit veteris elegantioriſque doctrinæ proventus: qui paulatim exaruit Juſtiniani imperio ac deinceps. Hic Athenienſem clauſit ſcholam in qua floruerant Plutarchus Neſtorii filius, Syrianus, Proclus, Marinus, Damaſcius, unde Simplicius, Olympiodorus aliique prodierant: philoſophi expulſi: vexati per orbem Romanum avitæ religionis cultores, ex quorum numero fere erant docti homines. Per trecentos annos ſtupor et barbaries omnia obtinuerunt. Ergo in hoc temporis ſpatio, plurimorum veterum librorum, in his etiam Plutarcheorum ponendus eſt interitus.

JOHANNES PHILOPONUS, in cujus et Simplicii ætate recte comparanda haud mediocris eſt difficultas, potius hoc quam ſequente ſæculo ponendus, in eodem Ariſtotelis interpretandi ſtudio, minore tamen quam Simplicius ingenio doctrinaque verſatus, ex Plutarcho, ut videtur noſtro, memorat dictum, in Commentario ad Ariſtotelis Meteor. p. 82: quod in Fragmentis referemus. Aliis compluribus locis in Comment. ad Ariſtot. De Anima citat Plu-

Digitized by Google

tarchum, ſed Athenienſem, opinor, Neſtorii filium, cujus in eundem librum exſtabant Hypomnemata.

AGATHIAS in Anthologia Epigrammatum, v, 33, 8:

Σεῖο πολυκλήεντα τύπον στήσαντο, Χερωνεῦ
Πλούταρχε, κρατερῶν υἷες Αὐσονίων·
Ὅττι παραλλήλοισι βίοις Ἕλληνας ἀρίστους
Ῥώμης εὐπολέμοις ἥρμοσας ἐνναέταις.
Ἀλλὰ τεοῦ βιότοιο παράλληλον βίον ἄλλον
Οὐδὲ σύ γ' ἂν γράψαις· οὐ γὰρ ὅμοιον ἔχεις.

SÆCUL. VII.

THEOPHYLACTUS SIMOCATTA, Naturalium Quæſtionum epilogo, in Auctoribus unde ſua ſumſerit, laudat Plutarchum, τὸν τῆς ἐπιστήμης πλοῦτον τὸν Πλούταρχον. Sane aliquot ſumtæ ſunt Quæſtiones ex Plutarchi *Sympoſiacis*.

S. MAXIMUS in *Locis Communibus*, ſeu *Capitibus Theologicis et ſelectis locis ex diverſis cum Chriſtianorum tum Exterorum libris*, longe plurimam locorum partem collegit e Scriptoribus Sacris et Eccleſiaſticis: locos Exterorum non eorum lectione ex ipſorum libris collegiſſe, ſed e Stobæo locupletiore quam nunc eſt et integriore ſublegiſſe videtur. Ex Plutarcho complures ſunt loci ſed paucorum verborum et fere breves ſententiæ.

ANTONIUS MELISSA ut incertæ homo ætatis, hic a nobis ponitur; cum ob argumenti ſimilitudinem, quippe ejuſdem materiæ et rationis opus compoſuit ac S. Maximus; tum quod ſæculi ingenio adducimur ut eum Joh. Damaſceno priorem ponamus. Ex Plutarcho item habet complures locos

Digitized by Google

eadem tenuitate. Fontem Exterorum eundem habuit Stobæum, forte etiam S. Maximum.

Capta a Saracenis Alexandria anno 641, interiit illa celebratiſſimæ famæ bibliotheca: quo pacto, non quærimus: certe interiit. Illud haud alienum ſit quærere, an Plutarchei et omnino Antiquorum libri multi interciderint illa calamitate; an tantam nobis attulerit jacturam quantam vulgo putant, ut, niſi interiiſſet illa bibliotheca, libros ejus, certe eorum exempla, hodieque haberemus. Equidem haud credam. Ac primum quidem credibile eſt jam ante Saracenorum adventum multos antiquos ejus bibliothecæ libros intercidiſſe deſcribendi officio neglecto: magnam etiam partem librorum, qui tunc erant, fuiſſe novos et eccleſiaſticos. Porro veriſimile eſt, in illis qui tunc Alexandriæ erant libris, aut paucos fuiſſe aut nullos quorum non item in Græcia eſſent exempla, quibus deſcribendis ad recentiorem ætatem propagari potuiſſent. Socordia Græcorum, et contemtus bonarum Literarum multo plus valuerunt ad veterum librorum jacturam quam omnes barbari; ut etiam ſi Saraceni vel non cepiſſent Alexandriam, vel omnes libros in Græciam dimiſiſſent, his nos haud magis frueremur.

SÆCUL. VIII.

JOHANNES DAMASCENUS, memorandus aliena magis quam ſua laude. In hujus Sacris Parallelis exſtat indicium labentis vel exſtincti potius veterum Literarum ſtudii. Locos Communes Stobæus ex ſolis Antiquis collegerat Auctoribus: Maximus et Antonius ex Eccleſiaſticis, adſperſis tamen nonnullis Antiquorum quaſi floribus: jam omiſſis

Digitized by Google

Antiquis, ſolos Eccleſiaſticos apponit Johannes Damascenus. At in codice Florentino Parallelorum Sacrorum, appendix eſt quantivis pretii, a domino illius exempli ex integro, ut videtur, Stobæi opere collecta: in qua multi ſunt adhuc ignoti veterum Auctorum loci, nonnulli Plutarchei, plurimi aliorum, quatuor etiam integra Muſonii capita, quibus in elegantiſſima illa Diſputatione *de Vita et Scriptis Muſonii*, habita editaque Amſtelodami anno 1783, uſus eſt Petrus Nieuwlandius noſter, heu modo noſter! nam hoc ipſo tempore, die Novembris 14, ætatis anno trigeſimo, nobis repentino morbo ereptus eſt: quum in Academia Lugduno-Batava profeſſionem Phyſices et Mathematum per unum annum ornaſſet. Ingens nobis luctus! ingens patriæ jactura, obitu juvenis unius omnium excellentiſſimi; cui ingenio par fuit nemo; doctrina, morum probitate, animi candore, pauciſſimi.

GEORGIUS SYNCELLUS Chronographiæ ad Ann. Chr. 109: Πλούταρχος Χαιρωνεὺς φιλόσοφος ἐπιτροπεύειν Ἑλλάδος ὑπὸ τȣ̃ αὐτοκράτορος κατεςάθη γηραιός. Ad Ann. Chr. 37: de morte Julii Cani narrans addit, ταῦτα Πλȣ́ταρχος ὁ Χαιρωνεὺς ἱςορεῖ. Locum in Fragmentis referemus. De C. Julio Cæſare, edit. Pariſ. p. 299, ὡς ἱςορεῖ Πλȣ́ταρχος ὁ Χερονεὺς φιλόσοφος.

JOHANNES MALALA, Chronographiæ libr. ii. in fine: ȣ̋στινας μεμφόμενος ὁ Χερονήσιος Πλȣ́ταρχος, ἡ παλαιὰ φιλοσοφία (forte cum interprete legendum ἐν τῇ παλαιᾷ φιλοσοφίᾳ) παρ' Ἕλλησιν καὶ βαρβάροις ἐξέθετο, ὡς πλάνην ἀγαλμάτων τινὲς εἰσάγȣσιν· αὐτὸς δὲ φησὶ κ. τ. λ. —locum in Fragmentis exhibebimus. Subjungit denique, Τὸν δὲ Πλȣ́ταρχον τὸν Χερονήσιον Πορφύριος ἐν φιλοσόφῳ αὐτȣ̃ Χρονογραφίᾳ ἐδόξασε: de quo ſupra in ſæ-

culo iii, diximus. Priora quidem ſive a Theodoreto De Græc. Affect. iii, p. 510, B, ſive undecumque habuit inficetus homo, certe Plutarchi ſunt ex deperdito ut vidètur libro.

SÆCUL. IX.

PHOTIUS in egregio *Bibliothecæ* opere, quo multorum, hodie etiam perditorum, librorum cenſuram agit et argumenta excerptaque prodit, Plutarchi *Moralia* non niſi ex Sopatro memorat, nec peculiarem iis locum dat: *Vitas* recenſet quaſdam, ex iiſque excerpta edit Cod. ccxlv. Ἀναγνώσθησαν ἐκ τῶν Πλουτάρχου παραλλήλων διάφοροι λόγοι· ὧν ἡ ἔκδοσις κατὰ σύνοψιν ἐκλέγεται διάφορον χρηστομαθίαν: *Vitæ* ſunt *Dionis*, *Bruti*, *Æmilii*, *Demoſthenis*, *Ciceronis*, *Phocionis*, *Catonis*, *Alexandri*, *Cæſaris*, *Eumenis*, *Sertorii*, *Demetrii*, *Antonii*, *Pyrrhi*, *Marii*, *Arati*, *Artaxerxis*, *Agidis*, *Flaminii*. Porro liber *De Vitis X. Oratorum*, qui inter Plutarcheos fertur, tamquam ab ipſo Photio ſcriptus exſtat Cod. cclix, et proximis: de quo ſuo videbimus loco. *Moralia* illa ætate multa, ut item *Vitæ* multæ, jam intercidiſſe, ad eam tamen quæ hodieque eſt paucitatem nondum rediiſſe videntur. Hoc, et proximo ſæculo, inde a Baſilio Macedone ſub quo Photius fuit, ac deinceps imperantibus Leone V. et Conſtantino Porphyrogenneto II. ab anno fere 860 ad 960, fuit quædam veterum Literarum recreatio. Utinam libros tunc ſuperſtites nunc etiam haberemus: aut ſaltem Photio placuiſſet, omiſſis Eccleſiaſticis, non niſi Veteres hac in Bibliotheca recenſere.

Digitized by Google

SÆCUL. X.

GEOPONICA, id eſt Præcepta de Re Ruſtica, ex priorum de hoc argumento Scriptorum libris excerpta, et Conſtantino Porphyrogenneto dicata, a Caſſiano Baſſo, xiii, 9. Plutarchi locum, de remedio adverſus Scorpios, laudant, nullo diſerte nominato libro, et ut videtur, ex deperdito. XV, 1, περὶ Συμπαθειῶν Plutarchus citatur *Sympoſ. Quæſt.* ii, 7: ſed pleraque alia in illo capite Geoponicorum ſumta ſunt ex aliis Plutarchi libris.

EPITOMÆ PLUTARCHEÆ, id eſt ſummæ et argumenta librorum Plutarchi, qualia hodieque ſunt tria certe in *Moralium* Volumine: primum deperditi libri *De Comparatione Ariſtophanis et Menandri*, alterum ſuperſtitis *De Animi Procreatione ſecundum Platonis Timæum*: tertium item perditi, Ὅτι παραδοξότερα οἱ Στωϊκοὶ τῶν ποιητῶν λέγουσι: hæ igitur Epitomæ factæ videantur ſub eodem Conſtantino Porphyrogenneto, cujus ſæculi illa in primis fuit conſuetudo. Quodſi vero hoc ſæculo jam multi Plutarchei libri interciderant, quod ſane veriſimile eſt; quodſi etiam Epitomæ fuerunt omnium librorum in Lampriæ Catalogo nominatorum, ut ſupra Johanne Rhoso auctore monuimus; earum confectio haud procul ab ævo Juſtiniani ponenda ſit.

CODEX VITARUM Florentiæ, apud Monachos S. Mariæ ſervatus, ſcriptus ſæculo nono vel decimo, judice quidem Montfauconio, Diario Italico, p. 366.

SCHOLIA in Veteres Auctores, pleraque certe ante Suidam compilata ex antiquis Grammaticis, ſerius quidem non ponenda, hoc uno loco a nobis conjunguntur anonyma.

Digitized by Google

Schol. Homer. Il. ό, 625. Πλούταρχος ἐν Μελέταις Ὁμηρικαῖς: idem eſt in Schol. Venet. Villoisoni, et Etymol. M. in Ἀνεμοτρεφὲς κῦμα. Porro Schol. Lipſ. Il. έ, 352.

Schol. Heſiod. Vide ſupra in *Proclus* et infra in *Tzetzes*, et *Moſchopulus*.

Schol. Euripid. Hippol. 11. de Theſeo, plenius eſt ap. Tzetzem ad Lycophr. 494. Idem ad Alceſt. 1150, Πλούταρχος ἐν ταῖς Ὁμηρικαῖς Μελέταις.

Schol. Thucydid. Additament. Edit. Duker. p. 613. ad lib. 1, 86, init. Ταύτης τῆς δημηγορίας μέμνηται Πλούταρχος ἐν τοῖς Πολιτικοῖς Παραγγέλμασι: quod repetitur p. 632, ad lib. ii, 60: et p. 634, ad ii, 72.

Schol. Ariſtoph. ex *Vita Solonis*, ad Nub. 447, 1191, Equit. 1113. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, ad Nub. 1181.

Schol. Aphthon. in Rhetorib. Ald. p. 5. fin. Dictum Demetrii ad Mithridatem refertur: ὁ Πλούταρχος ἐν τοῖς Παραλλήλοις ἱστόρησεν: eſt in *Vita Demetrii*.

SUIDAS quiſquis fuit, non ſeriore ætate habendus: materiam ab antiquioribus ſumſit: neque igitur ſuſpicandum, libros nunc perditos, ſi quorum loci adferuntur a Suida, ipſius ætate adhuc ſuperfuiſſe. De Plutarcho exſtat hiſtorica mentio: Πλούταρχος, Χαιρωνεὺς, τῆς Βοιωτίας, γεγονὼς ἐπὶ τῶν Τραϊανοῦ τοῦ Καίσαρος χρόνων, καὶ ἔτι πρόσθεν· μεταδοὺς δὲ αὐτῷ Τραϊανὸς τῆς τῶν Ὑπάτων ἀξίας, προσέταξε μηδένα τῶν κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα ἀρχόντων παρὲξ τῆς αὐτοῦ γνώμης τι διαπράττεσθαι· ἔγραψε δὲ πολλά. Auctoritas ejus citatur compluribus in locis. Ἀνακεῖσθαι, ὡς ἡμεῖς· Θουκυδίδης έ· καὶ Πλούταρχος· Κρατῖνος: ubi ad librorum ſcriptorum ductum recte corrigit Valckenarius Diatrib. Eurip. p. 214, καὶ Πλάτων· Κρατῖνος. Ἦν δ' ἐγώ· ἔφην δὲ ἐγώ·

παρὰ Πλυτάρχῳ καὶ Ἀριςοφάνει: ubi corrigendum eſſe παρὰ Πλάτωνι, monuit me RUHNKENIUS. Comici locus eſt apud Suidam Voce Σκίταλος, qui ſua ſumſit ex Scholiis ad Equit. 631. Δόγματα, de Platonis apud Ægyptios peregrinatione, addit, ὡς Πλούταρχος ἐν τοῖς Παραλλήλοις φησίν: compilatum ex Theodoreto, De Cur. Græc. Affect. ii, p. 489, D. Ἴορτιος, Mæcenatis adulator: de hoc apponitur Plutarchi locus, forte ex *Vita Auguſti*: KUSTERUS notat, *hæc leguntur etiam ſupra in* Ἐγγώνιος: atqui hæc vox non exſtat ſuo loco, ſed p. 675. Κάλλιππος, eſt ex *Vita Dionis*. Ὠβὰς, ex *Vita Lycurgi*. Μαικήνας, idem quod in Ἴορτιος, ſed brevius: addito, καὶ ἔςιν ἐν τῷ Ἐγγώνιος τράπεζα. Σικχός· σκώπτης· ἢ ὁ ἀνόρεκτος καὶ ἀσθενής· Πλύταρχος—ejus verba adduntur, quæ exſtant in libro *De capienda ex hoſtibus utilitate*, p. 87, B. Σύλλας, ὄνομα κυριὸν—et Σύλλας ὁ Ὕπατος, uterque locus depromtus eſt ex *Vita Syllæ*, poſterior ſine Plutarchi nomine. Τοῦ σελίνου δεῖται—ex *Vita Timoleontis*. Ὑπερκύπτω, αἰτιατικῇ—καὶ ὁ Πλύταρχος: verbum hoc in Plutarcho legere me non memini.

ETYMOLOGICUM MAGNUM, eadem probabilitate qua Suidas, in hanc ætatem refertur. Voce Ἀνεμοτρεφὲς κῦμα interpretatio apponitur, addito ὥς φησι Πλύταρχος ἐν μελέτῃ Ὁμήρυ: qui locus item exſtat ap. Schol. Homer. Il. ο', 625. Ἄψ—Πλούταρχος δὲ ἀπὸ τοῦ ὀπίσω τὸ Ἄψ λέγει εἶναι, τῦ ο' εἰς τὸ α' τραπέντος, καὶ τῦ π' εἰς ψ'· τοῦτο δὲ βίαιον· non exſtat in Plutarchi libris. Σεισάχθεια—Πλούταρχος ἐν Σόλωνι. Σόλοι ἡ ἐν Κύπρῳ πόλις. Πλούταρχος ἐν Σόλωνι κ. τ. λ. Συκοφαντία—Πλούταρχος ἐν Σόλωνι. Οὐκ ἂν οὖν τις ἡγήσαιτο—κληθῆναι συκοφάντας: locus eſt p. 91, E. Alius locus Plutarcho vindicandus in Ἀναζυγοῦν—Πλάτων Εὐ-

Digitized by Google

μοίσιν, Εὐθὺς ἀναζυγῆς γενομένης: at codex ſcriptus Dorvillii, a Valckenario inſpectus, habet Πλῦτ' ἐμ. ex quo veriſſime Ruhnkenius correxit Πλούταρχος Ευμένει: eſt enim locus Plutarchi in *Vita Eumenis*, p. 595, A. Hæc ex Valckenarii Annot. ad. Theocriti Adoniazuſ. p. 335.

SÆCUL. XI.

JOHANNES EUCHAITA, qui medio hoc ſæculo fuit: vid. J. A. Fabric. Bibl. Gr. vol. vii, p. 718, et Caveus Hiſt. Lit. Eccleſ. vol. ii, p. 139. ap Fabric. ibid. vol. iii, p. 331:

Εἴπερ τινὰς βέλοιο τῶν ἀλλοτρίων
Τῆς σῆς ἀπειλῆς ἐξελέσθαι, Χριστέ μου,
Πλάτωνα καὶ Πλούταρχον ἐξέλοιό μοι.
Ἄμφω γάρ εἰσι καὶ τὸν λόγον καὶ τὸν τρόπον
Τοῖς σοῖς νόμοις ἔγγιστα προσπεφυκότες·
Εἰ δ' ἠγνόησαν ὡς Θεὸς σὺ τῶν ὅλων,
Ἐνταῦθα τῆς σῆς χρηστότητος δεῖ μόνον,
Δι' ἣν ἅπαντας δωρεὰν σώζειν θέλεις.

EUDOCIA in Violeto p. 361. de Plutarcho locum Suidæ repetit, ultimis ejus verbis ἔγραψε δὲ πολλά, hæc addens ὧν τὰ πλείω οὐχ εὑρίσκεται, *quorum major pars non invenitur, non apparet*. Digna eſt, quæ animadvertatur, notula. Intelligitur, libros hodieque perditos, jam tunc deſideratos fuiſſe; ſane poſteriores, quod ſciam, de nullo illorum ut ſervato mentionem faciunt. Deinde apparet, Eudociam habuiſſe πίνακα ſeu Indicem librorum Plutarcheorum, vel Epitomas, unde perditorum nomina cognoſceret. Nec vero intervallo temporis eo quod fuit inter Suidam et Eudociam libros illos intercidiſſe dicam,

Digitized by Google

Suidas locum de Plutarcho non ipſe Auctor ſcripſit, ſed ex antiquiore deſcripſit. Plurimi libri interierunt ab anno 560 ad 860: poſtea, licet redeunte ſubinde Veterum Literarum ſtudio, deinceps alii etiam interciderunt; ſive quod laterent et fugerent quærentium diligentiam; ſive quod eorum Epitomæ adeſſent, et in tanta deſcribendorum librorum multitudine non omnium deſcriptio neceſſaria exiſtimaretur.

MICHAEL PSELLUS Διδασκαλίᾳ Παντοδαπῇ, quam edidit J. A. FABRICIUS Bibl. Gr. vol. v, fine, non ſolum inſcriptiones capitum plurimorum ex libro *De Placitis Philoſophorum* ſecutus eſt, ſed ipſam materiam ac verba ex Plutarcho ſumſit, in primis ex *Quæſtionibus Naturalibus* et *Sympoſiacis*. In libris ineditis memoratur a LEONE ALLATIO apud FABRIC. ii, p. 39. *Ecloga utilis ex libro Parallelorum:* quod utrum de Plutarcheis *Vitis* an de *Sacris Parallelis* Johannis Damaſceni accipiendum, non liquet.

XIPHILINUS Epitom. Dionis Caſ. libri xliv, affirmat Plutarchum verius ac liberius de C. J. Cæſaris nece ſcripſiſſe quam Dionem: p. 157. ed. Sylb. Οἱ περὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον, καὶ τὸν Κάσσιον τὸν Γαΐον ἐπεβούλευσαν αὐτῷ καὶ ἀπέκτειναν, ὡς μὲν ὁ συγγραφεὺς λέγει δι' ἀλιτηριώδη τινὰ οἶστρον· τοὺς Καίσαρας δεδιὼς πως, καθάπερ εἰκὸς συγκλητικὸν ὄντα καὶ οὐ τῶν ἀφανῶν, οὐδὲ ἱστορίαν ἀφανῆ συντιθέντα· ὡς δὲ τὸ ἀληθὲς ἔχει καὶ Πλούταρχος ἐν τοῖς Παραλλήλοις διδάσκει, διὰ φρονήματος ἀξίωμα φιλελεύθερον, καὶ προαιρέσεως εὐγένειαν ἥκιστα ἐθελόδουλον. Aliis etiam locis Plutarchum ſequi videtur. Verba de Sexto Plutarchi Nepote, in M. Antonino, p. 363, Σέξτῳ προσιέναι τῷ ἐκ Βοιωτῶν φιλοσόφῳ: intelligenda ex iis quæ ſupra notavimus in *Appuleio*.

Digitized by Google

SÆCUL. XII.

EUSTRATIUS in Commentario ad Ariſtotelis Ethica Nicomach. vid FABRIC. Bibl. Gr. vol. ii, p. 151. Huic debemus emendationem loci Plutarchei initio libri *De Iſide et Oſiride*, quem locum integriorem quam adhuc in libris noſtris erat, ſervavit Euſtratius ad Ariſtot. Ethic. lib. vi.

NICEPHORUS BASILACA in *Excerptis Rhetorum et Sophiſtarum Leonis Allatii*, *Romæ* 1641, 8. Διήγημα γʹ· ὃ καὶ Πλέταρχος ἐν τοῖς Παραλλήλοις διηγεῖται. Non eſt in Parallelis, ſed in libro *De Virtutibus Mulierum*, caput poſtremum, *Moral*. p. 262.

GLYCAS Annalium ed. Venet. p. 45, A, de faſcino agens, memorat Eutelidem ex Plutarchi *Sympoſ. Quæſt.* v, 7. Ibid. p. 101, E, ſunt ex *Placitis Philoſophorum*, i, 6.

JOHANNES TZETZES, frequens ille quidem in memorando Plutarcho, nec tamen ut multum adferat momenti. In *Scholiis ad Heſiodum* Proclo non paucos Plutarcheos ſublegit locos, quoſdam etiam pleniores habet; eſt quoque ubi in eadem interpretatione nomen Plutarchi ipſe habeat, Proclus non item. Nec hoc eo valet, ut Tzetzem adhuc integrum Plutarchi Commentarium habuiſſe exiſtimemus. Quidquid ejus hoc ſæculo exſtabat, id in Procli Commentario exſtabat, nec ipſo forte adhuc integro. Unde etſi multa in ſuam rem abſtulit Tzetzes homo multæ quidem lectionis, ſed vanus et jactator, mirifice tamen Proclum contemnit. Nunc ex Proclo non niſi excerpta habemus: at plena illa locorum Plutarcheorum ad quos indagandos, utilis eſt comparatio Tzetzis, quandoquidem eorum plu-

Digitized by Google

rimis nomen Plutarchi non eſt additum. Sed hæc in Fragmentis tractabimus. In *Chiliadibus* Hiſtorias a Veteribus proditas refert ſuo more, id eſt jejune, additis tamen auctorum nominibus; non item libris notatis. Hiſt. 1, de Crœſo eſt ex *Vita Solonis*. Hiſt. 29, de Antiſthenis Sybaritæ veſte quam a Carthaginienſibus emiſſe dicebatur Dionyſius, addit ἃ Πλούταρχος, οἶμαι, γράφει: at nil tale in Plutarcho. Hiſt. 32, de Xerxe, ex *Vita Themiſtoclis*. Hiſt. 33, de Cleopatra, ex *Vita Antonii*. Hiſt 70, de utroque *Catone* ſcribit Plutarchus. Hiſt. 93, de Lacedæmoniis, ex *Vita Lycurgi*. Hiſt. 111, de Diebus, ex *Vita Camilli*. Hiſt. 129, de Xanthippi cane, ex *Vita Themiſtoclis*. Hiſt. 137, de Heliadibus et Eridano, non eſt in Plutarcho: quæremus de hac re in Fragmentis. Hiſt. Nov. 9, de Solone et Anacharſide, ex *Vita Solonis*. Hiſt. 59, de Vindicio et filiis Bruti, ex *Vita Publicolæ*. Hiſt. 71, ex *Vita Camilli*. Hiſt. 11, Sirenes fuiſſe meretrices, Πλούταρχος ὁ νεώτερος λέγει, in eadem re eundem auctorem laudat Iſaacius Tzetzes ad Lycophron. 653: huic locus erit quæſtioni in Narratione De Vita et Scriptis Plutarchi.

Scholia ad Lycophronem; quæ revera ipſius ſunt Johannis; nomine, fratris ejus Iſaacii; ad verſ. 494, ex *Theſei Vita*, plenius ea referunt quæ paucis ſignificantur apud Schol. Eurip. Hippol. 11. Ad verſ. 921, de ſerva Trojana, nomine Roma, e *Vita Romuli* in principio, et libro *De Mulierum Virtutibus*, p. 243, E. Ad. verſ. 934, Quirinum eundem eſſe Romanis ac Martem, ex *Vita Romuli*, p. 36, B. Ad verſ. 1133, de Abantibus, et de conſuetudine comæ Delphis conſecrandæ, ex *Vita Theſei*, p. 2 et 3. Ad

Digitized by Google

verſ. 1200, de Inſulis Beatorum, ex *Vita Sertorii*, p. 571 et 572. Ad verſ. 1324, de Theſei amicitia cum Lycomede in Scyro inſula, ex *Vita Theſei*, p. 16.

EUSTATHIUS, haud minoris ſcientiæ, et rectioris judicii homo, Plutarchi locos paucis quidem ipſius verbis, ſed frequenter tamen, ſignificat ita ut de ſanitate aut corruptela vulgatæ editionis conjectura fieri poſſit. Saniora integrioraque exempla, quam hodieque ſunt, forte habuit; libros, nunc perditos, nullos habuit. Ὁμηρικὰς μελέτας Plutarchi non memorat: quas ſi habuiſſet, ſæpiſſime profecto eas citaſſet. Librum *De Fluminibus* et *Proverbia*, laudat nomine Plutarchi. *Sympoſiacos* libros, crebrius fere quam alios, ad partes vocat, eorumque aliquanto probius exemplum, quam vulgata noſtra ſunt, habuiſſe videtur: veluti ix, p. 733, E, ita legit ut emendavimus ex optimo codice Palatino. Hæc dicta ſunt de Commentario ad Homerum. Nam in Commentario ad Dionyſium Periegetem, non niſi bis exſtat Plutarchi mentio: ad verſ. 285, de Germanis ex *Vita Marii*, p. 411, C: ad verſ. 775, de Sinope urbe, ex *Vita Luculli*, p. 507, A. Sed Euſtathii teſtimonia ſuo quodque loco vel in Annotatione Emendationum jam adhibuimus Plutarcho, vel adhibebimus in Animadverſionibus.

Incertorum Auctorum et incertæ ſcripta inedita ætatis, hoc tamen potius quam alio in ſæculo ponenda cenſeo. *Anonymus de Incredibilibus* ab Allatio editus in Excerptis Rhetor. et repetitus a Galeo in Opuſculis Phyſ. et Mythol. caput octavum de Chimæra ex Plutarchi libro *De Virtutibus Mulierum* ſumtum eſſe, ipſe profitetur. *Collectio Locorum ex S. S. Patribus et aliis Scriptoribus* inter quos etiam Plutar-

chus numeratur: apud MONTFAUCONUM Bibl. Coiſlin. p. 413, 414: videtur compilata eſſe ex Maximo et Antonio; nam ego librum ipſum non habui. Proxima opuſcula ipſe habeo. *Ἀπομνημονεύματα ἐκ διαφόρων ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων, ἔκ τε τῶν θύραθεν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς φιλοθέα παιδείας ἑκάστη τῶν προκειμένων ὑποθέσεων οἰκείως καὶ ἁρμοζόντως ἔχουσα*: continet aliquot Plutarchi locos: GRONOVIUS, ex cujus auctione emi, deſcripſit ex codice quodam Florentino. *Γνῶμαι Σοφῶν*, in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, ſunt ex eodem genere. *Cento Florentinus*, eſt oratiuncula de Regis officio, compilata ex Plutarchi *Apophthegmatibus* aliiſque cum ipſius, tum aliorum ſcriptis etiam Chriſtianorum: exſtat in Bibliotheca Medicea, pluteo 70, numero 1: apographum habeo GRONOVIANUM. Aliæ ejuſdem generis et materiæ videntur fuiſſe ſcriptiunculæ. Hujuſmodi certe eſt illa, quam Johannes Sariſberienſis frequenter laudat et exſcriptos ex ea locos profert, *Plutarchi Inſtitutio ad Trajanum Cæſarem*: de qua nunc dicendum.

Nam ut rara erat ac tenuis apud Græcos veterum Literarum cognitio, ita rarior etiam et fere nulla apud Latinos. Quo magis miraculi inſtar habendus eſt JOHANNES SARISBERIENSIS, qui illo et tempore et loco, id eſt trecentis ante Petrarcham annis, nec in Italia ſed apud Anglos et Normannos, eam doctrinæ et orationis elegantiam protulit, quæ non quidem accurata ac ſincera, ſed tamen apud omnes Occidentis populos inde a ſexcentis annis ignota et inaudita eſſet. Græcarum Literarum et Linguæ ignarus, ut videtur, res ac doctrinam e Romanis Auctoribus delibavit, aut e rivulis etiam lutulentis

librorum quorumcumque e Græcis male Latine redditorum. In ejus Policratico frequenter memoratur Plutarchi *Inſtitutio Trajani*, cui præmiſſa *Epiſtola ad Trajanum* tota apponitur libri v, capite i: tum per totum librum v et vi, item viii aliquoties, locos ex illa *Inſtitutione* vel exſcribit, vel admixtis ſuis additamentis refert, et omnino illius ordinem præceptorum ſequitur. Hæc in Fragmentis exhibebimus. Nunc illud monuiſſe ſatis ſit, librum illum ab incerto homine Latinum fuiſſe factum e Græco: Græcum fuiſſe conſarcinatum e Plutarcheis *Apophthegmatibus* et aliis Plutarchi libris: nam Latina quamvis inficeta interpretatio, tamen habet rerum ſatis certa indicia quæ Plutarchum prodant: ex his igitur laciniis aliquis poſterior Græculus iſtam *regiam Inſtitutionem Trajani*, ſub nomine Plutarchi, compoſuit. Similis eſt et ejuſdem, ut ita dicam, farinæ is, quem modo ſignificavimus, *Cento Florentinus* a nobis appellatus. Aliis locis alii aliunde libri memorantur: veluti iv, 8, *De magiſtratuum moderatione librum fertur ſcripſiſſe Plutarchus, qui inſcribitur Archigrammaton, et magiſtratum ſuæ urbis ad patientiam et juſtitiæ cultum verbis inſtituiſſe dicitur et exemplis*; de quo libro quidquid inaudiverat Sariſberienſis, videtur ſignificari is qui nunc exſtat et *Reipublicæ gerendæ præcepta* inſcribitur: proxima illius loci ſunt ex Gellio, i, 26. Porro Policrat. viii, 10, ubi Plutarchus nominatur, ſumtum ex Macrobio Sat. vii, 3, cujus etiam alii loci e Plutarcho, omiſſo nomine, exſcripti, denuo exſcribuntur e Macrobio a Sariſberienſi. Denique iv, 5, illud ex Ariſtotele et Plutarcho *de palma*, ſumtum eſt e Gellio iii, 6.

CODICES aliquot, quorum lectionibus uſi ſumus,

Digitized by Google

hoc ſæculo ſcripti cenſentur: Pariſini D et F membranacei, eadem literarum forma qua Moſcuenſes 1 et 2, quorum prior ſæculo xi vel xii, poſterior xii, ponitur a MATTHÆO Viro Cl. in Præfatione ad Plutarchi libellos *De Vitioſo Pudore* et *De Fortuna*. Ejuſdem ætatis habetur codex Pariſ. num. 1678: et habendi ſunt codices *Vitarum* et *Moralium* Florentini, quorum collatio e GRONOVIANIS ſchedis ad me pervenit. Codices duo Vindobonenſes, ap. LAMBECIUM edit. Kollarii t. vii, p. 257. Num. lxxii, continens *Sympoſiacas Quæſtiones*, mirificis laudibus fertur a LAMBECIO, quibus hunc codicem laudibus indignum eſſe, mihi ſcripſit Vir doctiſſimus ALOYSIUS L. Baro de Locella, qui eum multis locis inſpexit, ejuſque excerpta et notitiam mecum communicavit: eum tamen hoc ſæculo cenſens. Alter eſt num. lxxiii, in quo ſunt *Moralia* complura. Cæterum codices hic memorati ſunt membranacei.

SÆCUL. XIII.

Capta ſub initium hujus ſæculi Conſtantinopolis et Græcia a Latinis: quæ calamitas plurium etiam bonorum librorum jacturam attulit. Veterum Literarum periti homines feruntur nulli. Recuperato a Græcis imperio, Literarum ſtudia paululum recreari cœperunt. Sub finem ſæculi ſcriptus eſt in Græcia

CODEX membranaceus *Vitarum* et *Moralium* Plutarchi, anno 1296; qui in Pariſienſi bibliotheca ſervatus notatur numero 1671, a nobis litera A ſignificatur. In quo deſcribendo, et omnino in Plutarcho emendando, aliquid operæ collocatum fuiſſe a Maximo Planude, non abhorret a veriſimilitudine: quandoquidem eadem, quæ reliqua ſcripſit, manus hanc

Digitized by Google

notulam adjecit in *Conſolatione ad Apollonium*, p. 113, D, Εἰ δὲ ὁ τῆς ζωῆς κ. τ. λ. adſcripta in margine eſt correctio hæc, Οὕτως οἶμαι δεῖν γράφεσθαι, Εἰ δὲ ὁ τῆς ζωῆς κ. τ. λ. nec enim neceſſe eſt totum exſcribere locum. Eadem verba exſtant in codicibus Veneto et Voſſiano, qui ex xv ſunt ſæculo: ſed in codice Pariſino E, qui haud multo poſt codicem A ſcriptus eſt, additur nomen et auctoritas Maximi Planudis, ita—καλῶς Μάξιμος ὁ Πλανούδης οὕτως οἴεται δεῖν γράφεσθαι, Εἰ δὲ ὁ τῆς ζωῆς κ. τ. λ.

SÆCUL. XIV.

THEODORUS METOCHITA, in opere perdocto, *Capitum Miſcellaneorum ex Hiſtoria et Philoſophia*, capitis 71 argumentum et inſcriptionem fecit περὶ Πλουτάρχου. Conſulendus eſt FABRICIUS Bibl. Græc. vol. ix. p. 218.

THOMAS MAGISTER in Eclogis Atticarum Vocum, compluribus in locis adfert Plutarchi dictiones, ex iis quidem libris quos hodieque habemus.

MACARIUS CHRYSOCEPHALAS, cujus notitiam debemus VILLOISONO in Anecdotis Græcis, t. ii, librum confecit Ῥοδωνιὰν inſcriptum, id eſt, *Roſetum* ſive *Florilegium*, e complurium ſcriptis veterum Auctorum collectum. In his eſt Plutarchus: cujus loci item ſunt ex libris iis qui ad nos pervenerunt, ac ſignificantur p. 9. Varias earum lectiones in apparatu meo habeo, et in Annotatione Emendationum aliquoties memoravi.

NICEPHORUS GREGORAS in Hiſt. Byzant. Scriptor. ed. Venet. p. 15, de Teutonum origine Plutarchum laudat auctorem, reſpiciens ad *Marii Vitam*. Ibidem, p. 560, de *Numa* ex Plutarcho refert.

Digitized by Google

CODICES Plutarchei hoc ſæculo ſcripti videntur complures. Codex membranaceus Pariſienſis num. 1672, quem litera E ſignificamus: præſtantiſſimus ille, ex codice quidem A exſcriptus, quippe *Vitas* et *Moralia* eodem ordine, numero, item forma maxima, continens: ſed ita exſcriptus, ut vetuſtiora adhiberentur exempla; unde et lacunæ complures expletæ et lectiones receptæ meliores multæ. Codex *Moralium* ejuſdem Bibliothecæ, C a nobis notatus, num. 1955: et H, num. 1680. Codices Romani *Moralium* et *Vitarum*, Vaticanus num. 139, Palatinus num. 248; ex quibus varias lectiones *Quæſtionibus Sympoſiacis* adhibuimus. Item Codices *Vitarum*, num. 1673 et 1674. Porro Florentini *Vitarum* et *Moralium*, Medicei et Monaſterii S. Mariæ, apud MONTFAUCONUM Bibliotheca Bibliothecarum p. 375, et Diario Italico p. 367.

FRANCISCUS PETRARCHA bonarum Literarum in Italia inſtaurator, ex Plutarcho quædam prodit, quæ in libris, quos nunc habemus, non exſtant. Veluti, in Apologia adverſus Gallum p. 1082: *Cum Tullio Senecam pono, de quo Plutarchus, magnus vir et Græcus ultro fatetur, nullum in Græcia fuiſſe, qui ſibi in Moralibus poſſit comparari.* Porro de eodem argumento, in Epiſt. iii, ad Illuſtres Veteres, quæ eſt ad Senecam, p. 706: *Plutarchus ſiquidem Græcus homo et Trajani Principis magiſter, ſuos claros viros noſtris conferens, cum Platoni et Ariſtoteli, quorum primum Divinum, ſecundum Dæmonium Græci vocant, Marcum Varronem, Homero autem Virgilium, Demoſtheni Marcum Tullium objeciſſet, auſus eſt ad poſtremum et ducum controverſiam movere, nec eum tanti ſaltem diſcipuli veneratio continuit—non erubuit confiteri quod quem tibi ex*

aquo in Moralibus præceptis objiceret non haberet. Laus ingens, ex ore præſertim hominis animoſi qui noſtro Julio Cæſari ſuum Alexandrum comparaſſet. At quis unquam aut legit aut fando audivit, Plutarchum comparaſſe Varronem Platoni et Ariſtoteli, Virgilium Homero? Neque vero illud de Seneca in libris Plutarchi, qui nunc ſunt, exſtat. An igitur *Vitam Neronis* aut alios Plutarcheos libros habuit Petrarcha, unde hæc diſceret? Non credibile eſt in Italia tunc fuiſſe quod in Græcia non eſſet, ubi jam ſæculo decimo libros Plutarcheos ad eam quæ nunc eſt paucitatem redactos fuiſſe, haud obſcure intelligitur ex ſuperiore noſtra ſæculorum notatione. Igitur exiſtimem Petrarcham deceptum fuiſſe vel rumore falſo ac traditione, vel ſpurio libello ſimillimo *Inſtitutioni* illi *ad Trajanum* qua dudum antea Sariſberienſis deceptus fuerat.

SÆCUL. XV.

Turci paulatim invaleſcentes, tandem Conſtantinopolim capiunt anno 1453. Tempeſtas lente appropinquans nec ſubito incidens, non tantum librorum attulit interitum quantum illa initio ſæculi xiii Latinorum invaſio. Plutarcheus certe liber nullus tunc intercidit. Græci docti homines et antea jam, et magis etiam poſt captam a Turcis urbem, ad Venetos ſe et in Italiam recipiunt apportatis ſecum bonis libris. Fuerunt Græci, qui ad Antiquorum laudem contenderent: item Latini, horum diſciplina eruditi, et Petrarchæ exemplo excitati.

CODEX Pariſienſis B, bombycinus, in Græcia ſcriptus, hoc aut antecedente ſæculo, eximiæ bonitatis, continens circiter dimidiam *Moralium* et *Vitarum* partem; ut videtur, ex E, aut ejuſdem exem-

Fortuna anno 1777, forma octava. Collectio illa exempli Moſcuenſis quantivis eſt pretii, quippe quæ multa habet nova nec aliunde cognita, ſive illa ex pleniore, quam nunc fertur, Stobæo, ſive ex aliis perditis libris ducta: quod equidem affirmare haud dubito, qui ejus apographum ipſe tractavi ex eoque excerpta ſervavi.

Satis eſt hanc notationem hucuſque deduxiſſe: nec attinet de codicibus aliis ſcriptis et interpretationibus Latinis plura etiam adferre e Catalogis Bibliothecarum. Defungimur iis notitiis, quas noſtro ipſi uſu collegimus. Videmur nobis quatuor recenſiones et ætates *Moralium* deprehendiſſe. Prima eſt ante ſæculum xiii; ex qua ætate ſunt Moſcuenſes valde illi mendoſi, iiſque haud paulo meliores Pariſienſes D et F, iiſdem tamen lacunis, quibus Aldina et Baſileenſes editiones, affecti. Altera eſt ſub finem ſæculi xiii, recuperata a Græcis Conſtantinopoli, libris Plutarcheis et *Vitis* et *Moralibus* in unum volumen collectis, cujuſmodi eſt Codex A, ſcriptus anno 1296, cum quidem librarii non tam emendatæ lectionis, quam collectionis omnium, qui reperiri poſſent, librorum, rationem habuerunt. Tertia eſt Codicis E qui eundem librorum numerum, ſed lectionem ſcripturamque magis ſinceram habet, petitam ex vetuſtioribus ac melioribus libris: ſcriptus ſæculo xiv ineunte: ejuſdem generis eſt Palatinus, in Sympoſiacis etiam melior, quippe quas Codex E a deteriore ac poſteriore manu ſcriptas habet; cæterum aliis in libris cæteros ejuſdem ætatis codices multum ſuperans. Quarta exſtat in codice B, cui major etiam adhibita eſt emendationis cura quæſitæ ex pluribus et antiquioribus exemplis: numeri et ſummæ libro-

Digitized by Google

rum Plutarcheorum non item habita ratio. Sequuntur codices ſæculi xv, fere omnes in Italia deſcripti e codicibus recenſionis ſecundæ, id eſt, Codicis A, adhibitis forte, uno alteroque in libro, aliis exemplis: ex hoc genere ſunt codices, Beſſarionis, Veneti, unde princeps editio Aldina expreſſa eſt.

CAPITIS III.

SECTIO II.

De Editionibus opera chalcographica factis, Verſionibus, Animadverſionibus, Commentariis.

JAM de *Moralium* Opere peculiariter videamus, eoque univerſo, nec de ſingulis ejus libris. Habet hæc tota materia duas partes, quarum altera eſt de Editionibus Græcis ad novam ſcripturæ conſtitutionem et contextus emendationem factis, altera de Verſionibus, Animadverſionibus, Commentariis, quibus ad emendationem interpretationemve aliquid profectum eſt. Editiones quatuor ſunt et veluti ætates emendandi contextus, eæque omnes unius ſæculi xvi; Aldina anno 1509; Baſileenſes 1542; Stephaniana 1572; Xylandrea 1574: harum Stephaniana cæteras obruit et ſola deinceps dominata eſt. Verſiones, Animadverſiones, Commentationes, illis Editionibus et ætatibus partim interjectæ ſunt, partim ſubjectæ ac poſteriores: illarum auctores fere ſunt LEONICUS, JANNOTIUS, TURNEBUS, SCHOTTUS, XYLANDER, AMYOTUS: harum, ignotus quidam compilator Variarum lectionum tribus Editionibus Græco-Latinis ſubjunctarum, tum BACHETUS MEZIRIACUS, denique noſtra ætate REISKIUS.

Digitized by Google

Nos totam hanc materiam ita explicabimus, non ut eam bifariam diſtribuamus, ſed ut ſingulas ejus partes uno temporum ordine perſequamur.

§. I.

De Aldina Editione. A. 1509.

Primus, poſt renatas Literas, univerſa Plutarchi Opera edidit ALDUS MANUTIUS Venetiis; anno quidem 1509 *Moralia*, *Vitas* 1519. Sed de *Moralibus* nunc agimus. Titulus in fronte hic exſtat: PLUTARCHI OPUSCULA LXXXXII. *Index Moralium omnium, et eorum quæ in ipſis tractantur, habetur hoc quaternione. Numerus autem Arithmeticus remittit lectorem ad ſemipaginam, ubi tractantur ſingula.* Eodem folio, proxima pagina, eſt præfatio ALDI ad JACOBUM ANTIQUARIUM PERUSINUM; qua in præfatione nulla fit mentio de fontibus et conſilio hujus Editionis. Sequitur ΠΙΝΑΞ, id eſt, Index Græcus *Moralium*, iſque ſane plenus ac refertus, ut qui non modo ſingulorum librorum, ſed minorum etiam, quibus libri conſtant, partium et capitum, titulos exhibeat. Idem eſt Πίναξ in codicibus ſcriptis quibus Univerſa Plutarchi opera continentur, veluti A et E: ſed alio ordine. Nec facile dicam, an ordo Aldinus auctoritate codicis ſcripti nitatur. Illud affirmare haud dubitem codices ſcriptos alium, nec omnes eundem inter ſe habere ordinem, neque ullum eorum qui hodie in libris ſcriptis editiſve feruntur ordinum eſſe ex antiqua ætate, nedum ab ipſo Plutarcho. Πίναξ hic factus eſſe videtur ſæculo fere xii jam perditis Plutarchi ſcriptis plurimis et ad hanc paucitatem redactis; ſuperſtite tamen adhuc parte

Digitized by Google

libri quarti *Sympoſiacorum* quæ nunc deſideratur; niſi forte tituli Quæſtionum perditarum retentæ ſunt ab auctore hujus Πίνακος ex antiquioris cujuſdam Πίνακος exemplo. Sed ut intelligatur qui ſit ordo Aldinus, a STEPHANO, quem nos ſequimur, immutatus; age, recenſeamus hunc Πίνακα, omiſſis tamen capitum titulis, qui in compluribus Plutarchi libris magnum obtinent locum, veluti in *Quæſtionibus Romanis* et *Græcis*, in *Placitis Philoſophorum*, in *Quæſtionibus Platonicis*, *Vitis X. Oratorum*, *Quæſtionibus Naturalibus*, *Quæſtionibus Sympoſiacis*. In his igitur libris, ſingulorum capitum titulos brevitatis cauſſa omittemus, nec niſi ipſorum nomina librorum recenſebimus. Eſt vero hujuſmodi:

ΠΙΝΑΞ.

Πλουτάρχου Χαιρωνέως περὶ παίδων ἀγωγῆς.
Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.
Περὶ τοῦ ἀκούειν.
Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου.
Πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ.
Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο.
Περὶ πολυφιλίας.
Περὶ τύχης.
Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας.
Παραμυθητικὸς πρὸς Ἀπολλώνιον.
Ὑγιεινὰ παραγγέλματα.
Γαμικὰ παραγγέλματα.
Ἑπτὰ σοφῶν συμπόσιον.
Περὶ δεισιδαιμονίας.
Ἀποφθέγματα βασιλέων καὶ στρατηγῶν.
Ἀποφθέγματα Λακωνικά.
Γυναικῶν ἀρεταί.

Digitized by Google

Περὶ τοῦ πότερον ὕδωρ ἢ πῦρ χρησιμώτερον.

Κεφαλαίων καταγραφή. Ῥωμαϊκά.

———————— Ἑλληνικά.

Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

Περὶ τοῦ ΕΙ, τοῦ ἐν Δελφοῖς.

Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις, βιβλίον πρῶτον.

———————————————— δεύτερον.

———————————————— τρίτον.

———————————————— τέταρτον.

———————————————— πέμπτον.

Περὶ παραλλήλων Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν.

Σύνοψις τοῦ ὅτι παραδοξότερα οἱ Στωϊκοὶ τῶν ποιητῶν λέγουσι.

Περὶ μοναρχίας καὶ δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας.

Περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι.

Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστιν ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον.

Εἰ καλῶς εἴρηται τὸ λάθε βιώσας.

Εἰ αὐτάρκης ἡ κακία πρὸς κακοδαιμονίαν.

Περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.

Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος.

Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων.

Ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή.

Περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως.

Περὶ ἀοργησίας.

Περὶ πολυπραγμοσύνης.

Περὶ εὐθυμίας.

Περὶ δυσωπίας.

Περὶ φιλαδελφίας.

Περὶ ἀδολεσχίας.

Περὶ φιλοπλουτίας.

Πότερον τὰ τῆς ψυχῆς ἢ τὰ τοῦ σώματος πάθη χείρονα.

Περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης.

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης, ἢ ἀρετῆς, λόγος. α΄.

———————————————— λόγος. β΄.

Digitized by Google

Περὶ σαρκοφαγίας, λόγος. α΄.
——————— λόγος. β΄.
Περὶ τοῦ ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι.
Πρὸς ἡγεμόνα ἀπαίδευτον.
Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς.
Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.
Πολιτικὰ παραγγέλματα.
Περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.
Πλατωνικὰ ζητήματα.
Περὶ τοῦ πρώτου ψυχροῦ.
Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι.
Περὶ φυγῆς.
Περὶ φθόνου καὶ μίσους.
Παραμυθητικὸς πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα.
Περὶ εἱμαρμένης.
Περὶ μουσικῆς.
Ἐπιτομὴ τῆς συγκρίσεως Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου.
Βίοι τῶν δέκα ῥητόρων.
Στωϊκῶν ἐναντιωμάτων.
Ὄθων.
Πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἔνυδρα.
Γάλβας.
Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας.
Ἐπιτομὴ τοῦ περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας.
Ἐρωτικαὶ διηγήσεις.
Αἰτίαι φυσικαί.
Συμποσιακῶν πρῶτον.
——————— δεύτερον.
——————— τρίτον.
——————— τέταρτον.
——————— πέμπτον.
——————— ἕκτον.
——————— ἕβδομον.

Digitized by Google

Συμποσιακῶν ὄγδοον.
———— ἔννατον.
Ἐρωτικός.
Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς σελήνης.
Περὶ τοῦ μὴ χρᾷν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν.
Πρὸς Κολώτην.
Περὶ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν πρὸς τοὺς Στωϊκούς.
Περὶ τοῦ Σωκράτους δαιμονίου.
Περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας.

Proximum eſt Hieronymi Aleandri Mottensis epigramma Græcum in hanc editionem: de quo homine aliquid dicimus in *Indice* huic noſtræ præfationi ſubjuncto, quo enumerantur *Codices ſcripti veteres et ſingularium libellorum editiones*, Numero Z, ad libellum cujus inſcriptio eſt, *Quomodo juvenis poetas intelligere debeat.*

Ultimo eſt loco præfatio Græce ſcripta Demetrii Ducæ Cretensis quem Aldus huic editioni ordinandæ corrigendæque præfecerat. Hujus præfationis prior pars conſumitur in laudibus Plutarchi et ejus librorum *Moralium*: quam partem hic repetere nil attinet: alteram quin repetamus, facere non poſſumus, quippe quæ ad cognitionem conſtitutæ ſcripturæ refertur. Δημήτριος Δοῦκας ὁ Κρὴς, τοῖς σπουδαίοις εὖ πράττειν.—Τοιαύτης μὲν οὖν ἠξιώθητε δωρεᾶς, Ἄλδου χορηγοῦντος, ἡμῶν τε διορθούντων. Ὑμέτερον δ' ἂν εἴη, τὸν ἡμέτερον κάματον εὐγνωμόνως ἀποδέξασθαι, μηδ' ἐκφαυλίζειν, εἴτι που γράμμα διεσραμμένον ἢ ἄλλό τι τοιοῦτον ἡμᾶς παρέδραμεν, οὐκ ὂν ἐμποδῶν οὐδὲ τοῖς μήπω φωνῆς γευσαμένοις Ἑλληνικῆς. Πολλοὶ μὲν (forte, γὰρ) ἀπείρως ἔχοντες τῆς περὶ τὸ διορθοῦν φιλοπονίας, ἢ βέλτιον εἰπεῖν ταλαιπωρίας, καὶ τοῦ Γνῶθι Σαυτὸν ἀμνημονοῦντες, ὅλως τε σοφοὶ δοκεῖν ἐφιέμενοι,

Digitized by Google

μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαρυγγίζουσι, "Ὀξεῖα ἀντὶ βαρείας ἐτέθη, "παῖε παῖε τὸν κατάρατον· διέφθαρται γὰρ ἡ βίβλος ἣν "ἐκείνῳ ἐπιτέτραπτο κατασκευάσαι τοῖς φιλολόγοις ὁλοσχερῆ "τε καὶ ἀνενδεᾶ." Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τοῖς ἀντιγράφοις οἷς ἐνετύχομεν, οὕτως ὠρθογραφήσαμεν τουτουσὶ τοὺς τύπους, ὥστε καὶ τὸν μῶμον αὐτὸν ἐνταῦθα μηδὲν ἂν ἔχειν τέλεον μωμήσασθαι, ἐκτὸς τῶν μηδενὸς ἀξίων· εἴτις μὴ φιλαπεχθημόνως ἀλλ' εὐκρινεῖ γνώμῃ καὶ σαφεῖ κρίνειν ἐθέλοι. Τά γε μὴν ἀνηκέστως διεφθαρμένα, μηδὲν τολμήσαντες καινοτομεῖν ἡμεῖς, καταλείπομεν ὑμῖν τοῖς σοφοῖς δεόμενα θεραπείας τυχεῖν. Ἔρρωσθε. Scriptura contextus Aldini, *Moralium* Plutarcheorum, multis quidem partibus mendoſa, habet illa tamen auctoritatem codicum ſcriptorum. Nam et aliis in libris Auctorum edendis ſpectata et probata eſt Aldi religio; nec dubium eſſe poteſt quin Plutarcheos libros expreſſerit e Bessarionis codicibus, hodieque ſervatis in bibliotheca D. Marci Venetiis; quod equidem facile agnoſcere potui e collatione, quam habeo, illorum codicum. Præbuerunt ſane ſinguli multis in locis novas eaſque bonas lectiones: univerſi plerumque fere Aldinam ſcripturam referunt, ubi inter ſe conſentientes a Stephaniana diſſentiunt. Huc accedit Demetrii Ducæ teſtimonium, affirmantis ſe reddidiſſe codicum ſcripturam, eamque præſertim in locis corruptis et inſanabilibus intactam exhibuiſſe. Quod teſtimonium, ut tantam certe fidem habet quantam tribuere debemus homini honeſto nec ulla fraude cognito, ita confirmatur indiciis illis quæ modo expoſuimus.

Sed menda hujus editionis, innumerabilia ſane illa, duplicis ſunt generis. Alterum eorum quæ in ipſis codicibus exſtant gravia et altius inhærentia: quæ ita, uti erant, relicta, nec per conjecturam mutata

Digitized by Google

eſſe, adeo nil detrahit laudibus Aldinæ ut ejus etiam auctoritatem et fidem magnopere augeat. Alterum genus mendorum eſt eorum quæ a typographi, in primis correctoris, negligentia proficiſcuntur: quod genus in Aldina longe frequentiſſimum eſſe ne ipſe quidem diſſimulare potuit DEMETRIUS corrector, quippe futuros reprehenſores occupare atque elevare ſtudens. Operæ pretium eſt cognoſcere judicium de DEMETRIO, JOACHIMI CAMERARII, proditum in præfatione ad librum Plutarchi *de Oraculorum Defectu*; quem locum prodidit etiam SCHELHORNIUS Amœnitatum Literariarum t. ii. p. 339: *Recordor*, inquit, *me audiiſſe ex magiſtro meo, Richardo Croco Britanno, qui quoſdam libellos Plutarchi explicare nobis pueris ſolebat, editioni illi ſcriptorum Plutarchi in officina Manutiana præfectum Cretenſem quemdam Demetrium, qui videret, ut illa ab operis diligenter et accurate exprimerentur: eum igitur, audire memini Crocum narrantem, maxima cum negligentia atque incuria provinciam iſtam geſſiſſe hominem neque laborioſum et leviuſculum. Ad id tum, ut puer, (annus enim a Croci diſciplina ætatis meæ agitur quadrageſimus octavus) non admodum animum revocavi, ut cogitarem quale eſſet: ſed poſtea nimis verum eſſe cum indignatione legens ſcripta illa comperi: neque temere eſſe aut falſo a Croco dictum, vel ex Epiſtola, quam Demetrius iſte præpoſuit libro edito, deprehendi. Eſt enim illa mendoſe expreſſa—.* Menda typographica hujus editionis utrum typothetæ an correctori DEMETRIO tribuenda ſint, non ſtatuo: admiſſa certe ſunt plurima, atque adeo in ipſa DEMETRII præfationis et Indicis parte a nobis exhibita: quæ nos menda taciti correximus nec deſcribendo propagare voluimus. Levitatis ac negligentiæ DEMETRIUM accu-

Digitized by Google

ſare potuerit Crocus, qui illum æqualis propius cognoviſſe videtur: ego non poſſum, quoad quidem ejus aliunde mihi notitia obtigit. Præfuit idem editioni Rhetorum Græcorum factæ apud Aldum anno 1508, cui editioni addita eſt ejuſdem Demetrii epiſtola ad Marcum Musurum. Neque eum præteriit Humphredus Hodius in libro *De Græcis illuſtribus Linguæ Græcæ Literarumque humaniorum inſtauratoribus*, edito Londini anno 1742 forma octava; cujus locus hac notitia præfationis *Moralibus* Plutarcheis præmiſſæ augendus erit. Sed ipſa Hodii verba apponamus. *Demetrius Ducas Cretenſis in Italia egit ad annum* MDVIII, *quo tempore Epiſtola ejus Græca præfixa eſt volumini primo Græcorum Rhetorum ab Aldo Venetiis editorum. In Hiſpaniam poſtea vocatus eſt ab ampliſſimo Cardinali Ximenio, ut Bibliis Complutenſibus, quoad Græca, edendis operam navaret. In fine Teſtamenti Novi iſthic editi anno* MDXIV, *legitur ejus Epigramma Græcum: et ejuſdem eſſe videtur præfatio Græca, quæ quidem T. Novo præmittitur. Recenſetur ab Alvaro Gomecio (de Ximenii Rebus geſtis I, 2.) inter illos eruditos viros, quos ad nobile illud opus adornandum ac perficiendum Cardinalis ille illuſtriſſimus ad ſe arceſſivit: inceptum autem eſt opus anno* MDII. *Eundem fuiſſe opinor ac Demetrium illum Græcum, qui libellum Galeni ſpurium* De Oculis *in Latinum tranſtulit.*

Sint igitur, ut ſane ſunt, in Aldina *Moralium* Plutarcheorum editione, menda typographica plurima: ſunt tamen, exceptis pauciſſimis, ejuſmodi ut correctionem ita facilem et manifeſtam habeant, quæ vel mediocriter Græce doctum fugiat neminem. In reliqua ſcriptura, quamvis multis partibus mendoſa et

Digitized by Google

lacunoſa, quum ſcriptos codices retulerit, ipſa quoque Editio inſtar ſcripti codicis cenſenda eſt.

§. 2.

De Nicolai Leonici emendationibus. A. 1509—1533.

Ita vulgatis et frequentatis per ALDI officinam Plutarcheorum librorum exemplis, ipſa tamen mendorum multitudo ſtudiis legentium officiebat. Itaque credibile eſt complures fuiſſe doctos homines qui huic incommodo mederi ſtuderent, notandis in margine Aldini exempli mendorum correctionibus: ſed quorum quidem ad me pervenerit notitia, primus qui hoc ageret fuit NICOLAUS LEONICUS. Hujus *Moralium* Aldinorum exemplum ab ipſo ſcriptis in margine correctionibus caſtigatum, poſtea pervenit ad DONATUM JANNOTIUM, hinc ad M. A. MURETUM et alios venerunt apographa. Neque vero ſola uſus eſt conjectura LEONICUS, ſed codicem etiam ſcriptum adhibuit; ut apparet ex MURETI Annotatione. Sed de hac Variarum Lectionum copia uberius et opportunius infra dicetur in loco de Jannotiana Collectione. Cæterum NICOLAI LEONICI clarum eſt nomen in doctis illius ætatis hominibus, et multis ab ipſo ſcriptis libris celebratum, et crebra mentione a ſcriptoribus Hiſtoriæ Literariæ frequentatum, cum aliis, tum GESNERO in Bibliotheca; VOSSIO de Hiſtoricis Lat. iii, 12: FABRICIO Bibl. Lat. l. xi, p. 788. Patria fuit Venetus, diſcipulus DEMETRII CHALCOCONDYLÆ ac BARTHOLOMÆI THOMÆI, unde ipſe *Thomæus* cognominatus eſt: obiit anno 1533, ætatis 76, Patavii, ubi per multos annos Peripateticam Philoſophiam, idque

primus, docuit: Græcarum Latinarumque Literarum in primis peritus ac Latinæ orationis elegantia et puritate probatus.

§. 3.

De Baſileenſi Editione. A. 1542.

Aldina Editio recuſa eſt Baſileæ: *Vitæ*, anno 1533: *Moralia*, 1542: illæ apud ANDREAM CRATANDRUM et JOHANNEM BEBELIUM: hæc ex officina Frobeniana per HIERONYMUM FROBENIUM et NICOLAUM EPISCOPIUM. *Moralibus* nulla eſt præmiſſa vel præfatio, vel admonitio; ut cum his quoque SIMONIS GRYNÆI ad JOANNEM OPORINUM præfationem *Vitis* præfixam, communicare voluiſſe videantur editores. Sed in illa GRYNÆI præfatione nil eſt quod ad Plutarchum pertineat, cujus adeo ne nomen quidem memoratur; ut eodem jure nullius non Scriptoris Editioni præmitti potuiſſet. Neque vero aliunde comperire potui, quis huic editioni præfuerit, quibus copiis inſtructus ad eam faciendam acceſſerit. Quidquid ejus rei cognovi, ipſius cognovi editionis uſu, ac totum fere huc redit, ut affirmare poſſim corrigendæ ſcripturæ provinciam diligenter adminiſtratam eſſe idque ab homine haud indocto: typographica Aldinæ menda, exceptis pauciſſimis, ſublata: graviora vetera menda, quæ quidem unius aut paucorum depravatione verborum conſtarent, non nulla, nec multa tamen, correcta: lacunas vero expletas nullas. Locos, quibus hæc ſententia noſtra confirmetur, cum præbet Annotatio Emendationum a nobis Græco ſubjecta contextui, tum præbebit Index Variarum Lectionum. Sed ut res, niſi quanta, at qualis ſit, intelligatur, paucis

Digitized by Google

nunc defungemur exemplis, iiſque non magno ex ſpatio collectis, ſed ab una fere ac dimidia pagina oblatis. *Sympoſiacorum* lib. vi. *Quæſt.* ii. Editionis Baſil. p. 716. Gr. Latinæ p. 688, E, Aldina habet μέχρι οὖν: Baſileenſis, μέχρι οὗ. Ibidem, Ald. ὁμαλισμός: Baſil. ὁμαλισμόν. Hujuſmodi ſunt leviora. E graviorum genere hæc apponimus; eadem pagina proximo verſu, Aldina habet, ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ περὶ πόρου ἢ πόρων διαφορᾶς· ἀλλὰ κατὰ πλῆθος: Baſileenſis rectius, ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ τῶν πόρων διάφορας ἄλλας ἢ κατὰ πλῆθος: atque item dedit STEPHANUS. *Quæſt.* iv. Edit. Baſil. p. 717. Gr. Lat. p. 690, C, in Aldina eſt μαλαττόμενον; in Baſileenſi rectius μὴ ἁπτόμενον, quod item ex LEONICO et SCHOTTO exhibuit STEPHANUS. Ibidem eſt exemplum mutationis ejuſmodi, qua in locum corruptæ lectionis alia ponitur lectio æque corrupta: Aldina ſic habet, ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς θερμότητος ἄνεσις πολύπορον τὰ σώματα· μανὸν ἀπειργασμένη: Baſileenſis, ἡ γαρ ὑπὸ τῆς θερμότητος ἄνεσις πολύπορον τοῦ σώματος, μανὸν ἀπειργασμένη: STEPHANUS recte, ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς θερμότητος ἄνεσις πολύπορον τὸ σῶμα καὶ μανὸν ἀπειργασμένη: item exſtat in codice ſcripto Palatino, LEONICI exemplo, et Anonymo. Neque vero per totum Opus *Moralium* item tam brevi ſpatio tam frequentia ſunt Aldinam inter et Baſileenſem differentiæ exempla. Immo rara ſunt: at ſunt tamen. Et in his omnibus rariſſime conſentit cum lectionibus iis quas multas ex multis codicibus et collationibus habeo. Cumque conſenſus codicum in locis corruptis, præcipuum ſit indicium eos ex communi fonte fluxiſſe: neque, quod ſciam, Baſileenſis in iis corruptelis, in quibus ab Aldinis corruptelis diſſentit, conſentiat cum meis lectionibus; hoc

equidem argumento ductus credam, correctiones mutationeſque Baſileenſis Editionis potius ab ingenio correctoris profectas, quam e veteribus libris petitas eſſe. Nam ubi Baſileenſis in veris correctionibus conſentit cum codicum meorum lectionibus, hi ſunt ejuſmodi loci quorum et corruptela et emendatio tam ſit manifeſta, ut neminem mediocriter doctum lateat, atque adeo iſte conſenſus non a communi codicum ſcriptorum auctoritate, ſed ab ipſa corrigendi facilitate ac probabilitatis vi repetendus ſit.

Librorum *Moralium* ordo idem eſt qui in Aldina: niſi quod *Galbæ* proxime ſubjicitur *Otho*: quod item fit in codicibus A et E. Nam hæ duæ *Vitæ* ab antiquis librariis fere *Moralium* volumini addebantur. Πίναξ denique, ſeu Index Græcus librorum *Moralium* idem eſt qui in Aldina.

Cæterum proximo, ante factam hanc Græcam editionem, anno, qui fuit 1541, *Moralia* edita ſunt pleraque Latine fere quadraginta duo, item Baſileæ, apud MICH. ISINGRINIUM forma maxima, eadem qua Græca editio. Tituli prima ac præcipua pars, nam totum apponere non attinet, hæc eſt: *Plutarchi Chæronei, Philoſophi et Hiſtorici Clariſſimi, Opera Moralia, quæ in hunc uſque diem Latine exſtant, univerſa.* Harum nobis interpretationum fuit ſubinde aliquis uſus ad veræ lectionis inveſtigationem. Qui ſint Plutarchei libelli, qui interpretes, intelligetur ex Indice II, huic noſtræ præfationi ſubjuncto.

Digitized by Google

§. 4.

De Collectionibus Variarum Lectionum et Emendationum adſcriptis in margine exemplorum Aldinorum et Baſileenſium, a Jannotio, Turnebo, Junio, Mureto, Anonymo, item de Collectione Schotti, ab A. 1542 *ad* 1559.

Igitur Baſileenſis editio regnare cœpit apud Tranſalpinos, maxime Germanos; non item apud Italos, quippe quibus nec parabilis nec emendata ita videretur, ut Aldinam a vetere auctoritatis poſſeſſione dejiceret. Cæterum, mox fuerunt qui melioris etiam editionis conficiendæ et conſilium caperent, et materiam colligerent. Ac LEONICI quidem inſtitutum perſecutus DONATUS JANNOTIUS, acceptum ab illo Aldinum exemplum, inſigni lectionum e codicibus antiquis excerptarum copia locupletavit, et cum M. A. MURETO, aliiſque, ut opinor, hominibus doctis, communicavit. MURETI exempla Aldina cum *Moralium* tum *Vitarum* hodieque ſervantur Romæ inter eos libros qui quondam Collegii Jeſuitarum fuerunt: iiſque exemplis adſcriptas LEONICI JANNOTIIQUE lectiones et emendationes mihi roganti deſcripſit JOSEPHUS SPALLETTI, vir doctiſſimus, quem ſupra laudavi. Sed quæ ad notitiam hujus Collectionis valet admonitio ſcripta, ut videtur, manu MURETI, hoc loco non eſt prætermittenda. *Moralium* Volumini, in fronte hæc adſcripta ſunt: *Collatus eſt cum codice, quem Nicolaus Leonicus diligentiſſime caſtigarat: hic codex litera* L *ſignificatur. Litera* R *ſignificantur antiquiſſimi codices, tum ex Vaticana, tum ex Cardinalis Rodulfi bibliotheca.* Δ *litera Donati Poli codicem ſignificat. Sed caſtigationes fere omnes quæ erant in Poli codice, erant etiam in eo quem*

Digitized by Google

Leonicus olim caſtigaverat. Quare Leonici caſtigationibus appoſita eſt litera Δ, cum hæ ab illo acceptæ videantur. In poſtremis quidem libellis paucæ admodum caſtigationes inventæ ſunt, eæ ſcilicet, quæ ex Leonici codice acceptæ ſunt. Harum autem caſtigationum copiam mihi fecit Donatus Jannotius Florentinus, vir morum probitate et doctrina præſtans.

In *Vitarum* Volumine hæc ſcripta exſtat annotatio: *S. T. R. codices Cardinalis Rodulfi.* U, *codex ex Vaticana.* Π, *codex Patavinus.* ω, *codex ex eadem Vaticana.* q, *codex ex bibliotheca Grimanorum, quæ eſt in cœnobio S. Auguſtini Venetiis—pag.* 185: *ubi non eſt ullus character, ſignificatur codex Venetus.* Π *ſignificat codicem Patavinum.* T, *codicem Cardinalis Rodulfi Venetum.* R, *codicem Cardinalis Rodulfi Romanum.* S, *codicem alium Cardinalis Rodulfi.* U, *codicem ex Vaticana bibliotheca.* q, *codicem ſignificat ex bibliotheca S. Antonii Venetiis. Harum caſtigationum copiam mihi fecit Donatus Jannotius Florentinus, vir morum probitate et doctrina præſtans. Coll. Rom. Jeſu lat. inter—. Vincentii Laurei et amicorum manu ſcriptum.* Hæc annotatio, licet nonnulla bis dicta habeat, tamen iiſdem, quibus ſcripta eſt, verbis, referenda nobis videbatur.

In bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, inter libros Voſſianos num. 159, eſt exemplum Aldinum *Moralium* cujus margini adſcriptæ ſunt ſæculo, ut videtur, decimo ſexto, variæ lectiones emendationeſve Jannotianæ, quarum compluribus adjecta eſt litera λ, quas LEONICI eſſe apparet. In titulo ſcriptum legitur *Donati Jannocti:* in calce ab eadem manu hæc addita eſt nota,

Loca a Nicolao Leonico emendata:

In Sympoſiacis Quæſtionibus —	617.
De facie in Luna apparente —	108.
Quod non reſpondeat verſibus Pythia	64.
Adverſus Colotem — —	75.
De communibus notitiis adv. Stoicos	110.
De Socratis Dæmonio ——	131.
De morum perverſitate Herodoti	110.
	1215.

Jannotiani codicis *Vitarum* mentionem facit D. LAMBINUS ad Horatii Carm. iii, 5. emendans locum Plutarchi *Caton. Min.* p. 764, C: ἔτως οὐ τῷ ξίφει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ γραφείῳ τὸ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ ἀνυπόδικον ἐπίςευεν: igitur hæc addit: *Sed ne virum doctiſſimum eundemque mihi amiciſſimum, Gulielm. Sirletum merita laude fraudem ac ſpoliem, is hunc Plutarchi locum ſic ſcriptum in codice manuſcripto mihi Romæ oſtendit: quam ſcripturam poſtea mihi confirmavit codex Donati Jannoctii manuſcriptus.* Alius LAMBINI locus, qui ad rem præſentem faciat, exſtat in præfatione: *Donatus Jannoctius Florentinus unum (Horatii codicem) qui fuerat ampliſſimi atque ornatiſſimi Rhodolphi Cardinalis, eoque mortuo, cum aliquot aliis Græcis ac Latinis ad ipſum teſtamento pervenerat, mihi commodavit.*

Cæterum ex duobus illis Jannotianæ Collectionis apographis, plenius ac refertius eſt Muretianum quam Lugduno-Batavum; quandoquidem hoc deſcriptum videtur ex Jannotiano exemplo nondum aucto ac locupletato multorum codicum ſcriptorum comparatione. At vel ſic tamen habet complures lectiones quæ in Muretiano deſiderantur.

DONATI JANNOTII, ſive JANNOCTII, nam alii

Digitized by Google

aliter ſcribunt, mentio, cum eadem ſcripturæ varietate, exſtat in mutuis Mureti et Lambini Epiſtolis, p. 391 et 397, edit. D. Ruhnk. t. i. unde apparet eum communem utriuſque fuiſſe amicum et per aliquod tempus in Gallia degiſſe. Muretus tamen nuſquam, quod quidem ſciam, in ſcriptis ſuis editis, hanc ab Jannotio ſibi datam Collectionem memorat; quamvis loco ipſo, ut videtur, poſtulante vel certe invitante. Veluti in Scholiis ad Senecam, Ep. 114, quod ultimum ei operum fuit, ſcriptum paulo ante obitum, quo tempore dudum jam in libris ſuis habebat illam Collectionem, locum Plutarchi *Sympoſ. Quæſt.* viii, 9. p. 733. fin. tentat per conjecturam quæ in Jannotiana collectione non exſtat: *Legendum autem*, inquit, ὥσπερ ἐλαφρῶν ὁπλιτῶν: *Hæc et ejuſdem generis alia plurima jam pridem in Plutarcho emendavi: quæ, ſi Deus volet, ſuo tempore edentur.* In epiſtola ad Chriſtoph. Plantinum, lib. iii, t. i. p. 636, ſcribit: *Habeo et notas in Thucydidem et Plutarchum ſane multas: quas ad Te mittam, ſi tanti mea eſſe putaveris.* Mureti conjecturæ non niſi paucæ ſunt inter lectiones Collectionis Jannotianæ, nec illæ admodum luculentæ; ut credibile ſit, auctiores locupletioreſque notas, quarum editionem cogitabat, vel adhuc latere aliquo in angulo illius Bibliothecæ Jeſuitarum, vel jam intercidiſſe. Muretus certe, quod ex editis ejus ſcriptis apparet, Plutarchum diligenter lectitaverat, et ſenſum etiam ſibi conformaverat ad intelligentiam rationis et conſuetudinis Plutarcheæ, ut libros quoſdam, qui ab eruditiſſimis adeo hominibus germani habebantur, ſpurios eſſe animadverteret, veluti *De Educatione*, *Apophthegmata*, *De Placitis Philoſophorum.* Habuit profecto Muretus

Digitized by Google

ab ipſa natura admirabilem quamdam facultatem et facilitatem ad omnes in omni orationis genere percipiendas notandaſque formas ac varietates: neque tamen de iſtis libellis tam vere judicaſſet, niſi ad naturalem ingenii dotem, accuratum ac frequentem adjunxiſſet Plutarchi uſum.

Ab eodem vel ſimili Italicorum codicum fonte manavit Collectio SCHOTTI, minoris illa quidem ad emendandum ubertatis: nam et *Moralia* ſola complectitur, et in levioribus vitiis verſatur: neque tamen ullo modo ſpernenda, quippe quæ nonnullis locis ſola veram lectionem ſervet. SCHOTTI nomine eam appellavimus, non quod is eam aut collegerit aut deſcripſerit, ſed quod manu ſua nomen ipſe ſuum libro adſcripſit, ſeque ejus dominum eſſe ſignificavit. Modus libri eſt, qui vulgo dicitur, in folio: unaquæque pagina æqualiter a ſupremo ad imum marginem in duas partes ſive columnas diſtincta eſt, quarum in altera ſunt lectiones Aldinæ, in altera earumdem correctiones: utræque eadem lineæ regula. Quinque prima folia mutila et truncata ſunt exteriore ſua parte; ut tituli, vetuſtiore manu ſcripti, tantummodo hæc verba, his lacunis interrupta ſuperſint: *Emendationes .... Opuſcula, Copia ... lis ... Car. Amulii qu ... Romæ.* In parte interiore ejuſdem paginæ, recentior manus hæc appoſuit, *Plutarchi Moralium, Editionis Ald. fol.* 1531. Quo ſane in numero erravit annotator. Inferius, adſcriptum eſt, *Ex bibliotheca Cardinalis Granvellani. Sum Andr. Schotti Antwerp.* Servatur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, inter libros Voſſianos. Num. 15.

Longe majoris momenti et præſtantiæ ſunt lectiones *Exempli Turnebiani.* Hoc nomine ſignificamus

Digitized by Google

exemplum Aldinum *Moralium* cujus in margine ADRIANUS TURNEBUS correctiones et varias lectiones adſcripſit. Eſt hoc idem exemplum quo uſi ſunt editores Græco-Latinæ editionis *Vitarum* et *Moralium* Francofurtani anno 1599: quos negligenter eo uſos eſſe, plurimarum lectionum vel omiſſione vel vitioſa deſcriptione, infra oſtendemus. In titulo ſcriptum exſtat, *Adrianus Turnebus, moriens Stephano Turnebo V. C. F. reliquit: hic Jo. Bourdelotio D. D.* Sed in hac inſcriptione, ab alia manu eſt nomen *Adrianus Turnebus*, ab alia et poſteriore ſunt ſequentia. Margo tam interior, quam exterior, repletus eſt notis, quæ utrum ſint conjecturæ an codicum lectiones, non ſignificatur niſi pauciſſimis locis, ἐν παλαιῷ: veluti ab initio ad libellum *De Educatione*, annotatur ἐν παλαιῷ οὗτος ὁ λόγος β΄ ρος ἐςίν: quod in Francofurtanæ editionis Indice item exſtat addito nomine *Vulcobii*. Eſt ubi Γερμ. adſcribitur, id eſt editio Baſileenſis: eſt etiam ubi Βυδαῖος legitur. Triplex apparet manus: una concinna, quæ ipſius videtur eſſe A. TURNEBI, reliquæ non item. In lectionibus illa meliore manu ſcriptis apparet doctrina correctoris: ſæpiſſime vero tanta probabilitas, ut dubium ſit utrum ad codicis antiqui bonitatem an ad ingenii felicitatem referri debeant. Habui hunc librum beneficio Cl. DESAUNOISII Abbatis, qui illo tempore, quo in Pariſiorum urbe degi, cuſtodiæ impreſſorum librorum in Bibliotheca regia, præfectus erat.

Exemplum Baſileenſe, *Vitarum* 1533, *Moralium* 1542, *Hadriani Junii*, cujus et nomen titulo inſcriptum ipſius manu, et notæ eadem manu margini adſcriptæ ſunt, in *Vitis* quidem non fere habet, niſi nomina rerum et hominum de quibus in Græco

Digitized by Google

contextu agitur: at in *Moralibus* frequentes interſunt correctiones, pleræque, ut videtur, ex conjectura; nonnunquam paucis verbis ratio redditur correctionis; plerumque ſimpliciter poſitæ ſunt: liber antiquus, bis aut ter memoratur: ſemel Nicolaus Leonicus, ad librum *De Primo Frigido* Ed. Baſ. p. 526: Græco-Lat. 954, F, ubi in Græco libro eſt κλίτλα, hæc notula exſtat, *Nicol. Leonic.* *πίτλα legit*: atqui in mea Collectione Leonicena legitur ϛύγα: multæ ſunt peculiares, id eſt tales, quæ in aliis meis Excerptis non reperiantur: frequentiores in libris cum Medica arte conjunctis cum aliis, tum *Sympoſiacis Quæſtionibus* compluribus, quas Latine redditas ſeparatim edidit Junius 1547. Fuit ſane homo in primis eruditus, ſed emendandi facultate non in principibus. In titulo *Vitarum* ſua ipſe manu ſcripſit, *Sum Hadriani Junii, Hornani Medici.* Servatur hoc exemplum in Bibliotheca publica Amſtelodamenſi.

Anonymus, qui a nobis appellatur, eſt item *Moralium* Baſileenſe exemplum refertum ſcriptis in margine correctionibus, partim probabilibus, partim temerariis, diverſis cum tempore tum manu, aliis ante Stephanianam editionem factam, aliis poſt eam, ſcriptis, plurimis tamen cum hac conſentientibus. Quis earum ſit auctor, qui ſcriptores, neſcio. Neque enim vel conjectura vel teſtimonium, aut ex ipſo libro aut aliunde, ſuppetit. In titulo ſcriptum eſt *Tomi Medici.* Ego *Anonymum* appellavi.

§. 5.

De Gallica interpretatione Amyoti.

Neque vero intra privatam tantummodo ac do-

Digitized by Google

meſticam annotationem continebantur doctorum hominum erga Plutarchum ſtudia; ſed jam ejuſdem libris denuo vulgandis, in publicam lucem proferebantur. Nam eadem hæc, de qua modo expoſuimus, ætas intra quindecim annos, ab 1559 ad 1574, tres protulit Interpretationes, Gallicam AMYOTI, Latinas CRUSERII et XYLANDRI: duas etiam Græci operis editiones, Stephanianam univerſorum librorum, et *Moralium* Xylandream. De ſingulis deinceps dicemus.

JACOBUS AMYOTUS, Græcarum Latinarumque Literarum non quidem peritiſſimus, ſed ſtudioſiſſimus tamen, multis ingenii animique dotibus ornatus, Gallicæ orationis elegantia et facultate, pro illius ſeculi captu, princeps: inſtitutioni filiorum Henrici II, regis, præfectus, huic regi *Vitas* Plutarcheas Gallice, a ſe redditas, inſcripſit anno 1559, *Moralia* poſtea Carolo IX.

Sane, per hanc Interpretationem nonnulla ad emendatiorem ſcripturam facta eſt progreſſio. Nam, licet animadverſiones explicandis locis difficilibus nullas addiderit: et licet aſſentiar BACHETO MEZIRIACO *, judicanti AMYOTUM mediocriter inſtructum fuiſſe Græcæ Linguæ ſcientia et leviter bonis Literis tinctum, dictis Plutarcheis frequenter additamenta de ſuo ipſum ingenio immiſcuiſſe, in multis locis a vera ſententia aberraſſe: hæc igitur ut aſſentiar, quippe meo mihi uſu cognita: haud tamen inficiandum, quod item uſu cognovi, locos corruptos complures ita verſos eſſe ab AMYOTO, ut appareat eum emendationes probabiles expreſſiſſe, ſive ex

* Diſcours de la Traduction, p. 30, 33, 37, 40, et ſequ.

Digitized by Google

conjectura profectas illas, ſive ex libris ſcriptis petitas. In præfatione *Vitarum* ipſe profitetur, ſe codicum Italicorum collationes habuiſſe. In epiſtola ad Carolum regem *Moralibus* præmiſſa, ſcribit, *ſe uſum eſſe codicibus manu ſcriptis et conjecturis virorum quorumdam doctiſſimorum.* Ex his viris præcipuum fuiſſe ADRIANUM TURNEBUM, ut ab aliis monitum eſt, ita ego intellexi comparatione Interpretationis Amyotianæ cum exemplo Turnebiano. Codices antiquos eum accuratiſſime evolviſſe, teſtatur gravis ſane et æqualis teſtis B. BRISSONIUS *. Hodieque in Pariſiorum urbe apud Patres Oratorii ſervantur edita exempla, *Vitarum* Aldinum, *Moralium* Baſileenſe, referta in margine ſcriptis ab AMYOTO notis et correctionibus. De his exemplis et alii prodiderunt, et noviſſimus *Moralium* Gallicus interpres RICARDUS †, cujus verba huic paginæ ſubjecimus: qui,

* De Ritu Nuptiarum, p. 313.

† Oeuvres *Morales* de Plutarque par M. l'Abbé RICARD, Tom. ii, à Paris 1784. Avertiſſement: p. 9. " Je dois auſſi au R. P. " JANNART, Bibliothécaire de la Maiſon de l'Oratoire de S. Ho- " noré, la communication d'un exemplaire précieux des Oeuvres " *Morales* de Plutarque imprimé à Bâle chez Froben en 1542, le- " quel a appartenu à AMYOT, et dont les marges ſont chargées de " corrections faites par ce célebre Traducteur et par un autre Sa- " vant, qui paroît l'avoir poſſédé avant lui. La date de 1570, qui " ſe trouve à la fin du livre, porte à croire, qu'il en devint poſſeſ- " ſeur cette année-là. M. l'Abbé BROTIER, dans le ſecond Vo- " lume de ſa nouvelle édition des Oeuvres de Plutarque, traduites " par AMYOT, a déjà fait connoître le Volume des *Vies*, imprimé " à Veniſe par ALDE en 1519. Il contient comme celui des Oeu- " vres *Morales* beaucoup de Notes Grecques et Latines, qui ſont " des variantes tirées des manuſcrits, des conjectures ſur les endroits " du texte obſcurs, ou altérés, ſoit celle du Traducteur lui-même, " ſoit celles de divers Savans, qu'il a pris la peine de recueillir. Ils

Digitized by Google

quandoquidem hoc exemplum ipſe ad uſus ſuos commodatum habuit, vellem diligentius eo uſus eſſet, codicum ab AMYOTO adhibitorum notitiam prodidiſſet, in locis corruptis correctiones illius ſedulo memoraſſet, nec ſatis habuiſſet ejus mentionem bis terve injeciſſe. Cæterum, quod VILLOISONUS ait * AMYOTUM ex optimo codice, nunc in Pariſina Oratorii Patrum bibliotheca ſervato, hanc Interpretationem confeciſſe: credo, hæc ipſa exempla, Aldinum ac Baſileenſe, nec peculiarem codicem ſcriptum, ſignificavit. Mihi in illa urbe degenti non vacavit AMYOTI exempla vel inſpicere vel excutere: primum et antiquiſſimum mihi fuit, præſtantiſſimos codices, a nemine adhuc editore adhibitos, excutere; et omiſſis rivulis ab ipſo fonte haurire. Interpretationem quidem poſtea cum Græco contuli opere, neque id ſine emendationis fructu: ut ex Annotatione et Animadverſionibus noſtris intelligetur.

§. 6.

De Latina Interpretatione Cruſerii.

De hac pauca, quæ dicam, habeo. HERMANNUS

" furent apportés l'un et l'autre de Melun par PIERRE REGNAULT, " Procureur du Roi au ſiege Préſidial de cette ville, qui déclare, " qu'ils appartenoient à *Meſſire Jacques Amyot, vivant Evêque* " *d'Auxerre et grand Aumonier de France.* Le Volume des Oeuvres " *Morales* contient un plus grand nombre de notes que celui des " *Vies:* et je dois dire ici à la louange d'AMYOT, que les leçons " diverſes du texte de Plutarque, qu'il a raſſemblées avec tant de " ſoin, ſont une preuve de ſes grandes connoiſſances dans la langue " Grecque—" Sed de hoc poſtremo loco MEZIRIACUS certius judicare poterat.

* Prolegomen. ad Longi Paſtoralia, p. 73.

Cruserius, Campenſis Tranſiſalanus, *Vitas* Latine a ſe verſas edidit anno 1561, certe hic annus ſubſcriptus eſt ejus Epiſtolæ ad Lectorem, at ejuſdem dedicationi ad Philippum II, annus 1564. Sed de *Vitis* hoc loco non agimus. *Moralium* Interpretationem non memorat Fabricius in Biblioth. Græc. vol. iii, p. 372: ubi ejus memorandæ erat locus. Burettus, editor libri de Muſica, negat eam umquam fuiſſe *. Sane eſt illa valde infrequens, nec ego eam vidi: cognovi tamen e deſcriptione ejus in Hiſtoria Bibliothecæ Fabricianæ, P. iii, p. 66: præterea memoratam inveni a Bailleto †: et a viro docto in Narratione de Vita et Scriptis Meziriaci ‡: item in Catalogis Bibliothecarum quarumdam, cum aliarum, tum Francofurtanæ, ubi duæ perhibentur editiones, Baſileenſis an. 1573, et Francofurtana 1580. Ego carui ea, nec iniquo animo carui; quandoquidem de ejus utilitate conjecturam ex *Vitarum* Interpretatione feci: quæ, ut probabilem habet Latinæ orationis elegantiam, ita non eandem diligentiam in Auctoris ſententia accurate reddenda: quod equidem non tam cum Huetio § ab ignoratione Græcæ Linguæ, quam a nimio elegantiæ ſtudio profectum dicam. *Vitarum* Interpretatio, in Stephaniana, et tribus Græco-Latinis editionibus repetita eſt: *Moralia*, non item repetita, ex hominum uſu et notitia fere evanuerunt.

* Mémoires de l'Acad. des Inſcriptions et Belles Lettres, T. viii, p. 51.

† Jugemens des Savans, T. ii. P. iii. p. 365.

‡ Præmiſſa eſt Gallice ſcripto Commentario Meziriaci in Epiſt. Ovid. p. 14.

§ Apud Bailletum, loco dicto.

Digitized by Google

§. 7.

De Xylandri opera.

Sequitur ut de GULIELMO XYLANDRO dicamus, qui in Plutarchi interpretibus haud dubie cenſéndus eſt princeps. Hujus opera tribus continetur partibus; Latina Interpretatione, ſeu, Verſione: Annotationibus ad locorum cum corruptorum emendationem, tum difficilium explicationem, accommodatis: Græca *Moralium* Editione. Harum partium quæque quam vim habeat, deinceps exponamus.

Verſionis duo ſunt officia: primum, fides, id eſt, ut congruat exemplari: alterum, orationis bonitas, ſeu, Latinitas. Utroquè officio cum laude functus eſt XYLANDER. Ac fidem quidem attulit eam quæ cum ingenio ac doctrina conjuncta eſſet; ut Auctoris ſententiam diligenter et accurate redderet in locis integris et ſanis, probabiliter in corruptis et obſcuris, quippe horum magnum numerum et emendavit et illuſtravit vertendo. Emendationes pleraſque ſuo ipſe peperit ingenio et uſu Plutarchi. Scriptum codicem non adhibuit niſi unicum, ab EPISCOPIO acceptum, *Moralium* eos tantummodo libros complectentem qui in editis exemplis minus, quam reliqui, laborant. Qui quidem codex ſubinde ad emendandum profuit, et multis partibus conſentit cum codice Pariſienſi D, et ex communi fonte fluxiſſe videtur. Illud ſæpe miror, nullos a XYLANDRO adhibitos eſſe codices ſcriptos ex bibliotheca Heidelbergenſis Academiæ in qua profeſſorium gerebat munus; niſi forte codices Plutarchei, quos complures et bonos habuit illa bibliotheca, poſt XYLANDRI obitum in eam illati ſunt. Jam orationis eſt bonitas

Digitized by Google

probabilis: in qua ſi Latinitas ſubinde negligitur, hoc totum a perſpicuitatis ſtudio profectum eſt. Hujus rei ipſe cauſſam dicit ad LUDOVICUM Comitem Rheno-Palatinum cujus nomini *Moralia* inſcripſit: *Quo minus*, inquit, *curo eorum moroſitatem, qui niſi Ciceronianum, terſum, politumque, et neſcio quo tandem inſtrumento limatum, nihil probant. Ego perſpicuitati operam dedi, qua nihil debet eſſe antiquius interpreti. Verba uſitata et diſerte ſignificantia multo malui ſuis locis adhibere quam obſcurare ſtudio neſcio cujus Latinitatis res ipſas. Auſus ſum etiam uti nonnumquam in philoſophicis explicandis licentia confingendorum verborum, ut intelligi ſententiæ poſſent*—. Equidem hanc Verſionem ita retinui, ut eam cum ad Plutarchi habitum compoſitionemque, tum vero ad Latinam rationem, et majorem etiam perſpicuitatem, conformarem.

Annotationes primus Plutarcho adjecit XYLANDER. Earum numerus in *Moralium* volumine hinc æſtimari poteſt, quod et breves ſunt et minuto typorum modo excuſæ, et ſex ſupra quinquaginta paginas formæ maximæ explent. Plurimæ ad emendationem corruptorum locorum referuntur, pauciores ad illuſtrationem obſcurorum. Utrarumque bonitas ac præſtantia intelligitur ex ipſius facultate XYLANDRI, qui in omni Plutarcheorum librorum argumento egregie verſatus, doctrinarum haud vulgarem ſcientiam mente complexus, valebat exquiſita Græcæ Linguæ ſcientia et uſu Plutarchi. Sed emendationes plurimas in Verſione expreſſas, in Annotationibus non commemoravit; quod et per operis feſtinationem, et per quamdam animi modeſtiam, nollet ſingula quæque bene facta, ſigillatim etiam annotare et quaſi oſtentare. Quo minus quiſquam dubitabit,

Digitized by Google

inſignem ineſſe in XYLANDRI hac opera copiam et apparatum ad Plutarchi manum ac ſcripturam reſtituendam.

Vitas edidit anno 1560; *Moralia*, anno 1570, et iterum 1572. Ergo poterat AMYOTI Verſione uti, quam in præfatione *Vitarum* memorat. Poterat uti Stephaniana editione, quæ anno 1572 prodiit et verno mercatu Francofurtum eſt allata; unde XYLANDER eam nactus cupide perluſtravit, ejuſque dotes ſua ipſe exſpectatione minores deprehendens, ejuſdem anni menſe Auguſto Verſionem ſuam denuo edidit, additis tunc primum Annotationibus iis de quibus modo diximus, ita quidem ut e Stephaniana nil aſſumeret: quod ipſe et affirmat, et vere affirmaſſe videtur. Neque, ab AMYOTO quid eum accepiſſe et in Verſionem Annotationeſve ſuas retuliſſe, dicam.

Biennio poſtea, Baſileæ apud Epiſcopium, anno 1574, *Moralia* Græce edidit, jam ante vulgatam Stephanianam ab ipſo ad editionem parata, ut teſtatur in præfatione ad Verſionem Latinam iterum editam anno 1572.

Hujus Græcæ editionis perpauca ad noſtram ætatem pervenerunt exempla; ſive quod ab initio non niſi pauca excuderentur, ſive quod poſtea Stephanianorum et Græco-Latinorum exemplorum multitudine ac frequentia obruerentur. Hanc quum et privatim diu, et publice, prodito ejus rei indicio in Bibliothecæ Criticæ Voluminis tertii, Parte ſecunda, fruſtra quæſiviſſem, ultro ad me Oxonio miſit, is cui plurimum noſtra editio debet, JOHANNES RANDOLPHUS, vir eruditiſſimus idemque humaniſſimus. Titulus hic eſt: ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ φιλο-

Digitized by Google

σόφων τε καὶ ἱϛορικῶν ἐξοχώτατε ΜΙΚΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΗΘΙΚΑ τοῖς πολλοῖς λεγόμενα: PLUTARCHI CHÆRONENSIS, *Philoſophorum et Hiſtoricorum principis*, VARIA SCRIPTA, *quæ* MORALIA *vulgo dicuntur, vere autem bibliotheca et penus omnis doctrinæ appellari poſſunt. Incredibili cura ac labore, et fide ſumma multis mendarum millibus expurgata, Indicibus locupletiſſimis inſtructa, a* GUIL. XYLANDRO *Auguſtano, et inclytæ ac florentiſſ. Baſileæ honoris gratia dedicata.—Cum privilegio Cæſareæ Majeſtatis ad annos* X. BASILEÆ *per Euſebium Epiſcopium et Nicolai Fr. hæredes* MDLXXIV. Addita eſt Epiſtola dedicatoria ad Civitatis Baſileæ Proceres Senatumque, ex qua intelligitur, ad hanc Græcam Editionem nova ſubſidia, præter ea quæ ad Verſionem conficiendam adfuerant, a XYLANDRO adhibita eſſe nulla. *Itaque ergo*, inquit, *hunc Plutarchum nihil ſum veritus meum appellare: cum totius operis præſtantia meæ potiſſimum curæ, fidei, induſtriæque debeatur: qui non unam mendorum chiliadem expurgavi, et permulta vulnera ſanavi, et ut lectores omnis generis eum haberent uſibus ſuis accommodatum, ingenti moleſtiſſimoque labore effeci. Quo in negotio cum nihil eſſet a codicibus auxilii (Epiſcopianus enim neque ſemiſſem operis continet, et iis præſertim caret, qui et obſcuriſſimi ſunt et depravatiſſimi) neceſſario ad ſolicitæ diligentiæ opem confugi. Itaque volutari me oportuit per varios ſcriptores, varias diſputationes omnium philoſophiæ partium excutere, verſiones aliorum hinc inde editas perpendere et conjecturis multiplicibus inhærere, ac propemodum* τὰ πετώμενα, *quod dicitur*, διώκειν. *Quæ omnia eo alacrius obivi et ſuſtinui, quod quaſi fato quodam meo animadverterem Plutarcho me conſecratum: cujus omnia ſcripta, quæ ad nos pervenerunt, primus Latine cum reddidiſſem, etiam Græcorum*

Digitized by Google

emendationem me ei reipublicæque debere exiſtimavi. Annotationes huic editioni nullæ ſunt additæ; quod ſatis eſſe duceret XYLANDER eas Verſioni adjeciſſe. *Galbam* et *Othonem*, quos priores editiones *Moralibus* adjunctos habuerant, omiſit; ut jam in Latina Interpretatione ex *Moralibus* ad *Vitas* eos tranſtulerat. Græca Plutarchi ſcriptura emendatior reddita eſt receptis melioribus lectionibus multis, cum e codice Epiſcopiano, tum in primis correctionibus compluribus quæ jam in Verſione expreſſæ erant: pauciſſimis, iiſque levibus, in mutationibus cum Stephaniana editione conſentit: quas utrum ab illa aſſumſerit, an ex ſuo ipſe apparatu expromſerit XYLANDER, ſtatuere non auſim: plurimarum certe et maximarum quæ in explendis lacunis verſantur, cujuſmodi permultæ ſunt Stephanianæ mutationes in *Sympoſiacis Quæſtionibus*, rationem nullam habuit. Equidem Stephanianam editionem emendatiorem dicam; Xylandream ſinceriorem; ſiquidem et *emendationis* nomine appellare liceat omnes mutationes quibus ſententia et oratio melior aptiorque fit, quam antea fuit, non eas ſolas quibus ipſa manus et ſcriptura Auctoris idonea probabilitate et auctoritate reſtituitur: et *ſincerum* dicamus non ſolum id quod ita ſuis partibus conſtat ut ab Auctore profectum eſt, ſed illud etiam in quo, quamquam corrupto, nil ab editore mutatum eſt, quum idonea probabilitas et auctoritas mutationis nulla exſtaret. Habet tamen Xylandrea haud paucos locos emendatos, quorum vetus mendum retinuit Stephaniana.

Biennio poſt vulgatam hanc Editionem, id eſt anno 1576, ætatis quinto et quadrageſimo, mortuus eſt bonus XYLANDER; ut facile ſit ad exiſtiman-

Digitized by Google

dum, quantam ejus obitu jacturam fecerint cum univerſæ bonæ Literæ, tum vero Plutarchi ſcripta, interceptis ſecundis curis quas haud temere putes fructuoſiſſimas futuras, quando priores curæ tantam ubertatem abundantiamque habuerant. Ego ſane ſi quibuſdam in locis plus vidi Xylandro, hoc magnam partem ipſi debui Xylandro, qui viam ad Plutarchi intelligentiam primus poſteris patefecit: debui etiam rerum mearum conditioni, quæ mihi non eandem, qua ille tenebatur, feſtinandi neceſſitatem impoſuit. Xylander ſi in eadem conditione fuiſſet, tantum effeciſſet ea, qua valebat, doctrina, ut, mihi quidem quod hac mea mediocritate in Plutarcho agerem nil relicturus fuiſſe videatur. Cæterum, alios Plutarchi editores et interpretes diligo, propter ſtudii communionem: Xylandrum etiam amo, propter animi ejus candorem, probitatem, honeſtatem, quarum virtutum manifeſta exſtant indicia, cum in ſcriptis viri, tum in tota ejus vita. Accedit commiſeratio, quæ ſæpe, ut aiunt, conciliatrix eſt amoris. Doleo virum tam doctum, tam bonum, in tanta ſemper fuiſſe rei familiaris anguſtia, ut ne ipſe quidem ſcripto eam ad omnium notitiam prodere dubitaret. Veluti in dedicatoria epiſtola ad Ludovicum Comitem Palatinum, ut ejus auxilium implorat, ut ejus liberalitatem omnibus precibus efflagitat: atqui tunc per quatuordecim annos Profeſſoris munus Heidelbergæ geſſerat. Quæ liberalitas, ſive fuit ulla, ſive ſera fuit, non valuit ad recreandum hominem afflictum; ut ipſe ſignificare videtur in Epiſtola ad Baſileenſes: certe fractis, per continuas ærumnas et nimias ſtudiorum lucubrationes, corporis viribus, biennio poſtea diem

obiit. Quo magis noſtrum eſt, talis tantique viri, et in hoc Plutarcheo ſtudio quaſi deceſſoris ac doctoris noſtri, memoriam cum benivolentia et grato animo uſurpare.

§. 8.

De Stephani Editione Anni 1572.

Venimus ad Stephanianam Editionem, quæ, ex quo prodiit, emendatiſſima Editionum habita eſt; ut ab eo inde tempore et nomen vulgatæ et auctoritatem obtinuerit. Sane, multæ in eà priorum Editionum corruptelæ in melius mutatæ ſunt. Sed ut in corporum morbis Medici ſanationem vocant non omne levamen quæ ægrotanti meliuſcule fit, ſed illud quo ſanitas reſtituitur: ita Critici emendationem appellant non omnem mutationem qua locus vitioſus melior fit quam antea fuerat, ſed qua ita melior fit ut Auctoris ſcriptura reſtituta videatur. Atqui hanc laudem Stephanianæ editioni non item tribuere poſſumus. Nam quum omnis emendationis duplex ſit fons, veteres libri et conjectura, ac STEPHANUS utroque ſit uſus; quid ab utroque ſumtum ſit raro memoratur; mutationes multæ nulla idonea de cauſſa receptæ; plurimæ, nulla in Annotationibus facta mentione: libri veteres non diſerte ac perſpicue ad legentium notitiam ſignificati ac deſignati, ſed univerſe et obiter, ſi quando, *veterum librorum* nomine notati, ut totus hic in Stephaniana Editione fons dubiam et obſcuram habeat auctoritatem. Sed hæc quo plenius accuratiuſque intelligantur; primum de externa, tum de interna, libri ratione ac dote dicamus.

Prodiit hæc editio Genevæ, anno 1572, forma

octava, tredecim voluminibus: quorum ſex ſunt Græca, ut prioribus tribus contineantur *Moralia*, poſterioribus *Vitæ*: ſeptem reliqua ſunt Latina, tria *Moralium*, quatuor *Vitarum*; nam quarto in volumine ſunt *Vitæ* ab aliis Latine ſcriptæ, *Hannibalis* et *Scipionis* a DONATO ACCIAJOLO, tum a Cornelio Nepote quæ ſuperſunt, denique *Julii Agricolæ* auctore Tacito. Accedunt in eodem volumine duo libelli Animadverſionum ad *Vitas*; prior XYLANDRI et CRUSERII in unam ſeriem conjunctarum ad quemque Plutarchi locum; alter, STEPHANI. Sed de *Moralibus* hic peculiariter dicendum. His præmittitur præfatio totius editionis; at nil dicitur de ejus conſilio et ſubſidiis librorum. Ordo *Moralium* libellorum novus eſt ac diverſus ab Aldino ac Baſileenſi: alius etiam in Latinis: neuter certo judicio factus, ſed e tempore natus, ut STEPHANUS, prouti cujuſque libelli emendationem abſolviſſet, ita eum chalcographo excudendum daret. *Galba* et *Otho*, licet jam a XYLANDRO in Latina interpretatione ad *Vitas* relati, in *Moralibus* relicti ſunt. Græcum ordinem, licet nullo judicio factum, nos tamen cum judicio ſecuti ſumus. Latinæ Interpretationes paucæ ſunt XYLANDRI: pleræque priorum interpretum, quas infra memorabimus in *Indice ſubſidiorum ad unumquemque libellum a nobis adhibitorum.* In fine tertii voluminis Latini eſt Index Rerum et Hominum accommodatus ad numeros paginarum Latinæ Interpretationis. Indici ſubjiciuntur Annotationes STEPHANI a pagina 137, ad 215 ad nonnullos *Moralium* libros: illarum non niſi quadraginta fere paginæ conſtant notatione emendationum: reliquæ continentur Interpretationibus Latinis quorumdam libel-

Digitized by Google

lorum *Moralium* a STEPHANO factis. Harum omnium Stephanianarum ſcriptionum ſeries et argumenta hæc ſunt: *Plutarchi de Virtute et Vitio liber: De Carnium Eſu, duo libri: In eoſdem Annotationes: Liber de Amicorum Multitudine: In eundem Annotationes.* Porro *Annotationes in librum de Virtute et Vitio, in Apophthegmata Lacænarum, in librum qui inſcribitur Virtutem doceri poſſe, in librum De Invidia et Odio:* denique *in Quæſtiones Sympoſiacas.* Proxima eſt STEPHANI admonitio de hac editione et emendationibus ſuis. Adduntur poſtremo loco ſparſim miſcellaneæ paucæ animadverſiones de vita, rebus, ſcriptis, Plutarchi; et Index ille Plutarcheorum librorum, qui poſtea ſub Lampriæ nomine repetitus eſt in Græco-Latinis Editionibus ex HŒSCHELIANO exemplo auctiore. Sed admonitionem illam hoc loco referre operæ pretium eſt: *Hæc ſunt, Lector, quæ in aliquot Plutarchi opuſcula in Latinam linguam a me verſa, pariterque in Sympoſiaca Problemata, annotare viſum eſt. In reliqua nihil nunc annotavi, non quod in ea aut ſaltem eorum pleraque nullas ex veteribus libris vel ex conjectura emendationes haberem, præter eas quæ ipſi, ut vulgo loquuntur, contextui adhibitæ fuerunt, ſed quod multo plurium et meliorum ſpes mihi facta eſſet: quæ ſi non vana fuerit, non minus illas quam iſtas tecum communicabo: ſimulque et aliorum quorumdam opuſculorum interpretationes iis quas nunc edo, fortaſſis etiam aliquid lucubrationum in hunc ſcriptorem adjungam. Interim autem ſi meam editionem cum ſuperioribus conferas, tuo deſiderio magna ex parte jam nunc ſatisfactum eſſe, niſi me animus fallit, dicturus es.* Hæc ſatis produnt, totam hanc Editionem ſubiti ac tumultuarii fuiſſe conſilii. Quum ex octoginta fere libellis non niſi quinque ſint quibus

Digitized by Google

Annotationes addiderit, in his ipſis factas a ſe mutationes pleraſque ſilentio præteriit, nec niſi de iis dixit quas, præter illas, adhuc faciendas judicaret. Nam de iis quæ factæ ſunt in reliquis omnibus libellis *Morálibus* quibus nullas addidit Annotationes, de iis igitur mutationibus eum ſigillatim nil monuiſſe, per ſe intelligitur.

Equidem viam, quæ una mihi relinquebatur hujus indagandæ notitiæ, ingreſſus, tractatione Editionis Stephanianæ, ejuſdemque cum cæteris Editionibus, variarum lectionum Collectionibus, et codicum ſcriptorum excerptis, comparatione, ſatis mihi certa ratione comperiſſe videor unde et quibus e fontibus manaverit hæc Stephaniana ſcripturæ Plutarcheæ conſtitutio.

Ac primo quidem illud omni dubio caret, STEPHANUM ſecutum eſſe ac reddidiſſe Aldinam Editionem, ejuſque exemplum mendis quoad ejus fieri poterat purgatum chalcographo recudendum tradidiſſe. Nam, ut omittam, quod vel per ſe ſolum intelligenti cuique haud levem moveat ſuſpicionem, Aldinas paginas editioni Stephanianæ ad marginem appoſitas eſſe: typographica nonnulla menda, quæ STEPHANI diligentiam in corrigendo Aldino exemplo effugerant, in Stephaniana editione relicta repetitaque ſunt: veluti p. 244, A, *συγκαλώνησαν* pro *συγκαλώκησαν*: p. 585, F, *ἡ Λύσις* pro *ὁ Λύσις*: p. 689, E, *μὲν αἰτίαν* pro *τὴν αἰτίαν*. Hæc ex multis tria ſufficiunt; quippe quæ, quum in Baſileenſi correcta ſint, manifeſto produnt, non hanc ſed Aldinam a STEPHANO repetitam eſſe. Accedunt alia etiam argumenta. STEPHANUS plurimas, quas in *Moralium* contextum intulit, mutationes ſumſit ex Jannotianis, Turnebianis, ac Schotti

Digitized by Google

correctionibus. Atqui hæ adſcriptæ erant exemplis Aldinis. Ergo, ſi laboris ac temporis compendium, ut credibile eſt, facere voluit, ita egit ut has correctiones aut relinqueret in Aldino exemplo, ſi quidem inſtructum iis ad uſum repetitionis chalcographicæ nactus erat, idque locupletaret ſuis et aliorum aliis correctionibus: aut, ſi tantummodo apographum Jannotianarum correctionum ſeorſim deſcriptum habebat, eas potius in Aldinum quam Baſileenſe exemplum tranſcriberet.

Sed, quod diximus, plurimas mutationes a STEPHANO in *Moralia* Græca illatas eſſe ex Jannotianis correctionibus, demonſtrat mirificus utrarumque conſenſus omnibus in locis cum probabiliter tum perperam mutatis. Ex hoc poſtremo genere locos hic excitemus. Illuſtre exemplum protuli ſupra, Capite II, hujus Præfationis ex libello Περὶ τοῦ Λάθε βιώσας p. 1130, D, quod hic repetere nil attinet. Alia exſtant non minus illuſtria.

De Solertia Animalium, p. 990, B, vox ὄνομα perperam in ἀνόμοια mutata, ex Jannotiano maxime exemplo.

De Facie in Orbe Lunæ, p. 941, D, Editiones Aldina ac Baſileenſis, item codices ſcripti noſtri habent, ἐξεῖναι μὲν γὰρ ἀποπλεῖν οἴκαδε τοὺς τῷ θεῷ τρισκαιδεκάτῳ συλλατρεύσαντας. LEONICUS in margine exempli ſui Aldini illud τρισκαιδεκάτῳ corrigere tentavit adſcripta hac notula τρισκαίδεκα ἔτη ἢ τριάκοντα: STEPHANUS non animadvertens particulam ἢ illud ſibi velle alterutro modo corrigendum eſſe, utrumque cum ipſa particula ἢ, ut veram lectionem, in contextum intulit.

Ergo principem Stephanianæ lectionis fontem cen-

Digitized by Google

ſeo Aldinum exemplum correctionibus Jannotianis inſtructum: reliquos fontes, reliquos appello libros unde Stephanus correctiones ſumſit ſuas. Igitur ſecundo loco ponenda videtur SCHOTTI Collectio; quippe cujus permultas lectiones in toto *Moralium* Opere a STEPHANO receptas deprehendi. Tertio, Exemplum Turnebianum, præſertim in *Sympoſiacis Quæſtionibus*; quibus non alius Plutarcheus liber magis mutatus eſt a STEPHANO, ſuſceptis plurimis et lectionibus et lacunarum ſupplementis, quæ in uno notata Turnebiano Exemplo, et ab AMYOTO verſa deprehendimus. Quarto loco cenſenda eſt Interpretatio Gallica AMYOTI. Hujus mentionem facit in Annotationibus ad *Vitas*, p. 463: *Cæterum,* inquit, *earum quæ in contextum receptæ fuerunt emendationum et aliarum etiam, quas in Annotationibus habes, pleræque in doctiſſima et elegantiſſima interpretatione Gallica obſervatæ fuerunt, ex iiſdem exemplaribus petitæ.* In *Moralibus* nil hujuſmodi dicit; potuit tamen AMYOTI Interpretationem, ſive jam editam, ſive nondum editam, certe apparatum ejus, conſulere. Quinto loco memoranda eſt Baſileenſis editio, non quidem ut omnes ejus meliores lectiones reciperet; ſed ut eam, negligentius quidem, adhiberet tamen multis locis. Veluti neglectæ exemplum exſtat *De Fortuna Rom.* p. 326, A; ita legitur in Aldina: Ἀλλὰ τί δεῖ περὶ ταῦτα διατρίβειν; ἀσαφὲς ȣ̓δὲν ȣ̓δὲ ὡρισμένον ἔχει. STEPHANUS, ut ſaltem quid daret quod ſenſum haberet, exhibuit σαφὲς pro ἀσαφές. At veram lectionem Baſileenſis jam dederat ᾇ σαφὲς, quacum noſtri conſentiunt ſcripti. Sunt vero etiam plurima exempla neglectæ utriuſque cum Aldinæ tum Baſileenſis, et falſæ ſimul inductæ correctionis. Veluti

Digitized by Google

ubi vitioſæ ſunt priores editiones, *De Iſide et Oſiride*, p. 383, F, κινούμενον δεῖ ὡς, quod omnes libri habent, Stephanus, ut ſententia ſaltem quædam exſtaret, mutavit in κινούμενον ὡς δεῖ: at vera lectio obliterata erat κινούμενον λείως, quod etiam Reiskius viderat. Ubi ſanæ ſunt priores editiones, tamen aliquoties aut corruptela aut falſa correctio inducta reperitur: ut *de Sera Numinis Vindicta*, p. 548, B, invectum eſt ἐὰν pro ἑᾷν: et p. 556, A, Οἰνοῦς pro Ἰνοῦς.

Paucæ ſunt Stephanianæ lectiones quin eas ex quinque illis modo memoratis fontibus petitas intellexerim. Exempla ac documenta noſtri judicii, unaquæque fere noſtræ Editionis pagina iis qui plura deſiderent, præbebit. Nam ſedulo operam dedi ut nec verbum, nec ſyllaba, nec una adeo litera in hac noſtra Græci Operis Editione exprimeretur, quin de iis mihi conſtaret utrum a Stephano aliiſque correctoribus an ab antiquis libris eſſent profectæ, et qualem omnino quantamque haberent auctoritatem. Stephanus nullam rationem ducebat, ex libriſne ſcriptis an conjectura manaret nova lectio; modo probabilis videretur. Veluti illa lacunarum ſupplementa in *Sympoſiacis* maximam ſæpe habent veriſimilitudinem, ſæpe ejuſmodi ſunt, ut eorum loco alia longe veriſimiliora excogitari poſſint. Quare in eam inducor ſententiam ut credam illa ſupplementa ex ingenio Turnebi fluxiſſe; præſertim quum in iſtis lacunis noſtri codices ſcripti, quos et complures et antiquos adhibuimus, conſentiant.

Igitur eorum, quæ diximus, ſumma et concluſio hæc eſt: Stephanum multos locos bene correxiſſe, multos perperam mutaſſe, utrorumque locorum ac fontium diſerta ſignificatione omittenda ſcripturam

Digitized by Google

Plutarcheam dubiam reddidiſſe. Neque vero ſecus factorum reprehenſio laudem bene factorum apud nos obruere debet. Quod contra ſolent multi qui noſtra ætate Græcorum Auctorum ſcripta poſt STEPHANUM edunt: quorum in præfationibus jam fere loci communis frequentiam obtinuit STEPHANI reprehenſio, ut pauci ſint quin eum male mulctatum dimittant ac notatum crimine jactantiæ, malæ fidei, fraudis. Equidem in Plutarchea illius opera nil iſtiuſmodi agnovi. Si quid perperam fecit, ignoſcere debemus et compenſare aliis magnis multiſque viri laudibus: fecit enim partim conſuetudine ſæculi ſui, quo conjecturæ et codicum lectiones eandem auctoritatem habebant, earumque receptarum commemoratio non tanta, quanta noſtro ſæculo, religione coleretur a Criticis: partim fecit feſtinatione ac ſtudio rei gerendæ ac multorum Auctorum editionibus de bonis Literis bene merendi. Fuit enim hic vir unus omnium idem et laborioſiſſimus et efficaciſſimus et eruditiſſimus, qui plures Auctores antiquos tractavit et edidit, quam iſti reprehenſores legerunt, plura ſcripſit quam iſti fando audiverunt, majorem doctrinam animo perceptam tenuit quam iſti ſuſpicione attingere potuerunt. Nobis, poſt eum idem ſpatium ingreſſis, non illaudatus abibit: eaque nobis erit laudatio et frequens in hoc opere et veriſſima, ut viri bene dicta ad legentium cognitionem proponamus et celebremus, ſecus dicta, ſi quidem memoranda videantur, memoremus ſine ſuperbia et oſtentatione, ut illis erudiantur legentes, his admoneantur.

Digitized by Google

§. 9.

De tribus Editionibus Græco-Latinis. A. 1599, 1620, 1624.

Stephanianus contextus deinceps propagatus per tres Græco-Latinas Editiones tantam aſſecutus eſt auctoritatem, ut ſolus certus et germanus haberetur. Continentur hæ Editiones duobus voluminibus formæ maximæ, quorum primum eſt *Vitarum*, additis jam *Vitis Galbæ* et *Othonis*: alterum, *Moralium*. De hoc nobis nunc dicendum.

Prima prodiit *Francofurti, apud Andreæ Wechelii heredes, Claudium Marnium et Joannem Aubrium, Anno* 1599. Græco contextui Stephaniano iiſdem paginis, interiore latere appoſita et continuata eſt Latina XYLANDRI interpretatio, ab illo ſæpe diſſentiens, modo in meliorem modo in deteriorem partem, certe ita facta ut Xylandreo contextui Græco anni 1574, non Stephaniano accommodata eſſet. Ad calcem Græco-Latini operis, accedunt Notæ XYLANDRI, ſed ordine librorum Aldino et Baſileenſi quem ipſe XYLANDER in Latina interpretatione et Græca Editione ſecutus erat: quæ diverſitas ordinis perquam eſt moleſta legentibus Plutarchum et inter legendum ſubinde Notas XYLANDRI conſulentibus. Sequuntur STEPHANI Annotationes illæ de quibus ſupra diximus. Subjicitur Index variarum lectionum ex editionibus Aldina et Baſileenſi, item ex libris T. V. B. P. id eſt, TURNEBI, VULCOBII, BONGARSII, PETAVII. Hoc variarum lectionum apparatu quum aliquantum ad emendationem Græci contextus profectum ſit; operæ pretium eſt exponere cujuſmodi ſit et quibus ex fontibus fluxerit. Primum igitur ea referemus quæ ab ipſis Editoribus

Digitized by Google

monita reperimus: tum ea, quæ noſtro ipſi uſu obſervavimus, ſubjiciemus. Indici hæc eſt præfixa inſcriptio: *In Plutarchi Chæronenſis Opuſcula Variæ Lectiones. Lectori. Varias Lectiones addidimus, quæ, partim ex doctiſſimorum virorum, Turnebi videlicet, Vulcobii et Bongarſii codicibus, prout eas in margine annotaverant: partim etiam ex codicum Aldinæ et Baſileenſis Editionis cum hoc noſtro collatione fideliter ſunt excerptæ. Eas tibi examinandas proponimus. Quanto autem tibi ſint futuræ uſui penes te eſto judicium: ex ipſa enim lectione percipies. Literæ hæ majuſculæ T. V. B. Turnebum, Vulcobium, et Bongarſium indicant: hæc vero, cod. Ald. et Baſ. codicem Aldinum et Baſileenſem.—Acceſſit his codex mſc. notæ optimæ ab ampliſſimo et humaniſſimo viro Paulo Petavio in ſenatu Pariſienſi Conſiliario regio, qui opuſcula aliquot Moralium continebat. Ex eo variantes lectiones his Notis inſeri curavimus ſub nota P. Utere, Lector, et fave.* Huic Indici ſubjungitur alius iſque brevis Index duarum paginarum ac dimidiæ: cujus hic eſt titulus: *Sequuntur quædam inter Tomi hujus poſterioris excuſi cum exemplari Petavii manuſcripto collationem, obſervata, lectori non inutilia futura. Continent enim cum mendarum quarumdam typographicarum correctionem, tum judicium de locis quibuſdam aliter legendis.* At mendarum quidem typographicarum minima pars correcta eſt: nec judicia de locis quibuſdam aliter legendis, quidquam magnopere habent exquiſiti ac diligentis judicii. Alia etiam de hoc argumento proditur notitia in Editorum Cl. Marnii et Jo. Aubrii ad Vulcobium præfatione quæ in principio voluminis *Vitarum* exſtat: cujus præfationis initium, ut quæſtioni propoſitæ accommodatum, hoc loco reponendum eſt: *Ampliſſimo viro,*

Digitized by Google

Dn. Joanni Vulcobio in Sacro Conſiſtorio Regis Chriſtianiſſimi Conſiliario et apud Cæſarem Exlegato S. D. Plutarchum tibi cum inſcribimus, Vir Ampliſſime, tuum tibi reddimus. Quidquid enim eſt noſtra in editione præcipuum, tuum id eſt. Codices tu nobis, ad veteres manuſcriptos diligentiſſime comparatos ultra obtuliſti tuos; impetraſti alienos: nempe a Cl. viro Lodoico Servino fiſci regii in ſenatu advocato, viro et literis et Reip. a Deo dato: ab Stephano Turnebo ſenatore; ab Joanne Pelerino Profeſſore regio: quorum magni merito Turnebi, ille nomen, filius; hic cathedram, profeſſionis ſucceſſor, poſſident. Contulit interim et Jac. Bongarſius, elegantiſſimum manu exaratum exemplar bonæ partis opuſculorum, quæ dicunt Moralia, ab Ampliſſimo Viro, regio item ſenatore, P. Petavio, et Aldinum ſuum, cujus in ora variæ ex MSS. lectiones.

Hæc ab ipſis Editoribus expoſita, cujuſmodi re ipſa et facto ſint ſatis equidem cognoviſſe mihi videor uſu ac tractatione Editionum codicumque ſcriptorum Plutarchi.

Igitur illi libri Ald. Baſ. T. V. B. P. collati ſunt non ad exemplum Stephanianum, ſed ad hanc ipſam Francofurtanam. Hoc et ipſi dicunt Editores, et apparet multis ex locis. Variæ lectiones illorum librorum perquam ſunt mendoſe expreſſæ in Francofurtano hoc Indice: lectiones plurimæ eæque gravioris momenti, omiſſæ. Utrumque intellexi comparatione librorum eorum, quorum mihi aderat copia, *Aldini*, *Baſileenſis*, *Turnebiani*. Multis etiam locis omiſſa eſt nota libri e quo lectio petita eſt. *Baſileenſis* liber eſt editio anni 1542; nam ſecundam Baſileenſem, id eſt, Xylandream anni 1574 ignoraſſe videntur Editores. De *Turnebiano* libro ſupra expo-

Digitized by Google

ſui: hujus lectiones ab Aldina diſſentientes, quas STEPHANUS jam in contextum receperat, in hoc Indice omiſſæ ſunt: illæ tantum quas STEPHANUS non receperat, memorantur, omiſſis tamen et harum plurimis. *Bongarſianus* habet ille quidem bonas lectiones, ſed conſentientes fere cum reliquis codicibus hujus Indicis; ut nulla ejus propria ac peculiaris cenſenda ſit dos. Niſi nota B appoſita eſſet lectionibus multo plurium libellorum *Moralium* quam octo eorum qui ſunt in Bibliotheca Bernenſi, in quam libri Bongarſiani pervenerunt, dicerem eadem eſſe exempla et Bernenſia et Francofurtani Indicis. Sed hoc cujuſmodi ſit, exquirere nil attinet; quando plenior ille et elegantiſſime ſcriptus codex haud peculiare emendationis momentum attulit.

Vulcobianus nec ipſe, nec ejus dominus, aliunde mihi quam ex hac Editione innotuit: variæ ejus lectiones maximam partem cum Jannotianis conſentiunt, et ab iiſdem fontibus manaſſe videntur. Sed quandoquidem Turnebianum Exemplum, quid ex codicibus quidve ex conjectura habeat non ſatis conſtat: at Bongarſianæ, Vulcobianæ, Petavianæ lectiones ejuſmodi ſunt, ut liquido appareat eas ex veteribus codicibus ſumtas eſſe: ex tribus his libris plurimum tribuam auctoritatis *Petaviano* bonarum lectionum copia, quippe quarum longe maximam partem optimorum conſenſu codicum, quibus ipſe primus Editorum uſus ſum, confirmatam deprehendi. Neque vero quod in præfatione libelli *de Sera Numinis Vindicta* ſuſpicatus ſum, idem eſt atque Voſſianus, quem ex Bibliotheca Lugduno-Batava habui. Fuit quidem uterque PAULI PETAVII: ſed hic, cum Francofurtanis Editoribus communi-

Digitized by Google

catus, cum antiquior videtur, tum vero plures et Plutarcheos libellos et bonas lectiones continet.

Ergo minime contemnendus eſt hic variarum lectionum Index, nec abjiciendus tamquam farrago quiſquiliarum, ut facere ac dicere nonnulli ſolent. Sed hi fere ſunt ii qui ſubito editionis emendationiſve conſilio in hunc Indicem tamquam in ſegetem ſe conjiciunt ubi pabulentur ac breviſſimo tempore collectam ſcriptionis materiam auferant. Enimvero campus hic eſt horridus et incultus ubi ſub herbis ac ſpinis lateant ſemina, quæ cum judicio delecta et curata, haud contemnendum ferant emendationis fructum. Hæc Editio bis deinceps repetita eſt, eodem exemplo, eodem paginarum ac verſuum numero, eadem typorum forma; niſi quod utraque repetitio aliquid novæ acceſſionis habuit.

Prima repetitio facta eſt, *in officina Danielis ac Davidis Aubriorum et Clementis Schleichii, Francofurti, anno* 1620. Omiſſa eſt, in meo quidem exemplo, præfatio ad VULCOBIUM: ejuſque loco alia addita ad Senatum Civitatis Francofurtanæ. Additus eſt etiam, nimirum ut hæc Editio priorem aliqua dote ſuperaret, ſpurius, qui ſub Plutarchi nomine fertur, libellus *de Fluminibus*, cum *Mauſſaci Notis* et *Judicio de Plutarcho et ejus ſcriptis*. In hoc Judicio, quod præfationis inſtar Notis præmittitur, docta quidem eſt loquacitas, judicium, criticum certe, valde mediocre. Prodierat hæc MAUSSACI editio, cum *Vibio Sequeſtro*, ac *Pſello de Lapidibus*, Toloſæ 1615.

Altera repetitio prodiit Pariſiis anno 1624: addito JOANNIS RUALDI libro *de Vita Plutarchi* et *Animadverſionibus* ejuſdem in Plutarchum; ut ſcilicet hæc etiam repetitio priorem nova quadam acceſſio-

Digitized by Google

nis laude obrueret. Quis huic repetitioni adornandæ a bibliopolis fuerit præfectus, utrum ipſe RUALDUS, an alius homo doctus, equidem neſcio: REISKIUS RUALDUM fuiſſe ſuſpicatur: quod ego nullo adhuc ſatis idoneo documento judicare potui. Multa habet vanitatis et oſtentationis indicia hæc repetitio. Titulus, quatenus mutatus eſt, ſic habet:—*Ejuſdem Plutarchi liber de Fluviorum Montiumque nominibus, antehac non editus: cum verſione et notis Mauſſaci. Accedit nunc primum Plutarchi Vita ex ipſo et aliis utriuſque linguæ Scriptoribus, a Joanne Rualdo collecta digeſtaque. Ejuſdem Rualdi Animadverſiones ad inſignia Plutarchi* σφάλματα *ſive lapſiones* II *et* LXX. *Lutetiæ Pariſiorum. Typis Regiis, apud ſocietatem Græcarum Editionum* MDCXXIV. In eodem titulo exſtat imago Plutarchi, ſcilicet! chalcographico picturæ artificio expreſſa; inficetum negotium et ploranti monacho ſimillimum. Sequitur imago Ludovici XIII, equo inſidentis et hoſtes in pugna ſternentis. Tum vero etiam Dedicatio, *Francorum et Navarræorum Regi Chriſtianiſſimo Ludovico XIII, Juſto, Invictiſſimo, ſemper Auguſto:* plena mendaciſſimæ adulationis: ſubſcriptum eſt in fine nomen bibliopolæ *Tuæ Majeſtati addictiſſimus, humillimus ac fideliſſimus ſubditus, Antonius Stephanus, ſuo et Societatis nomine.* Quid quod ipſe titulus in loco de MAUSSACO duplex mendacium jactat? quum libellum de Fluminibus *antehac non editum* prodit; qui jam ſuperiori repetitioni adjectus, prius editus erat, nec tamen primum ab ipſo MAUSSACO. Jam hoc feſtivum eſt, ſed tamen iſti cum priore repetitione commune, quod in *Moralium* volumine ille minor index mendorum typographicorum emendationumque addititiarum ſimpliciter denuo

Digitized by Google

redditur; qui omitti debuerat, ſuo quibuſque loco mendis corrigendis et emendationibus apponendis. Jam vero menda typographica in quavis deinceps repetitione non quidem omnia ſunt relicta, nec tamen omnia ſublata, immo novis etiam aucta.

Stephanianus contextus aliquot locis in duabus prioribus Græco-Latinis, multis in poſtrema, mutatus, partim meliorem in ſcripturam, partim deteriorem. Veluti, p. 322, B, pro Καντaύρων, omnes tres Κενταύρου, perperam. P. 448, D, συνεπιδόντος, pro συνεπιδιδόντος, omnes tres, errore. P. 520, B, προφέρουσιν, pro περιφέρουσιν, poſtrema, male. P. 616, A, τῷ δὲ ἕκαστον, pro τὸ δὲ ἕκαστον, tres, recte. P. 678, E, κλήσεις, pro κλίσεις, tres, recte. P. 679, B, τραγῳδίαι, pro τραγῳδία, tres, male. P. 869, E, ἦν πῶς, pro ἥν κως, poſtrema, male. P. 897, A, τὸ δ' ἀπὸ γῆς, pro τὸ δ' ἀπὸ τῆς, poſtrema recte. P. 901, C, ἐκ τοῦ κατόπτρου, pro ἐκ τῆς κατόπτρου, poſtrema, recte. Ibid, E, τὸν παρακείμενον, pro τὸ παρακείμενον, poſtrema, recte. P. 921, D, ἐπιτυγχάνειν, pro ἐπιθιγγάνειν, poſtrema, errore. P. 939, συμφέρεσθαι, pro συμφύρεσθαι, tres, recte. P. 962, B, Σωκράτεις, pro Σωκράτους, poſtrema, recte. P. 995, A, ἃ ἐσθίουσι, pro ὡς ἐσθίουσι, poſtrema, temere. P. 1048, E, κατ' ἀρχὴν, pro κατ' ἀρετὴν, tres, temere. P. 1052, B, κατὰ τὸν αὐτῶν λόγον, pro κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, tres, errore. P. 1142, F, ἐν μέσοις poſtrema mutavit in ἐν μέτροις, temere.

Hæc ex multis pauca: unde apparet duas poſteriores non e Stephaniano ſed priore Francofurtano exemplo expreſſas eſſe. Poſtrema quidem plus ſibi licere putavit in mutando Græco contextu; quod non reprehenderemus modo cujuſque mutationis mentionem feciſſet, et auctoritatem prodidiſſet: nam

Digitized by Google

quod Latinam interpretationem ſæpiſſime corrigendo pervertit eſt illud quidem minoris negotium religionis, ſed tamen temeritatis nomine vehementer culpandum.

JOANNIS RUALDI ſcriptio paginas explet 150: eaque bipertita eſt, ut prior pars *Vitam Plutarchi* contineat paginis 66, reliqua *Animadverſiones*. De vita, rebus, ſcriptis, RUALDI nil mihi innotuit, niſi quod ex ejus præfatione, et conjectura aliunde ducta, ſuſpicari licet. Quod quale ſit, nil attinet hoc loco explicare. Haud contemnenda in homine apparet ſcientia Antiquitatis et Hiſtoriæ in primis Romanæ; Græcorum etiam auctorum lectio, et linguæ intelligentia probabilis, nec tamen illa ad Criticam rationem exacta; multa loquacitas et alienarum a propoſita quæſtione rerum jactatio. Atque hæc quidem in utraque ſcriptiones parte inſunt. In Animadverſionibus vero etiam maxima reprehendendi non ſolum voluntas, ſed etiam cupiditas; ut reprehenſionis et occaſionem dedita opera quæſiviſſe, et materiam ipſe ſibi ſubinde finxiſſe videatur, quum Plutarchi verba prius interpretando in alienam ſententiam detorquet, quam deinde eo facilius refellat. De iſtis Plutarchi reprehenſoribus ſemper mihi placuit quod RUHNKENIUS noſter dicere ſolet, *Odi cenſores nimium naſutos*. Sed hunc locum non eſt quod nunc latius perſequamur; quandoquidem ſubinde nobis et attingendus et tractandus erit in Animadverſionibus et Narratione de Vita et Scriptis Plutarchi: quas huic noſtræ Editioni adjicere conſtituimus, modo vires nobis et vitæ uſum concedat Deus.

Cæterum præter illas de quibus diximus tres Græco-Latinas Plutarcheorum operum univerſorum

Digitized by Google

Editiones, FABRICIUS Biblioth. Gr. vol. iii. p. 371, mere Græcam Francofurtanam memorat his verbis, *Plutarchus eleganter et emendate editus, Francofurti, 1605, fol. apud Wechel.* Eandem memorat BURETTUS in Diſputatione de libro de Muſica, Memoriar. Academiæ Inſcript. t. viii. p. 41 : ſed is quidem, ni fallor, magis FABRICII auctoritate, quam ſua ipſe experientia. Ego nec ipſe eam vidi, nec ab alio quoquam, præter illos, mentionem ejus factam comperi; ut nondum mihi liqueat, verene illam eſſe et exſtare, an errore et falſo ferri, dicam. Sed hoc cuicuimodi ſit, ea, ut interjecta tribus illis Græco-Latinis, non peculiarem quamdam emendationis dotem habere, ſed mere repetitio Stephaniani contextus eſſe, videatur.

§. 10.

De Bacheti Meziriaci emendationibus.

Jam licet ad emendatam ſcripturam Plutarcheorum librorum non magnopere profectum eſſet, exempla tamen eorum adeo erant multa, adeo frequentia, ut ab illo tempore ad noſtram ætatem nemo bibliopola novam Editionem, Græcam quidem, univerſorum Operum moliri auderet, et viri docti ſi qui hoc agitarent, ob eandem cauſſam ab incepto deſiſterent. Ergo ad vertendum in vulgares linguas Plutarchum nonnulli ſe dederunt. Sed horum, quod equidem ſciam, non niſi duo fuerunt qui aliquid incrementi adferrent emendationi ac ſcripturæ, uterque Gallus, CLAUDIUS BACHETUS MEZIRIACUS, et ANDREAS DACERIUS. Ac de DACERIO, quando non niſi *Vitas* vertit, non eſt quod hoc loco dicamus. MEZIRIACUS utrumque agitavit, neutrum

Digitized by Google

perfecit, ſed tamen ea in commentariis ſcriptis annotata reliquit, ut haud poſtremo ſit loco ponendus in *Moralium* Plutarcheorum emendatoribus. Fuit hic excellens doctrina vir, omnis Antiquitatis et Hiſtoriæ item Philoſophiæ peritiſſimus, Græcæ linguæ accurate intelligens, fabularis rationis, ſeu Mythologiæ, omnem omnino copiam et ambitum mente complexus: huc accedebat egregia rerum Mathematicarum ſcientia, ut haud ſciam an nemo poſt eum in utroque genere tantum valuerit. Teſtis eſt Diophanti Editio, teſtis Commentarius in Ovidii Epiſtolas, teſtis Narratio de conſilio ac ſpecimine novæ Interpretationis Gallicæ operum Plutarcheorum: teſtes ſunt aliæ multæ eæque eruditiſſimæ ſcriptiones, partim repetitæ partim memoratæ in editione Commentarii Ovidiani facta Hagæ anno 1716. Sed quod ad Plutarchum ſpectat, ejuſmodi eſt. MEZIRIACUS anno 1635 lectus Academiæ Francicæ recens inſtitutæ ſodalis, ex lege Diſputationem in Sodalium conventu legendam ſcribere aggrediens, argumentum ſibi ſumſit *de Interpretatione* *, id eſt de bonæ Verſionis officio: qua in Diſputatione Verſionem AMYOTI recenſet, innumerabilia ab eo vitia admiſſa, docte accurateque oſtendit: ſeque ipſe Plutarchi Opera denuo Gallice redditurum profitetur. Hoc ejus conſilium irritum fecit immaturus obitus anno 1638, ætatis, ut videtur, quinto ſupra quadrageſimum. Emendationes ejus et Animadverſiones adſcriptæ tribus *Moralium* voluminibus editionis Stephanianæ exſtant inter libros ISAACI VOSSII in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, ſub numero

* *Diſcours de la Traduction.*

Digitized by Google

164. Meziriaci has eſſe Emendationes in Catalogo illius Bibliothecæ ſcriptum eſt: nomen viri in ipſo libro nuſquam adſcriptum deprehendi. Vere tamen Meziriaco eas tribui, haud temere colligere mihi videor, ex ipſarum ratione atque argumento: nam et acuminis eam habent formam quæ in aliis Meziriaci conjecturis apparet, et ſubinde referuntur ad locos Mathematicos et Mythologicos. Maximam correctionum partem ab ingenio et conjectura profectas exiſtimem. Eſt tamen ubi *librum veterem* appellat: veluti p. 466, B, in ſupplemento loci Menandrei, quod ſupplementum item notatur in Collectionis Jannotianæ exemplo Mureti. Aliis locis adjectæ ſunt literæ *l. v.* quibus utrum *liber vetus* an *liber Vaticanus* ſignificetur incertum eſt. At p. 797, C, pro μὲν, ἐκράτει, notat lectionem Μενεκράτει addito diſerte *lib. Vat.* quæ item lectio in Jannotianis exſtat. Libros ſcriptos veteres nondum habuiſſe videtur Meziriacus illo certe tempore quo hanc diſputationem in Sodalium conventu legendam conſcripſit, ut ipſe quidem ſub finem diſputationis prodit. In libris Plutarcheis quibuſdam nil annotationis adjectum reperitur: hi ſunt, *De Fato*, *De Genio Socratis*, *De Vultu in orbe Lunæ*, *De Animæ Generatione*, *Epitome ejuſdem:* is *De Muſica* non niſi unicam habet notam. Atqui in hunc librum Burettus *

* Memoires de l'Acad. des Inſcriptions et Belles Lettres, T. viii, p. 41, dicit ſecum fuiſſe communicatum—" le fameux et précieux " Manuſcrit des Notes de Meziriac ſur Plutarque: Manuſcrit, " dont on a tant parlé, et qui fait aujourd'hui partie du Cabinet " de Meſſieurs les Abbés Sevin et Sallier. Comme Claude " Gaspard Bachet de Meziriac non-ſeulement excelloit dans " la Littérature Grecque, mais qu'outre cela il étoit un Mathéma-

teſtatur ſe habuiſſe longe pleniorem MEZIRIACI Commentarium: qui an in cæteris libellis Plutarchi locupletior ſit noſtro exemplo, definire non auſim. Illud quidem vellem feciſſet BURETTUS, ut MEZIRIACI correctiones notaſque non paucis locis univerſe memoraſſet, ſed deſcriptas diſerte pleneque exhibuiſſet: vellem etiam SEVINUS et SALLERIUS, quorum opera in nonnullis Plutarcheis libellis verſata eſt, quandoquidem ipſos illius Commentarii dominos prodidit BURETTUS, eum ad doctorum hominum cognitionem vel memorando vel excerpendo celebraſſent. Nunc, quando non ſatis certa videtur eſſe de locupletiore apud duumviros illos ſervato ſcripto, nos Voſſiano contenti fuimus exemplo; idque multis locis medelam ac lucem attuliſſe, plurimæ in noſtra Editione paginæ oſtendunt.

§. II.

De iis qui poſtea fuerunt, præcipue de J. J. Reiſkio.

Fuerunt deinceps in Gallia qui Plutarchum edere, certe animadverſionibus emendare atque illuſtrare, poſſent, eruditiſſimi viri quorum cum ſtudiis hoc negotium plane conjunctum videretur, PETAVIUS,

" ticien du premier ordre, il ſemble réunir dans ſa perſonne toutes " les conditions requiſes pour fournir un excellent Commentaire " au Dialogue ſur la Muſique. Ses Remarques ſur cet Ouvrage " ſont au nombre de près de quatre vingt, et autant que j'en ai " pu juger en les parcourant (car elles ſont écrites d'un caractere " ſi fin et ſi mal formé, que ce n'eſt pas un médiocre travail que " d'en pouvoir déchiffrer quelqu'une) il y en a pluſieurs qui rou- " lent ſur la correction du texte Grec, préciſément dans les paſſages " qui préſentent les grandes difficultés par rapport à la théorie de " l'ancienne Muſique."

Digitized by Google

Salmasius, Faber, Gassendus, Valesius, Menagius, Bullialdus. Sed, quod quidem ſciam, nec opus aliquod eorum de hoc argumento editum eſt, nec mentio de capto operis conſilio prodita exſtat. Nam Salmasii emendationes non ea ſunt multitudine, ut ſuſpicemur eum de commentario aut editione cogitaſſe. Exemplum Stephanianum *Moralium* et *Vitarum*, cui ſua ipſe manu has adſcripſit emendationes, ad me pervenit ex auctione Bibliothecæ Gronovianæ. Emerici Bigotii apparatum novæ editionis ex ſcriptis Italicis codicibus collectum, ſervari in regia Pariſienſi Bibliotheca, audiveram aliquando neſcio quo auctore. Hunc apparatum fruſtra quæſivi. Collectionem Bigotianam quæ multis parvulis manu ſcriptis libellis continetur, in illa Bibliotheca nactus ſum: ſunt in ea variæ lectiones ex Italicis codicibus excerptæ, aliorum quidem Auctorum bene multæ, Plutarchi nullæ. Inſtituta eſt, Bigotii tempore, Academia Inſcriptionum. Heroum illa in Literis apud Gallos ſucceſſio ac diſciplina paulatim defecit. Dacerius *Vitas* vertit, nec jam heroicum, ſed plane mortale et infirmum ſonavit.

Noſtro ſæculo fuiſſe idoneos huic editionis negotio viros, apud Batavos, Britannos, Germanos, quis ignorat? Sed qui hoc agitaret, certe cogitaret, neminem equidem novi excepto L. Kustero; qui in Notis ad Ariſtophanem Equit. verſ. 1096, laudans locum Plutarchi *De Præceptis Reip. Gerendæ*, p. 807, hæc addit: *Sed locus hic mendo non vacat, ut ad ipſum Plutarchum, ſi fata ſiverint, aliquando oſtendemus.* At de conſilio effecto nil comperi. In Britannia *Vitarum* editionem Bryanus inchoavit, Solanus abſolvit: de qua hic non eſt dicendi locus. Noſtra demum

Digitized by Google

ætate qui de *Moralibus* bene mereri conaretur fuit JOANNES JACOBUS REISKIUS.

De hoc ego viro dicere ingrediens, vereor ne ſint quibus inique potius quam vere judicaſſe videar. Ego vero nil habeo cauſſæ quare de REISKIO minus quam de prioribus Interpretibus, quid ſentiam, libere pronunciem. Et vero REISKII ea fuit facultas ac doctrina, quæ ſuis ac veris contenta laudibus, non deſideret falſas et alienas. Nec mihi hoc loco dicere propoſitum eſt quid univerſe in Græcis Literis, ſed quid proprie in Plutarcheis *Moralibus* ab eo effectum ſit. Sed quum de ejus in Plutarcho navata opera dico, eam dico quam *Animadverſionum ad Græcos Auctores* Volumine II vulgavit, non editionem illam Lipſienſem, quæ fertur, univerſorum operum, inchoatam anno 1774, forma octava. In iſta REISKIUS magis bibliopolæ quam ſuum opus fecit, neque vero fecit, ſed affecit. Subſidia librorum inedita quidem non habuit: *Vitas* edere aggreſſus, his nondum abſolutis, diem obiit eodem anno: reliquam illarum partem, et *Moralia* cum illis antea editis REISKII Animadverſionibus addidit bibliopola, totamque editionem abſolvit duodecim voluminibus. Hæc, ut narrant, hoc ipſo tempore, a Tubingenſi bibliopola ad minorem molem redacta, repetitur: εἰδώλου εἴδωλον, majoris minus. Hujuſmodi ego repetitiones non improbo, modo ſint bene emendateque excuſæ, parabiles pretio, habiles tractatu mediocritate molis, nec ſe pro denuo recenſitis ſcripturæ conſtitutionibus et germanis editionibus gerant. Sed ad REISKIUM redeamus.

REISKIUS *Moralia* legendo tractavit æſtate media, ut ipſe ait, anni 1756, et quas per hanc lectio-

Digitized by Google

nem feciſſet annotationes ad corrigendos illuſtrandoſque locos difficiles et vitioſos comparatas, eas *Animadverſionum ad Græcos Auctores* Volumine II, Notis ad Lyſiam ſubjunctas, edidit. Plutarcheæ animadverſiones explent paginas ultra quingentas, et ſunt numero permultæ; quippe, pro REISKII conſuetudine, breviter et verbo plerumque ſignificatæ. Præfationis loco et nomine præmittitur diſputatiuncula de ingenio et ſcriptis Plutarchi atque de opera priorum Editorum. Quam præfationem ſi non addidiſſet REISKIUS, minime deſideraremus. In Plutarchi lectione novus erat hoſpes: Editiones nec habebat omnes, nec earum quas habebat, fontes et auctoritatem ſatis intelligebat. Omnino ex omnibus ingenii facultatibus judicium, ſive datum a natura ſive negatum, minime excoluerat REISKIUS. Judicium dico eam facultatem quæ res confuſas diſtinguit, quid cuique proprium et conſequens ſit perſpicit et verum a falſo accurate diſtinguit. Hæc in REISKIO facultas non apparuit: minus etiam ea facultas, qua id quod verum judicaſſet, oratione ſubtiliter, ordine, perſpicue, explicaret. Senſus veri in REISKIO fuit; quidquid ad hunc ſenſum accideret eumque veriſimilitudinis ſpecie percuteret, hoc continuo probabat, hoc amplectebatur: ſententiamque ſi ſcriptione proderet, eam quaſi projiciebat cum impetu, duriter ac ſubito. Nam lenioribus illis cum judicio conjunctis mentis partibus minus utebatur, ratione, ſubtilitate, induſtria, aſſiduitate: ſemper actuoſus ex alio in aliud involabat, ejuſdem operis diu perſequendi ſatietatem fugiens, doctrinæ copias in adverſaria congerere negligebat: itaque nullo fere apparatu inſtructus ad Auctores vel emendandos vel

Digitized by Google

edendos accedebat. At valebat memoriæ bonitate, infinita lectione, Græcæ linguæ ſcientia, uſu collecta illa, non ad rationem conformata: valebat ingenii velocitate et acumine, ſubito movebatur, impetu ferebatur; cumque ita incitatus omnes locos, de quibus dubitaret, emendando attingeret, in pleriſque a propoſito aberrabat, alios probabiliter tractabat, nonnullos penitus complectebatur et certiſſima reſtituebat conjectura quæ plane divinitus oblata videretur.

Ergo quum *Moralia* Plutarchea ſibi tractanda ſumſiſſet, et ingenium tamquam in campum et venationem emendationum immiſiſſet, facile eſt ad intelligendum qualem quantamque capturam reportaverit. Emendationes plurimæ ſunt falſæ: ſunt vero etiam probandæ, ut in magno numero, haud paucæ: ſunt denique nonnullæ prorſus egregiæ. Et plures profecto probandæ et egregiæ fuiſſent, ſi plus temporis Plutarcho tribuiſſet, cum ejuſque ratione et oratione familiaritatem contraxiſſet. Sed habebat hoc Reiskius: in nullo Auctore habitabat; vagabatur per omnes: nec apud quemquam tamdiu divertebat, ut in paulo interiorem ejus conſuetudinem ſe inſinuaret: itaque per feſtinationem omnia arripiebat; ſana, corrupta, obſcura, difficilia, corrigere tentabat, mutabat, tranſponebat, demebat, addebat de ſuo; hæc in charta notabat et in vulgus prodebat: et plane, ut alter Lucilius—*in hora ſæpe ducentas* faciebat correctiones *ſtans pede in uno.* Et tamen, *Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:* non ille quidem *garrulus* ſed *piger ſcribendi ferre laborem: Scribendi recte: nam ut multum, nil moror.*

Sed operæ pretium eſt cognoſcere quantum illud

Digitized by Google

ſit quod Reiskio debeatur, quodque ejus proprium ſit, ne forte aut parum aut nimium cenſeatur.

Ac primum quidem, complures libros non attigit, paginarum totius operis fere quadrantem: hi ſunt *De Educatione*, *Apophthegmata Regum et Ducum*, *Apophthegmata Laconica*, *Inſtituta Laconica*, *Lacænarum Apophthegmata*, *Mulierum Virtutes*, *Quæſtiones Romanæ*, *Quæſtiones Græcæ*, *Parallela Græca et Romana*: tum vero hi ex interiore doctrina, *De Fato*, *Quæſtiones Naturales*, *De Vultu in orbe Lunæ*, *Quæſtiones Platonicæ*, *De Animi generatione ex Timæo Platonis*, *De Communibus Notitiis adverſus Stoicos* partim; *De Muſica*.

Deinde earum, quæ ſunt, Animadverſionum certe ſemiſſis ejuſmodi eſt, ut non ad emendationem referantur, ſed contineantur notulis hiſtoricis, geographicis, literariis, de hominibus, locis, Scriptoribus; quæ notulæ, ut ex pervulgatis libris petitæ, utiles quidem indoctis, non facile a doctis requirantur: ſubinde quoque correctiones, antea obiter factæ ab hominibus eruditis, ex eorum libris adferuntur: ſubinde item loci Veterum a Plutarcho vel memorati vel ſignificati ad ſuos Auctores referuntur: ſed hi fere ſunt et loci illuſtres atque conſpicui, et Auctores cum principes tum plurimorum uſu frequentati, Homerus, Euripides, Xenophon, ſimiles: perditos eorumque reliquias, aut philoſophos, quamvis principes, Platonem, Ariſtotelem, cæteros, quorum maximum eſt ad Plutarchi intelligentiam momentum, non legiſſe videtur Reiskius, certe nullam ex iis Plutarcho opem attulit. Tota hæc Animadverſionum pars valere poterat ad minuendum laborem futuro editori ei qui ſubito exiſteret ac negotium

imparatus ſuſcipere auderet, non ei qui rem cum apparatu ac diligentia ageret.

Igitur ad noſtræ Editionis uſum reliqua erat non niſi altera ſemiſſis, id eſt, Emendationes. Et harum primum quidem magna pars eſt vana ac ſupervacanea, quippe quibus loci ſani et integri tentantur: deinde earum item quæ in locis corruptis verſantur, major certe pars falſa eſt: in utroque conjecturarum genere, erroris fons erat ignoratio conſuetudinis et orationis Plutarcheæ. Supereſt probabilium numerus emendationum, qui, ut plurimum ei tribuam, ad totam Animadverſionum ſummam, ea ratione cenſendus videatur qua ſunt ſedecim ad centum. Harum item ſemiſſis jam a prioribus facta erat interpretibus et editoribus: has Reiskius, non quidem plagio, quod in hunc hominem non cadebat, ſed modo prudens, modo imprudens, repetiit: multas etiam e Xylandri Latina verſione ſuſcepit.

Ergo reſiduæ ſunt propriæ Reiskii octonæ emendationes probabiles e centenis Animadverſionibus: quarum certe dodrans ejuſmodi eſt ut eum qui longi temporis conſuetudine Plutarchum triverit non facile fugere potuerint. Sint igitur e centenis duæ ita abditæ et inventu difficiles, ut niſi Reiskius eas in lucem protuliſſet, adhuc ignoratæ laterent? Nil dicam de meis emendationibus vel ex libris veteribus vel e conjectura depromtis. Meziriacus compluribus locis in eaſdem, quas in binario illo numero cenſemus, atque Reiskius, incidit emendationes. In eodem binario et egregio genere, ut hoc utar, duæ ſunt Reiſkianæ: altera *De Iſide et Oſiride*, p. 364, D, ubi ἔοικεν refingitur ex ἔθηκεν: altera *De*

Digitized by Google

Non Suaviter Vivi ſec. Epicur. p. 1102, B, qua vulgatum ἄπεισι λέγων. Τὸ μὲν ἀνδρεῖον ἔθυον οὐ προσέχουσιν οὐδὲν μοι θεοῖς, mutatur ita, ἄπεισι λέγων τὸ Μενάνδρειον, Ἔθυον οὐ προσέχουσιν οὐδέν μοι θεοῖς. Atqui utriuſque inventi laus debetur etiam VALCKENARIO, qui eaſdem protulit emendationes, illam ad Phœniſſ. p. 251, hanc in Diatribe Eurip. p. 284, et diu ante hunc MEZIRIACUS.

Licet igitur affirmare aut nullas aut pauciſſimas eſſe correctiones, quæ, niſi a REISKIO inventæ, ad noſtram cognitionem non perveniſſent. Sed quidquid Animadverſiones REISKII habent boni, hoc ejuſmodi certe eſt ut haud mediocris illi laus debeatur, qui unius æſtatis brevitate tantum effecerit: qui ſi plus etiam effeciſſet, principe in Criticis loco habendus eſſet: quod ne ipſe quidem, qua erat modeſtia et ſui contemtu, umquam ſibi arrogavit. Equidem religioni mihi duxi omnes REISKII conjecturas memorare: memoravi eas quæ aliquam probabilitatem et ingenii ſignificationem haberent; cæteras omiſi. Neque probo Editores quoſdam, qui in edendis Auctoribus a REISKIO tractatis, ſingulas univerſaſque ejus Animadverſiones repetunt. Vidi adeo, in quo riſum tenere non potui, aliquem de philoſophiæ hiſtoria ſcribentem, qui Plutarchi locos ita exhiberet, ut REISKII correctiones, falſiſſimas etiam, ſedulo uncis incluſas, ac loci contextui interjectas, adderet: qui quam Græce fuerit peritus, quam Plutarchi intelligens, facile eſt ad exiſtimandum. REISKII correctionibus, quas quidem memoratu dignas judicarem, nomen ipſius appoſui: harum, licet mea ipſe conjectura multas repererim, proprietatem non mihi vindicavi, nec REISKIO

Digitized by Google

ademi: ejuſdem inventionis laus ſi jam a prioribus occupata eſſet, eam cum ipſo item communicavi. Hinc fit, ut Reiskii nomen tam ſit frequens in noſtris Annotationibus, et multo frequentius quam pro eo quantum ei debetur.

Hæc ut dicerem, inſtituti mei ratio poſtulavit. Et ſine obtrectatione me dixiſſe, periti ſponte agnoſcent. Illud etiam addo, eam in Reiskio fuiſſe et doctrinæ varietatem et ingenii velocitatem, a qua me procul abeſſe fatear. Ex innumerabilibus, quas ad emendandos Græcos Auctores effudit, conjecturis, ſi delectum feciſſet optimarum eaſque cum ratione et elegantia explicuiſſet, egregium poterat explere volumen, opus fere palmarium, quod plus ad famæ perennitatem valuiſſet quam illæ deproperatæ editiones et cæteræ ſcriptiones. Numquam eum vidi. Sed conciliavit commune Literarum ſtudium, poſtremis ejus annis, quamdam inter nos per epiſtolas notitiam et conſuetudinem. Favebat naſcenti meæ laudi. Accedebant animi virtutes, quæ eum commendarent: in quibus excellebat candor et veritatis amor. Ergo et vivum dilexi, et mortui memoriam cum benivolentia colui. Et quando nunc de eo dicendum fuit, ita me ejus memoriæ conſulturum exiſtimavi, ſi nec dicerem nec tacerem quidquam contra animi ipſe mei ſententiam, nec vel veram detraherem viro laudem vel falſam tribuerem.

§. 12.

De noviſſima Verſione Gallica Ricardi.

Moralia Gallice denuo vertit Ricardus, eaque inde ab anno 1783 Pariſiis edidit forma octava, et quindecim abſolvit voluminibus anno 1792. Ejus

Digitized by Google

Verſionis titulum ſupra appoſui §. 5, neque illic dicta hic iterare attinet: ipſam non memoravi §. 10, in Gallicis Verſionibus iis quibus aliquid boni ineſſet ad emendationem Græci contextus. Neque etiam ejuſmodi fuit negotium Ricardi. Scribit in præfatione ad volumen ſecundum, ſe habuiſſe duos antiquos Bibliothecæ regiæ codices 1671 et 1672, item Amyoti exemplum. Codices ſunt illi ipſi quos ego contuli et literis A et E notavi; de Amyoti exemplo ſupra dixi. Ex neutro fonte aliquid medelæ protulit Ricardus. Per locos corruptos ita tranſiit, ut ſatis haberet ejuſmodi Verſionem effeciſſe quæ a Gallicis lectoribus intelligeretur. In explicandis locis obſcuris plus operæ poſuit; quippe quos haud indiligenter animadvertit, et ad lectorum, quibus ſcribebat, ingenium probabiliter, ſubinde aperuit ex rerum cognitione, cujus laudem ei libenter tribuimus. Ad noſtræ quidem Editionis uſum nil attulit.

CAPUT IV.

Quid hac in Editione a nobis actum ſit.

SUPEREST ultimus præfationis locus, quo exponatur, quid hac in Editione actum ſit. Qui locus breviorem habet explicationem. Nam operam noſtram, librorum copias, et reliquum apparatum, cum ſupra memoravimus, tum infra recenſebimus in Indicibus huic præfationi ſubjectis. Et quum duo ſint, ut ſæpe ſignificavimus, Editoris officia, Emendatio et Interpretatio; nunc de illa utriuſque officii parte dicemus, quæ in his quinque prioribus verſatur voluminibus, quorum triplex eſt materia, Græcum opus Auctoris, Annotatio emendationum, Latina

Verſio: de altera parte monebimus in principio poſteriorum voluminum quæ Animadverſionibus noſtris deſtinata ſunt. Cæterum, quomodo in hac triplici materia conſtituenda poliendaque verſati ſimus, breviter et ſummatim referemus: nam totum hoc cum ſigillatim enumerare infinitum ſit, tum plenius multo et accuratius harum Literarum periti ex ipſa noſtræ Editionis lectione et tractatione intelligent.

Ac primo quidem Græcum opus, id eſt Contextum non reddidi ex Editione, vel Stephaniana, vel alia, ſed ab integro recenſui et conſtitui. Quod in tam corrupto opere et tantis meis copiis, non modo licere, ſed neceſſario faciundum exiſtimavi. Fundamenti inſtar habui Aldinam, cui totum Contextus quaſi ædificium ſuperſtruerem recipiendis melioribus lectionibus et ſupplementis librorum cum ſcriptorum tum editorum. Et videor mihi ita expurgaſſe vulgatum, qui adhuc optimus habebatur, contextum, ut, quoad ejus in his rebus fieri poteſt, Plutarchi manum et ſcripturam reſtituerem plurimis in locis, aut ubi ea reſtitui non potuit, ſententiam certe patefacerem ad eam veriſimilitudinem, ut pauciſſimæ ſuperſint ejuſmodi difficultates quæ continuationem lectionis et intelligentiæ interrumpant. Xylander, homo minime vanus, profeſſus eſt *ſe non unam mendorum chiliadem expurgaſſe*. Ego affirmare haud dubito, me poſt Xylandri, Stephani et reliquorum operam, plus altero tanto et corruptelarum ſanaſſe et difficultatum expediviſſe. In mutanda lectione vulgata legem religionemque Criticæ ſecutus ſum, ut et vulgatam et reſtituendam lectionem ſua quamque auctoritate ponderarem et ad juſtum probabilitatis cenſum æſtimarem. Correctiones conjectura

Digitized by Google

partas nec ullius veteris libri aſſenſu confirmatas non niſi rariſſime recepi. Iis tamen in locis ubi vel priores jam Editores recepiſſent, vel alii etiam viri docti in eandem, atque ego, e conjectura incidiſſent correctionem, plus mihi licere arbitratus ſum. Sane concedenda eſt hæc Editori libertas, ſi quidem ejus uſum ad probabilitatis gradus regat. At quæ eſt hujus probabilitatis et graduum menſura? Suum cujuſque Editoris judicium; modo valeat ſcientia rerum, linguæ, uſu Auctoris, alienus a temeritate, novitatis ſtudio, vanitate, ne ſit ſubitarius, tumultuarius, feſtinator, ſed tempore diligenter cogitateque progrediatur. Equidem in hoc negotio magis vereor ne ſint quibus parum, nec ſatis conſtanter, quam quibus nimium feciſſe videar. Atqui affirmare poſſum me quacumque in lectione mutanda retinendave operam dediſſe ut mihi conſtarem, ac ſenſum quemdam meum judiciumque probabilitatis conſuluiſſe. Innumerabilia poſſim adferre exempla: defungar unico, quo intelligatur quid velim. Duos correxi locos e conjectura, id eſt adſentiente nullo vetere libro: utrumque ex eodem Platone, eadem probabilitate. Alter eſt in libro *De Educatione Puerorum*, p. 4, D, ubi πολλάκις ὁ Κράτης falſum eſt, et verum πολλάκις Σωκράτης, ut manifeſto apparet e Platone in Clitophonte, p. 255, D. Alter eſt in *Quæſtionibus Platonicis*, p. 1001, A, ubi mendoſum exſtat in omnibus libris Καλλιππίδαν, loco veræ lectionis καλλίπαιδα, ut item manifeſto apparet e Platone in Phædro, p. 350, G. At hoc loco recepi correctionem, illo non item. Nempe in *Platonicis Quæſtionibus*, qui eſt germanus Plutarchi liber, non erat dubium, quin Auctor, homo doctus et prudens, ita ſcripſiſſet: at

in libro *De Educatione Puerorum*, qui eſt ſpurius et perperam Plutarchi nomine inſcriptus, cujus Auctor, quiſquis ille fuit, certe non ſatis fuit paratus a prudentia et doctrina, poterat forte illum locum aliunde accepiſſe nec ex ipſo Platone ſumſiſſe, et nominum ſimilitudine deceptus fuiſſe: hoc dubium remanebat; ergo nil mutavi. Erat hoc loco falſum dictum: illo, mendoſa lectio. Utrumque genus Editor animadvertere debet: ſed in conſtituendo contextu, hoc corrigere, illud relinquere, neque id reponere quod ſcribere debuerat Auctor, ſed quod ſcripſit. Quod ſi forte alicubi hac in parte temere feci: cavi ne quid detrimenti caperet contextus. Nam in Annotationibus ſubjectis, cum receptæ correctionis veterem vulgatam lectionem, tum retentæ vulgatæ faciendam correctionem, ſedulo ac fideliter commemoravi.

Exemplum contextus, quod typographus in noſtra Editione ſequeretur et exprimeret, ita inſtruxi et adornavi. Sumſi exemplum Editionis Græco-Latinæ poſtremæ, anni 1624; quippe quod ſimul et XYLANDRI Latinam Verſionem, et Græcum contextum Stephanianum paucioribus quam duæ priores Græco-Latinæ mendis typographicis inquinatum contineret. Stephanianum autem contextum malui quam alium, quod is emendatior eſſet, et ſi quid ei ſinceritatis et auctoritatis deeſſet, id non tantum eſſet ut corrigi facile nequiret. Hoc igitur exemplum ante omnia expurgavi corrigendis diligenter ſeduloque typographicis mendis: eamque operam, ſecundum, tertium, quartum et pluries repetivi. Itaque cavi ne idem noſtræ accideret Editioni, quod Bryaneæ; cujus permultæ Animadverſiones conſumuntur notatione men-

Digitized by Google

dorum typographicorum e Græco-Latina repetitorum. Ergo expurgandis iſtis mendis ex *Moralium* exemplo, ſimul animadvertebam locos ubi Græco-Latina temere a Stephaniana receſſiſſet. Jam exemplum ita præparatum perrexi inſtruere ea, quam dixi, ratione; ut referret quaſi corpus Aldinum, idque ſuppletum et emendatum melioribus lectionibus librorum cum editorum tum vero in primis ſcriptorum. Ordinem librorum Stephanianum ſervavi, non ut bonum ſed ut Aldino haud deteriorem et exemplorum frequentia ac temporis diuturnitate ad legentium uſum accommodatum et commendatum. Facile ſane erat novum inducere ordinem magis exactum vel ad temporis vel argumenti rationem: ſed præſtare exiſtimavi eum alio loco peculiariter notare, quam cum legentium moleſtia recipere atque conſtituere. Eadem cauſſa mihi fuit, ut Græco-Latinæ, quippe adhuc a doctis hominibus et nunc a me in excitandis ſignificandiſque Plutarcheis locis frequentatæ, paginas earumque partes, adjectis in margine Editionis noſtræ interiore numeris et literis ſignificarem. Illud vero etiam ad facilitatem et quaſi levamentum lectionis valet, quod libros non, ut antea in Græcis exemplis erant, una ſerie continuavimus, ſed in ſectiones diſtinximus. Qua in re quum poſſem Verſiones vel XYLANDRI vel AMYOTI ſequi, meum tamen ipſe judicium ſequi malui. In nonnullis ipſum argumentum rectam diſtributionem oſtendebat, veluti, ut hoc utar, in illis duobus *de Repugnantiis*, et *de Notitiis*, *adverſus Stoicos*, et aliis pluribus. In duobus denique maxime frequentatis *de Puerorum Educatione* et *de legendis Poetis*, pervulgatam partitionem retinui.

Digitized by Google

Altera materiæ pars continetur Notis contextui ſubjectis. Hæ ad Emendationem referuntur, nec Interpretationem attingunt niſi quatenus ad Emendationem pertinet. Igitur verſantur in triplici genere: primo, ubi nova lectio recipitur: altero, ubi conjectura proponitur: tertio, ubi dubia eſt vulgatæ auctoritas lectionis, aut alia fertur æque probabilis. Novam lectionem nuſquam recepi niſi facta mentione et memorata vulgata. Sed vulgata, quam voco, eſt Stephanianæ Editionis: ad ejuſque contextum referuntur noſtræ Notæ. Hic erat Aldino ad hoc negotium longe accommodatior: quippe, ut magis emendatus quam cæterarum Editionum contextus, maximam plurimamque mutationum partem occupaverat earumque notationem ſupervacaneam reddiderat. Aldinus, ut mendoſiſſimus, poſtulabat innumerabilium mutationum notationem, quæ totam paginam repleret ac perpetua variarum lectionum ſegete horridam et legentibus moleſtam faceret. Cæterum, in Stephaniano contextu non ſolum attendi ad locos corruptos, ſed eos etiam qui ſani viderentur; quandoquidem in eo permulti ſunt loci ad ſpeciem ſani et integri, ſed ita conſtituti, ut potius Stephani aliorumque correctorum, quam Plutarchi, ſcriptura legatur. Hujuſmodi me loci nulli omnino fugere potuerunt, quum Stephanianam Editionem cum Aldina aliiſque, et vero plurimis codicibus ſcriptis contulerim. Neque vero minimas omnes varietates, quibus ab Aldina receſſit Stephaniana, notavi. Neque etiam hoc neceſſe erat in iis quas ita probabiliter feciſſet Stephanus, ut melius certiuſque ego nil haberem, eumque ſequi deberem. At notavi inſigniores omnes, et eas in primis quæ

Digitized by Google

non ſatis firmam auctoritatem haberent, quarumque notatio viam inveniendæ veræ lectionis patefacere videretur. Omnino locos a STEPHANO, incerta licet auctoritate, tamen ad orationem et ſententiam probabiliter correctos, ubi mei codices nil ſanius integriuſque adferrent, retinere malui, quam vetus Aldinum vulnus denuo aperire. Reliquam omnem lectionis varietatem, partim in Animadverſionibus memorabimus, partim in peculiari Indice exhibebimus: quam ſi quis adhibeat Annotationibus contextui ſubjectis, is nil deſideret ad eam quam vocant Genealogiam contextus, ſive, ad plenam juſtamque cognitionem mutationum quovis loco ab editoribus deinceps factarum.

Tertia materiæ pars eſt Interpretatio Latina, quæ vulgo dicitur *Verſio*. Quæ, ut abeſſe debet ab exemplis ad ſcholarum ac tironum inſtitutionem editis, nec deſideratur ab iis qui Græca æque commode intelligunt ac Latina, ita omitti non poterat in noſtra Editione, quippe ad communem omnium uſum deſtinata, quorum longe maximus numerus ex medio quodam genere eſt, cui Verſio et grata et utilis ſit. Sed Verſionis triplex eſt officium. Primum eſt, ut ſit *vera*, nec aliud loquatur atque Auctor. Alterum, ut ſit *bene Latina*. Tertium, ut Auctoris ſententiam non univerſe, ſed ſigillatim et accurate reddat, ejuſque proprietatem in verbis et conſtructione exprimat: quod officium fere negligunt in vulgaribus linguis factæ Verſiones, quæ ſe potius exemplaria quam imagines, quod barbare dicunt *originalia potius quam copiæ*, haberi volunt: attamen eam vim habet, ut eo demum duobus prioribus officiis addito, bonæ Verſionis numeri expleantur. Nam et Auctorem

Digitized by Google

talem exhibet, qualis eſt; ſi quidem ita Latinum facit, ut fuiſſet ſi Latine ſcripſiſſet: et iis qui Græca nondum ſatis intelligunt, idoneum apponit intelligentiæ inſtrumentum, quod perpetui ſit inſtar commentarii. Ut novam ipſi faceremus Verſionem, in tanta reliquæ noſtræ operæ multitudine et moleſtia, nemo æquus ac prudens laboris æſtimator poſtulaverit. Sumſi Verſionem XYLANDRI, hominis Græce Latineque doctiſſimi, et multo Plutarcheorum librorum uſu exercitati. Hanc primum ex melioribus codicum lectionibus et noſtris aliorumque conjecturis ad veritatem, id eſt, germanam Auctoris ſententiam, correxi; exiſtimans, plus mihi in ea quam in Græco contextu licere: quamquam initio quidem locos Verſionis qui aliquid dubitationis haberent, intactos reliqui, correctionem Animadverſionibus reſervans: mox intellecto quantum incommodi hæc ratio haberet ad legentium uſum, corrigendos locos omnes ad judicium meum ſtatim in ipſa Verſione corrigere perrexi. Deinde, ad Plutarchi formam habitumque eam revocavi, cum in verborum delectu tum conſtructionis ratione. Porro maximam perſpicuitatis rationem habui; cavens ne, quod aliis nonnullis, idem accideret mihi, ut mea Verſio ſubinde ipſa opus haberet alia Verſione. Denique Latinitatem puritatemque curavi, quoad ejus ſervandis cæteris officiis fieri poterat. Quæ ſane omnia ſervare atque effectu et actione conjungere, difficile eſt. Feci quantum potui.

Cæterum neque hoc ſilentio prætereundum eſt. In ſingularium libellorum Plutarcheorum Editionibus ac Verſionibus ſunt quas nec habui, nec nanciſci potui. Nec tamen eos quærendo exſpectandoque

Editionem noſtram diutius differre volui. Eſt ſane illa Editionum Verſionumque cognitio cum jucunda, tum digna hominis literati ſtudio; modo ne nimium ei tribuatur, et ipſorum lectio Auctorum negligatur. Ita enim magis ad librarii negotium quam doctrinæ fructum ſpectet. Sed in Plutarcho quidem, aliiſque haud paucis Græcis Auctoribus, minoris illa eſt utilitatis quam quis ſuſpicetur; propterea, quod pauciſſima iſtarum Editionum Verſionumque pars ab accuratæ hominibus doctrinæ facta eſt: nullæ fere ad codices ſcriptos exactæ et caſtigatæ: ſed omnes propemodum, Græcæ quidem editiones ex prioribus editionibus repetitæ, ad frequentanda in uſum tironum exempla. Una ex melioribus in hoc genere Editionibus eſt Xylandrea libelli *De Legendis Poetis:* atqui nil in ea reperi, quin vel a XYLANDRO in majore Græca Editione et Latina-Verſione notatum, vel a me jam occupatum eſſet. Eadem fruſtratio fuit in aliis, exceptis forte TURNEBI, CAMERARII, ad illum *de Iſide* librum BENTLEII ac MARKLANDI, et paucorum quorumdam ad alios libros, annotationibus. Profiteri haud vereor, me ſolis meis ipſum copiis fretum, haud multo deteriorem editionem effecturum fuiſſe, quam hanc nunc effectam auxiliis priorum interpretum. Doctrinæ fontes patent omnibus: hinc illi pauca delibarunt: ego quæ ad rem facerent meam, exhaurire ſtudui; ut nil facile me effugeret eorum quæ ab illis prolata eſſent. Nec in eo quidquam mihi ſuperbe arrogo. Nil dico quin idem dicere poſſit alius editor, qui quidem tempore et labore, quanta potuit diligentia, copias collegerit ſuas et inſtruxerit. Jam fontes qui non omnibus patent, codices dico ſcriptos, aut nemo habuit prio-

Digitized by Google

rum interpretum, aut unus et alter, unum et alterum: ego tot habui, quot vix umquam alius Græci Auctoris editor. Ergo illorum Annotationes magis laborem mihi quam copias auxerunt. Habui earum rationem quia erant, non quia neceſſariæ erant. Habui delectum earum quæ commemoratu dignæ viderentur, et ſub inventoris ſui nomine quamque prodidi: neque ſatis erat ſummam earum fructumque cum lectoribus noſtris communicare; ſed, quid cuique inventori deberetur, quaſi per hiſtoriam annumerare oportuit. Hæc religio, quamvis moleſta editoribus, nec recte ſemper æſtimata a legentibus, nullo modo negligenda eſt. Nam et humanitatis eſt, cognoſcere quantum quiſque operæ pretium fecerit: et juſtitiæ, ſuum cuique tribuere. Numquam eorum probavi rationem, qui in annotationibus conſcribendis ita priorum inventis utuntur, ut ea quaſi in unum acervum omnia confundant, ex eoque ut ſuum quodque ac proprium ipſi depromant, nulla nominatim facta inventoris mentione. Sunt adeo qui nomina in memorandis benefactis taceant, in erroribus prodant, ut habeant de quo triumphent. Peſſimum genus, ut ingenii doctrinæque penuria, ita vanitatis et impudentiæ abundantia: quos haud temere quis *pauperes in literata civitate fures* appellet. Enimvero qua modeſtia poſteros in noſtro opere verſari optamus, eadem in priorum operibus ipſi verſari debemus. At, qui non ſuum et proprium opus, ſed alienum ac ſurreptum relinquit, illam poſteritatis vindictam non veretur. Equidem priorum, Editiones, Verſiones, annotationes, quas quidem habui, ea qua dixi, modeſtia tractavi: et quas nondum haberem, ut nanciſcerer operam dedi. Nam quum alia

Digitized by Google

editoris officia probabiliter expleviſſe mihi viderer, nolui hoc unum negligere. Sed quum intelligerem, multis mihi ex illo genere libris carendum fore; eo magis operam dedi, ut plurimos optimoſque codices ſcriptos antea nondum adhibitos in uſum converterem meum. Cumque item intelligerem, neque codicum quorum vellem omnium copiam mihi futuram, neque quæ deſiderarem omnia ex codicibus peti poſſe; eo majorem curam, induſtriam, aſſiduitatem in eo poſui, ut Emendationis atque Interpretationis copias meo ipſe conſequerer ac locupletarem ſtudio. Quo quidem ſtudio me aliquid profeciſſe, affirmare ipſe non dubito: quantum profecerim, docti lectores judicabunt.

Hoc tot annorum opus quando jam eo perduxi, ut tandem in publicum prodeat, ejuſque editio, neſcio quo fato, in hanc temporum noſtrorum difficultatem incidat, quæ et publicas et privatas res affligit, earumque ſtatum dubium reddit; facere non poſſum ut illud ſine voto et inauſpicato e manibus dimittam. Faxit Deus O. M. ut huic patriæ cum priſtina rerum proſperitate pax reſtituatur: mihique vires et ſanitas conſerventur, otium certe obtingat, ut reliquam operis partem abſolvam. Sed hoc, ut incertum, quomodocumque evenerit, æquo animo et accipiendum et ferendum. Illud haud dubia ſpe præcipio, fore ut quam ego in adornanda conficiendaque hac Editione percepi cum doctrinæ animique fructu ſuavitatem, eandem legentium plurimi percipiant; Plutarchi libris multo quam antea magis jam emendatis et ad communem fere intelligentiam patefactis.

Scripſi Amſtelodami, menſe Novembre, anno MDCCXCIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

NOTARUM ET NOMINUM

QUIBUS SIGNIFICAVIMUS LIBROS CUM SCRIPTOS TUM EDITOS, AD EMENDANDUM CONTEXTUM A NOBIS ADHIBITOS.

A. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1671.

Ald. Editio Aldina, princeps. Anni 1509.

Amiot. Interpretatio Gallica *Amioti*, vel *Amyoti*.

Anon. vel. **Anonym.** Correctiones et Variæ lectiones ſcriptæ in margine Editionis Baſileenſis, cujus exemplar ſervatur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ. Librorum Voſſianorum Num. 128.

Anton. S. Antonii Sententiæ. Vide *Maxim.*

B. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1675.

Bas. Editio Baſileenſis, prima Anni 1542.

Bongars. item **Bong.** (item ſimpliciter B, in hac trium codicum tribus literis expreſſa nota T.V.B.) ſunt lectiones codicis Bongarſiani, adjectæ, una cum lectionibus T. et V, id eſt codicum Turnebiani et Vulcobiani, ad calcem Editionis Græco-Latinæ Operum Plutarchi formæ maximæ: quæ ter deinceps prodiit, Francofurti Anno 1599, et 1620; et Pariſiis 1624.

C. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1956.

Cant. Exemplum Baſileenſe, ſervatum in Bibliotheca Academiæ Trajectinæ, quod in margine habet ſcriptas animadverſiones ab ipſis, ut videtur, fratribus Carolo et Theodoro Cantoris.

Collect. Muret. item **Coll. Mur.** Collectio variarum lectionum ex compluribus codicibus Italicis excerpta a Donato Jannoctio ab eodemque ſimul cum emendationibus Nicolai Leonici inſcripta margini exempli Editionis Aldinæ. Hujus exempli Jannoctiani complura videntur Apographa fuiſſe: quorum ego duo nactus ſum. Alterum fuit M. A. Mureti ſervatum hodieque in Bibliotheca Jeſuitarum Romæ: cui item fuerunt addita nomina codicum unde lectiones hæ petitæ erant: quæ

Digitized by Google

ego nomina his notis ſignificavi, Pol. Rodolph : et cum ſupra in *Cenſura librorum ſcriptorum et editorum* expoſui, tum infra in hoc *Indice* notavi. Ubi vero nullum lectioni additum erat nomen, eam memoravi hac nota *Colleſt. Muret.* vel *Coll. Muret.* Alterum quod habui Apographum exempli Jannoctiani, item antiquum, et, ut minimum, ante ducentos annos ſcriptum, ſervatur in Bibliotheca Academiae Lugduno-Batavae, Librorum Voſſianorum Num. 159. De hoc peculiarius dicimus item in hoc *Indice* ſuo loco, et diximus in *Cenſura*.

Colleg. Nov. Codex ſcriptus Bibliothecæ Collegii Novi Oxonienſis. Num. 233.

D. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1956.

Damasc. Johannis Damaſceni Parallela Sacra in codice ſcripto Bibliothecæ Mediceæ Florentinæ: cui codici adjecti ſunt multi Veterum Scriptorum, etiam perditorum, loci, deſumti forte ex pleniore exemplo Stobæi.

E. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1672.

Erasm. Eraſmi Rotterodami interpretatio Latina quorumdam libellorum Plutarchi.

Exempl. Turneb. Variæ lectiones et Correctiones ab Adriano Turnebo et aliis ſcriptæ in margine Exempli Aldini, quod eſt in Bibliotheca Regia Pariſienſi.

F. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1957.

Fabric. Franciſci Fabricii Marcodurani Variæ lectiones trium codicum ſcriptorum et emendationes in libello *De Puerorum Educatione*, quem Græce et Latine edidit forma octava. Antwerpiæ. Anno 1563.

Faber. Tanaquilli Fabri Gallica verſio et Correctiones libelli Plutarchei *De Superſtitione*.

Flor. Variæ Lectiones in compluribus libellis Plutarcheis, excerptæ a Theodoro Gronovio ante hos circiter centum annos, ex compluribus codicibus Florentinis.

G. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2076.

Gallicus Interpres Novissimus, in libellis *De Adulatore et Amico*, item *Septem Sapientum Convivio* : quos Græce et Gallice, cum animadverſionibus edidit vir elegantiſſimus La Porte du Theil forma octava. Pariſiis 1772.

Græco-Lat. Tres editiones ejuſdem exempli, formæ maximæ, Francofurti 1599. Pariſiis 1620, et item Pariſiis 1624.

Gron. vel Gronov. Collatio libelli *De Fortuna Romanorum*, cum

Digitized by Google

vetere codice ſcripto, neſcio quo: quam nactus ſum ex auctione Gronoviana.

GROT. Hugonis Grotii animadverſiones ad libellum *De legendis Poetis*.

H. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1680.

HARLEI. vel HARL. Codices ſcripti Harleiani in Muſeo Britannico. Ubi non niſi Harl. vel Harlei. eſt, ſignificatur Codex Num. Catalogi 5612: idem notatur ſigno Harl. 1. ubi etiam memoratur Harl. 2. qui eſt Num. Catalogi 5660.

HEUSING. J. Fr. Heuſingeri Animadverſiones in libellum *De Puerorum Educatione*.

I. Signum numeri notat Volumen *Vitarum* editionis Græco-Latinæ.

II. ——— Volumen *Moralium*, ejuſdem editionis.

J. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2078.

JANNOT. Donati Jannoctii, vel Jannotii, lectiones codicum ſcriptorum et emendationum in margine exempli Aldini ſcriptarum, ſervati in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ. Supra dixi in *Collect. Muret.* me duo habuiſſe Apographa Jannoctiani libri, *Muretianum* ſ. *Romanum* et *Lugduno-Batavum*: horum aliis locis Plutarchi Romanum, aliis Lugdunenſe plenius copioſiuſque reperitur. Sed in Apographo Lugdunenſi Jannoctianis lectionibus nullum eſt peculiare additum ſignum; at Emendationes Nicolai Leonici habent adjectum Græcum λ. Igitur lectiones eas, quæ vel conſenſu utriuſque Apographi, vel indicio alterius etiam, Jannoctio tribuendæ ſunt, ſignificavimus hac nota *Jannot*.

JUN. vel JUNIUS. Exemplum editionis Baſileenſis Anni 1542, cui *Hadrianus Junius* varias librorum, ut videtur ſcriptorum, lectiones et ſuas haud paucas correctiones adſcripſit. Servatur in Bibliotheca Illuſtris Athenæi Amſtelodamenſis.

K. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2451.

KREBS. Animadverſiones J. Tobiæ Krebſii ad libellum *De Legendis Poetis*, adjectæ editioni illius libelli ab ipſo factæ.

LEONIC. Lectiones et Emendationes *Nicolai Leonici*. De quibus vide quæ dixi ad notas *Jannot*. et *Coll. Mur*.

M. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2423.

Digitized by Google

Macar. Chrys. Rhodonia i. e. Roſetum, ſeu Florilegium MS. Macarii Chryſocephalæ, ubi frequentes ſunt loci Plutarchei. Servatur in Bibliotheca S. Marci Venetiis. Videatur Cl. Villoiſonus in Anecdotis Gr. t. ii. p. 4 et ſeqq.

Matth. Animadverſiones Chriſtiani Friderici Matthæi, viri eruditiſſimi, ad tres libellos Plutarcheos ab ipſo editos Moſcuæ duobus ſeorſim voluminibus formæ octavæ: quarum altero edito 1777, continentur libelli duo, *De Fortuna*, item *De Vitioſo Pudore*: altero 1778, is *De Superſtitione* cum Demoſthenica Oratione.

Max. et Anton. Sententiæ S. Maximi et S. Antonii, in quibus ſubinde occurrunt loci Plutarchei. Uſus ſum editione Geſneriana, id eſt, eo exemplo, quo eas Stobæo ſuo adjecit Conradus Geſnerus.

Mez. Emendationes Bacheti de Meziriac, adſcriptæ margini Exempli Stephaniani Operum *Moralium* Plutarchi. Servantur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, Librorum Voſſianorum Num. 164.

Mosc. 1. 2. Codices duo ſcripti Bibliothecæ Moſcuenſis, Sanctiſſimæ Synodi. Quorum collationem debeo humanitati Matthæi, eruditiſſimi viri, Profeſſoris tum Moſcuenſis, nunc Wittebergenſis.

MS. Variæ lectiones quædam in iis quæ ad calcem trium editionum Græco-Latinarum exſtant, diverſi codicis ab illis qui literis T. V. B. et P, ſignificantur.

N. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2992.

Oxon. Codex ſcriptus Libri *De Animi procreatione*. Collegii Corporis Chriſti.

Palat. Codex ſcriptus, Palatino-Vaticanus. Num. 170.

Periz. Codex ſcriptus, quo continentur, *Plutarchi Conſolatio ad Apollonium*, item Xenophontis Hiſtoria Græca, Appiani Syriaca, alia: Bibliothecæ Academiæ Lugduno-Batavæ, ex legato *Jac. Perizonii*.

Petav. item P. Lectiones codicis Petaviani, ad calcem editionum Græco-Latinarum.

Pol. Lectiones codicis *Donati Poli*, in Collectione Mureti.

Reisk. Correctiones *J. J. Reiſkii* Operum *Moralium* Plutarchi, proditæ Animadverſionum ad Græcos Scriptores Vol. II.

Rodolph. Lectiones Codicum Cardinalis *Rodolphi* in Collectione Muretiana.

Schott. Collectio variarum lectionum e Codicibus Italicis: quæ ex Bibliotheca Andr. Schotti, in libros Voſſianos relata, ſervatur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ Num. 15.

Digitized by Google

STEPH. Editio Operum Plutarchi facta ab H. Stephano, Genevæ 1572, forma octava, tredecim voluminibus.

STOB. Stobæi duo quæ feruntur Opera, alterum *Sententiarum ſ. Sermonum*, alterum *Eclogarum, Phyſicarum*, et *Ethicarum*.

T. Vide TURNEB.

TRINCAVELL. Editio princeps Sermonum Stobæi, facta Venetiis forma quarta, a Victore Trincavello 1536.

TURNEB. Variæ lectiones libri Turnebiani, quæ exſtant ad calcem editionum Græcó-Latinarum. Hæ frequenter una litera T. notantur in illa triplici nota T. V. B.

VATICAN. Codex ſcriptus Bibliothecæ Vaticanæ, Num. 139.

VENET. Codices ſcripti Bibliothecæ Venetæ S. Marci. Num. Catalogi 248, 250, 261, 511. Horum codicum qui ad quemque Plutarcheum Libellum a nobis adhibitus ſit, ſignificatur in Indice ſingulari Subſidiorum cujuſque Libelli Plutarchei.

VINDOB. Codices ſcripti, aliquot Libellis adhibiti, ex Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi. Num. Catalogi Lambec. 74, 75.

VOSS. plerumque notatur Codex ſcriptus Num. 2. librorum Voſſianorum in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ. In *Quæſtionibus Platonicis* eſt Codex Voſſ. Num. 16. unum hunc libellum ex Plutarcheis habens.

VULCOB. Lectiones Codicis Vulcobiani ad calcem Editionum Græco-Latinarum. Subinde ſimpliciter V.

VULGO, VULG. VULGATA, plerumque notat Stephani editionem et expreſſas ex illa tres Græco-Latinas formæ maximæ ſeu *in Folio*, duas nomine loci *Francofurti* 1599, et 1620, tertiam *Lutetiæ Pariſiorum* 1624. Si notis iiſdem ſignificatur prior quædam editio, vel Aldina, vel Baſileenſis, hoc ex ipſo nexu orationis ac ſententiæ apparebit.

XYL. Xylandri Editio Operum *Moralium* Plutarchi, forma maxima, Baſileæ anno 1574. Quatuor autem ſunt notæ quibus ſignificatur *Xylander*, utpote quatuor nominibus de *Moralium* Opere bene meritus. Nam *Xyl.* eſt Editio modo memorata. *Verſio Xylandri* eſt ejus Latina interpretatio. *Codex Xylandri* eſt ſcriptus liber, quo uno ſcripto uſus eſt. Tum *Notæ* vel *Animadverſiones Xylandri*, ſunt eæ quibus de multis locis vel corruptis vel obſcuris expoſuit.

Z. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis, Num. Catalogi 2077: quo continetur *Conſolatio ad Apollonium*.

INDEX PECULIARIS,

QUO NOTANTUR

EDITIONES GRÆCÆ, VERSIONES, COLLATIONES VARIARUM LECTIONUM, CODICES SCRIPTI VETERES PLUTARCHEI, QUIBUS IN UNOQUOQUE LIBRO MORALIUM USI SUMUS.

I.

Editiones Græcæ, Verſiones, Operum *Moralium* Univerſorum: item Collectiones Variarum Lectionum ad eadem Opera Univerſa.

1.

Editiones Græcæ Univerſorum Operum *Moralium* Plutarchi.

1. Aldina 1509. forma quæ dicitur folii. De qua diximus Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 1.
2. Baſileenſis 1542. fol. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 3.
3. Stephaniana Genevæ 1572. octava forma. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 8.
4. Xylandri editio Baſileæ 1574. fol. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 7.
5. Græco-Latinæ, tres, fol. Francofurtanæ 1599 et 1620, et Pariſienſis 1624, non habent fere auctoritatem Editionis. Vid. Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 9.

   Lipſienſis editionis, *Reiſkii* nomine inſignitæ, rationem habere non potui; quippe in editionibus, *Moralium* quidem, non cenſendæ. *Animadverſionibus* viri uſus ſum, antea editis.

2.

Collectiones Variarum Lectionum ad Univerſa Opera *Moralia*.

1. Vulgata dudum illa edita ad calcem Editionum Græco-Latinarum, qua diverſitas Editionis Stephanianæ ab Aldina, Baſileenſi, libris Turnebi, Vulcobii, Bongarſii, Petavii, continetur: notatis illis T.V.B.P. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 4 et 9.
2. Inedita antea, Collectio Muretiana: Lectiones notamus his

ſignis *Jannot. Leonic. Pol. Rodolph. Coll. Muret.* Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 4.

3. Inedita antea: Lectionum Jannotii ac Leonici annotatio in margine exempli Aldini *Moralium,* ſubinde diverſa a Collectione Muretiana. Exſtat in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ inter libros Voſſianos. Significavimus has lectiones item notis *Jannot.* et *Leonic.* Vid. Præfat. ibidem.
4. Collectio Schotti, item inedita: de qua ibidem diximus.
5. Collectio quam appellavimus *Anonym.* continens Varias Lectiones et Emendationes ignoti quidem ſed eruditi hominis, ſcriptas in Margine Editionis Baſileenſis: item inedita. Vid. Præfat. ibidem.
6. Variæ Lectiones et Emendationes ab Hadriano Junio ſcriptæ. Vide Præfat. ibidem. Ineditæ.
7. Bacheti de Meziriac exemplum editionis Stephanianæ in cujus margine ſcriptæ ſunt ab eodem Bacheto correctiones et Variæ lectiones: item ineditæ. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 10.
8. Exemplum Baſileenſe, cum ſcriptis in margine notis fratrum Canterorum, Caroli ac Theodori. In Bibliotheca Academiæ Trajectinæ.
9. Exemplum Aldinum cui Adrianus Turnebus et alii Varias Lectiones et Emendationes adſcripſerunt. Lectiones illas Turnebiani exempli, ut ab editis diſtinguerem, ſignificavi nota *Exempl. Turneb.* Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 4.
10. J. J. Reiſkii Animadverſiones. Vid. Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 11.

3.

Verſiones, quæ quidem ad Criticum uſum aliquid materiæ præbeant, *Univerſorum Moralium* Operum, non niſi duæ exſtant: altera, Gallica, *Amyoti:* altera *Xylandri* Latina, quam correctam a nobis Editioni noſtræ adjunximus. Baſileenſis Latina, non inutilis ad Criticam, non *univerſa Moralia,* ſed 43, a diverſis reddita interpretibus continet: quos ad unumquemque librum nominabimus.

Igitur Cruſerii Latina Verſione, haud ægre carui. Noviſſima Gallica *Ricardi* nil attulit ad emendandum ſubſidii, licet editor in præfatione ſe codices ſcriptos conſuluiſſe profiteatur. Titulus hic eſt, *Oeuvres Morales de Plutarque, traduites en François, par Mr. l'Abbé Ricard. Pariſ.* 8. Prodiit quindecim voluminibus ab anno 1783 ad 1792. Notulas addidit utiles Gallicis lectoribus ad intelligentiam rerum. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 3, 5, 6, 7, 12.

Digitized by Google

II.

Codices ſcripti veteres, et ſingularium Libellorum editiones, quibus, præter illa modo memorata ſubſidia Editionum, Collectionum, et Verſionum, in ſingulis deinceps Libellis emendandis et explanandis uſi ſumus. Xylandri Verſionem, ad ſingulos Libellos memorare noluimus; quippe quam in hac noſtra Editione repetivimus.

1.

Περὶ παίδων ἀγωγῆς.

De Educatione puerorum.

Falſo ut Plutarchi ſcriptum fertur.

Codices ſcripti ix a nobis primum adhibiti: *Pariſienſes* quatuor, A. C. D. E. *Britannici* duo, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov. Moſcuenſes* duo, *Moſc.* 1. et 2. *Florentinus* unus.

Codices a prioribus Editoribus adhibitos, in noſtros uſus convertimus quatuor: tres ex Editione Fabriciana, Auguſtanum a Schneidero collatum.

Latine verſus libellus a Guarino Veronenſi, editus cum aliis Plutarcheis libellis Latine verſis, Moguntiæ, 1520, forma duodecima: repetitus in Baſileenſi Latina *Moralium* editione 1541. Verſus etiam a F. Fabricio, de quo proxime.

Editiones peculiares ex multis, quæ ſunt, quarum numerus ſuperiori anno duabus auctus eſt novis editionibus, altera in Britannia, altera Lipſiæ facta: ex omnibus igitur peculiaribus editionibus tres idoneas reperimus quibus uteremur.

Prima *Franciſci Fabricii Marcodurani*, Antwerpiæ, 1563. 8. cum eruditis animadverſionibus, et Interpretatione Latina elegantiæ item ac diligentiæ haud vulgaris: tres habuit codices ſcriptos, et Verſionem Guarini, ex quibus ſubinde quid auxilii promit expediendis locis difficilibus: codices qui qualeſque fuerint non prodit; nec erat hic mos illius ætatis.

Altera eſt *Jac. Friderici Heuſingeri*, Lipſiæ, 1743. 8. cum doctis quidem animadverſionibus, ut adoleſcentis, nec dum viri qualem eum cognovimus ex editione illa præclara Ciceronis de Officiis. Lectiones codicum ſcriptorum non habuit niſi Lugduno-Batavorum. Igitur nobis non multum profuit.

Tertia editorem habet *Joh. G. Schneiderum*, virum doctiſſimum, in Græcis literis cum laude verſatum. Prodiit Argentorati, 1775. 8. cum animadverſionibus editoris et variis lectionibus Codicis Auguſtani: qui quis et qualis ſit non monitum reperimus.

Digitized by Google

2.

Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.

Quomodo juvenis (id eſt *puer*) *poetas intelligere debeat.*

Codices ſcriptos habuimus ix: *Pariſienſes* quinque, A. C. D. E. G. *Britannicos* duos, *Harl.* 5612. et *Colleg. Nov. Moſcuenſes* duos, 1 et 2.

Editiones peculiares conſuluimus quinque.

Prima eſt Pariſienſis 1509. 4. repetitio ex Aldina tum recens edita: additi ſunt duo alii libelli, *de Fortuna*, et *de Virtute ac Vitio.* Editor eſt *Hieronymus Alcander Mottenſis*, Pariſinis Profeſſor Literarum: de quo videatur Bailletus (Jugemens des Savans) t. iv, et alii quos laudat Saxius noſter, V. Cl. Onomaſt. Lit. P. iii. p. 92.

Secunda *Xylandri*, Baſileæ, 1564. 8: una cum libello *de Vita Homeri.* Rariſſima editio, quam ſequentes Editores ne noviſſe quidem videntur, excepto Krebſio, qui ea ægre caruit, quod Xylander in animadverſionibus editioni Græco-Latinæ adjectis legentes ad illam minorem editionem ablegaret, ut qui repetere nollet quæ illic dicta eſſent: Habet ſane quod operæ pretium ſit cognoſcere: quod tamen opinione mea minus fuit.

Tertia *Hugonis Grotii* addita *Dictis Poetarum ex Stobæo*, Pariſiis, 1623. 4. Scriptos codices contulit nullos Grotius: notulas addidit et breves et paucas, fere viginti, minime tamen ejus doctrina indignas.

Quarta *Jo. Potteri*, Oxoniæ, 1694. 8. qui item ſcriptos codices nullos adhibuit, Grotium numero animadverſionum, non bonitate, ſuperavit. Omnino per hanc editionem parum profectum ad libelli emendationem et intelligentiam. Si Notas Xylandri Grotiique, item varias lectiones ex Editione Græco-Latina repetitas excipias, exiguum erit reſiduum benefacti. Poterat ſane Potterus rem melius agere: niſi eum aut tempus defeciſſet, aut neſcio quid præpediviſſet.

Quinta *Jo. Tobiæ Krebſii*, 8. Lipſiæ, primum 1746, tum auctior 1779. item libris ſcriptis nullis adhibitis, ſed animadverſionibus additis, nimis quidem verboſis ſed tamen doctis et utilibus, quibus rerum obſcuritas ex Antiquitatis ſcientia illuſtraretur, orationis difficultas ex obſervatione conſuetudinis Plutarcheæ expediretur: dicta Poetarum aperirentur notatis, unde petita eſſent, locis et Auctoribus. In corruptis minus ad emendandum ſagax, abutebatur interpretatione. Una in conjectura fuit præter morem ſuum felix p. 32, E. ἐκ λόγου pro ἑκάστου ſcribens: quæ nunc tamen mihi majorem ſpeciem quam veritatem habere videtur. Numerus paginarum quibus animadverſiones continentur, in altera editione dimidio eſt auctior, non item bonitas multo major, non quidem pro numero vel paginarum, vel triginta trium annorum in his literis actorum. Fuit ſane accuratæ doctrinæ homo, et, ſi minus inveniendi ſolertia, at judicandi diligentia

Digitized by Google

valuit. Plura de hac editione diximus in Bibliotheca Critica, Vol. ii. P. i. p. 120.

Latine verſus liber, ab *Ottomaro Luſcinio* in Plutarchi *Moral.* Latine editis Baſileæ, 1541. fol. ab *Hugone Grotio* ſimul cum Græco exemplo editus, vide modo dicta.

3.

Περὶ τοῦ ἀκούειν· ſeu veriore inſcriptione ſervata in Catalogo Lampriæ, non ſolum vulgati exempli, ſed ſcripti, ejuſque egregii ad cognitionem librorum Plutarcheorum, cujus apographum mihi impertitus eſt Jac. Morellius, vir humaniſſimus idemque eruditiſſimus, Bibliothecæ Veneti S. Marci Cuſtos: veriore igitur hac inſcriptione,

Περὶ τοῦ ἀκούειν τῶν φιλοσόφων.

Quomodo audiendi ſunt Philoſophi.

Codicibus ſcriptis uſi ſumus vii: *Pariſienſibus* tribus, A. C. D. *Lugduno-Batavo, Voſſ. Veneto,* Num. 250. *Britannicis* duobus, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.

Editio peculiaris una mihi innotuit ea quæ eſt in Eclogis a Breitingero editis Turici, 8. ad criticam rationem nobis utilis, nulla.

Latine redditus ab *Ottomaro Luſcinio,* in Plutarchi *Moral.* Latine editis Baſileæ, 1541. fol. *de auditoris officio.*

4.

Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου.

Quomodo quis Adulatorem diſtinguat ab Amico.

Codicibus ſcriptis uſi ſumus xii: *Pariſienſibus* quinque, A. C. D. E. F. *Moſcuenſibus* duobus. *Britannicis* tribus, *Harl.* 1. 2: id eſt 5612 et 5660. *Colleg. Nov. Veneto,* Num. 250. *Lugduno-Batavo, Voſſ.*

Verſiones peculiares ſunt *Eraſmi* Latina; Gallica, auctore *La Porte du Theil:* neutra tamen ad criticum nobis munus magnopere utilis. *Eraſmus,* ſummus cæterum vir, ac divinus pro illa ætate homo, Aldinum ſecutus eſt exemplum nec ex interiore Græcæ orationis ſcientia conjecturam factitabat. Gallicus interpres, vir elegantis doctrinæ, qui hunc et alium *De Septem Sapientum Convivio,* libellum Græce et Gallice edidit Pariſiis 8. 1772. ad hunc quidem non attulit lectiones codicum ſcriptorum.

5.

Πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ.

Quomodo quis ſentiat ſe proficere in Virtute.

Codices ſcripti nobis adfuerunt ix: *Pariſienſes* tres, A. E. C. *Moſcuenſes* duo. *Venetus,* Num. 250. *Britannici* duo, *Harl.* 5612. *Collegii Novi. Florentinus.*

Latine verſus ab *Ottomaro Luſcinio,* in editione *Moralium* Latina Baſileenſi, 1541.

Digitized by Google

6.

Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο.

Quomodo quis utilitatem capiat ex Inimicis.

Codices ſcriptos habuimus viii: *Pariſienſes* quinque A. B. C. E. F. *Moſcuenſes* duos. *Britannicum* unum, *Harl.* 5612.

Animadverſiones in hunc libellum quædam proditæ ſunt in Hiſtor. Acad. Pariſ. Inſcriptionum, t. xiv. p. 73 et ſequ. haud illæ indoctæ, nobis tamen ad corrigendi ſubſidium nullius momenti; quippe qui codicem ſcriptum Pariſienſem, unde aliquot meliores lectiones proferuntur, ipſi excuſſimus.

Latinus *Eraſmi*, in Editt. *Moralium* Latinis Baſileenſi et Stephaniana: *Jani Pannonii* in Editione Operum ejus Trajecti ad Rhen. ap. Barthol. Wild. 1784.

7.

Περὶ πολυφιλίας,

De Multitudine Amicorum.

Codices ſcriptos habuimus viii: *Pariſienſes* quatuor, A. C. D. E. *Moſcuenſes* duos. *Britannicos* duos, *Collegii Novi*, et *Harl.* 5612.

Latine verſus liber ab *Ottomaro Luſcinio* in editione Latina Baſileenſi: et ab H. Stephano in appendice Tomi tertii editionis ab ipſo factæ.

8.

Περὶ τύχης.

De Fortuna.

Codices ſcriptos habuimus vii: *Pariſienſes* duos, C. D. *Moſcuenſes* duos. *Britannicos* duos, *Collegii Novi*, et *Harl.* 5612. porro *Voſſianum.*

Scriptiuncula Sallierii de hoc libello exſtat in Memor. Acad. Pariſ. Inſcriptionum t. x. p. 336. de qua vide quæ diximus, Num. 14. Περὶ Δεισιδαιμονίας. Latinus, *Ottomari Luſcinii*, in editione Latina Baſileenſi.

Editio peculiaris facta eſt a *Chr. Frid. Matthæi*, una cum libello περὶ Δυσωπίας, Moſcuæ, 8. 1777. Antiquiſſima *Aleandri Mottenſis*, Pariſ. 1509. Vide quæ diximus ad Num. 1. Περὶ τοῦ Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.

9.

Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας.

De Virtute et Vitio.

Codicum ſcriptorum ix adhibuimus collationes: *Pariſienſium* trium, A. C. E. *Moſcuenſium* duorum. *Vindobonenſium* duorum, Num. 74 et 75. *Britannicorum* duorum, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov.*

Editio peculiaris, *Aleandri Mottenſis*, Pariſ. 1509. Vide quæ dicta ſunt ad Num. 1. Περὶ τοῦ Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.

Digitized by Google

Latinus, *Ottomari Luſcinii*, in editione Latina Baſileenſi, et H. Stephani in appendice Tomi tertii editionis ab ipſo factæ.

10.

Παραμυθητικὸς πρὸς Ἀπολλώνιον.

Conſolatio ad Apollonium.

Codicum ſcriptorum x adhibuimus collationes: *Pariſienſium* ſeptem, A. B. C. D. E. N. Z. *Lugduno-Batavorum* duorum, *Voſſ.* et *Perizon. Veneti*, Num. 250.

Peculiariter editus ſeculo xvi, ſine nota loci et anni, memoratur in Catalogo Pinelliano t. i.

Latine redditus a *Stephano Nigro*, in edit. Lat. Baſileenſi.

11.

Ὑγιεινὰ παραγγέλματα.

Præcepta Sanitatis tuendæ.

Codices ſcripti a nobis adhibiti iv: *Pariſienſes* duo, A. E. *Venetus*, Num. 511. *Voſſianus.*

Latine redditus liber ab *Eraſmo*, additus eſt editionibus Baſileenſi Latinæ, et H. Stephani.

12.

Γαμικὰ παραγγέλματα.

Præcepta Conjugalia.

Codices ſcripti iii *Pariſienſes*, A. B. E.

Latine verſus a *Carolo Valgulio*, exſtat in editione Latina Baſileenſi.

13.

Ἑπτὰ σοφῶν συμπόσιον.

Septem Sapientum Convivium.

Codices ſcripti viii: *Pariſienſes* quatuor, A. B. E. G. *Britannici* duo, *Harll.* 5612, 5692. *Venetus*, Num. 248. *Voſſianus.*

Editiones Peculiares duas nacti ſumus: Recentiſſima eſt docti Galli *La Porte du Theil* qui in hoc libello contulit codices Pariſienſes a nobis quoque in reliquis libris collatos et frequenter memoratos B. E. G. Additus eſt alius libellus Plutarchi *De diſcernendo Adulatore ab Amico*: igitur plura diximus ſupra Num. 4.

Altera eſt cum Commentario *Danielis Claſenii*, Magdeburgi, 1649. 4. Qui Daniel Claſenius, an tantus fuerit vir quantus proditur ab Jo. Fabricio in Hiſt. Bibliothecæ Fabric. P. iv, p. 27, vehementer dubito: illud cognovi ex Commentario verboſo, eum fuiſſe mire ſedulum in doctrina undique corradenda: ut nullum prætermitteret locum non mactatum longa quadam diſputatione antiquaria. Quale unum exempli loco ſit; quod ubi *Thales Eumetidem ſalutans oſculatus eſſe* dicitur; Claſenius, auctorem laudans recentiorem quendam ſcriptorem, Salmuthium, complu-

Digitized by Google

ribus verbis docet, tria eſſe oſculorum genera, *Officioſum*, *Charitativum*, *Luxurioſum*. Ex ungue leonem!

Latine redditus liber ab *A. Turnebo*, exſtat in ejus Opp. t. ii. p. 152.

14.
Περὶ Δεισιδαιμονίας.
De Superſtitione.

Codices ſcriptos habuimus x: *Pariſienſes* quinque, A. C. D. E. G. *Moſcuenſes* duos. *Venetum*, Num. 511. *Britannicos* duos, *Collegii Novi*, et *Harl.* 5612.

Sallierii notæ Hiſtor. Acad. Pariſ. Inſcript. tom. v. p. 160, et ſequ. habent aliquam doctrinæ commendationem, emendationis nullam. Idem eſt negotium brevioris ſcriptiunculæ de Libello Περὶ Τύχης.

Latine verſus a *Thoma Naogeorgo*, in editione Stephaniana Plutarchi.

Editiones peculiares duas habuimus: alteram Gallice verſi libelli et notis illuſtrati a *Tanaquillo Fabro*, Salmurii, 8. 1666; habet quaſdam correctiones e conjectura: cæterum venuſtum magis, quam doctum, opuſculum. Altera eſt *Chr. Frid. Matthæi*, Moſcuæ, 8. 1778, cum animadverſionibus Xylandri, Reiſkii, ſuis, variis lectionibus Editionis Græco-Latinæ, et codicum duorum Moſcuenſium.

15.
Ἀποφθέγματα βασιλέων καὶ ϛρατηγῶν.
Acute dicta Regum et Imperatorum.

Hic, et qui proxime ſequuntur tres libri, videntur a poſteriore quodam homine ex Plutarchi libris compilati eſſe.

Codices ſcripti nobis adfuerunt iv: *Pariſienſis* unus. J. *Venetus* unus, Num. 250. *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.* *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.

Verſiones et Editiones peculiares iii: Latina Verſio *Franciſci Philelphi*, anni 1472, ex officina *Vindelini*, (id eſt *Vindelini de Spira*, Venetiis,) forma majore, ſeu Folii. Item Latina *Raphaelis Regii*, cum Apophthegmatibus Laconicis eodem, et Dialogo Gryllo, *Joanne Regio* interprete, item quatuor aliis ſcriptis *Raphaelis Regii* de locis quibuſdam Plinianis. Venetiis, 4to. opere et impenſa Georgii de Ruſconibus 1508. Tria hæc Plutarchea opuſcula a *Regiis* verſa, additis *Præceptis Reip. Gerendæ* ex *Nicolai Saguntini*, et Libello *de Liberis Educandis* ex *Guarini* interpretatione, repetita ſunt Moguntiæ, 8vo. 1521. *Apophthegmata utraque*, a *Regio* verſa, in Editione Latina Baſileenſi. Denuo eadem edidit forma duodecima, peculiariter cum Græca oratione *H. Stephanus* in Apophthegmatum libello, cujus hæc eſt inſcriptio: *Apophthegmata Græca Regum et Ducum, Philoſophorum item, aliorumque quorumdam ex Plutarcho et Diogene Laertio: cum Latina Interpretatione. Loci aliquot in Græco contextu emendati fuerunt: aliorum*

Digitized by Google

autem quorumdam emendationem, cum noſtris editionibus Plutarchi et Laertii atque Stobæi accipies. Anno MDLXVIII. *Excudebat Henricus Stephanus, illuſtris viri, Huldrichi Fuggeri typographus.* Editio noviſſima *Stephani Pembertoni* Oxonii, forma octava, anno 1768: cum ipſius Animadverſionibus et Collatione codicis Bodleiani, qui non niſi Romanorum Dicta habet. Nam editio *Mich. Mattairii*, 4. Londini, 1741, externum habet cultum; internam dotem doctrinæ exiguam, emendationis ex ſcriptis codicibus aut conjectura, nullam. His adjungendum *Eraſmi* opus *Apophthegmatum*, quibus fere Plutarchea continentur.

16.

Ἀποφθέγματα Λακωνικά.

Acute Dicta Laconica.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes* duo, J. H, et paucis locis inſpectus tertius in hoc libello, E. *Venetus* unus, Num. 250. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692. *Lugduno-Batavus*, *Voſſ.*

Latinæ Verſiones eædem quæ Antecedentis libri, *Fr. Philelphi* et *Raphaelis Regii*. Editio item Græca *Stephani*. Porro *Mich. Mattairii*, 4to. Londini, 1741, de qua modo diximus. Recentiſſima, *Theoph. Erdm. Gierigii*, forma octava, anno 1779. *Apophthegmata Laconica* non niſi ad tironum captum faciliora ſunt ſelecta: at *Inſtituta* integre reddita. Eſt ſane in Editore probanda doctrinæ elegantia: et ita judicavimus olim in Bibliotheca Crit. Vol. ii. part. i. p. 122.

17.

Τὰ παλαιὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπιτηδεύματα.

Vetera Lacedæmoniorum Inſtituta.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes* duo. E. J. *Venetus*, 250, unus. *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.* *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.

Editio peculiaris modo memorata.

Latine redditus ab *H. Stephano*, in ejus editione Plutarchi. Nam *Fr. Philelphi* et *Raph. Regii* Verſiones, hunc etiam continent libellum.

Græce et Latine exſtat in editionibus Apophthegmatum *H. Stephani* et *Mich. Mattairii*.

18.

Λακαινῶν Ἀποφθέγματα.

Lacænarum Acute Dicta.

Codices ſcripti iii: *Venetus*, 250. *Lugduno-Batavus*, *Voſſ.* *Britannicus* item unus, *Harl.* 5692.

Latine verſus a *Fr. Philelpho*: tum a *Raph. Regio*: porro ex interpretatione *H. Stephani*, in ejus editione Plutarchi.

Græce et Latine item in editionibus Apophthegmatum memoratis *H. Stephani* et *Mich. Mattairii*.

Digitized by Google

19.

Γυναικῶν ἀρεταί.

Mulierum Fortia Facta.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſis*, E; et *Venetus*, 248. Codicis item vicem ſupplet *Polyænus.*

Latina interpretatio *Alamanni Ranutini*, in editione Latina Baſileenſi. [antea prodiit ſeparatim *Brixiæ*, 4. 1485.]

20.

Κεφαλαίων Καταγραφή. Ῥωμαϊκά.

Quæſtiones Romanæ.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes* duo, E. H. *Venetus* unus, 248; et *Lugduno-Batavus*, *Voſſ.*

Editio peculiaris Boxhornii, forma quarta, Lugduni-Bat. anno 1637: minime illa ad emendationem fructuoſa.

Latina interpretatio *Petri Lucenſis* in editione Latina Baſileenſi.

21.

Κεφαλαίων Καταγραφή. Ἑλληνικά.

Quæſtiones Græcæ.

Codices ſcripti iv: modo memorati.

22.

Περὶ Παραλλήλων Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν.

Gemina Græcorum Romanorumque facta.

Libellus mendaciſſimus et ineptiſſimus, ab imperitis librariis, *parallelorum* nomine deceptis, inter Plutarcheos libros relatus.

Codices ſcripti iii: unus *Voſſ.* unus *Pariſienſis*, E. unus *Britannicus, Harl.* 5692.

Latine verſus liber a *Guarino Veronenſi*, exſtat in editione Latina Baſileenſi.

23.

Περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης.

De Romanorum Fortuna.

Codices ſcripti iv: duo *Pariſienſes*, B. E. unus *Lugd. Batavus, Voſſ.* *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Latine, ex interpretatione *Gulielmi Budæi*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

24.

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου Τύχης ἢ Ἀρετῆς.

Λόγος Α.

De Alexandri Fortuna vel Virtute.

Liber primus.

Codices ſcripti vi: tres *Pariſienſes*, E. F. G. unus *Voſſianus*; et item unus *Gronovianus*. *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Digitized by Google

Latine, ex interpretatione *Gulielmi Budæi,* in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

25.

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρȣ Τύχης ἢ Ἀρετῆς.
Λόγος Β.

De Alexandri Fortuna vel Virtute.
Liber ſecundus.

Codices ſcripti vi, iidem modo memorati.
Latina interpretatio eadem, iiſdem in editionibus.

26.

Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι.

Bellone an Doctrina clariores ſint Athenienſes?

Codices ſcripti iii: *Pariſienſes* duo, E. G. unus in Collatione Gronoviana, *Gron.*

27.

Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος.
De Iſide et Oſiride.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes* duo, A. E. unus *Venetus,* 250. *Florentinus* unus in Collatione Gronoviana.
Editio peculiaris *Sam. Squirii* facta Cantabrigiæ, forma octava, anno 1744. nullo quidem ſcripto codice adhibito, ſed commendanda egregiis virorum doctorum correctionibus, maxime R. Bentleii et Jer. Marklandi.

28.

Περὶ τȣ̃ ΕΙ ἐν Δελφοῖς.
De Inſcriptione Delphica EI.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes* tres, A. B. D. *Venetus* unus, 250.
Latina interpretatio et Annotationes *Joachimi Camerarii,* una cum Libro *De Oraculorum Defectu* ex *Adriani Turnebi* editione repetito. Lipſiæ, 8. anno 1576. Titulus hic eſt: *De Natura et Effectionibus Dæmonum, libelli duo Plutarchi Chæronenſis. Cum explicationibus et proœmio Joachimi Camerarii. Quibus et eruditæ et raræ et jucundæ et non inutiles rerum mirabilium et ſingularium expoſitiones continentur.*

29.

Περὶ τȣ̃ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν.
Quare Pythia deſierit carmine oracula reddere.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes,* B. E.

30.

Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων Χρηςηρίων.
De Oraculorum defectu.

Codices ſcripti vii: *Pariſienſes* quatuor, A. B. D. F. *Veneti* duo, 240, 250. *Britannicus* unus, *Colleg. Nov.*

Digitized by Google

Latina Verſio peculiaris *Adriani Turnebi* cum eruditis ejuſdem animadverſionibus. Eadem repetita et quibuſdam animadverſionibus aucta a *Joachimo Camerario*, Lipſiæ, 1756. Vide ſupra Num. 28.

31.

Ὅτι διδακτὸν ἡ Ἀρετή.

Virtutem doceri poſſe.

Codices ſcripti iii: *Pariſienſes* duo, B. E. *Venetus* unus, 248.
Latinæ interpretationes, *Ottomari Luſcinii*, et *Henrici Stephani*.

32.

Περὶ τῆς Ἠθικῆς Ἀρετῆς.

De Virtute Morali.

Codices ſcripti vi: *Pariſienſes* duo, B. E: *Britannicus* unus, *Harl.* 5692. *Veneti* tres, 1, 2, 3; id eſt, 250, 248, 511.
Peculiaris editio forma octava, ſine anni locique nota, cum Latina Interpretatione et Explicatione *Joachimi Camerarii*. Porro Latina interpretatio *Caroli Valgulii* in editione Latina Baſileenſi.

33.

Περὶ Ἀοργησίας.

De Ira Cohibenda.

Codices ſcripti viii: *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov.* *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Peculiaris editio, cum libello Plutarchi *de Curioſitate*, Græce et Latine facta ab *Eraſmo*, forma octava; Baſileæ apud Frobenium, anno 1525. Eadem interpretatio in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

34.

Περὶ Εὐθυμίας.

De Animi Tranquillitate.

Codices ſcripti viii: iidem, qui in ſuperiore proximo libro.
Latine redditus exſtat a *Gulielmo Budæo*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

35.

Περὶ Φιλαδελφίας.

De Amore Fraterno.

Codices ſcripti vii: *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.
Latine, *Thoma Naogeorgo* interprete, in editione Stephaniana.

36.

Περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα Φιλοστοργίας.

De Amore Prolis.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes*, A. B. C. E. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.
Latine, *Gyberto Longolio* interprete, in editione Stephaniana.

37.

Εἰ αὐτάρκης ἡ κακία πρὸς κακοδαιμονίαν.
An Vitioſitas ad infelicitatem ſufficiat.

Codices ſcripti ii: *Britannicus* unus, *Harl.* 5692. *Venetus* unus, Num. 248.
Latine, interprete *Ottomaro Luſcinio*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

38.

Πότερον τὰ τῆς Ψυχῆς, ἢ τὰ τȣ̃ Σώματος πάθη χείρονα;
Animine an Corporis affectiones ſint pejores?

Codices ſcripti vi: *Pariſienſes* duo, C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.
Latine, interprete *Eraſmo*, ibidem; et peculiariter 4. apud Guil. Morelium, Pariſiis, 1551.

39.

Περὶ Ἀδολεσχίας.
De Garrulitate.

Codices ſcripti vii: *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.
Latine, interprete *Thoma Naogeorgo*, in editione Stephani.

40.

Περὶ Πολυπραγμοσύνης.
De Curioſitate.

Codices ſcripti ix: *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* tres, *Colleg. Nov.* et duo *Harl.* 5612, 5660. *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Editio peculiaris *Eraſmi*, de qua diximus ſupra, 33. Περὶ Ἀοργησίας.
Latine redditus liber a *Jano Pannonio* in Edit. Operum ejus. Vide ſupra, Num. 6. Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο.

41.

Περὶ Φιλοπλȣτίας.
De Cupiditate Divitiarum.

Codices ſcripti ix: *Pariſienſes* quatuor, C. D. F. G. *Moſcuenſes* duo *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612. porro *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Latine redditus liber ab *Eraſmo*, exſtat in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

42.

Περὶ Δυσωπίας.
De Vitioſo Pudore.

Digitized by Google

Codices ſcripti vii: *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.
Latine redditus ab *Eraſmo*, exſtat ibidem.

43.

Περὶ Φθόνου καὶ Μίσους.

De Invidia et Odio.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes*, A. B. C. E.
Latinæ interpretationes duæ; altera, incerto interprete, in editione Latina Baſileenſi: altera, *H. Stephano*, in ejuſdem editione Plutarchi.

44.

Περὶ τοῦ Ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως.

Quomodo quis ſeipſe ſine Invidia laudet.

Codices ſcripti viii: *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov. Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Latine redditus liber a *Thoma Naogeorgo*, exſtat in editione Stephaniana.

45.

Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Θείου βραδέως τιμωρουμένων.

De Sera Numinis Vindicta.

Codices ſcripti vi: *Pariſienſis* unus, A. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov. Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Latine, interprete *Bilibaldo Pirckheymero*, in editione Stephani.
Editio peculiaris noſtra, Lugd. Bat. 8. anno 1772.

46.

Περὶ Εἱμαρμένης.

De Fato.

Codex ſcriptus i: *Venetus*, 248.
Latina interpretatio *A. Turnebi*, exſtat in ejus Opp. t. ii. p. 48.

47.

Περὶ τῦ Σωκράτους Δαιμονίου.

De Genio Socratis.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.
Latine, interprete *Thoma Naogeorgo*, in editione Stephaniana.

48.

Περὶ Φυγῆς.

De Exilio.

Codices ſcripti iii: *Pariſienſes* duo, E. G. *Venetus* unus, 248.
Latine, interprete *Angelo Barbato*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

Digitized by Google

49.

Παραμυθητικὸς πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα.

Conſolatio ad Uxorem ſuam.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes* duo, A. B. *Venetus* unus, 248. *Vindobonenſis* unus.
Latine, interprete *Roberto Britanno*, in editione Stephaniana.

50.

Συμποσιακῶν Προβλημάτων Βιβλία θ'.

Quæſtionum Convivalium Libri IX.

Codices ſcripti vi: *Pariſienſes* duo, E. H. *Venetus* unus, 248. *Romani* duo, *Vaticanus*, Num. 139. et *Palatinus*, Num. 170. *Florentinus* in Collatione Gronoviana.
Selectæ ex hoc opere Quæſtiones, Latine redditæ ab *Adriano Junio*, exſtant in editione Stephani. Libri I, Quæſt. I, interprete *Ottomaro Luſcinio*; et Libri VIII, Quæſt. VII, interprete *Philippo Melanchthone* in editione Latina Baſileenſi.

51.

Ἐρωτικός.

Amatorius.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.

52.

Ἐρωτικαὶ Διηγήσεις.

Narrationes Amatoriæ.

Codices ſcripti iii: *Pariſienſes* duo, B. E. *Venetus* unus, 248.
Scriptiuncula non Plutarchum videtur habere auctorem.
Latine reddita ab *Angelo Politiano*, in editione Stephaniana.

53.

Περὶ τοῦ, Ὅτι μάλιστα τοῖς Ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι.

Philoſophum maxime cum Principibus diſſerere oportere.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes* duo, E. G. *Britannicus* unus, *Colleg. Nov.* *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Latine redditus libellus ab *Eraſmo*, repetitus in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

54.

Πρὸς Ἡγεμόνα ἀπαίδευτον.

Ad Principem indoctum.

Codices ſcripti ii: unus *Britannicus*, *Colleg. Nov.* unus *Venetus*, 250.
Item ab *Eraſmo* verſus, exſtat ibidem.

Digitized by Google

55.

Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

An Seni reſpublica gerenda?

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.
Latine verſus a *Gyberto Longolio*, exſtat in editione Stephaniana.

56.

Πολιτικὰ Παραγγέλματα.

Præcepta gerendæ reipublicæ.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes*, A. B. E. duo *Britannici*, *Harl.* 5692, et 5578.
Liber Latine verſus a *Nicolao Saguntino*, et cum aliis Plutarcheis libellis Latine verſis, editus 1520 Moguntiæ, forma duodecima: repetitus in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

57.

Περὶ Μοναρχίας καὶ Δημοκρατίας καὶ Ὀλιγαρχίας.

De Singulari, Populari, et Paucorum, in rep. regimine.

Codices ſcripti iii: *Pariſienſes* duo, E. G. *Venetus* unus, 248.
Latine, *Gyberto Longolio* interprete, in editione Stephaniana.

58.

Περὶ τῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.

De Vitando ære alieno.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes* duo, B. E. *Venetus* unus, 511. *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.
Latine, interprete *Bilibaldo Pirckheymero*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

59.

Βίοι τῶν δέκα Ῥητόρων.

Vitæ decem Oratorum.

Libellus a poſteriore quodam homine, partim e Plutarcheis ſcriptis, compilatus: oratio certe minime eſt Plutarchea.
Codex ſcriptus i: *Pariſienſis*, E. Codicis vicem ſupplet Photius, Cod. cclix.
Verſus libellus a *Roberto Britanno*, in editione Stephaniana.
Singulares vitæ, additæ editionibus ſingulorum Oratorum, verſæ et illuſtratæ multum habent momenti ad criticum uſum. De quo argumento dicemus in Animadverſionibus, et jam emendationes ab editoribus factas memoravimus in Annotatione Græco Plutarchi contextui ſubjecta.

60.

Ἐπιτομὴ τῆς Συγκρίσεως Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου.

Compendium Comparationis Ariſtophanis et Menandri.

Compendium perditi operis Plutarchei a poſteriore homine factum.

Digitized by Google

Videtur pars eſſe magnæ illius Epitomæ, nunc item perditæ, quæ nomina et argumenta omnium Plutarchi librorum complectebatur.

Codices ſcripti iii: duo *Pariſienſes*, B. E. unus *Venetus*, 248.

61.

Περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας.

De Herodoti malignitate.

Codices ſcripti ii; *Pariſienſes*, B. E.

62.

Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς Φιλοσόφοις. Βιβ. ε'.

De Placitis Philoſophorum. Libri V.

Spurium opus. Ratio et oratio prorſus abhorrent a Plutarchi ingenio: in materia ſi quid ſit, de quo non ſtatuo, Plutarchei; hoc e perditis quibuſdam germanis libris compilatum ſit.

Codices ſcripti vi: duo *Pariſienſes*, E. M. *Moſcuenſis* unus. *Britannicus* unus, *Colleg. Nov. Venetus* unus, 248. *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.* Complurium inſtar codicum fuerunt *Galeni*, quæ fertur Hiſtoria Philoſoph. *Euſebii* Præparatio Evang. *Stobæi* Eclogæ, earumque cum ſcriptis exemplis collationes: denique alii ſimiles veteres libri, de quibus ſuo dicetur loco.

Latina interpretatio *Gulielmi Budæi*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

Editiones peculiares duæ: altera *Edvardi Corſini*, qui, ut in titulo exponitur, *Latine reddidit, recenſuit, annotationibus, variantibus lectionibus, diſſertationibus illuſtravit, Florentiæ*, 1750. 4. maj. Variæ lectiones non ſunt niſi illæ ex Gr. Lat. editione repetitæ. Stobæum, Galenum, Euſebium diligenter contulit: ex ſcriptis libris aut conjecturæ ſagacitate nil novæ emendationis attulit: ex rerum intelligentia nonnihil accendit lucis. Excellentis doctrinæ fuit vir Corſinus: eumque minus ex hoc quam ex aliis de Hiſtoria et Antiquitate ſcriptis ab eo libris cenſemus. In quibus ipſis adeo major futura erat præſtantia, ſi major in ipſo Corſino fuiſſet Grammaticæ rationis facultas, quæ plurimum valet ad ſententiam Auctorum et recte percipiendam, et conjectura reſtituendam.

Ex illius editionis copiis, repetitis iiſdem fontibus, adhibita collatione codicis Moſcuenſis, editionem minoris fecit molis, non ſine quadam correctionis et interpretationis dote, editor Lipſienſis 1787, forma 8. minore, Chr. Dan. Beckius, vir multæ ſcientiæ et acerrimi ſtudii.

63.

Αἰτίαι Φυσικαί.

Quæſtiones Naturales.

Codices ſcripti iv: duo *Pariſienſes*, B. E. unus *Venetus*, 248. unus *Britannicus*, *Colleg. Nov.*

Digitized by Google

Latine redditus liber auctior quidem aliquot Quæſtionibus quarum Græcum exemplum adhuc deſideramus, a *Gyberto Langolio*: repetitus in editione Stephaniana.

64.

Περὶ τȣ̃ ἐμφαινομένȣ προσώπȣ τῷ κύκλῳ τῆς Σελήνης.

De Facie, quæ in orbe Lunæ apparet.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.

65.

Περὶ τȣ̃ πρώτȣ Ψυχρȣ̃.

De primo Frigido.

Codices ſcripti iii: duo *Pariſienſes*, B. E. unus *Venetus*, 511.

Latine *Adriano Turnebo* interprete: tres editiones, ſimul cum ejuſdem Latina interpretatione, libri Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας: Vide infra Numerum 72.

66.

Περὶ τȣ̃, πότερον Ὕδωρ ἢ Πῦρ χρησιμώτερον;

Aquane an Ignis ſit utilior?

Codices ſcripti vii: duo *Pariſienſes*, E. G. duo *Britannici*, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov. Moſcuenſes* duo; unus *Venetus*, 250.

67.

Πότερα τ̃ Ζώων φρονιμώτερα, τὰ Χερσαῖα, ἢ τὰ Ἔνυδρα.

Terreſtriane an Aquatilia Animalia ſint callidiora?

Codices ſcripti iv: duo *Pariſienſes*, B. E. unus *Venetus*, 511. *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Latinus, verſus a *Simone Grynæo*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

68.

Περὶ τȣ̃, τὰ Ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι.

Bruta animalia ratione uti.

Codices ſcripti iv: duo *Pariſienſes*, B. E. unus *Venetus*, 511. *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Peculiariter Latine verſus a *Joanne Regio*, editus Moguntiæ, 1520. forma duodecima; cum aliis Plutarcheis opuſculis. Vide ſupra Num. 15. *Acute Dicta Regum.*

69.

Περὶ Σαρκοφαγίας. Λόγος Α.

De Carnium Eſu. Liber primus.

Codices ſcripti iv: duo *Pariſienſes*, E. G. *Venetus* unus, 250. *Britannicus* unus, *Colleg. Nov.*

Latine redditus et animadverſionibus tractatus ab *H. Stephano* in appendice editionis Stephanianæ.

Digitized by Google

70.

Περὶ Σαρκοφαγίας. Λόγος Β.

De Carnium Eſu. Liber ſecundus.

Codices ſcripti iidem modo memorati.
Eadem interpretatio Latina, modo memorata.

71.

Πλατωνικὰ Ζητήματα.

Platonicæ Quæſtiones.

Codices ſcripti v: duo *Pariſienſes*, B. B. unus *Venetus*, 248. unus *Lugduno-Batavus*; unus, nec is integer, *Britannicus*, *Colleg. Nov.*

72.

Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ Ψυχογονίας.

De Animæ Generatione in Platonis libro Timæo.

Codices ſcripti iv: duo *Pariſienſes*, B. E. *Britannicus* unus, *Oxonienſis C. C. C.* unus *Venetus* 248.

Latine, *Plutarchi Chæronei de Procreatione animi in Timæo Platonis, Adriano Turnebo interprete. Pariſiis ex officina Adriani Turnebi, typographi Regis,* MDLII. *Cum privilegio Regis.* 4. Item, in Editione H. Steph. Plutarchi *Moralium* Operum Latina, Genev. 1572. 8. tom. iii. Item, in Operibus *A. Turnebi*, Argentorati. 1600. fol. t. ii.

73.

Ἐπιτομὴ τοῦ, Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ Ψυχογονίας.

Compendium libri, De Animæ Generatione in Platonis libro Timæo.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.
Compendium ex eodem genere de quo diximus ſupra ad Num. 60.

74.

Περὶ Στωϊκῶν Ἐναντιωμάτων.

De Stoicorum Repugnantiis.

Codices ſcripti v: tres *Pariſienſes*, B. E. F. duo *Veneti*, 1. 2, id eſt, 248, 252.
Latine, *Jano Cornario* interprete, in editione Stephaniana.

75.

Σύνοψις τοῦ, Ὅτι παραδοξότερα οἱ Στωϊκοὶ τῶν Ποιητῶν λέγουσι.

Compendium libri, quo docetur Stoicos abſurdiora dicere quam Poetas.

Compendium, forte ex eodem genere de quo diximus ad Num. 60 et 73.
Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.
Latine, interprete *Jano Cornario*, in editione Stephaniana.

Digitized by Google

76.

Περὶ τῶν Κοινῶν Ἐννοιῶν πρὸς τὰς Στωϊκάς.

De Communibus Notitiis, adverſus Stoicos.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.

77.

Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστὶν ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον.

Ne ſuaviter quidem vivi poſſe ſecundum Epicurum.

Codices ſcripti vi: tres *Pariſienſes*, A. B. E. duo *Veneti*, 1, ſeu 252; et 2, ſeu 248. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.

Latine, interprete *Arnoldo Ferrono*, in editione Stephaniana.

78.

Πρὸς Κολώτην.

Adverſus Colotem.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.

Latine, interprete *Arnoldo Ferrono*, in editione Stephaniana.

79.

Εἰ καλῶς εἴρηται τὸ Λάθε Βιώσας.

An recte dictum ſit, Latenter eſſe vivendum.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes*, A. B. C. E. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.

Latine, *Eraſmo* interprete, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

80.

Περὶ Μουσικῆς.

De Muſica.

Codices ſcripti iii: duo *Pariſienſes*, E. K. *Venetus*, Num. 250.

Græce cum Gallica verſione, a Buretto editus exſtat in Memoriis Academiæ Pariſienſis Inſcriptionum, t. x: eodem auctore Buretto eſt Examen hujus libri Plutarchei t. viii: porro animadverſiones t. xiii, xv, xvii, longæ illæ et multæ, utiles ad Græcæ Muſicæ cognitionem, qua Burettus præ cæteris hominibus doctis valebat; non item ex Grammatica ratione et Critico uſu fructuoſæ ad mendarum correctionem. Uſus eſt codicibus ſcriptis tribus Bibliothecæ Pariſienſis Regiæ: quorum duo videntur iidem eſſe qui E. K, quos ipſe contuli.

Latina interpretatio *Caroli Valgulii*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

81.

Λείψανα τῶν οὐ σωζομένων.

Fragmenta perditorum librorum.

82.

Περὶ Εὐγενείας.

De Nobilitate.

Dubia ſide Plutarcho tribuitur.

83.

Περὶ Ποταμῶν.

De Fluminibus.

Manifeſto, ſpurius.

84.

Περὶ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως.

De Homeri Poeſi.

Incerti auctoris; de quo unum eſt certum, eum non eſſe Plutarchum.

85.

Παροιμίαι.

Proverbia.

Spurius liber.

86.

Περὶ Μέτρων.

De Metris.

Spurius liber.

In his ſex poſtremis libris quæ nobis adfuerint ſubſidia, ſuis locis ſignificabitur.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ.

PLUTARCHI

DE

LIBERIS EDUCANDIS.

A α'. ΤΙ' τις ἂν ἔχοι εἰπεῖν περὶ τῆς τῶν ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς, καὶ τίνι χρώμενοι, σπουδαῖοι ἂν τοῖς τρόποις ἀποβαῖεν, φέρε σκεψώμεθα.

β'. Βέλτιον δ' ἴσως ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρξασθαι πρῶτον. Τοῖς τοίνυν ἐπιθυμοῦσιν ἐνδόξων τέκνων γενέσθαι
B πατράσιν, ὑποθείμην ἂν ἔγωγε μὴ ταῖς τυχούσαις γυναιξὶ συνοικεῖν· λέγω δὲ, οἷον ἑταίραις, ἢ παλλακαῖς.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ nolui tollere nomen in omnibus libris proditum, licet hunc libellum non a Plutarcho ſcriptum exiſtimem.

A. 3. τοῖς τρόποις] Ita libri, exceptis Rodolph. Vulcob. Mez. in quibus eſt τοὺς τρόπους: utrumque bonum eſt.

I. QUID dici poſſit de ingenuorum puerorum inſtitutione, et quanam uſi ratione, bene morati evadere poſſint, age conſideremus.

II. Præſtat autem, initium ab ipſa ducere procreatione. Ergo qui parentes fieri cupiunt laude dignorum liberorum, iis ego quidem hoc conſulam, ne cum quibuſvis mulieribus rem habeant: veluti ſunt meretrices et pellices.

Digitized by Google

Τοῖς γὰρ μητρόθεν ἢ πατρόθεν οὐκ εὖ γεγονόσιν, ἀνεξάλειπτα παρακολουθεῖ τὰ τῆς δυσγενείας ὀνείδη παρὰ πάντα τὸν βίον, καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις. Καὶ σοφὸς ἦν ἄρα ὁ ποιητὴς ὅς φησιν,

Ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους
Ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους.

Καλὸς οὖν παρρησίας θησαυρὸς εὐγένεια, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον τοῖς νομίμου παιδοποιίας γλιχομένοις. Καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ φρονήματα τῶν ὑπόχαλκον καὶ κίβδηλον ἐχόντων τὸ γένος, σφάλλεσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι πέφυκε. C Καὶ μάλα ὀρθῶς ὁ λέγων ποιητής φησι,

Δουλοῖ γὰρ ἄνδρα, κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ,
Ὅταν συνειδῇ πατρὸς ἢ μητρὸς κακά.

Ὥσπερ ἀμέλει τοὐναντίον μεγαλαυχίας ἐμπίπλανται καὶ φρυάγματος οἱ γονέων διασήμων. Διόφαντον

B. 3. οὐκ εὖ] Sententiæ congruit, ſed dubiam habet auctoritatem, quippe in ſolis eſt editis Aldino, Baſileenſi, et Xylandreo. Plane deeſt in C. Moſc. 1. et Harlei. Item deeſt, ſed poſito αἰσχίστως ad marginem, in A.E. Moſc. 2. Item deeſt, ejuſque loco in ipſo contextu eſt αἰσχίστως, in Colleg. Nov. Florent. Aug. porro in Turn. Vulcob. Bong. Schott. Anon. Attamen Fabricius, qui ex Baſ. reddidit οὐκ εὖ, nil varietatis e ſuis codicibus prodidit. Αἰσχίστως, vitioſum ſine dubio, forte exſtitit ex meliori lectione perdita, αἰσχρῶς.

C. 6. Διόφαντον] Scribendum Κλεόφαντον ex hiſtoriarum conſenſu.

Quorum enim vel a patre, vel a matre aliquid vitii habent natales, eos per omnem vitam opprobria comitantur, quæ elui nullo modo poſſunt: ſuntque in promptu vitia iſta, ſi qui afficere eos ignominia volunt. Ac ſapienter dictum eſt a poëta,

Niſi fundamenta ſtirpis jacta ſint probe,
Miſeros neceſſe eſt eſſe deinceps poſteros.

Eſt itaque præclarus libertatis theſaurus ingenuitas, cujus plurimam ducere debent rationem qui legitimam liberorum conſectantur procreationem. Etenim eorum quibus genus eſt ſubdititium et adulterinum, animi ſpiritus ponere, humique repere ſolent. Rectiſſimeque hoc cecinit poëta,

Non duritate tanta eſt quiſquam pectoris,
Obnoxio qui non animo et ſervo fuat,
Culpæ patris matriſve conſcius ſibi.

Sicut contra arrogantia quadam animique exultatione implentur illuſtribus nati parentibus. Quo modo Cleophan-

γοῦν τὸν Θεμιστοκλέους πολλάκις λέγουσι φάναι καὶ πρὸς πολλούς, ὡς ὅ,τι ἂν αὐτὸς βούληται, τοῦτο καὶ τῷ δήμῳ συνδοκεῖ τῷ τῶν Ἀθηναίων· ἃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐθέλει, καὶ ἡ
D μήτηρ· ἃ δ᾽ ἂν ἡ μήτηρ, καὶ Θεμιστοκλῆς· ἃ δ᾽ ἂν Θεμιστοκλῆς, καὶ πάντες Ἀθηναῖοι. Πάνυ δὲ ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ Λακεδαιμονίους τῆς μεγαλοφροσύνης· οἵτινες Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα ἑαυτῶν ἐζημίωσαν χρήμασιν, ὅτι μικρὰν τὸ μέγεθος γυναῖκα γάμῳ λαβεῖν ὑπέμεινεν, ὑπειπόντες, ὡς οὐ βασιλέας ἀλλὰ βασιλίσκους παρέχειν αὐτοῖς διανοοῖτο.

γ΄. Ἐχόμενον δ᾽ ἂν εἴη τούτων εἰπεῖν, ὅπερ οὐδὲ τοῖς πρὸ ἡμῶν παρεωρᾶτο· ποῖον; ὅτι τοὺς ἕνεκα παιδοποιίας πλησιάζοντας ταῖς γυναιξὶν, ἤτοι τοπαράπαν ἀοίνους, ἢ μετρίως

D. 6. βασιλίσκους] Hoc Stephanus, neſcio unde, invexit: equidem in uno inveni Anonymo, qui habet tres lectiones: βασιλιδεῖς, βασιλείδια, βασιλίσκους. Forte βασιλιδεῖς, licet a nullo codice confirmatum, verum eſt. Secundo loco eſt βασιλείδια, quod habet in ejuſdem rei narratione Plutarchus Ageſil. p. 597. A. ac Turn. Vulc. Bong. Ab hoc non niſi forma differt βασιλίδια, quod ex uno codice dedit Fabricius, eumque, ut videtur, ſecuti Junius et Xylander. Tertium eſt βασιλείδας, probatum a Turnebo De Jocis Cicer. t. i. Operum p 211, e codice ſcripto, et confirmatum a noſtris A. C. E. Turn. Vulc. Bong. et duobus Moſcuenſibus. A quo item, ſed minus illud probandum, forma differt βασιλίδας: quod eſt in Ald. Baſ. Xyl. Harlei. Colleg. Nov. Flor. Aug.

tum Themiſtoclis filium frequenter aiunt et ad multos dixiſſe, *quicquid ipſi placuiſſet, id populo quoque Athenienſi probari: ſuæ enim ſententiæ matrem ſuffragari: hujus, Themiſtoclem, cujus univerſi Athenienſes ratum habeant decretum.* Omnino autem laude digni ſunt Lacedæmonii ob altitudinem animi, qui Archidamum regem ſuum pecunia mulctaverunt, quod puſillam uxorem ducere non eſſet veritus: cauſa expoſita, quod is non reges, ſed regulos ipſis ſtatuiſſet generare.

III. His continuo ſubjungendum eſt, quod ne eos quidem fefellit qui ante nos hoc argumentum tractaverunt. Quid, inquies, illud? Quod qui rem habere cum mulieribus prolis gignendæ cauſa volunt, aut omnino vini vacuos, aut certe mediocriter

Digitized by Google

γοῦν οἰνωμένους ποιεῖσθαι προσήκει τὸν συνουσιασμόν. Φίλοινοι γὰρ καὶ μεθυστικοὶ γίνεσθαι φιλοῦσιν, ὧν ἂν τὴν ἀρχὴν τῆς σπορᾶς οἱ πατέρες ἐν μέθῃ ποιησάμενοι τύχωσιν. Ἦι καὶ Διογένης 2 μειράκιον ἐκστατικὸν ἰδὼν καὶ παραφρονοῦν, Νεανίσκε, ἔφησεν, ὁ πατήρ σε μεθύων ἔσπειρε. Καὶ περὶ μὲν τῆς γενέσεως τοσαῦτα εἰρήσθω μοι. Περὶ δὲ τῆς ἀγωγῆς καὶ δὴ λεκτέον.

δ'. Καθόλου μὲν εἰπεῖν, ὃ κατὰ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν λέγειν εἰώθαμεν, ταυτὸν καὶ κατὰ τῆς ἀρετῆς φατέον ἐστίν· ὡς εἰς τὴν παντελῆ δικαιοπραγίαν τρία δεῖ συνδραμεῖν, φύσιν, καὶ λόγον, καὶ ἔθος. Καλῶ δὲ λόγον μὲν, τὴν μάθησιν· ἔθος δὲ, τὴν ἄσκησιν. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ, τῆς μαθήσεως· αἱ δὲ χρήσεις, τῆς μελέτης· αἱ δ' ἀκρότητες, B πάντων. Καθ' ὃ δ' ἂν λειφθῇ τούτων, κατὰ τοῦτ' ἀνάγκη χωλὴν

A. 9. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ, τῆς μαθήσεως] Amiotus ita vertit ac ſi legeret, Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ τῆς φύσεως, αἱ δὲ προκοπαὶ τῆς μαθήσεως : et ita ſententia auctoris plane poſtulare videtur. Atque ita eſt cum in Heuſingeriana editione ex priore quadam Germanica, unde illa expreſſa eſt : tum in Auguſtano codice, ut quidem teſtatur Schneiderus. Equidem religioni mihi duxi quidquam mutare atque hæc verba recipere, quum abſint ab omnibus omnino et editis et ſcriptis quibus utor libris, atque adeo a Fabricii et editione et codicibus. Vertendo tamen addidi.

B. 2. λειφθῇ τούτων] Sic dedi ex A.C. Moſc. 1.2. Reliqui omnes λειφθῇ τι τούτων.

eo uſos, hoc convenit facere. Adſolent enim vinoſi et ebrioſi fieri quos patres ebrii ſeverunt. Quamobrem etiam Diogenes adoleſcentulum videns animo abalienatum, et mentis male compotem, dixit : *Adoleſcens, pater te ebrius genuit*. Atque hæc quidem de procreatione dicta ſunto. Nunc de inſtitutione dicendum.

IV. Ut igitur ſumma rem totam complectar, quod de artibus et ſcientiis ſolemus, idem et de virtute pronuntiandum eſt : ſcilicet ad ejus perfectionem tria oportere concurrere : naturam, rationem, et aſſuefactionem. Rationem vero intelligi volo doctrinam, et aſſuefactionis nomine exercitationem. Initia debentur naturæ, progreſſus diſciplinæ, uſus exercitationi, perfectio omnibus. Et ubi horum aliquid defecerit, ab ea parte mancam fieri vir-

Digitized by Google

γίνεσθαι τὴν ἀρετήν. Ἡ μὲν γὰρ φύσις ἄνευ μαθήσεως, τυφλόν· ἡ δὲ μάθησις δίχα φύσεως, ἐλλιπές· ἡ δὲ ἄσκησις χωρὶς ἀμφοῖν, ἀτελές. Ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῆς γεωργίας, πρῶτον μὲν ἀγαθὴν ὑπάρξαι δεῖ τὴν γῆν, εἶτα δὲ φυτουργὸν, ἐπιστήμονα, εἶτα τὰ σπέρματα σπουδαῖα· τὸν αὐτὸν τρόπον γῇ μὲν ἔοικεν ἡ φύσις, γεωργῷ δὲ ὁ παιδεύων, σπέρματι δὲ αἱ τῶν λόγων ὑποθῆκαι, καὶ τὰ παραγγέλματα. Ταῦτα πάντα διατεινάμενος εἴποιμι ὅτι συνῆλθε καὶ συνέπνευσεν
C εἰς τὰς τῶν παρ' ἅπασιν ᾀδομένων ψυχὰς, Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, καὶ τῶν ὅσοι δόξης ἀειμνήστου τετυχήκασιν. Εὐδαίμων μὲν οὖν καὶ θεοφιλὴς ὅτῳ ταῦτα πάντα θεῶν τις ἀπέδωκεν. Εἰ δέ τις οἴεται τοὺς οὐκ εὖ πεφυκότας μαθήσεως καὶ μελέτης τυχόντας ὀρθῆς πρὸς ἀρετὴν, οὐκ ἂν τὴν τῆς φύσεως ἐλάττωσιν εἰς τοὐνδεχόμενον ἀναδραμεῖν, ἴστω πολλοῦ, μᾶλλον

C. 3. Εὐδαίμων μὲν οὖν καὶ θεοφιλὴς] Ita Stephanus, et ante eum Fabricius ex codicibus ſcriptis; quibuſcum conſentiunt A. C. E. Moſc. 1. Colleg. Nov. Jannot. Poſ. Anonym. Nec tamen non elegans erat prior lectio, εὔδαιμον μὲν οὖν καὶ θεοφιλὲς, in qua conſentiunt Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 2. Harlei. Flor. Aug.

C. 7. ἀναδραμεῖν] Legendum ἀναλαβεῖν quamquam vulgatum in omnibus meis exſtat libris et ſcriptis et editis.

tutem neceſſe eſt. Natura quippe, ſine diſciplina ſi ſit, cœca eſt: diſciplina ſi a natura deſtituatur, mutila: exercitatio his duobus demptis imperfecta eſt. Et quemadmodum ad agriculturam primum requiritur bonum ſolum, deinde peritus colonus, denique ſemina proba: ita plane hic natura ſolo, agricolæ magiſter, ſemini præcepta atque inſtituta reſpondent. Hæc ego omnia contendere auſim conveniſſe atque conſpiraſſe in animas, omnium ore decantatorum hominum, Pythagoræ, Socratis, Platonis, atque aliorum qui nulla unquam oblivione delendam gloriam ſunt conſequuti. Sane beatus diiſque carus eſt ille, cui deus iſta omnia tribuit. Si tamen aliquis ita putat, eos qui ingenio non ſunt felici, ubi ad virtutem recte inſtituuntur atque exercentur, non poſſe naturæ defectum mediocriter exſarcire: ſcire debet in errore ſe non parvo, immo

Digitized by Google

δὲ τοῦ παντὸς διαμαρτάνειν. Φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει ῥᾳθυμία, φαυλότητα δὲ ἐπανορθοῖ διδαχή· καὶ τὰ μὲν ῥᾴδια τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἁλίσκεται. Καταμάθοις δ' ἂν ὡς ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμέλεια καὶ πόνος ἐςὶν, ἐπὶ πολλὰ D
τῶν γιγνομένων ἐπιβλέψας· Σταγόνες μὲν γὰρ ὕδατος, πέτρας κοιλαίνουσι· σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκτρίβονται· οἱ δ' ἁρμάτειοι τροχοὶ πόνῳ καμφθέντες, οὐδ' ἂν, εἴ τι γένοιτο, τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναιντο ἀναλαβεῖν εὐθυωρίαν· τάς γε μὴν καμπύλας τῶν ὑποκριτῶν βακτηρίας ἀπευθύνειν, ἀμήχανον· Ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν τῷ πόνῳ τοῦ κατὰ φύσιν ἐγένετο κρεῖττον. Καὶ μόνα ἄρα ταῦτα τῆς ἐπιμελείας ἰσχὺν διαδείκνυσιν; Οὐκ· ἀλλὰ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις. Ἀγαθὴ γῆ πέφυκεν, ἀλλ' ἀμεληθεῖσα χερσεύεται, καὶ ὅσῳ τῇ φύσει E
βελτίων ἐςὶ, τοσούτῳ μᾶλλον, ἐξαργηθεῖσα, δι' ἀμέλειαν

C. 11. ἐπιμελείαις] Hoc recte Stephanus recepit: eſt ſane in Rodolph. nec diſſentiunt A. E. Colleg. Nov. Flor. Vitioſum eſt ἐμμελείαις in Ald. Baſ. Xyl. Fabr. C. Harl. Moſc. 1. 2. At in Aug. ἀμελείαις, ſuperſcripto ἐπιμελείαις.

D. 5. ἀναλαβεῖν] Res ipſa poſtulabat, quamquam unus habeat Turneb. quem ſequitur Heuſingerus. Vulgo, ἂν λαβεῖν.

autem ſummo, verſari. Naturæ enim bonitatem ſocordia corrumpit: vitium doctrina corrigit: et quum facilia negligentes nos fugiunt, tum difficilia conſequimur accuratione. Et vero multarum rerum contemplatione addiſcere poſſis, quantum efficacitatis atque ad perficiendas res virium habeant induſtria atque labor. Nam et aquæ guttæ lapidem cavant: et ferrum atque æs manuum contrectatione atteruntur: et rotas curruum labore magno curvatas nullo poſſis conatu in priſtinam reſtituere directionem: et incurvos hiſtrionum lituos in rectum dirigere nulla vis queat. Adeo quod contra naturam eſt, labore efficitur, ipſa naturali facultate validius. Quid? an hæc duntaxat ſunt, quibus diligentiæ vis demonſtretur? Immo vero ſunt innumera porro alia. Solum telluris bonum fuit: cultura ceſſante ſterileſcit: quantoque melius fuit natura, tanto deterius fit

Digitized by Google

ἐξαπόλλυται. Ἀλλ' ἔστί τις ἀπόκροτος καὶ τραχυτέρα τοῦ δέοντος; ἀλλὰ γεωργηθεῖσα, παραυτίκα γενναίους καρποὺς ἐξήνεγκε. Ποῖα δὲ δένδρα οὐκ, ὀλιγωρηθέντα μὲν, στρεβλὰ φύεται καὶ ἄκαρπα καθίσταται, τυχόντα δὲ ὀρθῆς παιδαγωγίας, ἔγκαρπα γίνονται καὶ τελεσφόρα; Ποία δὲ σώματος ἰσχὺς οὐκ ἐξαμβλοῦται καὶ καταφθίνει, δι' ἀμέλειαν καὶ τρυφὴν καὶ καχεξίαν; τίς δ' ἀσθενὴς φύσις οὐ τοῖς γυμνασαμένοις καὶ καταθλήσασι πλεῖστον εἰς ἰσχὺν ἐπέδωκε;
5 Τίνες δ' ἵπποι καλῶς πωλοδαμνηθέντες, οὐκ εὐπειθεῖς ἐγένοντο τοῖς ἀναβάταις; τίνες δὲ ἀδάμαστοι μείναντες, οὐ σκληραύχενες καὶ θυμοειδεῖς ἀπέβησαν; Καὶ τί δεῖ τἄλλα θαυμάζειν, ὅπου γε τῶν θηρίων τῶν ἀγριωτάτων ὁρῶμεν πολλὰ καὶ τιθασευόμενα καὶ χειροήθη γιγνόμενα τοῖς πόνοις; Εὖ δὲ καὶ ὁ Θετταλὸς, ἐρωτηθεὶς τίνες εἰσὶν οἱ ἡμερώτατοι Θετταλῶν, ἔφη, Οἱ παυόμενοι πολεμεῖν. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; καὶ γὰρ τὸ ἦθός

F. 8. Καὶ γὰρ τὸ ἦθός ἐστι πολυχρόνιον] Corrigendum, Καὶ γὰρ τὸ ἦθος ἔθος ἐστι πολυχρόνιον, ut vidit ac vertit Xylander, a quo non longe abit Amiotus.

neglectu. Alia contra eſt tellus dura atque aſperior æquo, ea tamen culta præclaros illico edit fructus. Jam quæ arbores non tortuoſæ fiunt atque infrugiferæ, ſi per incuriam habeantur? quæ non frugiferæ fiunt atque fœcundæ, ſi recte educantur? Aut quorum corporum robur non hebeſcit atque diſſipatur ſocordia, luxu, pravaque habitudine? quis contra ita fuit invalida natura, ut non exercitationibus et certaminum ſtudio maxima fecerit ad robur incrementa? Qui vero equi a prima ætate recte domiti non parent ſeſſoribus? qui mature non ſubacti, duri cervices et feroces non extiterunt? Et quid attinet alia nos admirari, quando de beſtiis feriſſimis multas videmus cicures manſuetaſque labore redditas? Recte etiam Theſſalus ille, qui percontanti quinam Theſſalorum eſſent placidiſſimi, reſpondit, *Qui militandi finem feciſſent*. Cur vero inſiſtam pluribus recenſendis? quum mores ipſi Græco ſer-

ἐστὶ πολυχρόνιον· καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἐθικὰς ἄν τις 3
λέγῃ, οὐκ ἄν τι πλημμελεῖν δόξειεν. Ἑνὶ δὲ περὶ τούτων
ἔτι παραδείγματι χρησάμενος, ἀπαλλάξομαι τοῦ ἔτι περὶ
αὐτῶν μηκύνειν. Λυκοῦργος γὰρ ὁ τῶν Λακεδαιμονίων νο-
μοθέτης δύο σκύλακας τῶν αὐτῶν γονέων λαβὼν, οὐδὲν
ὁμοίως ἀλλήλοις ἤγαγεν· ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπέφηνε λίχνον καὶ
σινάμωρον, τὸν δὲ ἐξιχνεύειν καὶ θηρᾷν δυνατόν· εἶτα ποτὲ
τῶν Λακεδαιμονίων εἰς ταυτὸ συνειλεγμένων, Μεγάλη
τοι ῥοπὴ πρὸς ἀρετῆς κίνησιν ἐστὶν, ἄνδρες, ἔφησε, Λακε-
δαιμόνιοι, καὶ ἔθη, καὶ παιδεῖαι, καὶ διδασκαλίαι, καὶ βίων B
ἀγωγαὶ, καὶ ἐγὼ ταῦτα ὑμῖν αὐτίκα δὴ μάλα ποιήσω
φανερά· εἶτα προσαγαγὼν τοὺς δύο σκύλακας διαφῆκε,
καταθεὶς εἰς μέσον λοπάδα καὶ λαγωὸν κατ' εὐθὺ τῶν σκυλάκων·
καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὸν λαγωὸν ἦξεν· ὁ δὲ ἐπὶ τὴν λοπάδα ὥρμησε.
Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδέπω συμβαλεῖν ἐχόντων τί ποτε

A. 1. ἐθικὰς] Sic recte Fabricius, ex eoque Xylander et Stephanus. At ἰωνικὰς habent Ald. Baſ. E. Moſc. 1. 2. Reliqui aliter variant. Vide Animadverſiones.

A. 6. ὁμοίως] ὁμοίους Ald. Baſ. Moſc. 1. 2. Harl. Flor. Vulgatum primus recepit Fabricius e ſcriptis libris; hinc Xylander et Stephanus. Diſerte exſtat in Pol. Rodolph. Leonic. Jun. Anon. Nec reliqui libri mei diſſentiunt.

A. 9. κίνησιν] Ita omnes libri. Auctor aut ſcripſit, aut ſcribere debuit, κτῆσιν.

mone nihil ſint quam aſſuefactio diuturna: neque abs re morales virtutes dixeris *virtutes conſuetudinis* eorum lingua. Uno adhuc hujus rei exemplo propoſito, deſinam pluribus verbis iſta declarare. Lycurgus, is qui Lacedæmoniis leges poſuit, duos catulos iiſdem prognatos canibus diverſa omnino ratione educavit: alterum, delicatum et luxurioſum: alterum indagini et venationibus aptum reddens. Quodam inde tempore quum frequentes in concionem Lacedæmonii coiviſſent: Magnum, inquit, Spartani, ad virtutem adipiſcendam momentum adferunt aſſuefactio, educatio, doctrina, atque vitæ ratio; quod ego vobis jam nunc commonſtrabo: ſimulque duos iſtos catulos productos, poſita in medio patina et lepore, dimiſit. Quorum quum alter illico leporem, alter patinam peteret, neque

Digitized by Google

αὐτοῦ τοῦτο δύναται, καὶ τί βουλόμενος τοὺς σκύλακας ἐπιδείκνυσιν, Οὗτοι γονέων, ἔφη, τῶν αὐτῶν ἀμφότεροι, διαφόρου δὲ τυχόντες ἀγωγῆς, ὁ μὲν, λίχνος, ὁ δὲ θηρευτὴς ἀποβέβηκε. Καὶ περὶ μὲν ἐθῶν καὶ βίων ἀρκείτω ταῦτα.

C ε΄. Περὶ δὲ τροφῆς ἐχόμενον ἂν εἴη λέγειν. Δεῖ δὲ, ὡς ἐγὼ ἂν φαίην, αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τούτοις ὑπέχειν τοὺς μαστούς. Συμπαθέστερόν τε γὰρ θρέψουσι, καὶ διὰ πλείονος ἐπιμελείας, ὡς ἂν ἔνδοθεν, καὶ, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐξ ὀνύχων ἁπαλῶν ἀγαπῶσαι τὰ τέκνα. Αἱ τίτθαι δὲ καὶ αἱ τροφοὶ τὴν εὔνοιαν ὑποβολιμαίαν καὶ παρέγγραπτον ἔχουσιν, ἅτε μισθοῦ φιλοῦσαι. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις ὅτι δεῖ τὰς μητέρας ἃ γεγεννήκασιν, αὐτὰς τιτθεύειν καὶ τρέφειν. Διὰ γὰρ τοῦτο παντὶ ζώῳ τεκόντι τὴν ἐκ τοῦ γάλακτος τροφὴν ἐχορήγησεν. Σοφὸν δὲ ἄρα καὶ ἡ πρόνοια. διττοὺς ἐνέθηκε ταῖς γυναιξὶ τοὺς μαστοὺς, ἵνα, κἂν εἰ δίδυμα τέκοιεν, D διττὰς ἔχοιεν τὰς τῆς τροφῆς πηγάς. Χωρὶς δὲ τούτων

C. 5. ἁπαλῶν] Abeſt in Ald. Baſ. [illegible] Moſc. 1. 2. Harl. Flor. Aug. Addidit primus Fabricius ex ſcriptis, poſt eum Xyl. Steph. Eſt item in Pol. Rodolph. Leonic. Anonym. et reliquis meis.

etiamnum aſſequerentur Lacedæmonii quid ſibi catulis illis oſtendendis vellet; *Hi*, inquit, *iiſdem nati parentibus, diverſa educati ratione, ventri alter deditus, alter venaticus evaſerunt.* Dictum ſatis de aſſuefactione et vitæ inſtitutione.

V. Conſequens eſt ut de nutritione diſſeramus. Mea quidem ſententia matres ipſæ nutrire infantes atque lactare debent. Majore enim cum affectu animi alent eos, majoreque ſtudio, utpote intime et a teneris, quod aiunt, unguiculis diligentes. Nutricum enim amor ſubdititius atque adſcitus eſt, utpote mercedis gratia diligentium. Sed et ipſa natura docet, ipſis matribus lactandam eſſe atque alendam ſuam prolem. Ideo enim cuivis animali parienti alimentum lactis ſuppeditavit. Ac plane ſapiens eſt providentia, quæ bina mulieribus ubera dedit, ut etiam ſi gemellos partu edidiſſet, uterque haberet alimenti ſui fontem. Quod etiam ſi non ita eſſet, tamen

Digitized by Google

εὐνούστεραι τοῖς τέκνοις γίγνοιντ' ἄν, καὶ φιλητικώτεραι. Καὶ μὰ Δί' οὐκ ἀπεικότως. Ἡ συντροφία γὰρ ὥσπερ ἐπιτόνιόν ἐστι τῆς εὐνοίας. Καὶ γὰρ τὰ θηρία τῶν συντρεφομένων ἀποσπώμενα, ταῦτα ποθοῦντα φαίνεται. Μάλιστα μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφην, αὐτὰς πειρατέον τὰ τέκνα τρέφειν τὰς μητέρας· εἰ δ' ἄρ' ἀδυνάτως ἔχοιεν, ἢ διὰ σώματος ἀσθένειαν, γένοιτο γὰρ ἄν τι καὶ τοιοῦτον, ἢ πρὸς ἑτέρων τέκνων σπεύδουσαι γένεσιν· ἀλλὰ τάς γε τίτθας καὶ τροφοὺς, οὐ τὰς τυχούσας, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα σπουδαίας δοκιμαστέον ἐστί. Πρῶτον μὲν τοῖς ἤθεσιν Ἑλληνίδας. E
Ὥσπερ γὰρ τὰ μέλη τοῦ σώματος εὐθὺς ἀπὸ γενέσεως πλάττειν τῶν τέκνων ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἵνα ταῦτα ὀρθὰ καὶ ἀστραβῆ φύηται· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τὰ τῶν τέκνων ἤθη ῥυθμίζειν προσήκει. Εὔπλαστον γὰρ καὶ ὑγρὸν ἡ νεότης, καὶ ταῖς τούτων ψυχαῖς ἁπαλαῖς ἔτι τὰ μαθήματα ἐντήκεται·

D. 2. εὐνούστεραι] Secutus ſum Fabricium et Xylandrum. Εὖνοι καὶ eſt in Ald. Baſ. Steph. Moſc. 1. Et aliqui variant. Vide Animadverſ.

E. 5. Εὔπλαστον ——— μαλάττεται] Legitur hic locus ſine Plutarchi nomine in Sententiis Antonii et Maximi p. 704. Editionis Stobæi Wechel. ubi ἐντίθεται eſt pro ἐντήκεται.

illo nutritionis modo matres liberis reddantur benevolentiores, amoremque erga eos majorem concipiant. Neque id injuria. Convictus enim, quaſi intentio quædam eſt benevolentiæ: quando etiam a beſtiis ademptas alias quarum uſæ erant convictu, deſiderari videmus. Maxime igitur, ut dixi, tentandum hoc eſt, ut ipſæ matres mammam ſuis præbeant infantibus. Sin id præſtare nequeant, vel ob corporis invaletudinem; uſu enim hoc venire poteſt: vel quia ad novæ ſobolis feſtinant procreationem; ſaltem nutrices non quaſvis, ſed quam fieri poteſt maxime probas deligamus. Primum in hac re ſit, ut moribus eæ ſint Græcanicis. Sicut enim membra corporis ſtatim ab ipſis natalibus infantis ſunt fingenda, ut recta adoleſcant, neque diſtorqueantur: ita et jam inde ab initio indoles ejus informanda eſt. Eſt namque pueritia ob mollitiem efficta facilis, animiſque puerorum teneris etiamnum facile inſidet quod diſcunt:

Digitized by Google

πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάττεται. Καθάπερ γὰρ
F σφραγῖδες τοῖς ἁπαλοῖς ἐναπομάττονται κηροῖς· οὕτως αἱ μαθήσεις ταῖς τῶν ἔτι παιδίων ψυχαῖς ἐναποτυποῦνται. Καί μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαιμόνιος ἐμμελῶς παραινεῖν ταῖς τίτθαις μὴ τοὺς τυχόντας μύθους τοῖς παιδίοις λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τούτων ψυχὰς ἐξ ἀρχῆς, ἀνοίας καὶ διαφθορᾶς ἀναπίμπλασθαι συμβαίνῃ. Κινδυνεύει δὲ καὶ Φωκυλίδης ὁ ποιητὴς καλῶς παραινεῖν, λέγων,

Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκέμεν ἔργα.

ϛ'. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοῦτο παραλιπεῖν ἄξιόν ἐστιν, ὅτι καὶ τὰ παιδία τὰ μέλλοντα τοῖς τροφίμοις ὑπηρετεῖν, καὶ τούτοις σύντροφα γίνεσθαι, ζητητέον, πρώτιστα μὲν, σπουδαῖα τοὺς τρόπους· ἔτι μέντοι Ἑλληνικὰ καὶ περίτρανα
4 λαλεῖν, ἵνα μὴ, συναναχρωννύμενοι βαρβάροις καὶ τὸ ἦθος μοχθηροῖς, ἀποφέρωνταί τι τῆς ἐκείνων φαυλότητος. Καὶ οἱ παροιμιαζόμενοι δέ φασιν, οὐκ ἀπὸ τρόπου λέγοντες, ὅτι ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ.

F. 8. Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκέμεν ἔργα.] Ita Fabricius e ſcriptis libris: item Xyl. et Steph. At diſſentiunt Ald. Baſ. A. C. Harl. Coll. Nov Flor. Moſc. 2. qui habent Χρὴ παῖδ' ἔτ' ἐόντα καλὰ διδάσκειν ἔργα. Vid. Animadverſ.

ſicut contra quæ dura ſunt, ea difficulter molliuntur. Et ſicuti ſigilla mollibus imprimuntur ceris, ſic diſciplinæ puerilibus adhuc animis infiguntur. Ac mihi videtur divinus Plato nutricibus prudenter præcepiſſe ne quaſvis fabulas pueris recitent, ne horum animi a principio ſtoliditate ac pravitate occupentur. Sed et Phocylides videtur bene hortari hoc verſu,

Inſtituenda bonis eſt ipſa pueritia rebus.

VI. Cæterum ne id quidem prætermittendum eſt, debere pueros qui alumnis inſervient unaque alentur, quæri, primum qui boni ſint moribus: deinde, Græco utantur, eoque plano, ſermone: ne cum barbaris et pravos habentibus mores ſi conſueſcant, inde aliquid vitii ducant. Proverbio enim ſententia minime abſurda jactatur, *Si cum claudo habites, fore ut ſubclaudicare diſcas.*

Digitized by Google

ζʹ. Ἐπειδὰν τοίνυν ἡλικίαν λάβωσιν ὑπὸ παιδαγωγοῖς τετάχθαι, ἐνταῦθα δὴ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἑκτέον ἐστὶ τῆς τούτων καταστάσεως, ὡς μὴ λάθωσιν ἀνδραπόδοις ἢ βαρβάροις ἢ παλιμβόλοις τὰ τέκνα παραδόντες. Ἐπεὶ νῦν γε τὸ γινόμενον πολλοῖς, ὑπερκαταγέλαστόν ἐστι. Τῶν γὰρ δούλων τῶν σπουδαίων τοὺς μὲν, γεωργοὺς ἀποδεικνύουσι, τοὺς δὲ, ναυκλήρους, B τοὺς δὲ, ἐμπόρους, τοὺς δὲ, οἰκονόμους, τοὺς δὲ, δανειστάς· ὅ, τι δ᾽ ἂν εὕρωσιν ἀνδράποδον οἰνόληπτον καὶ λίχνον, πρὸς πᾶσαν πραγματείαν ἄχρηστον, τούτῳ φέροντες ὑποβάλλουσι τοὺς υἱούς. Δεῖ δὲ τὸν σπουδαῖον παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι τὴν φύσιν οἷόσπερ ἦν ὁ Φοῖνιξ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγός. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων ἔρχομαι φράσων. Διδασκάλους γὰρ ζητητέον τοῖς τέκνοις, οἳ καὶ τοῖς βίοις εἰσὶν ἀδιάβλητοι, καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι, καὶ ταῖς ἐμπειρίαις ἄριστοι. Πηγὴ γὰρ καὶ ῥίζα καλοκαγαθίας, τὸ νομίμου τυχεῖν C παιδείας. Καὶ καθάπερ τοὺς χάρακας οἱ γεωργοὶ τοῖς φυτοῖς

A. 7. πολλὴν ἐπιμέλειαν] πολλὴν abeſt in Ald. Baſ. Fabric. Xyl. A.C. Moſc. 1. Habet Rodolph. Schott. Jannot. Jun. hinc etiam Stephanus, nec diſſentiunt reliqui noſtri libri.

B. 7. τῶν εἰρημένων] Abeſt ab A.C. Moſc. 1. recte, opinor.

VII. Poſtquam eo ætatis puer pervenit, ut jam ſit pædagogo ſubdendus, ibi tum adhibenda eſt accuratio, ne filios noſtros per imprudentiam mancipiis aut barbaris, aut levibus hominibus tradamus. Nam pluſquam deridiculum eſt quod hodie pleriſque uſuvenit, qui quum ſervorum quos habent probos, alios agriculturæ, alios rei nauticæ, alios mercaturæ, alios adminiſtrationi rei familiaris, alios uſuræ exercendæ adhibeant: ſi quod inveniunt mancipium ebrioſum ac gulæ deditum, et ad omnia inutile negotia, id liberis præficiunt. Oportet autem bonum pædagogum eo eſſe ingenio, quo fuit Phœnix Achillis pædagogus. Nunc, quod omnium eſt eorum, quæ hactenus dixi, maximum atque ſummum, dicere aggrediar. Quærendi ſunt liberis magiſtri quorum et inculpata ſit vita, et mores juſtæ reprehenſioni non obnoxii, et peritia minime vulgaris. Fons enim et radix virtutis atque honeſtatis vitæ, eſt inſtitutio proba. Utque agricolæ ſtirpibus pedamenta

Digitized by Google

παρατιθέασιν, οὕτως οἱ νόμιμοι τῶν διδασκάλων, ἐπιμελεῖς τὰς ὑποθήκας καὶ παραινέσεις παραπηγνύουσι τοῖς νέοις, ἵν' ὀρθὰ τούτων βλαστάνοι τὰ ἤθη. Νῦν δέ τις καὶ καταπτύσειε τῶν πατέρων ἐνίων οἵτινες πρὶν δοκιμάσαι τοὺς μέλλοντας διδάσκειν, δι' ἄγνοιαν, ἔσθ' ὅτε καὶ δι' ἀπειρίαν, ἀνθρώποις ἀδοκίμοις καὶ παρασήμοις ἐγχειρίζουσι τοὺς παῖδας. Καὶ οὔπω τοῦτό ἐστι καταγέλαστον, εἰ καὶ δι' ἀπειρίαν αὐτὸ πράττουσιν· ἐκεῖνο δὲ ἐσχάτως ἄτοπον·
D τὸ ποῖον; ἐνίοτε γὰρ εἰδότες, αἰσθομένων μᾶλλον αὐτοῖς τοῦτο λεγόντων, τὴν ἐνίων τῶν παιδευτῶν ἀπειρίαν ἅμα καὶ μοχθηρίαν, ὅμως τούτοις ἐπιτρέπουσι τοὺς παῖδας· οἱ μὲν ταῖς τῶν ἀρεσκομένων ἡττώμενοι κολακείαις· εἰσὶ δὲ οἱ δεομένοις χαριζόμενοι φίλοις· παρόμοιον ποιοῦντες ὥσπερ ἂν εἴ τις τῷ σώματι κάμνων, τὸν σὺν ἐπιστήμῃ δυνηθέντα ἂν σῶσαι, παραλιπὼν, φίλῳ

D. 1. αἰσθομένων μᾶλλον] Ita Fabricius dedit, neſcio an ex ſcripto libro: item eſt in Rodolph. Leonic. Xyl. Vulcob. Heuſing. Vulgo male αἰσθομένους μᾶλλον in Editis Ald. Baſ. et ſcriptis meis omnibus.

D. 2. παιδευτῶν] Sic Fabric. Rodolph. Jun. Steph. Παιδευόντων habent Ald. Baſ. Xyl. Male παιδευθέντων A. . E. Moſc. 1. 2. Flor. in A. tamen ſuperſcriptum παιδευόντων. Ex Harl. Colleg. Nov. Aug. nil a vulgato diverſum notatum eſt.

D. 4. ἀρεσκομένων] Non male ἀρεσκευομένων habent Moſc. 2. Anonym. Turn. Vulc. Bong.

apponunt, ſic probi magiſtri accuratis præceptis admonitionibuſque adoleſcentes ſuffulciunt, ut mores recti inde germinent. Nunc vero etiam deſpuas in contumeliam quorundam parentum, qui prius quam futuri magiſtri ullum fecerint periculum, ignoratione aliquando aut etiam imperitia decepti, non ſpectatis adeoque etiam malæ notæ hominibus filios ſuos committunt. Quamquam non hoc eſt uſque adeo ridiculum, ſiquidem imprudentia pecoatur. Illud extreme abſurdum, quod aliquando, monentibus qui id melius norunt, ſcientes quanta ſit magiſtrorum quorundam imperitia juxta atque pravitas, iis tamen ſuos mandant liberos, vel adulationibus blandientium victi, vel rogantibus eam amicis gratiam dantes: quod perinde eſt ac ſi quis ægrotans, omiſſo qui arte mederi poſſit medico, in amici

χαριζόμενος, τὸν δι' ἀπειρίαν ἀπολέσοντα ἂν αὐτὸν προέλοιτο· ἢ ναύκληρος τὸν ἄριστον ἀφεὶς, τὸν χείριστον δοκιμάσειε, φίλου δεηθέντος. Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες, πατήρ τις καλούμενος, πλείω λόγον τῆς τῶν δεομένων ποιεῖται χάριτος E ἢ τῆς τῶν τέκνων παιδεύσεως; Εἶτ' οὐκ εἰκότα πολλάκις ὁ Κράτης ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς ἔλεγεν, ὅτι εἴπερ ἄρα δυνατὸν ἦν, ἀναβάντα ἐπὶ τὸ μετεωρότατον τῆς πόλεως ἀνακραγεῖν μέρος, Ὦ ἄνθρωποι, ποῖ φέρεσθε, οἵτινες χρημάτων μὲν κτήσεως πέρι πᾶσαν ποιεῖσθε σπουδὴν, τῶν δ' υἱέων, οἷς ταῦτα καταλείψετε, μικρὰ φροντίζετε; Τούτοις δ' ἂν ἔγωγε προσθείην, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πατέρες παραπλήσιον ποιοῦσιν, οἷον εἴ τις τοῦ μὲν ὑποδήματος φροντίζοι, τοῦ δὲ ποδὸς ὀλιγώρως ἔχοι. Πολλοὶ δὲ εἰς τοσοῦτον τῶν πατέρων προβαίνουσι φιλαργυρίας ἅμα καὶ μισοτεκνίας, F ὥσθ', ἵνα μὴ πλείονα μισθὸν τελέσειαν, ἀνθρώπους τοὺς μηδενὸς τιμίους αἱρεῖσθαι τοῖς τέκνοις παιδευτὰς, εὔωνον ἀμαθίαν

E. 3. ὁ Κράτης] Hoc omnes plane libros occupavit. Sive auctoris, ſive librarii, ſit error, ſcribendum erat Σωκράτης ex Platone Clitophonte p. 255. D. Et ita in verſione certe correxi.

F. 3. παιδευτὰς] Abeſt ab A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Aug. Nec requiram.

gratiam deligat a quo ob ejus inſcitiam necetur: aut repudiato navis optimo rectore, amico petente peſſimum deligat. Pro deum atque hominum fidem! patris nomen gerit aliquis, et majorem habet rationem gratiæ petentium, quam liberorum inſtitutionis? Nonne conſentaneum eſt quod antiquus ille Socrates dixit? ſe, ſi fieri poſſet, altiſſimo urbis loco conſcenſo proclamaturum, *Quo tenditis homines, qui rei faciundæ omne impenditis ſtudium: filiis, quibus opes veſtras relinquetis, curam perparvam?* Quibus ego adderem, tales patres perinde agere ac ſi quis de calceo ſit ſolicitus, pedem nihil curet. Multi etiam parentes eo progrediuntur et avaritiæ et in liberos ſuos odii, ut, ne majorem opus habeant mercedem pendere, magiſtros filiis conducant homines nullius pretii: inſcitiam ſectantes vilem. Quamobrem Ariſtippus patrem excordem neque in-

διώκοντες. Ἧι καὶ Ἀρίστιππος οὐκ ἀκόμψως, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀστείως ἐπέσκωψε τῷ λόγῳ πατέρα νοῦ καὶ φρενῶν κενόν. Ἐρωτήσαντος γάρ τινος αὐτόν, πόσον αἰτοίη μισθὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως, Χιλίας ἔφη δραχμάς. Τοῦ δὲ, Ἡράκλεις, εἰπόντος, ὡς ὑπέρ πολυ τὸ αἴτημα· δύναμαι γὰρ ἀνδράποδον χιλίων πρίασθαι· Τοι-
5 γαροῦν (εἶπε) δύο ἕξεις ἀνδράποδα, καὶ τὸν υἱόν, καὶ ὃν ἂν πρίῃ. Τὸ δ' ὅλον πῶς οὐκ ἄτοπον; τῇ μὲν δεξιᾷ συνεθίζειν τὰ παιδία δέχεσθαι τὰς τροφάς, κἂν προτείνῃ τὴν ἀριστεράν, ἐπιτιμᾶν· μηδεμίαν δὲ ποιεῖσθαι πρόνοιαν τοῦ λόγων ἐπιδεξίων καὶ νομίμων ἀκούειν. Τί οὖν συμβαίνει τοῖς θαυμαστοῖς πατράσιν, ἐπειδὰν κακῶς μὲν θρέψωσι, κακῶς δὲ παιδεύσωσι τοὺς υἱεῖς, ἐγὼ φράσω· ὅταν γὰρ εἰς ἄνδρας ἐγγραφέντες, τοῦ μὲν ὑγιαίνοντος καὶ τεταγμένου βίου καταφρονήσωσιν, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτάκτους καὶ ἀνδραποδώδεις ἡδο-
B νὰς ἑαυτοὺς κρημνίσωσι, τότε δὴ μεταμέλονται τὴν τῶν τέκνων προδεδωκότες παιδείαν, ὅτε οὐδὲν ὄφελος, τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασιν ἀδημονοῦντες. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν,

elegante et perurbano ſermone pupugit: a quo interrogatus quantum mercedis pro filii ſui inſtitutione poſceret, Mille denarios, reſpondit, eoque exclamante, Hercules, ut valde nimium exigis, quum poſſim mille denariis ſervum emere! *Preinde*, dixit, *duo habebis mancipia*, filium ſcilicet tuum, et id quod emeris. Denique qui non ſit abſurdum, quum aſſuefacias puerum ut alimentum dextra ſumat manu, increpeſque ſi lævam porrigat; nullam interim te curam adhibere ut dextros proboſque is ſermones audiat? Jam quid eveniat mirificis iſtis parentibus, poſtquam liberos male enutritos male inſtituerunt, audi. Poſtquam hi ſumta jam virili toga, contempta ſana et compoſita vitæ ratione, in incompoſitas atque ſerviles voluptates ſeſe præcipitaverunt; tum demum eos pœnitet neglectæ liberorum inſtitutionis, mœrorem ex eorum ſceleribus percipientes, quem nulla ſubſequitur utilitas. Alii enim adulatores ſibi

Digitized by Google

κόλακας καὶ παρασίτους ἀναλαμβάνουσιν, ἀνθρώπους ἀσήμους καὶ καταράτους, καὶ τῆς νεότητος ἀνατροπέας καὶ λυμεῶνας· οἱ δέ τινες ἑταίρας καὶ χαμαιτύπας μισθοῦνται, σοβαρὰς καὶ πολυτελεῖς· οἱ δὲ κατοψοφαγοῦσιν· οἱ δὲ εἰς κύβους καὶ κώμους ἐξοκέλλουσιν· ἤδη δέ τινες καὶ τῶν νεανικωτέρων ἅπτονται κακῶν, μοιχεύοντες καὶ κιττοφοροῦντες, καὶ μίαν ἡδονὴν θανάτῳ τιμώμενοι. Φιλοσόφῳ δὲ ὁμιλήσαντες οὗτοι, οὐ τοῖς ἴσοις πράγμασιν ἑαυτοὺς ἂν καταπειθεῖς παρέσχοντο· καὶ τόγε C παράγγελμα τοῦ Διογένους ἔμαθον ἄν, ὃς φορτικῶς μὲν τοῖς ῥήμασιν, ἀληθῶς δὲ τοῖς πράγμασι παραινεῖ, καί φησιν, Εἴσελθε εἰς πορνεῖόν ποι, ἵνα μάθῃς ὅτι τῶν ἀναξίων τὰ τίμια οὐδὲν διαφέρει.

η'. Συνελὼν τοίνυν ἐγώ φημι, καὶ χρησμολογεῖν μᾶλλον ἢ παραινεῖν δόξαιμ' ἂν εἰκότως, ὅτι ἓν πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον, ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία

B. 6. μισθοῦνται] Ita Steph. Anonym. et Flor. in margine. At λυτροῦνται Ald. Baſ. Fabr. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. 2. Flor. Harl. Colleg. Nov. Mez.

B. 9. κιττοφοροῦντες] Forte legendum κοιλιοφθοροῦντες: quod in Aug. eſſe perhibet Schneiderus: conſentit Amiotus. Κισσοφοροῦντες habent codices Fabricii, Pol. Vulc. Bong. Reliqui omnes vulgatum tenent.

adjungunt ac paraſitos, hominum genus pravum et execrabile, perniciem, peſtemque juventutis: alii ſcorta et meretrices redimunt, protervas atque ſumptuoſas: alii abliguriunt ſua: alii in aleam et comeſſationes a recto vitæ curſu efferuntur: ſunt qui et majora audent flagitia, adulterantes, orgia Bacchi obeuntes, et vel unam voluptatem morte redimendam putantes. Qui ſi verſati cum philoſopho aliquo fuiſſent, numquam profecto talibus ſeſe emancipaſſent rebus: ſed Diogenis ſaltem præceptum didiciſſent: qui verbis quidem inſolentibus, vere tamen, quod ad res ipſas attinet, monuit, *Ingredere lupanar aliquando, ut diſcas nihil res honeſtas ab indignis differre.*

VIII. Ut autem una ſumma rem totam explicem, etſi haud injuria vaticinari potius quam præcipere videri poſſum, ita pronuntio: unum eſſe primum, idemque et medium et ultimum in hac re caput, educationem rectam, legiti-

Digitized by Google

νόμιμός ἐστι· καὶ ταῦτα φορὰ καὶ συνεργὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ
πρὸς εὐδαιμονίαν φημί. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν,
D ἀνθρώπινα καὶ μικρὰ, καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν.
Εὐγένεια καλὸν μὲν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν. Πλοῦτος
δὲ τίμιον μὲν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα· ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐχόντων
πολλάκις ἀφείλετο, τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσασι φέρουσα προσή-
νεγκε· καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος, σκοπὸς ἔκκειται τοῖς
βουλομένοις βαλλάντια τοξεύειν, κακούργοις οἰκέταις καὶ
συκοφάνταις· καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις
μέτεστι. Δόξα γε μὴν, σεμνὸν, ἀλλ' ἀβέβαιον. Κάλ-
λος δὲ περιμάχητον μὲν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον. Ὑγίεια
δὲ, τίμιον μὲν, ἀλλ' εὐμετάστατον. Ἰσχὺς δὲ ζηλωτὸν μὲν,
ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ. Τὸ δὲ ὅλον, εἴ τις ἐπὶ
E τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ φρονεῖ, μαθέτω γνώμης διαμαρ-
τάνων. Πόσον γὰρ ἐστιν ἰσχὺς ἀνθρωπίνη τῆς τῶν ἄλ-

D. 3. τίμιον μὲν] μὲν excidit ex Stephani editione, et omiſerunt item quæ eam ſecutæ ſunt Editiones Græco-Latinæ. Omnes alii libri habent.
E. 2. Πόστον] Πόσον Ald. Baſ. Moſc. 2. Harl. Coll. Nov. Vulgatum vero habent Fabricii codices duo, Xyl. Pol. Rodolph. Leonic. A. C. E. Aug. Flor. Moſc. 1.

mamque inſtitutionem: atque hæc ego conducere et adjumentum ad parandam virtutem afferre aio, adque felicitatem. Nam reliqua quidem bona, humana ſunt, exigua neque digna in quæ operam impendas. Natalium ſplendor res eſt præclara ſane: ſed bonum a majoribus profectum. Divitiæ in pretio ſunt: verum earum poſſeſſio a fortuna pendet: quæ eas ſæpenumero ademit habentibus, et non ſperantibus obtulit: magnæ opes tanquam ſcopus propoſitæ ſunt iis qui cupiunt loculos exhaurire, ſervis maleficis, ac calumniatoribus: et, quod maximum eſt, etiam peſſimis adſunt divitiæ. Gloria res eſt ut venerabilis, ita inſtabilis. Pulchritudo optabilis, ſed parvo durans tempore. Sanitas pretioſa res eſt, eademque facile mutatur. Robur digna res laude ac voto, ſed morbo ac ſenectute facile aboletur. Quanquam, ut uno verbo dicam, qui ob vires corporis ſibi plaudit, ſcire debet ſe a vero aberrare. Quantum enim eſt

Digitized by Google

λων ζώων δυνάμεως; λέγω δὲ, οἷον ἐλεφάντων καὶ ταύρων καὶ λεόντων. Παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ θεῖον. Καὶ δύο τὰ πάντων ἐστὶ κυριώτατα ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει, νοῦς καὶ λόγος. Καὶ ὁ μὲν νοῦς, ἀρχικός ἐστι τοῦ λόγου· ὁ δὲ λόγος, ὑπηρετικὸς τοῦ νοῦ· τύχῃ μὲν ἀνάλωτος, συκοφαντίᾳ δὲ ἀναφαίρετος, νόσῳ δ' ἀδιάφθορος, γήρᾳ δ' ἀλύμαντος. Μόνος γὰρ ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ· καὶ ὁ χρόνος τἄλλα πάντ' ἀφαιρῶν, τῷ γήρᾳ προστίθησι τὴν ἐπιστήμην. F
Ὅ γε μὴν πόλεμος χειμάῤῥου δίκην πάντα σύρων καὶ πάντα παραφέρων, μόνην οὐ δύναται παιδείαν παρελέσθαι. Καί μοι δοκεῖ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς φιλόσοφος ἀξιομνημόνευτον ποιῆσαι ἀπόκρισιν, ὅτε Δημήτριος ἐξανδραποδισάμενος τὴν πόλιν, εἰς ἔδαφος κατέβαλε, καὶ τὸν Στίλπωνα ἤρετο μή τι ἀπολωλεκὼς εἴη· καὶ ὅς, Οὐ δῆτα, εἶπε, πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν. Σύμφωνος δὲ 6
καὶ συνῳδὸς καὶ ἡ Σωκράτους ἀπόκρισις ταύτῃ φαίνεται.

hominis robur cum aliorum animalium robore comparatum? elephantorum, puta, taurorum, leonum. Doctrina omnium quæ nobis adſunt bonorum ſola immortalis eſt et divina. Sunt enim duo in hominis natura principatum facile obtinentia, Mens et Ratio: quorum Mens rationi præeſt, Ratio Mentis imperia exequitur: hæc fortunæ non obnoxia, nulla calumnia auferri, nullo morbo corrumpi, ſenectute lædi non poſſunt. Sola enim mens ſeneſcens juveneſcit, et tempus, quum adimat alia, ſenectuti apponit ſcientiam. Et bellum quum torrentis in morem omnia proruat, ſolam doctrinam auferre nequit. Ac mihi quidem videtur dignum memoratu Stilponis Megarenſis philoſophi dictum: qui a Demetrio, quo is tempore Megaram civibus in ſervitutem abductis ſolo æquavit, interrogatus ecquid ſuarum rerum amiſiſſet? *Nihil ſe amiſiſſe*, reſpondit: *neque enim bellum virtutem inter ſpolia capere*. Cui concinit atque conſonat Socratis illud; qui Gorgiæ, niſi fallor, quæ-

Καὶ γὰρ οὗτος, ἐρωτήσαντος αὐτόν, μοι δοκεῖ, Γοργίου, ἣν ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως ὑπόληψιν, καὶ εἰ νομίζοι τοῦτον εὐδαίμονα εἶναι, Οὐκ οἶδα, ἔφησε, πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔχει· ὡς τῆς εὐδαιμονίας ἐν τούτοις οὐκ ἐν τοῖς τυχηροῖς ἀγαθοῖς κειμένης.

θ'. Ὥσπερ δὲ παραινῶ τῆς παιδείας τῶν τέκνων μηδὲν ποιεῖσθαι προυργιαίτερον, οὕτως αὖ πάλιν φημὶ δεῖν τῆς ἀδιαφθόρου καὶ ὑγιαινούσης ἔχεσθαι· τῶν δὲ πανηγυρικῶν
3 λήρων ὡς πορρωτάτω τοὺς υἱεῖς ἀπάγειν. Τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. Μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ καὶ Εὐριπίδης, λέγων,

Ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον,
Εἰς ἥλικας δὲ κὠλίγους σοφώτερος.
——————— Οἱ γ' ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν.

Ὁρῶ δ' ἔγωγε τοὺς τοῖς συρφετώδεσιν ὄχλοις ἀρεστῶς καὶ κεχαρισμένως ἐπιτηδεύοντας λέγειν, καὶ τὸν βίον ὡς τὰ πολλὰ ἀσώτους καὶ φιληδόνους ἀποβαίνοντας. Καὶ νὴ Δί'

renti quid de Perſarum rege ſentiret, et an eum felicem eſſe putaret, *Ignoro*, reſpondit, *quippe neſcio virtute et doctrina præditus ſit, necne:* ſcilicet in his felicitatem, non in fortunæ obnoxiis bonis, ponebat Socrates.

IX. Porro quemadmodum hortor, ut inſtitutione liberorum nihil habeamus antiquius: ita rurſum moneo, ſectandam eſſe eam, quæ corruptelarum vacua et ſana ſit, rationem: et a nugis iſtis ad populares cœtus comparatis quam longiſſime abducendum filios. Vulgo enim placere, ſapientibus eſt diſplicere. Teſtimonium mihi perhibet Euripides his verbis,

Ad turbam ego verba facere ſum imperitior,
Inter ſed æquales paucoſque doctior.
Habet hoc locum: nam qui inter doctos nil valent,
Gratior apud vulgum eſt eorum oratio.

Equidem animadverti, qui in eo ſtudium ſuum ponunt, ut dicendo placere promiſcuis turbis hominum, eorumque reportare poſſint gratiam, eorum vitam fere intemperantem voluptatibuſque deditam exiſtere. Idque optimo, me Her-

Digitized by Google

εἰκότως. Εἰ γὰρ ἄλλοις ἡδονὰς παρασκευάζοντες, ἀμελοῦσι τοῦ καλοῦ, σχολῇ γ' ἂν τῆς ἰδίας ἡδυπαθείας καὶ τρυφῆς ὑπεράνω τὸ ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς ποιήσαιντο, ἢ τὸ σῶφρον ἀντὶ C
τοῦ τερπνοῦ διώξαιεν. Πρὸς δὲ τούτοις, τί ἂν τοὺς παῖδας χρηστὸν ἕτερον διδάξαιμεν, καὶ τίσιν ἀγαθοῖς ἐπιφύεσθαι παραινέσαιμεν; καλὸν γάρ τοι, μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν μήτε πράττειν, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, Χαλεπὰ τὰ καλά. Οἱ δ' αὐτοσχέδιοι τῶν λόγων, πολλῆς εὐχερείας καὶ ῥᾳδιουργίας εἰσὶ πλήρεις, οὔθ' ὅθεν ἀρκτέον, οὔθ' ὅποι παυστέον ἐστὶν, εἰδότων. Χωρὶς δὲ τῶν ἄλλων πλημμελημάτων, οἱ ἂν ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγωσιν, εἰς ἀμετρίαν δεινὴν ἐμπίπτουσι καὶ πολυλογίαν. Σκέψις δ' οὐκ ἐᾷ τῆς ἱκνουμένης συμμετρίας τὸν λόγον ἐμπίπτειν. Ὁ Περικλῆς, ὡς ἡμῖν ἀκούειν παραδέδοται, καλούμενος ὑπὸ τοῦ δήμου, πολλάκις οὐχ ὑπήκουσε, λέγων D
ἀσύντακτος εἶναι. Ὡσαύτως δὲ καὶ Δημοσθένης ζηλωτὴς

C. 2. Πρὸς δὲ τούτοις—παραινέσαιμεν] Ineptum ſane dictum; cujus loco habent lacunam A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. In margine tamen habet A.
C. 10. ἐμπίπτουσι] ἐκπίπτουσι Harl. Flor. Aug.
C. 11. ἐμπίπτειν] ἐκπίπτειν Ald. Baſ. Fabr. Xyl. Moſc. 1. 2. a correctore. Flor.

cle, jure. Qui enim ita ſe comparant, ut hominibus nullam honeſtatis rationem ducentibus voluptates concilient, multum abeſt ii ut propriæ oblectationi atque luxuriæ prælaturi ſint ea quæ recta ſunt atque ſana, aut pro dulcibus moderata ſectaturi. Ad hæc, quid pueros utile docebimus aliud, aut quibus eos bonis inhærere jubebimus? Pulchrum eſt profecto nihil fruſtra neque dici, neque agi: et in proverbio eſt, *Difficilia eſſe ea quæ ſint pulchra.* Verum orationes ex tempore habitæ, plenæ ſunt multæ levitatis atque vanitatis, neque initium habentes aptum neque finem. Ac præter alia delicta, qui ſubito dicunt, in periculoſam incidunt verborum redundantiam atque loquacitatem; quum meditatio non ſinat orationem modi proportionem fineſque tranſilire. Narrant, Periclem ſæpenumero vocatum a populo, non obtemperaſſe, quod *ſe negaret eſſe præmeditatum.* Eodemque modo Demoſthenes, æmulus ejus in

Digitized by Google

τῆς τούτου πολιτείας γενόμενος, καλούντων αὐτὸν τῶν
Ἀθηναίων σύμβουλον, ἀντέβαινεν, Οὐ συντέταγμαι, λέ-
γων. Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἀδέσποτός ἐστι καὶ πεπλασ-
μένη παράδοσις. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Μειδίου τὴν τῆς σκέψ-
εως ὠφέλειαν ἐναργῶς παρίστησι. Φησὶ γοῦν, Ἐγὼ
δ' ἐσκέφθαι μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, φημὶ, κοὐκ ἂν ἀρνηθείην
καταμεμελετηκέναι γε ὡς ἐνῆν μάλιστα ἐμοί· καὶ γὰρ ἂν
ἄθλιος ἦν, εἰ τοιαῦτα παθὼν καὶ πάσχων, ἠμέλουν ὧν
περὶ τούτων ἐρεῖν ἔμελλον. Τὸ δὲ δὴ παντάπασιν ἀπο-
E δοκιμάζειν τῶν λόγων τὴν ἑτοιμότητα, ἢ πάλιν αὖ ταύ-
την οὐκ ἐπ' ἀξίοις ἀσκεῖν, οὐ φαίην ἂν ἔγωγε· ἀλλ' ὡς ἐν
φαρμάκου μοίρᾳ τοῦτο ποιητέον ἐστί. Μέχρι δὲ τῆς τῶν
ἀνδρῶν ἡλικίας, οὐδὲν ἐκ τοῦ παρατυχόντος ἀξιῶ λέγειν·
ἀλλ' ὅταν τις ῥιζώσῃ τὴν δύναμιν, τότε τῶν καιρῶν
καλούντων, ἐλευθεριάζειν τοῖς λόγοις προσῆκον. Ὥσπερ

D. 9. καταμεμελετηκέναι] Verius in Demoſthenis exſtat exemplis καὶ μεμελετηκέναι.
E. 2. ἐπ' ἀξίοις] Ita recte Fabric. Mez. Reliqui male ἐπαξίως.

republica gerenda rationis, quum ab Athenienſibus ad conſilium dandum vocaretur, recuſavit, *Se non eſſe commentatum ſecum rem*, inquiens. Verum hæc fortaſſis nullo auctore tradita ſunt, et conficta. In oratione quidem Midiana evidenter commendat meditationis utilitatem. Sunt enim hæc ejus verba. *Ego vero, Athenienſes, meditatum me eſſe profiteor: neque inficiabor, me, quantum omnino in me fuit, ſtudioſe commentatum eſſe orationem; profecto enim miſer eſſem, ſi talia perpeſſus, atque etiamnum ſuſtinens, ea neglexiſſem quæ in mea mihi cauſa erant dicenda.* Interim ego ſubitam orationem neque improbandam prorſus, neque rebus non dignis adhibendam aio: ſed inſtar medicamenti uſurpandam cenſeo. Tamen ante virilem ætatem non permitto ad ſubito oblatum argumentum orare. Ubi facultas diſſerendi radices egerit, tunc invitante occaſione libere uti oratione licebit. Nam, quemadmodum qui diu

Digitized by Google

γὰρ οἱ πολὺν χρόνον δεθέντες, κἂν λυθῶσιν ὕστερον, ὑπὸ τῆς πολυχρονίου τῶν δεσμῶν συνηθείας οὐ δυνάμενοι F
βαδίζειν, ὑποσκελίζονται· τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ πολλῷ χρόνῳ τὸν λόγον σφίγξαντες, κἂν εἴ ποτε ἐκ τοῦ παραχρῆμα δεήσειεν εἰπεῖν, οὐδὲν ἧττον τὸν αὐτὸν τῆς ἑρμηνείας χαρακτῆρα φυλάσσουσι. Τὸ δὲ ἔτι παῖδας ὄντας ἐᾶν ἐπὶ καιροῦ λέγειν, ματαιολογίας τῆς ἐσχάτης αἴτιον καθίσταται. Ζωγράφος, φασὶν, ἄθλιος Ἀπελλῇ δείξας εἰκόνα, Ταύτην, ἔφη, νῦν γέγραφα· ὁ δὲ, Καὶ ἢν μὴ λέγῃς, εἶπεν, οἶδα ὅτι ταχὺ γέγραπται· θαυ- 7
μάζω δὲ πῶς οὐχὶ τοιαύτας πλείους γέγραφας. Ὥσπερ τοίνυν, (ἐπανάγω γὰρ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου ὑπόθεσιν) τὴν θεατρικὴν καὶ παρατράγῳδον, οὕτως αὖ πάλιν καὶ τὴν σμικρολογίαν τῆς λέξεως καὶ ταπείνωσιν παραινῶ διευλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν· ἡ μὲν γὰρ ὑπέρογκος, ἀπολίτευτός ἐστιν· ἡ δὲ ἰσχνὴ, λίαν ἀνέκπληκτος. Καθάπερ δὲ τὸ σῶμα οὐ μόνον ὑγιεινὸν, ἀλλὰ καὶ εὐεκτικὸν εἶναι χρή· καὶ

fuerunt vincti, poſtmodo ſoluti, ob diuturnam vinculorum conſuetudinem ambulare neſcientes, titubant: ita qui orationem multo a tempore conſtructam tenuerunt, ii etiamſi aliquando oporteat ſubito dicere, nihilominus eandem tamen interpretationis formam retinent. Adhuc pueritiam agentibus vero permittere ut ex tempore dicant, cauſam præbet extremæ vaniloquentiæ. Ferunt, quendam ineptum pictorem Apelli imaginem oſtendiſſe, quam ſubito a ſe pictam diceret: tuliſſeque id ab Apelle reſponſi, *Video vel te tacente eam eſſe feſtinanter pictam, ſed id miror, quod non plures tales eo ſpatio temporis pinxeris.* Sicut igitur (redeo enim ad inſtitutum) orationis formam theatralem nimiſque tragicam juſſi, ita rurſum jubeo nimiam dictionis humilitatem atque exilitatem attentę vitare atque fugere; nam et nimio turgens faſtu, ad res civiles inepta eſt: et nimis gracilis, nihil habet ad percellendum roboris. Ac ſicuti corpus non ſanum modo, ſed et firmo habitu eſſe: ſic

Digitized by Google

B τὸν λόγον ὑγιαίνοντα οὐκ ἄνοσον μόνον, ἀλλὰ καὶ εὔρωστον εἶναι δεῖ. Τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλὲς ἐπαινεῖται μόνον, τὸ δὲ ἐπικίνδυνον, καὶ θαυμάζεται. Τὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχων, καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ διαθέσεως· οὔτε γὰρ θρασὺν, οὔτ' ἄτολμον καὶ καταπλῆγα προσήκει εἶναι· τὸ μὲν γὰρ εἰς ἀναισχυντίαν, τὸ δὲ εἰς ἀνδραποδωδίαν περιΐσταται· ἔντεχνον δὲ, τὸ τὴν μέσην ἐν ἅπασι τέμνειν ἐμμελέστατα. Βούλομαι δ' ἕως ἔτι μέμνημαι τῆς παιδείας, ὡς ἔχω δόξης περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι τὸν μονόκωλον λόγον, πρῶτον μὲν ἀμουσίας οὐ μικρὸν ποιοῦμαι τεκμήριον· ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν ἁψίκορον, καὶ πάντη ἀνεπίμονον εἶναι νομίζω. Μονῳδία γὰρ ἐν ἅπασιν

C ἐστὶ πλήσμιόν τε καὶ προσάντες· ἡ δὲ ποικιλία, τερπνόν· καθάπερ κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἀκούσμασιν ἢ θεάμασιν.

ι. Δεῖ τοίνυν τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον μηδενὸς

B. 3. Τὴν δὲ] Forte legendum ἣν δὲ.
B. 7. ἐμμελέςατα[Præſtat ἐμμελῶς τε, ut habent C. E. Flor. Xyl. Leonic. Rodolph. Valc. Bong.

oratio non morbo tantum carere, ſed et vires habere debet. Tuta enim laudantur duntaxat: quæ etiam cum periculo ſunt conjuncta, porro et in admiratione ſunt. Eademque eſt mea de animi affectione ſententia: quem neque ferocem, neque inaudacem dejectumque eſſe convenit; quorum illud impudentiæ, hoc ſervili cuidam ſubmiſſioni mentis anſam præbet; artificioſum vero eſt, atque accuratum, in omnibus medium tenere. Ac dum adhuc inſtitutionis hujus memini, volo meam de oratione ſententiam exponere. Orationem ego prorſus uniformem primum pro ſigno inelegantis ingenii non parvo reputo: deinde eam et in exercitatione ſtatuo faſtidium gignere, et plane non poſſe diu placere. Ubique enim unius tenoris cantilena ſatietatem affert, et offendit: varietas delectat et hic et ubique, ut in auditionibus et ſpectaculis.

X. Oportet ergo puerum ingenuum ne eas quidem diſ-

Digitized by Google

μηδὲ τῶν ἄλλων τῶν καλουμένων ἐγκυκλίων παιδευμάτων μήτε ἀνήκοον μήτε ἀθέατον ἐᾶν εἶναι, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ παραδρομῆς μαθεῖν, ὥσπερεὶ γεύματος ἕνεκεν, (ἐν ἅπασι γὰρ τὸ τέλειον ἀδύνατον) τὴν δὲ φιλοσοφίαν πρεσβεύειν. Ἔχω δὲ δι' εἰκόνος παραστῆσαι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην· ὥσπερ γὰρ περιπλεῦσαι μὲν πολλὰς πόλεις καλὸν, ἐνοικῆσαι δὲ τῇ κρατίστῃ χρήσιμον. Ἀστείως δὲ καὶ Βίων ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος, ὅτι ὥσπερ οἱ μνηστῆρες τῇ Πηνελόπῃ πλησιάζειν μὴ δυνάμενοι, ταῖς ταύτης ἐμίγνυντο θεραπαίναις· οὕτω καὶ οἱ φιλοσοφίας μὴ δυ- D
νάμενοι κατατυχεῖν, ἐν τοῖς ἄλλοις παιδεύμασι τοῖς οὐδενὸς ἀξίοις, ἑαυτοὺς κατασκελετεύουσι. Διὸ δεῖ τῆς ἄλλης παιδείας ὥσπερ κεφάλαιον ποιεῖν τὴν φιλοσοφίαν. Περὶ μὲν γὰρ τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν διττὰς εὗρον ἐπιστήμας οἱ ἄνθρωποι, τὴν ἰατρικὴν, καὶ γυμναστικήν· ὧν ἡ μὲν

C. 7. παραδρομῆς] Recepi ex A. Harl. Leonic. Rodolph. Vulc. quibuſcum conſentit Aug. quem ſecutus eſt Schneiderus: et ſic jam correxerat Stephanus Theſ. et G. t. iii. p. 1664.

C. 10. ὥσπερ γὰρ περιπλεῦσαι μὲν] Malim περιπλεῦσαι μὲν γάρ: ita nil deſiderabitur ad ſententiæ abſolutionem.

ciplinas, quæ ob vulgarem uſum Encyclia dicuntur, inauditas incognitaſque præterire: verum eas in tranſcurſu, veluti guſtus percipiendi gratia, diſcere: (nam in omnibus perfectionem conſequi nemo poteſt) philoſophiam vero ſerio colere. Poſſum meam ſententiam hac ſimilitudine exponere; nam pulchrum quidem eſt circa multas urbes navigare, utile autem præſtantiſſimam inhabitare. Urbanum eſt etiam Bionis philoſophi dictum, qui aiebat, *ſicut Penelopes proci, quum non poſſent cum Penelopa concumbere, rem cum ejus ancillis habuiſſent: ita qui philoſophiam nequeunt apprehendere, eos in aliis nullius pretii diſciplinis ſeſe conterere.* Itaque reliquorum ſtudiorum quaſi caput et ſumma conſtituenda eſt philoſophia. Etenim ad corporis curationem duæ inventæ ſunt ab hominibus ſcientiæ, Medicina et Gymnaſtice: quarum altera ſanitatem, altera firmam ſani

Digitized by Google

τὴν ὑγείαν, ἡ δὲ τὴν εὐεξίαν ἐντίθησι. Τῶν δὲ τῆς ψυχῆς ἀρρωστημάτων καὶ παθῶν ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐστι. Διὰ γὰρ ταύτην ἐστὶ καὶ μετὰ ταύτης γνῶναι τί τὸ καλὸν, τί τὸ αἰσχρόν· τί τὸ δίκαιον, τί τὸ ἄδικον· τί τὸ συλλήβδην αἱρετὸν, τί φευκτόν· πῶς θεοῖς,
E πῶς γονεῦσι, πῶς πρεσβυτέροις, πῶς νόμοις, πῶς ἀλλοτρίοις, πῶς ἄρχουσι, πῶς φίλοις, πῶς γυναιξὶ, πῶς τέκνοις, πῶς οἰκέταις χρηστέον ἐστί· ὅτι δεῖ θεοὺς μὲν σέβεσθαι, γονέας δὲ τιμᾶν, πρεσβυτέρους αἰδεῖσθαι, νόμοις πειθαρχεῖν, ἄρχουσιν ὑπείκειν, φίλους ἀγαπᾶν, πρὸς γυναῖκας σωφρονεῖν, τέκνων στερκτικοὺς εἶναι, δούλους μὴ περιυβρίζειν· τὸ δὲ μέγιστον, μήτε ἐν ταῖς εὐπραγίαις περιχαρεῖς, μήτε ἐν ταῖς συμφοραῖς περιλύπους ὑπάρχειν, μήτε ἐν ταῖς ἡδοναῖς ἐκλύτους εἶναι, μήτε ἐν ταῖς ὀργαῖς ἐκπαθεῖς καὶ θηριώδεις. Ἅπερ
F ἐγὼ πάντων τῶν ἐκ φιλοσοφίας περιγινομένων ἀγαθῶν

D. 11. τί φευκτόν] Sic A. E. Harl. Moſc. 1. 2. Vulgo ἢ φευκτόν.
E. 9. ἐκλύτους] Sententiæ accommodatius eſt, quam ἐκδότους, quod habent plures libri, A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Anon. Tur. Vulc. Bong.

corporis conſtitutionem conciliet. Animi autem ægritudinibus atque motibus ſola medetur philoſophia. Hac duce et comite cognoſcere datur quid honeſtum ſit, quid turpe, quid juſtum, quid injuſtum, quid ad ſummam expetendum, quid fugiendum, quomodo nos erga deos, erga parentes, ſeniores, leges, alienos, magiſtratus, amicos, uxores, liberos, ſervos, gerere debeamus: ſcilicet ut veneremur deos, parentes honore afficiamus, ſeniores revereamur, legibus obtemperemus, amicos diligamus, uxores caſte amemus, liberos animi interno quodam amore complectamur, ſervos injurioſe non tractemus: et, quod ſummum eſt, neque rebus ſecundis efferamur gaudio, neque adverſis nimio luctu dejiciamur: ac neque voluptatibus diffluamus, neque ira ad ſævitiam nos abripi ſinamus. Quæ ego omnium nobis a philoſophia obtingentium bonorum antiquiſ-

Digitized by Google

πρεσβύτατα κρίνω. Τὸ μὲν γὰρ εὐγενῶς εὐτυχεῖν, ἀνδρός· τὸ δ' ἀνεπιφθόνως, εὐλιμίου ἀνθρώπου· τὸ δὲ τοῖς λογισμοῖς περιεῖναι τῶν ἡδονῶν, σοφῶν· τὸ δὲ ὀργῆς κατακρατεῖν, ἀνδρὸς οὐ τοῦ τυχόντος ἐστί. Τελείους δὲ ἀνθρώπους ἡγοῦμαι τοὺς δυναμένους τὴν πολιτικὴν δύναμιν μίξαι καὶ κεράσαι τῇ φιλοσοφίᾳ· καὶ δυοῖν ὄντοιν A
μεγίστοιν ἀγαθοῖν ἐπηβόλους ὑπάρχειν ὑπολαμβάνω, τοῦ τε κοινωφελοῦς βίου, πολιτευομένους, τοῦ τε ἀκύμονος καὶ γαληνοῦ, διατρίβοντας περὶ φιλοσοφίαν. Τριῶν γὰρ ὄντων βίων, ὧν ὁ μέν ἐστι πρακτικὸς, ὁ δὲ θεωρητικὸς, ὁ δὲ ἀπολαυστικός· ὁ μὲν ἔκλυτος καὶ δοῦλος τῶν ἡδονῶν, ζωώδης καὶ μικροπρεπής ἐστιν· ὁ δὲ θεωρητικὸς τοῦ πρακτικοῦ διαμαρτάνων, ἀνωφελής· ὁ δὲ πρακτικὸς ἀμοιρήσας φιλοσοφίας, ἄμουσος καὶ πλημμελής. Πειρατέον οὖν εἰς δύναμιν καὶ τὰ κοινὰ πράττειν, καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀντιλαμβάνεσθαι κατὰ τὸ παρεῖκον τῶν καιρῶν. Οὕτως B

A. 6. ἔκλυτος] Forte præſtat ἔκδοτος quod eſt in A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Turn. Vulc. Bong.

ſima judico. Fortuna enim proſpera ingenue uti, viri eſt officium: citra invidiam, hominis moderati: ratione vincere voluptates, ſapientis: iram compeſcere, non vulgaris viri. Perfectos autem viros ego eos cenſeo, qui norunt facultatem civilem permiſcere et temperare cum philoſophia: duoque illos ſumma bona exiſtimo adipiſci, ut et in republica verſando communis vitæ uſum augeant, et philoſophiam tractando vita fruantur tranquilla ac ſedata. Quum enim tria ſint vivendi genera, unum in agendo, alterum in contemplando, tertium in perfruendis voluptatibus occupatum: qui tertium hoc ſequitur, diſſolutus et voluptatum ſervus, belluarum ſimilis abjectuſque eſt: contemplator, ſi actionibus abſtineat, inutilis: rebus gerendis deditus, philoſophiæ ignarus, rudis eſt et facile errat. Pro viribus igitur enitendum eſt, ut et publica tractemus, et quantum ratio temporis ſinit, philoſophiæ nos demus. Sic in republica ver-

Digitized by Google

ἐπολιτεύσατο Περικλῆς, οὕτως Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος, οὕτως Δίων ὁ Συρακούσιος, οὕτως Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος· ὧν ἑκάτερος Πλάτωνος ἐγένετο συνουσιαστής. Καὶ περὶ μὲν παιδείας οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείονα λέγοντα διατρίβειν. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις χρήσιμον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι, μηδὲ τῆς τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων κτήσεως ὀλιγώρως ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τούτων ποιεῖσθαι συλλογὴν κατὰ τὸ γεωργῶδες· τὸν γὰρ αὐτὸν τρόπον ὄργανον τῆς παιδείας, ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστί, καὶ ἀπὸ πηγῆς τὴν ἐπιστήμην τηρεῖν συμβέβηκεν.

c ιαʹ. Οὐ τοίνυν ἄξιον οὐδὲ τὴν τῶν σωμάτων ἀγωνίαν παρορᾶν, ἀλλὰ πέμποντας εἰς παιδοτρίβου τοὺς παῖδας ἱκανῶς ταῦτα διαπονεῖν, ἅμα μὲν τῆς τῶν σωμάτων εὐρυθμίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς ῥώμην. Καλοῦ γὰρ γήρως θεμέλιον ἐν παισὶν ἡ τῶν σωμάτων

B. 4. ἑκάτερος] Error eſt aut librarii, aut auctoris: ſcribendum erat ἄτερος, aut ſimile, quod ad ſolum referatur *Dionem*. Minus etiam verum eſt ἕκαστος in Moſc. 2. Flor. Colleg. Nov. Anonym. Turn. Vulc. Bong.

B. 5. Καὶ περὶ μὲν παιδείας—διατρίβειν] Inepta hoc loco ſententia, forte in finem hujus capitis reponenda.

B. 9. γεωργῶδες—τηρεῖν συμβέβηκεν.] Locus eſt vitioſus, et forte mutilus: de quo plura in Animadverſionibus dicemus.

ſati ſunt Pericles, Archytas Tarentinus, Dio Syracuſanus, et Epaminondas Thebanus: de quibus poſteriores duo Platonis fuerunt familiares. Neque jam puto verboſius immorandum diſputationi de recta eruditione. Præter autem ea quæ diximus, utile eſt etiam, aut neceſſarium potius, vetuſtorum commentariorum coemptionem non negligere, ſed et iſta colligere ſecundum agriculturæ rationem: eodem modo inſtrumentum doctrinæ eſt uſus librorum, et a fontibus conſervare ſcientiam uſu venit.

XI. Verum ne corporum quidem exercitatio eſt prætermittenda, ſed mittendi in ludum ejus rei pueri, ut in eo genere quantum eſt ſatis elaborent, cum propter corporis concinnam conformationem, tum roboris gratia. Nam bonæ ſenectuti fundamentum in pueritia jacitur, firma nimi-

Digitized by Google

εὐεξία. Καθάπερ οὖν ἐν εὐδίᾳ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα
προσῆκε παρασκευάζειν, οὕτως ἐν νεότητι τὴν εὐταξίαν
καὶ τὴν σωφροσύνην, ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀποτίθεσθαι.
Οὕτω δὲ δεῖ ταμιεύεσθαι τὸν τοῦ σώματος πόνον, ὡς
μὴ καταξήρους γινομένους, πρὸς τὴν τῆς παιδείας ἐπιμέ- D
λειαν ἀπαγορεύειν. Κατὰ γὰρ Πλάτωνα, ὕπνοι καὶ
κόποι μαθήμασι πολέμιοι. Καὶ τί ταῦτα; ἀλλ' ὃ
πάντων ἐστὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων, σπεύδω λέγειν.
Πρὸς γὰρ τοὺς στρατιωτικοὺς ἀγῶνας τοὺς παῖδας ἀσκη-
τέον, ἐν ἀκοντισμοῖς αὐτοὺς καταθλοῦντας, καὶ τοξείαις καὶ
θήραις. Τὰ γὰρ τῶν ἡττωμένων ἐν ταῖς μάχαις ἀγαθά,
τοῖς νικῶσιν ἆθλα πρόκειται· πόλεμος δὲ ἐσκιατραφη-
μένην σωμάτων ἕξιν οὐ δέχεται· ἰσχνὸς δὲ στρατιώτης πο-
λεμικῶν ἀγώνων ἐθάς, ἀθλητῶν καὶ πολεμίων φάλαγ-
γας διωθεῖ. Τί οὖν ἄν τις εἴποι; σὺ δὲ δὴ περὶ τῆς τῶν E

C. 9. Οὕτω δὲ δεῖ] Recepi ex A. Flor. Harl. Leonic. Rodolph. Mez. Οὕτω δεῖ eſt in Ald. Baſ. Xyl. C. Moſc. 1. 2. Οὕτω δὲ, ſine δεῖ, habet Steph. et reliqui.

D. 10. ἀθλητῶν καὶ πολεμίων φάλαγγας] Tranſponendum ἀθλητῶν πολεμίων καὶ φάλαγγας: quod vertendo expreſſi.

E. 1. περὶ τῆς τῶν ἐλ—] Reſtitui ex A. C. Harl. Colleg. Nov. Moſc. 1. 2. Flor. Aug. Rodolph. Anon. Mez. Vulcob. Vulgo τῆς περὶ τῶν ἐλ—.

rum corporis ad ſanitatem conſtitutio. Quemadmodum igitur tranquillo cœlo adornanda ſunt quæ adverſus tempeſtates faciunt: ita in adoleſcentia moderationem et temperantiam ad viaticum ſenectuti parandum adhiberi par eſt. Sic autem labori moderandum eſt, ne eo exſiccati ad litterarum ſtudia animum deſpondeant. Nam ut ait Plato, *Somni et defatigationes, diſciplinarum ſunt hoſtes.* Sed quorſum hæc? quin id propero dicere potius quod præcipuam dictorum jam vim continet. Exercendi ſunt adoleſcentes ad militaria opera, jaculorum et ſagittarum miſſionibus, ac venationibus. Eorum enim qui in præliis ſuccumbunt bona, præmia victoribus ſunt propoſita: bello vero corporis habitus in umbra educati non convenit: gracilis autem miles bellicis adſuetus certaminibus, athletarum hoſtium vel phalanges disjicit. Enimvero objiciat aliquis, me, qui de inge-

Digitized by Google

ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς ὑποσχόμενος παραγγέλματα δοῦναι, ἔπειτα φαίνηται τῆς μὲν τῶν πενήτων καὶ δημοτικῶν παραμελῶν ἀγωγῆς, μόνοις δὲ τοῖς πλουσίοις ὁμονοεῖς τὰς ὑποθήκας διδόναι. Πρὸς οὓς οὐ χαλεπὸν ἀπαντῆσαι. Ἐγὼ γὰρ μάλιστα ἂν βουλοίμην πᾶσι κοινῇ χρήσιμον εἶναι τὴν ἀγωγήν· εἰ δέ τινες ἐνδεῶς τοῖς ἰδίοις πράττοντες, ἀδυνατήσουσι τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι παραγγέλμασι, τὴν τύχην αἰτιάσθωσαν, οὐ τὸν ταῦτα συμβουλεύοντα. Πειρατέον μὲν οὖν εἰς δύναμιν, τὴν κρατίστην ἀγωγὴν ποιεῖσθαι τῶν παίδων, καὶ τοῖς πένησιν· εἰ δὲ μή, τῇ γε δυνατῇ
1 χρηστέον. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τῷ λόγῳ παρεφορτισάμην, ἵν᾽ ἐφεξῆς καὶ τἄλλα τὰ φέροντα πρὸς τὴν ὀρθὴν τῶν νέων ἀγωγὴν συνάψω.

ιβ΄. Κἀκεῖνό φημι, δεῖν τοὺς παῖδας ἐπὶ τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ἄγειν παραινέσεσι καὶ λόγοις, μὴ μὰ

E. 2. παραγγέλματα] Unice verum habet unus Harl. Reliqui conſentiunt in vulgato παραδείγματα.
E. 4. παραμελῶν] Ita omnes libri : ratio tamen poſtulat παραμελεῖν.
E. 4. ὁμονοεῖς] Vitioſum hoc, ſine dubio. Ὁμολογεῖς habent Leonic. Rodolph. Mez. Vulc. et libri a Fabricio memorati : unde forte corrigendum ὁμολόγως.

suorum puerorum educatione præcepta daturum promiſerim, pauperum et plebeiorum præterita inſtitutione, ſolis profiteri divitibus me rationem præſcribere. Cui reſpondere non eſt difficile. Nihil enim ego mallem, quam meam doctrinam omnibus in univerſum eſſe utilem : quod ſi tamen quidam ob ſuam inopiam uti meis præceptis non poterunt, fortunam ii culpent, non me talia præcipientem. Veruntamen pro virili etiam pauperibus annitendum, ut quam optime ſuos educent liberos : ſin id non datur, ea utantur qua datur ratione. Atque hæc ego orationis curſui inſerui, ut deinceps reliqua etiam ad rectam adoleſcentum inſtitutionem conducentia attexere poſſim.

XII. Sic itaque dico, ad liberalia ſtudia adducendos eſſe pueros verbis adhortationibuſque, non mehercle verberi-

Διὰ πληγαῖς μηδ' αἰκισμοῖς. Δοκεῖ γάρ που ταῦτα τοῖς δούλοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἐλευθέροις πρέπειν· ἀποναρκῶσι γὰρ καὶ φρίττουσι πρὸς τοὺς πόνους, τὰ μὲν διὰ τὰς ἀλγηδόνας τῶν πληγῶν, τὰ δὲ καὶ διὰ τὰς ὕβρεις. Ἔπαινοι δὲ καὶ ψόγοι, πάσης εἰσὶν αἰκίας ὠφελιμώτεροι τοῖς ἐλευθέροις, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ καλὰ παρορμῶντες, οἱ δὲ C
ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν ἀνείργοντες. Δεῖ δὲ ἐναλλὰξ καὶ ποικίλως χρῆσθαι ταῖς ἐπιπλήξεσι καὶ τοῖς ἐπαίνοις· κἀπειδάν ποτε εὐφρανῶνται, ταῖς ἐπιπλήξεσιν ἐν αἰσχύνῃ ποιεῖσθαι· καὶ πάλιν ἀνακαλεῖσθαι τοῖς ἐπαίνοις· καὶ μιμεῖσθαι τὰς τίτθας, αἵ τινες ἐπειδὰν τὰ παιδία κλαυθμυρίσωσιν, εἰς παρηγορίαν πάλιν τὸν μαστὸν ὑπέχουσι. Δεῖ δὲ αὐτοὺς μηδὲ τοῖς ἐγκωμίοις ἐπαίρειν καὶ φυσᾶν· χαυνοῦνται γὰρ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν ἐπαίνων καὶ θρύπτονται.

ιγ'. Ἤδη δέ τινας ἐγὼ εἶδον πατέρας οἷς τὸ λίαν B
φιλεῖν τοῦ μὴ φιλεῖν αἴτιον κατέστη. Τί οὖν ἐστιν ὃ

A. 4. εὐφρανῶνται, ταῖς ἐπιπλήξεσιν ἐν αἰσχύνῃ ποιεῖσθαι] In libris multum eſt varietatis, nil ſanitatis. Forte legendum ἀφραίνωσι: quale quid vertendo voluit Xylander.

bus, aut contumelioſa tractatione. Hæc enim ſervis magis quam liberis convenire videntur: torpentque et abhorrent ſic tractati a laboribus, partim ob dolores plagarum, partim ob contumelias. Laudationes autem et vituperationes quavis contumelioſa tractatione plus valent apud ingenuos: illæ, ad pulchra incitantes; hæ, a turpibus arcentes. Alternis porro vicibus increpationes et collaudationes ſunt adhibendæ; ut et quum exultant animi, reprehenſionibus ad pudorem redigantur: et quum dejecti ſunt, rurſus laudibus erigantur: imitandæque in hoc genere nutrices, quæ infantes quum ad fletum provocarunt, rurſum ut conſolentur mammam præbent. Eſt vero ex uſu, eos non inflare et ad ſuperbiam extollere nimiis laudibus; nam harum exceſſum vanitas quædam et luxuria animorum comitari ſolet.

XIII. Ac vidi ipſe patres quibus nimius amor cauſa fuit ne amarent vere. Utque in-

Digitized by Google

βούλομαι λέγειν; ἵνα τῷ παραδείγματι φανερώτερον ποιήσω τὸν λόγον. Σπεύδοντες γὰρ τοὺς παῖδας ἐν πᾶσι τάχιον πρωτεῦσαι, πόνους αὐτοῖς ὑπερμέτρους ἐπιβάλλουσιν, οἷς ἀπαυδῶντες ἐκπίπτουσι, καὶ ἄλλως βαρυνόμενοι ταῖς κακοπαθείαις, οὐ δέχονται τὴν μάθησιν εὐηνίως. Ὥσπερ γὰρ τὰ φυτὰ τοῖς μὲν μετρίοις ὕδασι τρέφεται, τοῖς δὲ πολλοῖς πνίγεται, τὸν αὐτὸν τρόπον ψυχὴ τοῖς μὲν συμμέτροις αὔξεται πόνοις, τοῖς δ' ὑπερβάλλουσι
C βαπτίζεται. Δοτέον οὖν τοῖς παισὶν ἀναπνοὴν τῶν συνεχῶν πόνων, ἐνθυμουμένους ὅτι πᾶς ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διῄρηται· καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐγρήγορσις, ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὑρέθη· οὐδὲ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ εἰρήνη· οὐδὲ χειμών, ἀλλὰ καὶ εὐδία· οὐδὲ ἐνεργοὶ πράξεις, ἀλλὰ καὶ ἑορταί. Συνελόντι δὲ εἰπεῖν, ἡ ἀνάπαυσις, τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. Καὶ οὐχ ἐπὶ τῶν ζώων μόνων τοῦτο ἴδοι τις γινόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καὶ

B. 6. ἐκπίπτουσι] Ita Codex Fabricianus, Vulc. Xyl. Reliqui omnes perperam ἐμπίπτουσι.

telligi poſſit quod dico, exemplo rem faciam dilucidiorem. Dum feſtinant eo ut filii ipſorum primas in omnibus rebus ferant, immodicos eis imponunt labores: ad quos ii animo elangueſcente deficiunt, ærumniſque alioquin oppreſſi, doctrinam æqua mente non admittunt. Quo enim modo ſtirpes mediocribus aquis aluntur, abundantibus ſuffocantur: eodem animus etiam moderatis creſcit laboribus, nimiis obruitur. Danda eſt ergo pueris a continentibus laboribus reſpiratio: idque in animo habendum, totam noſtram vitam in remiſſionem eſſe ſeriumque ſtudium diviſam: quam ob cauſam non vigilia modo, ſed et ſomnus inventus eſt: neque bellum duntaxat, ſed et pax: neque tempeſtas, ſed et tranquillitas: neque ſeria negotia tantum, ſed et feriæ. Utque unam in ſummam contrahamus, Requies laborum eſt condimentum. Neque in animalibus ſolis, ſed et rebus anima carentibus, id deprehendas; nam

Digitized by Google

γὰρ τὰ τόξα καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ἐπιτεῖναι
δυνηθῶμεν. Καθόλου δὲ σώζεται, σῶμα μὲν, ἐνδείᾳ
καὶ πληρώσει· ψυχὴ δὲ, ἀνέσει καὶ πόνῳ. Ἄξιον
δ' ἐπιτιμᾶν τῶν πατέρων ἐνίοις, οἵ τινες παιδαγωγοῖς καὶ
διδασκάλοις ἐπιτρέψαντες τοὺς υἱεῖς, αὐτοὶ τῆς τούτων D
μαθήσεως οὔτε αὐτόπται γίνονται τοπαράπαν, οὔτε αὐ-
τήκοοι· πλεῖστον τοῦ δέοντος ἁμαρτάνοντες. Αὐτοὺς
γὰρ παρ' ὀλίγας ἡμέρας δεῖ δοκιμασίαν λαμβάνειν τῶν
παίδων, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν μισθωτοῦ
διαθέσει· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλείονα ποιήσονται τὴν ἐπι-
μέλειαν τῶν παίδων, μέλλοντες ἑκάστοτε διδόναι τὰς
εὐθύνας. Κἀνταῦθα δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου,
χάριεν, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον ὡς βασιλέως
ὀφθαλμός. Πάντων δὲ μάλιστα τὴν μνήμην τῶν παί-
δων ἀσκεῖν καὶ συνεθίζειν· αὕτη γὰρ ὥσπερ τῆς παιδείας E
ἐστὶ ταμεῖον· καὶ διὰ τοῦτο μητέρα τῶν Μουσῶν ἐμυθολόγησαν

D. 10. Πάντων δὲ μάλιστα] Πάντων δέ μὴν μάλιστα A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. Aug. Turn. Vulc. Bong. plenius et exquiſitius vulgato.

et arcus et lyras remittimus, ut intendere poſſimus. Atque in univerſum ſervatur corpus impletione atque vacuatione, animus autem remiſſione et labore. Culpandi autem ſunt parentes nonnulli, qui poſtquam filios ſuos pædagogis magiſtriſque commendaverunt, ipſi quid diſcatur neque inſpiciunt unquam, neque inaudiunt: magno ſane cum errore. Oportebat enim ipſos intervallo paucorum dierum ſubinde explorare puerorum profectus, neque in mercenarii voluntate omnem ſpem collocare: qui et ipſe majorem diligentiam pueris inſtituendis erat impenſurus, ſi identidem ſui ſibi muneris rationem reddendam fore ſentiret. Atque huic loco eleganter convenit equiſonis illius dictum, qui aiebat, *Nihil eſſe quod perinde ſaginaret equum, atque oculus regis*. In primis porro puerorum memoria eſt exercenda atque adſuefactione roboranda: ea enim eſt veluti penus eruditionis: eamque ob cauſam mnemoſynem, hoc eſt *me-*

Digitized by Google

εἶναι τὴν Μνημοσύνην, αἰνιττόμενοι καὶ παραδηλοῦντες ὅτι οὕτως οὐδὲν γεννᾷν καὶ τρέφειν ὡς ἡ μνήμη πέφυκε. Καὶ τοίνυν ταύτην κατ' ἀμφότερα ἀσκητέον, εἴτε ἐκ φύσεως μνήμονες εἶεν οἱ παῖδες, εἴτε καὶ τοὐναντίον ἐπιλήσμονες. Τὴν γὰρ πλεονεξίαν τῆς φύσεως ἐπιῤῥώσομεν, τὴν δ' ἔλλειψιν ἀναπληρώσομεν· καὶ οἱ μὲν, τῶν ἄλλων ἔσονται βελτίους· οἱ δ', ἑαυτῶν. Τὸ γὰρ Ἡσιόδειον καλῶς εἴρηται,

> Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
> F Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

Μὴ λανθανέτω τοίνυν μηδὲ τοῦτο τοὺς πατέρας, ὅτι τὸ μνημονικὸν τῆς μαθήσεως μέρος, οὐ μόνον πρὸς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου πράξεις οὐκ ἐλαχίστην συμβάλλεται μοῖραν. Ἡ γὰρ τῶν γεγενημένων πράξεων μνήμη τῆς περὶ τῶν μελλόντων εὐβουλίας γίνεται παράδειγμα.

ιδ'. Καὶ μέντοι καὶ τῆς αἰσχρολογίας ἀπακτέον τοὺς

l. 4. ὅτι οὕτως οὐδὲν] Recepi ὅτι ex A. C. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Fabric. Leonic. Pol. Anon. Mez. Vulc.

l. 4. γεννᾷν καὶ τρέφειν] Ita omnes libri. Excidit forte παιδείαν: aut corrigendum γνῶσιν ἐκθρέφειν.

moriam, fabulati ſunt eſſe Muſarum matrem, ſignificantes, nihil ita et gignere et alere eruditionem ut facit memoria. Quapropter utroque modo exercenda ea eſt, ſive naturæ beneficio valeant memoria pueri, ſive oblivioſi ſint. Sic enim et copiam naturalem confirmabimus, et quod ei deeſt implebimus: atque ut illi alios, ita hi ſeipſos vincent. Eſt enim præclare ab Heſiodo dictum,

> *Nam ſi vel parvum pergas ſuperaddere parvo,*
> *Et crebro id facias, ingens exiſtet acervus.*

Ne id quidem ignorent parentes, memoriæ vim in diſcendo exercitatam non ad eruditionem modo conducere, ſed et ad civiles actiones non modicum adferre adjumentum. Nam præteritarum actionum memoria exemplar præbet bene conſultaturo de futuris.

XIV. Præterea abducendi ſunt filii a turpitudine ſermo-

Digitized by Google

νίεις. Λόγος γὰρ, ἔργου σκιὴ, κατὰ Δημόκριτον. Εἶτα γε μὴν ἐντευκτικοὺς αὐτοὺς ἐστὶ παρασκευαστέον καὶ φιλοπροσηγόρους· οὐδὲν γὰρ ὡς τὰ ἀνέντευκτα τῶν ἠθῶν ἐστιν οὕτως ἀξιομίσητον. Ἔτι τοίνυν οἱ παῖδες ἀμισεῖς γίγνοιντ' ἂν τοῖς συνοῦσι, μὴ παντελῶς ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἀπαραχώρητοι γιγνόμενοι. Οὐ γὰρ τὸ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ἐπίστασθαι, καλὸν, ἐν οἷς τὸ νικᾶν, βλαβερόν· ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ νίκη Καδμεία. Ἔχω δὲ μάρτυρα τούτου Εὐριπίδην τὸν σοφὸν ἐπαγαγέσθαι, λέγοντα,

> Δυοῖν λεγόντοιν, θατέρου θυμουμένου,
> Ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις, σοφώτερος. B

Ἃ τοίνυν τῶν εἰρημένων οὐδενός ἧττόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιτηδευτέα τοῖς νέοις, καὶ δὴ λεκτέον. Ταῦτα δέ ἐστι, τὸν βίον ἀτρύφητον ἀσκεῖν, τὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, τὸ τῆς ὀργῆς ἐπάνω γίγνεσθαι, τὸ τῶν χειρῶν κρατεῖν. Τούτων ἕκαστον ἡλίκον ἐστὶ σκεπτέον·

nis. Nam, auctore Democrito, *Sermo actionis eſt umbra*. Deinde opera eſt danda ut affabiles fiant, inque colloquio comes: nihil enim ita dignum eſt odio, ut eorum mores qui compellantibus ſe difficiles præbent. Jam in colloquiis pueri inviſi aliis non fient, ſi non omnino in diſputationibus victoriam ſemper obtinere laborent. Non enim tantum egregium eſt ſcire vincere, ſed etiam poſſe vinci pulchrum eſt, ubi victoria eſt damnoſa; quum ſit revera etiam Cadmea quædam victoria. Poſſumque hujus ſententiæ teſtem laudare Euripidem illum ſapientem, cujus hæc ſunt verba,

> *Dicentibus duobus, irato altero,*
> *Qui non repugnat dictis, eſt ſapientior.*

Addamus his ea ad quæ non minore quam dicta hactenus, immo et majore ſtudio eſt contendendum. Sunt autem hæc. Vita degenda eſt ſine luxu, lingua coercenda, ira ſuperanda, manus continendæ. Quæ quanti ſint momenti, ſingula exemplis propoſitis me-

Digitized by Google

ἔςαι δὲ ἐπὶ παραδειγμάτων γνωριμώτερα. Οἷον, ἵνα ἀπὸ τοῦ τελευταίου πρῶτον ἄρξωμαι, τὰς χεῖρας τινὲς ὑποσχόντες λήμμασιν ἀδίκοις, τὴν δόξαν τοῦ προβεβιωμένου ἐξέχεαν· ὡς Γύλιππος ὁ Λακεδαιμόνιος, τὰ σακκία τῶν χρημάτων παραλύσας, φυγὰς ἀπηλάθη
C τῆς Σπάρτης. Τό γε μὴν ἀόργητον, ἀνδρὸς ἐςὶ σοφοῦ. Σωκράτης μὲν γὰρ, λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκου θρασέος μάλα καὶ βδελυροῦ, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὁρῶν ἀγανακτοῦντας καὶ σφαδάζοντας, ὡς καὶ διώκειν αὐτὸν ἐθέλειν· Ἆρα, ἔφησε, καὶ εἴ με ὄνος ἐλάκτισεν, ἀντιλακτίσαι τοῦτον ἠξιώσατε ἄν; Οὐ μὴν ἐκεῖνός γε παντελῶς κατεπροίξατο· πάντων δὲ αὐτὸν ὀνειδιζόντων καὶ λακτιστὴν ἀποκαλούντων, ἀπήγξατο. Ἀριςοφάνους δὲ, ὅτε τὰς Νεφέλας ἐξέφερε, παντοίως πᾶσαν ὕβριν αὐτοῦ κατασκεδαννύντος, καί τινος τῶν παρόντων, τὰ τοιαῦτα

B. 7. ἔςαι δὲ] Sic A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Turn. Vulc. Bong. Reliqui libri ἔςαι γάρ.

C. 7. κατεπροίξατο] Unice verum hoc in paucis eſt libris his, Vulc. Mez. et cum correctionis nota in Leonic. et Coll. Muret. Reliqui vulgo κατεπράξατο. Aug. κατεπρύξατο.

lius innoteſcet. Utque a poſtremo ordiamur, nonnulli dum injuſtis pecuniæ capturis manus adjiciunt, omnem actæ vitæ gloriam fecerunt irritam: ut Gylippus Spartanus, qui nummorum publicorum ſacculos quum aperuiſſet, actus eſt in exilium. Ira autem ſuperiorem eſſe, ſapientis eſt. Socrates calce impetitus ab adoleſcentulo admodum feroce et impuro, quum ſuos videret indigne id ferre, ac fremere, adeo ut illum in jus quoque trahere cogitarent: *Quid ergo*, inquit, *an ſi me aſinus calce feriiſſet, juſſuri eratis ut contra calcem ei impingerem?* Neque tamen inultum plane id adoleſcens tulit, ſed omnibus ei facinus hoc exprobantibus, calcitronemque appellantibus, ſuſpendio vita ſeſe exuit. Idem Socrates, quando Nebulis fabula edita Ariſtophanes in ipſum omnis generis convicia jaciebat, iiſque in ſcena reci-

Digitized by Google

ἀνακωμῳδοῦντος, Οὐκ ἀγανακτεῖς, εἰπόντος, ὦ Σώ-
κρατες; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε, ἔφησεν, ὡς γὰρ ἐν συμ-
ποσίῳ μεγάλῳ τῷ θεάτρῳ σκώπτομαι. Ἀδελφὰ τούτοις D
καὶ σύζυγα φανήσονται πεποιηκότες Ἀρχύτας ὁ Ταραν-
τῖνος καὶ Πλάτων. Ὁ μὲν γὰρ ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ
πολέμου (στρατηγῶν δὲ ἐτύγχανε) γῆν καταλαβὼν
κεχερσωμένην, τὸν ἐπίτροπον καλέσας αὐτῆς, Ὤιμωξας
ἄν, ἔφησεν, εἰ μὴ λίαν ὠργιζόμην. Πλάτων δὲ δούλῳ
λίχνῳ καὶ βδελυρῷ θυμωθεὶς, τὸν τῆς ἀδελφῆς υἱὸν Σπεύ-
σιππον καλέσας, Τοῦτον, ἔφησεν, ἀπελθὼν κρότησον·
ἐγὼ γὰρ πάνυ θυμοῦμαι. Χαλεπὰ δὲ ταῦτα καὶ δυσ-
μίμητα, φαίη τις ἄν. Οἶδα κἀγώ. Πειρατέον οὖν εἰς
ὅσον οἷόν τέ ἐστι, τούτοις παραδείγμασι χρωμένους, τὸ E
πολὺ τῆς ἀκράτους καὶ μαινομένης ὑφαιρεῖν ὀργῆς. Οὐδὲ
γὰρ ἐς τἆλλα ἐνάμιλλοι τοῖς ἐκείνων ἐσμὲν οὔτ' ἐμ-
πειρίαις, οὔτε καλοκαγαθίαις· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐκείνων,

C. 11. ἀνακωμῳδοῦντος] Ita omnes libri. Forte legendum ἅμα κωμῳδοῦντος ſubintellecto Ἀριστοφάνους: quale quid Fabricius, Amiotus, et Xylander vertendo ſecuti ſunt. Senſus eſt, *eo ipſo tempore quum hæc in ſcena agitabat Ariſtophanes.*

tatis amicorum quidam dicebat, Non iſta moleſte fers, Socrates? *Nequaquam vero*, inquit, *nam in theatro veluti in magno convivio verbis vexor.* Horum germana ſunt atque iis conjuncta Archytæ Tarentini et Platonis facta. Ille quum a bello, in quo exercitum duxerat, reverſus, agrum offendiſſet ob incuriam vitium contraxiſſe, arceſſito colono, *Male*, inquit, *tecum ageretur niſi ego admodum ira exarſiſſem.* Plato ſervo guloſo et impuro iratus, vocato filio ſororis ſuæ Speuſippo, *Hunc tu*, inquit, *verbera: ego enim animo ſum valde commotus.* Diceres, difficilia ſunt hæc, neque ad imitandum proclivia. Fateor. Sed tamen his exemplis utendum eſt, ſummiſque conandum viribus ut abundantiam intemperatæ inſanientiſque iræ aboleamus. Nam neque aliis in rebus eorum æquamus vel peritiam vel virtutem: nihilominus veluti deorum quorundam ſacerdotes

Digitized by Google

ὥσπερ θεῶν ἱεροφάνται καὶ δᾳδοῦχοι τῆς σοφίας ὄντες, ὅσα πέρ ἐστιν ἐν δυνατῷ, ταῦτα μιμεῖσθαι καὶ περιχνίζειν ἐπιχειρῶμεν. Τὸ τοίνυν τῆς γλώττης κρατεῖν· περὶ τούτου γάρ, ὥσπερ ὑπεθέμην, εἰπεῖν λοιπόν· εἴ τις μικρὸν καὶ φαῦλον ὑπείληφε, πλεῖστον διαμαρτάνει τοῦ δέοντος. Σοφὸν γὰρ εὔκαιρος σιγή, καὶ παντὸς λόγου κρεῖττον. Καὶ διὰ τοῦτο, μοὶ δοκεῖ, τὰς μυστηριώδεις τελετὰς οἱ παλαιοὶ κατέδειξαν, ἵνα ἐν ταύταις σιωπᾷν ἐθισθέντες, ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρωπίνων μυστηρίων πίστιν τὸν ἀπὸ τῶν θεῶν μεταφέρωμεν φόβον. Καὶ γὰρ αὖ, σιωπήσας μὲν οὐδεὶς μετενόησε· λαλήσαντες δέ, παμπληθεῖς. Καὶ τὸ μὲν σιγηθὲν ἐξειπεῖν ῥᾴδιον, τὸ δὲ ῥηθὲν ἀναλαβεῖν ἀδύνατον. Μυρίους δ' ἔγωγε οἶδα ἀκούσας τοῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας διὰ τὴν τῆς γλώττης ἀκρασίαν. Ὧν τοὺς ἄλλους παραλιπών, ἑνὸς ἢ δυοῖν, τύπου ἕνεκεν, ἐπιμνησθήσομαι. Τοῦ γὰρ Φιλαδέλφου γήμαντος τὴν ἀδελφὴν Ἀρσινόην, Σωτάδης εἰπών,

l. 6. περιχνίζειν] Forte ἀπεικονίζειν. Moſc. 2. a correctore habet περιεικονίζειν. Mez. παριχνεύω: quæ ſaltem probabilior eſt quam Xylandri παριχνίζειν.

ac facigeri ſapientiæ, facta eorum, ubi fieri poteſt, imitari ſectarique nitimur. De frænanda lingua reſtat ut dicamus: quam rem qui exigui momenti aut vilem putat, plurimum a vero aberrat. Tempeſtivum enim ſilentium res eſt ſapiens, ac quavis oratione potior. Eaque, opinor, de cauſa priſci myſtica ſacra inſtituerunt, ut in his taciturnitati adſueſcentes, ad fidem humanorum arcanorum metum deorum transferremus. Et quidem tacuiſſe neminem pœnituit, dixiſſe permultos. Ac quod tacitum fuit, facile datur eloqui: quod dictum eſt, indictum fieri nullo pacto poteſt. Sexcenta auditu me percepiſſe memini exempla eorum, qui ob linguæ licentiam in graviſſimas inciderunt calamitates. Quorum reliquis omiſſis unum duntaxat atque alterum pro ſpecimine adducam. Quum Ptolemæus Philadelphus ſororem ſuam Arſinoen in matrimonium duxiſſet, Sotades, quod ei dixiſſet:

Digitized by Google

Εἰς οὐχ ὁσίην τρυμαλιὴν τὸ κέντρον ὠθεῖς,

ἐν δεσμωτηρίῳ πολλοὺς κατεσάπη χρόνους, καὶ τῆς ἀκαίρου λαλιᾶς οὐ μεμπτὴν ἔδωκε δίκην· ἵνα δὲ γέλωτα παράσχῃ τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς πολὺν χρόνον ἔκλαυσεν. Ἐνάμιλλα δὲ τούτοις καὶ σύζυγα καὶ Θεόκριτος ὁ σοφιστὴς εἶπέ τε καὶ ἔπαθε, καὶ πολὺ δεινότερα. Ἀλεξάνδρου γὰρ πορφυρᾶς ἐσθῆτας κελεύσαντος κατασκευάζειν τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἐπανελθὼν, τὰ ἐπινίκια τοῦ B πολέμου τοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων θύσειε, καὶ τῶν ἐθνῶν κατὰ κεφαλὴν εἰσφερόντων ἀργύριον. Πρότερον μὲν, ἔφησεν, ἠμφισβήτουν, νῦν δὲ ᾔσθημαι σαφῶς ὅτι ὁ πορφύρεος Ὁμήρου θάνατος οὗτός ἐστιν. Ἐξ ὧν ἐχθρὸν ἐκτήσατο τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀντίγονον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων ἑτερόφθαλμον ὄντα, τὴν πήρωσιν προφέρων, εἰς οὐ μετρίαν ὀργὴν κατέστησε. Τὸν γὰρ ἀρχιμάγειρον Εὐτροπίωνα γεγενημένον

B. 8. Τὸν γὰρ ἀρχιμάγειρον—λαβεῖν.] Xylandri verſionem correxi ad ſententiam forte veram; certe, meliorem quam etiam expreſſit Amiotus. Locus nec perſpicuus, nec ſatis certus eſt. Ἐκπέμψας abeſt ab omnibus fere libris Ald. Baſ. Xyl. Fabric. A.C.D. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Primus recepit Stephanus ex Leonico. Polus habet ἐπιπέμψας. Rodolph. πέμψας.

In nequaquam licitum foramen intrudis aculeum,

in carcere per longum tempus contabuit: pœnamque dedit importunæ loquacitatis non indignam, qui ut aliis riſum moveret, multum ipſe flevit temporis. His æqualia et conſentanea, immo graviora multo paſſus eſt Theocritus ſophiſta. Quum enim Alexander Græcis mandaret ut purpureas ſibi veſtes pararent, quippe domum reverſus e bello, ſacrificium de parta e barbaris victoria peracturus, eoque nomine gentes pecuniam viritim contribuerent: aiebat Theocritus, *ſe aliquando dubitaſſe, nunc autem liquido ſentire, hoc ipſum eſſe Purpuream, quam Homerus dixiſſet, mortem.* Qua voce Alexandrum ſibi inimicum reddidit. Idem Antigonum Macedoniæ regem altero carentem oculo, quum vitium hoc ei exprobraſſet, ad iram non mediocrem provocavit. Jubebat is per Eutropionem coquorum principem,

Digitized by Google

ἐν τάξει ἐκπέμψας, παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν ἠξίου, καὶ λόγον δοῦναι καὶ λαβεῖν· ταῦτα δὲ ἀπαγγέλλοντος C ἐκείνου πρὸς αὐτόν, καὶ πολλάκις προσιόντος, Εὖ οἶδα, ἔφησεν, ὅτι ὠμόν με θέλεις τῷ Κύκλωπι παραθεῖναι· ὀνειδίζων, τῷ μέν, ὅτι πηρός, τῷ δέ, ὅτι μάγειρος ἦν· κἀκεῖνος, Τοιγαροῦν, εἰπών, τὴν κεφαλὴν οὐχ ἕξεις, ἀλλὰ τῆς ἀθυροστομίας ταύτης καὶ μανίας δώσεις δίκην· ἀπήγγειλε τὰ εἰρημένα τῷ βασιλεῖ· καὶ ὁ μὲν πέμψας ἀνεῖλε τὸν Θεόκριτον. Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα, ὅπερ ἐστὶν ἱεροπρεπέστατον, συνεθιστέον τοὺς παῖδας τἀληθῆ λέγειν· τὸ γὰρ ψεύδεσθαι, δουλοπρεπές, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι ἄξιον, καὶ οὐδὲ μετρίοις δούλοις συγγνωστόν.

D ιε'. Ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἐνδοιάσας οὐδὲ μελλήσας, περὶ τῆς τῶν παίδων εὐκοσμίας καὶ σωφροσύνης διείλεγμαι· περὶ δὲ τοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος ἀμφίδοξός εἰμι καὶ διχογνώμων, καὶ τῇδε κἀκεῖσε κλίνων ὡς ἐπὶ πλάστιγγος, πρὸς οὐδέτερον ῥέψαι δύναμαι· πολὺς δ' ὄκνος ἔχει με

C. 2. παραθεῖναι] Sic A. C. D. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Anon. Turn. Vulc. Bong. Vulgo et reliqui παραθέσθαι.

qui munus aliquod geſſerat, ad ſe venire Theocritum ac rationes ſecum conferre: quod quum hic ei renuntiaret, ac ſæpius accederet, *Scio*, inquit Theocritus, *te hoc agere, ut me crudum Cyclopi apponas:* huic, quod coquus: illi, quod unoculus eſſet exprobrans: et Eutropio, Ergo, ait, tu capite mulctaberis, eaſque dabis loquacitatis iſtius tuæ atque inſaniæ pœnas: ac regi rem renuntiavit, qui et miſit qui Theocritum interficerent. Præter hæc omnia, adſuefaciendi ſunt pueri ut vera dicant: qua in re ſumma eſt ſanctimonia. Mentiri enim ſervile eſt, dignumque apud omnes homines odio, ac ne mediocribus quidem ſervis ignoſcendum.

XV. Atque hæc quidem de pueris decore et ad modeſtiam inſtituendis hactenus nihil dubitans aut ambigens diſſerui. Quod reſtat dicendum, dubium me tenet, ancipitemque in deliberando adfert curam: ac, quaſi in trutina poſitus, in utranque partem momentis impellor, neutris inſiſtere valeo;

Digitized by Google

καὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῆς ἀποτροπῆς τοῦ πράγματος. Ἀποτολμητέον οὖν ὅμως εἰπεῖν αὐτό. Τί οὖν τοῦτό ἐστι; πότερα δεῖ τοὺς ἐρῶντας τῶν παίδων, ἐᾶν τούτοις συνεῖναι καὶ συνδιατρίβειν, ἢ τοὐναντίον εἴργειν αὐτοὺς καὶ ἀποσοβεῖν τῆς πρὸς τούτους ὁμιλίας προσῆκεν. Ὅταν μὲν γὰρ E
ἀποβλέψω πρὸς τοὺς πατέρας αὐθεκάστους καὶ τὸν τρόπον ὀμφακίας καὶ στρυφνούς, οἳ διὰ τὴν τῶν τέκνων ὕβριν οὐκ ἀνεκτὴν νομίζουσι τὴν τῶν ἐρώντων ὁμιλίαν, εὐλαβοῦμαι ταύτης εἰσηγητὴς γενέσθαι καὶ σύμβουλος. Ὅταν δ' αὖ πάλιν ἐνθυμηθῶ τὸν Σωκράτην, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Αἰσχίνην, τὸν Κέβητα, τὸν πάντα χορὸν ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν οἳ τοὺς ἄρρενας ἐδοκίμασαν ἔρωτας, καὶ τὰ μειράκια προήγαγον ἐπί τε παιδείαν καὶ δημαγωγίαν καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν τρόπων, πάλιν ἕτερος γίνομαι, καὶ κάμπτομαι πρὸς τὸν ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ζῆλον. Μαρτυρεῖ δὲ τούτοις Εὐριπίδης οὕτω λέγων, F

Ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως,
Ψυχῆς δικαίας σώφρονός τε κἀγαθῆς.

valdeque cunctor rei hujus vel auctor fieri, vel diſſuaſor. Audendum tamen eſt, et eloquenda res. Eſt autem hæc quæſtio, an amatores puerorum ſinere debeamus uti eorum conſuetudine, an vero potius ab iis arcere ac depellere. Quum enim intueor in patres ſuo ſenſu omnia metientes, moribuſque crudos et auſteros, qui conſuetudinem amatorum ob contumeliam liberorum intolerabilem putant: vereor ejus auctor eſſe atque ſuaſor. Rurſus quum in mentem venit Socratis, Platonis, Xenophontis, Æſchinis, Cebetis, totiuſque chori iſtorum virorum qui maſculos approbaverunt amores, adoleſcentuloſque produxerunt ad doctrinam, reipublicæ adminiſtrationem, morumque honeſtatem, ſententiam muto, flectorque admiratione et æmulatione iſtorum virorum. Atque his quidem etiam Euripides teſtimonio hoc favet,

Sed eſt et alter inter mortales amor,
Juſtique caſtique animi ſcilicet, ac probi.

Τὸ δὲ τοῦ Πλάτωνος σπουδῇ καὶ χαριεντισμῷ μεμιγμένον, οὐ παραλειπτέον· ἐξεῖναι γάρ, φησι, δεῖν τοῖς ἀριστεύσασιν, ὃν ἂν βούλωνται τῶν καλῶν φιλῆσαι. Τοὺς μὲν οὖν τῆς ὥρας ἐπιθυμοῦντας ἀπελαύνειν προσήκει· τοὺς δὲ τῆς ψυχῆς ἐραστὰς ἐγκρίνειν κατὰ τὸ σύνολον. Καὶ τοὺς μὲν Θήβησι καὶ τοὺς Ἤλιδι φευκτέον ἔρωτας, καὶ
11 τὸν ἐκ Κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν· τοὺς δὲ Ἀθήνησι καὶ τοὺς ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον, καὶ τῶν παίδων μιμητέον.

ις'. Περὶ μὲν οὖν τούτων, ὅπως ἕκαστος αὐτὸς ἑαυτὸν πέπεικεν, οὕτως ὑπολαμβανέτω· ἐγὼ δέ, ἐπειδὴ περὶ τῆς τῶν παίδων εὐταξίας εἴρηκα καὶ κοσμιότητος, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν ἤδη μεταβήσομαι, μικρὰ παντάπασιν εἰπών. Πολλάκις γὰρ κατεμεμψάμην τοὺς μοχθηρῶν ἐθῶν γεγονότας εἰσηγητάς, οἵ τινες τοῖς μὲν παισὶ παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἐπέστησαν, τὴν δὲ

F. 6. ὃν ἂν βούλωνται] Recepi ὃν ex C. D. E. Moſc. 1. Harl. Fabricii codicibus Leonic. Pol. Vulc. Bong. Vulgo et reliqui ὧν.

A. 1. ἐκ Κρήτης] Exquiſitius, ſed ejuſdem ſignificationis, atque ἐν Κρήτῃ quod habent E. Pol. Leonic. Vulc. Itaque nil mutandum.

A. 2. καὶ τῶν παίδων μιμητέον] Hæc in aliquot codicibus abeſſe notat Vulc. et iiſdem verbis Pol. et Jannot. Amiotus item et Heuſingerus omittunt. Forte corrigendum ἐρῶντας τῶν παίδων καὶ μιμητέον. Ita quidem ſententiæ ratio poſtulat.

Non tamen omittenda eſt Platonis ſententia, quæ ſeriæ rei admixtam habet urbanitatem: ait enim, *permiſſum debere eſſe iis qui rem præclare geſſerint, ut quemcunque velint oſculentur.* Etenim arcendi ſunt qui pulchritudinem corporis ſpectant: animæ autem amatores omnino deligendi. Et amores quidem, quales Thebis ſunt et Elide, et quæ in Creta vocatur raptio, fugiendi: æmulandi autem qui Athenis ſunt et Spartæ.

XVI. Sed hac de re quiſque ſuam ſequatur ſententiam. Ego de puerorum moderatione et decoro hactenus loquutus, de adoleſcentia porro pauca omnino ſubjiciam. Sæpenumero enim vituperavi malarum conſuetudinum introductores, qui quum pueris pædagogos et magiſtros præfeciſſent, adoleſcentum impetus paſſi ſunt

τῆς μειρακίων ὁρμὴν ἄνετον εἴασαν νέμεσθαι· δέον αὖ τοὐναντίον πλείω ποιεῖσθαι τούτων εὐλάβειαν καὶ φυλακὴν ἢ τῶν παίδων. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι τὰ μὲν τῶν παίδων πλημμελήματα, μικρὰ καὶ παντελῶς εἰσὶν ἰάσιμα, παιδαγωγῶν ἴσως ὀλιγωρία, καὶ διδασκάλων παρ᾽ ἀγωγὴν ἀνηκουστία· τὰ δὲ τῶν ἤδη νεανισκευομένων ἀδικήματα πολλάκις ὑπερφυᾶ γίνεται καὶ σχέτλια, ἀμετρία γαστρὸς, καὶ κλοπαὶ πατρῴων χρημάτων, καὶ κύβοι, καὶ κῶμοι, καὶ πότοι, καὶ παρθένων ἔρωτες, καὶ γυναικῶν οἰκοφθορίαι γαμετῶν. Οὐκοῦν τὰς τούτων ὁρμὰς ταῖς ἐπιμελείαις δεσμεύειν καὶ κατέχειν προσῆκεν. Ἀταμίευτον γὰρ τῶν ἡδονῶν ἡ ἀκμὴ, καὶ σκιρτητικὸν, καὶ χαλινοῦ δεόμενον· ὥσθ᾽ οἱ μὴ τῆς ἡλικίας ταύτης ἐρρωμένως ἀντιλαμβανόμενοι, τῇ δὴ ἀνοίᾳ διδόντες ἐξουσίαν ἐπὶ τὰ ἀδικήματα.

A. 10. ἄνετον] Accommodatius huic loco videtur eſſe ἄφετον quod habent plerique libri; A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Schott. Mez.

B. 4. παρ᾽ ἀγωγὴν] Recepi librorum auctoritate A. C. E. Moſc. 1. 2. Fabric. Rodolph. Xyl. non quod verum, ſed quod melius judicarem vulgato παραγωγῆς. Levi diſcrimine παραγωγὴν exhibent Harl. Aug. Flor. Turn. Vulc. Bong. At προσαγωγὴν Pol. Anon. Jannot. Vulc. Denique probatiſſimus codex D. παραγωγὴ καὶ ἀνηκουστία. Puto legendum παρακοὴ καὶ ἀνηκουστία.

C. 2. δὴ ἀνοίᾳ] Non dubitavi recipere ex ſolis Pol. et Jannot. Res adeo eſt manifeſta. Ἀνοίᾳ correxit jam Muret. V. L. XIV, 1. Vulgo omnes libri habent διανοίᾳ.

libere ferri: quum contra hi majore quam pueri cura atque cuſtodia fuerint regendi. Quis enim neſcit puerorum peccata exigua, planeque emendabilia eſſe? profecta ſcilicet a pædagogorum contemptu, aut quod magiſtrorum inſtitutioni aliquando non obtemperarent: at adoleſcentium peccata ſæpenumero ingentia eſſe et atrocia: ingluviem ventris, furta pecuniæ paternæ, aleam, comeſſationes, potationes, virginum amores, adulteria. Quapropter juveniles impetus accuratis rationibus vinciri ac compeſci convenit. Eſt enim vigor illius ætatis incontinens voluptatum, laſcivitque, et fræno opus habet: et qui ætatem iſtam non magno opere regendam ſuſcipiunt, imprudentes animo licentiam qua

Digitized by Google

λανθάνουσι. Δεῖ τοίνυν τοὺς ἔμφρονας πατέρας παρὰ τοῦτον μάλιστα τὸν καιρὸν φυλάττειν, ἐγρηγορέναι, σωφρονίζειν τοὺς μειρακίσκους, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, δεομένους, συμβουλεύοντας, ὑπισχνουμένους, παραδείγματα δεικνύντας, τῶν μὲν, διὰ φιληδονίαν συμφοραῖς περιπεσόντων, διὰ δὲ καρτερίαν, ἔπαινον καὶ δόξαν ἀγαθὴν περιποιησαμένων. Δύο γὰρ ταῦτα, ὡσπερεὶ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς εἰσιν, ἐλπίς τε τιμῆς, καὶ φόβος τιμωρίας· ἡ μὲν
D γὰρ, ὁρμητικωτέρους πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἡ δὲ, ὀκνηροὺς πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων ἀπεργάζεται.

ιζʹ. Καὶ καθόλου δὲ ἀπείργειν προσήκει τοὺς παῖδας τῆς πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους συνουσίας. Ἀποφέρονται γάρ τι τῆς τούτων κακίας. Τοῦτο δὲ παρήγγελλε καὶ Πυθαγόρας αἰνίγμασιν, ἅπερ ἐγὼ παραθεὶς, ἐξηγήσομαι· καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν συμβάλλεται ῥοπὴν οὐκ ἐλαχίστην· οἷον, Μὴ γεύεσθαι μελανούρων· τουτέστι, μὴ συνδιατρίβειν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ κακοήθειαν.

ad flagitia feratur concedunt. Ergo cordatis parentibus ſub id temporis maxime vigilandum eſt ut cuſtodiant adoleſcentes, et intra modeſtiæ fines contineant, docendo, minando, rogando, conſulendo, pollicendo, exempla demonſtrando, cum eorum quos voluptatum ſtudium in miſeriam conjecit, tum qui abſtinentia laudem ſibi gloriamque paraverunt. Hæc enim duo quaſi elementa ſunt virtutis, Spes honoris, et Metus pœnæ: quorum illa incitatiores ad pulcherrima ſtudia, hic ſegniores ad vitia reddit.

XVII. In univerſum vero malorum conſuetudine hominum prohibendi ſunt pueri. Nam affricatur illis aliquid inde vitii. Atque hoc etiam Pythagoras ſuis monuit præceptorum involucris: quæ ego adducam atque evolvam; momentum enim ad virtutem conferunt non minimum. Tale eſt, *Non guſta quibus nigra eſt cauda:* ſignificat enim non conſueſcendum cum hominibus ob malitiam nigris.

Digitized by Google

Μηδὲ ζυγὸν ὑπερβαίνειν· ὅτι δεῖ τῆς δικαιοσύνης πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον, καὶ μὴ ταύτην ὑπερβαίνειν. Μηδὲ ἐπὶ E χοίνικα καθίσαι· φεύγειν ἀργίαν, καὶ προνοεῖν ὅπως τὴν ἀναγκαίαν παρασκευάσωμεν τροφήν. Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν· ἀντὶ τοῦ, προχείρως οὐ δεῖ συναλλάσσειν. Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον· ὅτι δεῖ τὸν βίον ἐπιτηδεύειν, καὶ μὴ δεῖν δεσμῷ προσάπτειν αὐτόν. Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν· ἀντὶ τοῦ, μὴ ἐρεθίζειν θυμούμενον, οὐ γὰρ προσῆκεν, ἀλλ' ὑπείκειν τοῖς ὀργιζομένοις. Μὴ ἐσθίειν καρδίαν· μὴ βλάπτειν τὴν ψυχήν, ταῖς φροντίσιν αὐτὴν κατατρύχοντα. Κυάμων ἀπέχεσθαι· ὅτι οὐ δεῖ πολιτεύεσθαι· κυαμευταὶ γὰρ ἦσαν ἔμπροσθεν αἱ ψηφοφο- F ρίαι, δι' ὧν πέρας ἐπετίθεσαν ταῖς ἀρχαῖς. Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν· ἐπισημαίνει γὰρ ὅτι εἰς πονηρὰν ψυχὴν ἀστεῖον λόγον ἐμβάλλειν οὐ προσῆκεν· ὁ μὲν γὰρ λόγος, τροφὴ διανοίας ἐστί· τοῦτον δὲ ἀκάθαρτον ἡ

E. 5. τὸν βίον ἐπιτηδεύειν] Non explet ſententiam. Itaque magis probo lectionem quamvis pauciorum librorum, Rodolph. Leonic. Anon. Mez. Vulc. Fabric. quem ſequitur Xylander, τὸν βίον ἐλεύθερον ἐπιτηδεύειν.

F. 2. δι' ὧν πέρας ἐπετίθεσαν ταῖς ἀρχαῖς.] Ita omnes libri: nullo ſenſu. Legendum quidem γέρας pro πέρας; nec tamen ſenſus expletur.

Stateram ne tranſgrediaris: ſummam docet habendam eſſe rationem juſtitiæ, neque ejus fines exeundum. *Chœnici non inſide:* fugere jubet ignaviam, ac proſpicere de neceſſario victu. *Non cuivis injice dextram:* hoc vult, non temere eſſe cum quoquam contrahendum. *Anguſtum annulum non geſta:* id eſt, vitæ genus liberum ſectare, nec vinculo temetipſum obſtringe. *Ignem gladio non ſcrutare:* hoc dicit, iratos non eſſe irritandos, (eſt enim hoc indecorum) ſed iis concedendum. *Cor ne edas:* vult animam curis non eſſe affligendam. *Fabis abſtine:* hoc eſt, reipublicæ adminiſtrationem vita; nam olim magiſtratus per ſuffragia fabis lata creabantur. *Cibum in matulam non injice:* præcipit pravo animo non eſſe elegantem orationem committendam; eſt enim oratio cibus animi, quem cibum immundum humana

Digitized by Google

πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων. Μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντας· τουτέστι, μέλλοντας ἀποθνήσκειν, καὶ τὸν ὅρον τοῦ βίου πλησίον ὄντα ὁρῶντας, φέρειν εὐκόλως καὶ μὴ ἀθυμεῖν. Ἀνακάμψω δὲ ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου πρόθεσιν· ἁπάντων μὲν γάρ, ὅπερ ἔφην, τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἀπάγειν δεῖ τοὺς παῖδας, μάλιστα δὲ τῶν κολάκων. Ὅπερ γὰρ πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς
13 τῶν πατέρων διατελῶ λέγων, καὶ νῦν ἂν εἴποιμι· γένος οὐδέν ἐστιν ἐξωλέστερον, οὐδὲ μᾶλλον καὶ θᾶττον ἐκτραχηλίζον τὴν νεότητα, ὡς τῶν κολάκων, οἳ καὶ τοὺς πατέρας καὶ τοὺς παῖδας προρρίζους ἐκτρίβουσι, τῶν μὲν τὸ γῆρας ἐπίλυπον, τῶν δὲ τὴν νεότητα ποιοῦντες, τῶν δὲ συμβουλευμάτων δέλεαρ ἄφυλακτον προτείνοντες τὴν ἡδονήν. Τοῖς παισὶ τοῖς πλουσίοις οἱ πατέρες νήφειν παραινοῦσιν, οἱ δὲ μεθύειν· σωφρονεῖν, οἱ δὲ ἀσελγαίνειν·

A. 1. διατελῶ λέγων] Ita dedi et jubente grammatica ratione et auctoritate librorum. C. D. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Mez. Vulgo διατελῶν λέγω.

A. 5. τῶν δὲ τὴν νεότητα] Aut excidit adjectivum, ut ſuſpicatus eſt etiam Schneid. forte ἐπονείδιςον, aut ſimile: aut ἐπίλυπον reponendum poſt νεότητα.

reddit perverſitas. *Ad fines ubi perveneris, non revertito:* monet, quum moriendum eſt, et finem vitæ inſtare videmus, æquo id animo eſſe ferendum, ac citra mœrorem. Sed eo unde digreſſa fuit noſtra ſe referat oratio. Sunt itaque pueri ab omnibus, ut dixi, malis hominibus abſtinendi: maxime autem ab adulatoribus. Quod enim identidem et multis dicere parentibus conſuevi, nunc quoque affirmo. Genus hominum adulatoribus peſtilentius nullum eſt, neque quod magis ac celerius juvenes in perniciem præcipitet. Illi enim et parentes et natos radicitus perdunt, et conſiliorum eſcam inevitabilem objicientes, parentum ſenectutem juxta et filiorum juventutem dolorum plenam reddunt. Divitibus liberis parentes ſobrietatem commendant, adulatores ebrietatem: illi continentiam, hi libidinem: illi parſimoniam,

Digitized by Google

φυλάττειν, οἱ δὲ δαπανᾷν· φιλεργεῖν, οἱ δὲ ῥαθυμεῖν. Στιγμὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ἐστὶ· λέγοντες· ζῆν καὶ B οὐ παραζῆν προσήκει· τί δὲ φροντιστέον ὑμῖν τῶν τοῦ πατρὸς ἀπειλῶν; κρονόληρος καὶ σοροδαίμων ἐστὶ καὶ μετέωρον αὐτὸν ἀράμενοι, τὴν ταχίστην ἐξοίσομεν. Καθῆκε δέ τις καὶ χαμαιτύπην, καὶ προηγώγευσε γαμετὴν, καὶ τὰ τῶν πατέρων ἐφόδια τοῦ γήρως, περικέκοφε καὶ σεσύληκε. Μιαρὸν τὸ φῦλον, ὑποκριταὶ φιλίας, ἄγευστοι παῤῥησίας, πλουσίων μὲν κόλακες, πενήτων δὲ ὑπερόπται, ὡς ἐκ λυρικῆς τέχνης ἐπὶ τοὺς νέους ἀγόμενοι, σεσηρότες ὅθ᾽ οἱ τρέφοντες γελῶσι, καὶ ψυχῆς ὑποβολιμαῖα καὶ νόθα μέρη βίου· πρὸς δὲ τὸ τῶν πλουσίων νεῦμα ζῶντες, τῇ τύχῃ μὲν ἐλεύθεροι, τῇ C προαιρέσει δὲ δοῦλοι· ὅταν δὲ μὴ ὑβρίζωνται, τότε ὑβρίζεσθαι δοκοῦντες, ὅτι μάτην παρατρέφονται.

B. 9. ὡς ἐκ λυρικῆς τέχνης ἐπὶ τοὺς νέους ἀγόμενοι] Lego ὡς ἐκ λογικῆς τέχνης. Cætera ſana ſunt, nec opus mutare cum Mez. in ἐπαγόμενοι τοὺς νέους. Libri nil variant: niſi quod Harl. addit τοῦ κολακεύειν poſt τέχνης.

B. 10. ψυχῆς ὑποβολ.] Legendum τύχης: *cum fortunæ tum vitæ partes ſane ſpuriæ ac ſuppoſititiæ.* Xyl. reddiderat: *animæ nothi, ac ſpuriæ vitæ partes.*

C. 3. ὅτι μάτην] Vulgo ὅτι μὴ μάτην. Forte verum erat ὅτι δὴ μάτην. Nunc μὴ delevi, jubentibus et ſententia et libris C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Vulc. Bong.

hi profuſionem: induſtriam illi, hi ignaviam. Punctum (aiunt adſentatores) temporis eſt tota noſtra vita: frui ea, non abuti ad alias res convenit: quid attinet nos minas patris curare? delirus eſt, capularis, ſilicernius, mox illum ſublimem arreptum efferemus. Non deſunt ex iis qui et ſcorta ſubmittant, et nuptas proſtituant: et, quæ parentibus erant ſenii viatica, intervertant atque rapiant. Impuri ſunt iſti homines, amicitiæ ſimulatores, libertatis imperiti, divitum adulatores, pauperum contemptores, veluti rationali quadam arte ad adoleſcentes decipiendos inſtructi, ad riſum eorum qui ipſos alunt labia in riſum diducentes, ſubdititi fortunæ, ac ſpuriæ vitæ partes: ad nutum divitum viventes, conditione liberi, ſua voluntate ſervi, ſe contumelia affici putantes ſi non tractentur contumelioſe, ſed fruſtra alantur.

Digitized by Google

Ὥστε εἴ τῳ μέλει τῶν πατέρων τῆς τῶν τέκνων εὐαγωγίας, ἐκδιωκτέον τὰ μυσαρὰ ταῦτα θρέμματα. Ἐκδιωκτέον δὲ καὶ τὰς τῶν συμφοιτητῶν μοχθηρίας. Καὶ γὰρ οὗτοι τὰς ἐπιεικεστάτας φύσεις ἱκανοὶ διαφθείρειν εἰσί.

ιη'. Ταῦτα μὲν οὖν καλὰ καὶ συμφέροντα· ἃ δὲ μέλλω λέγειν, ἀνθρώπινα. Οὐδὲ γὰρ αὖ πάλιν τοὺς πατέρας ἔγωγε ἀξιῶ τελέως σκληροὺς καὶ τραχεῖς εἶναι
D τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ συγχωρῆσαί τινα τῷ νεωτέρῳ τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκειν ὅτι ἐγένοντο νέοι. Καὶ καθάπερ ἰατροὶ τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων τοῖς γλυκέσι χυμοῖς καταμιγνύντες, τὴν τέρψιν ἐπὶ τὸ συμφέρον πάροδον εὗρον, οὕτω δεῖ τοὺς πατέρας τὴν τῶν ἐπιτιμημάτων ἀποτομίαν τῇ πρᾳότητι μιγνύναι· καὶ τοτὲ μὲν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν παίδων ἀφιέναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας, τοτὲ δ' αὖ πάλιν ἀντιτεῖναι· καὶ μάλιστα μὲν, εὐκόλως φέρειν τὰς ἁμαρτίας·
E εἰ δὲ μή γε, προσοργισθέντας, ταχέως ἀποφλεγμῆναι.

D. 5. οὕτω δεῖ τοὺς πατέρας] οὕτω δὲ τ. π. Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 2. At δεῖ Fabriç. Pol. Rodolph. unde habuit Stephanus. Et ſic reliqui noſtri.
E. 1. προσοργισθέντας] D. codex quamvis bonus πρὸς καιρὸν ὀργισθέντας: quod tamen haud ſcio an ſit interpretamentum vulgatæ.

Quare ſi quis eſt pater ſollicitus de bene educandis liberis, fœdum hoc pecus domo ejiciat. Amoliatur etiam condiſcipulorum pravos mores, qui ſatis habent virium ad corrumpendum vel optima ingenia.

XVIII. Atque hæc quidem præclara ſunt, et utilia: quæ ſubdam, humana ſunt. Nam et parentes viciſſim ego nolim úſquequaque duro eſſe et aſpero ingenio, ſed ſæpenumero quorundam peccatorum gratiam facere adoleſcentibus, ſibique ipſis ſuam adoleſcentiam revocare in memoriam. Ac quemadmodum medici amara medicamenta dulcibus ſuccis permiſcentes, oble&tatione ad utilitatem ſibi aditum aperiunt: ita convenit parentes reprehenſionum ſeveritatem lenitate temperare: et interdum habenas cupiditatibus filiorum laxare, interdum adſtringere: et maxime quidem peccata æquo animo ferre: ſin minus, at certe obiratos ſta-

Digitized by Google

Μᾶλλον γὰρ ὀξύθυμον εἶναι δεῖ τὸν πατέρα ἢ βαρύθυμον· ὡς τό γε δυσμενὲς καὶ δυσκατάλλακτον, μισοτεκνίας οὐ μικρὸν τεκμήριόν ἐστι. Καλὸν δὲ ἔνια τῶν ἁμαρτημάτων μηδὲ εἰδέναι δοκεῖν, ἀλλὰ τὸ τοῦ γήρως ἀμβλυῶττον καὶ δύσκωφον ἐπὶ τὰ γιγνόμενα μεταφέρειν, ὡς ἔνια τῶν πραττομένων ὁρῶντας μὴ ὁρᾶν, καὶ μὴ ἀκούειν ἀκούοντας. Φίλων ἁμαρτήματα φέρομεν· τί θαυμαστὸν εἰ τέκνων; δούλων πολλάκις κραιπαλώντων μέθην οὐκ ἐξηλέγξαμεν· ἐφείσω ποτὲ, ἀλλὰ καὶ χορήγησον· ἠγανάκτησάς ποτε, ἀλλὰ καὶ σύγγνωθι· ἐβουκόλησέ ποτε δι' οἰκέτου, τὴν ὀργὴν κατάσχε· ἐξ ἀγροῦ ποτε ζεῦγος ἀφείλετο, ἦλθέ ποτε χθιζῆς μέθης ἀποπνέων, ἀγνόησον· μύρων ἀπόζων, σίγησον· οὕτω σκιρτῶσα νεότης πωλοδαμνεῖται.

ιθ'. Πειρατέον δὲ τοὺς τῶν ἡδονῶν ἥττους καὶ πρὸς τὰς ἐπιτιμήσεις δυσηκόους, γάμῳ καταζεῦξαι· δεσμὸς γὰρ οὗτος τῆς νεότητος ἀσφαλέστατος. Ἐγγυᾶσθαι δὲ δεῖ τοῖς υἱοῖς γυναῖκας μήτε εὐγενεστέρας πολλῷ, μήτε

tim deferveſcere. Præſtat enim patris iras ſubitas eſſe, quam graves; quia infenſus et implacabilis animus patris, non leve eſt argumentum odii erga liberos. Nec dedecet, nonnulla peccata liberorum ſimulare parentes ſe non animadvertere: quumque ſub ſenectutem viſus ſoleat audituſque hebeſcere, eo iſtam ſenſuum imbecillitatem transferre, ut videntes quædam quæ aguntur, non videant, audienteſque non audiant. Amicorum delicta toleramus: quid mirum ſi etiam filiorum? quando etiam ſervorum crapulam ebrietatemque ſæpe non reprehendimus. Parcus aliquando fuiſti, fac etiam impenſas: indignatus es aliquando, ignoſce viciſſim: deluſit te aliquando ſervi uſus opera, iram cohibe: par boum ex agro abduxit, venit aliquando heſternam olens crapulam, diſſimula: unguentum redolet, tace: ſic laſciviens domatur adoleſcentia.

XIX. Danda porro eſt opera ut qui voluptatibus nimis dediti ſunt, et reprehenſionibus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur: quod eſt tutiſſimum juventutis vinculum. Uxores autem filiis collocari decet quæ neque no-

Digitized by Google

πλουσιωτέρας· τὸ γάρ, Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, σοφόν· ὡς οἵγε μακρῷ κρείττους ἑαυτῶν λαμβάνοντες, οὐ τῶν
14 γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ προικῶν δοῦλοι λανθάνουσι γινόμενοι.

κ΄. Βραχέα δὲ προσθεὶς αὐτοῖς, περιγράψω τὰς ὑποθήκας. Πρὸ πάντων γὰρ δεῖ τοὺς πατέρας τῷ μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ πάντα ἃ δεῖ πράττειν, ἐναργὲς ἑαυτοὺς παράδειγμα τοῖς τέκνοις παρέχειν, ἵνα πρὸς τὸν τούτων βίον ὥσπερ κάτοπτρον ἀποβλέποντες, ἀποτρέπωνται τῶν αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. Ὡς οἵ τινες τοῖς ἁμαρτάνουσιν υἱοῖς ἐπιτιμῶντες, τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτουσιν, ἐπὶ τῷ ἐκείνων ὀνόματι λανθάνουσιν ἑαυτῶν κατήγοροι γιγνόμενοι. Οἱ δ' ὅλως φαύλως ζῶντες, οὐδὲ τοῖς δούλοις παῤῥησίαν ἄγουσιν ἐπιτιμᾶν,
B μήτοι γε δὴ τοῖς υἱοῖς. Χωρὶς δὲ τούτων, γένοιτο ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων σύμβουλοι καὶ διδάσκαλοι· ὅπου

F. 7. ἔλα] ἐλᾶν Ald. Baſ. Harl. At Fabricii codices, Schott. Jannot. Anon. Pol. Rodolph. ἔλα: hinc Stephanus ſumpſit: reliqui noſtri conſentiunt.

B. 1. μήτοι] Ita Stephanus ex Fabric. Et eſt aliquanto magis congruum cum hoc loco quam μήτι, quod habent Ald. Baſ. Xyl. C. D. Harl. Colleg. Nov. Moſc. 2. Flor.

bilitate generis, neque divitiis multum eos ſuperent: ſapienter enim dictum eſt, *Tibi parem age:* et qui multo ſe præſtantiores ducunt uxores, non mariti earum, ſed dotis ſervi ſua imprudentia fiunt.

XX. His pauca quædam ſi adjecero, finem præceptis imponam. Ante omnia debent parentes nihil peccando, omniaque pro officii rationibus agendo, clarum ſeſe liberis exemplum præbere: ut in iſtorum ii vitam tanquam in ſpeculum intuentes, a turpibus dictis factiſque avertantur. Etenim qui peccata filiorum increpantes, ipſi in eadem prolabuntur vitia, ii ſe non ſentiunt ſub illorum nomine ſemetipſos accuſare. Quorum vero tota vita turpis eſt, ii ne ſervos quidem objurgandi libertatem ſibi relinquunt, nedum filios. Quo accedit, quod tales patres ſcelerum conſultores ac doctores ſuis ſunt filiis: ubi

Digitized by Google

γὰρ γέροντές εἰσιν ἀναίσχυντοι, ἐνταῦθ' ἀνάγκη καὶ νέους ἀναιδεστάτους εἶναι. Πειρατέον οὖν εἰς τὸν τῶν τέκνων σωφρονισμὸν πάνθ' ὅσα προσήκει ἐπιτηδεύειν, ζηλώσαντας τὴν Εὐρυδίκην, ἥτις Ἰλλυρὶς οὖσα καὶ τρισβάρβαρος, ὅμως ἐπὶ τῇ μαθήσει τῶν τέκνων, ὀψὲ τῆς ἡλικίας ἥψατο παιδείας· ἱκανῶς δὲ αὐτῆς τὴν φιλοτεκνίαν σημαίνει τοὐπίγραμμα ὅπερ ἀνέθηκε ταῖς Μούσαις,

Εὐρυδίκη Ἱεραπολιῆτις τόνδ' ἀνέθηκε
Μούσαις, εὔιστον ψυχῇ ἑλοῦσα πόθον. C
Γράμματα γάρ, μνημεῖα λόγων, μήτηρ γεγαυῖα
Παίδων ἡβώντων, ἐξεπόνησε μαθεῖν.

Τὸ μὲν οὖν πάσας τὰς προειρημένας συμπεριλαβεῖν παραινέσεις, εὐχῆς ἴσως ἔργον ἐστί· τὸ δὲ τὰς πλείους ζηλῶσαι, καὶ αὐτὸ μὲν εὐμοιρίας δεόμενόν ἐστι, καὶ πολλῆς ἐπιμελείας· ἀνυστὸν δ' οὖν ἀνθρωπίνῃ φύσει καθέστηκεν.

C. 5. παραινέσεις, εὐχῆς ἴσως] Hoc item a Stéphano receptum ex Jannotio, ut puto, in quo diſerte ita exſtat. Atque conſentiunt C. E; quippe ex quibus nil varietatis in ſchedis meis notatum reperio. Sane multo melius eſt quam εὐχῆς ἴσως ἡ παραινέσεις quod reliqui omnes habent Ald. Baſ. Xyl. Fabr. A. D. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov. Flor. Aug.

enim ſenes ſunt impudentes, neceſſe eſt ibi adoleſcentes quoque inverecundiſſimos eſſe. Ergo ad decoram liberorum educationem quæcumque conducere poſſunt, in iis elaborandum eſt: æmulatione Eurydices: quæ quum Illyrica eſſet et plus quam barbara mulier, tamen ut filios docere poſſet, provecta jam ætate diſciplinis animum ſtudiumque applicuit. Cujus quantus fuerit erga liberos ſuos amor, ſatis declarat hæc inſcriptio ab ea Muſis conſecrata:

Eurydice, Muſis, Hierapolietis, amorem
Pectore quem fovit teſtificata, dicat,
Sermonum monimenta, parens ætatis adultæ
Gnatos, quas didicit, literulas docuit.

Enimvero omnia quæ præcepimus, ut conſequi liceat, optabile fortaſſe ſit. Pleraque vero ſequi et imitari quamquam felicitatis eſt, multæque diligentiæ: poteſt tamen ab humana præſtari natura.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΔΕΙ

ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

ΑΚΟΥΕΙΝ.

Digitized by Google

Digitized by Google

D

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΔΕΙ

ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

ΑΚΟΥΕΙΝ.

PLUTARCHI

QUOMODO

ADOLESCENS POETAS

AUDIRE DEBEAT.

α'. ΕΙ μὲν, ὡς Φιλόξενος ὁ ποιητὴς ἔλεγεν, ὦ Μάρκε Σήδατε, τῶν χρεῶν τὰ μὴ χρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ
E τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες, ἐκείνοις ἀποφαίνεσθαι παρῶμεν οἷς ὁ Κάτων ἔφη τῆς χαρδίας τὴν ὑπερῴαν εὐαισθητοτέραν ὑπάρχειν. Ὅτι δὲ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λεγομένων οἱ σφόδρα νέοι τοῖς μὴ δοκοῦσι φιλοσόφοις μηδὲ ἀπὸ

D. 9. Εἰ μὲν] Stephani eſt hæc lectio, ſumpta ex Jannot. Schott. Pol. Anon. Nec ex aliis meis varietatem habeo. Ald. Baſ. Xyl. Ὅτι μὲν· male. Cauſa varietatis eſt in abſentia aut ambiguitate literarum initialium.

D. 10. Σήδατε] Non dubitavi ſequi Baſ. Xyl. Grot. Mez. Reliqui omnes Σίδατε.

I. QUOD Philoxenus poeta dixit, M. Sedate, eas carnes ſuaviſſimas eſſe quæ carnes non ſint, itemque piſces qui piſces non ſint: de eo pronuntiare ſinemus iſtos quos palato plus ſapere, quam corde, Cato aiebat. De hoc autem nobis conſtat, adoleſcentulos magis gaudere, libentiuſque obſequi, ac manſuetiores ſe præbere iis Philoſophiæ præ-

σπουδῆς λέγεσθαι, χαίρουσι μᾶλλον καὶ παρέχουσιν ὑπηκόους ἑαυτοὺς καὶ χειροήθεις, δῆλόν ἐστιν ἡμῖν. Οὐ γὰρ μόνον τὰ Αἰσώπεια μυθάρια καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποθέσεις, καὶ τὸν Ἄβαριν τὸν Ἡρακλείδου, καὶ τὸν Λύκωνα τὸν Ἀρίστωνος διερχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῶν ψυχῶν δόγματα μεμιγμένα μυθολογίᾳ μεθ' ἡδονῆς ἐνθουσιῶσι. Διὸ δεῖ μὴ μόνον ἐν ταῖς περὶ ἐδωδὴν καὶ πόσιν ἡδοναῖς F διαφυλάττειν εὐσχήμονας αὐτοὺς, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀκροάσεσι καὶ ἀναγνώσεσιν ἐθίζειν, ὥσπερ ὄψῳ χρωμένους μετρίως τῷ τέρποντι, τὸ χρήσιμον ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸ σωτήριον διώκειν. Οὔτε γὰρ πόλιν αἱ κεκλεισμέναι πύλαι τηροῦσιν ἀνάλωτον, ἂν διὰ μιᾶς παραδέξηται τοὺς πολεμίους· οὔτε νέον αἱ περὶ τὰς ἄλλας ἡδονὰς ἐγκράτειαι σώζουσιν, ἄν γε δι' ἀκοῆς λάθῃ προέμενος αὐτόν· ἀλλ'

E. 5. λέγεσθαι] Recepi ex A. E. Jannot. Pol. Rodolph. Turn. Vulc. Bong. Mez. Omnes reliqui habent ἄγεσθαι.

E. 8. καὶ τὸν Ἄβαριν——ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῶν ψυχῶν δ.] Hoc Steph. ſumpſit ex Jannot. et Pol. Contra, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἄβαριν——τὰ περὶ τῶν ψυχῶν δ. habent Ald. Baſ. Xyl. Amiot. At reliqui etiam ἀλλὰ καὶ omittunt A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. perperam.

A. 1. ἄν γε] Sic Steph. ex Pol. cum quibus alii conſentiunt: exceptis Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Harl. qui habent ἄν τι. Colleg. Nov. ſimpliciter ἄν.

ceptis quæ philoſophice et ſerio dicta non videntur. Non enim Æſopicas tantum fabellas, et poetica argumenta, ſed et Heraclidis Abarin, et Ariſtonis Lyconem, ſed et ſententias de anima fabulis permixtas legentes, quaſi cæleſti quodam inſtinctu non ſine voluptate excitantur. Quare non id modo curandum eſt, ut in voluptatibus quæ ex cibo et potu percipiuntur, modeſtiam ſervent: ſed magis etiam ad hoc ſunt adſuefaciendi, ut in lectionibus et auditionibus delectatione tanquam opſonio modice fruantur, utiliaque et ſalubria ex iis captent. Nam neque urbi, portæ cæteræ clauſæ id præſtabunt ut non capiatur, ſi per unam aliquam hoſtes recipiantur: neque adoleſcentem continentia adverſus reliquas voluptates adhibita conſervabit, ſicubi imprudens per auditum ſe illis capiendum dederit: quinimo

Digitized by Google

ὅσον μᾶλλον αὐτὴ τοῦ φρονεῖν καὶ λογίζεσθαι πεφυκότος ἅπτεται, τοσοῦτον μᾶλλον ἀμεληθεῖσα βλάπτει καὶ διαφθείρει τὸν παραδεξάμενον. Ἐπεὶ τοίνυν οὔτε ἴσως δυνατόν ἐστιν, οὔτε ὠφέλιμον, ποιημάτων ἀπείργειν τὸν τηλικοῦτον ἡλίκος οὑμός τε νῦν Σώκλαρός ἐστι καὶ ὁ σὸς Κλέανδρος, εὖ μάλα παραφυλάττωμεν αὐτοὺς, ὡς ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι μᾶλλον ἢ ταῖς ὁδοῖς παιδαγωγίας δεομένους. Ἅπερ οὖν ἐμοὶ περὶ ποιημάτων εἰπεῖν πρῴην ἐπῆλθε, νῦν πρός σε γεγραμμένα πέμψαι
B διενοήθην. Καὶ λαβὼν ταῦτα διελθέ· κἂν δοκῇ σοι μηδὲν εἶναι φαυλότερα τῶν ἀμεθύστων καλουμένων, ἅ τινες ἐν τοῖς πότοις περιάπτονται καὶ προλαμβάνουσι, μεταδίδου τῷ Κλεάνδρῳ, καὶ προκαταλάμβανε τὴν φύσιν αὐτοῦ διὰ τὸ μηδαμοῦ νωθρὸν, ἀλλὰ πανταχοῦ σφο-

A. 9. Ἅπερ οὖν ἐμοὶ——· κἂν δοκῇ σοι] Eſt Stephani lectio ex Jannotio ſumpta: vereor ut vera ſit. Ald. Baſ. certe perperam: Ἀλλ' ἂν ἐμοὶ περὶ ποιημάτων εἰπόντι πρώην, ἐπῆλθε νῦν πρός σε γεγραμμένα διελθεῖν· κἂν δοκῇ σοι. Magna, nec hic enumeranda, eſt varietas librorum. Probanda eſt ut lectio, niſi vera, certe legitima, ea in qua conſentiunt duo boni et antiqui codices A. et E. Ἃ δ' ἂν ἐμοὶ, περὶ ποιημάτων εἰπόντι πρώην, ἐπῆλθε νῦν πρός σε γεγραμμένα πέμψαι, δίελθε· κἂν δοκῇ σοι.

B. 3. πότοις] Sic A. C. E. Harl. T. V. Bong. Leonic. Jannot. Rodolph. Pol. Mez. Xyl. atque adeo Ed. Pariſ. Græco-Lat. anni 1624. At male πόνοις Ald. Baſ. Steph. et Græco-Lat. duæ anni 1599 et 1620. Item reliqui codices.

auditus quo mentem ac rationem propius attingit, eo plus damni ac corruptelæ affert ei homini qui per negligentiam admiſerit illecebram. Quoniam itaque neque fortaſſis licet, neque etiam expedit, a poematibus arceri eo natu adoleſcentem quo Soclarus meus eſt et tuus Cleander: peraccurate hi nobis obſervandi ſunt, quippe qui in legendo magis quam in ambulando cuſtodis egeant. Proinde quem nuper de poetis ſermonem habui, eum mihi ſubiit in præſentia conſcriptum ad te mittere. Quem ubi perlegeris; ſi quidem tibi videbitur non minorem vim iis habere medicamentis quæ nonnulli ad convivia, ebrietatis arcendæ cauſa appenſa geſtant, adhibentque anteaquam potent; Cleandro imperti, iiſque ingenium ipſius, quod ob vigorem et ala-

Digitized by Google

δρεὸν καὶ διάπυρος, εὐαγωγοτέραν ὑπὸ τῶν τοιούτων οὖσαν.

Πουλύποδος κεφαλῇ ἔν μὲν κακὸν, ἐν δὲ καὶ ἐσθλόν·

Ὅτι τοῦ βρωθῆναι μέν ἐστιν ἥδιστος, δυσόνειρον δὲ ὕπνον ποιεῖ, φαντασίας ταραχώδεις καὶ ἀλλοκότους δεχομένων, ὡς λέγουσιν. Οὕτω δὴ καὶ ποιητικῇ πολὺ μὲν τὸ ἡδὺ καὶ τρόφιμον νέου ψυχῆς ἔνεστιν, οὐκ ἔλαττον δὲ τὸ τα- C
ρακτικὸν καὶ παράφορον, ἂν μὴ τυγχάνῃ παιδαγωγίας ὀρθῆς ἡ ἀκρόασις. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς τῶν Αἰγυπτίων χώρας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ποιητικῆς ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ

τοῖς χρωμένοις ἀναδίδωσιν.

Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς,
Πάρφασις ἥτ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.

Οὐ γὰρ ἅπτεται τὸ ἀπατηλὸν αὐτῆς ἀβελτέρων κομιδῆ

B. 9. τοῦ βρωθῆναι] τοῦ unus omittit C. Nec tamen delere auſim.
C. 7. τοῖς χρωμένοις] Secutus ſum A. E. Moſc. 1. Harl. Rodolph. In Moſc. 2. additum αὐτοῖς a correctore. In G. eſt αὖ τοῖς. Vulgo αὐτοῖς χρωμένοις.

critatem acumenque facile ducatur, præmuni.

Polypodis capiti perbibent bonum ineſſe malumque.

Nam ſuaviſſimum eſu quum ſit, inſomnioſum ſomnum facere, ac turbulenta et abſurda viſa excitare creditur. Eodem ſane modo poeſis quoque multa jucunda et adoleſcentium animis alendis accommoda in ſe habet: non pauciora vero quæ conturbent eum, et de ſanitate mentis dimoveant, ubi lectioni recta inſtitutio defuerit. Neque enim de Ægypto tantum, ſed de poetica etiam licet dicere,

Illam noxia multa, et multa ſalubria ferre

ipſa utentibus medicamenta. Etenim

Hic amor, hic deſiderium latet, hic quoque blandum
Alloquium, quamvis ſapientem fallere ſolers.

Quippe illecebræ ejus fatuos plane et ſtupidos non attin-

Digitized by Google

καὶ ἀνοήτων. Διὸ καὶ Σιμωνίδης μὲν ἀπεκρίνατο πρὸς
D τὸν εἰπόντα, Τί δὴ μόνους οὐκ ἐξαπατᾷς Θετταλούς, Ἀμαθέστεροι γάρ εἰσιν ἢ ὡς ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατᾶσθαι. Γοργίας δὲ τὴν τραγῳδίαν εἶπεν ἀπάτην, ἣν ὅ, τε ἀπατήσας, δικαιότερος τοῦ μὴ ἀπατήσαντος, καὶ ὁ ἀπατηθεὶς, σοφώτερος τοῦ μὴ ἀπατηθέντος. Πότερον οὖν τῶν νέων, ὥσπερ τῶν Ἰθακησίων, κηρῷ τινι τὰ ὦτα ἀτέγκτῳ καταπλάσσοντες ἀναγκάζωμεν αὐτοὺς τὸ Ἐπικούρειον ἀκάτιον ἀραμένους, ποιητικὴν φεύγειν καὶ παρεξελαύνειν; ἢ μᾶλλον ὀρθῷ τινι λογισμῷ παριστάντες καὶ καταδέοντες τὴν κρίσιν, ὅπως μὴ παραφέρηται τῷ τέρποντι πρὸς τὸ βλάπτον, ἀπευθύνωμεν καὶ παραφυλάττωμεν;

E Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόοργος

ὑγιαίνοντα νοῦν εἶχεν, ὅτι πολλῶν μεθυσκομένων καὶ παροινούντων, τὰς ἀμπέλους περιιὼν ἐξέκοπτεν, ἀντὶ τοῦ τὰς κρήνας ἐγγυτέρω προσαγαγεῖν, καὶ μαινόμενον θεὸν, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἑτέρῳ θεῷ νήφοντι κολαζόμενον σωφρο-

gunt. Quare Simonides quoque interrogatus cur ſolos Theſſalos non deciperet: *rudiores eſſe* reſpondit, *quam qui ab ipſo decipi poſſent.* Et Gorgias, *tragœdiam*, dixit, *eſſe impoſturam, quam et qui adhiberet, non adhibente juſtior, et qui paſſus eſſet, non paſſo eſſet ſapientior.* Utrum igitur adoleſcentum, ut ille Ithacenſium, aures velut cera ſolida obthurantes, cogemus lintre Epicurea poeſin prætervehi atque fugere? an vero recta potius quadam ratione judicium circumdantes atque vincientes ita dirigemus, ut ne delectatione ad noxia deferantur?

Nam neque atrox, natus genitore Dryante, Lycurgus

ſana eſt uſus mente, quod multis vino captis ac per temulentiam peccantibus, vites paſſim excidit: quum debuiſſet potius fontes propius adducere, inſanumque, ut ait Plato, deum alio ſobrio repreſſum

Digitized by Google

νίζειν. Ἀφαιρεῖ γὰρ ἡ κρᾶσις τοῦ οἴνου τὸ βλάπτον, οὐ συναναιροῦσα τὸ χρήσιμον. Μηδὲ ἡμεῖς οὖν τὴν ποιητικὴν ἡμερίδα τῶν μουσῶν ἐκκόπτωμεν μηδ' ἀφανίζωμεν· ἀλλ' ὅπου μὲν ὑφ' ἡδονῆς ἀκράτου πρὸς δόξαν αὐθαδῶς θρασυνόμενον ἐξυβρίζει καὶ ὑλομανεῖ τὸ μυ- F
θῶδες αὐτῆς καὶ θεατρικὸν, ἐπιλαμβανόμενοι κολούωμεν καὶ πιέζωμεν· ὅπου δὲ ἅπτεταί τινος μούσης τῇ χάριτι, καὶ τὸ γλυκὺ τοῦ λόγου καὶ ἀγωγὸν, οὐκ ἄκαρπον ἐστὶν, οὐδὲ κενὸν, ἐνταῦθα φιλοσοφίαν εἰσάγωμεν, καὶ καταμιγνύωμεν. Ὥσπερ γὰρ ὁ μανδραγόρας ταῖς ἀμπέλοις παραφυόμενος, καὶ διαδιδοὺς τὴν δύναμιν εἰς τὸν οἶνον, μαλακωτέραν ποιεῖ τὴν καταφορὰν τοῖς πίνουσιν, οὕτω τοὺς λόγους ἡ ποίησις ἐκ φιλοσοφίας ἀναλαμβάνουσα μιγνυμένους πρὸς τὸ μυθῶδες, ἐλαφρὰν καὶ προσφιλῆ παρέχει τοῖς νέοις τὴν μάθησιν. Ὅθεν οὐ φευκτέον ἐστὶ τὰ ποιήματα τοῖς φιλοσοφεῖν μέλλουσιν, ἀλλ'

E. 8. ἡμερίδα] Steph. Pol. Jannot. Schott. Anon. Exemplum Turneb. Nec reliqui diſſentiunt codices, exceptis Ald. Baſ. Xyl. Grot. E. Moſc. T. V. B. in quibus non æque elegans eſt lectio μερίδα.

caſtigare. Nam id quod noxium eſt, de vino aufert aqua admixta, at, quod bonum, non aufert. Neque nos ſane poeticam Muſarum vitem exſcindamus aut aboleamus: ſed ubi præ mera voluptate fabuloſa ejus et theatralis pars contumaciter ſe jactat et effert, nimiaque ubertate luxuriat, hanc injecta manu inhibeamus; ubi vero erudita eſt venuſtas, et ſuavis atque alliciens animum oratio vana fructuſve expers non eſt, eo philoſophiam introducamus atque admiſceamus. Quemadmodum enim mandragora juxta vites naſcens, ſuamque in vinum vim diffundens, efficit ut ſuavius dormiant qui id biberunt: ſic poeſis e philoſophia doctrinam deſumens, eamque fabulis permiſcens, facilem ejus et gratam adoleſcentibus perceptionem præbet. Non ergo fugienda ſunt poemata philoſophaturis: ſed per poemata inge-

Digitized by Google

16 ἐν ποιήμασι προφιλοσοφητέον· ἐθιζομένους ἐν τῷ τέρποντι τὸ χρήσιμον ζητεῖν καὶ ἀγαπᾶν· εἰ δὲ μή, διαμάχεσθαι καὶ δυσχεραίνειν. Ἀρχὴ γὰρ αὕτη παιδεύσεως,

Ἔργου δὲ παντὸς ἢν τις ἄρχηται καλῶς,
Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκὸς ἐσθ' οὕτως ἔχειν,

κατὰ τὸν Σοφοκλέα.

β'. Πρῶτον οὖν εἰσάγωμεν εἰς τὰ ποιήματα μηδὲν οὕτω μεμελετημένον ἔχοντα καὶ πρόχειρον, ὡς τό,

— Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί,

τὰ μὲν ἑκόντες, τὰ δὲ ἄκοντες. Ἑκόντες μὲν, ὅτι πρὸς ἡδονὴν ἀκοῆς καὶ χάριν, ἣν οἱ πλεῖστοι διώκουσιν,
B αὐστηροτέραν ἡγοῦνται τὴν ἀλήθειαν τοῦ ψεύδους. Ἡ μὲν γὰρ ἔργῳ γινομένη, κἂν ἀτερπὲς ἔχῃ τέλος, οὐκ ἐξίσταται· τὸ δὲ πλαττόμενον λόγῳ, ῥᾷστα περιχωρεῖ καὶ τρέπεται πρὸς τὸ ἥδιον ἐκ τοῦ λυποῦντος. Οὔτε

A. 1. προφιλοσοφητέον] Revocavi ex A. C. E. G. Moſc. 1. Pol. Reliqui omnes προσφιλοσοφητέον. Correxi Latina.

nimum ad philoſophiam præparandum, adſueſcendumque ut in jucundo utilitatem quærat, et eam amplectatur: repugnet, et ſuccenſeat jucundo, quod non conjunctum ſit cum utilitate. Hoc enim eruditionis principium eſt. Atqui ſecundum Sophoclem,

Quodcunque recte et ordine incipies opus,
Huic iterum proſperum finem, puta.

II. Primum ergo introducamus in poemata eum cui nihil ita meditatum in promptuque ſit atque illud,

—Permulta canunt mendacia vates :

id quod partim coacti, partim ſponte faciunt. Sponte, quia ad delectationem auditionis, et gratiam, quam plurimi captant, auſteriorem veritatem putant mendacio. Veritas enim quia re et facto ſit, tametſi exitum habet triſtem, non mutatur: mendacium, quia fingitur, facillime cedit, et de triſti in jucundum mutatur. Nam neque numeri,

Digitized by Google

γὰρ μέτρον, οὔτε τρόπος, οὔτε λέξεως ὄγκος, οὔτ' εὐκαιρία
μεταφορᾶς, οὔτε ἁρμονία καὶ σύνθεσις ἔχει τοσοῦτον αἱμυ-
λίας καὶ χάριτος, ὅσον εὖ πεποιημένη διάθεσις μυθο-
λογίας. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν γραφαῖς κινητικώτερόν ἐστι
χρῶμα γραμμῆς, διὰ τὸ ἀνδρείκελον καὶ ἀπατηλὸν,
οὕτως ἐν ποιήμασι μεμιγμένον πιθανότητι ψεῦδος ἐκ-
πλήττει καὶ ἀγαπᾶται μᾶλλον τῆς ἀμύθου καὶ ἀπλάστου
περὶ μέτρον καὶ λέξιν κατασκευῆς. Ὅθεν ὁ Σωκράτης C
ἔκ τινων ἐνυπνίων ποιητικῆς ἁψάμενος, αὐτὸς μὲν, ἅτε
δὴ γεγονὼς ἀληθείας ἀγωνιστὴς τὸν ἅπαντα βίον, οὐ πιθανὸς
ἦν οὐδ' εὐφυὴς ψευδῶν δημιουργός· τοὺς δὲ Αἰσώπου τοῖς
ἔπεσι μύθους ἐνόμιζεν, ὡς ποίησιν οὐκ οὖσαν ᾗ ψεῦδος
μὴ πρόσεστι. Θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν,
οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδὲ ἀψευδῆ ποίησιν. Τὰ δ' Ἐμ-

B. 7. πεποιημένη] Retinui ut proprium in hac re, a Stephano receptum, et libris confirmatum, Schott. Rodolph. Pol. Exempl. Turn. Moſc. 1. et reliquis: præter Ald. Baſ. Xyl. C. G. Moſc. 2. Harl. qui habent πεπλεγμένη.

C. 5. ἐνόμιζεν] Vix ſanum, licet in omnibus libris exhibitum. Forte ſcripſerat auctor ἐνήρμοζεν. Minus placet, quod Moſc. 2. a correctore habet ἐνέμιξε, et Mez. ἐκόσμησε.

neque verborum mutatio, neque dictionis majeſtas, neque tranſlationis opportunitas, neque concinnitas et compoſitio, tantum habet blanditiæ atque gratiæ, quantum fabulæ apte connexa diſpoſitio. Enimvero ſicut in picturis color plus afficit quam linea, propter ſimilitudinem corporis, et fallendi dotem: ita in poematibus mendacium probabilitate temperatum magis percellit, et gratius eſt apparatu carminis et dictionis fabula et figmento carente. Itaque Socrates quibuſdam ſomniis ad ſcribendum carmen compulſus, ipſe, ut qui per omnem vitam pro veritate decertaſſet, facultate probabilia mendacia fabricandi deſtituebatur: quare Æſopi fabellas in carminis modos redegit: poeſin non putans eam a qua abeſſet mendacium. Etenim ſacrificia quædam novimus choris et tibiis carentia: poeſin fabularum et figmentorum expertem non novimus. Nam Empedoclis et Parme-

πεδοκλέους ἔπη καὶ Παρμενίδου, καὶ θηριακὰ Νικάνδρου, καὶ γνωμολογίαι Θεόγνιδος, λόγοι εἰσὶ κεχρημένοι παρὰ ποιητικῆς, ὥσπερ ὄχημα, τὸν ὄγκον καὶ τὸ μέτρον, ἵνα
D τὸ πεζὸν διαφύγωσιν. Ὅταν οὖν ἄτοπόν τι καὶ δυσχερὲς ἐν τοῖς ποιήμασι λέγηται περὶ θεῶν, ἢ δαιμόνων, ἢ ἀρετῆς, ὑπ' ἀνδρὸς ἐλλογίμου καὶ δόξαν ἔχοντος, ὁ μὲν ὡς ἀληθῆ προσδεξάμενος λόγον, οἴχεται φερόμενος, καὶ διέφθαρται τὴν δόξαν· ὁ δὲ μεμνημένος ἀεὶ καὶ κατέχων ἐναργῶς τῆς ποιητικῆς τὴν περὶ τὸ ψεῦδος γοητείαν, καὶ δυνάμενος λέγειν ἑκάστοτε πρὸς αὐτήν,

Ὦ μηχάνημα, σφιγγὸς αἰολώτερον,

τί παίζουσα τὰς ὀφρῦς συνάγεις; τί δ' ἐξαπατῶσα προσποιῇ διδάσκειν; οὐδὲν πείσεται δεινόν, οὐδὲ πιστεύσει
E φαῦλον. Ἀλλ' ἐπιλήψεται μὲν αὐτοῦ φοβουμένου τὸν Ποσειδῶνα, καὶ ταρβοῦντος μὴ τὴν γῆν ἀναῤῥήξῃ, καὶ

D. 8. σφιγγὸς] Sic Pol. unde Stephanus ſumpſiſſe videtur. Λυγγὸς, Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. nec reliqui diſſentiunt.

E. 1. ἐπιλήψεται μὲν αὐτοῦ] Sanus locus: modo legas cum Amiot. et Xyl. αὐτοῦ pro vulgato αὑτοῦ. Mox corrigendum τῷ Ἀπόλλωνι quod Xyl. exhibuit, et ego item in contextu ſecutus ſum et in verſione reddidi. Vulgo erat in omnibus libris, τοῦ Ἀπόλλωνος.

nidis verſus, Theriaca Nicandri, ac ſententiæ Theognidis, orationes ſunt, ut pedeſtris inceſſus humilitatem effugerent, granditatem et menſuram a poetica pro vehiculo mutuatæ. Proinde ubi abſurdum aliquid aut durum in poematibus dicitur ab aliquo præſtanti viro de diis, dæmonibus, aut virtute: is qui eum ut verum amplectitur ſermonem, in errorem incidit, falſaque opinione animum corrumpit. At, qui nunquam immemor eſt poeticarum in mentiendo præſtigiarum, quique eas perſpicuas ſemper habet, et identidem poeſin ſic compellare poteſt,

O machinatrix ſphinge vel verſutior,

quid ludens, ſupercilia adducis? quid fallens, docere te ſimulas? is, inquam, mali nihil feret, neque quicquam abſurdi credet. Nimirum is ſe revocabit ac reprehendet metuentem ne Neptunus terram eru-

Digitized by Google

ἀπογυμνώσῃ τὸν ᾅδην· ἐπιλήψεται δὲ καὶ Ἀπόλλωνι χαλεπαίνοντος ὑπὲρ τοῦ πρώτου τῶν Ἀχαιῶν,

Ὃν αὐτὸς ὑμνῶν, αὐτὸς ἐν δαίτῃ παρών,
Αὐτὸς τάδ' εἰπών, αὐτός ἐστιν ὁ κτανών.

Παύσεται δὲ τὸν φθιτὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τὸν καθ' ᾅδην δακρύων, ἀδυνάτους καὶ ἀσθενεῖς χεῖρας ἐπιθυμίᾳ τοῦ ζῆν ὀρεγομένας. Ἂν δέ που συνταράττηται τοῖς πάθεσι καὶ κρατῆται φαρματτόμενος, οὐκ ἀνήσει πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν,

Ἀλλὰ φόωσδε τάχιστα λιλαίεο, ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσθ', ἵνα καὶ μετόπισθε τεῇ εἴπῃσθα γυναικί. F

Καὶ γὰρ τοῦτο χαριέντως Ὅμηρος εἰς τὴν νεκυίαν εἶπεν, ὡς γυναικὸς ἀκρόασιν οὖσαν διὰ δὴ τὸ μυθῶδες. Τοιαῦτα γάρ ἐστιν ἃ πλάττουσιν ἑκόντες οἱ ποιηταί. Πλείονα δέ, ἃ μὴ πλάττοντες, ἀλλ' οἰόμενοι καὶ δοξάζοντες αὐτοί, προσαναχρώννυνται τὸ ψεῦδος ἡμῖν. Οἷον, ἐπὶ τοῦ Διὸς εἰρηκότος Ὁμήρου,

E. 5. δαίτῃ] Dedi cum Grotio. Alii omnes libri διαίτῃ. Moſc. 1. δαιτί. Xyl. θοίνῃ ex Platone Rep. ii. fin. ubi Æſchyli locus extat.

at, et inferos detegat: reprehendet ſe porro Apollini iraſcentem ob principem Achivorum,

Qui laudat ipſe, qui intereſt convivio,
Qui hæc fatus ipſe eſt, ipſe eum letho dedit.

Quin et extinctos jam et apud Orcum ſitos deflere deſinet Achillem ac Agamemnonem cupiditate vivendi manus viribus caſſas protendentes. Quod ſicubi a perturbationibus ſuperatus victuſque beneficio erit, nulla interpoſita mora ita ſeipſum alloquetur:

Affecta reditum, ſuperas repete ocyus auras
Atque hæc uxori quondam narrare memento.

Venuſte enim hoc in ſuam Necyam dixit Homerus, quaſi ea auditio propter fabulas mulieribus congruat. Ac talia quidem ſunt quæ poetæ ſua ſponte fingunt. Plura ſunt quæ non fingentes, ſed ita eſſe opinantes, falſitatem eam nobis pigmentis fucatam affricant. Ut, quum de Jove Homerus dixerit,

Digitized by Google

17 Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών· ῥέπε δ' Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ.
Ὤχετο δ' εἰς ἀΐδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων·

τραγῳδίαν ὁ Αἰσχύλος ὅλην τῷ μύθῳ περιέθηκεν, ἐπιγράψας Ψυχοστασίαν, καὶ παραστήσας ταῖς πλάστιγξι τοῦ Διὸς, ἔνθεν μὲν τὴν Θέτιν, ἔνθεν δὲ τὴν Ἠῶ, δεομένας ὑπὲρ τῶν υἱέων μαχομένων. Τοῦτο δὲ παντὶ δῆλον, ὅτι μυθοποίημα καὶ πλάσμα πρὸς ἡδονὴν ἢ ἔκπληξιν ἀκροατοῦ γέγονε. Τὸ δὲ,

B Ζεὺς ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται·

Καὶ τὸ,

— Θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς,
Ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ.

Ταῦτα δὲ ἤδη κατὰ δόξαν εἴρηται καὶ πίστιν αὐτῶν, ἣν ἔχουσιν ἀπάτην περὶ θεῶν καὶ ἄγνοιαν, εἰς ἡμᾶς ἐκφερόντων καὶ μεταδιδόντων. Πάλιν αἱ περὶ τὰς νεκυίας τερατουργίαι καὶ διαθέσεις ὀνόμασι φοβεροῖς ἐνδημιουρ-

In trutina ſata imponit diverſa duorum,
Pelidæ huic magni, pugnacis at Hectoris illi.
Suſtentat mediam: lethali pondere fatum
Hectoris, ad manes vergit: tunc Hectora Phœbus
Deſeruit:——

totam tragœdiam huic fabulæ aptavit Æſchylus, titulo Pſychoſtaſiæ: aſſiſtere enim facit lancibus Jovis, alteri Thetidem, alteri Auroram, deprecantes pro filiis ſuis Achille et Memnone manum conſerentibus. Hoc vero nemo non videt, fabulam eſſe hanc delectandi aut perterrendi auditoris cauſa confictam. Hæc autem,

Jupiter humana diſpenſans prælia genti:

Et,

Mortalibus nam Jupiter cauſam ſerit,
Quum clade ſtatuit vertere inviſam domum.

Hæc jam ex ipſorum ſunt dicta opinione, qui ſuum de diis errorem et ignorationem nobis tradunt. Jam illæ apud inferos portentorum fictiones et diſpoſitiones, quæ terribilibus nominibus ſpectra et ſimula-

Digitized by Google

γοῦσι φάσματα καὶ εἴδωλα ποταμῶν φλεγομένων, καὶ τόπων ἀγρίων, καὶ κολασμάτων σκυθρωπῶν, οὐ πάνυ πολλοὺς διαλανθάνουσιν ὅτι τὸ μυθῶδες αὐτοῖς πολὺ, καὶ τὸ ψεῦδος, ὥσπερ τροφαῖς τὸ φαρμακῶδες, ἐγκέκραται· C καὶ οὔτε Ὅμηρος, οὔτε Πίνδαρος, οὔτε Σοφοκλῆς πεπεισμένοι ταῦτα ἔχειν οὕτως, ἔγραψαν,

Ἔνθεν τὸν ἄπειρον ἐρεύγονται σκότον
Βληχροὶ δνοφερᾶς νυκτὸς ποταμοί.

Καὶ,

Πὰρ δ' ἴσαν Ὠκεανοῦ τε ῥοὰς καὶ Λευκάδα πέτρην.

Καὶ,

Στεινωπὸς ᾅδου καὶ παλίῤῥοια βυθοῦ.

Ὅσοι μέντοι τὸν θάνατον ὡς οἰκτρὸν, ἢ τὴν ἀταφίαν ὡς δεινὸν ὀλοφυρόμενοι καὶ δεδιότες, φωνὰς ἐξενηνόχασι,

Μή μ' ἄκλαυστον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπῃς.

Καὶ,

B. 9. φάσματα] φαντάσματα Ald. Baſ. Xyl. E. Moſc. 2. Harl. Colleg. Nov.
C. 12. καταλείπῃς] καταλείπειν Ald. Baſ. Xyl. Καταλειπεῖν Harl. Moſc. 2.

chra fabricantur ardentium fluminum, locorum horribilium, ac terribilium ſuppliciorum: fere ab omnibus deprehenduntur eſſe fabuloſæ admodum, et in quibus tanquam in alimentis venenum, ita mendacium ſit admixtum: ſed neque Homerus, neque Pindarus, neque Sophocles, quaſi ſic eſſe perſuaſum haberent, ita ſcripſerunt:

Ubi immenſas ructant tenebras
Validi umbroſæ noctis fluvii.

Item,

Oceani fluctus legere, et Candida ſaxa.

Item,

Orcique fauces æſtus et voraginis.

Itaque quotquot mortem veluti miſerabilem, et ſepulturæ privationem tanquam miſeram rem deplorantes, hujuſmodi voces ejecerunt:

Ne me abiens, inhumatum indefletumque relinquas.

Item,

Digitized by Google

Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη Ἄϊδος δὲ βεβήκει,
D Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' ἀδροτῆτα καὶ ἥβην.

Καὶ,

Μή μ' ἀπολέσῃς ἄωρον· ἡδὺ γὰρ τὸ φῶς
Λεύσσειν· τὰ δ' ὑπὸ γῆν μή μ' ἰδεῖν ἀναγκάσῃς·

Αὗται πεπονθότων εἰσὶ καὶ προσεαλωκότων ὑπὸ δόξης καὶ ἀπάτης. Διὸ μᾶλλον ἅπτονται καὶ διαταράττουσιν ἡμᾶς, ἀναπιμπλαμένους τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀσθενείας, ἀφ' ἧς λέγονται. Πρὸς ταῦτα δὴ πάλιν παρασκευάζωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔχειν ἔναυλον ὅτι ποιητικῇ μὲν οὐ πάνυ μέλον ἐστὶ τῆς ἀληθείας· ἡ δὲ περὶ ταῦτα ἀλήθεια, καὶ τοῖς μηδὲν ἄλλο πεποιημένοις ἔργον ἢ γνῶσιν καὶ
E μάθησιν τοῦ ὄντος, εὖ μάλα δυσθήρατός ἐστι, καὶ δύσληπτος, ὡς ὁμολογοῦσιν αὐτοί. Καί μοι τὰ Ἐμπεδοκλέους ἔστω πρόχειρα ταυτὶ οὕτως,

Οὔτ' ἐπιδερκτὰ τάδ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐπακουστὰ,
Οὔτε νόῳ περιληπτά.—

D. 1. ἀδροτῆτα] ἀνδροτῆτα Ald. Baſ. Xyl. E. C. Colleg. Nov. permutatione ſolemni.
D. 5. προσεαλωκότων] Forte προεαλωκότων, ut C. Baſ. Xyl. Turneb.
E. 3. ἔστω] Stephanus aſſumpſit ex Jannot. et Pol. Certe deeſt in Ald. Baſ. Xyl. A. E. G. Harl. Coll. Nov. Moſc. 1. 2. Exemplo Turn.

Tunc anima ad manes de membris mœſta volavit,
Interitumque ſuum lugens, et robur, et annos.

Item,

Ah! ne me acerbam perime: conſpicere hunc diem
Dulce eſt. Videre ne adige, quæ tellus tegit.

Hæ, inquam, voces ſunt ita ſentientium, et erroris morbo captorum. Quo magis nos attingunt, et perturbatione iſta atque imbecillitate implent, a qua proficiſcuntur. Adverſum hæc ergo rurſus prompte id aures noſtras perſonet, poeſi non admodum curæ eſſe veritatem: quod autem verum ſit de his rebus, id ne ab iis quidem qui in aliam nullam quam hujus ipſius rei diſcendæ cognoſcendæque curam incubuerint, omnino percipi aut inveſtigari potuiſſe: quod ipſi etiam fatentur. Atque hic ad manum ſint Empedoclea hæc:

Non oculis poſſunt homines, non auribus iſta,
Non comprehendere mente.—

Digitized by Google

Καὶ τὰ Ξενοφάνους,

> Καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔτις ἀνὴρ γένετ' οὐδέ τις ἔσται
> Εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ὅσσα λέγω περὶ πάντων·

Καὶ νὴ Δία τὰ Σωκράτους ἐξομνυμένου παρὰ Πλάτωνι τὴν περὶ τούτων γνῶσιν. Ἧττον γὰρ ὡς εἰδόσι τι περὶ τούτων προσέξουσι τοῖς ποιηταῖς, ἐν οἷς τοὺς φιλοσόφους F
ἰλιγγιῶντας ὁρῶσιν.

γ'. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιστήσωμεν αὐτὸν, ἅμα τῷ προσάγειν τοῖς ποιήμασιν ὑπογράφοντες τὴν ποιητικὴν, ὅτι μιμητικὴ τέχνη καὶ δύναμίς ἐστιν ἀντίστροφος τῇ ζωγραφίᾳ. Καὶ μὴ μόνον ἐκεῖνο τὸ θρυλλούμενον ἀκηκοὼς ἔστω, ζωγραφίαν μὲν εἶναι φθεγγομένην τὴν ποίησιν, ποίησιν δὲ σιγῶσαν τὴν ζωγραφίαν· ἀλλὰ πρὸς τούτῳ 18
διδάσκωμεν αὐτὸν ὅτι γεγραμμένην σαῦραν ἢ πίθηκον, ἢ Θερσίτου πρόσωπον ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ὅμοιον. Οὐσίᾳ μὲν γὰρ οὐ δύ-

E. 8. ὅσσα] ἅσσα E. Moſc. 1. 2. Harl. Exempl. Turn. T. V.

Et illa Xenophanis,

> *De ſuperis, ſed et hæc quæ cæpi dicere cunctis,*
> *Nullus homo fuit, aut qui poſſit certa docere,*
> *Exiſtet.*———

Sed et Socratis verba apud Platonem ejurantis iſtarum rerum notitiam. Minus enim poetis tanquam iſtorum aliquid ſcientibus animum advertent, qui videbunt de iis rebus philoſophis quoque pronuntiaturis veluti vertiginem quandam obortam.

III. Magis quoque adhuc cautum eum reddemus, ſi ſimul atque eum ad poemata applicamus, ipſam poeticam ei deſcribamus: artem nimirum eam eſſe imitatricem, pingendique arti quaſi ex altera parte reſpondentem. Neque id modo auditum habeat omnium ſermone tritum, quo *loquentem picturam poeſin, picturam mutam poeſin eſſe*, aiunt: ſed præterea quoque eum doceamus, nos pictam lacertam aut ſimiam, aut Therſitæ faciem videntes delectari ac mirari: non pulchritudinis ſed ſimilitudinis cauſa. In ſe enim

Digitized by Google

νᾶται καλὸν γενέσθαι τὸ αἰσχρόν· ἡ δὲ μίμησις, ἄν τε
περὶ φαῦλον, ἄν τε περὶ χρηστὸν ἐφίκηται τῆς ὁμοιό-
τητος, ἐπαινεῖται. Καὶ τοὐναντίον ἂν αἰσχροῦ σώματος
εἰκόνα καλὴν παράσχῃ, τὸ πρέπον καὶ τὸ εἰκὸς οὐκ
ἀπέδωκεν. Γράφουσι δὲ καὶ πράξεις ἀτόπους ἔνιοι,
καθάπερ Τιμόμαχος τὴν Μηδείας τεκνοκτονίαν, καὶ Θέων
B τὴν Ὀρέστου μητροκτονίαν, καὶ Παῤῥάσιος τὴν Ὀδυσσέως
προσποίητον μανίαν, καὶ Χαιρεφάνης ἀκολάστους ὁμιλίας
γυναικῶν πρὸς ἄνδρας· Ἐν οἷς μάλιστα δεῖ τὸν νέον
ἐθίζεσθαι, διδασκόμενον ὅτι τὴν πρᾶξιν οὐκ ἐπαινοῦμεν
ἧς γέγονεν ἡ μίμησις, ἀλλὰ τὴν τέχνην, εἰ μεμίμηται
προσηκόντως τὸ ὑποκείμενον. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ ποιη-
τικὴ πολλάκις ἔργα φαῦλα καὶ πάθη μοχθηρὰ, καὶ
ἤθη μιμητικῶς ἀπαγγέλλει, δεῖ τὸ θαυμαζόμενον ἐν
τούτοις, καὶ κατορθούμενον μήτε ἀποδέχεσθαι τὸν νέον,
ὡς ἀληθὲς, μήτε δοκιμάζειν ὡς καλὸν, ἀλλ' ἐπαινεῖν
μόνον ὡς ἐναρμόττον τῷ ὑποκειμένῳ προσώπῳ καὶ

pulchrum fieri non poteſt, id quod turpe eſt: imitatio, ſive pulchræ ſive turpis rei ſimilitudinem exprimat, laudatur. Eademque rurſus, ſi pulchram turpis corporis imaginem effingat, decorum non ſervaverit. Pingunt etiam quidam res abſurdas et nefarias, ut Timomachus Medeam liberos necantem; Oreſtem matri necem inferentem, Theo; Parrhaſius, Ulyſſis ſimulatam inſaniam; Chærephanes, mulierum cum viris impudicam conſuetudinem. In his adoleſcens maxime eſt aſſuefaciendus, ut diſcat rem quæ imitatione eſt expreſſa, non laudari: ſed artem, quæ id quod propoſitum erat, recte repræſentaverit. Quando igitur poetica etiam ars ſæpenumero turpes actiones, et pravas affectiones moreſque imitando exponit: adoleſcentis eſt, id quod in his præclare elaboratum admirationem meretur, neque probare ut verum, neque amplecti ut pulchrum; ſed eatenus laudare quatenus perſonæ et argumento con-

Digitized by Google

οἰκεῖον. Ὥσπερ γὰρ ὑὸς βοὴν καὶ ψόφον τροχιλίας καὶ C
πνευμάτων ῥοῖζον, καὶ θαλάττης κτύπον ἀκούοντες, ἐνοχ-
λούμεθα καὶ δυσχεραίνομεν· ἂν δέ τις πιθανῶς ταῦτα
μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὗν, καὶ Θεόδωρος τὰς
τροχιλίας, ἡδόμεθα. Καὶ νοσώδη μὲν ἄνθρωπον καὶ
ὕπουλον, ὡς ἀτερπὲς θέαμα, φεύγομεν· τὸν δὲ Ἀριστο-
φῶντος Φιλοκτήτην, καὶ τὴν Σιλανίωνος Ἰοκάστην ὁμοίως
φθίνουσι καὶ ἀποθνήσκουσι πεποιημένους ὁρῶντες χαίρομεν.
Οὕτως ὁ νέος ἀναγινώσκων ἃ Θερσίτης ὁ γελωτοποιὸς,
ἢ Σίσυφος ὁ φθορεὺς, ἢ Βάτραχος ὁ πορνοβοσκὸς λέγων D
ἢ πράττων πεποίηται, διδασκέσθω τὴν μιμησαμένην ταῦτα
δύναμιν καὶ τέχνην ἐπαινεῖν, ἃς δὲ μιμεῖται διαθέσεις,
καὶ πράξεις, προβάλλεσθαι καὶ κακίζειν. Οὐ γάρ
ἐστι ταὐτὸ, τὸ καλὸν καὶ καλῶς τι μιμεῖσθαι. Καλῶς
γάρ ἐστι τὸ πρεπόντως καὶ οἰκείως· οἰκεῖα δὲ καὶ πρέ-
ποντα τοῖς αἰσχροῖς τὰ αἰσχρά. Καὶ γὰρ αἱ Δημωνίδου

D. 5. καὶ καλῶς] Non habent A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov. Habet Xyl. Collat. Muret. Jannot. Anon. Exempl. Turn.

gruit. Quomodo enim porci grunnitum, et trochleæ ſtridorem, et venti fremitum, et maris ſtrepitum, non ſine moleſtia audimus: ſi quis vero commode ea imitetur, ut ſuem Parmeno, trochleas Theodorus, delectamur. Et morbo captum hominem, aut intus purulentum, tanquam ſpectaculum injucundum fugimus: Ariſtophontis vero Philoctetam, et Silanionis Iocaſtam, ad ſimilitudinem contabeſcentium et morientium effictos, cum gaudio videmus. Sic adoleſcens ubi leget quæ Therſites ſcurra, aut Siſyphus corruptor, aut Batrachus leno, agens vel loquens in poemate introducitur, ſciat artem imitatricem laudandam: quæ vero iſta imitatione affectiones et facta exprimuntur rejicienda eſſe, atque vituperanda. Non enim idem eſt, eſſe pulchrum, et imitari pulchre. Hoc enim in decoro et convenientia conſiſtit, turpibus autem turpia conveniunt. Quippe Demo-

τοῦ χωλοῦ κρηπῖδες, ἃς ἀπολέσας εὔχετο τοῖς τοῦ κλέψαντος ἐναρμόσαι ποσίν· φαῦλαι μὲν ἦσαν, ἐκείνῳ δὲ ἥρμοττον. Καὶ τὸ,

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
E Κάλλιστον ἀδικεῖν·—

Καὶ τὸ,

Τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
Τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς,

Καὶ,

Τάλαντον ἡ προίξ· μὴ λάβω; ζῆν δ' ἐστί μοι
Τάλαντον ὑπεριδόντι; τεύξομαι δ' ὕπνου,
Προέμενος; οὐ δώσω δὲ κἀν ᾅδου δίκην,
Ὡς ἠσεβηκὼς εἰς τάλαντον ἀργυροῦ;

μοχθηροὶ μέν εἰσι λόγοι καὶ ψευδεῖς, Ἐτεοκλεῖ δὲ καὶ Ἰξίονι καὶ τοκογλύφῳ πρεσβύτῃ πρέποντες. Ἂν οὖν ὑπομιμνήσκωμεν τοὺς παῖδας ὅτι ταῦτα οὐκ ἐπαινοῦντες οὐδὲ δοκιμάζοντες, ἀλλ' ὡς ἄτοπα καὶ φαῦλα φαύλοις

E. 6. Τάλαντον ἡ προίξ·] Verſuum conſtituerunt modum Xylander et Grotius: hunc ſecutus ſum. Conſentiunt quodammodo Codices. Loco vulgati εἰ προὶξ eſt ἡ προὶξ in A. C. E. G. Colleg. Nov. Jannot. Porro A. C. E. locum item interrogationibus diſtinguunt. Xylander duos locos facit, ut alterius initium ſit καί· ζῆν δ' ἐστί μοι. Vulgata ſic habet: Τάλαντον εἰ προὶξ μὴ λαβὼν, καὶ ζῆν δ' ἐστί μοι τάλαντον ὑπεριδόντι cætera eodem modo.

nidis etiam claudi illius, quas ejus qui furto eas ſubtraxiſſet pedibus ut congruerent optavit, crepidæ erant eæ quidem malæ, ſed Demonidi aptæ. Jam hæc,

Nam ſi violandum eſt jus, regnandi gratia
Violandum eſt.———

Et,

Opinionem fac viri juſti pares,
Tum nihil omitte quod futurum ſit lucro,

Et,

Dotis talentum negligam, et vitam trabam?
Somnum videbo, qui talentum amiſerim?
Quodque in talentum fecerim impie, haud luam
Etiam apud Orcum?

Hæ quidem improbæ ſunt et falſæ orationes: ſed quales Eteoclem, Ixionem, et ſenem fœneratorem deceant. Ergo ſi adoleſcentulos moneamus, hæc non poetas ut quæ laudi vertant atque probent, ſed ita ſcribere ut abſurda et improba

Digitized by Google

καὶ ἀτόποις ἤθεσι, καὶ προσώποις περιτεθέντες γράφωσιν, F οὐκ ἂν ὑπὸ τῆς δόξης βλάπτοιντο τῶν ποιητῶν. Ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ πρὸς τὸ πρόσωπον ὑποψία, διαβάλλει καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν λόγον, ὡς φαῦλον ὑπὸ φαύλου καὶ λεγόμενον καὶ πραττόμενον. Οἷόν ἐστι καὶ τὸ τῆς συγκοιμήσεως τοῦ Πάριδος ἐκ τῆς μάχης ἀποδράντος. Οὐδένα γὰρ ἄλλων ἀνθρώπων ἡμέρας συγκοιμώμενον γυναικὶ ποιήσας ἢ τὸν ἀκόλαστον καὶ μοιχικόν, ἐν αἰσχύνῃ δῆλός ἐστι καὶ ψόγῳ τιθέμενος τὴν τοιαύτην ἀκρασίαν.

δʹ. Ἐν δὲ τούτοις εὖ μάλα προσεκτέον εἴ τινας ὁ 19
ποιητὴς αὐτὸς ἐμφάσεις δίδωσι κατὰ τῶν λεγομένων, ὡς δυσχεραινομένων ὑπ' αὐτοῦ. Καθάπερ ὁ Μένανδρος ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Θαΐδος πεποίηκεν,

Ἐμοὶ μὲν οὖν ἄειδε τοιαύτην θεά,
Θρασεῖαν, ὡραίαν δὲ, καὶ πιθανὴν ἅμα,
Ἀδικοῦσαν, ἀποκλείουσαν, αἰτοῦσαν πυκνά,
Μηδενὸς ἐρῶσαν, προσποιουμένην δ' ἀεί.

F. 7. ἄλλων ἀνθρώπων] Uſus et ratio poſtulat τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, aut ἄλλον ἀνθρώπων. Partem rectæ lectionis habent E. margo C. Baſ. Xyl. ἄλλον ἀνθρώπων.

abſurdis et improbis, moribus et perſonis attributa: nunquam ii opinione de poetis concepta decipientur. Quinimo perſonæ ſuſpicio, et factum et orationem ſuſpectam reddit, ut malam et a malis profectam. Tale eſt quod Homerus Paridem e prælio profugum, cum Helena concumbere facit. Nam quum neminem alium interdiu cum uxore rem habere commemoret, præter unum intemperantem hunc et adulterum; ſatis evidenter docet, ſe hoc de eo, opprobrii et reprehenſionis cauſa referre.

IV. Quo in genere magnopere advertendus eſt animus, ſicubi poeta ipſe contra ea quæ dicentur, indicium ſuæ improbationis edit. Quod in prologo Thaidis ſuæ Menander fecit,

Talem ergo, talem Diva concines mihi,
Pulchram, procacem, blandiloquentulam quoque,
Petacem, iniquam, quæque amatores, foras
Extrudat et amans neminem, ſimulet tamen.

Digitized by Google

Ἄριστα δὲ Ὅμηρος τῷ γένει τούτῳ κέχρηται· καὶ γὰρ
B προδιαβάλλει τὰ φαῦλα, καὶ προσυνίστησι τὰ χρηστὰ
τῶν λεγομένων. Προσυνίστησι μὲν οὕτως,

> Αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον.

Καί,

> Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς.

Ἐν δὲ τῷ προδιαβάλλειν, μονονοὺ μαρτύρεται καὶ διαγορεύει μήτε χρῆσθαι μήτε προσέχειν, ὡς οὖσιν ἀτόποις καὶ φαύλοις. Οἷον τόν τε Ἀγαμέμνονα μέλλων διηγεῖσθαι τῷ ἱερεῖ χρώμενον ἀφειδῶς, προείρηκεν,

> Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
> Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει,

C τουτέστιν ἀγρίως καὶ αὐθαδῶς καὶ παρὰ τὸ προσῆκον.
Τῷ τε Ἀχιλλεῖ τοὺς θρασεῖς λόγους περιτίθησιν,

> Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,

τὴν αὐτοῦ κρίσιν ὑπειπών,

A. 9. τῷ γένει τούτῳ] C. E. Moſc. 2. Harl. Jannot. Anon. T. V. B. At reliqui τῷ γένει τούτων.
B. 9. ἀφειδῶς] ἀπηνῶς A. E. margo C. Harl. T. B. Jannot. Rodolph. Mez.
C. 4. αὐτοῦ κρίσιν] Recepi ex Harl. Rodolph. Jannot. Vulc. Exempl. Turneb. Mez. Vulgo αὐτὴν κρίσιν. Xyl. ſimpliciter κρίσιν habet.

Optime omnium Homerus hoc eſt uſus genere, male dictis reprehenſionem, bene dictis commendationem præmittens. Hæc ita:

> *Mox ille hæc blanda et aſtute verba loquutus.*

Item,

> *Hunc ille aſſiſtens pulchro ſermone tenebat.*

Illud vero agens, tantum non proteſtatur ea ſe non dicere aut probare, quippe inepta et prava. Exempli gratia, narraturus quomodo Sacerdotem Agamemnon inhumaniter tractaverit, hæc præmiſit,

> *Non hæc Atrides Agamemnon dicta probavit:*
> *Sed male rejecit,*——

id eſt, ſæve et ſuperbe, ac præter decorum. Achilli etiam ferocem hanc tribuens orationem,

> *Ebrie, cui cervi eſt pectus, vultuſque caninus:*

ſuum de ea judicium ſubjungit,

Digitized by Google

Πηλείδης δ' ἐξαῦτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρείδην προσέειπε, καὶ οὔπω λῆγε χόλοιο.

Καλὸν γὰρ ἐοικὸς οὐθὲν ἐστὶ μετ' ὀργῆς καὶ αὐστηρῶς λεγόμενον. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων,

Ἦ ῥα· καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα,
Πρηνέα πὰρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας. D

Εὖ δὲ καὶ ταῖς ἐπιῤῥήσεσι χρῆται, καθάπερ τινὰ ψῆφον ἰδίαν ἐπιφέρων τοῖς πραττομένοις ἢ λεγομένοις· ἐπὶ μὲν τῆς μοιχείας τοῦ Ἄρεως, τοὺς θεοὺς ποιῶν λέγοντας,

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα· κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν.

ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Ἕκτορος ὑπερφροσύνης καὶ μεγαλαυχίας,

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη·

ἐπὶ δὲ τῆς Πανδάρου τοξείας,

Ὣς φάτ' Ἀθηναίη, τῷ δὲ φρένας ἄφρονι πεῖθεν.

Αὗται μὲν οὖν αἱ τῶν λόγων ἀποφάσεις καὶ δόξαι, παντός εἰσι κατιδεῖν τοῦ προσέχοντος. Ἑτέρας δ' ἐκ E τῶν πραγμάτων αὐτῶν παρέχουσι μαθήσεις, ὥσπερ ὁ Εὐριπίδης εἰπεῖν λέγεται πρὸς τοὺς τὸν Ἰξίονα λοιδο-

Rurſum Pelides fœdis Agamemnona regem
Impetiit dictis, neque adhuc dimiſerat iram.

Conſentaneum quippe eſt, nihil per iram et acerbitatem recte dici. Sic et de factis:

Sic fatus, facinus concepit in Hectora dium
Immane: extendens hunc pronum ad ſtrata Patrocli,

&c.

Præclare etiam in fine dictum quoddam, quaſi calculum dictis factiſve adjungit. Quale eſt, quum deos facit de adulterio Martis ac Veneris dicentes:

Succeſſu mala facta carent, celerem quoque tardus
Aſſequitur.

Et de Hectoris ſuperbia atque jactantia:

Talia jactanti Juno ſuccenſuit alma.

Et de Pandari ſagittæ jactu:

Hoc animum ſtulti Pallas ſermone fefellit.

Hujuſmodi negantias et ſententias quivis ſane deprehenderit, modo animum animadvertat. Alia vero in ipſis rebus documenta exhibent: quemadmodum Euripides fertur Ixionem ejus ut impium

εὐχὰς ὡς ἀσεβῆ καὶ μιαρὸν, Οὐ μέντοι πρότερον αὐτὸν ἐκ τῆς σκηνῆς ἐξήγαγον ἢ τῷ τροχῷ προσηλῶσαι. Παρὰ δὲ Ὁμήρῳ σιωπώμενόν ἐστι τὸ τοιοῦτον γένος τῆς διδασκαλίας· ἔχει δὲ ἀναθεώρησιν ὠφέλιμον ἐπὶ τῶν διαβεβλημένων μάλιστα μύθων. Οὓς ταῖς πάλαι μὲν ὑπονοίαις, ἀλληγορίαις δὲ νῦν λεγομέναις,
F παραβιαζόμενοι καὶ διαστρέφοντες ἔνιοι, μοιχευομένην φασὶν Ἀφροδίτην ὑπὸ Ἄρεως, μηνύειν τὸν ἥλιον, ὅτι τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἀστέρι συνελθὼν ὁ τοῦ Ἄρεως, μοιχικὰς ἀποτελεῖ γενέσεις· ἡλίου δὲ ἐπαναφερομένου καὶ καταλαμβάνοντος, οὐ λανθάνουσιν. Τὸν δὲ τῆς Ἥρας καλλωπισμὸν ἐπὶ τὸν Δία, καὶ τὴν περὶ τὸν κεστὸν γοητείαν, ἀέρος τινὸς κάθαρσιν εἶναι βούλονται, τῷ πυρώδει πλησιάζοντος· ὥσπερ οὐκ αὐτοῦ τὰς λύσεις τοῦ ποιητοῦ διδόντος. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς περὶ τῆς Ἀφροδίτης διδάσ-

E. 7. ἔχει δὲ] Sic Pol. unde habet Stephanus. Nec tanti erat, ut mutaretur vetus lectio ἔχον δὴ, quæ eſt in Ald. Baſ. Xyl. A. E. Moſc. 1.2. Similiter Harl. ἔχον δή. Colleg. Nov. ἔχων.

F. 7. τῷ πυρώδει] Rodolph. Pol. Jannot. Exempl. Turn. Xyl. et conſentiunt reliqui. Τὸ πυρῶδες Ald. Baſ. Colleg. Nov.

flagitioſumque criminantibus dixiſſe, *Enimvero non ante eum e ſcena eduxi, quam rotæ affixiſſem.* Apud Homerum tacitum id doctrinæ genus extat, conſiderationem habens utilem iis in fabulis etiam quæ maxime vituperantur. Quas *allegoriis* (ita enim nunc vocant, quum aliud dicitur, intelligitur aliud: antiqui *hyponœam*, ab occulto qui ſubeſſet ſenſu nominabant) nonnulli alio detorquentes ac pervertentes, indicium de Venere a Marte adulterata Solem detuliſſe aiunt hoc ſenſu, quod Veneris ſideri ſidus Martis congreſſum, adulterio obnoxias nativitates reddat: ſole autem rurſus elato et deprehendente non lateant. Ita quod ſe Juno ornavit, Jovem aggreſſura: et veneficium ceſti, volunt eſſe aeris quandam purgationem, ad igneam accedentis naturam. Quaſi vero non ipſe interpretationem poeta addiderit. Nam in Veneris fabula, eos qui animum advertunt, docet,

Digitized by Google

καὶ τοὺς προσέχοντας, ὅτι μουσικὴ φαύλη καὶ ᾄσματα πονηρὰ καὶ λόγοι μοχθηρὰς ὑποθέσεις λαμβάνοντες, ἀκόλαστα ποιοῦσιν ἤθη, καὶ βίους ἀνάνδρους, καὶ ἀνθρώπους τρυφὴν καὶ μαλακίαν καὶ γυναικοκρασίαν ἀγαπῶντας,

Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐνάς.

Διὸ καὶ τὸν Ὀδυσσέα τῷ κιθαρῳδῷ προστάττοντα πεποίηκεν,

Ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον,

καλῶς ὑφηγούμενος τὸ παρὰ τῶν σωφρόνων καὶ νοῦν ἐχόντων χρῆναι λαμβάνειν τοὺς μουσικοὺς καὶ ποιητὰς τὰς ὑποθέσεις. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς Ἥρας, ἄριστα τὴν ἀπὸ τῶν φαρμάκων καὶ γοητείας, καὶ μετὰ δόλου πρὸς τοὺς ἄνδρας ὁμιλίαν καὶ χάριν ἔδειξεν οὐ μόνον B
ἐφήμερον καὶ ἀψίκορον καὶ ἀβέβαιον οὖσαν, ἀλλὰ καὶ μεταβάλλουσαν εἰς ἔχθραν καὶ ὀργὴν, ὅταν τὰ τῆς

A. 2. γυναικοκρασίαν] Γυναικοκρασίαν Ald. Baſ. Xyl. errore, ut videtur, operarum propagato. Mes. γυναικοκρατίας. Vulgata retinenda eſt.
A. 3. εὐνὰς] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. Harl. At Stephanus εὐναὶ ex Jannot. Pol. Anon. cum quibus reliqui noſtri conſentiunt.
A. 6. Ἀλλ' ἄγε] Xyl. Moſc. 1. 2. Vulgo Ἀλλά γε.
A. 7. σωφρόνων] Steph. aſſumpſit ex Jannot. Pol. Majore auctoritate nititur vetus lectio φρονίμων, quam ſervant Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov.

muſicam pravam et improbas cantilenas ſermoneſque de rebus nefariis mores depravare, ac turpificare, efficereque vitam effœminatam, et homines, luxum, mollitiem, conſuetudinemque mulierum amantes, ac

Mutatas veſtes, lectos, calidaque lavacra.

Idcirco Ulyſſem etiam facit citharœdo præcipientem,

Quin tranſi ad fatalis equi molemque decuſque,

pulchre docens, muſicos et poetas argumenta a prudentibus et cordatis repetere debere. In Junonis autem fabula optime demonſtravit conſuetudinem mulierum cum viris, gratiamque quam eæ veneficio et præſtigiis ac dolo ſibi conciliant, non modo in diem durare, ac faſtidioſam eſſe et inſtabilem, ſed in odium præterea inimicitiamque mutari

Digitized by Google

ἡδονῆς ἀπομαρανθῇ. Τοιαῦτα γὰρ ὁ Ζεὺς ἀπειλεῖ καὶ λέγει πρὸς αὐτήν,

Ὄφρα ἴδῃς ἤν τοι χραίσμῃ φιλότης τε καὶ εὐνή,
Ἣν ἐμίγης ἐλθοῦσα θεῶν ἄπο, καί μ' ἀπάτησας.

Ἡ γὰρ τῶν φαύλων διάθεσις ἔργων καὶ μίμησις, ἂν προσαποδῷ τὴν συμβαίνουσαν αἰσχύνην καὶ βλάβην τοῖς ἐργασαμένοις, ὠφέλησεν, οὐκ ἔβλαψε τὸν ἀκροώμενον. Οἱ γοῦν φιλόσοφοι παραδείγμασι χρῶνται, νουθετοῦντες
C καὶ παιδεύοντες ἐξ ὑποκειμένων· οἱ δὲ ποιηταὶ ταῦτα ποιοῦσι πλάττοντες αὐτοὶ πράγματα καὶ μυθολογοῦντες. Ὁ μὲν οὖν Μελάνθιος εἴτε παίζων εἴτε σπουδάζων, ἔλεγε διασώζεσθαι τὴν Ἀθηναίων πόλιν ὑπὸ τῆς τῶν ῥητόρων διχοστασίας καὶ ταραχῆς· οὐ γὰρ ἀποκλίνειν ἅπαντας εἰς τὸν αὐτὸν τοῖχον, ἀλλὰ γίνεσθαί τινα τοῦ βλάπτοντος ἀνθολκὴν ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν πολιτευομένων. Αἱ δὲ τῶν ποιητῶν ὑπεναντιώσεις πρὸς αὑτοὺς ἀνταναφέρουσαι τὴν πίστιν, οὐκ ἐῶσιν ἰσχυρὰν ῥοπὴν γενέσθαι

poſtquam voluptas evanuerit. Sic enim ei Jupiter in hanc ſententiam minatur:

Ut videas, juvet an venus hæc te, concubituſque,
Quo fraudem commixta mihi clam ſuperis parabas.

Malorum nempe facinorum expoſitio, atque effictio, ſi dedecus et damnum quod inde ad auctores redit, appoſuerit, non incommodum, ſed utilitatem affert auditori. Philoſophi quidem exempla ad cohortandum et inſtituendum ſumunt ex rebus veris aut cognitis; at poetæ idem hoc agunt, exempla ipſi fingentes, ac fabulas proponentes. Sane Melanthius, ſive ſerio id, ſive joco, Athenienſium civitatem conſervatam fuiſſe dixit oratorum diſſidiis atque turbis; ita enim non in unum univerſos parietem inclinaſſe, ſed eorum qui rempublicam tractabant in diſſidio quippiam fuiſſe quod in alteram partem retraheret. Poetarum quoque contraria, quibus ſecum ipſi pugnant, cum fidem iis abrogent, ſatis ad nocendum mo-

Digitized by Google

πρὸς τὸ βλάπτον. Ὅπου μὲν οὖν αὐτοῖς τὸ τιθέναι σύνεγγυς ἐκφανεῖς ποιεῖ τὰς ἀντιλογίας, δεῖ τῷ βελτίονι συνηγορεῖν· ὥσπερ ἐν τούτοις,

Πόλλ᾽ ὦ τέκνον σφάλλουσιν ἀνθρώπους θεοί. D
Τὸ ῥᾷστον εἶπας, αἰτιάσασθαι θεούς.

Καὶ πάλιν,

Χρυσοῦ σε πλήθει, τούσδε δ᾽ οὐ χαίρειν χρεών.
Σκαιόν γε πλουτεῖν κ᾽ ἄλλο μηδὲν εἰδέναι.

Καὶ,

—— τί δῆτα δεῖ σε κάμνειν; κατθανεῖν
Ἄμεινον· οὐδεὶς κάματος εὐσεβεῖν θεούς.

Τὰ γὰρ τοιαῦτα τὰς λύσεις ἔχει προχείρους, ἐὰν, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τὰ βελτίονα τῇ κρίσει τοὺς νέους κατευθύνωμεν. Ὅσα δὲ εἴρηται μὲν ἀτόπως, εὐθὺς δὲ οὐ λέλυται, ταῦτα δεῖ τοῖς ἀλλαχόθι πρὸς τοὐναντίον εἰρημένοις ὑπ᾽ αὐτῶν ἀνταναιρεῖν, μὴ ἀχθομένους τῷ E

D. 7. τί δῆτα δεῖ σε κάμνειν;—θεούς.] Mira varietas, parum medelæ in libris. Illam ſuo loco referemus. Priorem verſum probabiliter conſtituit Meziriacus: Τί δῆτα κάμνειν δεῖ σε καὶ θανεῖν ὅμως; Poſteriorem, ut Palamedis reſponſum ad Agamemnonis illud dictum, acutiſſime correxit Valckenarius ad Eurip. Phœn. p. 447. Ἀγάμεμνον· οὐδεὶς κάματος εὖ σέβειν θεούς.

menti eſſe non ſinunt. Ubi ergo juxta ſe poſitis eorum dictis, pugnantia loqui deprehenduntur, meliori parti aſtipulandum eſt: ut in his,

A. Multa, mea proles, hominibus nocent Dii.
B. Dixti quod eſt facillimum, incuſans Deos.

Item,

A. Auri te acervis effici, non hos, decet.
B. Ditem eſſe nilque ſcire præterea, ferum eſt.

Item,

A. Quid ergo? numnam te mori, expedit Diis?
B. Præſtat, nec ullus eſt labor colere Deos.

Hæc et horum ſimilia dubii ſolutionem habent promptam: ſiquidem, uti dictum eſt, adoleſcentes ad meliora judicio dirigimus. Quod ſi qua abſurde dicta ſunt, neque ſtatim ſoluta: ea refutanda ſunt iis quæ in contrariam partem ab iiſdem alibi dicta ſunt: neque poetæ ſuccenſendum aut iraſcendum

ποιητῇ μηδὲ χαλεπαίνονται, ἀλλὰ τοῖς ἐν ἤθει καὶ μετὰ παιδιᾶς λεγομένοις. Εὐθὺς, εἰ βούλει, πρὸς τὰς Ὁμηρικὰς τῶν θεῶν ῥίψεις ὑπ' ἀλλήλων, καὶ τρώσεις ὑπ' ἀνθρώπων, καὶ διαφορὰς καὶ χαλεπότητας,

> Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι·

καὶ νοεῖς νὴ Δία καὶ λέγεις κρεῖττον ἀλλαχόθι καὶ βέλτιον τὰ τοιαῦτα,

> —— Θεοὶ ῥεῖα ζώοντες·

Καὶ,

> Τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα·

Καὶ,

F Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
G Ζώειν ἀχνυμένοις, αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσίν.

Αὗται γάρ εἰσιν ὑγιαίνουσαι περὶ θεῶν δόξαι καὶ ἀληθεῖς· ἐκεῖνα δὲ πέπλασται πρὸς ἔκπληξιν ἀνθρώπων. Πάλιν Εὐριπίδου λέγοντος,

> Πολλαῖσι μορφαῖς οἱ θεοὶ σοφισμάτων
> 21 Σφάλλουσιν ἡμᾶς, κρείττονες πεφυκότες,

οὐ χεῖρόν ἐστιν ὑπενεγκεῖν τὸ,

eſt, ſed iis quæ moribus perſoniſve accommoda, et per jocum dicta ſunt. Statim adverſus ea quæ Homerus de diis ab aliis dejectis, et ſauciatis ab hominibus, deque illorum inter ſe diſcordiis et odiis fabulatur ita occines,

> *Rectius hæc aliquid poteras ſentire, poeta,*

ac ſentis profecto melius, et loqueris alibi rectius hæc ipſa videlicet,

> *Dii felix ævum ducentes.* ——

Et,

> *Hic ſeſe oblectant ſuperi, ſine fine beati.*

Et,

> *Ærumnas tribuere Dii mortalibus ægris*
> *Felices ipſi.*

Hæc enim, ſanæ ſunt et veræ de diis opiniones: iſta, ad animos hominum percellendos conficta. Rurſum Euripide dicente,

> *Multiplice forma nos Dii ſophiſmatum,*
> *Potentiores quippe ſunt, in fraudem agunt,*

ſubjicere expedit, quod rectius idem dixit,

Digitized by Google

Εἰ θεοί τι δρῶσι φαῦλον, οὐκ εἰσὶ θεοὶ,

βέλτιον εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ τοῦ Πινδάρου σφόδρα πικρῶς καὶ παροξυντικῶς εἰρηκότος,

— Χρὴ δὲ πᾶν ἔρ-
-δοντ' ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν·

ἀλλ' αὐτός γε σὺ λέγεις, ὅτι

— Τὸ πὰρ δίκαν
Γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά.

Καὶ τοῦ Σοφοκλέους,

Τὸ κέρδος ἡδὺ, κᾂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ·

καὶ μὴν σοῦ γε ἀκηκόαμεν ὡς,

Οὐκ ἐξάγουσι καρπὸν οἱ ψευδεῖς λόγοι.

Πρὸς δὲ ἐκεῖνα τὰ περὶ τοῦ πλούτου,

Δεινὸς γὰρ ἕρπειν πλοῦτος πρός τε τ' ἄβατα
Καὶ πρὸς τὰ βατά· καὶ ὁπόθεν πένης ἀνὴρ
Οὐδ' ἐντυχὼν δύναιτ' ἂν ὧν ἐρᾷ τυχεῖν,
Καὶ γὰρ δυσειδὲς σῶμα καὶ δυσώνυμον,
Γλώσσῃ σοφὸν τίθησιν εὔμορφόν τ' ἰδεῖν·

B. 2. πρός τε τ' ἄβατα, Καὶ πρὸς τὰ βατὰ] Ante Stephanum legebatur in Ald. et Baſ. πρός τε τὰ βατὰ, Καὶ πρὸς τ' ἄβατα quod item habent Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2.

B. 3. καὶ ὁπόθεν] Sic omnes noſtri libri. Sed Grotius καὶ ὅπου τ' ἂν ex conjectura. Aliter Stobæus: cujus varietatem in Animadverſiones reponimus.

B. 4. Οὐδ' ἐντυχὼν] Ita Stephanus, cum quo ex noſtris unus Vulc. facit. Reliqui Οὐδὲ τυχὼν Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. At Grotius εὐτυχῶν. Recepta præſtat.

Non ſunt Dei, ſi quid Dei faciunt male.

Et quum Pindarus acerbe admodum et ad irritandum accommodate dixerit,

cuncta moli-
-ri decet, dum hoſtis domatur:

ipſius verbis ei reſpondebimus, cum dicit,

—quicquid vetitum placet
Miſerabilis exitus huic eſt.

Ac Sophocli dicenti,

Suave eſt lucrum, profectum etiam a mendacio:

reſpondebimus, At vero ex te ipſo audivimus,

Mendaciorum nullus adhuc fructus fuit.

Et ad illa quæ de opibus protulit,

Ad invia adque pervia obrepunt opes.
Voti ſui pauper, neque compos maxime
Quum ſit, potitur, namque turpe quamlibet
Fœdumque corpus, quodque nomine male,
Pulchrum et politum reddit eloquii decus.

ἀντιπαραθήσει πολλὰ τῶν Σοφοκλέους, ὧν καὶ ταῦτά ἐστι,

Γένοιτο κἂν ἄπλουτος ἐν τιμαῖς ἀνήρ.

Καί,

Οὐδὲν κακίων πτωχὸς, εἰ καλῶς φρονοῖ.

Καί,

C — ἀλλὰ τῶν πολλῶν καλῶν
Τίς χάρις, εἰ κακόβουλος
Φροντὶς ἐκτρέφει τὸν εὐαίωνα πλοῦτον;

Ὁ δὲ Μένανδρος ἐπῆρε μὲν ἀμέλει τὴν φιληδονίαν καὶ ὑπεχαύνωσε τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ διαπύροις ἐκείνοις,

Ἅπανθ' ὅσα ζῇ καὶ τὸν ἥλιον βλέπει
Τὸν κοινὸν ἡμῖν, δοῦλα ταῦτ' ἔσθ' ἡδονῆς.

Πάλιν δ' ἐπέστρεψε καὶ περιέσπασε πρὸς τὸ καλὸν ἡμᾶς, καὶ τὴν θρασύτητα τῆς ἀκολασίας ἐξέκοψεν, εἰπὼν,

Ὄνειδος αἰσχρὸς βίος ὅμως, κἂν ἡδὺς ᾖ.

D Ταῦτα γὰρ ἐκείνοις μὲν ἐστιν ὑπεναντία, βελτίω δὲ ὅμως καὶ χρησιμώτερα. Δυεῖν οὖν θάτερον ἡ τοιαύτη τῶν ἐναντίων ποιήσει παράθεσις καὶ κατανόησις, ἢ παράξει

D. 2. ὅμως] Abeſt in Ald. Baſ. Xyl. C. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Adſcripſerunt Aldinæ Jannot. et Pol. unde habuit Stephanus.
D. 3. παράξει] Forte, γὰρ ἄξει, ut habet Moſc. 2. a correctore.

his multa opponet lector Sophoclea: de quibus et hæc ſunt:

Honoris, etiam pauper, aſcendat gradum:

Et,

Deterior haud eſt, rite ſi pauper ſapit.

Atque,

Nam multorum bonorum quæ gratia,
Si male cogitans cura vitæ amabiles divitias alit?

Menander quidem voluptatis ſtudium, amatoriis et fervidis iſtis inflavit,

Quæcunque vivunt atque nobiſcum jubar
Solis vident, voluptati omnia ſerviunt.

At idem nos rurſus reflexit, et ad honeſtatem retraxit, luxuriæque ferocitatem atque audaciam repreſſit, ita fatus,

Probroſa, vita turpis, ut jucunda ſit.

Hæc prioribus adverſantur, meliora ſunt autem et utiliora. Ergo alterum horum neceſſe eſt, iſta contrariorum dictorum juxta ſe collocatio et conſideratio efficiat: aut enim ad me-

Digitized by Google

πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ καὶ τοῦ χείρονος ἀποστήσει τὴν πίστιν. Ἂν δὲ αὐτοὶ μὲν μὴ διδῶσι τῶν ἀπίστως εἰρημένων λύσεις, οὐ χεῖρόν ἐστιν ἑτέρων ἐνδόξων ἀποφάσεις ἀντιτιθέντας, ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ, ῥέπειν πρὸς τὸ βέλτιον. Οἷον, τοῦ Ἀλέξιδος κινοῦντος ἐνίους ὅταν λέγῃ,

Τὰς ἡδονὰς δεῖ συλλέγειν τὸν σώφρονα.
Τρεῖς δ' εἰσὶν αἵ γε τὴν δύναμιν κεκτημέναι
Τὴν ὡς ἀληθῶς συντελοῦσαν τῷ βίῳ, E
Τὸ πιεῖν, τὸ φαγεῖν, τὸ τῆς Ἀφροδίτης τυγχάνειν.
Τὰ δ' ἄλλα προσθήκας ἅπαντα χρὴ καλεῖν,

ὑπομνηστέον ὅτι Σωκράτης τοὐναντίον ἔλεγε, Τοὺς μὲν φαύλους ζῆν τοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἕνεκεν· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἐσθίειν καὶ πίνειν ἕνεκεν τοῦ ζῆν. Πρὸς δὲ τὸν γράψαντα, Ποτὶ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄχρηστον ὅπλον ἁ πονηρία, τρόπον τινὰ συνεξομοιοῦσθαι κελεύοντα τοῖς πονηροῖς, τὸ τοῦ Διογένους παραβαλεῖν ἐστιν· ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἂν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρὸν, Αὐτὸς, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς

P. 5. ἀπίστως] Huic lectioni quam ſoli habent Vulc. Pal. Jannot. vetus ἀτόπως, a Stephano ejecta, nec bonitate cedit nec auctoritate; quippe omnes reliqui eam tenent libri.

liorem partem traducet, aut fidem quoque deteriori abrogabit. Sin autem Poetæ ipſi, eorum quæ abſurde dicta ſunt, refutationem non præbeant; nihil obſtat quin aliorum probatorum auctorum contrariis dictis velut in trutina cum his comparatis et appenſis, in id quod rectius eſt inclinemus. Veluti quum Alexis aliquos movet his verbis,

Sapientis eſt voluptates ſectarier.
Tres inter has potentia ſunt præditæ,
Apprime quæ ſit utilis mortalibus:
Edere, bibere, Veneriſque muneribus frui.
Acceſſionis omnia reliqua ſunt loco,

memoria repetendum eſt, Socratem contra dixiſſe, *Malos ut edant et bibant, vivere: bonos, ut vivant, edere et bibere.* Adverſus eum qui ſcripſit, — *contra improbum malitia non inutile armorum genus:* quum is jubeat nos quodammodo adſimilari malis, Diogenis illud objiciendum eſt, qui interrogatus qua quis ratione ulciſci inimicum poſſet, reſpondit, *Si ipſe quam optimus*

Digitized by Google

γενόμενος. Δεῖ δὲ τῷ Διογένει καὶ πρὸς τὸν Σοφοκλέα χρήσασθαι· πολλὰς γὰρ ἀνθρώπων μυριάδας ἐμπέπληκεν ἀθυμίας περὶ τῶν μυστηρίων ταῦτα γράψας·

——ὡς τρισόλβιοι
Κεῖνοι βροτῶν οἳ ταῦτα δερχθέντες τέλη,
Μόλωσ' ἐς ᾅδου· τοῖσδε γὰρ μόνοις ἐκεῖ
Ζῆν ἐστι, τοῖς δ' ἄλλοισι πάντ' ἐκεῖ κακά.

Διογένης δὲ ἀκούσας τι τοιοῦτον, Τί λέγεις; ἔφη, κρείττονα μοῖραν ἕξει Παταικίων ὁ κλέπτης ἀποθανὼν, ἢ Ἐπαμι-
22 νώνδας, ὅτι μεμύηται; Τιμοθέῳ μὲν γὰρ ᾄδοντι τὴν Ἄρτεμιν ἐν τῷ θεάτρῳ, Μαινάδα, θυάδα, φοιβάδα, λυσσάδα, Κινησίας εὐθὺς ἀντεφώνησε, Τοιαύτη σοι θυγάτηρ γένοιτο. Χάριεν δὲ καὶ τὸ τοῦ Βίωνος πρὸς τὸν Θέογνιν λέγοντα,

Πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος, οὔτε τι εἰπεῖν,
Οὔθ' ἔρξαι δύναται, γλῶσσα δέ οἱ δέδεται,

Πῶς οὖν σὺ πένης ὢν φλυαρεῖς τοσαῦτα καὶ καταδολεσχεῖς ἡμῶν;

fiat. Eodem Diogene etiam contra Sophoclem utendum, qui multa hominum millia animi ægritudine afflixit, de myſteriis hæc ſcribens;

—ter beati et amplius,
Homines, quibus videre ſacra hæc contigit,
Priuſquam ad Orcum venerint: ſolis ubi
His vivere datur, cæteris mala omnia.

At vero Diogenes quum tale aliquid inaudiviſſet, *Quid ais,* inquit, *numnam melior conditio erit Patæcionis furis, eo quod ſacris eſt initiatus, quam Epaminondæ?* Timotheo ſane in theatro Dianam canenti, *Inſanam, furioſam, Phœbi ſtimulis concitam, rabioſam:* Cineſias ſtatim occinuit, *Talis tibi contingat filia.* Elegans et illud Bionis ad Theognidem; quum enim Theognis diceret:

Pauperies quemcumque domat, nil dixerit apte,
Aut faxit, vox huic, linguaque vincta ſilet.

Bion contra: *Quomodo,* ait, *ergo tu, pauper quum ſis, tam multa nugando et garriendo nos obtundis?*

Digitized by Google

ι΄. Δεῖ δὲ μηδὲ τὰς ἐκ τῶν παρακειμένων ἢ συμφραζομένων παραλιπεῖν ἀφορμὰς πρὸς τὴν ἐπανόρθωσιν· B ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἰατροὶ τῆς κανθαρίδος οὔσης θανασίμου, τοὺς πόδας ὅμως καὶ τὰ πτερὰ βοηθεῖν οἴονται, καὶ ἀναλύειν τὴν δύναμιν· οὕτως ἐν τοῖς ποιήμασι κἂν ὄνομα κἂν ῥῆμα παρακείμενον ἀμβλυτέραν ποιῇ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον ἀπαγωγὴν, ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ προσδιασαφεῖν, ὡς ἐπὶ τούτων ἔνιοι ποιοῦσι,

> Τοῦτό νύ που γέρας ἐστὶν ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
> Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν,

Καὶ,

> Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
> Ζώειν ἀχνυμένοις.

Οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν C ἐπικεκλῶσθαι λυπηρὸν βίον, ἀλλὰ τοῖς ἄφροσι καὶ ἀνοήτοις, οὓς δειλαίους καὶ οἰκτροὺς διὰ μοχθηρίαν ὄντας, εἴωθε δειλοὺς καὶ ὀϊζυροὺς προσαγορεύειν.

C. 3. δειλαίους] Hoc Stephanus ex Rodolph. recepit: nec diſſentiunt quidam codices noſtri. Δειλίους habet Ald. Baſ. Xyl. C. G. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov.

V. Neque vero eæ quæ ad corrigendum dictum præbentur ex adjectis et una pronuntiatis ſententiis, occaſiones ſunt prætermittendæ: ſed quemadmodum medici pedes et alas cantharidis, quum quidem ipſa ſit mortifera, prodeſſe et veneni ejus diſſolvendi vim habere putant: ſic in poematis quoque ſi quod eſt nomen aut verbum appoſitum, quod efficiat quo minus ad deteriorem ſententiam abducamur, arripiendum id eſt, adque explicationem adhibendum. Sicut quidam in his Homericis verſibus faciunt:

> *Scilicet hæc ſors eſt miſeris mortalibus una,*
> *Ut lacbrymis malaſque rigent, ponantque capillos.*

Et,

> *Decrevere Dii miſeris mortalibus ævum,*
> *Flebile.*

Non enim ſimpliciter omnibus hominibus miſeram vitam a diis fatali neceſſitate deſtinatam dicit, ſed ſtultis ac imprudentibus: quos, pravitatis ſuæ cauſa miſerabiles quum ſint, miſeros ſolet appellare et ærumnoſos.

Digitized by Google

ϛʹ Ἄλλος τοίνυν τρόπος ἐστὶ τῆς ἐν τοῖς ποιήμασιν ὑποψίας πρὸς τὸ βέλτιον ἐκ τοῦ χείρονος μεθιστάς, ὁ διὰ τῶν ὀνομάτων τῆς συνηθείας, περὶ ὃν χρὴ τὸν νέον γεγυμνάσθαι μᾶλλον ἢ περὶ τὰς λεγομένας γλώττας. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ, φιλολόγον καὶ οὐκ ἀηδὲς, ὅτι Ῥιγεδανὴ, κακοθάνατός ἐστιν, εἰδέναι· Δάνον γὰρ Μακεδόνες τὸν θάνατον καλοῦσι· Καμμονίην δὲ, νίκην Αἰολεῖς, τὴν ἐξ ἐπιμονῆς καὶ καρτερίας· Δρύοπες δὲ Πόπους τοὺς δαίμονας. Τουτὶ δὲ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, εἰ μέλλοιμεν
D ἐκ τῶν ποιημάτων ὠφεληθήσεσθαι καὶ μὴ βλαβήσεσθαι, τὸ γινώσκειν πῶς τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν οἱ ποιηταὶ χρῶνται, καὶ πάλιν τοῖς τῶν κακῶν καὶ ἀγαθῶν· καὶ τί τὴν Τύχην καὶ τὴν Μοῖραν νοοῦντες ὀνομάζουσι· καὶ πότερον ταῦτα τῶν ἁπλῶς ἢ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶ παρ' αὐτοῖς, ὥσπερ ἄλλα πολλά. Καὶ γὰρ οἶκον,

C. 9. Ῥιγεδανὴ] Forte melius ῥιγεδανὸς, cum Vulc. et codice Pariſ.. D. cujus pars, partem hujus libelli continens, in hoc verbo incipit. Pol. ῥιγεδανὴ, ἡ κακόθανος.

D. 4. τὴν Τύχην] Sumpſi ex uno D. ut jam Krebſius correxerat. Vulgo, male: τὴν ψυχήν. Mox βιωτὸν eſt in omnibus libris: proxima tamen videntur, hic, βιωτὸν deſiderare.

VI. Alius porro modus eſt, quo, quæ in poëmatis ſuſpecta ſunt, in meliorem partem vertuntur, qui ex uſu vocabulorum pendet: in quo magis decet exerceri adoleſcentem, quam in iis quæ gloſſæ dicuntur. Nam neque inelegans quidem eſt, et eruditum, ſcire verbo ῥιγεδανὴ, *malam mortem afferens* ſignificari: quia Macedones δάνον *mortem* nominant. Sic Æoles victoriam καμμονίην, *permanendo* nimirum et *tolerando* partam. Et πόπους Dryopes, quos alii dæmonas. At vero illud neceſſarium juxta atque utile, ſi non damnum volumus ſed utilitatem ex poematis percipere, ut cognitum habeamus quomodo deorum nominibus poetæ utantur, itemque bonorum et malorum: et quid fortunæ aut fati vocabulo intelligi velint: utrum ſcilicet hæc apud eos uno tantum modo, an vero pluribus ſumantur: cujus generis ſunt multa alia. Nam οἶκος aliquando ſignifi-

Digitized by Google

ποτὲ μὲν τὴν Οἰκίαν καλοῦσιν,

Οἶκον ἐς ὑψόροφον.

ποτὲ δὲ τὴν οὐσίαν·

Ἐσθίεταί μοι οἶκος.

καὶ τὸν βίον ποτὲ μὲν τὸ ζῆν,

— ἀμεινήνωσιν δὲ οἱ αἰχμὴν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων βιότοιο μεγήρας· E

ποτὲ δὲ τὰ χρήματα,

— βίοτον δέ μοι ἄλλοι ἔδουσι.

καὶ τῷ Ἀλύειν ποτὲ μὲν ἀντὶ τοῦ δυσχεραίνεσθαι καὶ ἀπορεῖσθαι κέχρηται,

Ὣς ἔφαθ'· ἡ δ' ἀλύουσ' ἀπεβήσατο, τείρετο δ' αἰνῶς.

ποτὲ δὲ ἀντὶ τοῦ γαυριᾶν καὶ χαίρειν,

Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην;

καὶ τῷ θοάζειν, ἢ τὸ κινεῖσθαι σημαίνουσιν, ὡς Εὐριπίδης,

Κῆτος θοάζον ἐξ Ἀτλαντικῆς ἁλός.

ἢ τὸ καθέζεσθαι καὶ θαάσσειν, ὡς Σοφοκλῆς,

Τίνας ποθ' ἕδρας τάσδε μοὶ θοάζετε F
Ἱκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι;

E. 9. καὶ τῷ θοάζειν] Sic Steph. ex Rodolph. et Jannot. recte. Male Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. 2. καὶ τὸ θ. Sic modo ante τὸ ἀλύειν item perperam iidem hi codices.

cat *domum*, ut Οἶκον ἐς ὑψόροφον, —aliquando *rem familiarem*, Ἐσθίεταί μοι οἶκος. Et βίοτος alias *vitam*,

— ἀμεινήνωσιν δὲ οἱ αἰχμὴν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων βιότοιο μεγήρας.

alias, *facultates*,

— βίοτον δέ μοι ἄλλοι ἔδουσιν.

Et ἀλύειν eſt ubi pro morderi, et animo æſtuare ſumitur:

Ὣς ἔφαθ'· ἡ δ' ἀλύουσ' ἀπεβήσατο, τείρετο δ' αἰνῶς.

alio loco pro geſtire, et lætitia exultare: ut hic,

Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην;

Et θοάζειν, vel moveri ſignificat: ut apud Euripidem,

Κῆτος θοάζον ἐξ Ἀτλαντικῆς ἁλός·

vel ſedere, id eſt θαάσσειν: ut quum Sophocles ſcribit,

Τίνας ποθ' ἕδρας τάσδε μοὶ θοάζετε.

Digitized by Google

Χάριεν δὲ καὶ τὸ τὴν χρείαν τῶν ὀνομάτων συνοικειοῦν τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν, ὡς οἱ Γραμματικοὶ διδάσκουσιν, ἄλλην πρὸς ἄλλα δύναμιν λαμβανόντων· οἷον ἐστι,

Νῆ' ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλῃ δ' ἐνὶ φορτία θέσθαι·

τῷ μὲν γὰρ Αἰνεῖν σημαίνεται τὸ ἐπαινεῖν· αὐτῷ δὲ τῷ Ἐπαινεῖν ἀντὶ τοῦ παραιτεῖσθαι νῦν κέχρηται, καθάπερ ἐν τῇ συνηθείᾳ καλῶς φαμὲν ἔχειν, καὶ χαίρειν κε-
23 λεύομεν, ὅταν μὴ δεώμεθα μηδὲ λαμβάνωμεν. Οὕτω δὲ καὶ τὴν Ἐπαινὴν, Περσεφόνειαν ἔνιοι φασὶν, ὡς παραιτητὴν, εἰρῆσθαι. Ταύτην δὴ τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν διάκρισιν τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς μείζοσι καὶ σπουδαιοτέροις παραφυλάττοντες, ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχώμεθα διδάσκειν τοὺς νέους, ὅτι χρῶνται τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν οἱ ποιηταὶ, ποτὲ μὲν αὐτῶν ἐκείνων ἐφαπτόμενοι τῇ ἐννοίᾳ, ποτὲ δὲ δυνάμεις τινὰς ὧν οἱ θεοὶ δοτῆρές εἰσι καὶ καθηγεμόνες,

F. 7. ἐνὶ] Ald. Baſ. Xyl. ἐν.
F. 8. τῷ μὲν γὰρ αἰνεῖν—αὐτῷ δὲ τῷ] Τὸ μὲν γὰρ αἰνεῖν—αὐτὸ δὲ τὸ Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. perperam. Bene Stephanus, quod damus, ſumpſit ex Jannot. et Rodolph.

Scitum etiam et lepidum eſt, uſum vocabulorum rebus ſubjectis aptare, quemadmodum Grammatici docent, alibi aliud ſignificantium. Quale eſt,

Νῆ' ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλῃ δ' ἐνὶ φορτία θέσθαι.

αἰνεῖν enim ἐπαινεῖν ſignificat, id eſt *laudare*: *laudare* autem pro *recuſare* ponitur hoc loco: ſicut uſitatum nobis eſt dicere, *Bene habet*, et *Valeat*, quum aliquid nolumus, et non accipimus. Atque ſic quidam aiunt Proſerpinam vocari Ἐπαινὴν, quaſi formidabilem. Hanc ergo vocum diſtinctionem majoribus in rebus et magis ſeriis obſervantes, a diis incipiamus docere adoleſcentulos, deorum nominibus poetas uti aliquando quum de ipſis iis intelligi volunt: aliquando commune vocabulum facultatibus iis tribuentes quæ ab iis proficiſcuntur. In promptu eſt Ar-

Digitized by Google

ὁμωνύμως προσαγορεύοντες. Οἷον εὐθὺς ὁ Ἀρχίλοχος, ὅταν μὲν εὐχόμενος λέγῃ,

> Κλῦθι ἄναξ Ἥφαιστε, καί μοι σύμμαχος γουνουμένῳ
> Ἵλαος γενοῦ, χαρίζευ δ' οἷά περ χαρίζεαι, B

αὐτὸν τὸν θεὸν ἐπικαλούμενος δῆλός ἐστιν. Ὅταν δὲ τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς ἠφανισμένον ἐν θαλάττῃ, καὶ μὴ τυχόντα νομίμου ταφῆς, λέγῃ, θρηνῶν, μετριώτερον ἂν τὴν συμφορὰν ἐνεγκεῖν,

> Εἰ κείνου κεφαλὴν καὶ χαρίεντα μέλεα
> Ἥφαιστος καθαροῖσιν ἐν εἵμασιν ἀμφεπονήθη,

τὸ πῦρ οὕτως οὐ τὸν θεὸν προσηγόρευσε. Πάλιν δὲ ὁ μὲν Εὐριπίδης εἰπὼν ἐν ὅρκῳ,

> Μὰ τὸν μετ' ἄστρων Ζῆν' Ἄρη τε φοίνιον,

αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ὠνόμασε. Τοῦ δὲ Σοφοκλέους λέγοντος,

> Τυφλὸς γάρ, ὦ γυναῖκες, οὐδ' ὁρῶν Ἄρης
> Συὸς προσώπῳ πάντα τυρβάζει κακά, C

B. 5 θρηνῶν] Abeſt in editis veteribus Ald. Baſ. Xyl. abeſt item in octo codicibus ſcriptis A D. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. item in nulla collationum adeſt. Ex uno codice C, collato ad editionem Steph. nil varietatis notatum video; ut ex hoc aut ſimili Stephanus habuiſſe videatur.

chilochi exemplum, quo ſatis liquet ipſum Deum invocari his verſibus:

> *Rex mulciber, largire quam ſoles opem.*
> *Dexter volenſque, ſupplici auxilio veni.*

Quum autem ſororis maritum qui in mari perierat, neque legitimam ſepulturam conſequutus erat, deplorans, æquiore ait animo ſe eam calamitatem laturum fuiſſe,

> *Si caput illius pulchraque membra ſimul,*
> *Vulcanus puris tunicis velata cremaſſet:*

de *igne*, non de *deo* hæc loquitur. Rurſum Euripides his verbis in jurejurando utens,

> *Non, per cruenta ſidera et Martem et Jovem!*

ipſos deos nominavit. Sophocle autem dicente,

> *Mars cæcus eſt o fœminæ, nihil videt,*
> *Confundit omne, ut trux aper, mali genus:*

τὸν πόλεμόν ἐστιν ὑπακοῦσαι. Καθάπερ αὖ τὸν χαλκόν, Ὁμήρου λέγοντος,

> Τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ἀμφὶ Σκάμανδρον
> Ἐσκέδασ' ὀξὺς ἄρης.

Πολλῶν οὖν οὕτω λεγομένων, εἰδέναι δεῖ καὶ μνημονεύειν ὅτι καὶ τῷ τοῦ Διὸς καὶ Ζηνὸς ὀνόματι, ποτὲ μὲν τὸν θεόν, ποτὲ δὲ τὴν τύχην, πολλάκις δὲ τὴν εἱμαρ-
D μένην προσαγορεύουσιν· ὅταν μὲν γὰρ λέγωσι,

> Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων,

Καί,

> Ὦ Ζεῦ, τίς εἶναί φησι σοῦ σοφώτερος;

τὸν θεὸν αὐτὸν λέγουσιν· ὅταν δὲ ταῖς αἰτίαις τῶν γινομένων πάντων ἐπονομάζωσι τὸν Δία, καὶ λέγωσι,

> Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψε·
> ——— Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή,

τὴν εἱμαρμένην. Οὐ γὰρ τὸν θεὸν ὁ ποιητὴς οἴεται κακομηχανᾶσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὴν τῶν πραγ-

C. 3. αὖ τὸν] Sic Xyl. et Steph. et ante eos Jannot. αὐτὸν, perperam, Ald. Baſ. Moſc. 1. 2.

D. 10. κακομηχανᾶσθαι] Non auſus ſum contra reliquorum librorum conſenſum mutare in κακὰ μηχανᾶσθαι quod habet D. et Moſc. 2. a correctore, et Reiſkio placuerat.

intelligendum eſt nomine *Martis* bellum. Eodemque *æs* in illis Homeri:

> *Quorum atrum, pulcher, juxta te, Xanthe, cruorem*
> *Mars effudit acutus.*

Quum vero talia multa dicantur, ſciendum eſt, memoriaque tenendum, ipſo etiam Jovis nomine aliquando ipſum Deum, nonnunquam *fortunam*, ſæpe etiam *fatum* nuncupari. Quum enim dicunt,

> *Jupiter, e celſa genitor qui conſulis Ida,*

Et,

> *Quis ſapere plus te ſperet, o rex Jupiter?*

ipſum Deum vocant. Quum vero in cauſis eventorum Jovem nominant, et dicunt;

> *Et multas fortes animas detruſit ad orcum,*
> *Sic peragebantur magni decreta tonantis*

fatum intelligunt. Non enim putat deum poeta hominibus mala ſtruere: ſed rerum neceſſitudinem recte indicat,

Digitized by Google

μάτων ἀνάγκην ὀρθῶς ἀποδείκνυσιν, ὅτι καὶ πόλεσι καὶ στρατοπέδοις καὶ ἡγεμόσιν, ἂν μὲν σωφρονῶσιν, εὖ E πράττειν πέπρωται καὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων· ἂν δὲ εἰς πάθη καὶ ἁμαρτίας ἐμπεσόντες, ὥσπερ οὗτοι, διαφέρωνται πρὸς ἀλλήλους καὶ στασιάζωσιν, ἀσχημονεῖν καὶ ἐκταράττεσθαι καὶ κακῶς ἀπαλλάττειν.

Εἱμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
Κακὰς ἀμοιβὰς ἐστὶ καρποῦσθαι βροτοῖς.

Καὶ μὴν ὁ Ἡσίοδος τὸν Προμηθέα ποιῶν τῷ Ἐπιμηθεῖ παρακελευόμενον,

— μή ποτε δῶρον
Δέξασθαι παρὰ Ζηνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀποπέμπειν,

ἐπὶ τῇ τῆς τύχης δυνάμει τῷ Διὸς ὀνόματι κέχρηται· F Τὰ γὰρ τυχηρὰ τῶν ἀγαθῶν, Διὸς δῶρα κέκληκε, πλούτους καὶ γάμους καὶ ἀρχάς, καὶ πάντα ὅλως τὰ ἐκτός, ὧν ἡ κτῆσις ἀνόνητός ἐστι τοῖς χρῆσθαι καλῶς μὴ δυναμένοις. Διὸ καὶ τὸν Ἐπιμηθέα φαῦλον ὄντα καὶ ἀνόητον, οἴεται δεῖν φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι τὰς εὐτυ-

quod ſcilicet fato, proſperitas, et de hoſtibus victoria deſtinata ſit civitatibus, exercitibus et ducibus, ſi modeſtiam ſervent: ſin vero in motus animi perturbatos et peccata impulſi (ſicut iſti) inter ſe diſſideant et tumultuentur, his itidem fatum eſſe ut perturbentur, in probra corruant, miſere denique intereant:

Fatale quippe eſt, et malas, mortalium,
Fructum, malis redire conſiliis, vices:

Heſiodus vero ubi Prometheum inducit fratri Epimetheo ſuadentem,

— ne Jovis ulla
Accipiat, ſed enim votis ea dona repellat:

Jovis nomen de potentia fortunæ uſurpavit. Bonis enim fortunæ tribuit appellationem donorum Jovis, opibus, conjugiis, imperiis, et omnibus in univerſum externis bonis, quorum poſſeſſio inutilis eſt, recte uti iis neſcienti. Itaque etiam Epimetheum, hominem vitioſum et fatuum, cavere ſibi jubet et metuere a rebus

Digitized by Google

χίας, ὡς βλαβησομένων καὶ διαφθαρησομένων ὑπ' αὐτῶν. Καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ,

> Μηδέποτ' οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ
> Τέτλα ὀνειδίζειν, μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων,

θεόσδοτον νῦν τὸ τυχηρὸν εἴρηκεν, ὡς οὐκ ἄξιον ἐγκαλεῖν τοῖς διὰ τὴν τύχην πενομένοις, ἀλλὰ τὴν μετ'
24 ἀργίας καὶ ῥᾳθυμίας καὶ μαλακίας καὶ πολυτελείας ἀπορίαν, αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον οὖσαν. Οὔπω γὰρ αὐτὸ τοὔνομα τῆς Τύχης λέγοντες, εἰδότες δὲ τὴν τῆς ἀτάκτως καὶ ἀορίστως περιφερομένης αἰτίας δύναμιν ἰσχυρὰν καὶ ἀφύλακτον οὖσαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ, τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν ἐξέφραζον. Ὥσπερ ἡμεῖς καὶ πράγματα, καὶ ἤθη, καὶ νὴ Δία λόγους καὶ ἄνδρας εἰώθαμεν δαιμονίους καὶ θείους προσαγορεύειν. Τούτῳ δὲ τὰ πολλὰ τῶν ἀτόπως περὶ τοῦ Διὸς λέγεσθαι δοκούντων ἐπανορθωτέον· ὧν ἐστι καὶ ταῦτα,

F. 11. τὸ τυχηρὸν Dedi ex E. G. Vulgo, τὸν τυχηρόν.
A. 2. ἀπορίαν] Stephanus recte recepit, cum ſenſu flagitante, tum auctoritate librorum. Diſerte exſtat in Rodolph. Pol. Schott. Anon. Nec ullus ſcriptus diſſentit. Εὐπορίαν erat in Ald. Baſ. Xyl. quod, neſcio quomodo factum ſit, ut Krebſio probaretur.

ſecundis damno nimirum ei et exitio futuris. Iterum ubi ait:

> *Pauperiem, peſtemque animi, vitæque laborem*
> *Cælicolum eſt munus, cuiquam exprobrare caveto:*

divinitus datum vocat id quod fortuna obtigit: ſignificans, non eſſe eos culpandos qui fortunæ injuria pauperes ſunt: inopiam cum ignavia ſocordia, mollitie et luxu conjunctam, eam vero turpem ac probroſam eſſe. Quum enim *fortunæ* nomen nondum uſurparetur, ſcirent autem illi, vim ejus cauſæ quæ nullo ordine nulliſque finibus contenta vagatur, validam eſſe, humanoque conſilio evitari non poſſe, deorum nominibus eam appellarunt. Quomodo nos etiam res, mores, adeoque orationes, hominesſque ſolemus divinos appellare. Hac ratione corrigi debent multa iſta quæ abſurde dicta de Jove videntur: ut hoc,

Digitized by Google

> Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
> Κηρῶν ἔμπλειοι, ὁ μὲν ἐσθλῶν, αὐτὰρ ὁ δειλῶν. B

Καὶ,

> Ὅρκια μὲν Κρονίδης ὑψίζυγος οὐκ ἐτέλεσσεν,
> Ἀλλὰ κακὰ φρονέων τεκμαίρεται ἀμφοτέροισι.

Καὶ,

> —τότε γάρ ῥα κυλίνδετο πήματος ἀρχὴ
> Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς,

ὡς περὶ τῆς Τύχης ἢ τῆς Εἱμαρμένης λεγομένων, ἐν αἷς τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμῖν τῆς αἰτίας, καὶ ὅλως οὐ καθ' ἡμᾶς. Ὅπου δὲ τὸ προσῆκον καὶ κατὰ λόγον καὶ εἰκός ἐστιν, ἐνταῦθα κυρίως ὀνομάζεσθαι τὸν θεὸν νομίζομεν· ὥσπερ ἐν τούτοις,

> Αὐτὰρ ὁ τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν, C
> Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο.
> Ζεὺς γάρ οἱ νεμέσα ἂν ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο,

Καὶ,

> Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν τοιαῦτα φροντίζει βροτῶν,
> Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἐᾷ.

Σφόδρα δὲ δεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις ὀνόμασι προσέχειν, κατὰ πολλὰ πράγματα κινουμένοις καὶ μεθισταμένοις ὑπὸ

> *Dolia namque Jovis duo ſunt ſita limine in ipſo,*
> *Hoc adverſa, illud ſed proſpera fata replerunt.*

Item,

> *Hæc illis jurata, ſed hæc rata noluit eſſe*
> *Jupiter, ambobus monſtrans, ſe dira parare.*

Item,

> *Hinc Danais Teucriſque, ita digeris omnia, magnus*
> *Jupiter, exitii, ſe prima erupit origo:*

hæc, inquam, de *fortuna* et *fato* interpretabimur: quas cauſas neque ratiocinando poſſumus aſſequi, neque omnino in noſtra ſunt poteſtate. Ubi vero conſentaneum, decorum et probabile eſt, ibi proprie poni nomen Dei judicabimus: ut,

> *Priamides cuneos aliorum victor obibat,*
> *Ajacem tantum vitans Telamone cretum.*
> *Nam pugnare vetat meliori, Jupiter, ipſum,*

Et,

> *Mortalium res has curat Jupiter.*
> *Minuta, Divis miſſa, cæteris facit.*

Magnopere etiam alia ſunt animadvertenda vocabula, multas ad res accommodata, et varie uſurpata a poetis. Quo ex

Digitized by Google

τῶν ποιητῶν. Οἷόν ἐστι καὶ τὸ τῆς Ἀρετῆς. Ἐπεὶ γὰρ οὐ μόνον ἔμφρονας παρέχεται καὶ δικαίους καὶ ἀγαθοὺς ἐν

D πράξεσι, καὶ λόγοις, ἀλλὰ καὶ δόξας ἐπιεικῶς καὶ δυνάμεις περιποιεῖ, παρὰ τοῦτο ποιοῦνται καὶ τὴν εὐδοξίαν ἀρετὴν καὶ δύναμιν ὀνομάζοντες, ὥσπερ Ἐλαίαν τὸν ἀπὸ τῆς ἐλαίας, καὶ Φηγὸν τὸν ἀπὸ τῆς φηγοῦ καρπὸν ὁμωνύμως τοῖς φέρουσιν. Οὐκοῦν ὁ νέος ἡμῖν, ὅταν μὲν λέγωσι,

> Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν,

Καὶ,

> Τῆμος σφιν Δαναοὶ ἀρετῇ ῥήξαντο φάλαγγα,

Καὶ,

> Εἰ δὲ θανεῖν θέμις, ὧδε θανεῖν καλὸν,
> Εἰς ἀρετὴν καταδυσαμένους βίον,

E εὐθὺς οἰέσθω λέγεσθαι ταῦτα περὶ τῆς ἀρίστης καὶ θειοτάτης ἕξεως ἐν ἡμῖν, ἣν ὀρθότητα λόγου καὶ ἀκρότητα

D. 2. παρὰ τοῦτο ποιοῦνται—ὀνομάζοντες] Miror, neminem editorem quid monuiſſe. Mihi ſemper diſplicuit dictionis genus alienum a Græca conſuetudine. A. C E. Moſc. 1. 2 Schott Jun. habent οὐ παρὰ τοῦτο ποιοῦνται—ὀνομάζοντες· quod, ſi modo ſenſum habet, nil aliud eſt niſi, *non tanti æſtiment—nominare*, id eſt, *non dubitant—nominare*. Forte legendum παρὰ τοῦθ' οἱ ποιηταὶ—ὀνόμαζον. Plura in Animadverſionibus.

D. 9. σφιν—ἀρετῇ] σφῖ D. At σφι Moſc. 2. Harl. Coll. Nov. item G. qui in margine habet σφῶν.

genere eſt Virtutis nomen. Quia enim non prudentes modo, juſtoſque et bonos, virtus præſtat in verbis et factis, ſed exiſtimationem etiam fere et potentiam conciliat: idcirco et bonam famam illi, et potentiam virtutis nomine afficiunt: quomodo oleæ fructum *oleam*, et nucis *nucem*, communicato nomine dicimus. Noſter proinde adoleſcentulus, ubi apud poetas legerit,

> *Sudorem poſuere Dii virtutis ad arcem.*

Et,

> *Ruperunt Danai jam tum virtute phalangem.*

Item,

> *Nos ſi fata jubent nunc morti occumbere, mors eſt*
> *Pulchra quidem ſanctæ virtuti immergere vitam.*

hæc legens, ſtatim cogitet dici hæc de præſtantiſſimo et diviniſſimo habitu noſtro, quo rectam rationem, et naturæ

λογικῆς φύσεως, καὶ διάθεσιν ὁμολογουμένην ψυχῆς νοοῦμεν. Ὅταν δὲ ἀναγινώσκῃ πάλιν τό, τε,

Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε,

Καὶ τό,

— πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ,

μὴ καθήσθω τοὺς πλουσίους ἐκπεπληγμένος καὶ τεθηπώς, καθάπερ ὤνιον εὐθὺς ἀργυρίου τὴν ἀρετὴν ἔχοντας, μηδ' ἐπὶ τῇ τύχῃ κεῖσθαι τὴν αὑτοῦ φρόνησιν αὔξειν ἢ κολούειν νομίζων· ἀλλ' ἀντὶ δόξης ἢ δυνάμεως ἢ εὐτυχίας ἤ τινος ὁμοίου τῇ ἀρετῇ κεχρῆσθαι τὸν ποιητὴν ἡγείσθω. Καὶ γὰρ τῇ κακότητι ποτὲ μὲν ἰδίως σημαί- F
νουσι κακίαν καὶ μοχθηρίαν ψυχῆς, ὡς Ἡσίοδος,

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι

ποτὲ δὲ ἄλλην τινὰ κάκωσιν, ἢ δυστυχίαν, ὡς Ὅμηρος,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.

Ἐπεὶ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐξαπατηθείη τις ἂν οὕτω τοὺς

F. 1. ἡγείσθω] Stephanus ita ex Pol. et Jannot. nec diſſentit D. Vulgo minus convenienter ſententiæ edebatur ἡγούμενος in Ald. Baſ. Xyl. cum quibus faciunt octo ſcripti A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. N.

ratione præditæ perfectionem, animique conſtantem et convenientem affectionem intelligimus. Rurſum hæc legens,

Jupiter ipſe virum virtutem exhaurit, et auget.

Et,

—— divitias virtus et fama ſequuntur :

non deſideat divites cum ſtupore admirans atque ſuſpiciens, quaſi vero ii pecunia emere virtutem poſſint, aut ſuæ prudentiæ incrementum decrementumve in fortunæ ſit poteſtate. Verum hoc judicet, virtutis voce, pro gloria, potentia, fælicitate, aut ſimili aliqua re, Poetam uſum fuiſſe. Nam κακότητος etiam verbo aliquando malitiam et pravitatem animi deſignant : ut Heſiodus :

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι·

aliquando calamitatem et miſeriam, ut apud Homerum,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.

Quomodo is quoque falleretur qui felicitatem eo modo apud

ποιητὰς οἰόμενος λέγειν, ὡς οἱ φιλόσοφοι λέγουσι τὴν παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἕξιν, ἢ κτῆσιν ἢ καὶ τελειότητα βίου κατὰ φύσιν εὐροοῦντος, ἀλλ' οὐχὶ καταχρωμένους πολλάκις, τὸν πλούσιον εὐδαίμονα καλεῖν ἢ μακάριον, καὶ τὴν δύναμιν ἢ τὴν δόξαν, εὐδαιμονίαν. Ὅμηρος μὲν γὰρ ὀρθῶς κέχρηται τοῖς ὀνόμασιν

Ὣς οὔτοι χαίρων τοῖσδε κτεάτεσσιν ἀνάσσω.

Καὶ Μένανδρος,

Ἔχω δὲ πολλὴν οὐσίαν, καὶ πλούσιος
Καλοῦμ' ὑπὸ πάντων, μακάριος δ' ὑπ' οὐδενός.

Εὐριπίδης δὲ πολλὴν ἀπεργάζεται ταραχὴν καὶ σύγχυσιν, ὅταν λέγῃ,

B *Μή μοι γένοιτο λυπρὸς εὐδαίμων βίος.*

Καί,

Τί τὴν τυραννίδ' ἀδικίαν εὐδαίμονα
Τιμᾷς;

ἂν μή τις, ὥσπερ εἴρηται, ταῖς μεταφοραῖς καὶ καταχρήσεσι τῶν ὀνομάτων ἕπηται. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς περὶ τούτων.

F. 8. ἢ καὶ] Abeſt ab Ald. Baſ. Xyl. Unum καὶ deeſt in C. Reliqui non diſſentiunt a recepta hac lectione Stephani.

poetas accipi putaret, quo philoſophis ſignificat perfectum bonorum omnium habitum, ſeu poſſeſſionem et perfectionem vitæ ſecundum naturam proſpero curſu euntis: non ſentiens abuti eos ſæpe nomine, et qui dives ſit, *felicem* ab iis appellari, aut beatum, potentiamque et famam bonam *felicitatis* vocabulo inſigniri. Nam Homerus quidem recte utitur appellationibus iſtis:

Non me equidem tantis opibus juvat ire potentem.

Et Menander:

Opibus abundo, dives omnibus vocor,
Nullo beatus—

Euripides multum confuſionis et turbarum infert, hæc ſcribens:

Vitam beatam nolo, quæ moleſta ſit.

Et,

Quid, nate, regnum quæ beata injuria eſt
Laudas?

niſi, ut dixi, tranſlationem et abuſum vocum ſpectes. Ac de iis quidem ſatis.

Digitized by Google

ζ. Ἐκεῖνο δ' οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις ὑπομνηστέον ἐστὶ τοὺς νέους ἐνδεικνυμένον αὐτοῖς ὅτι μιμητικὴν ἡ ποίησις ὑπόθεσιν ἔχουσα, κόσμῳ μὲν καὶ λαμπρότητι χρῆται περὶ τὰς ὑποκειμένας πράξεις καὶ τὰ ἤθη, τὴν δὲ ὁμοιότητα τοῦ ἀληθοῦς οὐ προλείπει, τῆς μιμήσεως ἐν τῷ πιθανῷ τὸ ἀγωγὸν ἐχούσης. Διὸ καὶ κακίας καὶ ἀρετῆς σημεῖα μεμιγμένα ταῖς πράξεσιν C
ἡ μὴ παντάπασι τῆς ἀληθείας ὀλιγωροῦσα μίμησις συνεκφέρει, ὥσπερ ἡ Ὁμήρου πολλὰ πάνυ τοῖς Στωϊκοῖς χαίρειν φράζουσα, μήτε τι φαῦλον ἀρετῇ προσεῖναι, μήτε κακίᾳ χρηστὸν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ πάντως μὲν ἐν πᾶσιν ἁμαρτωλὸν εἶναι τὸν ἀμαθῆ, περὶ πάντα δ' αὖ κατορθοῦν τὸν ἀστεῖον. Ταῦτα γὰρ ἐν ταῖς σχολαῖς ἀκούομεν. Ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τῷ βίῳ τῶν πολλῶν, κατ' Εὐριπίδην,

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις. D

B. 8. ἐνδεικνύμενον] Reſtitui veterem ſcripturam ex Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Stephani eſt ἐνδεικνυμένους, non alibi apud Plutarchum legitur.

VII. Hoc non ſemel, ſed ſæpenumero monendi ſunt adoleſcentes, poeſin, quum argumentum ei ſit ad imitandum propoſitum, adhibere quidem eam ornatum et ſplendorem rebus moribuſque, quæ pro argumento ſumpſit, illuſtrandis: interim tamen veritatis ſimilitudinem non dimittere, quippe imitatio, cum veriſimili, conjunctam illecebram habet. Itaque imitatio quæ non plane veritatem negligit, actionibus virtutum et vitiorum permixta indicia ſimul profert, qualis eſt Homeri poeſis, quæ longum vale dixit Stoicis, *neque virtuti vitium, neque vitio virtutem unquam adeſſe*, cenſentibus, *ſed omnino uſquequaque inſipientem peccare, ſapientem recte agere.* Hæc ſane in ſcholis audiuntur. At in rebus ipſis vitaque communi, ſicut Euripides ſenſit,

Mixtura quædam eſt, ſine malo nullum
eſt bonum:

Digitized by Google

Ἄνευ δὲ τοῦ ἀληθοῦς μάλιστα μὲν ἡ ποιητικὴ τῷ ποικίλῳ χρῆται καὶ πολυτρόπῳ. Τὸ γὰρ ἐμπαθὲς καὶ παράλογον καὶ ἀπροσδόκητον, ᾧ πλείστη μὲν ἔκπληξις ἕπεται, πλείστη δὲ χάρις, αἱ μεταβολαὶ παρέχουσι τοῖς μύθοις· τὸ δ' ἁπλοῦν, ἀπαθὲς καὶ ἄμυθον. Ὅθεν οὔτε νικῶντας ἀεὶ πάντα ποιοῦσι τοὺς αὐτοὺς, οὔτ' εὐημεροῦντας, οὔτε κατορθοῦντας. Ἀλλ' οὐδὲ τοῖς θεοῖς, ὅταν εἰς ἀνθρωπίνας ἐμπέσωσι πράξεις, ἀπαθέσι χρῶνται καὶ ἀναμαρτήτοις, ἵνα μηδαμοῦ, τό, τε ταράττον καὶ τὸ ἐκπλῆττον ἀργῇ τῆς ποιήσεως ἀκίνδυνον καὶ ἀνανταγώνιστον γινόμενον.

E η'. Οὕτως οὖν τούτων ἐχόντων, ἐπάγωμεν τοῖς ποιήμασι τὸν νέον μὴ τοιαύτας ἔχοντα τὰς δόξας περὶ τῶν καλῶν ἐκείνων καὶ μεγάλων ὀνομάτων, ὡς ἄρα σοφοὶ καὶ δίκαιοι ἄνδρες ἦσαν, ἄκροι τε βασιλεῖς καὶ κανόνες ἀρετῆς ἁπάσης καὶ ὀρθότητος. Ἐπεὶ βλαβήσεται μεγάλα

D. 11. *ἀνανταγώνιστον*] Legendum *ἀναγώνιστον metu certaminis ſublato.* Ducunt eo et D. G. in quibus eſt *ἀνταγώνιστον*. Vulc. *ἀνανταγώνιστον*. Reliqui vulgatam tenent.

E. 4. *δίκαιοι ἄνδρες*] *δίκαιοι οἱ ἄνδρες* D. quod forte melius.

Porro citra veritatem poeſis maxime varietate multiplici utitur. Nam et affectus, et inopinata, inexpectataque, quæ et ad animos percellendos magnam habent vim, et ad gratiam ac jucunditatem fabulis, mutationes conciliant: quod ſimplex eſt, id a fabula eſt, et a motibus alienum. Itaque neque vincentes ſemper eoſdem, neque perpetuo rebus ſecundis utentes faciunt, neque rem recte gerentes. Adde, quod ne deos quidem, quum ii in humana incidunt negotia, affectuum vacuos et errorum ſinunt eſſe, ut ne alicubi quod in poeſi perturbat ac percellit animos, periculo, et adverſario de rebus ſublato, ocioſum ſit et vacuum.

VIII. His ad hunc modum habentibus, adducemus ad poemata adoleſcentem, non illam ſecum opinionem de claris illis et magnis nominibus afferentem, quaſi ſapientes illi et juſti fuerint homines, præſtantiſſimique reges, et omnis virtutis atque rectitudinis normæ. Damnum enim cape-

Digitized by Google

δοκιμάζων πάντα καὶ τεθηπὼς, μηδὲν δυσχεραίνων, μηδὲ ἀκούων, μηδὲ ἀποδεχόμενος τοῦ ψέγοντος αὐτοὺς τοιαῦτα πράττοντας καὶ λέγοντας,

> Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
> Μήτέ τις οὖν Τρώων θάνατον φύγοι ὅσσοι ἔασι,
> Μήτε τὶς Ἀργείων· νῶϊν δ' ἐκδῦμεν ὄλεθρον, F
> Ὄφρ' οἶοι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύωμεν.

Καὶ,

> Οἰκτροτάτην δ' ἤκουσα ὄπα Πριάμοιο θυγατρὸς
> Κασσάνδρης, τὴν κτεῖνε Κλυταιμνήστρη δολόμητις
> Ἀμφ' ἐμοί.

Καὶ,

> Παλλακίδι προμιγῆναι, ἵν' ἐχθήρειε γέροντα·
> Τῇ πιθόμην, καὶ ἔρεξα.

Καὶ,

> Ζεῦ πάτερ, οὔ τις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος.

Μηδὲν ἐπαινεῖν ἐθιζέσθω τοιοῦτον ὁ νέος, μηδὲ προφά- 26
σεις λέγων, μηδὲ προφασιγωγάς τινας εὐπρεπεῖς ἐπὶ πράγμασι φαύλοις μηχανώμενος, πιθανὸς ἔστω καὶ

E. 6. δοκιμάζων πάντα καὶ τεθηπὼς, μηδὲν δυσχεραίνων] Reſtitui hoc ex Ald. Baſ. Xyl. πάντα habent etiam A. D. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Mez. Vulgata a Stephano inſtituta erat. δ. ταῦτα κ. τ. μὴ δυσχεραίνων· Ex his ταῦτα præbent Exempl. Turn. Jannot. Pol. Schott. Anon. μὴ Jannot. Rodolph. Pol. Anon. Aliud eſt in D. μὴ δυσχεραίνων δὲ μηδὲν, μηδὲ ἀκούων.

A. 2. τινας εὐπρεπεῖς] Sic unus D. Vulgo τὰς εὐπρεπεῖς. Forte τὰς ortum eſt proxime antecedenti γὰς.

ret, omnia illa magna putans, et cum ſtupore admirans, at non improbans, neque audiens, neque admittens, qui eos reprehendat, quum talia dicunt aut faciunt quale hoc:

> *Sic pater ipſe Deum facito, tuque inclyta Pallas,*
> *Sic Phœbe, ut ne quis Troum Danaumve ſuperſit,*
> *At liceat nobis letum effugiſſe duobus,*
> *Et ſolis, Troiæ ſacros evertere muros.*

Item,

> *Vox mihi Caſſandræ eſt audita, miſerrima vocum,*
> *Impia quam noſtro ſuſpectam nomine conjux*
> *Occidit.*

Et,

> *Ut lectum ſociem cum pellice, quo ſenis illa*
> *Sic odium indueret: facio perſuaſus.*

Item,

> *Jupiter! eſtne, Deum te pernicioſior alter?*

Condocefaciamus vero adoleſcentem, ut nihil tale laudet, neque verſutus eſſe velit, et probabiles ſectari prætextus, aut rebus malis ſpecioſas præ-

Digitized by Google

πανοῦργος. Ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον οἰέσθω, μίμησιν εἶναι τὴν
ποίησιν, ἠθῶν καὶ βίων, καὶ ἀνθρώπων οὐ τελείων, οὐδὲ
καθαρῶν, οὐδ' ἀνεπιλήπτων παντάπασιν, ἀλλὰ μεμιγ-
μένων πάθεσι καὶ δόξαις ψευδέσι καὶ ἀγνοίαις, διὰ
δ' εὐφυΐαν αὐτοὺς πολλάκις μετατιθέντων πρὸς τὸ
κρεῖττον. Ἡ γὰρ τοιαύτη παρασκευὴ τοῦ νέου καὶ διά-
νοια, τοῖς μὲν εὖ λεγομένοις καὶ πραττομένοις ἐπαιρο-
B μένου καὶ συνενθουσιῶντος, τὰ δὲ φαῦλα μὴ προσιεμένου
καὶ δυσχεραίνοντος, ἀβλαβῆ παρέξει τὴν ἀκρόασιν. Ὁ
δὲ πάντα θαυμάζων καὶ πᾶσιν ἐξοικειούμενος, καὶ κατα-
δεδουλωμένος τῇ δόξῃ τὴν κρίσιν ὑπὸ τῶν ἡρωϊκῶν
ὀνομάτων, ὥσπερ οἱ τὴν Πλάτωνος ἀπομιμού-
μενοι κυρτότητα, καὶ τὴν Ἀριστοτέλους τραυλότητα,
λήσεται πρὸς πολλὰ τῶν φαύλων εὐχερὴς γενόμενος.
Δεῖ δὲ μὴ δειλῶς, μηδὲ ὥσπερ ὑπὸ δεισιδαιμονίας ἐν
ἱερῷ φρίττειν ἅπαντα καὶ προσκυνεῖν, ἀλλὰ θαρσαλέως
ἐθιζόμενον ἐπιφωνεῖν, μηδὲν ἧττον τοῦ Ὀρθῶς καὶ πρεπόντως,

ſcriptiones excogitare. Id potius judicet, poeſin eſſe imitationem morum et vitarum hominum non perfectorum aut ſincerorum, aut ab omni reprehenſione immunium: ſed qui ſint ad perturbationes, opiniones, mendacia ignorationemque implicati: quæ tamen ii ob naturæ bonitatem ſæpenumero corrigant. Hoc enim modo inſtructus adoleſcentis animus, nullum ex auditione damnum ſentiet, elatus atque concitatus ad ea quæ recte dicuntur aut aguntur, contraria indigne ferens ac repudians. Qui vero omnia admiratur, omniaque familiariter amplectitur, judicio per heroica nomina opinioni mancipato: is imprudens multis ſe vitiis facile obnoxium præbebit: quemadmodum iis evenit qui curvitatem Platonis et balbutiem Ariſtotelis imitantur. Oportet autem eum non timide, neque ut in templo ſuperſtitioſe ad omnia horrere, omniaque adorare, ſed aſſuetum audacter acclamare ſuo loco non minus, *Male hoc*, et, *non*

τὸ Οὐκ ὀρθῶς καὶ Οὐ προσηκόντως. Οἷον, ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκκλησίαν συνάγει τῶν στρατιωτῶν νοσούντων, ἀσχάλλων C μὲν ἀργοῦντι τῷ πολέμῳ, καὶ μάλιστα πάντων διὰ τὴν ἐν ταῖς στρατείαις ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ δόξαν· ἰατρικὸς δὲ ὢν, καὶ μετ᾽ ἡμέραν ἐνάτην, ἣ ταῦτα κρίνεσθαι πέφυκεν, αἰσθόμενος οὐκ οὖσαν συνήθη τὴν νόσον, οὐδὲ συνεστῶσαν ἀπὸ κοινῶν αἰτιῶν, ἀναστὰς οὐ δημαγωγεῖ πρὸς τὸν ὄχλον, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ γίνεται σύμβουλος,

Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας οἴω,
Ἂψ ἀπονοστήσειν,

ὀρθῶς ταῦτα καὶ μετρίως καὶ πρεπόντως. Τοῦ δὲ μάν- D τεως δεδιέναι φήσαντος τὴν ὀργὴν τοῦ δυνατωτάτου τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἔτ᾽ ὀρθῶς οὐδὲ μετρίως ἐπομόσας μηδένα προσοίσειν χεῖρας αὐτῷ ζῶντος αὐτοῦ, προστίθησιν,

—οὐδ᾽ ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς,

ἐνδεικνύμενος ὀλιγωρίαν καὶ περιφρόνησιν τοῦ ἄρχοντος. Ἐκ δὲ τούτου μᾶλλον παροξυνθεὶς, ἐπὶ τὸ ξίφος φέρεται,

B. 11. προσηκόντως] Dedi ex D. Pol. Jannot. Vulc. Mes. Vulgo προσῆκον.

decet, quam, *Recte hoc*, et, *decore*. Verbi gratia: Militibus morbo correptis, Achilles concionem cogit, tam lentum bellum ægre ferens, maximeque ob ſuam in bello gloriam et præſtantiam: atque, ut erat rei medicæ peritus, poſt nonum diem, quo judicari talia natura fert, ſentiens morbum non eſſe vulgarem, aut ab uſitata aliqua cauſa profectum, ſurgenſque ad dicendum, non populo ſe accommodát, ſed conſiliarium regi ſe præbet:

Nunc credo, rurſum errantes remeaſſe juvabit,
Atrida.

Recte hæc, moderate et decore. Quum autem vates dixiſſet ſe potentiſſimi Græcorum iram metuere, jurans ſe vivo neminem illi manus illaturum, non recte jam neque moderate hoc adjicit,

— non ſi ipſum Agamemnona dicas:

oſtendens pro nihilo ſe ducere principem, ac deſpicere. Magis deinde irritatus, gladium

Digitized by Google

σφάλλειν διανοούμενος, οὔτε πρὸς τὸ καλὸν ὀρθῶς, οὔτε πρὸς συμφέρον. Εἶτ' αὖθις μετανοήσας,

> Ἂψ ἐς κουλεὸν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε
> E Μύθῳ Ἀθηναίης·

ὀρθῶς πάλιν καὶ καλῶς, ὅτι τὸν θυμὸν ἐκκόψαι παντάπασι μὴ δυνηθεὶς, ὅμως πρὶν ἀνήκεστόν τι δρᾶσαι, μετέστησε καὶ κατέσχεν, εὐπειθῆ τῷ λογισμῷ γενόμενον. Πάλιν ὁ Ἀγαμέμνων ἐν μὲν τοῖς περὶ τὴν ἐκκλησίαν γενομένοις καὶ λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ καταγέλαστός ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς περὶ Χρυσηΐδα, σεμνότερος καὶ βασιλικώτερος. Ὁ μὲν γὰρ Ἀχιλλεὺς, ἀγομένης τῆς Βρισηΐδος,

> Δακρύσας ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς·

οὗτος δὲ, αὐτὸς εἰς τὴν ναῦν ἐμβιβάζων καὶ παραδιδοὺς καὶ ἀποπέμπων τὴν ἄνθρωπον, ἣν ὀλίγῳ πρόσθεν
F εἴρηκε τῆς γαμετῆς τῇ εὐνοίᾳ προκρίνειν, οὐθὲν αἰσχρὸν οὐδὲ ἐρωτικὸν ἐποίησε. Καὶ μὴν ὁ Φοῖνιξ διὰ τὴν παλλακίδα κατάρατος ὑπὸ τοῦ πατρὸς γενόμενος,

> Τὸν μὲν ἐγὼ [φησὶ] βούλευσα κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ·
> Ἀλλά τις ἀθανάτων παῦσεν χόλον, ὅς ῥ' ἐνὶ θυμῷ

arripit, trucidandi regis cupiditate, neque recte neque utiliter. Mox pœnitentia ductus,

> *Ingentem rurſum vagina condidit enſem,*
> *Conſilio parens Tritonidis.---*

Rurſum hoc recte et præclare, quod quum animum plane exſcindere non potuiſſet, eum tamen convertit et cohibuit rationi ſubjunctum, priuſquam ad flagitium erumperet. Rurſum Agamemno ridiculus eſt in iis quæ in concione dicit atque gerit: gravitatis plus adhibet et regii decori in Chryſeidis negotio, quam in ſimili cauſa Achilles. Hic enim, quum Briſeis abduceretur,

> *Conſedit lacbrymans, ſociis procul inde relictis:*

Agamemno ipſe in navem imponens, tradens et amandans eam, quam ante ſibi uxore ſua chariorem dixerat, turpe aut amatorium nihil agit. Jam Phœnix a patre ob pellicem diris devotus, ait:

> *Hunc gladio ſuperare, animus jam ſua-ſerat ardens,*
> *Verum aliquis ſuperum rabidam compeſcuit iram,*

Digitized by Google

Δήμου θῆκε φάτιν, καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἀνθρώπων,
Ὡς μὴ πατροφόνος μετ' Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην.

Ὁ μὲν οὖν Ἀρίσταρχος ἐξεῖλε ταῦτα τὰ ἔπη φοβηθείς· ἔχει δὲ πρὸς τὸν καιρὸν ὀρθῶς, τοῦ Φοίνικος τὸν Ἀχιλλέα διδάσκοντος οἷόν ἐστιν ὀργή, καὶ ὅσα διὰ θυμὸν ἄνθρωποι 27
τολμῶσι, μὴ χρώμενοι λογισμῷ, μηδὲ πειθόμενοι τοῖς παρηγοροῦσι. Καὶ γὰρ τὸν Μελέαγρον ἐπεισάγει τοῖς πολίταις ὀργιζόμενον, εἶτα πραϋνόμενον· ὀρθῶς τὰ πάθη ψέγων· τὸ δὲ μὴ συνακολουθεῖν, ἀλλ' ἀντιτάττεσθαι, καὶ κρατεῖν καὶ μετανοεῖν, ἐπαινῶν ὡς καλὸν καὶ συμφέρον. Ἐνταῦθα μὲν οὖν ἡ διαφορὰ πρόδηλος· ὅπου δὲ ἀσάφεια τῆς γνώμης, διοριστέον οὕτω πως ἐφιστάντας τὸν νέον. Εἰ μὲν ἡ Ναυσικάα ξένον ἄνδρα τὸν Ὀδυσσέα θεασαμένη, καὶ παθοῦσα τὸ τῆς Καλυψοῦς πάθος πρὸς αὐτὸν, ἅτε δὴ τρυφῶσα καὶ γάμων ὥραν ἔχουσα, τοιαῦτα μωραίνει πρὸς τὰς θεραπαινίδας, B

Αἲ γὰρ ἐμεῦ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἴη
Ἐνθάδε ναιετάων, καί οἱ ἅδοι αὐτόθι μίμνειν,

F. 8. φοβηθείς] Nil videtur ad integritatem deeſſe: nec in libris veſtigium apparet lacunæ. Xylander tamen cum in Latina verſione tum in Græca editione, ſignum corruptelæ, aſteriſcum poſuit.

Et famæ admonuit popularis dura vereri
Tunc animo ſubiit varii convicia vulgi:
Ne patris occiſor Græcos ego dicerer inter.

Sane Ariſtarchus ſuſtulit hos verſus, metuens. Sed tempeſtive poſiti ſunt, Phœnice Achillem docente quid rei ſit ira, et quæ per iram homines audeant, ratione non utentes, neque lenientibus obtemperantes. Nam et Meleagrum inducit civibus iratum, et deinde placatum: recte perturbationes animi vituperans: utque rem bonam et utilem, laudans, iis non obſequi, ſed reſiſtere, eas ſuperare ac pœnitentia earum duci. Et in his quidem manifeſtum eſt diſcrimen: ubi vero obſcura eſt ſententia, ſic diſtinguendum eſt, et ſiſtendus adoleſcens. Si quidem Nauſicaa peregrinum virum Ulyſſem conſpicata, eodemque, quo Calypſo erga eum modo affecta, (quippe geſtiens, et nuptiis matura) hæc ad ancillas ſtulte loquitur,

O utinam tali me jungant fata marito,
Hicque illi lubeat nobiſcum ducere vitam,

Digitized by Google

ψεκτέον τὸ θράσος αὐτῆς καὶ τὴν ἀκολασίαν. Εἰ δὲ τοῖς λόγοις τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἦθος ἐνιδοῦσα, καὶ θαυμάσασα τὴν ἔντευξιν αὐτοῦ πολὺν νοῦν ἔχουσαν, εὔχεται τοιούτῳ συνοικεῖν μᾶλλον ἢ πλωτικῷ τινι καὶ ὀρχηστικῷ τῶν πολιτῶν, ἄξιον ἄγασθαι. Πάλιν τῆς Πηνελόπης τοῖς μνηστῆρσι προσδιαλεγομένης οὐκ ἀπανθρώπως, ἐκείνων δὲ αὐτῇ χαριζομένων ἱμάτια καὶ κόσμον ἄλλον, ἡδόμενος Ὀδυσσεὺς

C *Οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα παρέλκετο, θέλγε δὲ θυμόν,*

εἰ μὲν ἐπὶ τῇ δωροδοκίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ χαίρει, τὸν κωμῳδούμενον ὑπερβάλλει μαστροπείᾳ Πολίαγρον·

Εὐδαίμων Πολίαγρος οὐράνιον αἶγα πλουτοφόρον τρέφων.

Εἰ δὲ μᾶλλον οἰόμενος ὑποχειρίους ἕξειν διὰ τὴν ἐλπίδα, καὶ τὸ μέλλον οὐ προσδοκῶντας, λόγον ἔχει τὸ ἡδόμενον αὐτοῦ καὶ θαρροῦν. Ὁμοίως ἐπὶ τῇ διαριθμήσει τῶν χρημάτων, ἃ συνεξέθηκαν οἱ Φαίακες αὐτοῦ καὶ ἀπέπλευσαν, εἰ μὲν ἀληθῶς ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καὶ

reprehenſionem audacia ejus meretur, et impudicitia. Sin ex ſermone viri ingenium perſpiciens, admirataque alloquium ejus ita prudens, optat talem ſibi potius maritum, quam navicularium aliquem, et ſaltatorem civem: admirationem meretur. Item Penelopa cum procis comiter colloquente, iiſque veſtimenta et alium mundum donantibus, Ulyſſes lætatur:

Illorum quod dona aufert, ſpe pectora lactans,

Hic ſi Ulyſſes muneribus et lucro gaudet, Poliagrum quoque in comœdiis, uxoris lenocinio infamem ſuperat: de quo eſt illud:

Felix Poliagrus qui domi Amaltheam alit.

Sin eos magis in ſua poteſtate fore ob ſpem arbitratur, et quia nihil ſibi in poſterum metuerent: delectatio ejus et animi confirmatio rationem habet. Rurſum in numerandis donis, quæ Phæaces una cum ipſo expoſuerunt, indeque avecti ſunt, ſi quidem hoc modo in ſolitudine conſtitutus,

Digitized by Google

τῇ καθ' αὑτὸν ἀσαφείᾳ καὶ ἀδηλότητι γεγονὼς, περὶ D τῶν χρημάτων φοβεῖται,

Μή τι οἱ οἴχωνται κοίλης ἐκ νηὸς ἔχοντες,

οἰκτείρειν ἄξιον ἢ βδελύττεσθαι νὴ Δία τὴν φιλοπλουτίαν· εἰδ', ὥσπερ ἔνιοι λέγουσι, περὶ τῆς Ἰθάκης ἀμφιδοξῶν, οἴεται τὴν τῶν χρημάτων σωτηρίαν, ἀπόδειξιν εἶναι τῆς τῶν Φαιάκων ὁσιότητος, (οὐ γὰρ ἂν ἀκερδῶς φέρεσθαι αὐτὸν εἰς ἀλλοτρίαν ἐκβάλλειν χώραν, καὶ καταλιπεῖν, ἀπεχομένους τῶν χρημάτων) οὔτε φαύλῳ τεκμηρίῳ χρῆται, καὶ τὴν πρόνοιαν ἄξιον ἐπαινεῖν. Ἔνιοι δὲ καὶ τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν, εἰ μὲν ἀληθῶς ἐγένετο E καθεύδοντος, ψέγουσι, καὶ Τυῤῥηνοὺς ἱστορίαν τινά φασι διαφυλάττειν ὡς ὑπνώδους φύσει τοῦ Ὀδυσσέως γενομένου, καὶ δυσεντεύκτου διὰ τοῦτο πολλοῖς ὄντος. Εἰ δ' οὐκ ἦν ἀληθὴς ὁ ὕπνος, ἀλλ' αἰδούμενος μὲν ἀποπέμψαι τοὺς Φαίακας ἄνευ ξενίων καὶ φιλοφροσύνης, μὴ δυνάμενος δὲ τοὺς ἐχθροὺς λαθεῖν ἐκείνων συμπαρόντων, ἐχρήσατο τῆς ἀπορίας παρακαλύμματι, κοιμω-

et adeo ignarus incertuſque quid de ſe factum eſſet, de iis tamen vere ſolicitus eſt,

Ne, parte e navi ablata, Phœnices abirent,

miſeranda eſt, immo abominanda mehercle hominis avaritia. Quod ſi, ut nonnullorum fert opinio, an in Ithaca eſſet, ambigens, quod ſalva eſſent dona, id pro argumento integritatis Phæacum accipit, (non enim ſine lucro deportaturos eum fuiſſe in alienam terram, intactiſque bonis iſtis relicturos) neque inepto utitur argumento, et prudentiam par eſt laudari. Sunt qui hanc ipſam expoſitionem, ſi quidem re vera dormiens eſt e navi expoſitus, reprehendunt, et aiunt apud Etruſcos etiamnum narrari, ſomniculoſum fuiſſe Ulyſſem, ideoque a multis difficulter adiri potuiſſe. Quod ſi is non fuit reipſa ſomnus; ſed quum et puderet eum Phæaces ſine xeniis, nec domi ſuæ humaniſſime acceptos dimittere, et ipſis tamen præ-

Digitized by Google

μένῳ ποιήσας ὅμοιον ἑαυτὸν, ἀποδέχονται. Καὶ ταῦτα δὴ τοῖς νέοις ὑποδεικνύοντες, οὐκ ἐάσομεν φορὰν πρὸς τὰ φαῦλα γίνεσθαι τῶν ἠθῶν, ἀλλὰ τῶν βελτιόνων ζῆλον καὶ προαίρεσιν, εὐθὺς τοῖς μὲν, τὸ ψέγειν, τοῖς δὲ, τὸ
F ἐπαινεῖν ἀποδιδόντες. Μάλιστα δὲ τοῦτο ποιεῖν δεῖ ἐν ταῖς τραγῳδίαις, ὅσαι λόγους ἔχουσι πιθανοὺς καὶ πανούργους ἐν πράξεσιν ἀδόξοις καὶ πονηραῖς. Οὐ πάνυ γὰρ ἀληθὲς τὸ τοῦ Σοφοκλέους, λέγοντος,

Οὐκ ἔστ' ἀπ' ἔργων μὴ καλῶν ἔπη καλά·

καὶ γὰρ οὗτος εἴωθεν ἤθεσι φαύλοις καὶ ἀτόποις πράγμασι λόγους ἐπιγελῶντας καὶ φιλανθρώπους αἰτίας πορίζειν. Καὶ ὁ σύσκηνος αὐτοῦ πάλιν, ὁρᾷς ὅτι τήν τε
28 Φαίδραν καὶ προσεγκαλοῦσαν τῷ Θησεῖ πεποίηκεν, ὡς διὰ τὰς ἐκείνου παρανομίας ἐρασθεῖσαν τοῦ Ἱππολύτου. Τοιαύτην δὲ καὶ τῇ Ἑλένῃ παῤῥησίαν κατὰ τῆς Ἑκάβης ἐν ταῖς Τρῳάσι δίδωσιν, οἰομένη δεῖν ἐκείνην κολάζεσθαι

A. 4. οἰομένη] A Stephano eſt, nec diſſentiunt plerique libri. Οἰομένην eſt in Ald. Baſ. Xyl. E. G. Harl.

ſentibus latere hoſtes non poſſet, ſomno ſimulato hac ſe difficultate expedivit, probant. Hæc ergo adoleſcentibus demonſtrantes, non patiemur eos ad pravos mores momento aliquo impelli, ſed ad delectum imitationemque bonorum: ſtatim ſingulis ſuam laudem ſuumque vituperium reddentes. Maxime id in tragœdiis adhibendum eſt, ubi turpibus ac pravis factis, ſermones accommodantur probabiles et aſtuti. Non enim verum prorſus eſt Sophocleum illud,

Non verba factis a malis veniunt bona,

nam et ipſe ſolet moribus perverſis, et factis pravis, rationes quæ arrideant, atque benignas excuſationes comparare. Et in eadem ſcena verſatus Euripides, vides ut faciat a Phædra porro etiam ipſum incuſari Theſeum, cujus ſcilicet injuriis ad amorem Hippolyti fuiſſet adacta. Eandemque dicendi libertatem in Troadibus Helenæ tribuit, quæ Hecubam, ut adulteri ſui genetricem, quam ſe, dig-

μᾶλλον ὅτι μοιχὸν αὐτῆς ἔτεκε. Μηδὲν οὖν τούτων κομψὸν ἡγείσθω καὶ πανοῦργον ὁ νέος ἐθιζέσθω, μηδὲ προσμειδιάτω ταῖς τοιαύταις εὑρεσιλογίαις, ἀλλὰ βδελυττέσθω τοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τὰ ἔργα τῆς ἀκολασίας.

θ'. Ἐπὶ πᾶσι τοίνυν καὶ τὸ τὴν αἰτίαν ἑκάστου τῶν λεγομένων ἐπιζητεῖν χρήσιμόν ἐστιν. Ὁ μὲν γὰρ Κάτων ἔτι παιδάριον ὢν ἔπραττε μὲν ὃ προστάξειεν ὁ παιδα- B
γωγὸς, αἰτίαν δὲ καὶ λόγον ἀπῄτει τοῦ προστάγματος. Τοῖς δὲ ποιηταῖς οὐ πειστέον ὥσπερ παιδαγωγοῖς ἢ νομοθέταις, ἂν μὴ λόγον ἔχῃ τὸ ὑποκείμενον. Ἕξει δὲ, ἂν τῷ χρηστὸν ᾖ· ἂν δὲ μοχθηρὸν, ὀφθήσεται κενὸν καὶ μάταιον. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν μὲν τοιούτων τὰς αἰτίας πικρῶς ἀπαιτοῦσι, καὶ διαπυνθάνονται πῶς λέλεκται,

Μηδέποτ' οἰνοχόων τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν
Πινόντων·

Καὶ,

B. 8. οἰνοχόων] Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. et Pariſ. Græco-Latina 1624. relinquunt Stephani οἰνοχόην, a quo non diſcrepant reliqui, excepto Harl. qui habet οἰνοχόεν.

niorem pœna affirmet. Horum ergo nihil ſcitum aut callidum arbitrari adoleſcens adſueſcat, neque hujuſmodi verborum commentis arrideat: ſed magis quam ipſa impudica facta, orationes hujuſmodi abominetur.

IX. Expedit etiam ubique cauſam eorum quæ dicuntur quærere. Ac Cato quidem puer etiamnum, facere quod juſſiſſet pædagogus ſolebat: mandati tamen cauſam et rationem poſtulabat. Cæterum poetis non ita ut pædagogis aut legiſlatoribus parendum eſt, niſi rationem habeat, quod proponunt. Habebit autem, ſi ſit rectum: ſin pravum, inane et vacuum eſſe apparebit. Sed plerique acerbe cauſas poſtulant, inquiruntque quomodo et cur dictum ſit:

Nec pateram ſuperimpones cratera bibentum,

Et,

Ὃς δέ κ' ἀνὴρ ἀπὸ ὧν ὀχέων ἕτερ' ἅρμαθ' ἵκηται,
C Ἔγχει ὀρεξάσθω·

τῶν δὲ μειζόνων ἀβασανίστως παραδέχονται τὴν πίστιν οἷα καὶ ταῦτ' ἐστὶν,

Δουλοῖ γὰρ ἄνδρα κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ,
Ὅταν συνειδῇ μητρὸς ἢ πατρὸς κακά.

Καὶ,

Μικρὸν φρονεῖν χρὴ τὸν κακῶς πεπραχότα.

Καίτοι ταῦτα τῶν ἠθῶν ἅπτεται, καὶ τοὺς βίους διαταράττει, κρίσεις ἐμποιοῦντα φαύλας καὶ δόξας ἀγεννεῖς· ἂν μὴ πρὸς ἕκαστον αὐτῶν εἰθισμένοι λέγωμεν, Διὰ τί σμικρὸν φρονεῖν χρὴ τὸν κακῶς πεπραχότα, καὶ μὴ
D μᾶλλον ἀνταίρειν τῇ τύχῃ, καὶ ποιεῖν ὑψηλὸν ἑαυτὸν καὶ ἀταπείνωτον; Διὰ τί δὲ, ἐὰν ἐκ πατρὸς φαύλου καὶ ἀνοήτου γεγονὼς, αὐτὸς ὦ χρηστὸς καὶ φρόνιμος, οὐ προσήκει μοι διὰ τὴν ἐμὴν ἀρετὴν μέγα φρονεῖν, ἀλλὰ καταπεπλῆχθαι καὶ ταπεινὸν εἶναι διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀμαθίαν; Ὁ γὰρ οὕτως ἀπαντῶν καὶ ἀντε-

D. 3. αὐτὸς ὦ] Ita D. Moſc. 2. Mez. Reliqui omnes αὐτὸς ὤν.

*In currum alterius, proprio qui ex-
ſcenderit, haſtam
Porrigat,——*

gravioribus vero ſine ullo examine aſſentiuntur, cujus generis eſt:

*Quaſi ſervitute, quamlibet fortem, premit
Culpæ patris matriſve conſcientia.*

Et,

Animo eſſe parvo calamitoſos convenit.

Atqui talia mores attingunt, vitamque turbant, judicio abſurdis opinionibus depravato, niſi adſuefacti ad ſingula dicamus, Cur abjecto animo eſſe debet qui paſſus eſt infortunium? Cur non potius reluctari fortunæ, ſeque ipſum erigere, et non dejectum præſtare? Cur ſi patre malo et ſtolido genitus, ipſe bonus et prudens ſim, non deceat me propter meam virtutem alto et excelſo animo eſſe, potius quam demiſſum et humilem ob patris inſcitiam? Qui enim hoc modo obviam it et

Digitized by Google

ῥείδων, καὶ μὴ παντὶ λόγῳ πλάγιον ὥσπερ πνεύματι παραδιδοὺς ἑαυτὸν, ἀλλ' ὀρθῶς ἔχειν νομίζων τὸ, Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ φιλεῖ ἐπτοῆσθαι, πολλὰ διακρούσεται τῶν οὐκ ἀληθῶς οὐδὲ ὠφελίμως λεγομένων. Ταῦτα μὲν οὖν ἀβλαβῆ παρέξει τὴν τῶν ποιημάτων ἀκρόασιν.

ι. Ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἐν ἀμπέλου φύλλοις καὶ κλή- E
μασιν εὐθαλοῦσι πολλάκις ὁ καρπὸς ἀποκρύπτεται καὶ λανθάνει κατασκιαζόμενος· οὕτως ἐν ποιητικῇ λέξει καὶ μυθεύμασι περικεχυμένοις πολλὰ διαφεύγει τὸν νέον ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα· (δεῖ δὲ τοῦτο μὴ πάσχειν, μηδὲ ἀποπλανᾶσθαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐμφύεσθαι μάλιστα τοῖς πρὸς ἀρετὴν φέρουσι καὶ δυναμένοις πλάττειν τὸ ἦθος) οὐ χεῖρόν ἐστι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν ἐν βραχέσιν, ἁψάμενον τύπῳ τῶν πραγμάτων, μήκη δὲ καὶ κατασκευὰς καὶ παραδειγμάτων ὄχλον ἐῶντα τοῖς

D. 9. ἐπτοῆσθαι] Sic recte Steph. ex Jannot. nec excerpta mea codicis D. diſſentiunt. Pol. πεπεῖσθαι vel ἐπτοῆσθαι. Exempl. Turneb. ita π· πεποιεῖσθαι· *alius MS.* πεπεῖσθαι π· Vulgo πεποιῆσθαι in Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov.

obſiſtit, neque cuivis orationi tanquam vento latus dat, ſed recte dictum putat, *Stultus quovis verbo percellitur:* is multa neque vere neque utiliter dicta excutiet ac propulſabit. Hæc ergo ſunt quæ poeſis auditionem innoxiam præſtabunt.

X. Jam ſicut inter vitis folia ac palmites copioſos ſæpe fructus occultatur, ſubque umbra latet: in dictione quoque poetica et fabulis circumfuſis, commoda multa et utilia adoleſcentem prætereunt. Cæterum id ferendum non eſt, neque a rebus aberrandum: ſed inhærendum iis maxime quæ ad virtutem ferunt, et formandis moribus apta ſunt. Itaque ex re eſt de his quoque breviter tractare, ita ut delineatis modo rebus, longitudinem apparatumque et multitudinem exemplorum iis relinquamus quorum ad doctrinæ oſtentationem ſcrip-

Digitized by Google

F ἐπιδεικτικώτερον γράφουσι. Πρῶτον μὲν οὖν τὰ χρηστὰ καὶ τὰ φαῦλα γινώσκων ὁ νέος ἤδη καὶ πρόσωπα, τοῖς λόγοις προσεχέτω καὶ ταῖς πράξεσιν, ἃς ὁ ποιητὴς ἑκατέροις πρεπόντως ἀποδίδωσιν. Οἷον ὁ Ἀχιλλεὺς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα λέγει, καίπερ λέγων μετ' ὀργῆς,

Οὐ γάρ σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας ὁππότ' Ἀχαιοὶ
Τρώων ἐκπέρσωσ' εὖ ναιόμενον πτολίεθρον.

Ὁ δὲ Θερσίτης τῷ αὐτῷ λοιδορούμενος λέγει,

Πλεῖαί τοι χαλκοῦ κλισίαι, πολλαὶ δὲ γυναῖκες
Εἰσὶν ἐνὶ κλισίῃ ἐξαίρετοι, ἅς τοι Ἀχαιοὶ
29 Πρωτίστῳ δίδομεν, εὖτ' ἂν πτολίεθρον ἕλωμεν.

Καὶ πάλιν ὁ Ἀχιλλεύς,

— αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι·

ὁ δὲ Θερσίτης,

Ὅν κεν ἐγὼ δήσας ἀγάγω ἢ ἄλλος Ἀχαιῶν.

Πάλιν τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν τῇ ἐπιπωλήσει τὸν Διομήδην λοιδορήσαντος, ὁ μὲν οὐδὲν ἀντεῖπεν,

F. 1. ἐπιδεικτικώτερον] Ita omnes libri. Xylander vertit *ad rem demonſtrandam*, ut ἀποδεικτικώτερον corrigere voluiſſe videatur. At vulgata recte habet: eſt more Sophiſtarum ad ἐπίδειξιν dicere.

tio inſtituitur. Principio bonas malaſque perſonas indoleſque cognitas habens adoleſcens, ſermonibus animum factiſque advertat, quæ utrique generi poeta decenter attribuit. Verbi gratia, Achilles ad Agamemnonem, quantumvis iratus hæc dicit:

Non Troja exciſa, tecum exæquabor honore.

Therſites vero eidem convicium faciens, ſic loquitur,

Ære tibi tua ſunt multo tentoria plena,
Captivarum ingens numerus, quas urbe potiti
Eximias damus, ante omnes tibi munus Achivi,

Iterum Achilles,

——— ſi Jupiter olim
Concedet muris munitam evertere Trojam:

at Therſites,

Quem vel ego, vinctum, vel quiſquam ducat Achæus.

Rurſum Diomedes, ad Agamemnonis exercitum obeuntis convicium nihil ipſe reſpondet,

Digitized by Google

Αἰδεσθεὶς βασιλῆος ἐνιπὴν αἰδοίοιο·

ὁ δὲ Σθένελος, οὗ μηδεὶς λόγος,

Ἀτρείδη, [φησὶ] μὴ ψεύδε', ἐπιστάμενος σάφα εἰπεῖν.
Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. B

Ἡ γὰρ τοιαύτη διαφορὰ μὴ παρορωμένη, διδάξει τὸν νέον ἀστεῖον ἡγεῖσθαι τὴν ἀτυφίαν καὶ μετριότητα, τὴν δὲ μεγαλαυχίαν καὶ περιαυτολογίαν ὡς φαῦλον εὐλαβεῖσθαι. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος κατανοεῖν ἐνταῦθα. Τὸν μὲν γὰρ Σθένελον, ἀπροσαύδητον παρῆλθε· τοῦ δὲ Ὀδυσσέως οὐκ ἠμέλησεν δηχθέντος, ἀλλ' ἠμείψατο καὶ προσηγόρευσεν,

Ὡς γνῶ χωομένοιο· πάλιν δ' ὅγε λάζετο μῦθον.

Τὸ μὲν γὰρ πᾶσιν ἀπολογεῖσθαι, θεραπευτικὸν καὶ οὐκ ἀξιωματικόν· τὸ δὲ πάντων καταφρονεῖν, ὑπερήφανον καὶ ἀνόητον. Ἄριστα δὲ ὁ Διομήδης ἐν μὲν τῇ μάχῃ C
σιωπᾷ, κακῶς ἀκούων ὑπὸ τοῦ βασιλέως· μετὰ δὲ τὴν μάχην παρρησίᾳ χρῆται πρὸς αὐτόν,

B. 7. δηχθέντος] Abeſt in Ald. Baſ. Xyl. C. Moſc. 1, 2. Sumpſit Stephanus ex Jannot. Rodolph. Pol. Nec deſideratur in libris reliquis.

Nimirum reverens, venerandi jurgia regis:

Sthenelus autem, nullius homo nominis, hæc regerit:

Atride, quum vera ſcias ne falſa loquaris,
Nos patribus longe meliores dicimus eſſe.

Hoc enim diſcrimen obſervatum, docebit adoleſcentem faſtus vacuitatem et moderationem animi rem eſſe præclaram: contra jactantiam et ſui laudationem ut vitium eſſe vitandam. Atque hic utile eſt etiam in Agamemnonem intueri. Sthenelum non alloquutus præteriit: Ulyſſem autem non neglexit irritatum, ſed reſpondit, ac compellavit,

Iratum cernens, rurſusque ita farier inſit.

Blanditiæ enim eſt, non dignitatis, omnibus ſe velle purgare: omnes autem deſpicere ſuperbiæ et ſtultitiæ. Optime vero Diomedes in pugna tacet, a rege convicio affectus: a pugna autem, libere adverſus eum loquitur,

Digitized by Google

Ἄλλην μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσιν.

Εὖ δὲ ἔχει καὶ φρονίμου ἀνδρὸς καὶ μάντεως διαφορὰν πανηγυρικοῦ μὴ καταλιπεῖν. Ὁ μὲν γὰρ Κάλχας οὐ συνεῖδε τὸν καιρὸν, ἀλλ' ἐν πλήθει παρ' οὐδὲν ἐποιήσατο κατηγορῆσαι τοῦ βασιλέως ὡς τὸν λοιμὸν αὐτοῖς ἐπάγοντος. Ὁ δὲ Νέστωρ βουλόμενος ἐμβαλεῖν λόγον ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα διαλλαγῶν, ἵνα μὴ
D διαβάλλειν δοκῇ τὸν Ἀγαμέμνονα πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς ἁμαρτόντα καὶ χρησάμενον ὀργῇ,

Δαίνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι, οὔτοι ἀεικές·
Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστην
Βουλὴν βουλεύσῃ.

Καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἐξαποστέλλει τοὺς πρέσβεις. Τοῦτο γὰρ ἦν ἐπανόρθωσις ἁμαρτίας, ἐκεῖνο δὲ, κατηγορία καὶ προπηλακισμός. Ἔτι δὲ καὶ τὰς ἐν τοῖς γένεσι διαφορὰς σκεπτέον, ὧν τοιοῦτός ἐστιν ὁ τρόπος· Οἱ μὲν Τρῶες ἐπίασι μετὰ κραυγῆς καὶ θράσους, οἱ δ' Ἀχαιοὶ,

Σιγῇ δειδιότες σημάντορας.—

C. 6. καταλιπεῖν] Rarius, probum tamen, eſt. E. Jun. παραλιπεῖν.

Ante mihi, culpam virtutis, probra canebas.

Expedit etiam non prætermittere diſcrimen viri prudentis, et vatis in populi conventu multitudinis applauſum captantis. Etenim Calchas, temporis nulla ducta ratione, pro nihilo putavit in ipſa multitudine regem accuſare, ut qui peſtem populo intuliſſet. At Neſtor de reconciliando Achillis animo ſermonem illaturus, ne videretur Agamemnonem apud populum traducere, ut qui per iram peccaſſet, ita ei ſuadet:

Præbe epulum ſenibus, decet, et te principe dignum eſt,
Tum magno e cœtu, potior ſententia vincat.

atque a cœna legatos emittit. Nimirum hoc erat peccati correctio, illud, criminatio et contumelia. Quin et nationum diſcrimina ſunt conſideranda: quæ ſunt hujuſmodi. Trojani ad prælium eunt cum clamore et ferocia, Achivi autem

Ductorum taciti formidine.—

Digitized by Google

Τὸ γὰρ ἐν χερσὶ τῶν πολεμίων ὄντων, φοβεῖσθαι τοὺς ἄρχοντας, ἀνδρείας ἅμα καὶ πειθαρχίας σημεῖον. Ὅθεν ὁ E μὲν Πλάτων ἐθίζει τοὺς ψόγους φοβεῖσθαι καὶ τὰ αἰσχρὰ μᾶλλον ἢ τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους· ὁ δὲ Κάτων ἔλεγε φιλεῖν τοὺς ἐρυθριῶντας μᾶλλον ἢ τοὺς ὠχριῶντας. Ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν ἴδιος χαρακτήρ. Ὁ μὲν γὰρ Δόλων ἐπαγγέλλεται,

Τόφρα γὰρ ἐς στρατὸν εἶμι διαμπερὲς, ὄφρ' ἂν ἵκωμαι
Νῆ' Ἀγαμεμνονέην·

ὁ δὲ Διομήδης ἐπαγγέλλεται μὲν οὐδὲν, ἧττον δ' ἂν φησι φοβηθήσεσθαι μεθ' ἑτέρου πεμπόμενος. Ἑλληνικὸν οὖν καὶ ἀστεῖον ἡ πρόνοια, βαρβαρικὸν δὲ καὶ φαῦλον ἡ F θρασύτης· καὶ δεῖ τὸ μὲν ζηλοῦν, τὸ δὲ δυσχεραίνειν. Ἔχεται δέ τινος οὐκ ἀχρήστου θεωρίας καὶ τὸ περὶ τοὺς Τρῶας καὶ τὸν Ἕκτορα πάθος, τοῦ Αἴαντος αὐτῷ μονομαχεῖν μέλλοντος. Ὁ μὲν γὰρ Αἰσχύλος, Ἰσθμοῖ πύκτου πληγέντος εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ κραυγῆς γενο-

E. 2. ἐθίζει τοὺς ψόγους] ἐθίζει τοὺς νέους τοὺς ψόγους Mez.

Nam quod jam congreſſuri cum hoſte duces ſuos metuunt, id ſignum eſt cum fortitudinis, tum obedientiæ. Atque idcirco et Plato adſuefacere nos vult, reprehenſiones et turpitudinem magis metuere quam labores et pericula: et Cato, rubentes ſibi pallidioribus chariores eſſe dicebat. Sua eſt etiam promiſſionibus nota. Dolon enim ſic pollicetur,

Nam penitus caſtris, ad navim Agamemnonis ibo.

At Diomedes nihil promittit: in minore tamen metu ſe fore ait, altero ſibi adjuncto aliquo. Græcanicum proinde eſt, et ſcitum, prudentia: barbaricum vero et vitioſum, audacia: et imitandum illud eſt, hoc reſpuendum. Contemplationem quoque non inutilem habet affectio animi Troum, et Hectoris cum Ajace ſingulari prælio congreſſuri. Nam Æſchylus ſane, quum Iſthmico certamine pugil in faciem ictum accepiſſet, eſſetque exclama-

Digitized by Google

μένης, Οἷον, εἶπεν, ἡ ἄσκησίς ἐστιν· οἱ θεώμενοι βοῶσιν, ὁ δὲ πληγεὶς σιωπᾷ. Τοῦ δὲ ποιητοῦ λέγοντος ὅτι τὸν Αἴαντα μετὰ τῶν ὅπλων φανέντα λαμπρὸν, οἱ μὲν Ἕλληνες ἔχαιρον ὁρῶντες,

> Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ἐπήλυθε γυῖα ἕκαστον,
> Ἕκτορί τ' αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασσεν,

τίς οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τὴν διαφοράν; τοῦ μὲν κινδυνεύοντος ἡ καρδία πηδᾷ μόνον, ὥσπερ παλαίειν νὴ Δί', ἢ σταδιοδρομεῖν μέλλοντος· τῶν δὲ θεωμένων τρέμει καὶ πάλλεται τὸ σῶμα, δι' εὔνοιαν καὶ φόβον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν τοῦ κρατίστου πρὸς τὸν χείριστον διαφορὰν ἀποθεωρητέον. Ὁ μὲν γὰρ Θερσίτης,

> Ἔχθιστος δ' Ἀχιλῆϊ μάλιστ' ἦν, ἠδ' Ὀδυσῆϊ·

ὁ δὲ Αἴας, αἰεί τε τῷ Ἀχιλλεῖ προσφιλὴς, καὶ πρὸς
B τὸν Ἕκτορα λέγει περὶ αὐτοῦ,

F. 9. φανέντα] Sic Ald. Baſ. Xyl. Steph. At εἰπόντα A.C.E.G. Moſc. 1. 2. Coll. Nov. Jun. Exempl. Turn. Aliter item D. Αἴαντα τῶν ὅπλων ποιόντων λαμπρόν. Utrumque confundit Vulc. Αἴαντα ποιόντων τῶν ὅπλων φανέντα λαμπρόν. Suſpicor veram ſcripturam ἐπιόντα latere in εἰπόντα.

tum: *Quanta*, inquit, *res eſt conſuetudo: ſpectatores vociferantur, ictus tacet*. Et quum poeta dicat, Ajace in armis cum ſplendore viſo gaviſos eſſe Græcos, at

> *Troum cuique, gravi quatiuntur membra tremore,*
> *Hectoris ipſiuſque, micant pavitantia corda:*

quis hic non miretur diſcrimen? quum ejus qui adibat periculum, cor tantum ſaliret, tanquam lucta aut curſu decertaturi: ſpectatorum autem quaterentur et tremerent corpora, ob benevolentiam et metum quem gerebant pro rege. Hic deprehendas etiam quo optimus a deterrimo diſtet. Therſites enim

> *Oderat ante alios Ithacum tamen Æacidamque:*

at Ajax, cum ſemper Achilli amicus fuit, tum ita ad Hectorem, de eo dicit:

Digitized by Google

— νῦν μὲν δὴ σάφα εἴσεαι οἰόθεν οἶος,
Οἷοι καὶ Δαναοῖσιν ἀριστῆες μετέασι,
Καὶ μετ' Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα θυμολέοντα.

Καὶ τοῦτο μὲν Ἀχιλλέως τὸ ἐγκώμιόν ἐστι· τὰ δ' ἑξῆς ὑπὲρ ἁπάντων εἴρηται χρησίμως,

Ἡμεῖς δ' εἰμὲν τοῖοι οἳ ἂν σέθεν ἀντιάσαιμεν
Καὶ πολέες·

οὔτε μόνον, οὔτε ἄριστον ἀποφαίνων ἑαυτὸν, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ὁμοίως δυναμένων ἀμύνασθαι. Ταῦτα μὲν οὖν C ἱκανὰ περὶ διαφορᾶς· ἂν μὴ κἀκεῖνο βουλώμεθα προσλαβεῖν, ὅτι τῶν Τρώων ἑαλώκασι καὶ πολλοὶ ζῶντες, οὐδεὶς δὲ τῶν Ἀχαιῶν· Καὶ τῶν μὲν ὑποπεπτώκασιν ἔνιοι τοῖς πολεμίοις, ὥσπερ ὁ Ἄδραστος, οἱ Ἀντιμάχου παῖδες, ὁ Λυκάων, αὐτὸς ὁ Ἕκτωρ δεόμενος περὶ ταφῆς τοῦ Ἀχιλλέως· ἐκείνων δὲ οὐδείς· ὡς βαρβαρικοῦ τοῦ ἱκετεύειν καὶ ὑποπίπτειν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὄντος, Ἑλληνικοῦ δὲ, τοῦ νικᾶν μαχόμενον ἢ ἀποθνήσκειν.

ια'. Ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ ἐν ταῖς νομαῖς, ἡ μὲν μέλιττα

C. 1. δυναμένων] Eſt in omnibus libris. Malim tamen δυνάμενον.
C. 3. καὶ πολλοὶ] Καὶ quominus delendum putem facit conſenſus librorum. Rarius quidem tali in nexu: reddi tamen poteſt, *multi ſane.*

Nunc ſolus, mecum collato Marte, videbis,
Quales et Danaum fortes ſint, præter Achillem
Perrumpentem acies, cuique ignea corda leonis.

In his, Achillis eſt laudatio: quæ ſequuntur, commode ſunt de omnibus dicta:

Nos multi, et pro ſe, tecum contendere fortes:

ſe, neque ſolum, neque præſtantiſſimum dicit: ſed qui cum multis hoc habeat quod Hectori ſubſiſtere queat. De diſcrimine hæc ſatis, niſi id quoque aſſumimus, quod Trojanorum multi in poteſtatem hoſtium vivi pervenerunt, nemo Græcorum. Et quod illorum multi ſupplices facti ſunt hoſtibus, ut Adraſtus, Antimachi filii, Lycaon, ipſeque Hector pro ſepultura Achillem deprecans: horum nullus: quaſi barbaricum ſit, in pugna ſupplicare, Græcanicum, pugnando vincere aut mori.

XI. Cæterum ſicut inter paſcendum, apis florem, capra

διώκει τὸ ἄνθος, ἡ δὲ αἲξ τὸν θαλλὸν, ἡ δὲ ὗς τὴν
D ῥίζαν, ἄλλα δὲ ζῶα τὸ σπέρμα καὶ τὸν καρπόν· οὕτως ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι τῶν ποιημάτων, ὁ μὲν ἀπανθίζεται τὴν ἱστορίαν, ὁ δὲ ἐμφύεται τῷ κάλλει καὶ τῇ κατασκευῇ τῶν ὀνομάτων, καθάπερ ὁ Ἀριστοφάνης περὶ τοῦ Εὐριπίδου φησί,

Χρῶμαι γὰρ αὐτοῦ τοῦ στόματος τῷ στρογγύλῳ·

οἱ δὲ τῶν πρὸς τὸ ἦθος εἰρημένων ὠφελίμως ἔχονται, πρὸς οὓς δὴ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἐστὶν, ὑπομιμνήσκωμεν αὐτοὺς ὅτι δεινόν ἐστι, τὸν μὲν φιλόμυθον μὴ λανθάνειν τὰ καινῶς ἱστορούμενα καὶ περιττῶς, μηδὲ τὸν φιλόλογον ἐκφεύγειν τὰ καθαρῶς πεφρασμένα καὶ ῥητορικῶς· τὸν
E δὲ φιλότιμον καὶ φιλόκαλον, καὶ μὴ παιγνίας ἀλλὰ παιδείας ἕνεκα, ποιημάτων ἁπτόμενον, ἀργῶς καὶ ἀμελῶς ἀκούειν τῶν πρὸς ἀνδρίαν ἢ σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἀναπεφωνημένων· οἷα καὶ ταῦτ' ἐστί,

D. 8. ὑπομιμνήσκωμεν αὐτοὺς] Sumpſi a Coll. Muret. et Mez. Vulcob. Reliqui αὐτοῖς.

D. 10. καινῶς] Sumpſi ex D. E. Exemplo Turn. Vulc. Item ex varietate codicis A. in quo eſt καινῶς ſuperſcripta meliori lectione. Reliqui omnes κενῶς. Xylander vertit, *vana et ſupervacanea*: quod correxi.

germen, ſus radicem, aliæ beſtiæ ſemen fructumve captant: ita legendis poematis alius hiſtoriam decerpit, alius elegantiæ et apparatui verborum inhæret, quomodo Ariſtophanes de Euripide ait,

Ejus rotunditate namque oris fruor,

alii vero ea quæ de moribus utiliter dicta ſunt, conſectantur, ad quos hic noſter ſermo pertinet, admonebimus hos indignum eſſe, cum eum qui fabulas ſequitur, nihil eorum fugiat, quæ nove et curioſe narrantur: qui loquendi elegantiam interioreſque literas amat, pure ornateque dictum nihil prætereat; honeſti et pulchri ſtudioſum quique non joci ſed doctrinæ cauſa, poemata legat: perfunctorie, negligenterque audire, quæ in iis, ad fortitudinem temperantiam aut juſtitiam ſunt enunciata: qualia et hæc ſunt:

Digitized by Google

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;
Ἀλλά γε δεῦρο πέπον παρ' ἔμ' ἵστασο· δὴ γὰρ ἔλεγχος
Ἔσσεται, ἤ κεν νῆας ἕλῃ κορυθαίολος Ἕκτωρ.

Τὸ γὰρ ἐν κινδύνῳ τοῦ διαφθαρῆναι καὶ ἀπολέσθαι μετὰ πάντων ὄντα τὸν φρονιμώτατον, ὁρᾶν τὸ αἰσχρὸν δεδοικότα καὶ τὸ ἐπονείδιστον, ἀλλὰ μὴ θάνατον, ἐμπαθῆ ποιήσει πρὸς ἀρετὴν τὸν νέον. Καὶ τὸ,

Χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ,

τοιοῦτον ἐπιλογισμὸν δίδωσι, μήτε πλουσίῳ τινὶ, μήτε F
καλῷ τὸ σῶμα, μήτε ἰσχυρῷ τὴν θεὸν χαίρουσαν, ἀλλὰ φρονίμῳ καὶ δικαίῳ ποιήσας. Καὶ πάλιν τὸν Ὀδυσσέα φάσκουσα μὴ περιορᾶν μηδὲ παραλείπειν,

Οὕνεκ' ἐπητής ἐστὶ, καὶ ἀγχίνοος καὶ ἐχέφρων,

ἐνδείκνυται μόνον εἶναι τῶν ἡμετέρων θεοφιλὲς καὶ θεῖον ἀρετὴν, εἴγε δὴ τὰ ὅμοια χαίρειν τοῖς ὁμοίοις πέφυκεν.
Ἐπεὶ δὲ μεγάλου δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος τοῦ κρατεῖν 31
ὀργῆς, μεῖζόν ἐστιν ἡ φυλακὴ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ μὴ

E. 11. Καὶ τὸ,—Χαῖρε] Puto legendum καὶ τῷ Χαῖρε; refertur ad ſequens δίδωσι—ποιήσας, ſcilicet, Homerus.

Quo nobis caſu, Diomedes, vivida virtus
Excidit? huc aſſiſte meus, nam dedecus ingens
Fiat, ſi naves galeatus ceperit Hector.

Videre enim hominem prudentiſſimum, in mortis periculo cum tota multitudine communi conſtitutum, non mortis, ſed turpitudinis metu duci, animo adoleſcentis ad virtutis ſtudium motum afferet. Et hoc,

Gaudebat ſapiente viro, juſtoque Minerva:

idem ratiocinari docet quum dea non divite aut formoſo aliquo, aut robuſto, ſed prudente et juſto delectari fingitur. Rurſum ubi eadem dicit ſe Ulyſſem non deſtituere aut negligere,

Quod prudens animoque ſagax, cordatus et eſſet:

indicat nihil de rebus noſtris diis eſſe charum et divinum præter virtutem: ſiquidem ſimilia gaudere ſimilibus ſolent. Porro quum et videatur et ſit magnum, iræ poſſe moderari: majus eſt, cavere pru-

Digitized by Google

περιπεσεῖν ὀργῇ, μηδὲ ἁλῶναι, καὶ ταῦτα δεῖ τοῖς ἀναγινώσκουσιν ὑποδεικνύειν μὴ παρέργως, ὅτι τὸν Πρίαμον ὁ Ἀχιλλεύς, οὐκ ἀνασχετικὸς ὢν οὐδὲ πρᾶος, ἡσυχίαν ἄγειν κελεύει καὶ μὴ παροξύνειν αὐτόν, οὕτως,

Μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε γέρον· νοέω δὲ καὶ αὐτὸς
Ἕκτορά τοι λῦσαι, Διόθεν δέ μοι ἄγγελος ἦλθε.
Μή σε γέρων οὐδ' αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω,
B Καὶ ἱκέτην περ ἐόντα, Διὸς δ' ἀλίτωμαι ἐφετμάς.

καὶ τὸν Ἕκτορα λούσας καὶ περιστείλας αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἀπήνην τίθησιν, πρὶν ᾐκισμένον ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὀφθῆναι,

Μὴ ὁ μὲν ἀχνυμένῃ κραδίῃ χόλον οὐκ ἐρύσαιτο,
Παῖδα ἰδών. Ἀχιλῆϊ δ' ὀρινθείη φίλον ἦτορ,
Καί ἑ κατακτείνειε, Διὸς δ' ἀλίτηται ἐφετμάς.

τὸ γὰρ ἐπισφαλῶς πρὸς ὀργὴν ἔχοντα, καὶ φύσει τραχὺν ὄντα καὶ θυμοειδῆ, μὴ λανθάνειν ἑαυτόν, ἀλλ' ἐξευλαβεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὰς αἰτίας, καὶ προκαταλαμβάνειν τῷ λογισμῷ πόρρωθεν, ὅπως οὐδὲ ἄκων τῷ
C πάθει περιπεσεῖται, θαυμαστῆς ἐστι προνοίας. Οὕτω δὲ δεῖ καὶ πρὸς μέθην τὸν φίλοινον ἔχειν, καὶ πρὸς

denter ne ad iram delabamur: ac talia auditoribus non obiter ſunt demonſtranda. Verbi gratia, quod Priamum Achilles, homo minime lenis aut patiens, quieſcere jubet, ne ab eo irritetur:

Ne me ultra jam inceſſe ſenex, et pectore verſo
Hectora uti ſolvam! et mater mihi nuncia venit,
Ne ſenior, ne ipſum te, intra tentcria linquam,
Sis ſupplex licet, et frangam mandata Tonantis.

lotumque et velatum Hectorem ipſe currui imponit, priuſquam eum pater videret turpiter tractatum:

Ne non ille iram turbato in corde teneret,
Natum ut vidiſſet, corque inflammaret Achillis.
Iſque illum, Jovis offendens mandata, necaret.

Admirandæ eſt enim prudentiæ, hominem ad iram proclivem, naturaque aſperum et iracundum, ſeipſum non ignorare: ſed cavere ſibi, et declinare cauſas iraſcendi, eminuſque ſe ratione præmunire, ne vel invitus in eam perturbationem delabatur. Hoc modo et vinoſus contra ebrietatem, et adverſus amorem, amatorius ſe præparare debet.

ἔρωντα τὸν ἐρωτικόν· ὥσπερ ὁ Ἀγησίλαος οὐχ ὑπέμεινεν ὑπὸ τοῦ καλοῦ φιληθῆναι προσιόντος· ὁ δὲ Κῦρος οὐδὲ ἰδεῖν τὴν Πάνθειαν ἐτόλμησε· τῶν ἀπαιδεύτων τοὐναντίον ὑπεκκαύματα τοῖς πάθεσι συλλεγόντων, καὶ πρὸς ἃ μάλιστα κακῶς καὶ ὀλισθηρῶς ἔχουσιν, αὐτοὺς προϊεμένων. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς οὐ μόνον ἑαυτὸν ἀνέχει θυμούμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν Τηλέμαχον ἐκ τοῦ λόγου συνιδὼν χαλεπὸν ὄντα καὶ μισοπόνηρον, ἀμβλύνει καὶ παρασκευάζει πόῤῥωθεν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ ἀνέχεσθαι, D
κελεύων,

> Εἰ δέ μ' ἀτιμήσουσι δόμον κατὰ, σὸν δὲ φίλον κῆρ
> Τετλάτω ἐν στήθεσσι, κακῶς πάσχοντος ἐμεῖο,
> Ἤνπερ καὶ διὰ δῶμα ποδῶν ἕλκωσι θύραζε,
> Ἢ βέλεσιν βάλλωσι, σὺ δ' εἰσορόων ἀνέχεσθαι.

Ὥσπερ γὰρ τοὺς ἵππους οὐκ ἐν τοῖς δρόμοις χαλινοῦσιν, ἀλλὰ πρὸ τῶν δρόμων, οὕτω τοὺς δυσκαθέκτους πρὸς τὰ δεινὰ καὶ θυμοειδεῖς προκαταλαμβάνοντες τοῖς λο-

D. 1. ἀνέχεσθαι, κελεύων] Difficultatem expedivi interpunctione; ad quam verſionem correxi.

Quomodo et Ageſilaus non paſſus eſt oſculum ſibi dari a formoſo ad ſe accedente: et Cyrus ne videre quidem Pantheam ſuſtinuit: quum contra male inſtituti, materiam ſuis affectibus, ac tanquam fomites conquirant, ad eaque ultro ſe dent mala ad quæ periculoſe ſunt propenſi. At vero Ulyſſes non ſeipſum modo iratum compeſcit: ſed et Telemachum colligens aſperum eſſe, et odio malorum occupatum, multo ante retundit, continere ſe jubens et tolerare; ita monens:

> *Turpibus at ſi me verbis factiſque per ædes*
> *Inceſſent: firmo tu noſtra opprobria perfer*
> *Pectore, ſeu pedibus tractum me nate per aulam*
> *Ejicient, ſeu miſſilibus manus improba adactis*
> *Forte petent: hæc tu cernens, tolerare memento.*

Sicut enim equos non in curſu, ſed ante curſum frenant: ſic eos qui difficulter continentur, indignitate rerum objecta, et iracundos, ratione occupare et temperare, atque ita

Digitized by Google

νασμοῖς καὶ προκαταρτύοντες, ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας ἄγουσιν. Δεῖ δὲ μηδὲ τῶν ὀνομάτων ἀμελῶς ἀκούειν, ἀλλὰ τὴν
E μὲν Κλεάνθους παιδιὰν παραιτεῖσθαι· κατειρωνεύεται γὰρ ἔστιν ὅτε προσποιούμενος ἐξηγεῖσθαι τὸ

> Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων·

Καὶ τό,

> Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε·

κελεύων ἀναγινώσκειν ὑφ' ἕν, ὡς τὸν ἐκ τῆς γῆς ἀναθυμιώμενον ἀέρα διὰ τὴν ἀνάδοσιν Ἀναδωδωναῖον ὄντα. Καὶ Χρύσιππος δὲ πολλαχοῦ γλίσχρος ἐστὶν, οὐ παίζων, ἀλλ' εὑρεσιλογῶν ἀπιθάνως, καὶ παραβιαζόμενος Εὐρύοπα Κρονίδην εἶναι τὸν δεινὸν ἐν τῷ διαλέγεσθαι, καὶ διαβεβηκότα τῇ δυνάμει τοῦ λόγου. Βέλτιον δὲ, ταῦτα τοῖς γραμματικοῖς παρέντας, ἐκεῖνα μᾶλλον πιέζειν οἷς
F ἅμα τὸ χρήσιμον καὶ πιθανόν ἐστιν·

> Οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλός.

Καὶ,

> —πᾶσιν γὰρ ἐπίστατο μείλιχος εἶναι.

demum ad certamina adducere convenit. Ne nomina quidem negligenter ſunt adoleſcenti inaudienda. Ac Cleanthis quidem ludicra miſſa faciet, qui nonnunquam dum ſe interpretem fert, nugatur: ut in his,

> Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων·

Et,

> Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε·

hoc ille legi vult uno vocabulo ἀναδωδωναῖε: ſcilicet ita appellari exſpirantem aerem, qui a terra exhalando effertur. Chryſippus quoque ſæpenumero jejunus eſt, non ludens, ſed nulla eum probabilitate, comminiſcens, detorquenſque verba hæc, Εὐρύοπα Κρονίδην, eo, ut ſit *vi dicendi præditus, eaque excellat.* Præſtat, his ad grammaticos ablegatis, iis inſiſtere quæ et utilia ſunt et juxta vero conſentanea:

> *Nec mi cor ſuaſit, fortis didici eſſe ferendo.*

Et,

> *—comis nam cunctis eſſe ſciebat.*

Digitized by Google

τήν τε γὰρ ἀνδρείαν ἀποφαίνων μάθημα, καὶ τὸ προσφιλῶς ἅμα καὶ κεχαρισμένως ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, ἀπὸ ἐπιςήμης καὶ κατὰ λόγον γίνεσθαι νομίζων, προτρέπει μὴ ἀμελεῖν ἑαυτῶν, ἀλλὰ μανθάνειν τὰ καλά, καὶ προσέχειν τοῖς διδάσκουσιν, ὡς τὴν σκαιότητα καὶ τὴν δειλίαν ἀμαθίαν οὖσαν καὶ ἄγνοιαν. Σφόδρα δὲ τούτοις κἀκεῖνα σύμφωνά ἐστιν ἃ λέγει περὶ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος,

> Ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος, ἠδ᾽ ἴα πάτρη· 32
> Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει καὶ πλείονα ᾔδει.

Θειότατον γὰρ ἀποφαίνει τὴν φρόνησιν καὶ βασιλικώτατον, ἐν ᾗ τίθεται τὴν μεγίστην ὑπεροχὴν τοῦ Διός, ἅτε δὴ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἕπεσθαι ταύτῃ νομίζων. Ἐθιςέον ἅμα καὶ τούτων ἐγρηγορότως τὸν νέον ἀκούειν,

> Ψεῦδος δ᾽ οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐςί.

Καί,

A. 1. ἠδ᾽ ἴα] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl A. Harl. Coll. Nov. Moſc. 1. 2. Mez. At Pol. ἢ μία, quod Stephanus recepit.

Fortitudinem enim diſcendo parari pronuntians, comitatemque, et in conſuetudine cum hominibus gratiam, a ſcientia et ratione proficiſci ſtatuens, hortatur ne nos ipſos negligamus: ſed diſcamus quæ honeſta ſunt, et animum docentibus advertamus; quippe perverſitatem et timiditatem eſſe inſcitiæ et ignorationis. Admodum his conſentanea ſunt, quæ de Jove et Neptuno dicuntur

> *Unum utrique genus, certe, patria una duobus,*
> *Jupiter amborum prior ortus, pluraque norat.*

Pronunciat enim, prudentiam eſſe diviniſſimam rem et maxime regiam: in qua Jovis ſummam ponit excellentiam; nimirum, huic virtuti reliquas quoque comites ire, ſentiens. Adſuefacere quoque adoleſcentem debemus ut et iſta vigili animo audiat:

> *Nil falſi, quippe eſt ſapiens, effabitur ore.*

Et,

Digitized by Google

Ἀντίλοχε πρόσθεν πεπνυμένε ποῖον ἔρεξας;
Ἤισχυνας μὲν ἐμὴν ἀρετὴν, βλάψας δέ μοι ἵππους.

Καὶ,

B Γλαῦκε τίη δὲ σὺ τοῖος ἐὼν ὑπέροπλον ἔειπας;
Ὦ πέπον, ἦτ' ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων.

ὡς οὔτε ψευδομένων τῶν φρονίμων, οὔτε κακομαχούντων ἐν τοῖς ἀγῶσιν, οὔτε παρ' ἀξίαν ἑτέροις ἐγκαλούντων. Καὶ τὸν Πάνδαρον δὲ πεισθῆναι λέγων διὰ τὴν ἀφροσύνην τὰ ὅρκια συγχέαι, δῆλός ἐστιν οὐκ ἂν ἀδικῆσαι τὸν φρόνιμον ἡγούμενος. Ὅμοια δ' ἐστὶ καὶ περὶ σωφροσύνης ἀποδεικνύειν, ἐφιστάντα τοῖς οὕτω λεγομένοις,

Τῷ δὲ γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο δῖ' Ἄντεια
Κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι· ἀλλὰ τὸν οὔτι
C Πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα Βελλεροφόντην.

Καὶ,

Ἡ δ' ἤτοι τὸ πρὶν μὲν ἀναίνετο ἔργον ἀεικὲς
Δῖα Κλυταιμνήστρη· φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῆσιν.

Ἐν μὲν οὖν τούτοις τῇ φρονήσει τὴν τοῦ σωφρονεῖν αἰτίαν ἀποδιδόασιν. Ἐν δὲ ταῖς περὶ τὰς μάχας κελεύσεσιν ἑκάστοτε λέγων,

Antiloche, ante quidem prudens, jam quale patraſti?
Virtutemque meam maculans, lædenſque jugales,

Et,

Cur, talis, voces rupiſti, Glauce, ſuperbas?
Quem præ aliis equidem rebar ſapere omnibus unum:

nimirum docent hæc, neque mentiri homines prudentes, neque dolo in certaminibus uti, neque alios injuſte culpare. Idem dicens Pandaro ſtultitiam jam perſuaſiſſe ut fœdus confunderet, injuſtitiam abeſſe a prudentibus, liquido oſtendit ſe ſentire. Eadem de pudicitia licet oſtendere, his inſiſtentem:

Deperiit Prœti hunc conjux Antea, potiri
Furtivo amplexu cupiens, ſed vincere caſtam,
Non potuit mentem, prudentis Bellerophontæ.

Item,

Principio ſane probrum tam turpe refugit,
Dia Clytæmneſtre, vincens ratione furorem.

In his prudentiam pudicitiæ cauſam facit. In exhortationibus porro ad prælium identidem hæc ponens,

Digitized by Google

> Αἰδὼς, ὦ Λύκιοι, πόσε φεύγετε; νῦν θοοὶ ἐστέ·

Καὶ,

> —ἀλλ' ἐν φρεσὶ θέσθε ἕκαστος
> Αἰδῶ καὶ νέμεσιν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν,

ἀνδρείους ἔοικε ποιεῖν τοὺς σώφρονας, διὰ τὸ αἰδεῖσθαι D τὰ αἰσχρὰ, καὶ τὰς ἡδονὰς δυναμένους ὑπερβαίνειν, καὶ τοὺς κινδύνους ὑφίστασθαι. Ἀφ' ὧν καὶ Τιμόθεος ὁρμηθεὶς, οὐ κακῶς ἐν τοῖς Πέρσαις τοὺς Ἕλληνας παρεκάλει,

> Σέβεσθ' αἰδῶ συνεργὸν ἀρετᾶς δορυμάχου.

Αἰσχύλος δὲ καὶ τὸ πρὸς δόξαν ἔχειν ἀτύφως, καὶ μὴ διασοβεῖσθαι, μηδὲ ἐπαίρεσθαι τοῖς παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνοις, ἐν τῷ φρονεῖν τίθεται, περὶ τοῦ Ἀμφιαράου γράφων,

> Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
> Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος, E
> Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

τὸ γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τῇ διαθέσει τῇ περὶ αὐτὸν οὔσῃ κρατίστῃ μέγα φρονεῖν, νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστι. Πάντων

> *Sit pudor, o Lycii? quorſum fugiatis? an eſtis*
> *Jam celeres?*———

Item

> *Cuique pudor moveat, ſed et indignatio pectus,*
> *Namque ingens ortum eſt certamen*---

hæc oſtendunt, eum moderatis tribuere fortitudinem, qui turpitudinis metu et voluptates vincere et periculis ſubſiſtere poſſint. Qua occaſione etiam Timotheus in Perſis non male hortatur Græcos,

> *Colite pudorem; quippe virtutem adjuvat.*

Æſchylus hoc quoque prudentiæ imputat, nullo faſtu ad gloriam ferri, neque inſoleſcere aut efferri multitudinis laudationibus, ſic de Amphiarao ſcribens:

> *Nec enim videri is optimus, ſed eſſe vult,*
> *Sulcum profundum mente carpens intima,*
> *Unde veneranda conſilia progerminant.*

Cordati enim eſt hominis, ſibi ipſi animoque ſuo optime affecto multum tribuere. Quum

Digitized by Google

οὕτω ἀναγομένων εἰς τὴν φρόνησιν, ἀποδείκνυται πᾶν εἶδος ἀρετῆς ἐπιγιγνόμενον ἑκάστου καὶ διδασκαλίας.

ιβ'. Ἡ μὲν οὖν μέλιττα φυσικῶς ἐν τοῖς δριμυ-
τάτοις ἄνθεσι καὶ ταῖς τραχυτάταις ἀκάνθαις ἐξανευ-
ρίσκει τὸ λειότατον μέλι καὶ χρηστότατον· οἱ δὲ παῖδες,
ἂν ὀρθῶς ἐντρέφωνται τοῖς ποιήμασιν, καὶ ἀπὸ τῶν
φαύλους καὶ ἀτόπους ὑποψίας ἐχόντων ἕλκειν τι χρή-
F σιμον ἀμωσγέπως μαθήσονται καὶ ὠφέλιμον. Αὐτίκα
γοῦν ὕποπτός ἐστιν ὁ Ἀγαμέμνων, ὡς διὰ δωροδοκίαν
ἀφεὶς τῆς στρατείας τὸν πλούσιον ἐκεῖνον, καὶ τὴν
Αἴθην χαρισάμενος αὐτῷ.

Δῶρ', ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Ἀλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μένων· μέγα γάρ οἱ ἔδωκεν
Ζεὺς ἄφενος.

Ὀρθῶς δέ γε ἐποίησεν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ἵππον ἀγαθὴν ἀνθρώπου τοιούτου προτιμήσας· οὐδὲ γὰρ κυνὸς

E. 6. ἑκάστου καὶ διδασκαλίας] Acuta ſane et veriſimilis eſt correctio Krebſii pro ἑκάστου ſcribentis ἐκ λόγου quam plane veram judicarem, niſi leniorem rationem præberent codices C. D. ἑκάστῳ. Itaque videtur vera lectio eſſe ἑκάστῳ ἐκ διδασκαλίας. Similiter Mez. ἑκάστῳ διὰ διδασκαλίας.

E. 7. Ἡ μὲν οὖν μέλιττα] Repetii ex Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Harl. Vulgo Ἡ μὲν γὰρ μέλιττα.

E. 10. ἐντρέφωνται] ἐντρέφονται Harl. Mez.

ergo omnia ad prudentiam revocentur, oſtenditur doctrina omne virtutis genus parari.

XII. Jam quemadmodum apis a natura hoc habet ut ex acerrimis floribus ſpiniſque aſperrimis læviſſimum mel optimumque eliciat: ſic pueri in poematis recte inſtituti, etiam ab his quæ abſurditatis et pravitatis ſuſpecta ſunt, commodi aliquid et utilitatis trahere diſcent. Prima fronte Agamemnon videtur avaritia ductus a divite iſto equam Æthам accepiſſe, ipſique militiæ vacationem conceſſiſſe:

Una ventoſum ne miles ad Ilion iret:
Sed ſe divitiis, quas illi Jupiter amplas
Præbuerat, patriis in ſedibus oblectaret.

Attamen recte fecit, ut ait Ariſtoteles, bonam equam tali viro præferens; nam neque pro cane, neque vero aſini in-

ἀντάξιος οὐδ' ὄνου μὰ Δία, δειλὸς ἀνὴρ καὶ ἄναλκις, ὑπὸ πλούτου καὶ μαλακίας διερρυηκώς. Πάλιν αἴσχιστα δοκεῖ τὸν υἱὸν ἡ Θέτις ἐφ' ἡδονὰς παρακαλεῖν, καὶ ἀνα- 33
μιμνήσκειν ἀφροδισίων. Ἀλλὰ κἀνταῦθα δεῖ παραθεωρεῖν τὴν τοῦ Ἀχιλλέως ἐγκράτειαν, ὅτι τῆς Βρισηΐδος ἐρῶν, ἡκούσης πρὸς αὐτὸν, εἰδὼς τὴν τοῦ βίου τελευτὴν ἐγγὺς οὖσαν, οὐ σπεύδει τῶν ἡδονῶν πρὸς ἀπόλαυσιν, οὐδ', ὥσπερ οἱ πολλοὶ, πενθεῖ τὸν φίλον ἀπραξίᾳ καὶ παραλείψει τῶν καθηκόντων, ἀλλὰ τῶν μὲν ἡδονῶν διὰ τὴν λύπην ἀπέχεται, ταῖς δὲ πράξεσι καὶ ταῖς στρατηγίαις ἐνεργός ἐστι. Πάλιν ὁ Ἀρχίλοχος οὐκ ἐπαινεῖται λυπούμενος μὲν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ τῆς ἀδελφῆς διεφθαρ- B
μένῳ κατὰ θάλασσαν, οἴνῳ δὲ καὶ παιδιᾷ πρὸς τὴν λύπην μάχεσθαι διανοούμενος. Αἰτίαν μέντοι λόγον ἔχουσαν εἴρηκεν,

> Οὔτι τι γὰρ κλαίων ἰήσομαι, οὔτε κάκιον
> Θήσω, τερπωλὰς καὶ θαλίας ἐφέπων.

Εἰ γὰρ ἐκεῖνος οὐδὲν ἐνόμιζεν ποιήσειν κάκιον τερπωλὰς

ſtar habet vir timidus et imbellis, divitiis et mollitie diſluens. Rurſum turpiſſime videtur Thetis filium ad voluptates exhortari, et rei venereæ admonere. Verum hic quoque ab altera parte continentia Achillis conſideranda eſt, qui amata et ad ſe redeunte Briſeide abſtinet, quum ſciret ſibi finem vitæ inſtare: neque ad voluptates fruendas feſtinat, neque, ut ſolent vulgo facere, amicum per ignaviam et intermiſſionem officii deplorat: ſed præ luctu voluptatibus ſe abſtinens, in agendo et exercitum ducendo ſtrenuum ſe præbet. Item Archilochus non laudatur quod ſororis maritum, qui in mari perierat, lugens, vino et joco mœrorem diluere cogitat. Cauſam tamen rationi conſentaneam adducit:

> *Nam neque reſtituam lachrymis, neque deteriorem,*
> *Quærens delicias vinaque, rem redigam.*

Etenim ſi ille cenſebat ſe nihil mali facturum, ſi delicias

καὶ θαλίας ἐφέπων, πῶς ἡμῖν τὰ παρόντα χεῖρον ἕξει φιλοσοφοῦσι, καὶ πολιτευομένοις, καὶ προϊοῦσιν εἰς ἀγορὰν, καὶ καταβαίνουσιν εἰς Ἀκαδημίαν, καὶ γεωργίαν ἐφέπουσιν;
C Ὅθεν οὐδ' αἱ παραδιορθώσεις φαύλως ἔχουσιν, αἷς καὶ Κλεάνθης ἐχρήσατο καὶ Ἀντισθένης· ὁ μὲν εὖ μάλα τοὺς Ἀθηναίους ἰδὼν θορυβήσαντας ἐν τῷ θεάτρῳ,

> Τί δ' αἰσχρὸν, ἢν μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκῇ;

παραβάλλων εὐθὺς,

> Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν, κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.

ὁ δὲ Κλεάνθης περὶ τοῦ πλούτου,

> Φίλοις τε δοῦναι σῶμά τ' εἰς νόσους πεσὸν
> Δαπάναισι σῶσαι,

μεταγράφων οὕτω,

> Πόρναις τε δοῦναι σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν
> D Δαπάναις ἐπιτρίψαι.

Καὶ ὁ Ζήνων ἐπανορθούμενος τὸ τοῦ Σοφοκλέους,

C. 7. ὁ δὲ Κλεάνθης] Ita diſerte Ald. Baſ. Xyl. C. D. Harl. Coll. Nov. At Stephanus, neſcio quo caſu, Κλέανδρος.
C. 9. Δαπάναισι σῶσαι] Secutus ſum veram lectionem cohibentes Baſ. Xyl. Rodolph. Mez. ac ſedem loci, Eurip. El. 432. Stephanianum exemplum, ut ex Aldino deſcriptum, cum eodem refert Δαπάναις ἰσῶσαι.

et convivia ſectaretur; quomodo nobis præſens conditio fieret deterior philoſophantibus, rempubl. gerentibus, et in forum progredientibus, et in Academiam deſcendentibus, et agriculturæ vacantibus? Itaque correctiones etiam iſtæ vitio carent quibus Cleanthes uſus eſt et Antiſthenes. Hic enim tumultuantibus in theatro Athenienſibus ad verſum hunc,

> *Quid turpe ſit, niſi quod turpe, qui gerit, putat?*

ſubjecit hunc,

> *Quod turpe, turpe eſt, ſeu putat, ſeu non putet.*

Cleanthes, hæc de divitiis,

> *Quod des amicis, atque morbo languidum*
> *Corpus reficias ſumptibus—*

ſic immutavit,

> *Quod des amicæ, quoque morbo languidum*
> *Corpus conficias ſumptibus—*

Et Zeno, Sophocleum illud,

Digitized by Google

Ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
Κείνου 'στὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ,

μετέγραφεν,

Οὐκ ἔστι δοῦλος ἂν ἐλεύθερος μόλῃ,

τῷ ἐλευθέρῳ νῦν συνεμφαίνων τὸ ἀδεὲς καὶ μεγαλόφρονα, καὶ ἀταπείνωτον. Τί δὴ κωλύει καὶ ἡμᾶς ταῖς τοιαύταις ὑποφωνήσεσι τοὺς νέους ἀποκαλεῖν πρὸς τὸ βέλτιον, οὕτω πως χρωμένους τοῖς λεγομένοις,

Τόδ' ἐστὶ τὸ ζηλωτὸν ἀνθρώποις ὅτῳ E
Τόξον μερίμνης εἰς ὃ βούλεται πέσῃ.

οὐχ· ἀλλ'

——— ὅτῳ
Τόξον μερίμνης εἰς ὃ συμφέρει πέσῃ.

Τὸ γὰρ ἃ μὴ δεῖ βουλόμενον λαβεῖν καὶ τυγχάνειν, οἰκτρόν ἐστι καὶ ἄζηλον. Καί,

Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς
Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.

μὰ Δία, φήσομεν. Ἀλλὰ δεῖ σε χαίρειν, μὴ λυπεῖσθαι, τυγχάνοντα μετρίων·

D. 9. ἀποκαλεῖν] παρακαλεῖν D. ἐπικαλεῖν Vulg.
E. 12. μετρίων] Sumpſi ex A. E. Jun. Exemplo Turn. Xyl. Mez. Vulgo eſt μέτριον. Xylander vertit: *ſi modicum ſervas.*

Tyranni in ædes, quiſquis intulit pedem,
Eſt ſervus ejus, liber etſi venerit:

ſic correxit,

Non ſervus is eſt, ſi modo liber venerit,

liberi nomine intelligens metu vacuum, et magnanimum, et infractum. Quid vero impedit nos quoque hujuſmodi acclamationibus adoleſcentes in meliorem partem vocare? Sic ergo agemus:

Hoc expetendum hominibus eſt, ſi cui incidit
Curæ ſagitta, quem volebat, in locum,

non ita nos, ſed

Curæ ſagitta ſi ceciderit quo expedit.

Miſerum enim eſt, nulloque modo expetendum, id conſequi quod non expediat, quantumvis id volueris. Item,

Omnia non genuit ad bona, te
Agamemnon, Atreus.
Lætitia et mæror manent te.

immo dicemus: ſi ea tibi obtingunt quæ ſatis ſunt:

Lætitia, haud mæror, decet te.

Digitized by Google

Οὐ [γάρ] ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς
Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς.

Αἶ αἶ τόδ' ἤδη θεῖον ἀνθρώποις κακόν,
F Ὅταν τις εἰδῇ τἀγαθόν, χρῆται δὲ μή.

θηριῶδες μὲν οὖν, καὶ ἄλογον, καὶ οἰκτρὸν, εἰδότα τὸ βέλτιον, ὑπὸ τοῦ χείρονος ἐξ ἀκρασίας καὶ μαλακίας ἄγεσθαι.

Τρόπος ἔσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος·

καὶ τρόπος μὲν οὖν καὶ λόγος· ἢ τρόπος διὰ λόγου, καθάπερ ἵππος διὰ χαλινοῦ, καὶ πηδαλίου κυβερνήτης· οὐδὲν οὕτως φιλάνθρωπον οὐδὲ συγγενὲς ἐχούσης τῆς ἀρετῆς ὄργανον ὡς τὸν λόγον,

34 Πρὸς θῆλυ νεύει μᾶλλον ἢ 'πὶ τἄῤῥενα;
Ὅπου προσῇ τὸ κάλλος, ἀμφιδέξιος.

ἦν δὲ βέλτιον εἰπεῖν

Ὅπου προσῇ τὸ σῶφρον, ἀμφιδέξιος.

ὡς ἀληθῶς καὶ ἰσόῤῥοπος· Ὁ δ' ὑφ' ἡδονῆς καὶ ὥρας ὧδε κἀκεῖ μετοιακιζόμενος, ἐπαρίστερος καὶ ἀβέβαιος.

F. 7. ἵππος] Forte ἱππεὺς, ut Grot. Mez. Krebſ. Reiſk.
A. 6. μετοιακιζόμενος] Secutus ſum A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. Rodolph. Anon. Exempl. Turn. T. V. Vulgo μετοικιζόμενος.

Omnia nec genuit ad bona te,
Agamemnon, Atreus.

Rurſum,

Eheu malum hoc divinitus hominibus datum eſt,
Cum quis ſcit id quod eſt bonum, nec utitur.

immo vero belluinum, non divinum eſt hoc malum, et brutum ac miſerabile, melius videntem, intemperantia et mollitie ad deterius rapi. Et,

Mores movent dicentis, haud oratio:

ſane et mores, et oratio: aut mores oratione, ſicut equus fræno regitur, et navis clavo; non enim virtus aliud oratione humanius magiſve familiare inſtrumentum habet. Tum hoc:

A. In mulieres ne, quam mares propenſior?
B. Ubi pulchritudo eſt; ambidexter eſt—

rectius dixiſſet,

Eſt ambidexter, ſicubi modeſtia eſt.

Non enim dexteritatis eſt, ſed ſiniſtri inſtabiliſque animi, a voluptate et pulchritudine huc illuc tranſigi. Jam illud,

Digitized by Google

Φόβος τὰ θεῖα τοῖσι σώφροσι βροτῶν.

καὶ μὴν οὐδαμῶς, ἀλλὰ

Θάρσος τὰ θεῖα τοῖσι σώφροσι βροτῶν,

φόβος δὲ τοῖς ἄφροσι καὶ ἀχαρίστοις καὶ ἀνοήτοις, ὅτι καὶ τὴν παντὸς αἰτίαν ἀγαθοῦ δύναμιν καὶ ἀρχὴν, ὡς B βλάπτουσαν ὑφορῶνται καὶ δεδίασι. Τὸ μὲν οὖν τῆς ἐπανορθώσεως γένος τοιοῦτόν ἐστι.

ιγ΄ Τὴν δ᾽ ἐπὶ πλεῖον τῶν λεγομένων χρῆσιν ὑπέδειξεν ὀρθῶς ὁ Χρύσιππος, ὅτι δεῖ μετάγειν καὶ διαβιβάζειν ἐπὶ τὰ ὁμοειδῆ τὸ χρήσιμον. Ὅ, τε γὰρ Ἡσίοδος εἰπὼν,

Οὐδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ᾽, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη,

καὶ περὶ κυνὸς αὐτὸ, καὶ περὶ ὄνου λέγει, καὶ περὶ πάντων ὁμοίως τῶν ἀπολέσθαι δυναμένων. Καὶ πάλιν τοῦ Εὐριπίδου λέγοντος,

Τίς δ᾽ ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;

ὑπακουστέον ὅτι καὶ περὶ πόνου καὶ νόσου τὰ αὐτὰ εἴρηκεν. Ὡς γὰρ φαρμάκου πρὸς ἓν ἁρμόσαντος C

Formidini ſunt res Deum ſapientibus:
nequaquam recte: ſed,

Fiduciam addunt res Deum ſapientibus.
formidini autem ſunt imprudentibus, ingratis, ſtultis, qui etiam eam vim quæ omnis boni cauſa et principium eſt, damnoſam ſuſpicantur et metuunt. Tale ergo eſt correctionum genus.

XIII. Quomodo autem ad plures uſus unum aliquod dictum accommodari poſſit, recte demonſtravit Chryſippus: nimirum id ad ea quæ ejuſdem ſunt generis transferendum. Sic quod Heſiodus dicit,

Non vel bos pereat, niſi vicinus malus adſit:
id et de aſino, et de cane, et de omnibus eodem modo quæ perire poſſunt, accipitur. Rurſum Euripides,

Quis ſervus eſt, qui liber a mortis metu?
hoc intelligendum eſt etiam de labore et morbo eum loqui. Ut enim medici ad certum morbum apto et conve-

νόσημα, τὴν δύναμιν καταμαθόντες οἱ ἰατροὶ μετάγουσι καὶ χρῶνται πρὸς πᾶν τὸ παραπλήσιον, οὕτω καὶ λόγον κοινὸν καὶ δημοσιεύειν τὴν χρείαν δυνάμενον, οὐ χρὴ περιορᾶν ἑνὶ πράγματι συνηρτημένον, ἀλλὰ κινεῖν ἐπὶ πάντα τὰ ὅμοια· καὶ τοὺς νέους ἐθίζειν τὴν κοινότητα συνορᾶν καὶ μεταφέρειν ὀξέως τὸ οἰκεῖον, ἐν πολλοῖς παραδείγμασι ποιουμένους μελέτην καὶ ἄσκησιν ὀξυκοΐας· ἵνα τοῦ Μενάνδρου λέγοντος,

Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει,

τοῦτο καὶ περὶ δόξης, καὶ περὶ ἡγεμονίας καὶ περὶ λόγου δυνάμεως εἰρῆσθαι νομίζωσι. Τὴν δὲ πρὸς τὸν Ἀχιλλέα
D τὸν ἐν Σκύρῳ καθήμενον ἐν ταῖς παρθένοις γεγενημένην ἐπίπληξιν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως.

Σὺ δ' ὦ τὸ λαμπρὸν φῶς ἀποσβεννὺς γένους
Ξαίνεις, ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς;

C. 4. κοινὸν καὶ δημοσ.] Forte κοινὴν καὶ δημοσ.
C. 7. ὀξέως τὸ οἰκεῖον] Forte ὀξέως ἐπὶ τὸ οἰκεῖον.
D. 1. ταῖς παρθένοις] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. G. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov. Τῷ παρθενῶνι dederat Stephanus ex Jannot. et Pol.

nienti medicamento, id facultate ejus perſpecta transferunt deinde et accommodant ad quoſcunque ſimiles: ſic orationem quoque communem, et quæ uſum ſuum publicare poſſit, non debemus uni affixam rei relinquere, ſed ad omnia ſimilia traducere, adoleſcenteſque accurate adſuefacere multis exemplis propoſitis, ut celeriter communitatem iſtam perſpiciant, quodque proprium eſt, expedite transferant, et in pluribus exemplis ſagacitatem ſuam et acumen intelligendi experiantur. Ut quum Menandrum audiunt hæc proferre,

Beatus ille, qui cor atque opes habet:

judicent, hoc et de gloria itidem, et de principatu, et de facundia dictum eſſe. Et quibus verbis Achillem in Scyro inter virgines ſedentem Ulyſſes increpat,

Illuſtre generis lumen extinguens tui,
Lanam facis, natus patre Argivum optimo?

καὶ πρὸς τὸν ἄσωτον οἷόν τε λέγεσθαι, καὶ πρὸς τὸν αἰσχροκερδῆ, καὶ πρὸς τὸν ἀμελῆ καὶ ἀπαίδευτον,

Πίνεις ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς.

ἢ κυβεύεις, ἢ ὀρτυγοκοπεῖς, ἢ καπηλεύεις, ἢ τοκογλυφεῖς, μηδὲν μέγα φρονῶν, μηδὲ ἄξιον τῆς εὐγενείας;

Μὴ πλοῦτον εἴπῃς· οὐχὶ θαυμάζω θεὸν,
Ὃν καὶ ὁ κάκιστος ῥαδίως ἐκτήσατο, E

οὔκουν μηδὲ δόξαν εἴπῃς, μηδὲ σώματος εὐμορφίαν, μηδὲ στρατηγικὴν χλαμύδα, μὴ ἱερατικὸν στέφανον, ὧν καὶ τοὺς κακίστους ὁρῶμεν τυγχάνοντας.

Τῆς δειλίας γὰρ αἰσχρὰ γίνεται τέκνα.

καὶ ναὶ μὰ Δία τῆς ἀκολασίας, καὶ τῆς δεισιδαιμονίας, καὶ τοῦ φθόνου, καὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων ἁπάντων. Ἄριστα δὲ εἰρηκότος Ὁμήρου τὸ,

Δύσπαρι εἶδος ἄριστε.

Καὶ τὸ,

Ἕκτορ εἶδος ἄριστε· F

(ψόγου γὰρ ἀποφαίνει καὶ λοιδορίας ἄξιον ᾧ μηδὲν ἔστιν ἀγαθὸν εὐμορφίας κάλλιον) ἐφαρμοστέον τοῦτο καὶ τοῖς

poſſe de nepote ac perdito dici, et turpi quæſtui dedito, et ſocordi et inerudito,

Potas, parente natus Argivum optimo,

aut teſſeris ludis, aut coturnices percutis, aut cauponaris, aut fœnebrem exerces rem, nihil magnum aut genere dignum cogitans?

Ne dixeris opes: haud ego admiror Deum,
Quem facile adeptum, poſſidet vel peſſimus.

ergo ne gloriam quidem, neque corporis formam, neque veſtem imperatoriam, neque coronam ſacerdotalem: quæ omnia etiam peſſimis videmus contingere. Rurſum,

Ignaviæ ſunt namque turpes filii.

et vero mehercle etiam intemperantiæ, et ſuperſtitionis, et invidiæ, et reliquorum omnium vitiorum. Jam quum optime dixerit Homerus:

Infelix formoſe Pari,—

Et,

Hector formoſe —

(oſtendit enim vituperio et opprobrio dignum, cui nullum pulchritudine præſtantius adſit bonum) hæc ſimilibus a-

Digitized by Google

ὁμοίοις, κολούοντα τοὺς μέγα φρονοῦντας ἐπὶ τοῖς μηδενὸς ἀξίοις, καὶ διδάσκοντα τοὺς νέους ὄνειδος ἡγεῖσθαι καὶ λοιδορίαν, τὸ, Χρήμασιν ἄριστε, καὶ Δείπνοις ἄριστε, καὶ Παισὶν, ἢ ὑποζυγίοις ἄριστε, καὶ νὴ Δία, τοῦ λέγειν ἐφεξῆς ἄριστε. Δεῖ γὰρ ἐκ τῶν καλῶν διώκειν τὴν ὑπεροχὴν, καὶ περὶ τὰ πρῶτα πρῶτον εἶναι, καὶ μέγαν ἐν τοῖς μεγίστοις. Ἡ δὲ ἀπὸ μικρῶν δόξα καὶ φαύλων, ἄδοξός ἐστι καὶ ἀφιλότιμος. Τοῦτο δὲ ἡμᾶς εὐθὺς ὑπομιμνήσκει τὸ παράδειγμα, τὸ τοὺς ψόγους ἀποθεωρεῖν, καὶ τοὺς ἐπαίνους, ἐν τοῖς Ὁμήρου μάλιστα ποιήμασιν. Ἔμφασις γὰρ γίνεται μεγάλη τοῦ τὰ σωματικὰ καὶ τυχηρὰ μὴ μεγάλης ἄξια σπουδῆς νομίζειν. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν ταῖς δεξιώσεσι καὶ ἀνακλήσεσιν, οὐ καλοὺς, οὐδὲ πλουσίους, οὐδ' ἰσχυροὺς προσαγορεύουσιν, ἀλλὰ τοιαύταις εὐφημίαις χρῶνται,

B Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ·

Καὶ,

F. 9. τοῦ λέγειν ἐφεξῆς ἄριστε] Ita omnes libri. Miror nemini ſcrupulum injectum Interpreti. Vix ſanum aut Græcum videtur.

daptanda porro ſunt, iiſque reprimendi qui ſe efferunt ob res nullius pretii: docendique ſunt adoleſcentes, hujuſmodi verba exprobrationes eſſe et convicia, *Opibus præſtantiſſime*, *conviviis*, *pueris*, *jumentis*, *atque adeo linguæ volubilitate*. Oportet enim in bonis excellentiam ſectari, inque primis rebus primum, et in maximis magnum eſſe. Gloria vero a parvis rebus et vilibus parta, ignobilis eſt et non magni facienda. Atque hujus rei nos ſtatim ſubmonebit exemplum illud ut vituperationes et laudationes perpendamus, maxime in Homeri poematis. Magno enim argumento ſunt, corporis et fortunæ bona non eſſe magni æſtimanda. Primum in congreſſibus et compellationibus, non formoſos, aut divites, aut robuſtos appellant, ſed hujuſmodi collaudationibus utuntur:

Nate Jovis, ſolers Laertæ ſanguis Ulyſſes:

Item,

Ἕκτορ υἱὲ Πριάμοιο, Διῒ μῆτιν ἀτάλαντε.

Καὶ,

Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέως υἱὲ μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.

Καὶ,

Διὲ Μενοιτιάδη τῷ 'μῷ κεχαρισμένε θυμῷ.

Ἔπειτα λοιδοροῦσιν οὐδὲν ἐφαπτόμενοι τῶν σωματικῶν, ἀλλὰ τοῖς ἁμαρτήμασι τοὺς ψόγους ἐπιφέροντες,

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Καὶ,

Αἶαν νείκει ἄριστε, κακοφραδές. C

Καὶ,

Ἰδομενεῦ τί πάρος λαβρεύεαι; οὐδέ τι σὲ χρὴ
Λαβραγόρην ἔμεναι.

Καὶ,

Αἶαν ἁμαρτοεπὲς, βουγάϊε.

Καὶ τέλος ὁ Θερσίτης ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, οὐ χωλὸς, οὐ φαλακρὸς, οὐ κυρτὸς, ἀλλ' ἀκριτόμυθος λοιδορεῖται. Τὸν δ' Ἥφαιστον ἡ τεκοῦσα καὶ φιλοφρονουμένη προσηγόρευσεν ἀπὸ τῆς χωλότητος,

Ὄρσεο κυλλοπόδιον, ἐμὸν τέκος.

O Priamo prognate, Jovi par conſilio Hector.

Et,

Pelei gnate, ingens Graiorum gloria, Achilles.

Et,

Die Menœtiades, noſtro gratiſſime cordi.

Tum in conviciando inceſſunt non ea quæ corporis ſunt, ſed vitiis reprehenſiones inferunt:

Ebrie, qui cervi cor habes oculoſque caninos.

Item,

Jurgandi princeps, Ajax rixoſe.

Et,

Idomeneu quorſum petulantis jurgia linguæ Jactabas? haud te iſta decent.

Et,

Ajax lingua delirans, jactator.

Denique Ulyſſes Therſitæ non claudicationem, non calviciem, non gibbum exprobrat, ſed promiſcue garriendi vitium. Contra Vulcanum mater blande alloqui volens, a claudicatione titulum ei tribuit,

Capte agedum pedibus mi nate—

Digitized by Google

Οὕτως Ὅμηρος καταγελᾷ τῶν αἰσχυνομένων ἐπὶ χωλότησιν, ἢ τυφλότησιν, οὔτε ψεκτὸν ἡγούμενος τὸ μὴ αἰσχρὸν, οὔτε αἰσχρὸν τὸ μὴ δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τύχης γινόμενον. Δύο δὴ περιγίνεται μεγάλα τοῖς τῶν ποιητῶν
D ἐθιζομένοις ἀκούειν· τὸ μὲν εἰς μετριότητα, τὸ αὐτοὺς κατὰ βίον εὐημεροῦντας, μηδενὶ τύχην ἐπαχθῶς καὶ ἀνοήτως ὀνειδίζειν· τὸ δὲ εἰς μεγαλοφροσύνην, αὐτοὺς χρησαμένους τύχαις, μὴ ταπεινοῦσθαι, μηδὲ ταράττεσθαι, φέρειν δὲ πράως καὶ σκώμματα καὶ λοιδορίας καὶ γέλωτας· μάλιστα μὲν τὸ τοῦ Φιλήμονος ἔχοντας πρόχειρον,

Ἥδιον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερον
Ἔστ' ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν·

Ἂν δὲ φαίνηταί τις ἐπιπλήξεως δεόμενος, τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν παθῶν ἐπιλαμβάνου, ὥσπερ ὁ τραγικὸς

C. 13. τὸ μὴ αἰσχρὸν—τὸ μὴ δι' ἡμᾶς] Repoſui utroque loco τὸ ex D. et Mez. quod et Xylander vertendo ſecutus erat. Antea erat τὸν nullo ſenſu. Hoc excepto libri noſtri omnes in hac ſcriptura conſentiunt.

C. 15. ποιητῶν ἐθιζομένοις] Harl. interponit ἐπιμελῶς· quod haud ſcio an commode ſubaudiri poſſit.

D. 1. τὸ αὐτοὺς κατὰ βίον εὐημεροῦντας] Primus recepit Stephanus ex Pol. Abſunt ab Ald. Baſ. Xyl. A. E. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov. In excerptis D. et G. nil de abſentia notatum.

D. 3. αὐτοὺς χρησαμένους] Sic A. E. Jannot. Rudolph. Vulc. Mez. Vulgo et reliqui αὖ τοὺς χρησαμένους.

Sic Homerus deridet eos quos claudicationis, cæcitatis, aut ſimilium pudet: neque vituperabile ducens, quod turpe non ſit: neque turpe, cujus non penes nos, ſed penes fortunam eſt cauſa. Hæc ergo duo præclara conſequuntur qui poetis audiendis adſueſcunt: ad moderationem, ne cui fortunam cur ipſis omnia ad votum fluant, importune ſtulteve exprobrent: et ad magnanimitatem, ut adverſis rebus non dejiciantur aut perturbentur, ſed æquo animo ferant ſannas, convicia, ac riſus. Ac præſertim quidem Philemonis illud in promptu habendum:

Jucundius nil eſt magis
Quam poſſe dura probra fortiter pati.

Ubi tamen dignus aliquis increpatione videbitur, peccata ejus et animi morbi inceſſendi ſunt. Sic in Tragœdia A-

Ἄδραστος, τοῦ Ἀλκμαίωνος εἰπόντος πρὸς αὐτὸν,

> Ἀνδροκτόνου γυναικὸς ὁμογενὴς ἔφυς, E

ἀπεκρίνατο,

> Σὺ δ' αὐτόχειρ γε μητρὸς ἥ σ' ἐγείνατο.

Καθάπερ γὰρ οἱ τὰ ἱμάτια μαστιγοῦντες οὐχ ἅπτονται τοῦ σώματος, οὕτως οἱ δυστυχίας τινὸς ἢ δυσγενείας ὀνειδίζοντες, εἰς τὰ ἐκτὸς ἐντείνονται κενῶς καὶ ἀνοήτως, τῆς ψυχῆς δ' οὐ θιγγάνουσιν, οὐδὲ τῶν ἀληθῶς ἐπανορθώσεως δεομένων καὶ δήξεως.

ιδ'. Καὶ μὴν ὥσπερ ἐπάνω πρὸς τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ ποιήματα λόγους καὶ γνώμας ἀντιτάσσοντες ἐνδόξων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἐδοκοῦμεν ἀφιστάναι καὶ ἀνακρούειν τὴν πίστιν, οὕτως ὅ, τι ἂν ἀστεῖον εὕρωμεν παρ' F αὐτοῖς καὶ χρηστόν, ἐκτρέφειν χρὴ καὶ αὔξειν ἀποδείξεσι καὶ μαρτυρίαις φιλοσόφοις, ἀποδιδόντας τὴν εὕρεσιν ἐκείνοις· καὶ γὰρ δίκαιον, καὶ ὠφέλιμον, ἰσχὺν τῆς πίστεως καὶ ἀξίωμα προσλαμβανούσης, ὅταν τοῖς ἀπὸ σκηνῆς

F. 4. καὶ γὰρ δίκαιον, καὶ ὠφέλιμον] Interpunctione ſententiam reſtitui, verſionem item correxi.

draſtus ab Alcmæone his verbis laceſſitus,

> *Frater mulieri es, quæ virum leto dedit,*

reſpondit,

> *Leto dediſti tu tua matrem manu.*

Sicut enim qui veſtes flagellant, ii corpora ipſa non attingunt: ſic qui infortunia cuipiam aut natalium dedecora exprobrant, ſtulte et incaſſum ii exteriora verberant, animam vero ipſam non attingunt, neque ea quæ revera correctione aut inſectatione indigent.

XIV. Enimvero ſicuti ſupra fidem derogare pravis et damnoſis poematis docuimus, opponendis præclarorum et in republica illuſtrium virorum dictis atque ſententiis: ita quidquid in poeſi elegans inveniemus atque utile, demonſtrationibus id et teſtimoniis philoſophorum quaſi enutriemus atque augebimus, inventione poetis interea adſcripta. Juſtum enim hoc eſt, et utile, ut corroborata ita et aucta fide, cum iis quæ in

λεγομένοις, καὶ πρὸς λύραν ᾀδομένοις, καὶ μελετωμένοις ἐν διδασκαλείῳ τὰ Πυθαγόρου δόγματα καὶ Πλάτωνος ὁμολογῇ, καὶ τὰ Χίλωνος παραγγέλματα, καὶ τὰ Βίαντος ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἄγῃ γνώμας ἐκείνοις τοῖς
36 παιδικοῖς ἀναγνώσμασιν. Ὅθεν οὐ παρέργως ἐπιδεικτέον ὅτι τὸ μὲν,

Τέκνον ἐμὸν, οὔ τοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο·

Καὶ τὸ,

Ζεὺς γάρ τοι νεμεσᾷ ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιο,

οὐδὲν διαφέρει τοῦ, Γνῶθι σαυτὸν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἔχει διάνοιαν ἐκείνῳ. Τὸ δὲ,

Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός·

Καὶ τὸ,

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη,

ταυτόν ἐστι τοῖς Πλάτωνος ἐν Γοργίᾳ καὶ Πολιτείᾳ
B δόγμασι, περὶ τοῦ, Τὸ ἀδικεῖν κάκιον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι,

A. 8. ἐκείνῳ] Ita editi et ſcripti libri. Tres Græco-Latinæ editiones, operarum errore, ἐκείνο.

ſcena dicuntur, aut ad lyram cantantur, vel in ſchola diſcuntur, Pythagoræ Platoniſve decreta conſentiant et Chilonis præcepta: eodemque tendant Biantis ſententiæ, quo iſtæ pueriles prælectiones. Itaque de induſtria oſtendendum eſt hæc,

Non eſt, gnata, tibi bellorum facta poteſtas:
Verum age, connubii curam munuſque tuere.

Item,

—Jupiter illi
Succenſet, qui ſe meliorem Marte laceſſit:

plane ejuſdem eſſe ſententiæ cum hoc, *Noſce teipſum.* Hæc autem,

Stulti nec norunt multo præſtantius eſſe
Dimidium toto—

Et,

Conſilioque malo præ cunctis læditur auctor.

hæc germana ſunt iis quæ in Gorgia et de Republica Plato diſputat, et decernit, *Inju-*

Digitized by Google

καὶ τοῦ κακῶς πάσχειν, τὸ ποιεῖν κακῶς, βλαβερώτερον. Ἐπιῤῥητέον δὲ καὶ τῷ Αἰσχύλῳ,

Θάρσει· πόνου γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον,

ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ παρ' Ἐπικούρῳ θρυλλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, Ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι, μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. Ὧν τὸ μὲν εἴρηκεν ὁ Αἰσχύλος ἐναργῶς, τὸ δὲ τῷ εἰρημένῳ παρακείμενόν ἐστιν. Εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σύντονος οὐ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων, οὐδὲ δυσκαρτέρητος. Τὰ δὲ τοῦ Θέσπιδος ταυτὶ,

Ὁρᾷς ὅτι Ζεὺς τῷδε πρωτεύει θεῶν,
Οὐ ψεῦδος, οὐδὲ κόμπον, οὐ μῶρον γέλων C
Ἀσκῶν· τὸ δ' ἡδὺ μόνος οὐκ ἐπίσταται,

τί διαφέρει τοῦ, Πόῤῥω γὰρ ἡδονῆς καὶ λύπης ἵδρυται τὸ θεῖον, ὡς Πλάτων ἔλεγε. Τὸ δὲ,

Φάσωμεν πιστὸν κῦδος ἔχειν ἀρετὰν,
Πλοῦτος δὲ καὶ δειλοῖσιν ἀνθρώπων ὁμιλεῖ,

λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Βακχυλίδου. Καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου παραπλησίως,

B. 3. Αἰσχύλῳ] Αἰσχύλου Mez.

riam inferre pejus eſſe quam ea affici. Et ad hoc Æſchyli,

Animo bono es, tempore ſummus caret
dolor :

dicendum, id eſſe ipſum quod apud Epicurum eſt tritum ſemper et in admiratione habitum, *Magnos dolores celeriter præterire, diuturnos magnitudine carere.* Quorum illud perſpicue dixit Æſchylus: hoc eſt ejus conſequens. Si enim magnus et intentus dolor non permanet: qui permanet, magnus non eſt, neque intolerabilis. Jam illa Theſpidis,

Videſne princeps numinum, ut ſit Jupiter,
Mendacio, ſuperbiis, ſtulto caret
Riſu, voluptatiſque ſolus inſcius :

quidnam differt ab hoc Platonis dicto, *Procul a voluptate et dolore locatum eſt numen.* Tum illud a Bacchylide prolatum,

Virtutis certa eſt gloria, crede mihi,
Potiuntur opibus improbi quoque.

atque huic adfine illud Euripidis,

Digitized by Google

Ἐγὼ δὲ οὐδὲν πρεσβύτερον νομίζω τᾶς σωφροσύνας,
Ἐπεὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ σύνεστι·

Καὶ τὸ,

Τιμᾶν τὰν τέτασθε, πλούτῳ δ' ἀρετὰν κατεργασάσθαι, δοκεῖτ' ἐν ἐσθλοῖς δὲ καθήσεσθ' ἄνολβοι·

D ἆρα οὐκ ἀπόδειξιν ἔχει ὧν οἱ φιλόσοφοι λέγουσι περὶ πλούτου καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, ὡς χωρὶς ἀρετῆς ἀνωφελῶν ὄντων καὶ ἀνονήτων τοῖς ἔχουσι; Τὸ γὰρ οὕτω συνάπτειν καὶ συνοικειοῦν τοῖς δόγμασιν, ἐξάγει τὰ ποιήματα τοῦ μύθου καὶ τοῦ προσωπείου, καὶ σπουδὴν περιτίθησι τοῖς χρησίμως λεγομένοις· ἔτι δὲ προανοίγει καὶ προκινεῖ τὴν τοῦ νέου ψυχὴν τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ λόγοις. Ἔρχεται γὰρ οὐκ ἄγευστος αὐτῶν παντάπασιν, οὐδὲ ἀνήκοος, οὐδὲ ἀκρίτως ἀνάπλεως ὧν ἤκουε τῆς μητρὸς

C. 12. Τιμᾶν τὰν τέτασθε,—ἄνολβοι] Exhibui locum, quamvis corruptum, ut eſt in Steph. quæ ipſa reddidit Aldinam excepto ἄνολβοι: pro quo Ald. Baſ Xyl. habent ἂν ὄλβιοι. Schott. et Anon. ἀνόλβιοι. Tamen κατεργασάσθαι mutavi in κατεργάσασθαι cum D. Jannot. Mez. Locum e Salmaſii correctione exhibuit Grotius:—Τιμάν τε πεπᾶσθαι, Πλούτῳ δ' ἀρετὰν κατεργάσασθαι Δοκεῖτ' ἐν ἐσθλοῖς δὲ καθήσεσθ' ἄνολβοι: ejuſque verſionem Xylandreæ ſubſtitui. Muſgravius Fragm. Euripid. t. iii. p. 600. retinens Grotiana cæterum, dat Τιμάν τ' ἀντέτασθε, *honorem amplum geritis et divitiis virtutem oppreſſiſſe videmini*: malim, *honorem jactatis, ac divitiis virtutem vobis comparaviſſe videmini*.

D. 6. προανοίγει καὶ προκινεῖ] Prius ſumpſi ex D. G: poſterius ex D. G. Moſc 2. Var. Lect. Moſc. 1. Harl. Colleg. Nov. Pol. Anon. Mez. T. V. B. Reliqui variant: προσανοίγει A. E. Rodolph. Jannot. Mez. tum προσκινεῖ Jannot. Schott. T. V. B. Vulgo, προσανοίγει καὶ προσκλίνει.

Antiquius nihil ipſe temperantia
Duco, bonis quod ſemper adeſt:

Itemque,

Utcunque bonorum lumine fulgidi,
Speratis auri ſubdere copia
Vos poſſe virtutem. Bonorum
Judicium miſeros vocabit.

nonne hæc demonſtrationem habent eorum quæ de divitiis et externis bonis tradunt philoſophi, ea ſine virtute nihil poſſeſſoribus prodeſſe? Hujuſmodi ad placita philoſophorum reductio et accommodatio poematum, ea fabulis perſonaque exuit, facitque ut ſerio accipiantur, quæ ſunt dicta utiliter: præterea animum adoleſcentis philoſophiæ decretis aperit, et ad ea inclinat. Accedit enim ad ea neque nullo prorſus eorum guſtu percepto, neque omni auditione vacuus, neque ſine ullo judicio plenus tantum eorum quæ ex matre identidem et

ἀεὶ καὶ τίτθης, καὶ νὴ Δία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ παιδαγωγοῦ, τοὺς πλουσίους εὐδαιμονιζόντων καὶ σεβομένων, φριττόντων E
δὲ τὸν θάνατον καὶ τὸν πόνον, ἄζηλον δὲ καὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ μηδὲν ἄνευ χρημάτων καὶ δόξης ἀγόντων. Οἷς ἀντίφωνα τῶν φιλοσόφων ἀκούοντας αὐτοὺς τὸ πρῶτον, ἔκπληξις ἴσχει καὶ ταραχὴ καὶ θάμβος· οὐ προσιεμένους οὐδὲ ὑπομένοντας, ἂν μὴ, οἷον ἐκ σκότους πολλοῦ μέλλοντες ἥλιον ὁρᾶν, ἐθισθῶσι, καθάπερ ἐν νόθῳ φωτὶ καὶ κεκραμένης μύθοις ἀληθείας αὐγὴν ἔχοντι μαλθακὴν, ἀλύπως διαβλέπειν τὰ τοιαῦτα καὶ μὴ φεύγειν. Προακηκοότες γὰρ ἐν τοῖς ποιήμασι, καὶ προανεγνωκότες,

> Τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά· F
> Τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον,
> Χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

Καὶ,

> Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυεῖν μόνον,
> Δήμητρος ἀκτῆς πώματός θ' ὑδρηχόου;

Καὶ,

E. 6. οἷον] D. Vulgo καθάπερ.
E. 8. κεκραμένης] Ita A. C. E. Moſc. 1. 2. Rodolph. Jannot. T. B. Hinc verſionem correxi. Vulgo, κεκραμένοις.

nutrice audivit, immo autem etiam ex ipſo patre et pædagogo: qui divitum beatitatem prædicare ſolent ac venerari, mortem autem et laborem exhorreſcere, virtutem ſine opibus et gloria pro re deſpicabili et nihilo ducere. Quibus quum reclamantia apud philoſophos decreta audiunt, principio ſtatim terror quidam et perturbatio ac ſtupor invadit, non admittentes ea, neque perferentes: niſi tanquam ex tenebris ad ſolem aſpiciendum prodituri, adſueſcant tanquam in notha luce, et veritatis temperatæ fabulis lenem habente ſplendorem, intueri in iſta, neque reformidare. Ubi enim jam ante apud poetas hæc audierint aut legerint,

> *Lugere genitum tanta qui intrarit mala:*
> *At morte ſi quis finiiſſet miſerias,*
> *Hunc laude amicos atque lætitia exſequi.*

Et,

> *Quid eſt opus mortalibus, præter duo,*
> *Cereale munus, limpidæ et potus aquæ?*

Et,

Digitized by Google

Ἰὼ τυραννὶ βαρβάρων ἀνδρῶν φίλη.

Καὶ,

37 — ἡ βροτῶν τ' εὐπραξία,
Τῶν τὰ ἐλάχιστα γίνεται λυπουμένων,

ἧττον ταράττονται καὶ δυσκολαίνουσι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀκούοντες ὡς, Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· καὶ, Ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος ὥρισται· καὶ, Τὸ εὔδαιμον καὶ μακάριον, οὐ χρημάτων πλῆθος, οὐδὲ πραγμάτων ὄγκος, οὐδὲ ἀρχαί τινες ἔχουσιν, οὐδὲ δυνάμεις, ἀλλ' ἀλυπία καὶ πραότης παθῶν, καὶ διάθεσις ψυχῆς τὸ κατὰ φύσιν ὁρίζουσα. Διὸ καὶ τούτων ἕνεκα καὶ τῶν προειρημένων
B ἁπάντων, ἀγαθῆς δεῖ τῷ νέῳ κυβερνήσεως περὶ τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα μὴ προδιαβληθεὶς, ἀλλὰ μᾶλλον προπαιδευθεὶς, εὐμενὴς καὶ φίλος καὶ οἰκεῖος ὑπὸ ποιητικῆς ἐπὶ φιλοσοφίαν προπέμπηται.

B. 2. προδιαβληθεὶς] Sic A. C. D. E. G. Moſc. 2. Harl. Colleg. Nov. Rodolph. Anon. Vulc. editiones Grotii et Potteri. At Ald. Baſ. Xyl. Steph. et reliqui προσδιαβληθεὶς.

Io tyrannis, genti amica barbaræ.

Et,

Hæc eſt enim mortalium felicitas,
Dolere, quam fieri queat, rariſſime:

hæc, inquam, ſecum afferentes, minus perturbantur aut offenduntur apud philoſophos audientes; *Mortem nihil ad nos attinere: Divitias naturæ eſſe definitas: Felicitatem et vitam beatam non in multitudine pecuniæ aut opum mole, aut principatu potentiaque conſiſtere: ſed in vacuitate doloris, affectuum animi moderatione, animique affectione naturæ finibus res omnes circumſcribente.* Itaque cum propter hæc, tum prædictorum cauſa omnium, adoleſcens in lectione poetarum magnam gubernationem deſiderat: ne ſiniſtra ſuſpicione occupatus, ſed præcedente potius inſtitutione formatus, placidus ita familiariſque et amicus a poeſi ad philoſophiam deducatur.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΑΚΟΥΕΙΝ.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΑΚΟΥΕΙΝ.

PLUTARCHI

DE

RECTA RATIONE AUDIENDI.

α΄. ΤΗΝ γενομένην μοι σχολὴν περὶ τοῦ ἀκούειν, ὦ Νίκανδρε, ἀπέσταλκά σοι γράψας, ὅπως εἰδῇς τοῦ πείθοντος ὀρθῶς ἀκούειν, ὅτε τῶν παραγγελλόντων ἀπήλλαξαι, τὸ ἀνδρεῖον ἀπειληφὼς ἱμάτιον. Ἀναρχίαν μὲν γάρ, ἣν ἔνιοι τὴν νέων ἐλευθερίαν ἀπαιδευσίᾳ νομίζουσι, χαλεπωτέρους ἐκείνων τῶν ἐν παισὶ διδασκάλων

C. 2. περὶ τοῦ ἀκούειν] Ita omnes libri ſcripti et editi Plutarchei. At in Lampriæ Catalogo, non ſolùm edito, ſed inedito Bibliothecæ Venetæ, eſt περὶ τοῦ ἀκούειν τῶν φιλοσόφων: ſane talem inſcriptionem poſtulat cum argumentum hujus Diſputationis Plutarcheæ, tum Græcæ orationis conſuetudo.

I. QUAM de audiendi ratione habui diſputationem, eam literis mandatam ad te, mi Nicander, mitto, ut quando virili ſumpta toga e præceptorum poteſtate exiviſti, recte monentibus obtemperandi modum habeas cognitum. Nam licentia, quam nonnulli juvenum non probe inſtituti libertatem putant, iis qui pueros rexerant magiſtris

Digitized by Google

καὶ παιδαγωγῶν δεσπότας ἐφίστησι, τὰς ἐπιθυμίας, ὥσπερ D
ἐκ δεσμῶν λυθείσας. Καὶ, καθάπερ Ἡρόδοτός φησιν, ἅμα τῷ χιτῶνι συνεκδύεσθαι τὴν αἰδῶ τὰς γυναῖκας, οὕτως ἔνιοι τῶν νέων ἅμα τῷ τὸ παιδικὸν ἱμάτιον ἀποθέσθαι, συναποθέμενοι τὸ αἰδεῖσθαι καὶ φοβεῖσθαι, καὶ λύσαντες τὴν κατασχηματίζουσαν αὐτοὺς περιβολὴν, εὐθὺς ἐμπίπλανται τῆς ἀναγωγίας. Σὺ δὲ πολλάκις ἀκηκοὼς ὅτι ταὐτόν ἐστι τὸ ἕπεσθαι θεῷ, καὶ τὸ πείθεσθαι λόγῳ, νόμιζε τὴν εἰς ἄνδρας ἐκ παίδων ἀγωγὴν, οὐκ ἀρχῆς εἶναι τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἀποβολὴν, ἀλλὰ μεταβολὴν ἄρχοντος, ἀντὶ μισθωτοῦ τινος ἢ ἀργυρωνήτου, θεῖον E
ἡγεμόνα τοῦ βίου λαμβάνουσι τὸν λόγον· ᾧ τοὺς ἑπομένους ἄξιόν ἐστι μόνους ἐλευθέρους νομίζειν. Μόνοι γὰρ ἃ δεῖ βούλεσθαι μαθόντες, ὡς βούλονται ζῶσι. Ταῖς δὲ ἀπαιδεύτοις καὶ παραλόγοις ὁρμαῖς καὶ πράξεσιν ἀγεννές ἔνεστι καὶ μικρὸν ἐν πολλῷ τῷ μετανοοῦντι τὸ ἑκούσιον.

ac pædagogis importuniores imponit dominos, cupiditates, inquam, quaſi vinculis jam ſolutas. Et quomodo Herodotus ait, *ſimul cum tunica mulierem etiam verecundiam exuere*: ita adoleſcentum quidam ſimul cum puerili veſte pudorem ac metum deponentes, ſoluto qui eos conformabat amictu, ſtatim licentia et contumacia implicantur. Tu vero, qui ſæpenumero audiviſti idem eſſe *Deum ſequi*, et *parere rationi*, exiſtimare debes eos qui ſana ſunt mente, ita judicare, ſe, quando a pueritia ad virilem evadunt ætatem, non abjicere imperium, ſed mutare imperatorem, dum pro aliquo mercede conducto aut ære empto magiſtro, divinum vitæ ductorem accipiunt Rationem: cui qui parent, ſoli digni ſunt qui pro liberis habeantur. Soli enim hi vivunt ut volunt, qui quid velle debeant didicerunt. Ineruditæ autem et rationis expertes animi incitationes atque actiones, exilem quandam ignobilemque voluntatis libertatem multa cum pœnitentia conjunctam habent.

Digitized by Google

β. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὰς πολι-
τείας, οἱ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μέμ-
φονται καὶ δυσκολαίνουσι τῶν γινομένων, οἱ δ' ἐκ μετοί-
F κων σύντροφοι καὶ συνήθεις ὄντες τῶν νόμων, οὐ χαλεπῶς
προσδέχονται τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ στέργουσιν, οὕτως ἔδει
πολὺν χρόνον ἐν φιλοσοφίᾳ παρατρεφόμενον, καὶ πᾶν
μάθημα καὶ ἄκουσμα παιδικὸν ἀπ' ἀρχῆς ἐθισθέντα
προσφέρεσθαι λόγῳ φιλοσόφῳ μεμιγμένον, εὐμενῆ καὶ
οἰκεῖον ἥκειν εἰς φιλοσοφίαν, ἣ μόνη τὸν ἀνδρεῖον καὶ
τέλειον ὡς ἀληθῶς ἐκ λόγου τοῖς νέοις περιτίθησι
κόσμον. Οὐκ ἂν ἀηδῶς δ' οἶμαί σε προσακοῦσαι περὶ
38 τῆς ἀκουστικῆς αἰσθήσεως, ἣν ὁ Θεόφραστος παθητικωτάτην
εἶναί φησι πασῶν. Οὔτε γὰρ ὁρατὸν οὐδὲν, οὔτε γευστὸν,
οὔτε ἁπτὸν, ἐκστάσεις ἐπιφέρει καὶ ταραχὰς καὶ πτοίας
τηλικαύτας, ἡλίκαι καταλαμβάνουσι τὴν ψυχὴν, κτύπων

E. 8. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ—περιτίθησι κόσμον] Deeſt quid ad abſolutionem cum ſententiæ tum conſtructionis. Nil in libris ſubſidii. Partem ſaltem difficultatis expediamus, omittendo δ' ab initio: quod Xylander vertendo ſecutus eſt.

II. Jam ſicut qui in civium numerum adſcribuntur alienigenæ et omnino peregrini, multa eorum quæ fiunt reprehendunt et inique ferunt: qui vero inquilini, cum educatione ac conſuetudine ſibi leges familiares reddiderint, ſine moleſtia quæ ſuarum ſunt partium obeunt, iiſque ſunt contenti: ita oportuit à multo tempore in philoſophia obiter innutritum, ac jam inde ab initio ætatis adſuefactum ad percipiendum diſciplinas auditionesque pueriles cum philoſophica oratione permixtas, manſuetum proinde atque quaſi domeſticum conferre ſe ad philoſophiam, quæ ſola virilem et revera perfectum juvenibus circumdat ornatum. Neque injucundum, puto, erit audire de ſenſu auditus, quem Theophraſtus omnium ſenſuum maxime ad motus animi ciendos facere ait. Neque enim quicquam eorum quæ viſu, quæ guſtatu, quæ tactu percipiuntur, tantas mentis alienationes, tumultus, conſternationesque affert, quantæ ani-

Digitized by Google

τινῶν καὶ πατάγων καὶ ἤχων τῇ ἀκοῇ προσπεσόντων. Ἔστι δὲ λογικωτέρα μᾶλλον ἢ παθητικωτέρα. Τῇ μὲν γὰρ κακίᾳ πολλὰ χωρία καὶ μέρη τοῦ σώματος παρέχει δι' αὐτῶν ἐνδῦσαν ἅψασθαι τῆς ψυχῆς· τῇ δὲ ἀρετῇ μία λαβὴ τὰ ὦτα τῶν νέων ἐστὶν, ἂν ᾖ καθαρὰ καὶ ἄθρυπτα κολακείᾳ, καὶ λόγοις ἄθικτα φαύλοις ἀπ' ἀρχῆς φυλάττηται. Διὸ καὶ Ξενοκράτης τοῖς παισὶ B
μᾶλλον ἢ τοῖς ἀθληταῖς ἐκέλευε περιάπτειν ἀμφωτίδας, ὡς ἐκείνων μὲν τὰ ὦτα ταῖς πληγαῖς, τούτων δὲ τοῖς λόγοις τὰ ἤθη διαστρεφομένων· οὐκ ἀνηκοΐαν οὐδὲ κωφότητα προμνώμενος, ἀλλὰ τῶν λόγων τοὺς φαύλους φυλάττεσθαι παραινῶν, πρὶν ἑτέρους χρηστοὺς, ὥσπερ φύλακας ἐντραφέντας ὑπὸ φιλοσοφίας, τῷ ἤθει τὴν μάλιστα κινουμένην αὐτοῦ καὶ ἀναπειθομένην χώραν καταλαβεῖν. Καὶ Βίας ὁ παλαιὸς Ἀμάσιδι, κελευσθεὶς τὸ χρηστότατον ὁμοῦ

B. 7. ἤθει] Tres Græco-Latinæ ἤθει: operarum vitio.
B. 9. ὁμοῦ καὶ φαυλότατον] Abeſt in Ald. Baſ. Voſſ. Colleg. Nov. Recte habent Collat. Muret. Exemplum Turneb. unde ſumpſit Stephanus, et hunc ſecutus Xylander. Alii aliter variant.

mum occupant ſtrepitibus quibuſdam et fragoribus et ſonitibus ad aures accidentibus. Eſt tamen hic ſenſus magis rationi quam affectibus idoneus. Vitiis enim multæ partes corporis multaque loca aditum ſpatiumque, per ſe, ad animam penetrandi præbent: unica virtuti qua adoleſcentes arripiat anſa aures ſunt, ſiquidem puræ ſint, et jam inde ab initio adulatoriarum corruptelarum vacuæ, intactæque a pravis ſermonibus ſerventur. Itaque Xenocrates aurium munimenta pueris potius quam athletis applicari jubebat: quod horum aures verberibus, illorum mores verbis perverterentur: neque ille aures obſeratas, aut ſurditatem commendabat: ſed hortabatur ut tantiſper ab audiendis pravis ſermonibus abſtinerent, dum boni ſermones tanquam cuſtodes quos philoſophia alit, occuparent moribus eam regionem quæ maxime oratione movetur atque ducitur. Ac Bias quidem ab Amaſide juſſus ſimul et optimam et peſſi-

καὶ φαυλότατον ἐκπέμψαι κρέας τοῦ ἱερείου, τὴν
γλῶτταν ἐξελὼν ἀπέπεμψεν, ὡς καὶ βλάβας καὶ
C ὠφελείας τοῦ λέγειν ἔχοντος μεγίστας. Οἵ τε πολλοὶ
τὰ μικρὰ παιδία καταφιλοῦντες, αὐτοί τε τῶν ὤτων
ἅπτονται, κἀκεῖνα τοῦτο ποιεῖν κελεύουσιν, αἰνιττόμενοι
μετὰ παιδιᾶς, ὅτι δεῖ φιλεῖν μάλιστα τοὺς διὰ τῶν
ὤτων ὠφελοῦντας. Ἐπεὶ ὅτι γε πάσης ἀκροάσεως
ἀπειργόμενος ὁ νέος, καὶ λόγου μηδενὸς γευόμενος, οὐ
μόνον ἄκαρπος ἂν ὅλος καὶ ἀβλαστὴς διαμένει πρὸς
ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ διαστρέφοιτο πρὸς κακίαν, ὥσπερ
ἐκ χώρας ἀκινήτου καὶ ἀργῆς ἄγρια πολλὰ τῆς ψυχῆς
ἀναδιδοὺς, δῆλόν ἐστι. Τὰς γὰρ ἐφ' ἡδονὴν ὁρμὰς, καὶ
D πρὸς πόνον ὑποψίας, οὐ θυραίας οὐδ' ὑπὸ λόγων
ἐπεισάκτους, ἀλλ' ὥσπερ αὐτόχθονας οὔσας μυρίων παθῶν
καὶ νοσημάτων πηγὰς, ἂν ἐᾷ τις ἀφέτους ᾗ πεφύκασι

C. 3. κἀκεῖνα] Sumpſi ex D. Venet. Colleg. Nov. Pol. quibuſcum partim conſentit Vulcob. Vulgo, καὶ ταύτας.

C. 6. καὶ λόγου μηδενὸς γευόμενος] Sic Steph. ex Pol. et Rodolph. nec diſſentiunt A. D. At λόγου γευόμενος habent Ald. Baſ. Xyl. C. Venet. Voſſ. Colleg. Nov.

D. 1. θυραίας] θυραίους. C. D. Venet. Colleg. Nov. Vulcob.

mam victimæ carnem mittere, linguam ei exſectam miſit: nimirum quia ſermo et utilitatis et damni plurimum affert. Et vulgo parvulos qui deoſculantur, tum ipſi aures eorum tangunt, tum eos idem jubent facere: per jocum ſignificantes, maxime amandos eſſe eos qui per aures proſunt. Nam hoc quidem in promptu eſt, adoleſcentem qui ab omni ſit excluſus auditione, et ſermonem doctrinæ nullum guſtet, non modo ſterilem plane fore, neque ulla virtutum editurum germina: ſed et ad vitia facile deſciturum, quum ex animo rudi veluti ſolo inculto pleraque pullulent ſylveſtria. Impetus enim animi ad voluptatem ferentes, ac ſiniſtras de labore ſuſpiciones (qui non extrinſecus in animum illabuntur aut oratione introducuntur, ſed veluti indigenæ ſunt infinitorum affectuum ac morborum fontes) ſi quis patiatur laxatis habenis eo quo natura ducit deferri,

Digitized by Google

χωρεῖν, καὶ μὴ λόγοις χρηστοῖς ἀφαιρῶν ἢ παρατρέπων, καταρτύῃ τὴν φύσιν, οὐκ ἔστιν ὃ τῶν θηρίων οὐκ ἂν ἡμερώτερον ἀνθρώπου φανείη.

γ'. Διὸ δὴ μεγάλην μὲν ὠφέλειαν, οὐκ ἐλάττω δὲ κίνδυνον τοῖς νέοις τοῦ ἀκούειν ἔχοντος, οἶμαι καλῶς ἔχειν καὶ πρὸς αὐτὸν ἀεὶ καὶ πρὸς ἕτερον διαλέγεσθαι περὶ τοῦ ἀκούειν. Ἐπεὶ καὶ τούτῳ κακῶς τοὺς πλείστους χρωμένους ὁρῶμεν, οἳ λέγειν ἀσκοῦσι πρὶν ἀκούειν ἐθισ- E θῆναι· καὶ λόγου μὲν οἴονται μάθησιν εἶναι καὶ μελέτην, ἀκροάσει δὲ καὶ τοὺς ὁπωσοῦν χρωμένους ὠφελεῖσθαι. Καί τοι τοῖς μὲν σφαιρίζουσιν, ἅμα τοῦ βαλεῖν καὶ τοῦ λαβεῖν τὴν σφαῖραν ἡ μάθησις· ἐν δὲ τῇ τοῦ λόγου χρείᾳ τὸ δέξασθαι καλῶς τοῦ προέσθαι πρότερόν ἐστιν, ὥσπερ τοῦ τεκεῖν τὸ συλλαβεῖν τι καὶ κατασχεῖν τῶν γονίμων. Τοῖς μὲν οὖν ὄρνισι τὰς ὑπηνεμίους λοχείας καὶ ὠδῖνας, ἀτε-

D. 10. κακῶς τοὺς πλείστους] Ita omnes libri: exceptis Ald. Baſ. Coll. Nov. qui habent καλῶς. Utrumque eſt in A, hoc in textu, illud in margine.

neque bonis ea præceptis minuendo aut alio deflectendo naturam componat; nullum profecto animal eſt quod non manſuetius ſit homine iſto futurum.

III. Quapropter quum magnopere utile, non minus tamen periculoſum ſit adoleſcentibus audire, operæ pretium eſſe exiſtimo ut quiſque et ſecum ſemper, et cum aliis de ratione audiendi colloquatur. Nam in eo quoque videmus errare pleroſque, quod in dicendo ſe exercent antequam ſe ad audiendum adſueſecerint: putantque dicendi eſſe diſciplinam atque meditationem, utiliter autem quovis modo audiri. At vero qui pilæ ludum tractant, ſimul et jacere et accipere pilam diſcunt: in uſu vero ſermonis prius eſt recte accipere quam emittere: ſicut conceptio et retentio fœtus partum antecedit. Jam ut quæ aves interdum irrita, et quæ zephyria vocantur, ova pariunt, cauſas aiunt eſſe im-

λῶν τινῶν καὶ ἀψύχων ὑπολειμμάτων ἀρχὰς λέγουσιν εἶναι· τῶν δὲ ἀκούειν μὴ δυναμένων νέων, μηδὲ ὠφελεῖσθαι δι' ἀκοῆς ἐθισθέντων, ὑπηνέμιος ὄντως ὁ λόγος ἐκπίπτων,

F

Ἀκλειὴς ἄϊδηλος ὑπαὶ νεφέεσσι σκιδάσθη.

Τὰ μὲν γὰρ ἀγγεῖα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἐγχεομένων ἐπικλίνουσι καὶ συνεπιστρέφουσιν, ἵν' ἔγχυσις ἀληθῶς, μὴ ἔκχυσις γένηται· αὑτοὺς δὲ τῷ λέγοντι παρέχειν καὶ συναρμόττειν τῇ προσοχῇ τὴν ἀκρόασιν, ὡς μηδὲν ἐκφύγοι τῶν χρησίμως λεγομένων, οὐ μανθάνουσιν· ἀλλ', ὃ πάντων καταγελαστότατόν ἐστιν, ἂν μέν τινι

39 προστύχωσι διηγουμένῳ δεῖπνον, ἢ πομπὴν, ἢ ὄνειρον, ἢ λοιδορίαν γεγενημένην αὐτῷ πρὸς ἄλλον, ἀκροῶνται σιωπῇ, καὶ προσλιπαροῦσιν· ἂν δέ τις αὐτοὺς ἐπισπασάμενος διδάσκῃ τι τῶν χρησίμων, ἢ παραινῇ τῶν δεόντων, ἢ νουθετῇ πλημμελοῦντας, ἢ καταπραΰνῃ χαλεπαίνοντας, οὐχ ὑπομένουσιν, ἀλλ' ἐὰν μὲν δύνωνται,

E. 9. ὑπολειμμάτων] Non dubitavi recipere ex uno D. Accedit auctoritas Ariſtotelis Hiſt. Animal. VI, 2. Vulgo ὑπολημμάτων: quod ex hoc loco laudat Steph. Theſ. L. G. t. ii. p. 582.

perfectarum et inanimatarum reliquiarum: ita qui audire neſciunt adoleſcentes, neque utilitatem ex auditione capere condocefacti ſunt, eorum ſermo vere inanis ac ſubventaneus excidens,

Irritus, ignotus, ſub inania nubila fugit.

Et vaſa quidem inclinare ſolent atque obvertunt, ut quæ infundere volunt, recipi poſſint, fiatque vere infuſio, non effuſio: ſeipſos vero dicenti accommodare, attentionemque auditioni adhibere, ne quid utiliter dictorum effugiat, non diſcunt: ſed (quod omnium maxime deridiculum eſt) ſi incidant in aliquem qui cœnam, pompam, inſomnium, aut altercationem ſibi cum alio habitam narret, taciti audiunt, et ut pergat dicere flagitant: ſin vero eoſdem alius ad ſe trahat, ac de re utili docere, vel admonere, aut peccantem verbis corrigere, aut demitigare animo commotos cupiat, non patiuntur: ſed vel contentioſe impugnant ejus ora-

Digitized by Google

φιλοτιμούμενοι περιγενέσθαι διαμάχονται πρὸς τὸν λόγον· εἰ δὲ μή, φεύγοντες ἀπίασι πρὸς ἑτέρους λόγους καὶ φλυάρους, ὡς ἀγγεῖα φαῦλα καὶ σαθρὰ τὰ ὦτα πάντων μᾶλλον ἢ τῶν ἀναγκαίων ἐμπιπλάντες. Τοὺς μὲν οὖν ἵππους οἱ καλῶς τρέφοντες, εὐστόμους τῷ χαλινῷ, B τοὺς δὲ παῖδας, εὐηκόους τῷ λόγῳ παρέχουσι, πολλὰ μὲν ἀκούειν, μὴ πολλὰ δὲ λέγειν διδασκομένους. Καὶ γὰρ τὸν Ἐπαμινώνδαν ὁ Σπίνθαρος ἐπαινῶν, ἔφη, μήτε πλείονα γινώσκοντι, μήτε ἐλάττονα φθεγγομένῳ ῥᾳδίως ἐντυχεῖν ἑτέρῳ. Καὶ τὴν φύσιν ἡμῶν ἑκάστῳ λέγουσι δύο μὲν ὦτα δοῦναι, μίαν δὲ γλῶτταν, ὡς ἐλάττονα λέγειν ἢ ἀκούειν ὀφείλοντι.

δ'. Πανταχοῦ μὲν οὖν τῷ νέῳ κόσμος ἀσφαλής ἐστιν ἡ σιωπή, μάλιστα δ' ὅταν ἀκούων ἑτέρου μὴ συνταράττηται, μηδ' ἐξυλακτῇ πρὸς ἕκαστον, ἀλλά, κἂν ὁ λόγος ᾖ μὴ λίαν ἀρεστός, ἀνέχηται καὶ περιμένῃ παύ- C σασθαι τὸν διαλεγόμενον· καὶ παυσαμένου, μὴ εὐθέως ἐπιβάλλῃ τὴν ἀντίρρησιν, ἀλλ', ὡς Αἰσχίνης φησί, δια-

tionem, ſi qua vincere poſſint: vel eo omiſſo proripiunt ſe alio ubi nugas audiant, aures ſuas, tanquam inutilia et vitioſa vaſa, quavis potius quam neceſſaria aliqua re implentes. Cæterum ſicut equos qui recte fingunt, eos docent fræno facile parere: ita qui pueros, ad audiendum promptos faciunt, docentque audire multa, loqui pauca. Nam Epaminondam laudans Spintharus, aiebat, Non facile ſe cum alio rem habuiſſe qui et plura noſſet et pauciora diceret. Ac naturam aiunt propterea unicuique noſtrum duas dediſſe aures, unam linguam: quod pauciora loqui debeamus quam audire.

IV. Proinde quum ubique ſilentium adoleſcenti tutum ſit ornamentum, maxime tum prodeſt quum audiens dicentem non perturbat, neque ad ſingula elatrat: ſed etiamſi oratio non probetur, ſuſtinet tamen, expectatque dum dicendi ille finem faciat: ac ubi is peroraverit non illico contra dicere orditur, ſed, ut Æſchi-

Digitized by Google

λείπῃ χρόνον, εἴτε προσθεῖναί τι βούλοιτο τοῖς λελεγμένοις ὁ εἰρηκὼς, εἴτε μεταθέσθαι καὶ ἀφελεῖν. Οἱ δὲ εὐθὺς ἀντικόπτοντες, οὔτε ἀκούοντες, οὔτε ἀκουόμενοι, λέγοντες δὲ πρὸς λέγοντας, ἀσχημονοῦσιν. Ὁ δ᾽ ἐγκρατῶς καὶ μετ᾽ αἰδοῦς ἀκούειν ἐθισθεὶς, τὸν μὲν ὠφέλιμον λόγον ἐδέξατο καὶ κατέσχε, τὸν δὲ ἄχρηστον ἢ
D ψευδῆ, μᾶλλον διεῖδε καὶ κατεφώρασε, φιλαλήθης φανεὶς, οὐ φιλόνεικος, οὐδὲ προπετὴς καὶ δύσερις. Ὅθεν οὐ κακῶς ἔνιοι λέγουσιν ὅτι δεῖ τῶν νέων μᾶλλον ἐκπνευματοῦν τὸ οἴημα καὶ τὸν τῦφον, ἢ τῶν ἀσκῶν τὸν ἀέρα, τοὺς ἐγχέαι τι βουλομένους χρήσιμον· εἰ δὲ μὴ, γέμοντες ὄγκου καὶ φυσήματος, οὐ προσδέχονται.

έ. Φθόνος τοίνυν μετὰ βασκανίας καὶ δυσμενείας, οὐδενὶ μὲν ἔργῳ παρὼν, ἀγαθὸν, ἀλλὰ πᾶσιν ἐμπόδιος τοῖς καλοῖς, κάκιστος δὲ ἀκροωμένῳ πάρεδρος καὶ σύμβουλος, ἀνιαρὰ καὶ ἀηδῆ καὶ δυσπρόσοδα ποιῶν τὰ ὠφέλιμα, διὰ τὸ πᾶσι μᾶλλον ἥδεσθαι τοὺς φθονοῦντας

nes præcipit, ſpatium ei relinquit ſive addendi aliquid dictis, ſi ita videatur, ſive mutandi quidpiam vel detrahendi. Qui vero ſtatim interrumpunt, et neque audiunt, neque audiuntur, ſed adverſus dicentes dicunt, ii contra decorum agunt. At qui continenter verecundeque audire adſuevit, is et quod utile eſt ſermonis ejus percipit atque retinet, et inutile ſeu falſum facilius perſpicit ac deprehendit, veritatiſque ſtudioſus habetur, non contentionis, neque temerarius aut rixator. Quare non inepte quidam dixerunt, non minus ſtudioſe faſtum opinationemque et arrogantiam adoleſcentum animis, quam aërem ex utribus excutiendum eſſe, ſi quid his utile velis infundere: alioqui elationis pleni et humoris non admittunt.

V. Porro invidia cum livore quodam et malevolentia nullam ad rem utiliter adhibetur, ſed omnibus bonis impedimento eſt: peſſimus autem aſſeſſor eſt auditori atque conſiliarius; quia enim invidi quavis potius re delectantur quam recte dictis, fit ut quæ

ἢ τοῖς εὖ λεγομένοις. Καίτοι πλοῦτος μὲν ὅντινα δάκνει, καὶ δόξα καὶ κάλλος, ἑτέροις ὑπάρχοντα, E φθονερός ἐστι μόνον· ἄχθεται γὰρ ἄλλων εὐτυχούντων· ὁ δὲ λόγῳ καλῶς λεγομένῳ δυσχεραίνων, ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἀνιᾶται. Ὡς γὰρ τὸ φῶς τῶν βλεπόντων, καὶ ὁ λόγος τῶν ἀκουόντων ἀγαθόν ἐστιν, ἂν βούλωνται δέχεσθαι. Τὸν μὲν οὖν ἐφ' ἑτέροις φθόνον ἄλλαι τινὲς ἀπαίδευτοι καὶ κακαὶ διαθέσεις ἐμποιοῦσιν, ὁ δὲ πρὸς τοὺς λέγοντας ἐκ φιλοδοξίας ἀκαίρου καὶ φιλοτιμίας ἀδίκου γενόμενος, οὐδὲ προσέχειν ἐᾷ τοῖς λεγομένοις τὸν οὕτω διακείμενον· ἀλλὰ θορυβεῖ καὶ περισπᾷ τὴν διάνοιαν, ἅμα μὲν τὴν ἑαυτῆς ἕξιν F ἐπισκοποῦσαν, εἰ λείπεται τῆς τοῦ λέγοντος, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους ἐπιβλέπουσαν, εἰ ἄγονται καὶ θαυμάζουσιν, ἐκπληττομένην τε ὑπὸ τῶν ἐπαίνων, καὶ ἀγριαίνουσαν πρὸς τοὺς παρόντας, ἂν ἀποδέχωνται τὸν λέγοντα· τῶν δὲ λόγων τοὺς μὲν εἰρημένους ἐῶσαν καὶ προϊεμένην, ὅτι

F. 3. ἄγονται] Bonum hoc: nec tamen ſpernendum ἀγᾶνται; quod dat C, et conjecit Reiſk.

utiliter alioqui dicerentur, moleſta iis, injucunda, et odioſa reddantur. Et vero quem divitiæ, gloria, aut pulchritudo aliorum urit, is tantum invidus eſt; moleſte enim fert res aliorum ſecundas. Qui orationi bonæ invidet, hunc ſua ipſius bona excruciant animi. Sicut enim lumen videntium, ita ſermo audientium, bonum eſt, ſi velint amplecti. Sed invidiam aliarum rerum, incompoſitæ aliæ quædam et pravæ animi affectiones efficiunt: quæ autem adverſus dicentes inanem ob gloriæ cupiditatem ambitionemque injuſtam concipitur, hoc modo affectum ne attendere quidem animum orationi ſinit: ſed tumultuatur, mentemque circumagit ſimul et ſuos habitus conſiderantem et exquirentem an dicentis facundiæ cedant, ſimulque in alios intuentem an delectentur et mirentur dicentem; juxta conſternatam laudibus, et frementem adverſus auditores, ſi probant dicentem. Eademque quæ dicta ſunt dimittit, quia

λυποῦσι μνημονευόμενοι, πρὸς δὲ τοὺς ἐπιόντας ταραττομένην καὶ τρέμουσαν, μὴ τῶν εἰρημένων βελτίονες γένωνται· σπεύδουσαν δὲ τάχιστα παύσασθαι τοὺς λέγοντας, ὅταν κάλλιστα λέγωσι· λυθείσης δὲ τῆς ἀκροάσεως, πρὸς οὐδενὶ τῶν εἰρημένων οὖσαν· ἀλλὰ τὰς φωνὰς καὶ διαθέσεις τῶν παρόντων ἐπιψηφίζουσαν· καὶ τοὺς μὲν ἐπαινοῦντας ὥσπερ ἐμμανῆ φεύγουσαν καὶ ἀποπηδῶσαν· προστρέχουσαν δὲ καὶ συναγελαζομένην τοῖς ψέγουσι τὰ εἰρημένα καὶ διαστρέφουσιν. ἂν δὲ μηδὲν ᾖ διαστρέψαι, παραβάλλουσαν νεωτέρους τινὰς, ὡς ἄμεινον εἰρηκότας εἰς τὸ αὐτὸ καὶ δυνατώτερον, ἕως διαφθείρασα καὶ λυμηναμένη τὴν ἀκρόασιν, ἀχρεῖον ἑαυτῇ καὶ ἀνόνητον ἀπεργάσηται.

ϛʹ. Διὸ δεῖ τῇ φιληκοΐᾳ πρὸς τὴν φιλοδοξίαν
B σπεισάμενον ἀκροᾶσθαι τοῦ λέγοντος ἵλεων καὶ πρᾶον,

F. 7. ἐπιόντας] Stephanus habet, item Pol. Rodolph. Jannot. nec diſſentiunt A. C. Voſſ. λείποντας D. Vulgo εἰπόντας, Ald. Baſ. Xyl. Venet. Colleg. Nov.

A. 6. μηδὲν ᾖ διαστρέψαι] Recepi ex D. Collat. Muret. Jannot. Anon. Jun. Vulc. Turneb. διαστρέψαι etiam habent Venet. Colleg. Nov. et a prima manu C. Vulgo, μηδενὶ διαστρέψηται.

A. 7. νεωτέρους] Forte melius eſt ἑτέρους quod exſtat in A. C. D. Voſſ. Collat. Muret. Vulc. Exempl. Turneb. Jannot. Anon.

moleſta eſt eorum recordatio: et turbata ac tremens reliqua audit, ſolicita ne prioribus ſint meliora: ac tum maxime finem orationi facere dicentes optat, quum optime dicunt: et finita auditione, nihil dictorum conſiderat, voces tantum et affectiones præſentium ſupputat; ac laudantes quaſi furore concita fugiens vitanſque; ad reprehendentes ac dicta pervertentes accurrens, et ſe aggregans: aut, ſi nemo perverterit, juniores aliquos comparans, qui videantur eadem de re melius ac majore cum vi dixiſſe, donec tandem corruptam vitiatamque auditionem prorſus inutilem ſibi effecerit.

VI. Oportet ergo, factis ſtudio audiendi cum ambitione induciis, placido animo au-

ὥσπερ ἐφ' ἑστίασιν ἱερὰν καὶ θυσίας ἀπαρχὴν παρειλημμένον, ἐπαινοῦντα μὲν οἷς ἐπιτυγχάνει τὴν δύναμιν, ἀγαπῶντα δὲ τὴν προθυμίαν αὐτὴν τοῦ φέροντος εἰς μέσον ἃ γινώσκει, καὶ πείθοντος ἑτέρους δι' ὧν αὐτὸς πέπεισται. Τοῖς μὲν οὖν κατορθουμένοις ἐπιλογιστέον, ὡς οὐκ ἀπὸ τύχης οὐδὲ αὐτομάτως, ἀλλ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ καὶ μαθήσει κατορθοῦνται· καὶ μιμητέον ταῦτα θαυμάζοντάς γε δὴ καὶ ζηλοῦντας· τοῖς δὲ ἁμαρτανομένοις ἐφιστάναι χρὴ τὴν διάνοιαν, ὑφ' ὧν αἰτιῶν καὶ ὅθεν ἡ παρατροπὴ γέγονεν. Ὡς γὰρ ὁ Ξενοφῶν φησι τοὺς C οἰκονομικοὺς καὶ ἀπὸ τῶν φίλων ὀνίνασθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν· οὕτως τοὺς ἐγρηγορότας καὶ προσέχοντας, οὐ μόνον κατορθοῦντες, ἀλλὰ καὶ διαμαρτάνοντες ὠφελοῦσιν οἱ λέγοντες. Καὶ γὰρ διανοήματος εὐτέλεια, καὶ ῥήματος κενότης, καὶ σχῆμα φορτικὸν, καὶ πτόησις μετὰ χαρᾶς ἀπειροκάλου πρὸς ἔπαινον, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μᾶλλον ἀκροωμένοις ἐφ' ἑτέρων, ἢ λέγουσιν ἐφ' ἑαυτῶν καταφαίνεται. Διὸ δεῖ μεταφέρειν τὴν εὐθύνην ἐφ'

dire, tanquam ad ſacrum epulum aut ſacrificii primitias invitatum, vimque oratoris, ſicubi ſcopum ſuum aſſequutus eſt, collaudare: in reliquis boni conſulere ſtudium ejus qui quæ ſentiat in medium protulerit, iiſque movere auditores voluerit rationibus quibus ipſe fuerat motus. Quæ dicta ſunt præclare, non debet auditor fortunæ aut caſui imputare, ſed ſtudio, diligentiæ, et eruditioni accepta ferre, eaque cum admiratione et æmulatione imitari: ubi peccatum eſt, cauſas et originem erroris circumſpecte perquirere. Sicut enim Xenophon ait, *patres-familias diligentes et attentos et ab amicis juvari et ab inimicis:* ita vigili et attento auditori, non modo recte, ſed etiam vitioſe diſſerentes proſunt. Vilitas enim ſententiæ, vanitas vocabuli, figura importuna, eruptio cum inepto gaudio ad laudem, et alia id genus, magis audiendo in aliis deprehendimus quam in nobis ipſi dicendo. Itaque judicium a dicente nobis eſt

ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ λέγοντος, ἀνασκοποῦντας εἴ τι τοιοῦτον λανθάνομεν ἁμαρτάνοντες. Ῥᾷστον γάρ ἐστι τῶν ὄντων
D τὸ μέμψασθαι τὸν πλησίον· ἀχρήστως τε καὶ κενῶς γινόμενον, ἂν μὴ πρός τινα διόρθωσιν ἢ φυλακὴν ἀναφέρηται τῶν ὁμοίων. Καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος οὐκ ὀκνητέον ἀεὶ πρὸς αὑτὸν ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων ἀναφθέγγεσθαι, Ἦ που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Ὡς γὰρ ἐν τοῖς ὄμμασι τῶν πλησίον ἐλλάμποντα τὰ ἑαυτῶν ὁρῶμεν, οὕτως ἐπὶ τῶν λόγων δεῖ τοὺς ἑαυτῶν ἐνεικονίζεσθαι τοῖς ἑτέρων, ἵνα μήτε ἄγαν θρασέως καταφρονῶμεν ἄλλων, αὐτοῖς τε προσέχωμεν ἐν τῷ λέγειν ἐπιμελέστερον. Χρήσιμοι
E δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὸ τῆς παραβολῆς· ὅταν γενόμενοι καθ' αὑτοὺς ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως, καὶ λαβόντες τι τῶν μὴ καλῶς ἢ μὴ ἱκανῶς εἰρῆσθαι δοκούντων, ἐπιχειρῶμεν εἰς ταὐτό, καὶ προσάγωμεν αὑτούς, τὰ μὲν ὥσπερ ἀναπληροῦν, τὰ δὲ ἐπανορθοῦσθαι, τὰ δὲ ἑτέρως φράζειν, τὰ δ' ὅλως εἰσφέρειν ἐξ ὑπαρχῆς πειρώμενοι πρὸς

D. 7. δεῖ τοὺς ἑαυτῶν] Sic recte Stephanus, cum Pol. et Jannot: nec aliter alii. Vulgo δεῖ τὰ ἑαυτῶν, Ald. Baſ. Xyl. A.

in nos transferendum, videndumque an noſtrum nos aliquod tale fallat vitium. Nihil enim facilius eſt quam reprehendere alium: hoc vero inutiliter fit, et vanum eſt, niſi ad emendandos aut vitandos ſimiles lapſus referatur. Itaque aliorum peccata conſideranti in promptu ſit tibi Platonicum illud occinere, *Numnam et ego fortaſſe talis ſum?* Quemadmodum enim in oculis aliorum noſtros refulgere cernimus: ita in orationibus aliorum, formam noſtræ contemplari debemus, ut neque nimis audacter alios contemnamus, et ipſi in dicendo nos majori cum diligentia obſervemus. Utilis eſt hac in re etiam comparatio, ut quum ſoli ſumus poſt auditionem, eorum aliquid, quæ non recte aut non ſufficienter dicta putamus reſumentes, conemur idem tractare argumentum, aggrediamurque vel implere, vel corrigere, vel aliter dicere, vel prorſus nova oratione ar-

Digitized by Google

τὴν ὑπόθεσιν. Ὃ καὶ Πλάτων ἐποίησε πρὸς τὸν Λυσίου λόγον. Τὸ μὲν γὰρ ἀντειπεῖν οὐ χαλεπὸν, ἀλλὰ καὶ πάνυ ῥᾴδιον, εἰρημένῳ λόγῳ· τὸ δ' ἕτερον ἀντιπαραστῆσαι βελτίονα, παντάπασιν ἐργῶδες. Ὥσπερ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀκούσας ὅτι Φίλιππος Ὄλυνθον κατέσκαψεν, Ἀλλ' οὐκ ἀναστῆσαί γε τοιαύτην ἔφη πόλιν ἐκεῖνος ἂν δυνηθείη. Ὅταν οὖν ἐν τῷ διαλέγεσθαι, πρὸς F
τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν μὴ πολὺ φαινώμεθα τῶν εἰρηκότων διαφέροντες, πολὺ τοῦ καταφρονεῖν ἀφαιρούμενοι, καὶ τάχιστα κολούεται τὸ αὔθαδες ἡμῶν καὶ φίλαυτον ἐν ταῖς τοιαύταις ἐλεγχόμενον ἀντιπαραβολαῖς.

ζ. Τῷ τοίνυν καταφρονεῖν τὸ θαυμάζειν ἀντικείμενον, εὐγνωμονεστέρας μὲν ἐστι δή που καὶ ἡμερωτέρας φύσεως, δεῖταί γε μὴν οὐδ' αὐτὸ μικρᾶς εὐλαβείας, τάχα δὲ καὶ μείζονος, ὅσῳ οἱ μὲν καταφρονητικοὶ καὶ θρασεῖς, ἧττον ὠφελοῦνται ὑπὸ τῶν λεγόντων· οἱ δὲ θαυμα- 41
στικοὶ καὶ ἄκακοι, μᾶλλον βλάπτονται· καὶ τὸν Ἡρά-

gumentum perſequi. Quod Plato in Lyſiæ oratione fecit. Non enim difficile eſt orationem alterius improbare, ſed oppido proclive factu: meliorem autem ejus loco reponere, id vero perquam magni eſt laboris. Qua ratione Spartanus ille quum Philippus diceretur Olynthum evertiſſe, Atqui (aiebat) ille profecto talem urbem reſtituere non facile poſſit. Quando igitur in diſſerendo de eadem materia ſentiemus nos non multum præſtare iis qui ante dixerant, multum de contemtione detrahemus: et ſuperbia, qua nobis placemus ipſi, amorque noſtri in contentionibus hujuſmodi convictus facile reprimetur.

VII. Contemptui autem adverſa admiratio, cadit ea quidem in æquiora et manſuetiora ingenia: verum huic quoque non exigua, ac fortaſſe etiam major adhibenda eſt cautio: quatenus nimirum contemptores et temerarii minus utilitatis audiendo ſibi comparant: ad admirationem autem propenſi atque ſimplices facilius damno afficiuntur.

Digitized by Google

κλειτον οὐκ ἐλέγχουσιν εἰπόντα, Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. Δεῖ δὲ τὸν μὲν ἔπαινον ἀφελῶς τοῖς λέγουσι, τὴν δὲ πίστιν εὐλαβῶς προΐεσθαι τοῖς λόγοις· καὶ τῆς μὲν λέξεως καὶ προφορᾶς τῶν ἀγωνιζομένων, εὐμενῆ καὶ ἁπλοῦν εἶναι θεατήν, τῆς δὲ χρείας καὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων ἀκριβῆ καὶ πικρὸν ἐξεταστήν· ἵν' οἱ μὲν λέγοντες μὴ μισῶσιν, οἱ
B δὲ λόγοι μὴ βλάπτωσιν. Ὡς πολλὰ ψευδῆ καὶ πονηρὰ δόγματα λανθάνομεν εὐνοίᾳ καὶ πίστει τῇ πρὸς τοὺς λέγοντας ἐνδεχόμενοι. Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμονίων ἄρχοντες, ἀνδρὸς οὐκ εὖ βεβιωκότος γνώμην δοκιμάσαντες, ἑτέρῳ προσέταξαν εἰπεῖν εὐδοκιμοῦντι περὶ τὸν βίον καὶ τὸ ἦθος· ὀρθῶς πάνυ καὶ πολιτικῶς ἐθίζοντες τὸν δῆμον ὑπὸ τοῦ τρόπου μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου τῶν συμβουλευόντων ἄγεσθαι. Τοὺς δὲ ἐν φιλοσοφίᾳ λόγους

A. 4. ἐπτοῆσθαι] Vera eſt ſcriptura, quam Stephanus, neſcio utrum e conjectura an ex libro, recepit. Mei quidem παιδεύεσθαι, Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. Venet Voſſ. Colleg. Nov.

A. 9. οἱ *μὲν λέγοντες μὴ μισῶσιν, οἱ δὲ λόγοι μὴ βλάπτωσιν*] Sic A. C. D. Venet. Voſſ. Colleg. Nov. Vulcob. Jannot. Amiot. Mez. Vulgo οἱ. *μ. ἀκούοντες μ. μ.· οἱ δὲ λέγοντες μ. β.*

Et Heracliti dictum non improbant, *Stupidum hominem quavis oratione percelli*. Oportet vero laudem candide tribuere dicenti: orationi fidem caute adhibere; ac dictionem quidem et actionem æquo animo et ſimpliciter ſpectare, utilitatem autem et veritatem eorum quæ dicuntur, accurato acrique judicio perpendere; ut et dicentes odio vacent, et dicta nihil damni afferant. Nam multas falſas et malas opiniones benevolentia erga dicentes, eorumve apud nos auctoritate, inducti in errorem, amplectimur. Spartanorum principes quum ſententiam hominis parum laudatæ vitæ approbarent, alteri ſpectatæ vitæ morumque eam pronuntiandam mandaverunt: recte admodum et civiliter populum adſuefacientes ut moribus potius quam verbis conſulentium duci ſtuderent. Sed quæ in

Digitized by Google

ἀφαιρεθεῖσαν, χρὴ τὴν τοῦ λέγοντος δόξαν αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἐξετάζειν. Ὡς γὰρ πολέμου, καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστι. Καὶ γὰρ πολιὰ τοῦ λέγοντος, καὶ πλάσματα, καὶ ὀφρῦς, καὶ περιαυτολογία, μάλιστα δὲ C αἱ κραυγαὶ καὶ οἱ θόρυβοι καὶ τὰ πηδήματα τῶν παρόντων, συνεκπλήττει τὸν ἄπειρον ἀκροατὴν καὶ νέον, ὥσπερ ὑπὸ ῥεύματος παραφερόμενον. Ἔχει δέ τι καὶ ἡ λέξις ἀπατηλὸν, ὅταν ἡδεῖα καὶ πολλὴ καὶ μετ' ὄγκου τινὸς καὶ κατασκευῆς ἐπιφέρηται τοῖς πράγμασιν. Ὡς γὰρ τῶν ὑπ' αὐλὸν ᾀδόντων αἱ πολλαὶ τοὺς ἀκούοντας ἁμαρτίαι διαφεύγουσιν, οὕτως περιττὴ καὶ σοβαρὰ λέξις ἀντιλάμπει τῷ ἀκροατῇ πρὸς τὸ δηλούμενον. Ὁ μὲν γὰρ Μελάνθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διογένους τραγῳδίας D ἐρωτηθεὶς, οὐκ ἔφη κατιδεῖν αὐτὴν ὑπὸ τῶν ὀνομάτων ἐπιπροσθουμένην. Αἱ δὲ τῶν πολλῶν διαλέξεις καὶ μελέται σοφιστῶν, οὐ μόνον τοῖς ὀνόμασι παραπετάσμασι

D. 2. Διογένους] Amiot. et Xyl. verterunt Διονυσίου: forte recte.

philoſophia dicuntur, ea oportet, exiſtimatione ejus qui dixit detracta, ſeorſim per ſe examinari. Ut enim in bello, ita etiam in auditione, multa ſunt inania. Etenim canicies dicentis, geſtus, ſupercilium, ſui jactatio, maxime autem vociferationes ac tumultus et exultatio eorum qui interſunt, faciunt ad percellendum imperitum auditorem atque adoleſcentem, veluti fluxu quodam abreptum. Ipſa etiam dictio habet quippiam ad decipiendum appoſitum, ſi rebus adhibeatur ſuavis ac copioſa et cum faſtu aliquo atque apparatu. Sicut enim eorum qui ad tibiam canunt, errores plerique latent auditores: ita abundans atque ornatu ſuperbiens dictio animum auditoris præſtringit, ne rem de qua agitur intelligat. Et Melanthius quidem interrogatus, ut aiunt, de Dionyſii tragœdia, *negabat eam ſe vidiſſe, nempe verbis offuſam atque obductam.* Sed plerorumque ſophiſtarum orationes atque declamationes, non vocabula modo tan-

Digitized by Google

χρῶνται τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν φωνὴν ἐμμελείαις τισὶ καὶ μαλακότησι καὶ παρισώσεσιν ἐφηδύνοντες ἐκβακχεύουσι καὶ παραφέρουσι τοὺς ἀκροωμένους, κενὴν ἡδονὴν διδόντες, καὶ κενοτέραν δόξαν ἀντιλαμβάνοντες. Ὥστε αὐτοῖς συμβαίνει τὸ ἀπὸ Διονυσίου ῥηθέν. Ἐκεῖνος
E γάρ, ὡς ἔοικεν, εὐδοκιμοῦντι κιθαρῳδῷ παρὰ τὴν θέαν ἐπαγγειλάμενος δωρεάς τινας μεγάλας, ὕστερον οὐδὲν ἔδωκεν, ὡς ἀποδεδωκὼς τὴν χάριν· Ὅσον γάρ, ἔφη, χρόνον εὔφραινες ᾄδων, τοσοῦτον ἔχαιρες ἐλπίζων. Τοῦτον δὲ τὸν ἔρανον αἱ τοιαῦται πληροῦσιν ἀκροάσεις τοῖς λέγουσι· Θαυμάζονται γὰρ ἐφ' ὅσον τέρπουσιν, εἶτα ἅμα τῆς ἀκοῆς ἐξερρύη τὸ ἡδύ, κἀκείνους προλέλοιπεν ἡ δόξα, καὶ μάτην τοῖς μὲν ὁ χρόνος, τοῖς δὲ καὶ ὁ βίος ἀνάλωται.

η΄. Διὸ δεῖ τὸ πολὺ καὶ κενὸν ἀφαιροῦντα τῆς λέξεως, αὐτὸν διώκειν τὸν καρπὸν καὶ μιμεῖσθαι μὴ
F τὰς στεφανηπλόκους, ἀλλὰ τὰς μελίττας. Αἱ μὲν

D. 7. παραφέρουσι] Sumpſi a Rodolph. Turn. Vulc. Mez. Vulgo, περιφέρουσι.

quam vela obtendunt ſententiis, ſed vocem quoque accuratis quibuſdam ſonis ac mollitie et cantillationibus edulcantes illis bacchicum quendam furorem in auditorum animis concitant, eoſque tranſverſos abripiunt, pro vana quam adferunt voluptate, vaniorem etiam gloriolam reportantes. Itaque illis uſu venit id, quod Dionyſium ferunt dixiſſe: qui quum citharœdo cuidam præclara cum approbatione canenti, inter audiendum magna quædam dona promiſiſſet, deinde nihil dedit, perſolviſſe ſe jam ei gratiam dicens: qui quanto tempore canens delectaſſet, tanto etiam ſpe fuiſſet oblectatus. Atque hanc mercedem auditiones hujuſmodi dicenti rependunt. Is enim in admiratione eſt quamdiu delectat; deinceps ſimul cum auditione deſinit voluptas, et dicentis gloria: et alter tempus, alter vitam fruſtra perdidit.

VIII. Proinde oportet copia et vanitate dictionis remota, ipſum perſequi fructum, imitarique non eas quæ ſerta plectunt mulierculas, ſed apes.

γὰρ ἐπινοοῦσαι τὰ ἀνθηρὰ καὶ εὐώδη τῶν φύλλων, συνείρουσι καὶ διαπλέκουσιν ἡδὺ μὲν, ἐφήμερον δὲ καὶ ἄκαρπον ἔργον· αἱ δὲ, πολλάκις ἴων καὶ ῥόδων καὶ ὑακίνθων διαπετόμεναι λειμῶνας, ἐπὶ τὸν τραχύτατον καὶ δριμύτατον θύμον καθίζουσι, καὶ τούτῳ προσκάθηνται,

Ξανθὸν μέλι μηδόμεναι·

καὶ λαβοῦσαί τι τῶν χρησίμων, ἀποπέτονται πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον. Οὕτω δὴ δεῖ τὸν φιλότεχνον καὶ καθαρὸν ἀκροατὴν τὰ μὲν ἀνθηρὰ καὶ τρυφερὰ τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν πραγμάτων τὰ δραματικὰ καὶ πανηγυρικὰ, 42
κηφήνων βοτάνην σοφιστιώντων ἡγούμενον ἐᾷν· αὐτὸν δὲ τῇ προσοχῇ καταδυόμενον εἰς τὸν νοῦν τοῦ λόγου, καὶ τὴν διάθεσιν τοῦ λέγοντος, ἕλκειν ἀπ᾽ αὐτῆς τὸ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον· μεμνημένον ὡς οὐκ εἰς θέατρον οὐδὲ ᾠδεῖον, ἀλλ᾽ εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἀφῖκται, τῷ λόγῳ τὸν βίον ἐπανορθωσόμενος. Ὅθεν δὴ καὶ ποιητέον

A. 1. δραματικὰ] Δραστικὰ Ald. Baſ. A. Voſſ. et margo C. Receptum tuentur Steph. Xyl. quibuſcum facit D. Venet. Colleg. Nov. Exempl. Turneb. Jun. Pol. Rodolph.

Illæ enim florida et odorata ſectantes folia, conſerunt atque pertexunt opus, jucundum quidem illud, ſed in diem duntaxat durans: atqui hæ, ſæpenumero prata pervolitantes, violarum, roſarum, hyacinthorumque copia conſita, in thymum aſperrimum atque guſtus acerrimi deferuntur, eique adſident,

Mel flavum molientes:

perceptoque utili ſucco ad ſuum revolant opus. Eo itaque modo debet ſincerus artiſque ſtudioſus auditor omittere florida et delicata verba, reſque ad actiones ſcenicas aut ſpectacula pertinentes, quaſi pabulum fucorum ſophiſticen ambientium, relinquere: animo autem in ipſos orationis ſenſus penetrare, animumque dicentis et quod utile eſt atque commodum ad ſe trahere: memoria tenens, non in theatrum ſe neque in odeum, ſed in ſcholam et doctrinæ locum veniſſe, ut oratione vitam corrigat. Ideoque auditionem

Digitized by Google

ἐπίσκεψιν καὶ κρίσιν τῆς ἀκροάσεως ἐξ αὑτοῦ, καὶ τῆς περὶ αὑτὸν διαθέσεως, ἀναλογιζόμενον εἴ τι τῶν παθῶν
B γέγονε μαλακώτερον, εἴ τι τῶν ἀνιαρῶν κουφότερον, εἰ θάρσος, εἰ φρόνημα βέβαιον, εἰ πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ καλὸν ἐνθουσιασμός. Οὐ γὰρ ἐκ κουρείου μὲν ἀναστάντα δεῖ τῷ κατόπτρῳ παραστῆναι, καὶ τῆς κεφαλῆς ἅψασθαι, τὴν περικοπὴν τῶν τριχῶν ἐπισκοποῦντα καὶ τῆς κουρᾶς τὴν διαφοράν· ἐκ δὲ ἀκροάσεως ἀπιόντα καὶ σχολῆς, οὐκ εὐθὺς ἀφορᾷν χρὴ πρὸς ἑαυτὸν, καταμανθάνοντα τὴν ψυχὴν, εἴ τι τῶν ὀχληρῶν ἀποτεθειμένη καὶ περιττῶν, ἐλαφροτέρα γέγονε καὶ ἡδίων. Οὔτε γὰρ βαλανείου, φησὶν ὁ Ἀρίστων, οὔτε λόγου μὴ καθαίροντος ὄφελός ἐστιν.

θ'. Ἡδέσθω μὲν οὖν ὑπὸ λόγων ὠφελούμενος ὁ
C νέος· οὐ δεῖ δὲ τὸ ἡδὺ τῆς ἀκροάσεως ποιεῖσθαι τέλος· οὐδὲ οἴεσθαι δεῖν ἐκ σχολῆς ἀπιέναι φιλοσόφου μινυρίζοντα καὶ γεγανωμένον· οὐδὲ ζητεῖν μυρίζεσθαι, δεόμενον ἐμβροχῆς καὶ καταπλάσματος· ἀλλὰ χάριν ἔχειν ἐὰν

conſiderare ſecum debet atque examinare quomodo ea ſit affectus, ac ratiocinari an aliquis ea motus animi factus ſit ſedatior, an aliquid de moleſto, levius redditum, an fiducia et animi altitudo confirmata, an ad virtutem et honeſtatem inſtinctu aliquo animus incitatus. Quum enim e tonſtrina abituri ſpeculo adſiſtamus, caputque contrectemus, ut circumſecti formam capilli ac tonſuræ differentiam exploremus: quanto magis e ſchola atque ab auditione diſcedentes, ſtatim noſmet debemus animumque noſtrum reſpicere, ſitne ille moleſtiarum et inutilium rerum parte depoſita levatus, factuſque tranquillior. Nam, ut aiebat Ariſto, *Neque balnei neque orationis non purgantis ullus eſt uſus.*

IX. Delectetur itaque utilitate ex oratione percepta adoleſcens: non tamen delectationem auditionis finem ſtatuat: neque exiſtimet debere ſe e ſchola philoſophi diſcedere cantillantem ac lætitia delibutum: neque unguentum quærere cum humidis fomentis et cataplaſmate indigeat: ſed

Digitized by Google

τις, ὥσπερ καπνῷ σμῆνος; λόγῳ δριμεῖ τὴν διάνοιαν
ἀχλύος πολλῆς καὶ ἀμβλύτητος γέμουσαν ἐκκαθαίρῃ.
Καὶ γὰρ εἰ τοῖς λέγουσι προσήκει μὴ παντάπασιν
ἡδονὴν ἐχούσης καὶ πιθανότητα λέξεως παραμελεῖν, ἐλά-
χιστα τούτου φροντιστέον ἐστὶ τῷ νέῳ, τό γε πρῶτον. Ὕστερον
δέ που, καθάπερ οἱ πίνοντες ὅταν παύσωνται διψῶντες,
τότε τὰ τορεύματα τῶν ἐκπωμάτων καταθεωροῦσι καὶ D
στρέφουσιν, οὕτως ἐμπλησθέντι δογμάτων καὶ ἀναπνεύ-
σαντι, δοτέον τὴν λέξιν, εἴ τι κομψὸν ἔχει καὶ περιττὸν,
ἐπισκοπεῖν. Ὁ δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μὴ τοῖς πράγ-
μασιν ἐμφυόμενος, ἀλλὰ τὴν λέξιν Ἀττικὴν ἀξιῶν εἶναι
καὶ ἰσχνὴν, ὅμοιός ἐστι μὴ βουλομένῳ πιεῖν ἀντίδοτον, ἂν
μὴ τὸ ἀγγεῖον ἐκ τῆς Ἀττικῆς κωλιάδος ᾖ κεκεραμευ-
μένον· μηδὲ ἱμάτιον περιβαλέσθαι χειμῶνος, εἰ μὴ
προβάτων Ἀττικῶν εἴη τὸ ἔριον· ἀλλ', ὥσπερ ἐν τρί-
βωνι Λυσιακοῦ λόγου λεπτῷ καὶ ψιλῷ καθήμενος, ἄπρακτος
καὶ ἀκίνητος. Ταῦτα γὰρ τὰ νοσήματα πολλὴν μὲν ἐρη-

grato animo accipere ſi quis aſpera oratione animum (veluti fumo, cum mella eximuntur, apes abigunt) caligine et ſtupore quo fuerat occupatus evacuet. Etſi enim dicentem par eſt non uſque quaque dictionis ſuavitatem et elegantiam aſpernari; juveni tamen minime ducenda ejus ratio eſt, ab initio quidem. Poſt, quemadmodum qui bibunt, extincta demum ſiti obvertunt pocula, cælaturamque contemplantur: ita ipſi ſententiis impleto, ubi reſpirarit, concedatur, ut dictionem, an elegans aliquid et elaboratum habeat, conſideret. Qui autem ſtatim ab initio non rebus ipſis inhæret, ſed orationem requirit Atticam atque ſubtilem, perinde facit ac ſi quis antidotum nolit bibere niſi teſta ſit ex Attica coliade ficta, aut hieme veſtem ſumere recuſet ſi non ſit ex Attica lana texta: eodem enim ille modo in lacerna orationis Lyſiacæ deſidebit tenui ac ſimplici, iners atque immobilis. Hæc vitia magnam ſapientiæ ac bonæ men-

Digitized by Google

1 μίαν νȣ̃ καὶ φρενῶν ἀγαθῶν, πολλὴν δὲ τερθρείαν καὶ στωμυλίαν ἐν ταῖς σχολαῖς πεποίηκε· τῶν μειρακίων, οὔτε βίον, οὔτε πρᾶξιν, οὔτε πολιτείαν φιλοσόφου παραφυλαττόντων ἀνδρός· ἀλλὰ λέξεις καὶ ῥήματα, καὶ τὸ καλῶς ἀπαγγέλλειν, ἐν ἐπαίνῳ τιθεμένων· ὃ δὲ ἀπαγγελλόμενον εἴτε χρήσιμον, εἴτε ἄχρηστον, εἴτε ἀναγκαῖον, εἴτε κενόν ἐστι καὶ περιττὸν, οὐκ ἐπισταμένων, οὐδὲ βουλομένων ἐξετάζειν.

ι'. Ἀκολουθεῖ δὲ τούτοις ὁ περὶ τῶν προβλημάτων παράγγελμα. Δεῖ γὰρ τὸν ἐπὶ δεῖπνον ἥκοντα, τοῖς
1 παρακειμένοις χρῆσθαι, καὶ μηδὲν αἰτεῖν ἄλλο, μηδ' ἐξελέγχειν· ὁ δ' ἐπὶ λόγων ἀφιγμένος ἑστίασιν, ἂν μὲν ἐπὶ ῥητοῖς, ἀκροάσθω σιωπῇ τοῦ λέγοντος· οἱ γὰρ εἰς ἄλλας ὑποθέσεις ἐξάγοντες καὶ παρεμβάλλοντες ἐρωτήματα, καὶ προσδιαπορῦντες, οὐχ ἡδεῖς οὐδὲ εὐσυνάλλακτοι πρὸς ἀκρόασιν ὄντες, ὠφελοῦνται μὲν οὐδὲν, τὸν δὲ λέγοντα καὶ τὸν λόγον ὁμοῦ συνταράττουσιν· ὅταν

tis vaſtitatem, magnamque inania garriendi ſubtilitatem atque argutias in ſcholas intulerunt; adoleſcentibus neque vitam, neque actiones, neque inſtitutum philoſophi obſervantibus; ſed vocabula duntaxat ac verba, tum ſi quid bene pronuntiaretur laudantibus, id vero de quo pronuntiabatur, utile eſſet an inutile, neceſſarium an inane et ſupervacaneum, neque intelligentibus neque inquirentibus.

X. Conſequens his eſt præceptio de quæſtionibus. Nam eum quidem qui ad cœnam venit, uti appoſitis decet, neque vel alia poſcere, vel culpare appoſita. Qui vero invitatus eſt ad ſermonum epulum, dicentem tacitus, ſi quidem ad condicta et præſtituta vocatus eſt, audiat: qui enim ad alia argumenta deducunt, aut interrogationes interjiciunt, aut dubitationes movent, importuni auditores, et quibuſcum dicenti non facile conveniat, nullam capiunt auditionis utilitatem, ſed ſimul et orationem et oratorem con-

Digitized by Google

δὲ τοὺς ἀκούοντας ὁ λέγων ἐρωτᾶν καὶ προβάλλειν κελεύσῃ, χρήσιμόν τι δεῖ καὶ ἀναγκαῖον ἀεὶ προβάλλοντα φαίνεσθαι. Ὁ μὲν γὰρ Ὀδυσσεὺς καταγελᾶται παρὰ τοῖς μνηστῆρσιν,

Αἰτίζων ἀκόλους, οὐκ ἄορας, οὐδὲ λέβητας· 43

μεγαλοψυχίας γὰρ ἡγοῦντο σημεῖον, ὡς τὸ διδόναι τι τῶν μεγάλων, καὶ τὸ αἰτεῖν. Μᾶλλον δ' ἄν τις ἀκροατοῦ καταγελάσειεν εἰς μικρὰ καὶ γλίσχρα προβλήματα τὸν διαλεγόμενον κινοῦντος. Οἷα τερθρευόμενοί τινες τῶν νέων, καὶ παρεπιδεικνύμενοι διαλεκτικὴν ἢ μαθηματικὴν ἕξιν, εἰώθασι προβάλλειν περὶ τῆς τῶν ἀορίστων τομῆς, καὶ τίς ἡ κατὰ πλευρὰν ἢ κατὰ διάμετρον κίνησις. Πρὸς οὓς ἔστιν εἰπεῖν τὸ ὑπὸ Φιλοτίμου πρὸς τὸν ἔμπυον καὶ φθισιῶντα ῥηθέν. Ἐπεὶ γὰρ ἐλάλησεν αὐτῷ φαρμάκιον B αἰτῶν πρὸς παρωνυχίαν, αἰσθόμενος ἀπὸ τῆς χρόας καὶ τῆς ἀναπνοῆς τὴν διάθεσιν, Οὐκ ἔστι σοι, φησὶν, ὦ

A. 7. ἀορίστων] Sic D. Voſſ. Xylander e codice ſuo. Exempl. Turn. Mez. Anon. atque adeo Pariſienſis Græco-Latina 1524. Reliqui, Ald. Baſ. et hinc Steph. ἀρίστων male.

turbant: ubi vero is qui dicit, auditores quærere, et ponere de quo diſputetur juſſerit, ibi ſemper danda eſt opera ut neceſſarium aliquid aut utile quæſtio tua proponat. Deridetur apud procos Ulyſſes,

Panis fruſta petens, non enſes atque lebetas:

magni animi quippe putabant eſſe, ut dare, ita etiam petere aliquid magnum. Rectius vero auditorem aliquis derideat, in parvas et frivolas quæſtiones eum qui dicat impellentem. Quemadmodum adoleſcentes nonnulli ut ſuas argutias et dialectices aut mathematum peritiam oſtentent, ſolent quærere de *infiniti ſectione*, et qui ſit *motus ſecundum latus aut ſecundum dimetientem.* Quibus reſponderi poteſt, quo pacto Philotimus reſpondit cuidam pure intus laboranti et jam in tabem redacto, quod ex colore et reſpiratione medicus deprehendebat, medicamentum petenti reduviæ, *Nihil eſt tibi, amice, cum re-*

βέλτιστε περὶ παρωνυχίας ὁ λόγος. Οὐδέ σοι τοίνυν, ὦ νεανία, περὶ τοιούτων ζητημάτων ὥρα σκοπεῖν· ἀλλὰ πῶς οἰήματος καὶ ἀλαζονείας, ἐρώτων τε καὶ φλυαρίας ἀπολυθεὶς, εἰς βίον ἄτυφον καὶ ὑγιαίνοντα καταστήσεις σαυτόν.

ια'. Εὖ μάλα δὲ χρὴ καὶ πρὸς τὴν τοῦ λέγοντος ἐμπειρίαν ἢ φυσικὴν δύναμιν ἡρμοσμένον, ἐν οἷς αὐτὸς ἑαυτοῦ κράτιστός ἐστι, ποιεῖσθαι τὰς ἐρωτήσεις· καὶ μὴ
C προσβιάζεσθαι τὸν μὲν ἠθικώτερον φιλοσοφοῦντα, φυσικὰς ἐπάγοντα καὶ μαθηματικὰς ἀπορίας· τὸν δὲ τοῖς φυσικοῖς σεμνυνόμενον, εἰς συνημμένων ἐπικρίσεις ἕλκοντα, καὶ ψευδομένων λύσεις. Ὡς γὰρ ὁ τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρώμενος, οὐκ ἐκεῖνα δόξειεν ἂν ἐπηρεάζειν, ἀλλ' αὑτὸν ἀποστερεῖν τῆς ἑκατέρου χρείας καὶ δυνάμεως· οὕτως οἱ παρὰ τοῦ λέγοντος ὃ μὴ πέφυκε μηδὲ ἤσκησεν αἰτοῦντες, ὃ δ' ἔχει

B. 4. ὁ λόγος] Deeſt ab Ald. Baſ. Xyl. A. C. Voſſ. Exhibent reliqui receptum.

C. 1. τὸν μὲν ἠθικώτερον φιλοσοφοῦντα] τῷ μ. ἠ. φιλοσοφοῦντι Ald. Baſ. Xyl. Voſſ. Venet. A. C.

duvia: Ita et adoleſcenti dicetur, Non eſt tempus tibi de his quæſtionibus cogitandi, ſed quo pacto faſtu, arrogantia, amoribus, nugiſque liberatus, poſſis vitæ ſtatum vanitatis expertem ac ſanum inire.

XI. Ad peritiam quoque dicentis et naturalem facultatem oportet auditor ut ſe accommodet ſtudioſe, et de iis quærat in quibus ille tractandis plus quam ullo alio in genere valeat, neque alio eum adigat; ut ſi morali philoſophiæ impenſius dedito phyſicas aut mathematicas difficultates proponas: aut naturæ cognitionem ſibi ſumentem, in connexorum judicium, aut ſolutiones pſeudomeni trahas. Sicut enim qui clavi ligna findere, aut ſecuri fores reſerare conetur, non tam illa inſtrumenta corrumpere, quam ſeipſum uſu utriuſque et facultate privare videatur: ita qui a dicente quod habet et offert, non accipientes, id exigunt ad quod is natus non eſt, aut

Digitized by Google

καὶ δίδωσι μὴ δρεπόμενοι μηδὲ λαμβάνοντες, οὐ τοῦτο βλάπτονται μόνον, ἀλλὰ καὶ κακοήθειαν καὶ δυσμένειαν D προσοφλισκάνουσι.

ιβ'. Φυλακτέον δὲ καὶ τὸ πολλὰ καὶ πολλάκις αὐτὸν προβάλλειν· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τρόπον τινὰ παρεπιδεικνυμένου. Τὸ δὲ ἑτέρου προτείνοντος ἀκροᾶσθαι μετ' εὐκολίας, φιλόλογον καὶ κοινωνικόν· ἐὰν μή τι τὴν ἰδίαν ἐνοχλῇ καὶ κατεπείγῃ πάθος ἐπισχέσεως δεόμενον, ἢ νόσημα παρηγορίας. Τάχα μὲν γὰρ οὐδὲ ἀμαθίην κρύπτειν ἄμεινον, ὥς φησιν Ἡράκλειτος, ἀλλ' εἰς μέσον τιθέναι καὶ θεραπεύειν. Ἂν δὲ ὀργή τις ἢ προσβολὴ δεισιδαιμονίας, ἢ διαφορὰ πρὸς οἰκείους σύντονος, ἢ περιμανὴς ἐξ ἔρωτος ἐπιθυμία,

Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν, E

ἐπιταράξῃ τὴν διάνοιαν, οὐ φευκτέον εἰς ἑτέρους λόγους ἀποδιδράσκοντας τὸν ἔλεγχον· ἀλλὰ περὶ αὐτῶν τούτων ἀκουστέον ἐν ταῖς διατριβαῖς, καὶ μετὰ τὰς διατριβὰς, ἰδίᾳ

E. 2. ἐπιταράξῃ] ἐπιτάξῃ Ald. Baſ. iique ſoli : male.

non exercuit, non in eo tantum læduntur, ſed et in malignitatis atque odii crimen incurrunt.

XII. Id quoque cavebis, ne multa neu frequenter quæras : eſt enim hoc ejus qui quodammodo interim ſe oſtentet. Alium autem proponentem audire placide, ſtudioſi eſt et communicantis rationem diſcendi cum aliis : niſi ſit, qui privatim obturbet et urgeat, affectus inhibitionis, aut morbus levamenti egens. Nimirum enim, ut aiebat Heraclitus, *non conducit occultare inſcitiam :* ſed in medium proferenda eſt, eique facienda medicina. Quod ſi ira aliqua, aut ſuperſtitio, aut diſſenſio cum domeſticis vehemens, aut ab amore profecta furioſa cupiditas,

Numquam movendas commovens mentis fides,

animum conturbet ; non debes reprehenſionis vitandæ ſtudio alia differendi argumenta quærere ; ſed in diſputationibus de his ipſis audire, et cœtu dimiſſo, privatim ac-

Digitized by Google

προσιόντας αὐτοὺς καὶ προσανακρίνοντας. Ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον, ὥσπερ οἱ πολλοὶ χαίρουσι τοῖς φιλοσόφοις περὶ ἄλλων διαλεγομένοις, καὶ θαυμάζουσιν· ἐὰν δὲ τοὺς ἄλλους ἐάσας ὁ φιλόσοφος, αὐτοῖς ἐκείνοις ἰδίᾳ παῤῥησιάζηται περὶ τῶν διαφερόντων, καὶ ὑπομιμνήσκῃ, δυσχεραίνουσι καὶ περίεργον νομίζουσιν· ὅλως γάρ,
F ὥσπερ τῶν τραγῳδῶν ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τῶν φιλοσόφων ἐν ταῖς σχολαῖς οἴονται δεῖν ἀκούειν, ἐν δὲ τοῖς ἔξω πράγμασιν οὐδὲν αὐτοὺς ἑαυτῶν διαφέρειν ἡγοῦνται· πρὸς μὲν τοὺς σοφιστὰς εἰκότως τοῦτο πεπονθότες· ἀναστάντες γὰρ ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ ἀποθέμενοι τὰ βιβλία, καὶ τὰς εἰσαγωγάς, ἐν τοῖς ἀληθινοῖς τοῦ βίου μέρεσι, μικροὶ καὶ ὑπὸ χεῖρα φαίνονται τοῖς πολλοῖς· περὶ δὲ τῶν ὄντως φιλοσόφων ἀγνοοῦντες, ὅτι καὶ σπουδὴ καὶ παιδιά, καὶ νεῦμα, καὶ μειδίαμα καὶ σκυθρωπασμὸς αὐτῶν, μάλιστα δ' ὁ πρὸς ἕκαστον ἰδίᾳ τρεπόμενος λόγος, ἔχει τινὰ
44 καρπὸν ὠφέλιμον τοῖς ὑπομένειν καὶ προσέχειν ἐθισθεῖσι.

F. 9. νεῦμα] νῆμα Ald. Baſ. item et ſoli, et male.

cedere et rem diſquirere. Contra vulgo in eo peccant quod gaudent et admirantur ubi philoſophi de aliis loquuntur: quibus philoſophus omiſſis, ſi ad ipſos orationem convertat, et libere moneat, quæ moneri ipſorum intereſt, indigne ferunt, et curioſum putant: opinantes ſcilicet philoſophos in ſcholis ita eſſe audiendos ut tragœdi in theatro audiuntur: in rebus extra ſcholam, philoſophos nihilo ipſis eſſe præſtantiores. Quod quidem de ſophiſtis non injuria ſentiunt: qui ubi de ſuggeſto deſcenderunt, libroſque depoſuerunt, et inſtitutiones ſuas: in vera vitæ ratione, humiles et vulgo ſubjecti apparent. Quod autem ad veros attinet philoſophos, ignorant, eorum et feria et jocos, et nutus, et vultum ſive ad ſubridendum compoſitum ſive tetricum, maxime autem verba ad quemlibet ſeorſim directa, habere fructum ſuum iis conducibilem qui ſuſtinere animumque attendere didicerunt.

Digitized by Google

ιγ'. Δεῖται δὲ καὶ τὸ περὶ τοὺς ἐπαίνους καθῆκον εὐλαβείας τινὸς καὶ μετριότητος· ἀλλὰ τὸ μήτε τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ, μήτε τὴν ὑπερβολὴν ἐλευθέριον εἶναι. Βαρὺς μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς, ὁ πρὸς πᾶν ἄτεγκτος καὶ ἀτενὴς τὸ λεγόμενον, οἰήματος ὑπούλου καὶ φιλαυτολογίας ἐναποθέτου μεστός· ὡς ἔχων τι τῶν λεγομένων βέλτιον εἰπεῖν, μήτε ὀφρὺν κατὰ σχῆμα κινῶν, μήτε φωνὴν εὐγνώμονος μάρτυρα φιληκοΐας προϊέμενος, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι καταπλάστῳ καὶ σχηματισμῷ B θηρώμενος δόξαν εὐσταθοῦς καὶ βάθος ἔχοντος ἀνδρός· ὥσπερ χρημάτων, τῶν ἐπαίνων, ὅσον ἄλλῳ μεταδίδωσιν, αὐτοῦ δοκῶν ἀφαιρεῖσθαι. Πολλοὶ γάρ εἰσιν οἱ κακῶς καὶ παρὰ μέλος τὴν Πυθαγόρου φωνὴν ὑπολαμβάνοντες. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐκ φιλοσοφίας ἔφησεν αὐτῷ περιγεγονέναι τὸ μηδὲν θαυμάζειν. Οὗτοι δὲ τὸ μηδένα ἐπαινεῖν, μηδὲ τιμᾶν ἐν τῷ καταφρονεῖν τιθέμενοι, καὶ

B. 4. αὐτοῦ δοκῶν] Steph. Pol. Anon. αὐτῷ δοκῶν At αὐτοῦ δοκεῖν Ald. Baſ. Xyl. C. D. Voſſ. Porro Colleg. Nov. αὐτῷ δοκεῖν. Veſtrum αὐτοῦ δοκῶν A.

XIII. Jam quod ad laudationes attinet, requirit hoc officium verecundiam quamdam et mediocritatem: quando neque exceſſus eo in genere, neque defectus eſt liberalis. Moleſtus eſt enim et importunus auditor, ad totam orationem rigidus et immotus, cæca quædam et ſubocculta opinione, et inſita ſui ſolius approbatione plenus, tanquam aliquid iis quæ dicuntur melius habeat: quum neque ſupercilium pro decoro moveat, neque ullam emittat vocem quæ eum animo æquo audire teſtetur, ſed ſilentio et fictitia gravitate atque habitu, opinionem venetur conſtantis profundique hominis, qui laudem perinde atque pecuniam ſibi ſe auferre putet, quam alteri impertiat. Sunt autem multi, qui male et alieno ſenſu Pythagoræ dictum accipiunt, qui *id ſe e philoſophia lucri abſtuliſſe* dixit, *nihil ut miraretur*. Hi vero, id ipſum, neminem laudare, neque colere, id inquam in deſpicientia poſitum putant, et gravitatem

Digitized by Google

τὸ σεμνὸν ὑπεροψίᾳ διώκουσιν. Ὁ γὰρ φιλόσοφος λόγος τὸ μὲν ἐξ ἀπορίας καὶ ἀγνοίας θαῦμα καὶ θάμ-
C βος ἐξαίρει, γνώσει καὶ ἱστορίᾳ τῆς περὶ ἕκαστον αἰτίας, τὸ δὲ εὔκολον καὶ μέγα καὶ φιλάνθρωπον οὐκ ἀπόλλυσι. Τοῖς γὰρ ἀληθινῶς καὶ βεβαίως ἀγαθοῖς, τιμή τε καλλίστη, τὸ τιμῆσαί τινα τῶν ἀξίων· καὶ κόσμος εὐπρεπέστατος, τὸ ἐπικοσμῆσαι, περιουσίᾳ δόξης καὶ ἀφθονίᾳ γινόμενον. Οἱ δὲ γλίσχροι περὶ τοὺς ἑτέρων ἐπαίνους, ἔπι πένεσθαι καὶ πεινῆν ἐοίκασι τῶν ἰδίων. Ὁ δ' ἐναντίος τύπων αὖ πάλιν, μηδὲν ἐπικρίνων, ἀλλὰ κατὰ ῥῆμα καὶ συλλαβὴν ἐφιστάμενος καὶ κεκραγώς, ἐλαφρός τις ὢν καὶ
D ὀρνεώδης, πολλάκις μὲν οὐδὲ αὐτοῖς ἀρέσκει τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἀεὶ δὲ λυπεῖ τοὺς ἀκροωμένους, ἀνασοβῶν καὶ συνεξανιστὰς παρὰ γνώμην, οἷον ἑλκομένους βίᾳ δι' αἰδῶ καὶ συνεπηχοῦσαι· οὐδὲν δὲ ὠφεληθείς, ἀλλὰ τὸ ταραχώδη καὶ πολυπτόητον αὐτοῦ περὶ τοὺς ἐπαίνους γε-

B. 9. διώκουσιν] Hoc Steph. ex Pol. ſumpſit. Omnes noſtri διώκοντες. Modo μηδὲν ἐπαινεῖν, dat D.
C. 8. μηδὲν ἐπικρίνων] Accepi a Xyl. et D. Vulgo μηδὲ ἐπικρίνων.

ſuperbia conſectantur. Etenim philoſophica ratio, eam quæ ab hæſitatione et ignoratione proficiſcitur admirationem atque ſtuporem eximit, cognitione et enarratione cauſarum ſubjecta: facilitatem interim, magnanimitatem, humanitatemque non delet. Qui enim revera et conſtanter ſunt boni, iis honor eſt pulcherrimus honore dignum aliquem cohoneſtare, ſummumque ornamentum alios ornare: quod abundantia quadam gloriæ et liberalitate poſſunt. Qui vero in aliis laudandis parci ſunt, ſuarum adhuc inopes laudum famelicique videntur. Peccat in alteram partem qui nihil interponit judicii, ſed cuivis voci aut ſyllabæ inſiſtens acclamat, levis quidam homo et avicularum ſimilis: atque is plerunque ne ipſi quidem probatur actori: auditoribus quidem moleſtus ſemper eſt, excitans et impellens eos invitos identidem, ut, quaſi vi, verecundia tracti una adſtrepant: et nullam conſecutus utilitatem, quod plenam tumultus

Digitized by Google

γονέναι τὴν ἀκρόασιν, ἀπέρχεται τῶν τριῶν ἓν φερόμενος· εἴρων γὰρ, ἢ κόλαξ, ἢ περὶ λόγους ἀπειρόκαλος, ἔδοξεν εἶναι. Δίκην μὲν οὖν δικάζοντα, δεῖ μήτε πρὸς ἔχθραν τινὰ, μήτε πρὸς χάριν ἀκούειν, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης πρὸς τὸ δίκαιον· ἐν δὲ ταῖς φιλολόγοις ἀκροάσεσιν, οὔτε νόμος E
οὐδεὶς, οὔτε ὅρκος ἡμᾶς ἀπείργει μὴ μετ' εὐνοίας ἀποδέχεσθαι τὸν διαλεγόμενον. Ἀλλὰ καὶ τὸν Ἑρμῆν ταῖς χάρισιν οἱ παλαιοὶ συγκαθίδρυσαν, ὡς μάλιστα τοῦ λόγου τὸ κεχαρισμένον καὶ προσφιλὲς ἀπαιτοῦντος. Οὐδὲ γὰρ οἷόν τε παντελῶς οὕτως ἐκβόλιμον εἶναι τὸν λέγοντα καὶ διημαρτημένον, ὥστε μήτε νοῦν τινα παρασχεῖν ἄξιον ἐπαίνου, μήτε ἀπομνημόνευσιν ἑτέρων, μήτε αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου καὶ προαίρεσιν, ἀλλὰ μηδὲ λέξιν ἢ διάθεσιν τῶν λεγομένων.

Ὡς ἂν ἰχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν,

E. 5. κεχαρισμένον] Ita unus D. Reliqui omnes συγκεχαρισμένον.
E. 6. οἷόν τε] Hoc dudum a me correctum, reſtitui auctoritate codicum C. D. Vulg. eſt οἴονται.
E. 11. Ὡς ἂν ἰχινόποδας—λευκοΐαν.] Secutus ſum Xylandri editionem quacum conſentit D. ὄνωνιν ἵνα φύονται Steph. Voſſ. Venet. ὁδὸν ἵνα φύονται A. C.

effecerit laudationibus ſuis, concionem, diſcedit cum uno ex his tribus titulo, ut aut deriſor videatur fuiſſe, aut adulator, aut doctrinæ ac decori imperitus. Porro qui in judicio ſedet, is et odio et benevolentia vacuus, audire debet integro animo quid juſtum ſit: in iis autem auditionibus quæ de literis ſunt, neque lege ulla neque jurejurando impedimur quo minus benevole audiamus differentem. Quin et Mercurium veteres eodem in fano cum Gratiis collocarunt, ſignificantes orationem maxime flagitare benignas et amicas aures. Nunquam enim putabant, eum qui diceret, adeo abjectum, aut in tantis tenebris erroris et inſcientiæ eſſe, qui neque ſententiam ullam, aut ſuam, aut alienæ commemorationem, nec argumentum denique ipſum inſtitutumque orationis, ſed neque dictionem, aut collocationem orationis laude dignam haberet.

Inter echinopodas, quin aſperam et inter ononis

F Φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων.

Ὅπου γὰρ ἐμέτου τινὲς ἐγκώμια καὶ πυρετοῦ, καὶ νὴ Δία χύτρας, ἐπιδεικνύμενοι, πιθανότητος οὐκ ἀμοιροῦσιν· ἧπου λόγος ὑπ' ἀνδρὸς ἄλλως γέ πως δοκοῦντος, ἢ καλουμένου, φιλοσόφου περαινόμενος, οὐκ ἂν ὅλως ἀναπνοήν τινα καὶ καιρὸν ἀκροαταῖς εὐμενέσι καὶ φιλανθρώποις παράσχοι πρὸς ἔπαινον; Οἱ γοῦν ἐν ὥρᾳ πάντες, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἁμηγέπη δάκνουσι τὸν ἐρωτικόν· καὶ λευκοὺς μὲν, θεῶν παῖδας ἀνακαλῶν, μέλανας
45 δὲ, ἀνδρικοὺς, καὶ τὸν γρυπὸν, βασιλικὸν, καὶ τὸν σιμὸν, ἐπίχαριν, τὸν δὲ ὠχρὸν ὑποκοριζόμενος μελίχρουν, ἀσπάζεται καὶ ἀγαπᾷ· δεινὸς γὰρ ἐστιν ὁ ἔρως, ὥσπερ ὁ κιττὸς, αὑτὸν ἐκ πάσης ἀναδῆσαι προφάσεως. Πολὺ δὴ μᾶλλον ὁ φιλήκοος καὶ φιλόλογος, ἀεί τινος αἰτίας εὑρετικὸς ἔσται, δι' ἣν οὐκ ἀπὸ τρόπου τῶν λεγόντων ἕκαστον ἐπαινῶν φανεῖται. Καὶ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν Λυσίου

F. 2. ἐμέτου τινὲς] Sic D. et Vulcob. Vulgo ἐμέτου τινός.
F. 7. παράσχοι] Recepi ex uno D Conſentit fere Bongarſ. παρέχοι. Reliqui omnes παρασχεῖν. Forte adhuc quid ſubeſt vitii: et legendum περαινόμενος ὅλος *integra*, ſeu, *tota*, *oratio recitata*.

Interdum florent mollia leucoia.

Quando enim, vomitus, febris, atque adeo ollæ laudationibus, publice declamatis ſua non deeſt approbatio: virine, alioqui philoſophi vel nomen vel exiſtimationem gerentis oratio, omnino nullam reſpirationem nec laudandi tempus, benignis atque humanis auditoribus præbebit? *Formoſi omnes*, ut ait Plato, *quodam quique modo amatorium hominem movent*; quippe albos vocat, *deorum filios*; nigros, *viriles*; adunco naſo præditos, *regios*; ſimos, *amabiles*: pallidos, *mellei coloris*, per blanditias ſpecioſe appellans, amplectitur atque diligit: nam amor, hederæ inſtar, valet ſe quavis arrepta anſa applicare. Multo igitur magis, audiendi doctrinarumque ſtudioſus ſubinde aliquam repererit cauſam, cur non abs re quemvis dicentem videatur laudare. Nam et Plato quum

Digitized by Google

λόγον οὔτε κατὰ τὴν εὕρεσιν ἐπαινῶν, καὶ τῆς ἀταξίας αἰτιώμενος, ὅμως αὐτοῦ τὴν ἀπαγγελίαν ἐπαινεῖ, καὶ ὅτι τῶν ὀνομάτων σαφῶς καὶ στρογγύλως ἕκαστον ἀποτετόρνευται. Μέμψαιτο δ' ἄν τις Ἀρχιλόχου μὲν τὴν ὑπόθεσιν, B
Παρμενίδου δὲ τὴν στιχοποιΐαν, Φωκυλίδου δὲ τὴν εὐτέλειαν, Εὐριπίδου δὲ τὴν λαλιὰν, Σοφοκλέους δὲ τὴν ἀνωμαλίαν· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τῶν ῥητόρων ἐστὶν ὁ μὲν οὐκ ἔχων ἦθος, ὁ δὲ πρὸς πάθος ἀργὸς, ὁ δ' οὐδενὸς χαρίτων· ἕκαστος γε μὴν ἐπαινεῖται κατὰ τὸ ἴδιον τῆς δυνάμεως, ᾧ κινεῖν καὶ ἄγειν πέφυκεν. Ὥστε καὶ τοῖς ἀκούουσιν εὐπορίαν εἶναι καὶ ἀφθονίαν τοῦ φιλοφρονεῖσθαι τοὺς λέγοντας. Ἐνίοις γὰρ ἐξαρκεῖ, κἂν μὴ διὰ φωνῆς ἐπιμαρτυρῶμεν, ὄμματος πρᾳότητα, καὶ γαλήνην προσώπου καὶ διάθεσιν εὐμενῆ καὶ ἄλυπον ἐμπαρέχειν. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἤδη καὶ πρὸς τοὺς ὅλως ἀποτυγχάνοντας, ὥσπερ ἐγκύκλια καὶ κοινὰ πάσης ἀκροάσεώς ἐστι, C

A. 9. αὐτοῦ τὴν ἀπαγγελίαν] αὐτοῦ omnes præter Ald. Baſ. qui αὐτῆς habent. Ἀπαγγελίαν ſumpſi ex A. C. D. Voſſ. Vulc. Xyl. Vulgo ἐπαγγελίαν Ald. Baſ. Steph. et reliqui.

Lyſiæ orationis neque inventionem laudaret, et diſpoſitionem conturbatam culparet: eloquutionem tamen laudavit, et quod ſingula vocabula perſpicue eſſent, ac rotunde tornata. Ac reprehendere poſſit ſane aliquis Archilochi argumentum, Parmenidis verſificationem, Phocylidis tenuitatem, Euripidis loquacitatem, Sophoclis inæqualitatem: quo pacto et ex oratoribus alius placidis animi motionibus caret, alius ad concitandos graviter animos nil habet virium, alium gratiæ deſtituunt: quivis tamen ob peculiarem quam habet vim movendi et ducendi laudatur. Quo fit ut auditoribus copia ſuppeditet materiæ unde dicenti gratulentur. Quibuſdam enim ſatis eſt, etiamſi voce non teſtemur approbationem, ſi oculum ſaltem placidum, tranquillumque vultum, noſque ad benevolentiam, non ad triſtitiam conformatos exhibeamus. Hæc enim jam uſurpari etiam, ubi quis plane infeliciter dicit, vulgo receptum eſt, inque omni auditione

καθέδρα τέ τις ἄτυφος καὶ ἀκλινὴς ἐν ὀρθῷ σχήματι, καὶ πρόσβλεψις αὐτοῦ τῷ λέγοντι, καὶ τάξις ἐνεργοῦς προσοχῆς, καὶ προσώπου κατάστασις καθαρὰ καὶ ἀνέμφατος, οὐχ ὕβρεως οὐδὲ δυσκολίας μόνον, ἀλλὰ καὶ φροντίδων ἄλλων καὶ ἀσχολιῶν. Ὡς ἐν ἔργῳ δὲ παντὶ, τὸ μὲν καλὸν ἐκ πολλῶν οἷον ἀριθμῶν εἰς ἕνα καιρὸν ἡκόντων, ἀπὸ συμμετρίας τινὸς καὶ ἁρμονίας ἐπιτελεῖται· τὸ δ' αἰσχρὸν, ἐξ ἑνὸς τοῦ τυχόντος ἐλλείποντος, ἢ προσόντος ἀτόπως, εὐθὺς ἑτοίμην ἔχει τὴν γένεσιν· ὥσπερ
D ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκροάσεως, οὐ μόνον βαρύτης ἐπισκυνίου, καὶ ἀηδία προσώπου, καὶ βλέμμα ῥεμβῶδες, καὶ περίκλασις σώματος, καὶ μηρῶν ἐπάλλαξις ἀπρεπὴς, ἀλλὰ καὶ νεῦμα, καὶ ψιθυρισμὸς πρὸς ἕτερον, καὶ μειδίαμα, χάσμαι τε ὑπνώδεις, καὶ κατήφεια, καὶ πᾶν εἴ τι τούτοις ἔοικεν, ὑπεύθυνόν ἐστι, καὶ δεῖται πολλῆς εὐλαβείας.

C. 2. καθέδρα τέ τις] Auſus ſum ſine libris, flagitante ſenſu, dare τέ, pro vulgato δέ. Mox pro ἄτυφος habent ἄθρυπτος Xyl. pro var. lect. C. D. Ven. Coll. Nov. Pol. Jannot. Vulc.

C. 6. ἐν ἔργῳ δὲ παντὶ] Recepi δὲ ex uno D. loco vulgati γε. Amiotus ὡς accepit pro γάρ. Xylander, proximum ὥσπερ vertens *ſic*, οὕτως corrigere voluiſſe videtur. Alterutrum fieri debet; licet vel ſic aliquid ad ſententiæ integritatem requiratur.

adhiberi: ſeſſio non ſuperba, et ſine flexu, recta forma, et oculi in ipſum dicentem converſi, ac ſeriæ attentionis vultuſque quieta conſtitutio, et quæ non modo nullum contemptus aut indignationis, ſed neque aliarum curarum aut occupationum animi indicium habeat, eodem faciunt. Quemadmodum in quacunque re id quod pulchrum eſt, ex multis numero diverſis et ad unum temporis articulum convenientibus, quadam concinnitate et concentu perficitur: quum turpitudo ſtatim exiſtat, vel una aliqua etiam levicula re deficiente, aut abſurde poſita: ſic etiam in ipſa auditione non modo gravitas ſupercilii, et vultus parum jucundus, oculi vagi, corporis circumactio, indecora femorum inter ſe permutatio: ſed et nutus, et ſuſurrus ad alterum, et ſubriſio, et ſomnolentæ oſcitationes, ac demiſſio vultus, et quidquid tale eſt, in vitio ponitur, eſtque accurate cavendum.

Digitized by Google

ιδʹ. Οἱ δὲ τοῦ μὲν λέγοντος οἴονταί τι ἔργον εἶναι, τοῦ δὲ ἀκούοντος, οὐδέν· ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ἀξιοῦσιν ἥκειν πεφροντικότα καὶ παρεσκευασμένον, αὐτοὶ δὲ ἄσκεπτοι καὶ ἀφρόντιδες τῶν καθηκόντων ἐμβαλόντες, καθέζονται καθάπερ ἀτεχνῶς ἐπὶ δεῖπνον ἥκοντες, εὖ παθεῖν πονουμένων ἑτέρων. Καί τοι καὶ συνδείπνου τι χαρίεντος ἔργον E ἐστὶ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἀκροατοῦ. Κοινωνὸς γάρ ἐστι τοῦ λόγου καὶ συνεργὸς τοῦ λέγοντος· καὶ οὐ τὰ μὲν ἐκείνου πλημμελήματα πικρῶς ἐξετάζειν ὀφείλει, κατὰ ῥῆμα καὶ πρᾶγμα προσάγων τὴν εὐθύνην· αὐτὸς δὲ ἀνεύθυνος ἀσχημονεῖν καὶ πολλὰ σολοικίζειν περὶ τὴν ἀκρόασιν. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ σφαιρίζειν τῷ βαλόντι δεῖ συγκινούμενον εὐρύθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον· οὕτως ἐπὶ τῶν λόγων ἐστί τις εὐρυθμία καὶ περὶ τὸν λέγοντα καὶ περὶ τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἑκάτερος τὸ προσῆκον αὐτῷ φυλάττῃ. F

ιεʹ. Δεῖ δὲ μηδὲ ταῖς φωναῖς τῶν ἐπαίνων ὡς ἔτυχε χρῆσθαι. Καὶ γὰρ Ἐπικούρου ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων ἐπιστολίοις,

XIV. Sunt interim qui partes omnes, dicentis eſſe putent, auditoris nullas: atque illum volunt venire meditatum atque paratum: ipſi meditationis curarumque vacui, et non ductis ſui officii rationibus, in auditorium ſe conjiciunt, ſedentque veluti ad cœnam ſi veniſſent, aliorum labore partam voluptatem percepturi. Atqui et conviva ſcitus ſuum habet officium, et multo magis auditor. Particeps eſt enim orationis, et dicentis adjutor: neque debet ejus peccata ſevere examinare, dictionem actionemque ubique ſub cenſuram vocando: ipſe impune in auditione turpiter ſe gerere et multa peccare. Sed quemadmodum in pilæ ludo qui excipit, jacienti ſe motibus corporis concinne ſolet accommodare: ita inter dicentem quoque et auditorem, ſi uterque officium ſuum tueatur, quædam eſt concinnitas.

XV. Porro in laudando non eſt temere quibuſvis utendum vocibus. Nam id Epicuri quoque dictum, putidum eſt, quum de amicorum

Digitized by Google

Κροτοθορύβους γίνεσθαι περὶ αὐτῶν λέγων, ἀηδὴς ἐστιν. Οἱ δὲ τὰς ξένας φωνὰς τοῖς ἀκροατηρίοις νῦν ἐπεισάγοντες, ἤτοι καὶ Θείως, καὶ Θεοφορήτως, καὶ Ἀπροσίτως ἐπιλέγοντες, ὡς οὐκ ἔτι τοῦ Καλῶς καὶ τοῦ Σοφῶς καὶ τοῦ Ἀληθῶς ἐξαρκοῦντος, οἷς οἱ περὶ Πλάτωνα καὶ Σωκράτην καὶ Ὑπερίδην ἐχρῶντο σημείοις τῶν ἐπαίνων, ὑπερασχημονοῦσι, καὶ διαβάλλουσι τοὺς λέγοντας, ὡς
46 ὑπερηφάνων τινῶν καὶ περιττῶν δεομένους ἐπαίνων. Σφόδρα δὲ ἀηδεῖς εἰσι καὶ οἱ μεθ' ὅρκου τοῖς λέγουσιν, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ, τὰς μαρτυρίας ἀποδιδόντες. Οὐχ ἧττον δὲ τούτων, οἱ περὶ τὰς ποιότητας ἀστοχοῦντες, ὅταν φιλοσόφῳ μὲν ἐπιφωνῶσι Δριμέως, γέροντι δὲ, Εὐφυῶς ἢ Ἀνθηρῶς, τὰς τῶν παιζόντων καὶ πανηγυριζόντων ἐν ταῖς σχολαστικαῖς μελέταις φωνὰς ἐπὶ τοὺς φιλοσόφους μετακομίζοντες, καὶ λόγῳ σωφρονοῦντι προσφέροντες
B ἔπαινον ἑταιρικὸν, ὥσπερ ἀθλητῇ κρίνων ἢ ῥόδων στέφανον, οὐ δάφνης οὐδὲ κοτίνου περιτιθέντες. Εὐριπίδης μὲν οὖν ὁ ποιητὴς,

F. 9. Ὑπερίδην] Non dubito quin Plutarchus ſcripſerit Εὐριπίδην.

epiſtolis, *tumultus plauſuum ab ipſis excitari* ſcribit. Et qui nunc inuſitatas in auditoria introducunt voces, dum acclamant *Divinitus*, *Divino inſtinctu*, *Præclarius quam ut æquari ab ullo poſſit*: (quaſi vero ea non ſufficiant quibus Plato, Socrates et Hyperides uſi ſunt laudum indiciis, *Recte*, *Sapienter*, *Vere*) ii ſupra modum indecenter agunt, dicenteſque traducunt, quaſi hi ſuperbia impulſi nimias laudes affectarent. Vehementer etiam moleſti ſunt qui jurejurando adhibito, veluti in foro, teſtimonia dicentibus perhibent. Neque his minus ii qui perſonarum decorum non obſervant, dum philoſopho acclamant, *Acriter*, ſeni, *Ingenioſe* aut *Floride*: voces ludentium laſcivientiumque in ſcholaſticis declamationibus ad philoſophos transferentes, orationique ſeriæ amatoriam laudem accommodantes, perinde ac ſi quis athletæ ſertum liliorum roſarumve, non lauri aut oleaſtri coronam, imponeret. Euripides ſane poeta, quum qui-

Digitized by Google

ὡς ὑπολέγοντος αὐτοῦ τοῖς χορευταῖς ᾠδήν τινα πεποιημένην ἐφ' ἁρμονίας, εἰς ἐγέλασεν, Εἰ μή τις, ἔφη, ἦς ἀναίσθητος καὶ ἀπαθὴς, οὐκ ἂν ἐγέλας ἐμοῦ μιξολυδιστὶ ᾄδοντος. Ἀνὴρ δ' ἂν οἶμαι φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς, ἀκροατοῦ διακεχυμένου τρυφὴν ἐκκόψειεν εἰπών, Σύ μοι δοκεῖς ἀνόητος εἶναι καὶ ἀνάγωγος· οὐ γὰρ ἂν ἐμοῦ διδάσκοντος, ἢ νουθετοῦντος, ἢ διαλεγομένου περὶ θεῶν, ἢ πολιτείας, ἢ ἀρχῆς, ἐτερέτιζες καὶ προσωρχοῦ τοῖς λόγοις. Ὅρα γὰρ ἀληθῶς οἷόν ἐστι, φιλοσόφου λέγοντος ἀπορεῖν τοὺς ἔξωθεν, ὑπὸ τῶν ἔνδον βοώντων καὶ ἀλα- C
λαζόντων, πότερον αὐλοῦντος, ἢ κιθαρίζοντος, ἢ ὀρχουμένου τινὸς ὁ ἔπαινός ἐστι.

ιϛ'. Καὶ μὴν τῶν γε νουθεσιῶν καὶ τῶν ἐπιπλήξεων οὔτε ἀναλγήτως, οὔτε ἀνάνδρως ἀκουστέον. Οἵ τε γὰρ εὐκόλως καὶ ὀλιγώρως τὸ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων φέροντες, ὥστε γελᾷν ἐλεγχόμενοι, καὶ τοὺς ἐλέγ-

B. 5. ἀπαθὴς] Haud ſcio an verum ſit ἀμαθὴς; quod habent C. D. Vulcob.
C. 6. ἀκούειν ὑπὸ] Dedi ex D. Voſſ. Ald. Baſ. Xyl. At Jannot. et Rodolph. habent ἀκούειν καὶ ὑπὸ: quod Stephanus ſecutus eſt.

dam riſiſſet dictante ipſo choricis perſonis carmen quoddam ad harmoniam compoſitum: *Niſi*, inquit, *ſtupidus eſſes indoctuſque homo, non utique riſiſſes me mixolydie cantante.* Et vir nimirum philoſophus ac civilis, auditoris in lætitiam effuſi luxuriam his verbis compeſceret: Tu mihi demens quidam homo videris, diſciplinæque expers: alioqui me docente, aut verbis caſtigante, aut diſſerente de deo, vel de republica, vel de magiſtratu, non cantillaſſes ad orationem hujuſmodi nec ſaltaſſes. Ac mihi ſerio conſidera quid rei ſit, philoſopho diſſerente eos qui foris ſunt, propter auditorum vociferationem et fremitum, dubitare tibicenne aliquis an citharœdus, an vero ſaltans laudetur.

XVI. Cæterum admonitiones et objurgationes non ſunt ſine doloris ſenſu, neque effœminate etiam audiendæ. Qui enim facile et neglectim ferunt ſe maledictis philoſophorum peti, ita ut reprehenſi rideant, laudentque reprehen-

Digitized by Google

χοντας ἐπαινεῖν, ὥσπερ οἱ παράσιτοι τοὺς τρέφοντας, ὅταν ὑπ᾽ αὐτῶν λοιδορῶνται, παντάπασιν ἰταμοὶ καὶ θρασεῖς ὄντες, οὐ καλὴν, οὐδ᾽ ἀληθῆ διδόασιν ἀπόδειξιν ἀνδρείας, τὴν ἀναισχυντίαν. Σκῶμμα μὲν γὰρ ἀνύβριστον ἐν παιδιᾷ τινι μετ᾽ εὐτραπελίας ἀφειμένον, ἐνεγκεῖν ἀλύ-
D πως καὶ ἱλαρῶς, οὐκ ἀγεννὲς οὐδ᾽ ἀπαίδευτον, ἀλλ᾽ ἐλευθέριον πάνυ καὶ Λακωνικόν ἐστιν· ἐπαφῆς δὲ καὶ νουθεσίας πρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθους ὥσπερ φαρμάκῳ δάκνοντι λόγῳ χρωμένης ἐλέγχοντι, μὴ συνεσταλμένον ἀκούειν, μηδ᾽ ἱδρῶτος καὶ ἰλίγγου μεστὸν, αἰσχύνῃ φλεγόμενον τὴν ψυχὴν, ἀλλ᾽ ἄτρεπτον καὶ σεσηρότα καὶ καταφρονούμενον, ἀνελευθέρου τινὸς δεινῶς καὶ ἀπαθοῦς πρὸς τὸ αἰδεῖσθαι, νέου διὰ συνήθειαν ἁμαρτημάτων καὶ συνέχειαν, ὥσπερ ἐν σκληρᾷ σαρκὶ καὶ τυλώδει τῇ ψυχῇ μώλωπα μὴ λαμβάνοντος. Τούτων δὲ τοιούτων ὄντων, οἱ τὴν ἐναν-
E τίαν διάθεσιν ἔχοντες νέοι, κἂν ἅπαξ κακῶς ποτε ἀκούσωσι, φεύγοντες ἀνεπιστρεπτὶ καὶ δραπετεύοντες ἐκ φιλο-

ſores, quo modo paraſiti eos a quibus aluntur laudant ſi ab iis convicio impetuntur: ii plane protervi et audaces, impudentiam, neque bonum, neque verum fortitudinis argumentum oſtentant. Salſe enim in ſe jactum aliquod dictum, citra tamen injuriam, cum facetia, ferre ſine dolore et hilare, non eſt indignum ingenuo et diſciplinam experto, ſed omnino liberale ac Laconicum. Verum ubi caſtigatio vitæ corrigendæ gratia ſuſcepta ſermone utitur acriter arguente, tanquam medicamento mordente: ibi audire, nihilo demiſſiorem, neque animo pudore accenſo vertigine corripi et ſudore perfundi, ſed immotum cavillari, diductiſque in riſum labiis reſiſtere, ac diſſimulare omnem dolorem, plane illiberalis eſt ſignum adoleſcentis, et a verecundia alieni: ob conſuetudinem peccandi continentem, animo ejus, ſicut in dura fit et calloſa carne, vibicem non admittente. Diverſo autem modo ſunt affecti qui quum ſemel male audiverunt, fugiunt ita ut nunquam retro ſe

σοφίας, καλὴν ἀρχὴν πρὸς τὸ σωθῆναι, τὸ αἰδεῖσθαι παρὰ τῆς φύσεως ἔχοντες, ἀπολλύουσι διὰ τρυφὴν καὶ μαλακίαν, οὐκ ἐγκαρτεροῦντες τοῖς ἐλέγχοις, οὐδὲ τὰς ἐπανορθώσεις δεχόμενοι γεννικῶς, ἀλλ' ἐπὶ τὰς προσηνεῖς καὶ ἁπαλὰς ἀποστρέφοντες ὁμιλίας τὰ ὦτα, κολάκων τινῶν ἢ σοφιστῶν, ἀνωφελεῖς καὶ ἀνοήτους, ἡδείας δὲ φωνὰς καταδόντων. Ὥσπερ οὖν ὁ μετὰ τὴν τομὴν φεύγων τὸν ἰατρὸν, καὶ τὸν ἐπίδεσμον μὴ προσιέμενος, τὸ μὲν ἀλγεινὸν ἀνεδέξατο, τὸ δ' ὠφέλιμον οὐχ ὑπέμεινε F
τῆς θεραπείας· οὕτως ὁ τῷ χαράξαντι καὶ τρώσαντι λόγῳ τὴν ἀβελτηρίαν ἀπουλῶσαι καὶ καταστῆσαι μὴ παρασχὼν, ἀπῆλθε δηχθεὶς καὶ ἀλγήσας ἐκ φιλοσοφίας, ὠφεληθεὶς δὲ μηδέν. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς Εὐριπίδης φησὶ, τὸ Τηλέφου τραῦμα,

Πριστοῖσι λόγχης θέλγεται ῥινήμασιν,

ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ φιλοσοφίας ἐμφυόμενον εὐφυέσι νέοις 47
δηγμὸν αὐτὸς ὁ τρώσας λόγος ἰᾶται. Διὸ δεῖ πάσχειν

convertant, omninoque philoſophiam transfugæ relinquunt: ii quum a natura habeant verecundiam, bonum ad ſalutem parandam principium, perdunt illud dum ob luxum et mollitiem non tolerant reprehenſiones, neque fortiter correctiones ſuſtinent, ſed ad blandas atque delicatas auditiones ſe avertunt, ubi adulatores aliqui aut ſophiſtæ vocibus dulcibus quidem, ſed utilitatis omnis vacuis demulceant. Sicut ergo qui poſt ſectionem fugit medicum, neque ligari factum vulnus ſinit, eam is medici operis partem quæ dolorem affert pertulit, eam quæ ſanat aſpernatus: ita qui orationem qua ſtultitia ipſius lancinata ac ſauciata fuit, non patitur etiam perſanare ulcus et ad cicatricem perducere, is morſus et dolore affectus, nullo percepto commodo, a philoſophia recedit. Non enim ſolum Telephi vulnus, ut eſt apud Euripidem,

Ramenta lima dempta cuſpidi ſovent:

ſed etiam morſum bonæ indolis adoleſcentibus a philoſophia inflictum eadem quæ ſauciavit ſanat oratio. Itaque

Digitized by Google

μέν τι καὶ δάκνεσθαι, μὴ συντρίβεσθαι δὲ, μηδὲ ἀθυμεῖν τὸν ἐλεγχόμενον, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν τελετῇ κατηργμένης αὐτῷ φιλοσοφίας, τοὺς πρώτους καθαρμοὺς καὶ θορύβους ἀναφερόμενον, ἐλπίζειν τι γλυκὺ καὶ λαμπρὸν ἐκ τῆς παρούσης ἀδημονίας καὶ ταραχῆς. Καὶ γὰρ ἂν ἀδίκως ἡ ἐπιτίμησις γίνεσθαι δοκῇ, καλὸν ἀνασχέσθαι καὶ διακαρτερῆσαι λέγοντος· παυσαμένῳ δὲ αὐτὸν ἐντυχεῖν ἀπολογούμενον, καὶ δεόμενον τὴν παῤῥησίαν ἐκείνην
B καὶ τὸν τόνον, ᾧ νῦν κέχρηται πρὸς αὐτὸν, εἴς τι τῶν ἀληθῶς ἁμαρτανομένων φυλάττειν.

ιζ'. Ἔτι τοίνυν ὥσπερ ἐν γράμμασι καὶ περὶ λύραν καὶ παλαίστραν αἱ πρὸς τὰς μαθήσεις ἀρχαὶ πολὺν ἔχουσι θόρυβον καὶ πόνον καὶ ἀσάφειαν, εἶτα προϊόντι κατὰ μικρὸν ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους συνήθεια πολλὴ καὶ γνῶσις ἐγγενο-

A. 4. κατηργμένης] Ita recte Stephanus: et conſentiunt ſcripti noſtri. At καθηργμένης Ald. Baſ. Xyl. Colleg. Nov. Alii aliter variant.

B. 4. αἱ πρὸς τὰς μαθήσεις ἀρχαὶ] Sic Steph. Leonic. Jannot. Schott. Anon. C. a ſecunda manu, et Exempl. Turn. non diſſentientibus A. Ven. Colleg. Nov. At, αἱ πρὸς τὰς μαθήσεις πολὺν, omiſſo ἀρχαὶ, Ald. Baſ. Voſſ. Porro αἱ πρῶται μαθήσεις πολὺν, item ſine ἀρχαὶ, C. a prima manu, D. Xyl. Jun. Pol. Jannot. Turn. Vulc. Denique Exemplum Turn. habet et vulgatam et duas alias lectiones: πρωμαθήσεις· οἶμαι· ἢ πρῶται μαθήσεις.

affici quidem debet et morderi, non conteri autem, neque animo concidere, qui reprehenditur, ſicque ſtatuat, ſe philoſophiæ tanquam myſteriis quibuſdam magnis initiatum, primas luſtrationes ac tumultus ubi pertulerit, ſpem habere jucundi ſplendidique fructus præſentem moleſtiam et conturbationem ſequuturi. Sic etiam ubi videbitur immerito increpatus, recte aget ſuſtinendo, et ad finem uſque patienter audiendo: fine facto, compellabit hominem ſui purgandi cauſa, precabiturque ut libertatem reprehendendi iſtam atque vehementiam qua adverſus ſe nunc fuit uſus, ad arguendum aliquod vere peccatum reſervet.

XVII. Præterea ſicut in literis, lyra, palæſtra, ea quæ initio diſcenda ſunt multum habent tumultus, laboris ac obſcuritatis: inde paulatim factis progreſſibus conſuetudo tanquam cum hominibus, et notitia plenior parta, omnia

Digitized by Google

μένη, πάντα φίλα καὶ χειροήθη καὶ ῥᾴδια, λέγειν τε καὶ πράττειν παρέσχεν· οὕτω δὴ καὶ φιλοσοφίας ἐχούσης τι καὶ γλίσχρον ἀμέλει καὶ ἀσύνηθες ἐν, τοῖς πρώτοις ὀνόμασι καὶ πράγμασιν, οὐ δεῖ φοβηθέντας τὰς ἀρχὰς ψοφοδεῶς καὶ ἀτόλμως ἐγκαταλιπεῖν· ἀλλὰ πειρώμενον ἑκάστου καὶ προσλιπαροῦντα, καὶ γλιχόμενον τοῦ πρόσω, τὴν πᾶν τὸ καλὸν ἡδὺ ποιοῦσαν, C ἀναμένειν συνήθειαν. Ἥξει γὰρ οὐ διὰ μακροῦ, πολὺ φῶς ἐπιφέρουσα τῇ μαθήσει, καὶ δεινοὺς ἔρωτας ἐνδιδοῦσα πρὸς τὴν ἀρετήν· ὧν ἄνευ, πάνυ τλήμονος ἀνδρὸς ἐστὶν ἢ δειλοῦ, τὸν ἄλλον ὑπομένειν βίον, ἐκπεσόντα δι' ἀνανδρίαν φιλοσοφίας. Ἴσως μὲν οὖν ἔχει τι καὶ τὰ πράγματα τοῖς ἀπείροις καὶ νέοις ἐν ἀρχῇ δυσκατανόητον· οὐ μὴν ἀλλὰ τῆς πλείστης περιπίπτουσιν ἀσαφείας καὶ ἀγνοίας δι' αὑτούς, ἀπ' ἐναντίων φύσεων ταυτὸν ἁμαρτάνοντες. Οἱ μὲν γὰρ αἰσχύνῃ τινὶ καὶ φειδοῖ τοῦ λέγοντος ὀκνοῦντες ἀνέρεσθαι καὶ βεβαιώσασθαι τὸν λόγον, D

amica, manſueta et faciliora dictu actuque reddit: ita quum philoſophia quoque in primis vocibus atque rebus habeat omnino quippiam jejunum et inſolens, non convenit quenquam ipſis initiis perterritum (quod plane fuerit hominis ad quemvis extimeſcentis ſtrepitum atque inaudacis) rem totam deſerere: ſed conantem ſingula, operamque impendentem, et progreſſibus intentum, expectare conſuetudinem, quæ omnia bona reddere valet jucunda. Ea enim non multo poſt tempore aderit, magnam adferens diſciplinæ lucem, et acres amores inſerens virtutis: ſine quibus plane ærumnoſi eſt aut meticuloſi hominis reliquam poſſe perferre vitam, ubi ob mollitiem quis philoſophia excidit. Neque abnuerim prorſus res ipſas habere quippiam quod imperiti et juvenes initio perſpicere vix, aut ne vix quidem poſſint: ſed tamen in maximam obſcuritatis partem ipſi ſua culpa incurrunt, in idem diverſis ingeniis peccatum prolabentes. Quidam enim verecundia quadam dicenti parcunt, veritique interrogare, ac rationem confirmare,

Digitized by Google

ὡς ἔχοντες ἐν νῷ συνεπινεύουσιν· οἱ δ᾽ ὑπὸ φιλοτιμίας ἀώρου καὶ κενῆς πρὸς ἑτέρους ἁμίλλης, ὀξύτητα καὶ δύναμιν εὐμαθείας ἐπιδεικνύμενοι, πρὶν ἢ λαβεῖν, ἔχειν ὁμολογοῦντες, οὐ λαμβάνουσιν. Εἶτα συμβαίνει τοῖς μὲν αἰδήμοσι καὶ σιωπηλοῖς ἐκείνοις, ὅταν ἀπέλθωσι, λυπεῖν αὐτοὺς καὶ ἀπορεῖσθαι, καὶ τέλος αὖθις ὑπ᾽ ἀνάγκης ἐλαυνομένους, σὺν αἰσχύνῃ μείζονι τοῖς εἰποῦσιν ἐνοχλεῖν, ἀναπυνθανομένους, καὶ μεταθέοντας· τοῖς δὲ φιλοτίμοις καὶ θρασέσιν ἀεὶ περιστέλλειν καὶ ἀποκρύπτειν συνοικοῦσαν τὴν ἀμαθίαν.

E ιη´. Πᾶσαν οὖν ἀπωσάμενοι τὴν τοιαύτην βλακείαν καὶ ἀλαζονείαν, πρὸς τὸ μαθεῖν καὶ περιλαβεῖν τῇ διανοίᾳ τὸ χρησίμως λεγόμενον ὄντες, ὑπομένωμεν τοὺς τῶν εὐφυῶν δοκούντων γέλωτας· ὥσπερ ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ Ξενοκράτης, βραδύτεροι δοκοῦντες εἶναι τῶν συσχολαστῶν, οὐκ ἀπεδίδρασκον ἐκ τοῦ μανθάνειν, οὐδ᾽ ἀπέκαμνον, ἀλλὰ φθάνοντες εἰς ἑαυτοὺς ἔπαιζον, ἀγγείοις

quaſi re percepta, annuunt: alii intempeſtiva ambitione et inani cum aliis certandi ſtudio, ut acumen ingenii ac facultatem diſcendi oſtentent, priuſquam acceperint, habere ſe profitentes, nihil percipiunt. Ita uſu venit verecundis quidem iſtis ac taciturnis, ut digreſſi in mœrore ſint ac dubitationibus, coganturque tandem neceſſitate impulſi, majore cum pudore dicentes interpellare, et quæſtiones revocare, et abruptum curſum iterare: ambitioſis autem illis atquè audaculis, ut ſuam inſcitiam ſemper occultent atque tegant.

XVIII. Repudiata itaque omni id generis ſtoliditate atque arrogantia, in id incumbamus ut diſcamus animoque comprehendamus quidquid utiliter dicitur, patiamurque nos rideri ab his qui ſibi ingenioſi videntur: ſicut fecerunt Cleanthes et Xenocrates, qui quum viderentur tardiores eſſe quam qui una ſcholam frequentabant reliqui, non refugerunt a diſcendo, neque animos deſponderunt, ſed ultro in ſeipſos dicteria jecerunt,

Digitized by Google

τε βραχυστόμοις, καὶ πινακίσι χαλκοῖς ἀπεικάζοντες, ὡς μόλις μὲν παραδεχόμενοι τοὺς λόγους, ἀσφαλῶς δὲ καὶ βεβαίως τηροῦντες. Οὐ γὰρ μόνον, ὥς φησι Φωκυλίδης,

Πόλλ' ἀπατηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν·

ἀλλὰ καὶ γελασθῆναι δεῖ πολλὰ, καὶ ἀδοξῆσαι, καὶ B
σκώμματα καὶ βωμολοχίας ἀναδεξάμενον, ὤσασθαι παντὶ τῷ θυμῷ καὶ καταθλῆσαι τὴν ἀμαθίαν. Οὐ μὴν οὐδὲ τῆς πρὸς τοὐναντίον ἁμαρτίας ἀμελητέον, ἣν ἁμαρτάνουσιν οἱ μὲν ὑπὸ νωθείας, ἀηδεῖς καὶ κοπώδεις
ὄντες· οὐ γὰρ ἐθέλουσι γενόμενοι καθ' αὑτοὺς πράγ- 48
ματα ἔχειν, ἀλλὰ παρέχουσι τῷ λέγοντι, πολλάκις ἐκπυνθανόμενοι περὶ τῶν αὐτῶν· ὥσπερ ἀπτῆνες νεοσσοί, κεχηνότες ἀεὶ πρὸς ἀλλότριον στόμα, καὶ πᾶν ἕτοιμον ἤδη καὶ διαπεπονημένον ὑπ' ἄλλων ἐκλαμβάνειν ἐθέλοντες. Ἕτεροι δὲ, προσοχῆς καὶ δριμύτητος ἐν οὐ δέοντι θηρώμενοι δόξαν, ἀποκναίουσι λαλιᾷ καὶ περιεργίᾳ

vaſis anguſti orificii, et æreis tabulis ſe ſimiles dicentes, ut qui ægre doctrinam perciperent, perceptam firmiter conſtanterque retinerent. Non enim duntaxat, quod apud Phocylidem eſt,

Qui vult eſſe probus, falli hunc per-ſæpe neceſſe eſt:

ſed et derideri oportet ſæpe, et ignominiam ferre et falſe dicta, et ſcurriles inſectationes. Omni denique robore animi adverſus inſcitiam niti, eamque dejicere oportet. Sed et illud vitandum eſt in quo in diverſas alii partes peccant. Sunt enim qui ob ignaviam ſuam moleſti ſint doctoribus atque importuni: qui quum nolint ſeorſim ipſi laborem diſcendo impendere, ſæpenumero eadem de re interrogando negotium faceſſunt doctori: inſtar implumium pullorum ſemper ad alienum os hiantes, cupienteſque omnia ſibi jam ante ab aliis præparata et elaborata tradi. Alii attentionis et acuminis gloriam non ſuo aucupantes loco, garrulitate et curioſitate magiſtros ob-

Digitized by Google

τοὺς λέγοντας, ἀεί τι προσδιαποροῦντες τῶν οὐκ ἀναγκαίων, καὶ ζητοῦντες ἀποδείξεις τῶν οὐ δεομένων· οὕτως

— ὁδὸς βραχεῖα γίνεται μακρὰ,

B ὥς φησι Σοφοκλῆς, οὐκ αὐτοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις. Ἀντιλαμβανόμενοι γὰρ ἑκάστοτε κεναῖς καὶ περιτταῖς ἐρωτήσεσι τοῦ διδάσκοντος, ὥσπερ ἐν συνοδίᾳ, τὸ ἐνδελεχὲς ἐμποδίζουσι τῆς μαθήσεως, ἐπιστάσεις καὶ διατριβὰς λαμβανούσης. Οὗτοι μὲν οὖν, κατὰ τὸν Ἱερώνυμον, ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ γλίσχροι σκύλακες τὰ δέρματα δάκνοντες οἴκοι, καὶ τὰ τίλματα τίλλοντες, τῶν θηρίων αὐτῶν οὐχ ἅπτονται. Τοὺς δ' ἀργοὺς ἐκείνους παρακαλῶμεν, ὅταν τὰ κεφάλαια τῇ νοήσει περιλάβωσιν, αὐτοὺς δι' αὐτῶν τὰ λοιπὰ συντιθέναι, καὶ τῇ μνήμῃ χειραγωγεῖν τὴν εὕρεσιν, καὶ τὸν ἀλλότριον λόγον
C οἷον ἀρχὴν καὶ σπέρμα λαβόντας, ἐκτρέφειν καὶ αὔξειν. Οὐ γὰρ, ὡς ἀγγεῖον, ὁ νοῦς ἀποπληρώσεως, ἀλλ' ὑπεκ-

B. 6. γλίσχροι] Sic omnes libri. Tamen legendum puto λιχνοί, *guloſi*.

tundunt, ſemper aliquid non neceſſarium in diſputationem trahentes, demonſtrationeſque rerum nihil ad inſtitutum facientium quærentes: hoc pacto,

Via brevis ut ſit, longa ſit tamen mora,

ut Sophocles ait, non ipſis tantum, ſed et aliis. Nam identidem vanis et ſupervacaneis interrogationibus magiſtrum occupantes, veluti in faciundo itinere, diſciplinæ continuationem impediunt, mora et inſtitionibus illis interceptæ. Atque hi quidem, ut Hieronymus ſentit, ſimiles ſunt ignavorum ac timidorum canum, qui quum domi pelles mordeant, ac villos vellant, ipſas feras non tangunt. Segnes autem illos hortor, ut quum capita rerum animo complexi fuerint, ipſi ſuo marte reliqua apponant, memoriaque inventionem quaſi manu ducant, et orationem alterius veluti initium ac ſemen accipientes, enutriant atque augeant. Non enim ut vas, ita mens quoque impleri opus habet: ſed fomitem tan-

Digitized by Google

καύματος μόνον, ὥσπερ ὕλη, δεῖται, ὁρμὴν ἐμποιοῦντος εὑρετικὴν, καὶ ὄρεξιν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. Ὥσπερ οὖν εἴτις ἐκ γειτόνων πυρὸς δεόμενος, εἶτα πολὺ καὶ λαμπρὸν εὑρὼν αὐτοῦ καταμένοι διὰ τέλους θαλπόμενος· οὕτως εἴ τις ἥκων λόγου μεταλαβεῖν πρὸς ἄλλου, οὐκ οἴεται δεῖν φῶς οἰκεῖον ἐξάπτειν καὶ νοῦν ἴδιον, ἀλλὰ χαίρων τῇ ἀκροάσει, κάθηται θελγόμενος, οἷον ἔρευθος ἕλκει καὶ γάνωμα, τὴν δόξαν ἀπὸ τῶν λόγων, τὸν δὲ ἐντὸς εὐρῶτα D
τῆς ψυχῆς καὶ ζόφον οὐκ ἐκτεθέρμακεν, οὐδὲ ἐξέωκε διὰ φιλοσοφίας. Εἰ δεῖ τινος οὖν πρὸς ἀκρόασιν ἑτέρου παραγγέλματος, δεῖ καὶ τοῦ νῦν εἰρημένου μνημονεύοντας, ἀσκεῖν ἅμα τῇ μαθήσει τὴν εὕρεσιν· ἵνα μὴ σοφιστικὴν ἕξιν μηδὲ ἱστορικὴν, ἀλλ᾽ ἐνδιάθετον καὶ φιλόσοφον λαμβάνωμεν, ἀρχὴν τοῦ καλῶς βιῶναι, τὸ καλῶς ἀκοῦσαι νομίζοντες.

tum et alimentum (ſicut materia incendenda) requirit qua incitetur ad inveniendum, et ad veritatis indagationem feratur. Sicut ergo fatuus ſit qui a vicino ignem petens, invento ibi ſplendido foco ſemper adſideat et ſe calefaciat: ita ſi quis ad alium accedens diſcendi cauſa, non exiſtimet ſuum ſe peculiare ſibi lumen debere accendere in ſua mente, ſed gaudeat auditione eaque ſe oblectans magiſtro ſemper adſideat: is ruborem quidem nitoremque opinionis quendam audiendo ſibi parat, ſed internam animi æruginem flammis non excoxerit, neque caliginem luce philoſophiæ diſpulerit. Si igitur alio præcepto uſus eſt ad rectam audiendi rationem, oportet certe nos hujus quod modo expoſui, memores, ſimul cum diſcendo inveniendi exercere facultatem; ut quum ſtatuerimus principium recte vivendi eſſe recte audire, habitum nobis non ſophiſticæ oſtentationis aut nudæ cognitionis, ſed animo impreſſum philoſophicumque paremus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΕ ΤΟΝ ΚΟΛΑΚΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΕ ΤΟΝ ΚΟΛΑΚΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ.

PLUTARCHI

QUOMODO

ADULATOR AB AMICO INTERNOSCATUR.

α'. Τῼ σφόδρα φιλεῖν ἑαυτὸν, ὦ Ἀντίοχε φιλόπαππε, φάσκοντι, συγγνώμην μὲν ἅπαντας ὁ Πλάτων διδόναι φησί· κακίαν δὲ σὺν πολλαῖς ἄλλαις ἐγγίνεσθαι μεγίστην, ὑφ' ἧς οὐκ ἔστιν αὐτοῦ κριτὴν δίκαιον οὐδὲ ἀδέκαστον εἶναι· τυφλοῦται γὰρ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ἂν μή τις μαθὼν ἐθισθῇ τὰ καλὰ

l. 7. Τῷ σφόδρα φιλεῖν—φάσκοντι συγγνώμην] Si ad Platonis exemplum Leg. V. p. 606. D, redigendus hic locus; nec Plutarchus eum memoriter referens immutavit, aut aliter in ſuo libro expreſſum habuit; videatur legendum, Τῷ σφόδρα φιλεῖν ἑαυτὸν, ὦ A. φιλόπαππε, σφισὶ συγγνώμην &c.

I. APUD Platonem eſt, Antioche Philopappe, veniam omnes dare ei, qui ſui ſeſe maximo teneri amore profiteatur: verum præter alia hoc ſummum ex amore tali vitium in animo hominis exiſtere, quod juſtus ſui ipſius incorruptuſque eſſe judex nequit: cæcus enim eſt rei amatæ cognitor qui amat; niſi quis adſueverit pulchra potius

Digitized by Google

τιμᾶν καὶ διώκειν μᾶλλον ἢ τὰ συγγενῆ καὶ οἰκεῖα. Τοῦτο τῷ κόλακι πολλὴν μεταξὺ τῆς φιλίας εὐρυχωρίαν δίδωσιν, ὁρμητήριον ἐφ' ἡμᾶς εὐφυὲς ἔχοντι τὴν φιλαυτίαν, δι' ἣν αὐτὸς αὑτοῦ κόλαξ ἕκαστος ὢν πρῶτος καὶ μέγιστος, οὐ χαλεπῶς προσίεται τὸν ἔξωθεν, ὃν οἴεται καὶ βού- 49
λεται μάρτυν ἅμα αὑτῷ καὶ βεβαιωτὴν προσγινόμενον. Ὁ γὰρ λοιδορούμενος φιλοκόλαξ, σφόδρα φίλαυτός ἐστι, καὶ δι' εὔνοιαν ἑαυτῷ πάντα μὲν ὑπάρχειν βουλόμενος, πάντα δὲ οἰόμενος· ὧν ἡ μὲν βούλησις, οὐκ ἄτοπος, ἡ δὲ οἴησις, ἐπισφαλὴς καὶ δεομένη πολλῆς εὐλαβείας. Εἰ δὲ θεῖον ἡ ἀλήθεια, καὶ πάντων μὲν ἀγαθῶν θεοῖς, πάντων δὲ ἀνθρώποις ἀρχὴ κατὰ Πλάτωνα, κινδυνεύει θεοῖς ἐχθρὸς ὁ κόλαξ εἶναι, τῷ δὲ Πυθίῳ διαφερόντως. Ἀντιτάττεται γὰρ ἀεὶ πρὸς B
τὸ, Γνῶθι σαυτὸν, ἀπάτην ἑκάστῳ πρὸς ἑαυτὸν ἐμποιῶν, καὶ ἄγνοιαν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν

B. 3. ἑαυτοῦ καὶ] ἑαυτῷ Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. E. Moſq. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. Vulgatam Steph. ſumpſit a T. V. B.

in pretio habere ac ſectari, quam cognata et domeſtica. Hoc vitium Adulatori ſub ſpecie Amici ſeſe ingerendi magnam aperit feneſtram, opportuna adverſum nos arce utenti, noſtro amore noſtri: qui amor facit, ut quiſque ſui ipſius Adulator cum ſit primus atque maximus, non difficulter admittat externum, quem putat ac vult eſſe ſibi atque accedere teſtem adſtipulatoremque. Cui enim objicitur quod Adulatoribus delectetur, is ſeipſum valde amat, atque ob benevolentiam omnia ſibi et vult et putat adeſſe ea, quæ velle quidem habere non eſt abſurdum, opinari autem ſe ea habere, periculoſum eſt, multamque requirit cautionem. Quod ſi veritas res eſt, ut ait Plato, divina, omniumque bonorum et diis et hominibus principium, apparet diis inimicum eſſe Adulatorem, Pythio præ cæteris Apollini: impugnat enim ſemper hanc vocem, *Noſce teipſum*, animum uniuſcujuſque decipiens, ignorationemque ingenerans bonorum ac malorum quæ ei adſunt, propter quam neceſſe

ἀγαθῶν καὶ κακῶν, τὰ μὲν ἐλλιπῆ καὶ ἀτελῆ, τὰ δ' ὅλως ἀνεπανόρθωτα ποιῶν.

β'. Εἰ μὲν οὖν, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων κακῶν, ὁ κόλαξ ἥπτετο μόνον, ἢ μάλιστα τῶν ἀγεννῶν καὶ φαύλων, οὐκ ἂν ἦν οὕτως δεινὸν οὐδὲ δυσφύλακτον. Ἐπεὶ δὲ ὥσπερ οἱ θρῖπες ἐμφύονται μάλιστα τοῖς ἁπαλοῖς καὶ γλυκέσι ξύλοις, οὕτω τὰ φιλότιμα τῶν ἠθῶν καὶ χρηστὰ καὶ ἐπιεικῆ τὸν κόλακα δέχεται καὶ τρέφει προσ-
C φυόμενον· ἔτι δ' ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης τὴν ἱπποτροφίαν φησὶν,

Οὐ λακύθῳ ὀπαδεῖν, ἀλλ' ἀρούραισι πυροφόροις,

οὕτω τὴν κολακείαν ὁρῶμεν οὐ πένησιν, οὐδὲ ἀδόξοις, οὐδὲ ἀδυνάτοις ἀκολουθοῦσαν, ἀλλ' οἴκων τε καὶ πραγμάτων μεγάλων ὀλίσθημα καὶ νόσημα γινομένην, πολλάκις δὲ καὶ βασιλείας καὶ ἡγεμονίας ἀνατρέπουσαν· οὐ

B. 4. ἀγαθῶν καὶ κακῶν, τὰ μὲν ἐλλιπῆ] Vulgo ἀγαθῶν καὶ κακῶν, τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, τὰ μὲν ἐλλειπῆ. Primo emblema delevimus cum A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. 2. T. V. B. Deinde pro ἐλλειπῆ dedimus ἐλλιπῆ cum A. C. D. E. Moſc. 1. 2. quod item eſt in Pariſienſi Græco-Latina 1624.

C. 3. λακύθῳ] Ζακύνθῳ. Vulcob. Schott. Collat. Muret. Forte, rectius.

C. 7. οὐ μικρὸν ἔργον ἐστὶν] διὸ οὐ μικρὸν ἔργον ἐστὶν Steph. ex Pol. Jannot. Coll. Muret. Delevi διὸ cum Ald. Baſ. Xyl. A. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Colleg. Nov. et correctionem in Verſione expreſſi. Eſt enim apo-

eſt et bona, manca imperfectaque, et mala, prorſus inemendata relinqui.

II. Quod ſi, ut pleræque aliæ ſolent res malæ, Adulator aut ſolos, aut præcipue, adoriretur ignobiles atque viles homines; non ita periculoſa eſſet ea res neque adeo difficilis evitatu. Nunc quandoquidem, ut teredines lignis innaſcuntur potiſſimum teneris atque dulcibus, ita fere generoſa ingenia, et frugi atque placida adulatorem recipiunt aluntque adhæreſcentem: atque, ut Simonides ait, *equos alendi ſtudium non lecythum comitari, ſed agros frugiferos:* ita videmus Adulatores non pauperibus ſe adjungere, aut ingloriis et plebeiis, ſed magnarum familiarum rerumque amplarum ruinam hanc morbumque eſſe, qui ſæpe etiam regna imperiaque ſubvertat;

Digitized by Google

μικρὸν ἔργον ἐστὶν, οὐδὲ φαύλης δεόμενον προνοίας, ἡ περὶ αὐτῆς ἐπίσκεψις· ὡς ἂν μάλιστα περίφωρος οὖσα, μὴ βλάπτοι μηδὲ διαβάλλοι τὴν φιλίαν. Οἱ μὲν γὰρ φθεῖρες ἀπίασιν ἀπὸ τῶν τελευτώντων, καὶ ἀπολείπουσι τὰ σώματα σβεννυμένου τοῦ αἵματος ἐξ οὗ τρέφονται· D τοὺς δὲ κόλακας οὐδ' ὅλως ἰδεῖν ἐστι πράγμασι ξηροῖς καὶ κατεψυγμένοις προσιόντας· ἀλλὰ ταῖς δόξαις καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἐπιτίθενται καὶ αὔξονται, ταχὺ δ' ἐν ταῖς μεταβολαῖς ἀποῤῥέουσιν. Ἀλλὰ τὴν τότε πεῖραν οὐ δεῖ περιμένειν ἀνωφελῆ, μᾶλλον δὲ βλαβερὰν καὶ οὐκ ἀκίνδυνον οὖσαν. Χαλεπὴ γὰρ ἐν καιρῷ δεομένῳ φίλων, ἡ τῶν μὴ φίλων αἴσθησις, ἀντικαταλλαγὴν οὐκ ἔχουσα χρηστοῦ καὶ βεβαίου πρὸς ἀβέβαιον καὶ κίβδηλον. Ἀλλ' ὥσπερ νόμισμα δεῖ τὸν φίλον ἔχειν πρὸ τῆς χρείας δεδοκιμασμένον, μὴ ὑπὸ τῆς χρείας ἐλεγχόμενον. Οὐ E γὰρ δεῖ βλαβέντας αἰσθέσθαι, ἀλλ' ὅπως μὴ βλαβῶμεν,

doſis, relata ad antecedens Ἐπεὶ δέ. Vulc. διὰ δὴ ταῦτα. Harl. 2. διὰ δὲ ταῦτα. C. οὐ μικρὸν γὰρ ἔργον ἐςίν.

C. 9. περίφωρος] Recepi ex A. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. T. V. Vulgo περίφορος.

idcirco non parvum eſt negotium, neque providentia indigens exigua, ita adulationem conſiderare, ne, cum adeo ſit agilis, amicitiam lædat aut criminibus obnoxiam reddat. Etenim pediculi morientes deſerunt, abeuntque ab eorum corporibus, exſtincto quo alebantur ſanguine: ſed nunquam omnino videbis Adulatores eo ſe conferre, ubi res ſunt acciſæ et homines frigent: ubi gloria eſt et potentia, eo advolant, ibique augentur, et mutante fortuna celeriter defluunt. Non eſt autem res ad illud uſque experimentum trahenda, quod inutile ſit, adeoque damnoſum, neque periculo careat. Durum eſt enim in eo temporis articulo quo Amicorum indigeas, ſentire non eſſe Amicos, qui putabantur, quando res non ſinit inconſtantem et fictitium conſtante ac probo permutare. Sed ſicut nummum, ita Amicum oportet habere ante quam uſus poſtulet, probatum, non ipſo uſu reprehenſum. Neque damno accepto ſentire debemus, ſed

Digitized by Google

ἐμπειρίαν λαβεῖν καὶ κατανόησιν τοῦ κόλακος. Εἰ δὲ μή, ταὐτὸ πεισόμεθα τοῖς αἰσθανομένοις τῷ προγεγεῦσθαι τῶν θανασίμων φαρμάκων, εἰς τὴν κρίσιν ἀπολλύντες ἑαυτοὺς καὶ διαφθείροντες. Οὔτε γὰρ δὴ τούτους ἐπαινοῦμεν, οὔτε ὅσοι τὸν φίλον εἰς τὸ καλὸν τιθέμενοι καὶ ὠφέλιμον, οἴονται τοὺς κεχαρισμένως ὁμιλοῦντας, εὐθὺς ἔχειν ἐπαυτοφώρῳ κόλακας εἰλημμένους. Οὐδὲ γὰρ ἀηδὴς ὁ φίλος, οὐδ' ἄκρατος, οὐδὲ τῷ πικρῷ σεμνὸν ἡ
F φιλία καὶ αὐστηρῷ· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ καλὸν καὶ τὸ σεμνὸν αὐτῆς ἡδὺ καὶ ποθούμενόν ἐστι· παρὰ δ' αὐτῇ

— χάριτές τε καὶ ἵμερος οἰκί' ἔθεντο·

καὶ οὐ δυστυχοῦντι μόνον

Εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ,

κατ' Εὐριπίδην· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τοῖς ἀγαθοῖς ἡδονὴν ἐπιφέρουσα καὶ χάριν, ἢ τῶν κακῶν ἀφαιροῦσα τὰς λύπας καὶ τὰς ἀπορίας παρέπεται. Καὶ καθάπερ ὁ Εὔηνος εἶπε, τῶν ἡδυσμάτων τὸ πῦρ εἶναι κράτιστον, οὕτως

peritiam cognoſcendi Adulatoris habere, ne lædamur. Alioquin idem nobis uſu veniet quod iis qui guſtato demum veneno ſentiunt id eſſe lethale, judiciumque ipſis hoc ſuo conſtat exitio. Nam neque hos probamus, neque eos qui Amicitiam honeſtate atque utilitate metientes, putant Adulatores ipſo facto ſe deprehendiſſe eos, qui blande ac gratioſe converſantur. Non enim inſuavis eſſe debet Amicus aut injucundus, neque gravitas Amicitiæ morum acerbitate conſtat: ſed ipſa illa ejus pulchritudo atque gravitas, ſuavis eſt ac deſiderabilis,

Quam juxta Charites, ſedes poſuitque Cupido:

neque ſoli ei qui eſt in calamitate,

Faciem intueri dulce hominis eſt benevoli,

ſicut ille apud Euripidem ait: ſed vitam comitatur Amicitia non minus voluptatem rebus lætis adjiciens ac gratiam, quam adverſis dolores difficultateſque adimens. Atque, ut Evenus dixit, *omnium condimentorum optimum eſſe ignem:*

Digitized by Google

τῷ βίῳ μίξας τὴν φιλίαν ὁ Θεὸς, ἅπαντα φαιδρὰ καὶ γλυκέα καὶ προσηνῆ, ταύτης παρούσης καὶ συναπολαυούσης, ἐποίησεν. Ἐπεὶ πῶς ἂν ὁ κόλαξ ὑπεδύετο ταῖς ἡδοναῖς, εἰ τὴν φιλίαν ἑώρα τὸ ἡδὺ μηδαμοῦ προσιεμένην, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. Ἀλλ' ὥσπερ τὰ ψευδόχρυσα καὶ τὰ κίβδηλα τῶν σκευῶν, τὴν λαμπρότητα τοῦ χρυσοῦ καὶ τὸ γάνωμα μιμεῖται μόνον, οὕτως ἔοικεν ὁ κόλαξ τοῦ φίλου τὸ ἡδὺ καὶ κεχαρισμένον ἐκμιμούμενος, ἀεὶ παρέχειν ἱλαρὸν καὶ ἀνθηρὸν, καὶ πρὸς μηδὲν ἀντι- B
βαίνοντα μηδ' ὑπεναντιούμενον ἑαυτόν. Ὅθεν οὐδὲ τοὺς ἐπαινοῦντας, εὐθὺς ὡς κολακεύοντας, ἁπλῶς ὑφορατέον. Ἔπαινος γὰρ οὐχ ἧττον ἐν καιρῷ ψόγου φιλίᾳ προσήκει. Μᾶλλον δὲ τὸ μὲν δύσκολον ὅλως καὶ μεμψίμοιρον, ἄφιλον καὶ ἀνομίλητον· τῆς δ' ἀφθόνως καὶ προθύμως τὸν ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἀποδιδούσης ἔπαινον

A. 3. προσηνῆ] Stephanus ex Turnebiano dedit. Bonum item προσφιλῆ et a pluribus firmatum libris Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Venet. Voſſ. Harl. 1. Colleg. Nov.

A. 7. σκευῶν] Stephanus ſumpſit ex Jannot. Pol. Schott. Anon. Eſt item in margine codicum A. et Venet. Abeſt a plurimis, Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. E. Venet. Harl. 1. Moſc. 1. 2.

ita Deus Amicitiam vitæ admiſcens, omnia læta, dulcia, ac grata ut eſſent, Amico præſente unaque fruente, fecit. Et vero, qui voluptatum ſpecie obrepere vellet Adulator, ſi noſſet Amicitiam nihil jucundi uſquam admittere? Sed ſicut vaſa quæ aurum mentiuntur et adulterina ſunt, fulgorem tantum auri atque nitorem imitantur; ſic Adulator ſuavitatem venuſtatemque Amici imitans, ſemper hilarem ſe ac renidentem præbet, nunquam reſiſtens, nunquam repugnans. Itaque non ſtatim debemus Adulationis ſuſpectos habere quicunque laudant. Non minus enim ſuo tempore laus Amicum quam objurgatio decet. Quinimo moroſitas ac ad quævis reprehendendum proclivitas, ab Amicitia eſt et conſuetudine res aliena. Quæ autem benevolentia liberaliter atque alacriter laudem laude dignis

Digitized by Google

εὐνοίας, καὶ τὸ νουθετοῦν αὖθις καὶ παῤῥησιαζόμενον ἐλαφρῶς καὶ ἀλύπως ὑπομένουσι, πιστεύοντες καὶ ἀγαπῶντες ὡς ἀναγκαίως ψέγοντα τὸν ἡδέως ἐπαινοῦντα.

γʹ. Χαλεπὸν οὖν, φαίη τις ἄν, ἐστὶ διακρῖναι τὸν
C κόλακα καὶ τὸν φίλον, εἰ μήτε ἡδονῇ μήτε ἐπαίνῳ διαφέρουσι· καὶ γὰρ ἐν ὑπουργίαις καὶ διακονίαις, πολλάκις ἰδεῖν ἐστι τὴν φιλίαν ὑπὸ τῆς κολακείας παρατρεχομένην. Τί δὲ οὐ μέλλει, φήσομεν; ἂν τὸν ἀληθινὸν κόλακα καὶ μετὰ δεινότητος καὶ τέχνης ἁπτόμενον τοῦ πράγματος διώκωμεν, ἀλλὰ μή, καθάπερ οἱ πολλοί, τοὺς αὐτοληκύθους τούτους λεγομένους καὶ τραπεζέας, καὶ μετὰ τὸ κατὰ χεῖρας ὕδωρ ἀκουομένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν, ὧν ἐν μιᾷ λοπάδι καὶ κύλικι μετὰ
D βωμολοχίας καὶ βδελυρίας ἡ ἀνελευθερία γίνεται κατάδηλος. Οὐ γὰρ δή που, Μελάνθιον ἔδει τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραίου παράσιτον ἐξελέγχειν, ὃς τοῖς ἐρωτῶσι πῶς Ἀλέξανδρος ἐσφάγη, Διὰ τῆς πλευρᾶς, ἔλεγεν,

tribuit, hujus etiam in reprehendendo libertatem facile et ſine moleſtia perferimus ac probamus, credentes neceſſitate ductum increpare, qui in laudando fuit facilis.

III. Operoſum eſt ergo, dicet aliquis, Adulatorem ab Amico internoſcere, ſi neque voluptatem afferendo, neque laudando differunt; nam et in miniſteriis et in obſequiis videmus ſæpe adulatores amicis eſſe celeriores. Quid ni vero ſit, inquam, difficile? Si quidem agamus de vero Adulatore qui artificioſe et cum quadam calliditate rem gerit; neque cum vulgo eos intelligamus Adulatores, quos *autolecythos* et menſarum vocamus aſſeclas, ut ait ille, ac qui poſt datam manibus aquam audiuntur; quorum ad unicam patinam et ad unum calicem illiberalitas ſcurrilitate et impuritate comitata ſeſe prodit. Non enim, puto, neceſſe erat Melanthium Alexandri Pheræi paraſitum adſentationis convincere: qui interrogantibus quomodo confoſſus eſſet Alexander, reſpondit, *Per la-*

Digitized by Google

εἰς τὴν γαστέρα τὴν ἐμήν· οὐδὲ τοὺς ἀμφὶ πλουσίαν τράπεζαν ἐγκυκλουμένους, οὓς οὔτε πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς εἴργει, μὴ φοιτᾷν ἐπὶ δεῖπνον. Οὐδὲ γὰρ τὰς ἐν Κύπρῳ κολακίδας, ἐπειδὴ διέβησαν εἰς Συρίαν, κλιμακίδας προσαγορευθείσας, ὅτι ταῖς γυναιξὶ τῶν βασιλέων ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰς ἁμάξας δι᾽ αὐτῶν ὑπο- E κατακλινόμεναι παρεῖχον.

δ΄. Τίνα οὖν δεῖ φυλάττεσθαι; τὸν μὴ δοκοῦντα μηδ᾽ ὁμολογοῦντα κολακεύειν· ὃν οὐκ ἔστι λαβεῖν περὶ τοὐπτανεῖον, οὐδὲ ἁλίσκεται σκιὰν καταμετρῶν ἐπὶ δεῖπνον, οὐδ᾽ ἔρριπται μεθυσθεὶς ὅπως ἔτυχεν, ἀλλὰ νήφει τὰ πολλὰ, καὶ πολυπραγμονεῖ, καὶ πράξεων μετέχειν οἴεται δεῖν, καὶ λόγων ἀπορρήτων βούλεται κοινωνὸς εἶναι, καὶ ὅλως τραγικός ἐστιν οὐ σατυρικὸς φιλίας ὑποκριτὴς, οὐδὲ κωμικός. Ὡς γὰρ ὁ Πλάτων φησὶν, ἐσχάτης

D. 7. Οὐδὲ γὰρ τὰς ἐν Κύπρῳ—ὑποκατακλινόμεναι] D. Οὐδὲ ἐν Κύπρῳ, ἐπειδὴ διέβησαν ἐ. Σ. κλ. προσαγορευθέντας, ὅτι. τ. γ. τ. β. ἀ. ἐ. τ. ἁ. δ. αὐ. ὑποκατακλινόμενοι π. Conſentiunt partim libri. Γὰρ abeſt in E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. 2. Colleg. Nov. Mez. Τὰς habet Collat. Muret. Schott. Mez. T. V. B. Προσαγορευθέντας eſt item in Collat. Muret. Schott. Mez. T. B. Ὑποκατακλινόμενοι item in Collat. Muret. Schott. Mez.

tus in ventrem meum : neque eos qui circa opulentam menſam in orbem verſantur, *quos neque ignis arcere, neque æs ferrumve poteſt a petenda cœna*. Neque adulatrices Cyprias, quæ poſtquam in Syriam tranſiverunt, *climacides* (quaſi *ſcalarias* diceres) appellatæ ſunt; quod ſcalarum loco eſſent regum uxoribus, iis ſe ſubmittentes, ut per ipſas hæ vehicula conſcenderent.

IV. Quem igitur oportet cavere? Eum qui neque videtur neque profitetur ſe adulari: quem non deprehendes circa culinam oberrare, aut umbram metiri ut cœnæ tempus exploret, aut ebrium temere jacere: ſed plerunque ſobrius eſt, curioſe agit, et actionum vult eſſe ſocius, arcanorumque particeps: et in ſumma tragicus eſt, non ſatyricus aut comicus, amici perſonæ actor. Sicut enim Plato ait, *extremæ eſſe injuſtitiæ*,

Digitized by Google

ἀδικίας ἐστὶ), δοκεῖν δίκαιον, μὴ ὄντα· καὶ κολακείαν
F ἡγητέον χαλεπὴν τὴν λανθάνουσαν, οὐ τὴν ὁμολογοῦσαν, οὐδὲ τὴν παίζουσαν, ἀλλὰ τὴν σπουδάζουσαν. Αὕτη γὰρ ἀναπίμπλησι καὶ τὴν ἀληθινὴν φιλίαν ἀπιστίας, συνεμπίπτουσαν αὐτῇ πολλάκις, ἂν μὴ προσέχωμεν. Ὁ μὲν οὖν Γωβρύης εἰς σκοτεινὸν οἴκημα τῷ μάγῳ φεύγοντι, συνεισπεσὼν, καὶ γενόμενος ἐν διαπάλαις, ἐπιστάντα καὶ διαποροῦντα τὸν Δαρεῖον, ἐκέλευσεν ὠθεῖν καὶ δι' ἀμφοτέρων. Ἡμεῖς δὲ, εἰ μηδαμῆ μηδαμῶς ἐπαινοῦμεν τὸ Ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, διὰ πολλῶν ὁμοιοτήτων τὸν κόλακα τῷ φίλῳ συμπεπλεγ-
51 μένον ἀποσπάσαι ζητοῦντες, ὀφείλομεν εὖ μάλα φοβεῖσθαι, μή πως ἢ τῷ κακῷ τὸ χρήσιμον συνεκβάλωμεν, ἢ φειδόμενοι τοῦ οἰκείου, τῷ βλάπτοντι περιπέσωμεν. Ὥσπερ γὰρ, οἶμαι, τῶν ἀγρίων σπερμάτων ὅσα καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος παραπλήσιον ἔχοντα τῷ πυρῷ συμμέμικται, χαλεπὴν ἔχει τὴν ἀποκάθαρσιν, ἢ γὰρ οὐ διεκπίπτει τῶν στενοτέρων πόρων, ἢ συνεκ-

juſtum videri, neque eſſe: ita et hæc periculoſa eſt exiſtimanda Adulatio quæ fallit, non quæ aperta eſt, et quæ ſerio, non quæ joco agit. Hæc enim veræ quoque amicitiæ, quæ in eam ſæpe incidit, plurimum fidei derogat, niſi animum advertamus. Gobryas cum mago, quem perſequebatur, in obſcurum delatus conclave ac colluctans, Dario imminenti ac qui magum ſalvo ipſo jugularet non reperienti, dixiſſe fertur, ut vel per utrumque exigeret mucronem. Nos autem, quando minime gentium dictum illud, *Pereat cum inimico amicus*, probamus, Adulatorem multis ſimilitudinibus cum Amico implicatum cupientes avellere, ſummo ſtudio cavere debemus, ne aut cum malo bonum abjiciamus, aut dum utilibus parcimus, in id incidamus quod eſt noxium. Sicut enim agreſtia ſemina quæ tritico permixta ejuſdem atque illud ſunt figuræ ac magnitudinis, difficulter ſecernuntur, aut enim non excidunt per anguſtiora cribri

πίπτει διὰ τῶν ἀραιῶν· οὕτως ἡ κολακεία τῇ φιλίᾳ εἰς πᾶν πάθος καὶ πᾶν κίνημα καὶ χρείαν καὶ συνήθειαν ἑαυτὴν ἀναμιγνῦσα, δυσχώριστός ἐστιν.

ε'. Ὅτι μέντοι γε πάντων ἥδιστόν ἐστιν ἡ φιλία, καὶ οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον εὐφραίνει, διὰ τοῦτο καὶ ὁ κόλαξ B ἡδοναῖς ὑπάγεται καὶ περὶ ἡδονάς ἐστιν. Ὅτι δὲ ἡ χάρις καὶ ἡ χρεία τῇ φιλίᾳ παρέπεται· καθὸ δὴ καὶ λέγεται πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος ἐστι· διὰ τοῦτο ἐμβάλλων ἑαυτὸν εἰς τὰς ὑπουργίας ὁ κόλαξ, ἁμιλλᾶται σπουδαστικὸς ἀεὶ φαίνεσθαι καὶ ἄοκνος καὶ πρόθυμος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μάλιστα φιλίας ἀρχὴν συνέχον καὶ συνιστᾶνον, ὁμοιότης ἐστὶν ἐπιτηδευμάτων καὶ ἠθῶν, καὶ ὅλως τὸ χαίρειν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸ ταυτὰ φεύγειν πρῶτον εἰς ταυτὸ συνάπτει καὶ συνίστησι διὰ τῆς ὁμοιοπαθείας· τοῦτο κατιδὼν ὁ κόλαξ αὑτὸν ὥσπερ ὕλην τινὰ ῥυθμίζει, καὶ σχηματίζει περιαρμόσαι C

B. 9. χαίρειν τοῖς αὐτοῖς] Ita unus D. Vulgo χαίρειν ἔν γε τοῖς αὐτοῖς. Harl. 1. Moſc. 2. χαίρειν ἐν τοῖς αὐτοῖς.

foramina, aut ampliora ſimul cum tritico permeant: ita Adulatio Amicitiæ ſeſe admiſcens ſimilitudine omnis affectus, motus, uſus atque conſuetudinis, difficulter ſecernitur.

V. Enimvero quia omnium rerum ſuaviſſima eſt Amicitia, nihilque plus adfert lætitiæ, ideo Adulator etiam voluptatibus delinit, in iiſque adminiſtrandis verſatur. Et quia gratia uſuſque Amicitiam conſequitur, quam ob rem dicimus, *igne magis et aqua neceſſarium eſſe Amicum*, idcirco Adulator miniſteriis ſeſe ultro offert, conaturque ſummo ſtudio officioſus, impiger, promptuſque videri. Ac quoniam principium Amicitiæ ac conciliatio in ſimilitudine ſtudiorum ac morum maxime conſiſtit, earumdemque omnino rerum appetitio, aut averſatio ob affectuum animi ſimilitudinem primo homines conjungit ac comparat: hoc ſentiens Adulator, ſeipſum veluti materiem quandam componit atque conformat, accommo-

Digitized by Google

καὶ περιπλάσαι ζητῶν, οἷς ἂν ἐπιχειρῇ διὰ μιμή-
σεως, ὑγρὸς ὢν καὶ πιθανὸς μεταβάλλεσθαι ἐπὶ τὰς
ἐξομοιώσεις· ὥς εἰπεῖν,

Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' ἐκεῖνος αὐτὸς εἶ.

Ὁ δὲ πάντων ἐστὶν αὐτοῦ πανουργότατον, αἰσθανόμενος
τὴν παῤῥησίαν καὶ λεγομένην καὶ δοκοῦσαν ἰδίαν τῆς εἶναι
φωνὴν ὥσπερ τινὸς ζώου τῆς φιλίας, τὸ δὲ ἀπαῤῥησίαστον,
ἄφιλον καὶ ἀγεννές, οὐδὲ ταύτην ἀμίμητον ἀπολέλοιπεν·
ἀλλ' ὥσπερ οἱ δεινοὶ τῶν ὀψοποιῶν τοῖς πικροῖς χυμοῖς
καὶ αὐστηροῖς ἡδύσμασι χρῶνται, τῶν γλυκέων ἀφαι-
ροῦντες τὸ πλήσμιον· οὕτως οἱ κόλακες οὐκ ἀληθινὴν
D οὐδ' ὠφέλιμον, ἀλλ' οἷον ἐπιλλώπτουσαν ἐξ ὀφρύος καὶ
γαργαλίζουσαν ἀτεχνῶς παῤῥησίαν προσφέρουσιν. Ἔστι
μὲν οὖν διὰ ταῦτα δυσφώρατος ὁ ἀνήρ, ὥσπερ τῶν
θηρίων ὅσα πεφυκότα τὴν χρόαν τρέπεσθαι, συναφο-
μοιοῦται τοῖς ὑποκειμένοις ὑλήμασι καὶ χωρίοις. Ἐπεὶ

D. 5. ὑλήμασι] Quare hoc in σχήμασι mutaret Steph. nulla erat cauſa; nec enim ſententiæ tam congruit, nec tam multis firmatum eſt libris, quam ὑλήματι quod habent Ald. Baſ. Xyl. A. C. F. E. Mſc. 1. 2. Harl. 1. 2. Venet. Colleg. Nov. Schott. Anon. Nec repudiandum χρώμασι quod unus dat D. Certe alterutrum recipere debui. Σχήμασι reperi in Coll. Muret. et margine Veneti.

dare ſe ac affingere ſtudens imitatione iis quos adoritur, mollis quippe, et facilis ad omnem ſimilitudinem exprimendam immutari; diceres:

Non filius Achillis es, Achilles ipſus es.

Id vero aſtutiſſime agit, quod intelligens libertatem ſermonis et dici et videri Amicitiæ, tanquam animalis alicujus, propriam vocem, ſicut contra diſſimulatio parum ingenua et ab Amicitia aliena habetur: eam quoque libertatem intractatam non relinquit: ſed ſicut periti coqui dulces ſuccos, ne ii ſatietatem gignant, amaris auſteriſque condiunt: ſic et Adulatores non germanam, neque utilem, ſed veluti ſuperciliis adnictantem ac titillantem modo libertatem adhibent. His itaque de cauſis difficulter deprehendi poteſt Adulator, ſicut et animalia ea, quæ colorem mutandi facultate prædita, ſubjectam formam ac locum aſſimulant.

Digitized by Google

δ' ἐκεῖνος ἐξαπατᾷ τε καὶ περικαλύπτεται ταῖς ὁμοιότησιν, ἡμέτερον ἔργον ἐστὶ, ταῖς διαφοραῖς ἀνακαλύπτειν καὶ ἀπογυμνοῦν αὐτὸν, ἀλλοτρίοις χρώμασι καὶ σχήμασιν, ᾗ φησὶν ὁ Πλάτων, χήτει οἰκείων κοσμούμενον.

ϛʹ. Εὐθὺς οὖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς σκοπῶμεν. Ἀρχὴν δὲ φιλίας ἔφαμεν εἶναι τοῖς πλείστοις, τὴν ταυτὰ μὲν ἐπιεικῶς ἀσπαζομένην ἔθη καὶ ἤθη, τοῖς δὲ αὐτοῖς χαίρουσαν ἐπιτηδεύμασι καὶ πράγμασι καὶ διατριβαῖς, E ὁμοιοπαθῆ διάθεσίν τε καὶ φύσιν· ἐφ' οἷς καὶ ταῦτα εἴρηται,

Γέρων γέροντι γλῶσσαν ἡδίστην ἔχει·
Παῖς παιδὶ, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή·
Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
Ληφθεὶς, ἐπῳδός ἐστι τῷ πειρωμένῳ.

Εἰδὼς οὖν ὁ κόλαξ ὅτι τὸ χαίρειν τοῖς ὁμοίοις καὶ τὸ χρῆσθαι καὶ ἀγαπᾶν ἔμφυτόν ἐστι, ταύτῃ πρῶτον ἐπιχειρεῖ πλησιάζειν ἑκάστῳ καὶ παρασκηνοῦν, ὥσπερ ἔν τισι νομαῖς θηρίῳ, τοῖς αὐτοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ διατριβαῖς F

D. 6. ἐξαπατᾷ τε] Sumpſi ex Xyl. A. C. D. E. Moſc. 1. Harl. 1. 2. Jannot. T. V. Mez. Vulgo ἐξαπατᾶται.

Proinde cum ille ſimilitudinibus decipiat, ſub iiſque deliteſcat, noſtri muneris eſt, ut diſcriminibus expoſitis eum detegamus atque denudemus, *alienis coloribus atque figuris*, ut Plato ait, *ob propriorum inopiam, ſubornatum.*

VI. Atque hoc ab ipſo arceſſamus initio. Diximus autem principium Amicitiæ eſſe pleriſque animi indoliſque affectionem ſimilem, qua eoſdem mores, eaſdem conſuetudines amplectimur, iiſdem rebus, ſtudiis, occupationibuſque capi:nur: in quam ſententiam etiam hæc dicta ſunt,

Seni ſenilis lingua jucundiſſima eſt,
Puero puer, mulier mulieri congruit,
Ægrotus ægro: quemque dura ſors gravat,
Caſibus eiſdem exercito belle accinit.

Ergo Adulator ſciens a natura inſitum eſſe ut conſimilibus gaudeamus, utamur, eaque amplectamur, hac primum ad quemlibet accedere et inſinuare ſeſe nititur, veluti in paſcuis animali cuidam ſeſe adjungens, ſenſim iiſdem inſtitutis, earundemque tractatione

Digitized by Google

περὶ ταὐτὰ καὶ σπουδαῖς καὶ διαίταις, ἀτρέμα παραβάλλων καὶ προσαναχρωννύμενος· ἄχρις οὗ λαβὴν παράσχῃ, καὶ ψαύοντι τιθασὸς γένηται καὶ συνήθης, ψέγων μὲν οἷς ἐκεῖνον αἰσθάνεται πράγμασι καὶ βίοις καὶ ἀνθρώποις ἀχθόμενον, ἐπαινέτης δὲ τῶν ἀρεσκόντων οὐ
52 μέτριος, ἀλλ' ὥστε ὑπερβάλλειν σὺν ἐκπλήξει καὶ θαύματι φαινόμενος· βεβαιῶν δὲ τὸ φιλεῖν καὶ μισοῦν, ὡς κρίσει μᾶλλον ἢ πάθει γινόμενον.

ζ. Πῶς οὖν ἐλέγχεται, καὶ τίσιν ἁλίσκεται διαφοραῖς, οὐκ ὢν ὅμοιος οὐδὲ γινόμενος, ἀλλὰ μιμούμενος ὅμοιον; Πρῶτον μὲν ὁρᾶν δεῖ τὴν ὁμαλότητα τῆς προαιρέσεως καὶ τὸ ἐνδελεχές, εἰ χαίρει τε τοῖς αὐτοῖς ἀεί, καὶ ταὐτὰ ἐπαινεῖ, καὶ πρὸς ἓν ἀπευθύνει καὶ καθίστησι παράδειγμα τὸν ἑαυτοῦ βίον, ὥσπερ ἐλευθέρῳ φιλίας ὁμοιοτρόπου καὶ συνηθείας ἐραστῇ προσήκει. Τοιοῦτος

A. 2. φαινόμενος] Malim jungere proximis, ita: θαύματι· φαινόμενος δὲ βεβαιῶν τὸ φιλεῖν &c.

A. 6. ὁμαλότητα] Recepi ex A. C. D. E. marg. F. et Venet. Moſc. 1. Collat. Muret. Schott. Anon. T. V. B. Mez. Vulgo et reliqui ὁμοιότητα.

A. 10. ὁμοιοτρόπου] Haud ſcio an verius ſit ὁμοιοτρόπῳ, quod plures habent, A. C. E. F. D. pro varia lectione. Moſc. 1. 2. Harl. 1. 2. Venet. Voſſ. Collat. Muret. Schott. T. V. B.

rerum, iiſdemque ſtudiis et vivendi eadem ratione ſeſe applicando, conformemque exhibendo: donec tandem is, quem petit, anſam præbeat, palpantique cicurem ſe et tractabilem exhibeat: itaque et vituperat eas res, mores atque homines, quibus illum offendi intelligit, et quæ placere ei ſentit, ea non mediocribus ſed nimiis fert laudibus, ita ut cum ſtupore quodam ſe ea admirari ſimulet, confirmetque ſe judicio magis quam animi ſubito motu alia amare, alia odiſſe.

VII. Quibus ergo differentiis coarguitur, deprehenditurque non ſimilis eſſe aut fieri, ſed ſimilem imitari? Principio videndum eſt ſitne æquabile ac perpetuum ejus inſtitutum, ſemperne iiſdem gaudeat, eademque laudet, vitamque ſuam ad unum dirigat atque exigat exemplar, ſicuti decet ingenuum Amicitiæ iiſdem moribus formatæ, conſuetudiniſque amatorem. Ta-

Digitized by Google

γὰρ ὁ φίλος. Ὁ δὲ κόλαξ ἅτε δὴ μίαν ἑστίαν ἤθους οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτῷ βίον ζητῶν αἱρετὸν, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ πρὸς ἕτερον πλάττων καὶ προσαρμόζων ἑαυτὸν, B οὐχ ἁπλοῦς, οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ παντοδαπός ἐστι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον ἐξ ἄλλου τύπον, ὥσπερ τὸ μεταιρόμενον ὕδωρ, περιῤῥέων ἀεὶ καὶ μετασχηματιζόμενος τοῖς ὑποδεχομένοις. Ὁ μὲν γὰρ πίθηκος, ὡς ἔοικε, μιμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐπιχειρῶν, ἁλίσκεται συγκινούμενος καὶ συνορχούμενος· ὁ δὲ κόλαξ αὐτὸς ἑτέρους ἐπάγεται καὶ παλεύει, μιμούμενος οὐχ ὁμοίως ἅπαντας, ἀλλὰ τῷ μὲν συνορχούμενος καὶ συνᾴδων, τῷ δὲ συμπαλαίων καὶ συγκονιούμενος· θηρατικοῦ δὲ καὶ κυνηγετικοῦ λαβόμενος, μονονοὺ τὰ τῆς Φαίδρας ἀναβοῶν ἕπεται,

B. 3. μεταιρόμενον] Dubito an ſanum ſit: certe hoc ſenſu nove dictum. Melius μεταιωρούμενον in Harl. 2. Vulc. Jun. Vel μετεωρούμενον in margine Voſſ. et Mez. Vel e conjectura μεταρυόμενον, aut μεταχεόμενον.

B. 5. πίθηκος] ὦτος Venet. F. pro varia lectione, ab antiqua manu, item Mez. Sane de Oto ita Plutarch. in libro de Animal. Solertia. p. 961. E. Athenæus IX. p. 390. F. ſequ.

B. 10. συγκονιούμενος] συγκινούμενος Ald. Baſ. Xyl. A. E. Voſſ. Moſc. 2. Colleg. Nov. At D. συγκονιόμενος. Harl. 2, Vulc. Jannot. συγκονιώμενος. Recepta noſtra lectio eſt Stephani, cum quo conſentiunt Pol. Collat. Muret. Schott. Anon. Exempl. Turneb. nec diſſentiunt reliqui ſcripti.

lis enim eſt Amicus. At vero Adulator, qui ſtabilem unam non habeat morum ſedem, nec ſuo, ſed alieno arbitratu quærat vivere, cumque alteri ſeſe affingat atque accommodet, non ſimplex eſt aut unius modi, ſed varius ac multiplex, ex alia in aliam ſubinde formam tranſiens: et velut aqua transfuſa vaſis, ſic ille iis circumfunditur et aſſimulatur, a quibus ſuſcipitur. Et ſimius quidem ut conſtat, dum hominem imitari conatur, una ſe movens et ſaltans capitur: Adulator autem alios allicit, et in retia ſua pertrahit imitando, non eodem omnes modo: cum aliis ſaltat atque cantat, aliis palæſtræ ſe et pulveris ſocium adjungit: quod ſi incidat in ſtudioſum aliquem venationis, tantum non Phædræ iſta inclamans ſectatur,

Digitized by Google

C Πρὸς θεῶν ἔραμαι κυσὶ θωΰξαι
Βαλιαῖς ἐλάφοις ἐγχριπτόμενος·

καὶ οὐδὲν αὐτῷ πρᾶγμα πρὸς τὸ θηρίον, ἀλλ' αὐτὸν ἐκσαγηνεύει καὶ περιβάλλεται τὸν κυνηγόν. Ἂν δὲ θηρεύῃ φιλόλογον καὶ φιλομαθῆ νέον, αὖθις ἐν βιβλίοις ἐστὶ, καὶ πώγων ποδήρης καθεῖται, καὶ τριβωνοφορία τὸ σχῆμα, καὶ ἀδιαφορία, καὶ διὰ στόματος οἵ τε ἀριθμοὶ, καὶ τὰ ὀρθογώνια καὶ τρίγωνα Πλάτωνος. Εἴτε ῥᾴθυμός τις ἐμπέπλωκεν αὖθις καὶ φιλοπότης καὶ πλούσιος,

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς,

D ἔρριπται μὲν ὁ τρίβων, κατακείρεται δ' ὁ πώγων, ὥσπερ ἄκαρπον θέρος, ψυκτῆρες δὲ καὶ φιάλαι καὶ γέλωτες ἐν περιπάτοις, καὶ σκώμματα πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. Ὥσπερ ἐν Συρακούσαις φασὶν, ὁπηνίκα Πλάτων ἀφίκετο, καὶ Διονύσιον ζῆλος ἔσχε περιμανὴς φιλοσοφίας, τὰ βασίλεια κονιορτοῦ γέμειν ὑπὸ πλήθους τῶν γεωμετρούντων· ἐπεὶ δὲ προσέκρουσε Πλάτων, καὶ Διονύσιος ἐκπεσὼν

C. 6. τὸ σχῆμα] τὸ χρῆμα C. D. E. Venet. Harl. 1. 2. T. V. Nec ſpernendum.

C. 9. ἐμπέπτωκεν] ἐμπέπλωκεν C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. 1. 2. Voſſ. Jun. T. V. Eleganter.

Per Deos cupio cane citata
Celeres propius cervas agere.

neque tamen illi quicquam cum feris rei eſt, ipſum irretit et circumcludit venatorem. Quod ſi venetur literis ac diſciplinis deditum adoleſcentem, totus jam in libris eſt, barbam ad pedes uſque demittit, pallium geſtat, rerum nullum diſcrimen, in ore ſunt numeri et rectangula ac triangula Platonis: ſin cum ſocordem aut potatorem divitem nactus,

Tum vero ſapiens pannos deponit Ulyſſes:

abjicitur pallium, tondetur barba velut infrugifera meſſis, cola petuntur, ac pateræ, ridetur in ambulationibus, et dicteria in philoſophantes jaciuntur. Ita ferunt Syracuſis, cum eo veniſſet Plato, ac Dionyſius inſano philoſophiæ ſtudio exarſiſſet, regiam pulveris plenam fuiſſe ob multitudinem geometrica tractantium: poſtquam Plato gratia excidit, Dionyſiuſque philoſophia va-

Digitized by Google

φιλοσοφίας, πάλιν εἰς πότους καὶ γύναια, καὶ τὸ ληρεῖν καὶ ἀκολασταίνειν ἧκε φερόμενος, ἀθρόως ἅπαντας, ὥσπερ ἐν Κίρκης, μεταμορφωθέντας, ἀμουσία καὶ λήθη καὶ εὐήθεια E κατέσχε. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὰ τῶν μεγάλων ἔργα κολάκων, καὶ τὰ τῶν δημαγωγῶν, ὧν ὁ μέγιστος Ἀλκιβιάδης, Ἀθήνησι μὲν σκώπτων καὶ ἱπποτροφῶν, καὶ μετ' εὐτραπελίας ζῶν καὶ χάριτος· ἐν δὲ Λακεδαίμονι κειρόμενος ἐν χρῷ, καὶ τριβωνοφορῶν καὶ ψυχρολουτῶν· ἐν δὲ Θρᾴκῃ, πολεμῶν καὶ πίνων· ἐπεὶ δὲ πρὸς Τισσαφέρνην ἀφίκετο, τρυφῇ καὶ ἁβρότητι καὶ ἀλαζονείᾳ χρώμενος, ἐδημαγώγει καὶ καθωμίλει τῷ συναφομοιοῦν καὶ συνοικειοῦν ἑαυτὸν ἅπασιν. Οὐ μὴν τοιοῦτος Ἐπαμινώνδας, οὐδ' Ἀγησίλαος, ἀλλὰ πλείστοις ὁμιλήσαντες F ἀνθρώποις καὶ πόλεσι καὶ βίοις, τὸ πρέπον ἦθος αὐτοῖς πανταχοῦ, καὶ στολῇ καὶ διαίτῃ, καὶ λόγῳ

E. 1. ἐν Κίρκης] Sumpſi ex Colleg. Nov. et Mez. probatum jam Reiſkio Valckenarioque ad Herod. p. 587. fruſtra monente Toupium corrigentem ἐν Κίρκαις ad Longin. IX. p. 175. Vulgo omnes ἐν Κίρκῃ.

E. 6. ψυχρολουτῶν] Legitimam formam reſtitui ex Ald. Baſ. Xyl. A D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 2. Venet. Quod male cum ψυχρολουτρῶν commutavit Stephanus : quod habet Anonym. et reliqui mei ſcripti.

lere juſſa rurſum ſe vino, nugis, libidinique et intemperantiæ, quaſi præcipitans dedit, confertim univerſos velut in Circes ædibus transformatos, inſcitia, oblivio, fatuitaſque occupavit. Teſtimonio ſunt etiam magnorum facta Adulatorum, et eorum qui populari gratiæ intenti rempublicam geſſerunt; quorum princeps Alcibiades, Athenis dicteria jaciebat, equos alebat, vitamque facetam et gratioſam agebat: ad vivam cutem Spartæ radebatur, palliatus ibat, frigidaque lavabatur: idem in Thracia militabat ac potabat: ubi ad Tiſſaphernem ventum eſt, mollitie et luxu atque arrogantia utebatur: hocque modo omnes demulcebat, eorum ſe moribus ſtudiiſque adſimilans. Talis non fuit Epaminondas, non Ageſilaus: qui tametſi cum plurimis verſati ſunt hominibus, urbibus, moribus, ſuos tamen ubique mores, ſuum veſtitum, ſuam victus rationem, et di-

Digitized by Google

καὶ βίον διεφύλαττον. Οὕτω καὶ Πλάτων ἐν Συρακούσαις οἷος ἐν Ἀκαδημίᾳ, καὶ πρὸς Διονύσιον οἷος πρὸς Δίωνα.

η'. Τὰς δὲ τοῦ κόλακος, ὥσπερ πολύποδος, τροπὰς ῥᾷστα φωράσειεν ἄν τις, αὐτὸς ἐπὶ πολλὰ δοκῶν τρέπεσθαι, καὶ ψέγων μὲν ὃν ἐπῄνει πρότερον βίον, οἷς δὲ ἤχθετο πράγμασιν ἢ διαίταις, ἢ λόγοις, ὡς ἀρέσκοντας
53 ἐξαίφνης προσιέμενος. Ὄψεται γὰρ αὐτὸν οὐδαμοῦ βέβαιον, οὐδ' ἴδιον, οὐδ' οἰκείῳ πάθει φιλοῦντα καὶ μισοῦντα καὶ χαίροντα καὶ λυπούμενον, ἀλλὰ δίκην κατόπτρου, παθῶν ὀθνείων καὶ βίων καὶ κινημάτων εἰκόνας ἀναδεχόμενον. Τοιοῦτος γὰρ οἷος εἰ ψέγοις τινὰ τῶν φίλων πρὸς αὐτὸν, εἰπεῖν, Βραδέως πεφώρακας τὸν ἄνθρωπον· ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ πρότερον ἤρεσκεν. Ἂν δ' αὖ πάλιν ἐπαινῇς μεταβαλλόμενος, Νὴ Δία φησὶ συνήδεσθαι καὶ χάριν ἔχειν αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πιστεύειν. Ἂν δὲ βίον ἀλλακτέον ἕτερον εἴποις, οἷον εἰς ἀπραγ-

cendi vivendique retinuerunt. Atque ita Plato etiam idem fuit Syracuſis qui in Academia, et Dionyſio talis qualis Dioni.

VIII. Cæterum Adulatoris veluti Polypi mutationes facile deprehendet, qui ſe ipſum ſimulabit varie mutari, ac vituperata, qua fuiſſet adhuc uſus, vitæ ratione, ſubito tanquam ſibi placitas eas amplectetur quas prius improbarat res, aut rationem victus, aut genus orationis. Videbit enim illum nequaquam conſtantem aut ſuum eſſe, aut qui proprio animi affectu amet vel oderit, gaudeat vel mœreat, ſed inſtar ſpeculi, affectuum alienorum, et vitæ inſtitutorum ac motuum imagines recipere. Si vituperes amicorum aliquem apud eum, dicet: Sero deprehendiſti quis eſſet: mihi ne ante quidem placuit. Sin mutata ſententia rurſum laudes, dejerabit gratum ſibi hoc eſſe et gratiam habere hominis cauſa, et credere. Si mutandam dices vitæ eſſe rationem, puta a reipublicæ cura ad oti-

Digitized by Google

μοσύνην καὶ ἡσυχίαν ἐκ πολιτείας μεταβαλλόμενος; B
Πάλαι γε ἐχρῆν, φησὶ, θορύβων ἡμᾶς ἀπηλλάχθαι καὶ φθόνων. Ἂν δὲ πάλιν ὁρμᾶν δοκῇς ἐπὶ τὸ πράττειν καὶ λέγειν, συνεφώνησεν, Ἄξια σαυτοῦ φρονεῖς· ἡ δ' ἀπραγμοσύνη γλυκὺ μὲν, ἀλλ' ἄδοξον καὶ ταπεινόν· Εὐθὺς οὖν λέγειν χρὴ πρὸς τὸν τοιοῦτον,

Ἀλλοῖός μοι ξεῖν' ἐφάνης νέον ἠὲ πάροιθεν.

οὐ δέομαι φίλου συμμεθισταμένου καὶ συνεπινεύοντος· ἡ γὰρ σκιὰ ταῦτα ποιεῖ μᾶλλον· ἀλλὰ συναληθεύοντος καὶ συνεπικρίνοντος. Εἷς μὲν οὖν τῶν ἐλέγχων τρόπος τοιοῦτός ἐστιν.

θ'. Ἑτέραν δὲ δεῖ ταῖς ὁμοιώσεσι τοιαύτην παραφυλάττειν διαφοράν. Ὁ μὲν ἀληθὴς φίλος οὔτε μι- C
μητής ἐστι πάντων, οὔτ' ἐπαινέτης πρόθυμος, ἀλλὰ τῶν ἀρίστων μόνων.

Οὐ γὰρ συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυ,

C. 1. Ὁ μὲν ἀληθὴς] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. E. Voſſ. Nec erat, quare Stephanus daret, ὁ μὲν οὖν ἀληθής.

C. 4. συνέχθειν] Dedi probatum Valckenario ad Euripid. Phœn. p. 147. Salmaſio, Reiſkio; et notatum in marg. Moſc 1. Συνεχθεῖν habent T. V. Anon. Jun. Συνάχθειν D. Vulg. Συνεχθεῖν.

um et quietem tranſeundum: Jampridem, inquiet, tumultibus et invidia liberari nos oportebat. Ubi rurſum videberis aut ſtatues ad res gerendas et dicendum te convertere, accinet tibi: Digna te ipſo cogitas: otium enim ſuave quidem eſt, ſed inglorium atque abjectum. Tali ſtatim eſt occinendum illud,

Nunc alius ſubito mihi, quam paulo ante, videris.

non mihi opus eſt amico mecum ſeſe mutante et meos nutus ſequente, (hoc enim umbra melius præſtat) ſed qui verum una mecum ſequatur atque dijudicet. Atque hæc una eſt ratio deprehendendi Adulatoris.

IX. Alterum in ſimilitudinibus diſcrimen eſt obſervandum, quod verus amicus neque imitatur omnia, neque laudat facile, ſed optima duntaxat: nam, ut eſt apud Sophoclem,

Coamicus eſſe, non comes curſus ſolet.

Digitized by Google

κατὰ τὸν Σοφοκλέα· καὶ νὴ Δία γε συγκατορθοῦν καὶ συμφιλοκαλεῖν, οὐ συναμαρτάνειν, οὐδὲ συρραδιουργεῖν· ἂν μή τις οἷον ὀφθαλμίας ἀπορροὴ, καὶ ἀνάχρωσις ἄκοντα δι' ὁμιλίαν καὶ συνήθειαν ἀναπλήσῃ φαυλότητος ἢ πλημμελείας τινός· ὥς που καὶ Πλάτωνος ἀπομιμεῖσθαί φασι τοὺς συνήθεις τὸ ἐπίκυρτον, Ἀριστοτέλους δὲ
D τὸν τραυλισμὸν, Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ βασιλέως τὴν ἔγκλισιν τοῦ τραχήλου, καὶ τὴν ἐν τῷ διαλέγεσθαι τραχύτητα τῆς φωνῆς. Τὰ γὰρ πολλὰ λανθάνουσιν ἔνιοι καὶ ἀπὸ τῶν ἠθῶν καὶ ἀπὸ τῶν βίων ἀναλαμβάνοντες. Ὁ δὲ κόλαξ ἀτεχνῶς τὸ τοῦ χαμαιλέοντος πέπονθεν. Ἐκεῖνός τε γὰρ ἁπάσῃ χροιᾷ πλὴν τοῦ λευκοῦ συναφομοιοῦται· καὶ ὁ κόλαξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπουδῆς ὅμοιον ἑαυτὸν ἐξαδυνατῶν παρέχειν, οὐδὲν ἀπολείπει τῶν αἰσχρῶν ἀμίμητον. Ἀλλ', ὥσπερ οἱ φαῦλοι ζωγράφοι τῶν καλῶν ἐφικνεῖσθαι μὴ δυνάμενοι δι' ἀσθένειαν, ἐν ῥυτίσι καὶ φακοῖς καὶ οὐλαῖς τὰς ὁμοιότητας

D. 3. τραχύτητα] ταχύτητα C. Moſc. 1. 2. Voſſ. Venet. Harl. 1. 2. Pol. Jannot. Schott. Jun. Anon. T. V. B.

Nimirum enim una officium facere, et adjuvare in pulchrarum rerum ſtudio cupit, non peccandi aut malitioſe agendi ſocium ſe præbet: niſi invito, ſicut ſolet lippitudinis, ita vitii quoque aut peccati quædam ob conſuetudinem ei ſe affricet contagio: quemadmodum familiares aiunt Platonis curvitatem imitatos, et balbutiem Ariſtotelis, et Alexandri regis colli inflexionem inque dicendo vocis aſperitatem: quidam enim imprudentes multa ab aliorum moribus et vita trahunt. Contra Adulatori evenit quod Chamæleonti. Hic enim omni colori ſe poteſt ſimilem præſtare, dempto albo: et Adulator in iis quæ operæ pretium habent, ſimilem ſeſe præbere non valens, nihil non turpe imitando exprimit. Sed quo modo inepti pictores pulchra aſſequi cum nequeant, in rugis, verrucis, et cicatricibus ſimilitudinem

Digitized by Google

ἀναφέρουσιν· οὕτως ἀκρασίας γίνεται μιμητὴς, δεισιδαι- E
μονίας, ἀκροχολίας, πικρίας πρὸς οἰκέτας, ἀπιστίας
πρὸς οἰκείους καὶ συγγενεῖς. Φύσει τε γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ
πρὸς τὰ χείρονα κατάντης ἐστὶ, καὶ δοκεῖ πορρωτάτω τοῦ
ψέγειν, τὸ αἰσχρὸν εἶναι μιμούμενος. Ὕποπτοι γὰρ οἱ τὰ
βελτίω ζητοῦντες καὶ δοκοῦντες ἄχθεσθαι καὶ δυσκολαίνειν
τοῖς ἁμαρτήμασι τῶν φίλων· ὃ δὴ καὶ Διονυσίῳ Δίωνα
καὶ Σάμιον Φιλίππῳ, καὶ Κλεομένη Πτολεμαίῳ διέ-
βαλε καὶ ἀπώλεσεν. Ὁ δὲ βουλόμενος εἶναι καὶ δοκεῖν
ὁμοίως ἡδὺς ἅμα καὶ πιστὸς, ὡς ὑπὸ τοῦ σφόδρα φιλεῖν
οὐδὲ τὰ φαῦλα δυσχεραίνων, ἀλλὰ συμπαθὴς πᾶσι καὶ F
συμφυὴς γινόμενος. Ὅθεν οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων καὶ
τυχηρῶν ἀμοιρεῖν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ νόσων ὅμοια προσ-
ποιοῦνται, κολακεύοντες τοὺς νοσώδεις, καὶ μήτε βλέπειν ὀξὺ,

E. 1. οὕτως ἀκρασίας] οὕτως ἐκεῖνος ἀκρασίας D.

E. 9. Ὁ δὲ βουλόμενος εἶναι—Ὅθεν οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων—] Nexus deſideratur et integritas orationis. Duæ præter hanc exſtant in libris lectiones, quarum alterutra ſequenda. Altera Harl. 2. et Turneb. quam item in margine habet A. et Voſſ. Οἱ δὲ βουλόμενοι—ἡδεῖς—πιστοὶ—δυσχεραίνοντες—συμπαθεῖς—συμφυεῖς γενόμενοι· οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων—: quamquam ὅθεν, quod ſententiæ cauſa abeſſe debet, non niſi in Turneb. et Vulc. deeſt. Altera lectio eſt codicis, in quo poſt καὶ πιστὸς exſtat lectio ſenſum explens, τοῖς χείροσι ὑποκρίνεται μᾶλλον χαίρειν, ὡς ὑπὸ τοῦ σφ. &c.

referunt: ſic Adulator intemperantiam imitatur, ſuperſtitionem, iracundiam, acerbitatem adverſum ſervos, diffidentiam erga familiares et cognatos. Eſt enim natura propenſus ad deteriora: ac præterea quam longiſſime a reprehendendo videtur abeſſe, qui turpia imitetur. Suſpecti enim ſunt qui meliora quærunt, quique Amicorum peccatis offendi, et ea moleſte ferre videntur; quæ res, et Dionem Dionyſio, et Samium Philippo, et Ptolemæo Cleomenem inviſum fecit atque perdidit. Adulator juxta ſuavis ac fidelis eſſe ac videri vult, quaſi præ nimio amore ne vitiis quidem offendatur, eodem modo ubique affectus atque ejuſdem naturæ eſt. Itaque neque eorum, quæ nolentibus fortuito eveniunt, expertes eſſe volunt: ſed ægrotis adulantes eodem ſe morbo teneri ſimulant; et viſu ſe audituque va-

Digitized by Google

μήτε ἀκούειν, ἂν ὑποτύφλοις ἢ ὑποκώφοις συνῶσιν· ὥσπερ οἱ Διονυσίου κόλακες ἀμβλυωπιῶντος, ἐμπίπτοντές τ' ἀλλήλοις, καὶ τὰς παροψίδας ἐν τῷ δείπνῳ καταβάλλοντες. Ἔνιοι δὲ καὶ μᾶλλον ἁπτόμενοι τῶν παθῶν, ἐνδοτέρω ποιοῦσιν ἑαυτοὺς, καὶ καταμιγνύουσιν ἄχρι τῶν
54 ἀπορρήτων τὰς ὁμοιοπαθείας. Αἰσθόμενοι γὰρ ἢ περὶ γάμον δυστυχοῦντας, ἢ πρὸς υἱοὺς, ἢ πρὸς οἰκείους ὑπόπτως ἔχοντας, αὐτοὶ σφῶν αὐτῶν ἀφειδοῦσι, καὶ ἀποδύρονται περὶ τέκνων ἰδίων, ἢ γυναικὸς, ἢ συγγενῶν, ἢ οἰκείων, αἰτίας τινὰς ἀπορρήτους ἐξαγορεύοντες. Ἡ γὰρ ὁμοιότης συμπαθεστέρους ποιεῖ, καὶ μᾶλλον ὥσπερ ὅμηρα δεδεγμένοι, προΐενταί τι τῶν ἀπορρήτων αὐτοῖς, προέμενοι δὲ, χρῶνται, καὶ δεδίασιν ἐγκαταλιπεῖν τὴν πίστιν. Ἐγὼ δὲ οἶδα καὶ συνεκβαλόντα γαμετὴν, ὡς ὁ φίλος ἀπεπέμψατο τὴν ἑαυτοῦ· κρύφα δὲ φοιτῶν πρὸς
B αὐτὴν καὶ διαπεμπόμενος, ἐφωράθη, συναισθομένης τῆς τοῦ φίλου γυναικός· Οὕτως ἄπειρος ἦν κόλακος ὁ νο-

F. 6. ἀμβλυωπιῶντος] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. E. Voſſ. At Stephanus et ſcripti reliqui ἀμβλυωπιῶντες.

lere negant, ſi cum cæcutientibus aut ſurdaſtris vivant: ſicut Dionyſii Adulatores luſcioſos ſe fingebant, aliuſque in alium impingentes inter cœnandum paropſides dejiciebant. Alii ut affectus magis æquent, altius penetrant, et ad arcana uſque, eodem ſe modo affectos eſſe fingentes, procedunt. Sentientes enim aut conjugium ejus, cui blandiuntur, infelix eſſe, aut de liberis eum vel neceſſariis ſiniſtra ſuſpicari: ipſi quoque ſibi non parcunt, ſed de ſuis liberis, aut uxore, cognatis, familiaribuſve arcana quædam crimina cum luctu recenſent. Similitudo enim facit ut majore affectu conſpirent; itaque alter quaſi obſidibus jam acceptis aliquid arcani committit Adulatori, ac deinceps eo utitur, ac fidem deſerere metuit. Ego vero novi qui cum Amicus ſuam uxorem ejeciſſet, ſuam ipſe quoque repudiarit. Sed tamen amici uxor deprehendit eum clam iſtam inviſere, et ad ſe accerſere. Quare Adulatorem non

μίζων τὰ ἰαμβεῖα ταυτὶ τῷ κόλακι μᾶλλον ἢ τῷ καρκίνῳ προσήκειν,

> Γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πανταχῆ βλέπων
> Ὀφθαλμὸς, ἕρπον τοῖς ὀδοῦσι θηρίον.

παρασίτου γὰρ ὁ τοιοῦτος εἰκονισμός ἐστι,

> Τῶν περὶ τάγηνον καὶ μετ' ἄριστον φίλων,

ὡς Εὔπολίς φησιν.

ι'. Οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὸν οἰκεῖον ἀναθώμεθα τοῦ λόγου τόπον. Ἐκεῖνο δὲ μὴ παρῶμεν ἐν ταῖς μιμήσεσι τὸ σόφισμα τοῦ κόλακος, ὅτι κἂν τῶν καλῶν τι μιμῆται τοῦ κολακευομένου, διαφυλάττει τὴν C ὑπεροχὴν ἐκείνῳ. Τοῖς μὲν γὰρ ἀληθῶς φίλοις οὔτε ζῆλος οὐδείς ἐστι πρὸς ἀλλήλους, οὔτε φθόνος, ἀλλὰ κἂν ἴσον ἔχωσιν ἐν τῷ κατορθοῦν, κἂν ἔλαττον, ἀνεπαχθῶς καὶ μετρίως φέρουσιν. Ὁ δὲ κόλαξ ἀεὶ μνημονεύων τοῦ τὰ δεύτερα λέγειν, ὑφίεται τῇ ὁμοιότητι τῆς ἰσότητος, ἡττᾶσθαι πανταχοῦ καὶ ἀπολείπεσθαι, πλὴν

B. 3. τῷ κόλακι μᾶλλον ἢ τῷ καρκίνῳ] Sic C. et margines duorum A. et Voſſ. quibuſcum convenit Turneb. addito judicio annotatoris: ἄλλως· ὃ καὶ βέλτιον. Vulgo, τῷ καρκίνῳ μᾶλλον ἢ τῷ κόλακι.

norat, qui cancro magis quam Adulatori convenire putabat Iambica hæc:

> *Illi omne corpus venter eſt, oculus videns*
> *Partes in omnes, dentibus reptans fera.*

Paraſitorum enim eſt hæc effigies,

> *Qui ſunt amici prandii et ſartaginis,*

ut ait Eupolis.

X. Verum hæc in ſuum rejiciamus dicendi locum. Id vero commentum Adulatoris in imitationibus non prætereamus, quod, etiam ſi quid boni imitatur, tamen ei cui aſſentatur palmam relinquit. Qui enim veri ſunt Amici, apud eos nulla eſt æmulatio, nulla invidia: ſed ſive vincant recte agendo, ſive ſuperentur, citra moleſtiam ſus deque ferunt. Adulator autem memor ſe ubique ſecundas agere partes, ſimilitudinem ita affectat ut ſemper inferior ſit, primamque laudem et palmam alteri

Digitized by Google

τῶν φαύλων, ὁμολογῶν. Ἐν δὲ τοῖς φαύλοις οὐ παρίησι τὸ πρωτεῖον, ἀλλά φησιν, ἂν ἐκεῖνος ᾖ δύσκολος, αὐτὸν εἶναι μελαγχολικόν· ἂν ἐκεῖνος δεισιδαίμων, αὐτὸν θεοφόρητον· ἐρᾶν ἐκεῖνον, μαίνεσθαι δ' αὐτόν· ἀκαίρως, φησίν, ἐγέλας, ἐγὼ δ' ἐξέθνησκον ὑπὸ τοῦ γέλωτος. Ἀλλ' D ἔν γε τοῖς χρηστοῖς τοὐναντίον, αὐτός φησι ταχέως τρέχειν, ἵπτασθαι δ' ἐκεῖνον· αὐτὸς ἱππεύειν ἐπιεικῶς, ἀλλὰ τί πρὸς τὸν ἱπποκένταυρον τοῦτον; εὐφυής εἰμι ποιητής, καὶ στίχον οὐ φαυλότατον γράφω·

Βροντᾶν δ' οὐκ ἐμὸν, ἀλλὰ Διός.

Ἅμα γὰρ αὐτοῦ δοκεῖ καὶ τὴν προαίρεσιν ἀποφαίνειν καλὴν μιμούμενος, καὶ τὴν δύναμιν ἀνέφικτον ἡττώμενος. Ἐν μὲν οὖν ταῖς ἐξομοιώσεσι τοιαῦταί τινές εἰσιν αἱ τοῦ κόλακος διαφοραὶ πρὸς τὸν φίλον.

ια'. Ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ εἴρηται, καὶ τὸ τῆς ἡδονῆς κοινόν ἐστι· χαίρει γὰρ οὐχ ἧττον τοῖς φίλοις ὁ χρηστὸς, ἢ τοῖς

C. 11. ἀκαίρως] Neſcio quomodo diſplicet: durius pro perſona Adulatoris: durius item ἀκρατῶς, quod conjeceram. Forte εὐχερῶς.
D. 3. εὐφυὴς] ἀφυὴς D. ἐφυὴς Harl. 2. Forte οὐκ ἀφυής.

præterquam malorum relinquat. In his enim priores ſibi vindicat, ac ſi ille ſe moroſum dicat, ſe profitetur atra bile percitum: ſi ſuperſtitioſum, ſe divinitus exagitari: ſi amare, ſe inſanire: intempeſtive, inquit, ridebas, ego riſu emoriebar. Contra in bonis rebus, ſe ait velocem curſu, illum autem volare, ſe mediocriter equitare, ſed quid hoc ad equitem hunc Centaurum? Ego, inquit, ad poeſin non inepto ſum ingenio, verſumque condo non peſſimum,

Sed mihi non datur, eſt poſſe tonare Jovis.

Simul enim et inſtitutum ejus videtur pronunciare eſſe egregium dum id imitatur, et vim æquare non poſſe, dum certare conatus ſuccumbit. Atque hæc ſunt, quibus in adſimulando ab Amico differt Adulator.

XI. Quando autem, ut docuimus, voluptas etiam utriuſque communis eſt (vir enim bonus non minus delectatur

Digitized by Google

κόλακος ὁ φαῦλος· φέρε καὶ τοῦτο διορίσωμεν. Ἔστι δὲ
διορισμὸς, ἡ πρὸς τὸ τέλος ἀναφορὰ τῆς ἡδονῆς· σκόπει
δὲ οὕτως. Ἔνεστι μέν τις τῷ μύρῳ τὸ εὐῶδες· ἔνεστι δ' E
ἐν ἀντιδότῳ. Διαφέρει δὲ, ὅτι τοῦτο μὲν πρὸς ἡδονὴν
καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον γέγονεν, ἐκεῖ δὲ τὸ καθαῖρον, ἢ
τὸ θερμαῖνον, ἢ τὸ σαρκοῦν τῆς δυνάμεως, ἄλλως εὐῶδές
ἐστι. Πάλιν οἱ γραφεῖς ἀνθηρὰ χρώματα καὶ βάμματα
μιγνύουσιν· ἔστι δὲ καὶ τῶν ἰατρικῶν φαρμάκων, ἔνια
τὴν ὄψιν ἀνθηρὰ καὶ τὴν χρόαν οὐκ ἀπάνθρωπον
ἔχοντα· τί τοίνυν διαφέρει; ἢ δῆλον, ὅτι τῷ τέλει τῆς
χρείας διακρινοῦμεν. Οὐκοῦν ὁμοίως αἱ μὲν τῶν φίλων
χάριτες ἐπὶ καλῷ τινι καὶ ὠφελίμῳ τὸ εὐφραῖνον, ὥσπερ
ἐπανθοῦν, ἔχουσιν· ἔστι δ' ὅτε καὶ παιδιᾷ καὶ τραπέζῃ καὶ F
οἴνῳ, καὶ νὴ Δία γέλωτι καὶ φλυαρίᾳ πρὸς ἀλλήλους,
οἷον ἡδύσμασιν ἐχρήσαντο τῶν καλῶν καὶ σπουδαίων·
πρὸς ὃ δὴ καὶ λέλεκται τὸ,

E. 3. ἐκεῖ] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. 1. 2. Voſſ. Stephani eſt ἐκείνῳ, ſumptum ex Jannot. et Pol.

Amicis, quam Adulatoribus vitioſus) agedum hic quoque diſcrimen conſtituamus: id autem erit, voluptatis ad finem relatio. Atque hoc ita conſideremus. Ineſt in unguento gratus odor, ineſt etiam in medicamento. Sed hoc intereſt, quod illic tantum ad voluptatem refertur, neque ullius præterea rei gratia ineſt: hic autem, id quod purgandi corpus, aut calefaciendi, aut carnem reparandi vim habet, bene quoque olet. Rurſum pictores floridos colores et pigmenta admiſcent: ſed et medicamenta ſunt quædam aſpectu florido, et colore minime ingrato: at diſcrimen in promptu eſt, quod fine ſcilicet utilitatis differunt. Ita Amicorum quoque feſtivitas, jucunditatem habet in re aliqua pulchra et utili, interdum quoque, quaſi efflореſcentem: interdum quoque jocis, conviviis, vino, riſu, atque adeo etiam nugis, veluti honeſtarum et ſeriarum rerum condimentis utuntur: in quam ſententiam dicta ſunt hæc,

Digitized by Google

Μύθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες.

Καὶ τό,

——— οὐδέ κεν ἄλλο
Ἄμμε διέκρινε φιλέοντέ τε τερπομένω τε.

55 Τοῦ δὲ κόλακος τοῦτ' ἔργον ἐστὶ καὶ τέλος, ἀεί τινα παιδιὰν ἢ πρᾶξιν ἢ λόγον ἐφ' ἡδονῇ καὶ πρὸς ἡδονὴν ὀψοποιεῖν καὶ καρυκεύειν. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ὁ μὲν, ἵνα ἡδὺς ᾖ, πάντα δεῖν οἴεται ποιεῖν· ὁ δ' ἀεὶ ποιῶν ἃ δεῖ, πολλάκις μὲν ἡδὺς, πολλάκις δὲ ἀηδής ἐστιν, οὐ τοῦτο βουλόμενος, εἰ δὲ βέλτιον εἴη, μηδὲ τοῦτο φεύγων. Ὥσπερ γὰρ ἰατρὸς, ἂν συμφέρῃ, κρόκον καὶ νάρδον ἐπέβαλε, καὶ νὴ Δία πολλάκις ἔλουσε προσηνῶς καὶ ἔθρεψε φιλανθρώπως· ἔστι δὲ ὅπου ταῦτα ἐάσας, καστόριον ἐνέσεισεν,

Ἢ πόλιον βαρύοσμον, ὃ δὴ ῥίγιστον ὄδωδεν,

B ἤ τινα ἐλλέβορον ἐκτρίψας προσηνάγκασεν, οὔτε ἐνταῦθα τὸ ἀηδὲς, οὔτε ἐκεῖ τὸ ἡδὺ ποιούμενος τέλος, ἀλλ' ἐφ' ἓν δι' ἀμφοτέρων ἐπὶ τὸ συμφέρον ἄγων τὸν θεραπευό-

Hi ſe oblectabant grato ſermone viciſſim.

Et,

— neque nos jam res divelleret ulla,
Quin nos colloquiis oblectaremus amicis.

Adulatoris autem is finis, hoc opus eſt, ut ſubinde luſum aliquem, aut actionem, aut ſermonem voluptatis gratia et ad parandam voluptatem quaſi coquat atque condiat. Utque uno verbo rem totam complectar, Adulator omnia putat ſibi facienda eſſe ut delectet: verus Amicus ſemper id agens quod debet, ſæpe delectat, ſæpe moleſtus eſt, non quod hoc velit, veruntamen ſi ita expedit, ne hoc fugiens quidem. Sicut enim medicus ubi res poſcit, crocum nardumve adhibet, et aliquando leni lavacro alimentoque grato curat: nonnunquam his omiſſis caſtoreum indidit,

Aut polium, tetrum late quod jactat odorem,

aut veratrum intritum ebibere coegit: at neque hic moleſtiam, neque ibi voluptatem ut finem ſpectat, ſed unum utroque modo, ſcilicet eo quod commodum eſt, Amicum

Digitized by Google

μένον· οὕτως ὁ φίλος ἔστι μὲν ὅτε σὺν ἐπαίνῳ καὶ χάριτι μεγαλύνων ἀεὶ καὶ εὐφραίνων, ἄγει πρὸς τὸ καλὸν, ὥσπερ οὗτος,

> Τεῦκρε, φίλη κεφαλὴ, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
> Βάλλ' οὕτω.—

Καὶ,

> Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;

Ὅπου δ' αὖ πάλιν ἐπιστροφῆς δεῖται, καὶ λόγῳ δήκτῃ καὶ παῤῥησίᾳ κηδεμονικῇ καθαπτόμενος,

> Ἀφραίνεις Μενέλαε διοτρεφὲς, οὐδέ τί σε χρὴ C
> Ταύτης ἀφροσύνης.—

Ἔστι δὲ ὅπου καὶ τὸ ἔργον ἅμα τῷ λόγῳ συνῆψεν, ὡς Μενέδημος Ἀσκληπιάδου τοῦ φίλου τὸν υἱὸν ἄσωτον ὄντα καὶ ἄτακτον ἀποκλείων, καὶ μὴ προσαγορεύων, ἐσωφρόνισε· καὶ Βάττῳ τὴν σχολὴν ἀπεῖπεν Ἀρκεσίλαος, ὅτε πρὸς Κλεάνθην στίχον ἐποίησεν ἐν κωμῳδίᾳ· πείσαντος δὲ τὸν Κλεάνθην καὶ μεταμελομένου διηλλάγη. Δεῖ γὰρ ὠφελοῦντα λυπεῖν τὸν φίλον, οὐ δεῖ δὲ λυποῦντα τὴν φιλίαν ἀναιρεῖν·

B. 5. ἀεὶ] Non congruit huic ſententiæ: niſi forte ſi ponas poſt ἄγει, ita, εὐφραίνων ἄγει, πρὸς δὲ τὸ καλὸν ἀεί. Reiſkii εἰ δεῖ, non ineptum eſt.

quem curat, deducens: ſic et Amicus alicubi laudando et gratioſe prædicando atque delectando ad honeſtum incitat, ut ille:

> *Carum Teucre caput, populi Telamonie princeps,*
> *Hoc jaculare modo,*——

Et,

> *Quonam divini pacto oblíviſcar Ulyſſis?*

Rurſum ubi correctione opus eſt, mordacem ſermonem, libertatemque curatore dignam uſurpat.

> *Quid fruſtra inſanis, et præter rem Menelae?*

Aliquando etiam factum verbis adjungit. Sic Menedemus Aſclepiadæ Amici filium intemperantem et diſſolute viventem foribus excluſum non dignatus alloqui, in rectam vivendi viam redegit. Et Arceſilaus Batto ſchola interdixit, cum is in comœdia verſum in Cleanthem feciſſet: inque gratiam tum demum recepit, cum is mutato facto Cleanthem placaſſet. Oportet enim bene merendo Amicum offendere, non lædendo amicitiam abo-

Digitized by Google

D ἀλλ' ὡς φαρμάκῳ τῷ δάκνοντι χρῆσθαι, σώζοντι καὶ φυλάττοντι τὸ θεραπευόμενον. Ὅθεν, ὥσπερ ἀρμονικὸς, ὁ φίλος τῇ πρὸς τὸ καλὸν καὶ συμφέρον μεταβολῇ, τὰ μὲν ἐνδιδοὺς, τὰ δ' ἐπιτείνων, πολλάκις μὲν ἡδὺς, ἀεὶ δὲ ὠφέλιμός ἐστι. Ὁ δὲ κόλαξ, ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ πρὸς χάριν εἰωθὼς ὑποκρέκειν, οὔτε ἔργον οἶδεν ἀντιτεῖνον, οὔτε ῥῆμα λυποῦν, ἀλλὰ μόνῳ παρέπεται τῷ βουλομένῳ, συνᾴδων ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενος. Ὥσπερ οὖν τὸν Ἀγησίλαον ὁ Ξενοφῶν ἡδέως ἐπαινεῖσθαί φησιν ὑπὸ τῶν καὶ ψέγειν ἐθελόντων, οὕτω δεῖ τὸ εὐφραῖνον καὶ χαριζόμενον ἡγεῖσθαι φιλικὸν, ἂν καὶ
E λυπεῖν ποτε δύνηται καὶ ἀντιτείνειν· τὴν δὲ συνεχῆ ταῖς ἡδοναῖς καὶ πρὸς χάριν ἄκρατον ἀεὶ καὶ ἄδηκτον ὁμιλίαν ὑπονοεῖν, καὶ νὴ Δία τὸ τοῦ Λάκωνος ἔχειν πρόχειρον, ὃς ἐπαινουμένου Χαρίλλου τοῦ βασιλέως, Πῶς οὗτος, ἔφη, χρηστὸς, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός ἐστι;

lere: ſed eo quod mordet uti tanquam medicamento, quo ſervetur et ſanetur qui curatur. Itaque Amicus muſici inſtar mutationibus ad pulchrum et utile accommodatis alias intendendo, alias remittendo, ſæpe quidem delectat, ſemper autem prodeſt. Sed Adulator quaſi unius tantum nervi percuſſione ſemper id quod delectat, et ad gratiam accommodatum eſt, tinnire conſuevit, neque facto repugnare, neque verbo moleſtus eſſe novit, ſemper cum eo concinit, eique aſſentitur cui blandiri ſtatuit. Quemadmodum igitur Xenophon Ageſilaum ait eorum habuiſſe laudationes gratas, qui et libenter vituperaſſent: ita eum amice delectare ac gratificari cenſeamus, qui aliquando etiam moleſtia afficere et adverſari poſſit, eam vero conſuetudinem, quæ in continentibus et meris blanditiis omni morſu caret, vitii ſuſpectam habeamus. Sitque nobis in promptu illud Laconis dictum, qui cum rex Charilaus laudaretur, Qui, inquit, iſte probus ſit, qui ne malis quidem acerbus eſt?

Digitized by Google

ιβ'. Τοῖς μὲν οὖν ταύροις τὸν οἶστρον ἐνδύεσθαι παρὰ τὸ οὖς λέγουσι, καὶ τοῖς κυσὶ τὸν κρότωνα· τῶν δὲ φιλοτίμων ὁ κόλαξ τὰ ὦτα κατέχων τοῖς ἐπαίνοις, καὶ προσπεφυκὼς, δυσαπότριπτός ἐστιν. Ὅθεν ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὴν κρίσιν ἔχειν ἐγρηγορυῖαν καὶ διαφυλάττουσαν, πότερον τοῦ πράγματος ἢ τοῦ ἀνδρὸς ὁ ἔπαινός ἐστιν. F
Ἔστι δὲ τοῦ πράγματος, ἂν ἀπόντας μᾶλλον ἢ παρόντας ἐπαινῶσιν· ἐὰν καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ βουλόμενοι, καὶ ζηλοῦντες μὴ μόνους ἡμᾶς, ἀλλὰ πάντας ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις, μὴ νῦν μὲν ταῦτα, νῦν δὲ τἀναντία πράττοντες, καὶ λέγοντες· τὸ δὲ μέγιστον, ἂν αὐτοὶ γινώσκωμεν ἑαυτοὺς μὴ μεταμελομένους ἐφ' οἷς ἐπαινούμεθα, μηδὲ αἰσχυνομένους, μηδὲ μᾶλλον ἡμῖν τἀναντία τούτων πεπρᾶχθαι καὶ λελέχθαι βουλομένους. Ἡ γὰρ οἴκοθεν κρίσις ἀντιμαρτυροῦσα, καὶ μὴ προσδεχομένη τὸν ἔπαινον, ἀπαθής 56
ἐστι καὶ ἄθικτος, καὶ ἀπὸ τοῦ κολακεύοντος ἀνάλωτος. Ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως οἱ πολλοὶ τὰς μὲν ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασι παρηγορίας οὐχ ὑπομένουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ

XII. Tauris ferunt aſilum ſub aures ſubire, itemque canibus ricinum, et Adulator aures ambitioſorum laudibus occupans iiſque adhærens, non facile depellitur. In eo itaque maxime judicium eſt adhibendum acre atque cautum, ut diſcernamus homone an res laudetur. Rem ipſam laudari intelligemus, id ſi abſentibus potius fiat quam præſentibus nobis, ſi eadem ipſi quoque volentes atque affectantes, non nos modo, ſed omnes idem inſtitutum tenentes laudent, neque nunc alia, alia poſt agant aut dicant: et, quod maximum eſt, ſi ipſi ſentiamus, nec eorum propter quæ laudamur, pœnitere nos, nec pudere, neque contrarium potius dixiſſe aut egiſſe velle. Interius enim judicium animi noſtri laudi reclamans, eamque non admittens, nullo affectu tangitur aut movetur, neque ab aſſentante capi poteſt. Sed neſcio quo pacto fit ut plerique cum in calamitatibus conſolationes non admittant, magiſque delectentur iis

Digitized by Google

τῶν συνεπιθρηνούντων ἄγονται καὶ συνοδυρομένων· ὅταν δ' ἁμαρτάνωσι καὶ πλημμελῶσιν, ὁ μὲν ἐλέγχῳ καὶ ψόγῳ δηγμὸν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν, ἐχθρὸς δοκεῖ καὶ κατήγορος, τὸν δ' ἐπαινοῦντα καὶ καταλογοῦντα τὰ πεπραγμένα, ἀσπάζονται καὶ νομίζουσιν εὔνουν καὶ φίλον.
B Ὅσοι μὲν οὖν ἢ πρᾶξιν, ἢ λόγον, ἢ σπουδάσαντος ὁτιοῦν, ἢ σκώψαντος, εὐχερῶς ἐπαινοῦσι καὶ συνεπικροτοῦσιν, εἰς τὸ παρὸν εἰσὶν οὗτοι καὶ τὰ ὑπὸ χεῖρα βλαβεροὶ μόνον. Ὅσοι δὲ πρὸς τὸ ἦθος ἐξικνοῦνται τοῖς ἐπαίνοις, καὶ νὴ Δία τοῦ τρόπου τῇ κολακείᾳ θιγγάνουσι, ταυτὸ ποιοῦσι τῶν οἰκετῶν τοῖς μὴ ἀπὸ τοῦ σωροῦ κλέπτουσιν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σπέρματος. Σπέρμα γὰρ τῶν πράξεων οὖσαν τὴν διάθεσιν, καὶ τὸ ἦθος ἀρχὴν καὶ πηγὴν τοῦ βίου, διαστρέφουσι, τὰ τῆς ἀρετῆς ὀνόματα τῇ κακίᾳ περιθέντες. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς στάσεσι καὶ τοῖς πολέμοις ὁ Θουκυδίδης φησὶν, ὅτι τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα

B. 2. σκώψαντος, εὐχερῶς ἐπαινοῦσι] Ita diſtinxi cum A. E. Item Reiſkius fecerat. Vulgo σκώψαντος εὐχερῶς, ἐπαινοῦσι. Verſionem correxi addito εὐχερῶς *temere*.

B. 4. νὴ Δία] Recepi ex D. Venet. Mez. Vulgo διά.

qui una lamentantur et lugent: iidem ſi quid peccaverint aut deliquerint, pro inimico atque accuſatore habeant quicunque reprehenſione ac vituperatione mordeat, et ad pœnitentiam trahere cupiat: laudantem autem, et facinus verbis comprobantem amplectantur et benevolum Amicumque ſibi ducant. Sed qui factum tamen aut dictum alicujus ſive ſerium ſive ſalſum et facetum temere laudant, eique applaudunt, ii tantum in re præſenti ſunt noxii. Qui autem ad ipſam indolem laudando penetrant, et mores adulatione pertingunt: idem ii faciunt quod ſervi qui non acervo ſed ſemini aliquid furtim detrahunt; affectum enim actionum ſemen, et indolem vitæ agendæ, caput ac fontem vitæ pervertunt, dum nomina virtutum vitiis imponunt. Ut enim ſcribit Thucydides, *in ſeditionibus ac bellis conſuetam nominum æſtimationem ad ea quæ fiunt, quo approbentur, ac-*

Digitized by Google

ἀντήλλαξαι τῇ δικαιώσει· τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, C ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής· τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν συνετὸν, ἐπίπαν ἀργόν. Ἐν δὲ ταῖς κολακείαις ὁρᾷν χρὴ καὶ παραφυλάττειν ἀσωτίαν μὲν, ἐλευθεριότητα καλουμένην· καὶ δειλίαν, ἀσφάλειαν· ἐμπληξίαν δὲ, ὀξύτητα· μικρολογίαν δὲ, σωφροσύνην· τὸν δ' ἐρωτικὸν, φιλοσυνήθη καὶ φιλόστοργον· ἀνδρεῖον δὲ, τὸν ὀργίλον καὶ ὑπερήφανον· φιλάνθρωπον δὲ, τὸν εὐτελῆ καὶ ταπεινόν. Ὥς πε καὶ Πλάτων φησὶ τὸν ἐραστὴν D κόλακα τῶν ἐρωμένων ὄντα, τὸν μὲν σιμὸν, καλεῖν ἐπίχαριν· τὸν δὲ γρυπὸν, βασιλικόν· μέλανας δὲ, ἀνδρικούς· λευκοὺς δὲ, θεῶν παῖδας· τὸ δὲ μελίχρουν, ὅλως ἐραστοῦ προσποίημα εἶναι, ὑποκοριζομένου καὶ εὐκόλως φέροντος τὴν ὠχρότητα. Καί τοι καλὸς μὲν εἶναι πεισθεὶς ὁ αἰσχρὸς, ἢ μέγας ὁ μικρὸς, οὔτε χρόνον πολὺν τῇ ἀπάτῃ σύνεστι, καὶ βλάπτεται βλάβην ἐλαφρὰν, καὶ οὐκ ἀνήκεστον. Ὁ δὲ ταῖς κακίαις ἐθίζων ἔπαινος ὡς ἀρεταῖς,

commodari; audacia enim rationis expers, habetur pro fortitudine, prudens cunctatio pro timiditate ſpecioſa, modeſtia pro mollitiei prætextu, et prudens in omnibus cautio pro Summa ignavia. In adulationibus quoque obſervandum eſt, liberalitatis profuſionem; timiditatem cautionis; præcipitem impetum celeritatis; ſordes frugalitatis; amoribus deditum comis et amantis; iracundum ac ſuperbum animoſi; vilem humilemque, humani, nomine affici. Sicut et Plato alicubi ait amatorem amaſii Adulatorem, ſimo gratioſi; qui adunco naſo ſit regii; nigro virilis; albo deorum filii nomen imponere; denique mellei coloris nomen amatoris plane inventum eſſe, palloris odium minuentis, et boni eum conſulentis. Sane deformis perſuaderi ſibi ſinens formoſum ſe eſſe, aut parvus magnum, neque diu in eo errore verſatur, et damnum leve neque irreparabile accipit. Laus autem quæ vitiis adſuefacit dum pro virtutibus habentur, ita

Digitized by Google

E ὡς μὴ ἀχθόμενον ἀλλὰ χαίροντα χρῆσθαι, καὶ τὸ αἰδεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων ἀφαιρῶν, οὗτος ἐπέτριψε Σικελιώτας, τὴν Διονυσίου καὶ Φαλάριδος ὠμότητα, μισοπονηρίαν καὶ δικαιοσύνην προσαγορεύων· οὗτος Αἴγυπτον ἀπώλεσε, τὴν Πτολεμαίου θηλύτητα, καὶ θεοληψίαν, καὶ ὀλολυγμοὺς, καὶ κρίνων, καὶ τυμπάνων ἐγχαράξεις, εὐσέβειαν ὀνομάζων καὶ θεῶν λατρείαν· οὗτος τὰ Ῥωμαίων ἤδη τηνικαῦτα παρ' οὐδὲν ἦλθεν ἀνατρέψαι καὶ ἀνελεῖν, τὰς Ἀντωνίου τρυφὰς καὶ ἀκολασίας καὶ πανηγυρισμοὺς, ἱλαρὰ πράγματα καὶ φιλάνθρωπα, χρωμένης ἀφθόνως αὐτῷ
F δυνάμεως καὶ τύχης, ὑποκοριζόμενος. Πτολεμαίῳ δὲ τί προσῆψεν ἄλλο φορβειὰν καὶ αὐλούς; τί δὲ Νέρωνι

E. 1. ὡς μὴ ἀχθόμενον] Nil varietatis ex libris notatum: tamen ὡς delendum.

E. 2. ἐπέτριψε—προσαγορεύων] Sic Steph. et Jannot. recte: nec diſſentiunt noſtri quidam, exceptis A. C. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. qui cum Ald. Baſ. Xyl. habent ἐπέτρεψε—προσαγορεύειν.

E. 6. καὶ κρίνων] Abeſt in A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Venet. Harl. 1. Vulc. quibus forte obſequendum. Una Pariſ. editio Græco-Latina 1624 habet καὶ κρῖνον neſcio unde. Vulgatam tuetur Stephanus Theſ. L. G. t. iv. p. 1297. accipiens κρίνον pro *genere ſaltationis:* quod jam Amiotus et Xylander vertendo expreſſerant. Κρύματων corrigunt Jannot. Anon. Schott. T. V. B.

E. 7. ἤδη τηνικαῦτα] Non diſplicet ἤδη: ſed neque huic, nec omnino ſententiæ loci convenit τηνικαῦτα. Igitur malim ἤδη τηλικαῦτα, *res Romanas, jam tantas:* cum Jannot. Schott. Mez. Anon. T. V. B. ἤδη etiam eſt in Colleg. Nov. Leonic. Pol.

E. 10. χρωμένης ἀφθόνως αὐτῷ] Probabilis lectio cum librorum conſenſu, tum ſuo ipſa ſenſu: quem bene reddidit Xylander. Nec tamen reticenda lectio Mez. αὐτῇ pro αὐτῷ: quæ Reiſkio quoque in mentem venit.

ut non dolori nobis ſint, ſed delectationi; et quæ verecundiam peccantibus auſert; ea inquam Siculos afflixit, dum Dionyſii et Phalaridis crudelitatem odium in malos et juſtitiam nominat: eadem Ægyptum peſſumdedit, mollitiem Ptolemæi ac dirum furorem, ululatuſque, choricas ſaltationes, et tympanorum percuſſiones, pietatem erga deos cultumque numinum appellans: eadem parum abfuit, quin Romanorum mores corrumperet atque perderet, luxum Antonii, et intemperantiam, et publicas profuſiones hilaritudinis et humanitatis nominibus extenuans, tanquam ejus cui potentia et fortuna large indulgeret. Quid vero aliud Ptolemæo capiſtrum tibicinis fiſtulamque appendit?

Digitized by Google

τραγικὴν ἐπήξατο σκηνήν, καὶ προσωπεῖα καὶ κοθόρνους περιέθηκεν; οὐχ ὁ κολακευόντων ἔπαινος; Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν βασιλέων, οὐκ Ἀπόλλωνες μὲν, ἂν μινυρίσωσι, Διόνυσοι δὲ, ἂν μεθυσθῶσιν, Ἡρακλεῖς δὲ, ἐὰν παλαίσωσι, προσαγορευόμενοι, καὶ χαίροντες, εἰς ἅπασαν αἰσχύνην ὑπὸ τῆς κολακείας ἐξάγονται;

ιγ΄. Διὸ φυλακτέον ἐστὶ μάλιστα τὸν κόλακα περὶ τοὺς ἐπαίνους. Ὅπερ οὐδὲ αὐτὸν ἐκεῖνον λέληθεν, ἀλλὰ δεινὸς ὢν φυλάττεσθαι τὸ ὕποπτον, ἂν μὲν εὐπαρύφου τινὸς 57
ἢ ἀγροίκου λάβηται, φορίνην παχεῖαν φέροντος, ὅλῳ τῷ μυκτῆρι χρῆται, καθάπερ ὁ Στρουθίας ἐμπεριπατῶν τῷ Βίαντι, καὶ κατορχούμενος τῆς ἀναισθησίας αὐτοῦ τοῖς ἐπαίνοις,

Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως πλεῖον πέπωκας,

Καί,

A. 2. φορίνην] Ita Steph. ex Pol. Coll. Muret. Jannot. Schott. Anon. quibuſcum faciunt ſcripti, quibus utor, complures; φορβιὰν Ald. Baſ. Xyl. φορβεῖνη C. D. φορβειὰν Moſc. 1. pro varia lectione. φορβέαν item pro varia lectione Voſſ. φορβέας παχείας E. et margo A. κορύνην Vulcob.

A. 6. Ἀλεξάνδρου—ἐνηθέμενος] Nil niſi diſtinctionem mutavi: verba, ut erant, reliqui. Prius Menandri eſt, ut patet ex Athen. X. p. 434. C. Proximum καὶ Plutarchi eſt, alium verſum hunc excitantis, item Menandreum, Γέλωτι πρὸς τὸν Κύπριον ἐκθανούμενος: qui convenit cum Terentiano Eunuch. III, 2, 45. Hæc mea eſt conjectura: nil in libris ſubſidii. Reddidi in verſione.

quid Neroni ſcenam erexit tragicam, larvaſque et cothurnos induit, quam adulantium laudes? An non plerique reges dum cantillarent, Apollines, dum ebrii eſſent, Bacchi, dum palæſtram exercerent, Hercules ſalutati, iiſque gaudentes nominibus, aſſentatione ad extremam ſunt adacti turpitudinem?

XIII. Quapropter maxime ubi laudat cavendum eſt ab Adulatore. Idque ipſum non fallit; ſed callidus ſuſpicionem cavere, ubi in aliquem eleganti veſtitu agreſtemve incidit, craſſo corio amictum; tum vero totis naribus indulget, ut Struthias Biantem calcans, ejuſque ſtupiditati laudationibus inſultans,

Alexandro rege amplius bibiſti:

Et,

Γέλωτι πρὸς τὸν Κύπριον ἐνηθύμενος.

Τοὺς δὲ κομψοτέρους ὁρῶν ἐνταῦθα μάλιστα προσέχοντας αὐτῷ, καὶ φυλαττομένους τὸ χωρίον τοῦτο καὶ τὸν τόπον, οὐκ ἀπ' εὐθείας ἐπανάγει τὸν ἔπαινον, ἀλλ' ἀπαγαγὼν πόρρω κυκλοῦται καὶ πρόσεισιν, οἷον ἀψοφητὶ θρέμματος
B ἐπιψαύων καὶ ἀποπειρώμενος. Νῦν μὲν γὰρ ἑτέρων περὶ αὐτοῦ τινῶν ἐπαίνους ἀπαγγέλλει, καθάπερ οἱ ῥήτορες, ἀλλοτρίῳ προσχρώμενος προσώπῳ, ξένων λέγων ἢ πρεσβυτέροις ἐν ἀγορᾷ μάλ' ἡδέως παραγενέσθαι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ μεμνημένοις αὐτοῦ, καὶ θαυμάζουσι. Νῦν δ' αὖ πάλιν, αἰτίας ἐλαφρὰς καὶ ψευδεῖς πλασάμενος καὶ συνθεὶς ἐπ' αὐτόν, ὡς ἀκηκοὼς ἑτέρων ἀφῖκται μετὰ σπουδῆς, πυνθανόμενος ποῦ τοῦτο εἶπεν, ἢ ποῦ τοῦτο ἔπραξεν. Ἀρνούμενον δέ, ὡς εἰκός, αὐτόθεν ἔχων, ἐμβέβληκεν εἰς τοὺς ἐπαίνους τὸν ἄνθρωπον, Ἐγὼ δὲ ἐθαύμαζον,
C εἰ σὺ κακῶς τινὰ τῶν συνήθων εἶπας, ὁ μηδὲ τοὺς ἐχθροὺς πεφυκώς· εἰ σὺ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπεχείρησας, ὁ τοσαῦτα τῶν ἰδίων δωρούμενος.

Riſu ad Cyprium emoriturus.

Cæterum elegantiores animadvertens hoc loco ſe hacque occaſione potiſſimum obſervare, non recta laudationem profert, ſed longis in orbem ambagibus uſus accedit, vel uti citra ſtrepitum tacturus pecus aliquod atque tentaturus. Modo enim aliorum quorundam de ipſo pronunciatas laudes refert, rhetorum exemplo, aliena uſus perſona: perjucundum, inquiens, mihi fuit in foro cum peregrinis, vel ſenioribus colloquium, qui de te multa in bonam partem non ſine admiratione tui dixerunt. Modo levibus et falſis adverſus eum criminationibus confictis, tamquam has ex aliorum habeat dictis, ſtudioſe accedit, ac interrogat, ubinam tale quippiam egiſti aut dixiſti? inficiantemque, ut par eſt, jam oblata ex ipſa inficiatione laudandi occaſione, ſic demulcet: Ego ſane mirabar te male dixiſſe familiarium alicui; qui ne inimicis quidem ſoleas: aut ſi tu alienis inhiaſſes, qui de tuo adeo ſis liberalis.

Digitized by Google

ιδ'. Ἕτεροι τοίνυν, ὥσπερ οἱ ζωγράφοι τὰ φωτεινὰ καὶ λαμπρὰ τοῖς σκιεροῖς καὶ σκοτεινοῖς ἐπιτείνουσιν ἐγγὺς παρατιθέμενοι, οὕτω τῷ ψέγειν τἀναντία καὶ λοιδορεῖν, ἢ διασύρειν καὶ καταγελᾶν, λανθάνουσι τὰ προσόντα κακὰ τοῖς κολακευομένοις ἐπαινοῦντες καὶ τρέφοντες. Σωφροσύνην τε γὰρ ὡς ἀγροικίαν ψέγουσιν, ἐν ἀσώτοις, καὶ πλεονέκταις, καὶ κακούργοις, καὶ πλουτοῦσιν ἀπὸ πραγμάτων αἰσχρῶν καὶ πονηρῶν· αὐτάρκειαν δὲ καὶ δικαιοσύνην, ὡς ἀτολμίαν καὶ ἀῤῥωστίαν πρὸς τὸ πράττειν· D ὅταν δὲ ῥαθύμοις καὶ σχολασταῖς καὶ τὰ μέσα φεύγουσι τῆς πόλεως ὁμιλῶσιν, οὐκ αἰσχύνονται πολιτείαν μὲν, ἀλλοτριοπραγίαν ἐπίπονον, φιλοτιμίαν δὲ, κενοδοξίαν ἄκαρπον ὀνομάζοντες. Ἤδη δὲ καὶ ῥήτορος ἐστιν ὅτε κολακεία διασῦραι φιλόσοφον, καὶ παρὰ γυναιξὶν ἀκολάστοις εὐδοκιμοῦσι τὰς μονολεχεῖς καὶ φιλάνδρους, ἀναφροδίτους καὶ ἀγροίκους ἀποκαλοῦντες. Ὑπερβάλλει δὲ μοχθηρίᾳ τὸ μηδ' ἑαυτῶν ἀπέχεσθαι τοὺς κό-

XIV. Jam Adulatorum alii, ſicut pictores lucida atque ſplendida appoſitis umbroſis et tenebroſis reddunt illuſtriora, ita dum contraria vituperant, aut traducunt atque derident, occulte eorum quibus aſſentantur vitia laudant atque fovent. Nam apud homines luxu perditos, avaros, maleficos, et opes turpibus maliſque artibus conſecutos, temperantiam vituperant ſub ruſticitatis nomine: et eos qui ſuis contenti facultatibus juſte vivunt, nihil animi aut virium ad res gerendas habere criminantur: ſi cum ſocordibus otioque deditis et mediam civitatem fugientibus verſentur, non pudet eos adminiſtrationem reipublicæ alienarum rerum laborioſam tractationem vocare: et honoris ſtudio, ſterilis gloriolæ ac ambitionis nomen indere: nonnunquam etiam ut rhetori palpentur philoſophum traducunt: et inter impudicas mulierculas palmam merentur, dum uno contentas marito, ejuſque ſolius amantes, Veneris expertes agreſteſque appellant. Ea vero eſt ſumma malitia, quod ne ſibi ipſis qui-

Digitized by Google

λαχας. Ὡς γὰρ οἱ παλαιστὴ τὸ σῶμα ποιοῦσι ταπεινὸν,
E ὅπως ἑτέρους καταβάλλωσιν· οὕτω τῷ ψέγειν ἑαυτοὺς, εἰς τὸ θαυμάζειν τοὺς πλησίον ὑποῤῥέουσιν. Ἀνδράποδον εἰμὶ δειλὸν ἐν θαλάσσῃ, πρὸς τοὺς πόνους ἀπαγορεύω, μαίνομαι κακῶς ἀκούσας ὑπ' ὀργῆς. ἀλλὰ τούτῳ, φησὶν, οὐδὲν ἐστὶ δεινὸν, οὐδὲν πονηρὸν, ἀλλ' ἴδιος ἄνθρωπος, πάντα πρᾴως φέρει, πάντα ἀλύπως. Ἂν δ' ᾖ τις οἰόμενος πολὺ ἔχειν νοῦν, καὶ βουλόμενος αὐστηρὸς εἶναι καὶ αὐθέκαστος, ὑπὸ δή τινος ὀρθότητος ἀεὶ προβάλληται τὸ,

Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτε τι νείκει·

F οὐ ταύτῃ πρόσεισιν ὁ τεχνίτης κόλαξ, ἀλλ' ἔστι τις ἑτέρα μηχανὴ πρὸς τὸν τοιοῦτον. Ἥκει γὰρ αὐτῷ περὶ πραγμάτων ἰδίων, ὡς δὴ φρονήσει περιττοτέρῳ συμβουλευσόμενος· καί φησι μᾶλλον μὲν ἑτέρους ἔχειν συνήθεις, ἐνοχλεῖν δ' ἀναγκαίως ἐκείνῳ· ποῦ γὰρ καταφύγωμεν οἱ γνώμης δεόμενοι; τίνι δὲ πιστεύσομεν; Εἶτ' ἀκούσας

dem parcunt Adulatores. Sicut enim luctatores corpora ſua demittunt, ut alios proſternant: ſic ſeipſos illi vituperando obrepunt ad alios laudandos: Ego, inquiunt, in mari timidum ſum mancipium, ad labores animum deſpondeo, inſanio præ ira maledictis impetitus: verum iſte nullo terretur periculo, omni caret vitio, homo eſt ſingularis, omnia fert æquo animo ac citra moleſtiam. Quod ſi quis ſapere ſe præclare exiſtimans, cupienſque videri auſterus et a proprio pendens judicio, ut recta quadam mente ſubinde illud objiciat,

Nec laudes nimium, nec me, Diomede, reprendas:

non jam eadem hunc via adoritur Adulator, ſed aliam adhibet machinam. Accedit enim eum de rebus privatis utpote prudentiorem conſulturus: et, habebam quidem, inquit, alios magis familiares, neceſſitate tamen cogor te interpellare: nam ad quem alium confugiamus conſilio indigentes, aut cui potius credamus? audito deinde ejus

Digitized by Google

ὅ, τι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν εἰληφέναι φήσας, οὐ γνώμην, ἄπεισιν. Ἂν δὲ καὶ λόγων τινὸς ἐμπειρίας ὁρᾷ μεταποιούμενον, ἔδωκέ τι τῶν αὐτοῦ γεγραμμένων, ἀναγνῶναι 58
καὶ διορθῶσαι παρακαλέσας. Μιθριδάτῃ δὲ τῷ βασιλεῖ φιλιατρεῦντι, καὶ τεμεῖν ἔνιοι καὶ καῦσαι παρέσχον αὐτοὺς τῶν ἑταίρων, ἔργῳ κολακεύοντες, οὐ λόγῳ· μαρτυρεῖσθαι γὰρ ἐμπειρίαν ἐδόκει, πιστευόμενος ὑπ' αὐτῶν·

Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων·

τὸ δὲ γένος τοῦτο τῶν ἀρνουμένων ἐπαίνων πανουργοτέρας δεόμενον εὐλαβείας, ἐλεγκτέον, ἐπίτηδες ἀτόπους ἐκτάττοντα συμβουλίας καὶ ὑποθήκας, καὶ διορθώσεις ποιούμενον ἀλόγους. Πρὸς μηδὲν γὰρ ἀντιλέγων, ἀλλὰ πᾶσι συνεπινεύων, καὶ δεχόμενος πάντα, καὶ βοῶν παρ' B
ἕκαστον ὡς εὖ καὶ ἱκανῶς, γίγνεται καταφανὴς

Σύνθημ' ἐρωτῶν, ἄλλο μαστεύων χρέος,

ἐπαινέσαι καὶ συνεπιτυφῶσαι βουλόμενος.

A, 8. ἐκτάττοντα] Sic Xyl. A. C. D. Moſc. 1. 2. Voſſ. Mez. ἐκτάττοντας Anon. T. V. B. ἐκτάττον Vulc. ἐκτάττον τὰς Ald. Baſ. Steph. cum quibus reliqui ſcripti conſentiunt: excepto E. qui, male, ἐκτόπους.

reſponſo ita diſcedit, ut non ſententiam ſe, ſed oraculum reportare dicat. Aut ſi eum peritiam affectare artis dicendi ſenſerit, aliquid ei abs ſe compoſitum exhibet, orans id ut legat atque emendet. Mithridati regi, cum is rei medicæ ſtuderet, nonnulli ſodalium ſecandos ſe urendoſque præbuerunt, facto, non verbis, adulantes: teſtimonium enim peritiæ ſuæ ferre videbatur, quod ſeſe ipſi crederent: adeo

Multæ ſunt rerum divinarum formæ.

Cæterum genus hoc occultarum laudationum, quod cautionem requirit aſtutiorem, ut redarguas, dedita opera propones conſilia, argumenta, correctiones, abſurda omnia: nihil enim refellens, ſed omnibus annuens, atque omnia admittens, et ad ſingula euge, et belle exclamans, deprehenditur liquido

Rogare teſſeram, aliud autem quærere,

nimirum laudare et inflare velle.

ιε'. Ἔτι τοίνυν, ὥσπερ ἔνιοι τὴν ζωγραφίαν σιωπῶσαν ἀπεφήναντο ποιητικὴν, οὕτως ἔστι τις κολακείας σιωπώσης ἔπαινος. Ὥσπερ γὰρ οἱ θηρεύοντες, ἂν μὴ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ὁδοιπορεῖν ἢ νέμειν ἢ γεωργεῖν δοκῶσι, μᾶλλον τὰ θηρευόμενα λανθάνουσιν· οὕτως οἱ κόλακες ἅπτονται μάλιστα τοῖς ἐπαίνοις, ὅταν ἐπαινεῖν μὴ δοκῶσιν, ἀλλ' ἕτερόν τι πράττειν. Ὁ γὰρ εἴκων ἕδρας καὶ κλισίας ἐπιόντι, καὶ λέγων
C πρὸς δῆμον ἢ βουλὴν, ἂν αἴσθηταί τινα τῶν πλουσίων βουλόμενον εἰπεῖν, ἀποσιωπῶν μεταξὺ, καὶ παραδιδοὺς τὸ βῆμα καὶ τὸν λόγον, ἐνδείκνυται σιωπῶν, μᾶλλον τοῦ βοῶντος, ὅτι κρείττονα νομίζει καὶ διαφέροντα τῷ φρονεῖν ἐκεῖνον. Ὅθεν ὁρᾷν ἐστιν αὐτοὺς ἕδρας τε τὰς πρώτας ἐν ἀκροάσεσι καὶ θεάτροις καταλαμβάνοντας, οὐχ ὅτι τούτων ἀξιοῦσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ὅπως ὑπεξανιστάμενοι τοῖς πλουσίοις, κολακεύωσι· καὶ λόγου κατάρχοντας ἐν συνόδοις καὶ συνεδρίοις, εἶτα παραχωροῦντας ὡς κρείττοσι, καὶ

C. 4. ¹ διαφέροντα τῷ φρονεῖν] Recte ita Stephanus recepit ex Pol. Leonic. Schott. Anon. reliquis adſentientibus noſtris libris, præter Ald. Baſ. Xyl. Colleg. Nov. qui habent διαφέροντα τὸ φρονεῖν.

XV. Porro ſicut nonnulli dixerunt picturam eſſe mutam poeſin, ſic etiam aſſentatio tacens laudationem quandam habet. Quemadmodum enim venatores, dum non venari ſe, ſed iter facere, aut paſcere, aut agrum colere fingunt, facilius feras latent: ita Adulatores laudando tum maxime penetrant, cum non laudare, ſed aliud agere putantur. Qui enim accedenti ſella locove decedit, aut ad ſenatum populumve verba faciens, ubi videt divitem aliquem accedere, oratione interrupta, huic ſuggeſtum et dicendi locum tradit, is tacendo melius quam ſi vociferaretur, priores ſe huic prudentiæ partes deferre oſtendit. Itaque ipſos videas in auditoriis ac theatris prima ſedilia occupantes, non quod ſe iis dignentur, ſed ut divitibus inde aſſurgentes atque concedentes, adulentur: et in comitiis et conſeſſibus initium dicendi facientes, deinde ſi quis potens, dives, aut nobilis

μετατιθεμένους ῥᾷστα πρὸς τοὐναντίον, ἄνπερ ᾖ δυνατὸς ἢ πλούσιος ἢ ἔνδοξος ὁ ἀντιλέγων. Ὧι καὶ μάλιστα δεῖ D
τὰς τοιαύτας ὑποκατακλίσεις καὶ ἀναχωρήσεις αὐτῶν ἐξελέγχειν, οὐκ ἐμπειρίαις, οὐδ' ἀρεταῖς, οὐδ' ἡλικίαις ὑφιεμένων, ἀλλὰ πλούτοις καὶ δόξαις. Ἀπελλῆς μὲν γὰρ ὁ ζωγράφος, Μεγαβύζου παρακαθίσαντος αὐτῷ, καὶ περὶ γραμμῆς τι καὶ σκιᾶς βουλομένου λαλεῖν, Ὁρᾷς, ἔφη, τὰ παιδάρια ταυτὶ τὰ τὴν μηλίδα τρίβοντα; πάνυ σοι προσεῖχε τὸν νοῦν σιωπῶντι, καὶ τὴν πορφύραν ἐθαύμαζε καὶ τὰ χρυσία· νῦν δέ σου καταγελᾷ περὶ ὧν οὐ μεμάθηκας ἀρξαμένου λαλεῖν. Καὶ Σόλων, Κροίσου E
περὶ εὐδαιμονίας διαπυνθανομένου, Τέλλον τινὰ τῶν οὐκ ἐπιφανῶν Ἀθήνησι, καὶ Βίτωνα καὶ Κλέοβιν, ἀπέφηνεν εὐποτμοτέρους. Οἱ δὲ κόλακες τοὺς βασιλεῖς καὶ πλουσίους καὶ ἄρχοντας, οὐκ ὀλβίους μόνον καὶ μακαρίους, ἀλλὰ καὶ φρονήσει, καὶ τέχνῃ καὶ ἀρετῇ πάσῃ πρωτεύοντας ἀναγορεύουσιν.

D. 4. ὑφιεμένων] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. C. D. Moſc. 1. 2. Voſſ. Genitivum etiam habent, Harl. 1. ὑφεμένων. et Venet. ac Turn. ἐφιεμένων. Steph. et reliqui ὑφιέμενον.

contra differat, facillime tanquam potiori adſentientes, ſuamque retractantes ſententiam. Quare apprime neceſſarium eſt hujuſmodi ceſſiones locorum et victoriæ, coarguere, non peritiæ, virtuti, ætative, ſed divitiis et gloriæ delatas. Etenim Apelles pictor adſidenti ſibi Megabyzo, et de linea neſcio quid umbraque volenti diſſerere: Nonne vides, aiebat, puerulos iſtos qui melidem terunt? tacenti tibi admodum ii fuerunt intenti, purpuram aurumque admirantes: nunc te rident orſum loqui de rebus iis quas non didiciſti. Et Solon, Crœſo de felicitate percontante, Tellum quendam obſcurum Athenis hominem, Bitonemque et Cleobin ipſo pronuntiavit feliciores. Atqui Adulator reges, divites, ac magiſtratum gerentes, non fortunatos modo et beatos, ſed et prudentia, arte, omnique virtute principes affirmat.

Digitized by Google

ιϛʹ. Ἔτι τῶν μὲν Στωϊκῶν οὐδὲ ἀκούειν ἔνιοι ὑπο-
μένουσι, τὸν σοφὸν ὁμοῦ πλούσιον, καλὸν, εὐγενῆ, βασιλέα
προσαγορευόντων· οἱ δὲ κόλακες τὸν πλούσιον, ὁμοῦ καὶ
ῥήτορα καὶ ποιητὴν, ἂν δὲ βούληται, καὶ ζωγράφον, καὶ
F αὐλητὴν ἀποφαίνουσι, καὶ ποδώκη, καὶ ῥωμαλέον, ὑπο-
πίπτοντες ἐν τῷ παλαίειν, καὶ ἀπολιμπανόμενοι θεόντων·
ὥσπερ Κρίσσων ὁ Ἱμεραῖος ἀπελείφθη διαθέων πρὸς
Ἀλέξανδρον· ὁ δ' αἰσθόμενος ἠγανάκτησε. Καρνεάδης
δὲ ἔλεγε ὅτι πλουσίων καὶ βασιλέων παῖδες ἱππεύειν
μόνον, ἄλλο δὲ οὐδὲν εὖ καὶ καλῶς μανθάνουσι· κολακεύει
γὰρ αὐτοὺς ἐν ταῖς διατριβαῖς ὁ διδάσκαλος ἐπαινῶν,
καὶ ὁ προσπαλαίων, ὑποκατακλινόμενος· ὁ δὲ ἵππος
οὐκ εἰδὼς οὐδὲ φροντίζων ὅστις ἰδιώτης ἢ ἄρχων, ἢ
πλούσιος ἢ πένης, ἐκτραχηλίζει τοὺς μὴ δυναμένους
59 ὀχεῖσθαι. Εὐήθη τοίνυν καὶ ἀβέλτερα τὰ τοῦ Βίωνος·
Εἰ τὸν ἀγρὸν ἔμελλεν ἐγκωμιάζων εὔφορον ποιεῖν καὶ

F. 3. Κρίσσων] Βρίσων Moſc. 1. a correctore. Sane ita Plut. Mor. infra. 471. E. et quidem verius. Vid. Palmer. Exercitat. in Scr. Gr. p. 214.

A. 1. τὰ τοῦ Βίωνος] Xylandri verſionem ad ſententiæ veritatem correxi. Locus obſcurior quidem ob infrequentius conſtructionis genus: ſanus tamen, nec librorum varietate adeo controverſus.

XVI. Jam Stoicos quidam ne audire quidem ſuſtinent, ſapienti ſimul divitis, pulchri, nobilis, regis nomen attribuentes: Adulatores vero divitem juxta et oratorem, et poetam, et (ſi velit) pictorem, tibicinemque pronuntiant, et pedibus velocem, et robuſtum, ſubſidentes, ſi cum eo lucta, et præteriri ſe ſinentes, ſi curſu certent: ſicut Criſſon Himeræus curſu cum Alexandro certans dedita opera poſterior fuit: quod et animadverſum ægre tulit rex. Carneades autem dicebat divitum ac regum filios nihil aliud bene ac recte diſcere, quam equitare: quippe magiſtri in aliis ſtudiis iis aſſentantur, et qui colluctatur ultro ſe ſubmittit: equus nulla habita ratione, privatus an princeps, pauper an dives inſideat, vehi ac equitare neſcios excutit. Stulte igitur ac fatue Bion dixit: Si quis agrum laudando redditurus eſſet fer-

Digitized by Google

εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἔδοξε τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ πράγματα ἔχων· οὐ τοίνυν οὐδ᾽ ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμος ἐστὶ καὶ πάμφορος. Ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς οὐ γίνεται χείρων ἐπαινούμενος· ἄνθρωπον δὲ τυφοῦσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδῶς καὶ παρ᾽ ἀξίαν ἐπαινοῦντες.

ιζ΄. Ταῦτα μὲν οὖν ἀπόχρη περὶ τούτων. Ἐφεξῆς δὲ τὸ τῆς παῤῥησίας ἴδωμεν. Ἔδει μὲν γὰρ, ὡς ὁ Πάτροκλος τοῦ Ἀχιλλέως τὰ ὅπλα περιβαλλόμενος, καὶ B τοὺς ἵππους ἐξελαύνων ἐπὶ τὴν μάχην, μόνης οὐκ ἐτόλμησεν τῆς Πηλιάδος θιγεῖν, ἀλλ᾽ ἀφῆκεν, οὕτω τὸν κόλακα, τοῖς τοῦ φίλου σκευοποιούμενον καὶ ἀναπλαττόμενον ἐπισήμοις καὶ συμβόλοις, μόνην τὴν παῤῥησίαν, ὥσπερ ἐξαίρετον βάσταγμα φιλίας,

Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν,—

καταλιπεῖν ἄθικτον καὶ ἀμίμητον. Ἐπεὶ δὲ φεύγοντες τὸν ἐν γέλωτι καὶ ἀκράτῳ καὶ σκώμμασι καὶ παιδιαῖς ἔλεγχον, εἰς ὀφρὺν αἴρουσιν ἤδη τὸ πρᾶγμα καὶ κολα-

tilem ac frugiferum, eum non errare, ſi hoc potius ageret, quam foderet ac laboraret; proinde nec hominem inepte facturum, ſi laudet alios, ſi quidem iis, quos laudet, utilis et fructuoſus ſit laudando. Atque ager quidem laudando non fit deterior: hominem inflant ac perdunt qui immerito laudant.

XVII. Verum de his ſatis. Deinceps de libertate agamus. Oportuit ſane, quemadmodum Patroclus Achillis arma cum indueret, et equos ejus ad pugnam educeret, ſolam non auſus fuit contrectare Peliadem haſtam: ita Adulatorem quoque dum Amici inſignia atque cultum ſibi circumponit, ſolam libertatem, ut geſtamen amicitiæ eximium,

Grande, grave, et validum,—

intactam inimitatamque relinquere. Nunc quando Adulatores reprehenſiones metuunt quibus ob riſum, pocula, dicteria ac jocos ſunt obnoxii, ideoque ſuperciliose adſentan-

κεύουσιν ἐσκυθρωπακότες, καὶ ψόγον τινὰ καὶ νουθεσίαν
C παραμιγνύουσι· φέρε μηδὲ τοῦτο παραλείπωμεν ἀβασά-
νιστον. Οἶμαι δὲ, ὥσπερ ἐν κωμῳδίᾳ Μενάνδρου Ψευδη-
ρακλῆς πρόσεισι ῥόπαλον κομίζων, οὐ στιβαρὸν, οὐδ' ἰσχυρὸν,
ἀλλὰ χαῦνόν τι πλάσμα καὶ διάκενον, οὕτω τὴν τοῦ
κόλακος παῤῥησίαν φανεῖσθαι πειρωμένοις μαλθακὴν καὶ
ἀβαρῆ, καὶ τόνον οὐκ ἔχουσαν, ἀλλὰ ταυτὸν τοῖς τῶν
γυναικῶν προσκεφαλαίοις δρῶσαν, ἃ δοκοῦντα ταῖς κε-
φαλαῖς ἀντερείδειν καὶ ἀντέχειν, ἐνδίδωσι καὶ ὑπείκει
μᾶλλον· ὥσπερ ἡ κίβδηλος αὕτη παῤῥησία κενὸν ἔχουσα
D καὶ ψευδῆ καὶ ὕπουλον ὄγκον, ἐξήρθη καὶ ᾤδησεν, ἵνα συστα-
λεῖσα καὶ συμπεσοῦσα δέξηται καὶ συνεπισπάσηται τὸν
καταφερόμενον εἰς αὐτήν. Ἡ μὲν γὰρ ἀληθὴς καὶ
φιλικὴ παῤῥησία τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιφύεται, σωτήριον
ἔχουσα καὶ κηδεμονικὸν τὸ λυπεῖν, ὥσπερ τὸ μέλι τὰ
ἡλκωμένα δάκνουσα καὶ καθαίρουσα, τἄλλα δὲ ὠφέλιμος
οὖσα καὶ γλυκεῖα, περὶ ἧς ἴδιος ἔσται λόγος. Ὁ δὲ

tur ac tetrico vultu, vituperationis aliquid et admonitionis admiſcentes: agedum hanc quoque partem examinemus. Puto autem ſicut in Menandri comœdia falſus Hercules in ſcenam progreditur, clavam geſtans non validam, neque robuſtam, ſed figmentum quoddam inane ac molle: ita experientibus viſum iri libertatem Adulatoris laxam, et pondere vi ac robore caſſam, ac ſimile quidpiam habentem eam cervicalibus mulierum: hæc enim cum videantur capitibus reniti debere atque obſiſtere, multo magis cedunt iis ac ſubſidunt: et adulterina iſta libertas in infidum ſubdolumque tumorem elata atque inflata eſt, ut in ſeſe concidens abripiat ſecum eum qui in ipſam incubuerit. Nam vera et Amici propria libertas peccantes adoritur, adfertque ſalutarem et plenum curæ dolorem, ac mellis in morem cum ulceroſas partes mordeat atque expurget, cætera utilis eſt ac dulcis: qua de libertate ſuo peculiari loco dicetur. Adu-

Digitized by Google

κόλαξ πρῶτον μὲν ἐνδείκνυται τὸ πικρὸς εἶναι καὶ περιεργὸς καὶ ἀπαραίτητος ἐν τοῖς πρὸς ἑτέρους. Οἰκέταις τε γὰρ αὐτοῦ χαλεπός ἐστι, καὶ συγγενῶν καὶ οἰκείων ἐπεμβῆναι δεινὸς ἁμαρτήμασι, καὶ μηδένα θαυμάσαι, μηδὲ σεμνῦναι τῶν ἐκτὸς, ἀλλ' ὑπερορᾶν· ἀσυγγνώμων E
δὲ καὶ διάβολος ἐν τῷ πρὸς ὀργὴν ἑτέρους παροξύνειν, θηρώμενος μισοπονηρίας δόξαν, ὡς οὐκ ἂν ἑκὼν ὑφέμενος παῤῥησίας αὐτοῖς, οὐδὲ ποιήσας οὐδὲν, οὐδ' εἰπὼν πρὸς χάριν. Ἔπειτα δὲ τῶν μὲν ἀληθινῶν καὶ μεγάλων ἁμαρτημάτων οὐδὲν εἰδέναι προσποιούμενος, οὐδὲ γινώσκειν, πρὸς δὲ τὰ μικρὰ καὶ τὰ ἐκτὸς ἐλλείμματα δεινὸς ἀΐξαι, καὶ μετὰ τόνου καθάψασθαι καὶ σφοδρότητος, ἂν σκεῦος ἀμελῶς ἴδῃ κείμενον, ἂν οἴκημα φαύλως, ἂν ὀλιγωροῦντα κουρᾶς ἢ ἀμπεχόνης, ἢ κυνός τινος ἢ ἵππου F
μὴ κατ' ἀξίαν ἐπιμελούμενον· γονέων δὲ ὀλιγωρία, καὶ παίδων ἀμέλεια, καὶ ἀτιμία γαμετῆς, καὶ πρὸς τοὺς

F. 1. κυνός τινος] Ita Steph. Schott. Jannot. Anon. et reliqui, exceptis Ald. Baſ. Xyl. E. Moſc. 1. qui τινος omittunt: cujus uſus tamen non abhorret a Plutarchi conſuetudine.

ſator primo quidem acerbitatem quandam adverſus eos quibus inſidiatur præ ſe fert, aſperum ſe et implacabilem gerens: nam ſervis ejus difficilis eſt, promptuſque ad inſultandum peccatis familiarium atque cognatorum: nullum eorum qui foris ſunt laudare, nullum commendare, deſpicere omnes, nemini ignoſcendo et calumniando ad iram alios provocare, laudem odii in malos concepti venari, ut qui numquam ſciens prudenſque libertate adverſus eos abſtinuerit, aut in gratiam eorum quicquam vel fecerit vel dixerit. Deinde vera et gravia ejus cui adulatur peccata omnia ſimulans ſe neſcire, in exiguas et externas culpas graviter ac cum contentione quadam et vehementia invehitur: puta ſi quid ſupellectilis male eſt collocatum, ſi incommode habitat, ſi tonſuram, amictumve negligit, ſi canem equumve non recte curat. At ſi parentes contemnit, liberos negligit, uxorem contumelioſe tractat, domeſticos deſpectui habet, pe-

Digitized by Google

οἰκείαις ἀσωτία, καὶ χρημάτων ὄλεθρος, οὐδέν ἐστι πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἄφωνος ἐν τούτοις καὶ ἄτολμος· ὥσπερ ἀθλητὴν ἀλείπτης ἐῶν μεθύειν καὶ ἀκολασταίνειν, εἶτα περὶ ληκύθου χαλεπὸς ὢν καὶ στλεγγίδος· ἢ γραμματικὸς ἐπιπλήττων μὲν παιδὶ περὶ δέλτου καὶ γραφείου, σολοικίζοντος δὲ καὶ βαρβαρίζοντος, οὐ δοκεῖν ἀκούειν. Τοιοῦτος γὰρ ὁ κόλαξ, οἷος ῥήτορος φαύλου καὶ καταγελάστου μηδὲν εἰπεῖν πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ τῆς φωνῆς αἰτιᾶσθαι, καὶ χαλεπῶς ἐγκαλεῖν ὅτι τὴν ἀρτηρίαν διαφθείρει ψυχροποτῶν· καὶ σύγγραμμα κελευσθεὶς ἄθλιον διελθεῖν, αἰτιᾶσθαι τὸ χαρτίον ὡς δασύ, καὶ τὸν γραφέα μιαρὸν καὶ ὀλίγωρον ἀποκαλεῖν. Οὕτως δὲ καὶ Πτολεμαίῳ φιλομαθεῖν δοκοῦντι, περὶ γλώττης καὶ στιχιδίου καὶ ἱστορίας μαχόμενοι, μέχρι μέσων νυκτῶν ἀπέτεινον· ὠμότητι δὲ χρωμένου καὶ ὕβρει, καὶ τυμπανίζοντος καὶ τελοῦντος, οὐδεὶς ἐνέστη τῶν τοσούτων. Ὥσπερ οὖν εἴτις

A. 8. τελοῦντος] Ita libri omnes excepto Baſ. et Xyl. qui habent τελεοῦντος quod nihili eſt. In Voſſ. ad marginem eſt ſignum corruptelæ. Salmaſius corrigit αὐλοῦντος. Collat. Muret. explicat verbo δαπανῶντος.

cuniam prodigit, omina hæc nihil ad ſe Adulator pertinere putat, ad hæc mutus eſt, hiſcere non audet: non aliter, quam ſi aliptes athletam ſinat inebriari ac libidini indulgere, eundemque gutti olearii aut ſtrigilis gratia graviter objurget: aut grammaticus ob tabellam ac ſtilum increpans puerum, ſolœciſmos ejus barbariſmoſve diſſimulet: aut ſi rhetor ineptus ac ridiculus de ipſa oratione nullum ferens judicium, vocem culpet, incuſetque graviter quod frigidæ potu arteriam corrumpat: vel perlegere juſſus miſere compoſitum ſcriptum, chartæ aſperitatem inſectetur, et librarii impuritatem atque ſocordiam. Ita plane cum videretur Ptolemæus litteris operam dare, de gloſſa aliqua, verſiculo, aut hiſtoria uſque ad mediam noctem diſputationes una traxerunt ejus aſſeclæ: neque in tanto tamen numero quiſquam fuit qui eum inhiberet crudeliter agentem ac contumelioſe, atrociaque ſupplicia exercentem. Denique Adulatores ſu-

ἀνθρώπου φύματα καὶ σύριγγας ἔχοντος, ἰατρικῷ σμιλίῳ τὰς τρίχας τέμνοι καὶ τοὺς ὄνυχας, οὕτως οἱ κόλακες B τὴν παῤῥησίαν πρὸς τὰ μὴ λυποῦντα μέρη μηδ' ἀλγοῦντα προσφέρουσιν.

ιη'. Ἔτι δὲ τούτων ἕτεροι πανουργότεροι, καὶ πρὸς ἡδονὴν χρῶνται τῷ παῤῥησιάζεσθαι καὶ ψέγειν. Καθάπερ Ἄγις ὁ Ἀργεῖος, Ἀλεξάνδρου γελωτοποιῷ τινι μεγάλας δωρεὰς δόντος, ὑπὸ φθόνου καὶ λύπης ἐξέκραγεν, Ὢ τῆς πολλῆς ἀτοπίας· ἐπιστρέψαντος δὲ τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν ὀργῇ, καὶ δὴ, Τί σὺ λέγεις, εἰπόντος, Ὁμολογῶ, φησὶν, ἄχθεσθαι καὶ ἀγανακτεῖν, ὁρῶν ὑμᾶς τοὺς ἐκ Διὸς γεγονότας ἅπαντας, ὁμοίως κόλαξιν ἀνθρώποις καὶ καταγελάστοις χαίροντας· καὶ γὰρ Ἡρακλῆς Κέρκωψί C τισι, καὶ Σειληνοῖς ὁ Διόνυσος ἐτέρπετο, καὶ παρὰ σοὶ τούτους ἰδεῖν ἐστιν εὐδοκιμοῦντας. Τιβερίου δὲ Καίσαρος εἰς τὴν σύγκλητόν ποτε παρελθόντος, εἷς τῶν κολάκων ἀναστὰς ἔφη, Δεῖν ἐλευθέρους ὄντας παῤῥησιάζεσθαι, καὶ

Lennep. ad Phal. corrigit στρεβλοῦντος, p. 73. Xylander non reddidit vertendo: at Amiotus in hanc ſententiam *religionis ſpecie indigna facinora perpetrabat:* quod, ut in rebus incertis, probo.

am libertatem iis duntaxat adhibentes, quæ neque lædunt neque dolent, perinde faciunt ac ſi quis hominis a tuberculis ac fiſtulis laborantis crines unguesſque cultro medico deſecet.

XVIII. Sunt alii his etiam aſtutiores, qui libertatem vituperationesque ad voluptatem conciliandam accommodant. Sic Agis Argivus, cum Alexander cuidam ſcurræ magna daret dona, præ invidia ac dolore exclamavit, Proh rem abſurdiſſimam: cumque iratus rex ſe ad eum convertiſſet, et, Quid ais, dixiſſet: Fateor, inquit, indignari me ac moleſte ferre quod vos Jove genitos omnes video hominibus adulantibus ac ridiculis uti: nam et Hercules Cercopibus quibusdam, et Bacchus Silenis ſeſe oblectavit, et tales apud te in pretio eſſe manifeſtum eſt. Tiberius autem Cæſar aliquando in curiam cum veniſſet, quidam Adulatorum ſurrexit, dixitque liberorum hominum liberas debere eſſe

μηδὲν ὑποστέλλεσθαι, μηδ' ἀποσιωπᾶν τῶν συμφερόντων·
ἀνατείνας δὲ πάντας οὕτως, γενομένης αὐτοῦ σιωπῆς, καὶ
τοῦ Τιβερίου προσέχοντος, Ἄκουσον, ἔφη, Καῖσαρ, ἅ σοι
πάντες ἐγκαλοῦμεν, οὐδεὶς δὲ τολμᾷ φανερῶς λέγειν·
ἀμελεῖς σεαυτοῦ, καὶ προΐεσαι τὸ σῶμα, καὶ καταστρύχεις
D ἀεὶ φροντίσι καὶ πόνοις ὑπὲρ ἡμῶν, οὔτε μεθ' ἡμέραν,
οὔτε νύκτωρ ἀναπαυόμενος. Πολλὰ δὲ αὐτοῦ τοιαῦτα
συνείροντος, εἰπεῖν φασι τὸν ῥήτορα Κάσσιον Σευῆρον,
Αὕτη τοῦτον ἡ παῤῥησία τὸν ἄνθρωπον ἀπολεῖ.

ιθ'. Καὶ ταυτὶ μὲν ἐλάττονά ἐστιν. Ἐκεῖνα δὲ ἤδη
χαλεπὰ καὶ λυμαινόμενα τοὺς ἀνοήτους, ὅταν εἰς τὰ ἐν-
αντία πάθη καὶ νοσήματα κατηγορῶσιν· ὥσπερ Ἱμέριος
ὁ κόλαξ τῶν πλουσίων τινὰ ἀνελευθερώτατον καὶ φιλαρ-
γυρώτατον Ἀθήνησιν, ὡς ἄσωτον ἐλοιδόρει καὶ ἀμελῆ,
καὶ πεινήσοντα κακῶς μετὰ τῶν τέκνων· ἢ τοὺς ἀσώτους
E αὖ πάλιν καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν
ὀνειδίζωσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος· ἢ τοῦς

D. 8. ἀνελευθερώτατον καὶ] Ad orationis integritatem requiritur ἀνελευθερώτατον ὄντα καὶ: ut Reiſkius etiam vidit.

voces, nihilque diſſimulandum aut reticendum eorum quæ prodeſſent. Qua oratione cum omnium attentionem excitaſſet, facto ei ſilentio, et Tiberio auſcultante, Audi, inquit, Cæſar, quid in te univerſi deſideremus, nemo tamen audet palam eloqui. Negligis teipſum, corporiſque rationem tui non habes, ſed te curis quas pro nobis geris neque interdiu neque noctu quietem capiendo atteris: cumque multa id genus collegiſſet, Caſſium aiunt Severum oratorem dixiſſe: Iſta hunc hominem libertas perdet.

XIX. Atque hæc quidem leviora ſunt. Illa vero gravia jam et exitioſa imprudentibus, cum contraria verorum vitia ipſis objiciuntur. Ita Himerius aſſentator diviti cuidam Athenis illiberaliſſimo avariſſimoque homini luxuriam exprobravit ac negligentiam, fore inquiens ut aliquando cum liberis probe eſuriret. Aut cum ſumptuoſis ac prodigis ſordes objiciunt nimiamque parſimoniam, ut Neroni fecit T. Petronius. Vel cum prin-

Digitized by Google

ὠμῶς καὶ ἀγρίως προσφερομένους ἄρχοντας ὑπηκόοις, ἀποθέσθαι κελεύουσι τὴν πολλὴν ἐπιείκειαν, καὶ τὸν ἄκαιρον ἔλεον καὶ ἀσύμφορον. Ὅμοιος δὲ τούτοις, καὶ ὁ τὸν εὐήθη καὶ βλᾶκα καὶ ἀβέλτερον, ὡς δεινόν τινα καὶ πανοῦργον φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι προσποιούμενος· καὶ ὁ τοῦ βασκάνου δὲ καὶ τῷ κακολογεῖν ἀεὶ καὶ ψέγειν χαίροντος, ἄν ποτε προαχθεὶς ἐπαινέσῃ τινὰ τῶν ἐνδόξων, καθαπτόμενος καὶ ἀντιλέγων ὡς νόσημα τοῦτο ἔχοντος, Ἀνθρώποις ἐπαινεῖς μηδενὸς ἀξίους· τίς γὰρ οὗτός ἐστιν, ἢ τί F
λαμπρὸν ἢ πεποίηκεν, ἢ καὶ εἴρηκε; Μάλιστα δὲ περὶ τοὺς ἔρωτας τοῖς κολακευομένοις ἐπιτίθενται καὶ προσεκκαίουσιν. Ἀδελφοῖς μὲν γὰρ ὁρῶντες διαφερομένους, ἢ γονέων ὑπερφρονοῦντας, ἢ πρὸς γυναῖκας αὐτοὺς ὑπεροπτικῶς ἔχοντας, οὔτε νουθετοῦσιν, οὔτ' ἐγκαλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ προσεπιτείνουσι τὰς ὀργάς· Οὐ γὰρ αἰσθάνῃ σαυτοῦ,

E. 5. Ὅμοιος] Recepi ex uno Moſc. 1. Vulgo omnes ὁμοίως.
F. 2. ἢ πεποίηκεν, ἢ καὶ εἴρηκε] εἴρηκεν ἢ πεποίηκε Moſc. 2. Harl. 1. Colleg. Nov. Vulcob. quod planius eſt. Prius ἢ omittit etiam E.
F. 4. Ἀδελφοῖς] Sumpſi ex C. D. Harl. 1. Pol. Jannot. Mez. Anon. T. V. B. Vulgo ἀδελφούς.
F. 5. ὑπεροπτικῶς] ὑποπτικῶς Mez. Bene ad ſententiam, non item ad dicendi conſuetudinem, quæ ὑπόπτως poſtulat.

cipes, a quibus ſubditi crudeliter inhumaniterque tractantur, deponere jubent nimiam clementiam, intempeſtivamque et inutilem miſericordiam. Quorum ſimile eſt ſi quis cavere ſe et metuere utpote callidum verſutumque hominem ſimulet eum, qui ſtupidus ſit et fatuus: aut invidum ac maledicum adſiduiſque gaudentem reprehenſionibus, forte ad laudandum aliquem præclarum virum ſe convertentem, corripiat, impugnetque, et liberalitatem hanc laudandi, velut vitium ei inhærens carpat, dicens, Homines laudas nullius pretii: quis enim eſt hic, aut quid præclari fecit dixitve? Maxime vero Adulatores in amoribus adoriuntur ſuos, ignemque augent. Fratres enim cum vident diſſentire, aut parentes deſpici, aut inſolenter uxorem tractari, neque verbis caſtigant, neque reprehendunt, ſed iras etiam incendunt: Non enim, inquiunt, ſentis qui ſis: ipſe

Digitized by Google

καὶ σὺ τούτων αἴτιος, ἀεὶ θεραπευτικῶς προσφερόμενος καὶ ταπεινῶς· ἐὰν δὲ πρὸς ἑταίραν ἢ μοιχεύτριαν ἐρω-
61 μένην κνισμός τις ἐξ ὀργῆς καὶ ζηλοτυπίας ὑπογένηται, πάρεστι μετὰ παρρησίας λαμπρᾶς ἡ κολακεία, πῦρ ἐπὶ πῦρ ἐπιφέρουσα, καὶ δικαιολογουμένη, καὶ κατηγοροῦσα τοῦ ἐρῶντος, ὡς ἀνέραστα πολλὰ καὶ σκληρὰ καὶ νεμεσητὰ ποιοῦντος.

Ὦ δυσχάριστε τῶν πυκνῶν φιλημάτων.

Οὕτως Ἀντώνιον οἱ φίλοι τῆς Αἰγυπτίας ἐρῶντα καὶ καιόμενον ἀνέπειθον ὡς ὑπ' ἐκείνης ἐρῷτο, καὶ λοιδοροῦντες ἐκάλουν ἀπαθῆ καὶ ὑπερήφανον. Ἡ μὲν γυνὴ καταλιποῦσα βασιλείαν τοσαύτην καὶ διατριβὰς εὐδαί-
B μονας, φθείρεται μετὰ σοῦ στρατευομένη, σχῆμα παλλακίδος ἔχουσα·

Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστί,

καὶ περιορᾷς αὐτὴν ἀνιωμένην. Ὁ δ' ἡδέως ἐξελεγχόμενος ὡς ἀδικῶν, καὶ τοῖς κατηγοροῦσι χαίρων, ὡς οὐδὲ τοῖς ἐπαινοῦσιν, ἐλάνθανε τῷ νουθετεῖν δοκοῦντι προσ-

cauſa es hujus mali: ſemper enim obſequentem te ac ſubmiſſum præbuiſti. Verum ubi ex ira et obtrectatione animus exarſit meretricis aut adulteræ amore, ibi tum aperta cum libertate adulatio præſto eſt, ignem igni ſuperaddens, litigans, et amatorem eo nomine incuſans, quod multa non amatorie agat, dura multa et digna reprehenſione faciat: occinitque illud,

Ingrate tam crebris amoris oſculis.

Sic Antonio Amici flagranti Ægyptiæ amore perſuaſerunt ipſum ab ea amari, duritiemque ei et ſuperbiam exprobraverunt. Illa quidem, aiebant, tanto regno et fortunatis ſedibus relictis, formam corrumpit tecum militiam tolerans in concubinæ morem:

Sed tibi non ulla mens eſt placabilis arte,

illam etiam negligis cum his moleſtiis confligtantem: ille autem cui ejuſmodi commiſſi coargui dulce eſſet, quique his accuſatoribus, ſicut nullis laudatoribus gauderet, non ſenſit eo ſe quod commonefactio vi-

Digitized by Google

διαστρεφόμενος. Ἔοικε γὰρ ἡ τοιαύτη παῤῥησία τοῖς τῶν
ἀκολάστων δήγμασι γυναικῶν, ἐγείρουσα καὶ γαργαλί-
ζουσα τῷ δοκοῦντι λυπεῖν τὸ ἡδόμενον. Καὶ καθάπερ
τὸν ἄκρατον ἄλλως βοηθοῦντα πρὸς τὸ κώνειον, ἂν
ἐμμίξωσι προσβάλλοντες αὐτῷ, κομιδῆ ποιοῦσι τὴν τοῦ
φαρμάκου δύναμιν ἀβοήθητον, ὀξέως ἀναφερομένην ἐπὶ C
τὴν καρδίαν ὑπὸ θερμότητος· οὕτως τὴν παῤῥησίαν
ἐπιστάμενοι μέγα βοήθημα πρὸς τὴν κολακείαν οὖσαν
οἱ πονηροὶ, δι' αὐτῆς κολακεύουσι τῆς παῤῥησίας. Ὅθεν
οὐδὲ ὁ Βίας ἀπεκρίνατο καλῶς τῷ πυθομένῳ τί τῶν
ζώων χαλεπώτατόν ἐστιν, ἀποκρινάμενος, ὅτι τῶν μὲν
ἀγρίων ὁ τύραννος, τῶν δὲ ἡμέρων ὁ κόλαξ. Ἀληθέσ-
τερον γὰρ ἦν εἰπεῖν ὅτι τῶν κολάκων ἥμεροι μὲν εἰσιν
οἱ περὶ τὸ βαλανεῖον οὗτοι καὶ περὶ τὴν τράπεζαν· ὁ
δὲ εἰς τὰ δωμάτια καὶ τὴν γυναικωνῖτιν ἐκτείνων, D
ὥσπερ πλεκτάνας, τὸ πολυπράγμον καὶ διάβολον
καὶ κακόηθες, ἄγριος καὶ θηριώδης καὶ δυσμετα-
χείριστος.

debatur, perverti. Similis eſt enim iſta libertas morſibus laſcivarum mulierum, quippe quo pungere videtur, eo ipſo voluptatem facit ac titillat. Ac ſicuti merum, quod alioqui adverſus cicutam valet, ſi ei cicuta immiſceatur, vim veneni plane immedicabilem facit, quod ea propter vini calorem actutum ad cor penetret: ita mali cum ſciant libertatem dicendi magnum adverſus aſſentationem eſſe præſidium, illa ipſa ad adulandum abutuntur. Quapropter ne Biantis quidem dictum vitio plane caret, qui interrogatus quodnam animalium eſſet infeſtiſſimum, reſpondit, ferorum quidem, tyrannum: cicurum autem, Adulatorem. Verius enim dici poterat, Adulatorum quoſdam eſſe manſuetos, qui balnea et menſas ſectantur: qui vero curioſitatem, calumnias, et malignitatem ſuam, veluti polypus flagella, in ipſas uſque ædes et gynecea protendunt, ſævos eſſe, feroſque et intractabiles.

Digitized by Google

κʹ. Εἷς δέ τις ἔοικε τρόπος εἶναι φυλακῆς, τὸ γινώσκειν καὶ μνημονεύειν ἀεὶ ὅτι τῆς ψυχῆς τὸ μὲν ἀληθινὸν καὶ φιλόκαλον καὶ λογικὸν ἐχούσης, τὸ δὲ ἄλογον καὶ φιλοψευδὲς καὶ παθητικόν, ὁ μὲν φίλος ἀεὶ τῷ κρείττονι πάρεστι σύμβουλος καὶ συνήγορος, ὥσπερ ἰατρὸς τὸ ὑγιαῖνον αὔξων καὶ διαφυλάττων· ὁ δὲ κόλαξ τῷ παθητικῷ καὶ ἀλόγῳ παρακάθηται, καὶ τοῦτο κνᾷ καὶ γαργαλίζει καὶ ἀναπείθει καὶ ἀφίστησι τοῦ λογισμοῦ, μηχανώμενος αὐτῷ
E πονηράς τινας ἡδυπαθείας. Ὥσπερ οὖν τῶν σιτίων ἔστιν ἃ μήτε αἵματι προσφύεται, μήτε πνεύματι μήτε νεύροις τινὰ τόνον ἢ μυελοῖς προστίθησιν, ἀλλ᾽ αἰδοῖα παρακινεῖ, κοιλίαν ἐγείρει, καὶ σάρκα ποιεῖ σαθρὰν καὶ ὕπουλον· οὕτως ὁ τοῦ κόλακος λόγος οὐδὲν τῷ σωφρονοῦντι καὶ λογιζομένῳ προστίθησιν, ἀλλ᾽ ἡδονήν τινα τιθασσεύων ἔρωτος, ἢ θυμὸν ἐντείνων ἀνόητον, ἢ διερεθίζων

E. 3. αἰδοῖα παρακινεῖ, κοιλίαν ἐγείρει] Forte αἰδοῖα ἐγείρει, κοιλίαν παρακινεῖ.
E. 7. τιθασσεύων] Rarioris uſus verbum, probum puto: τιθηνεύων Reiſkius: Græcum erat τιθηνῶν.

XX. Una cavendi tales inſidias ratio eſt, quod ſciendum atque in promptu ſemper habendum eſt: cum animi pars una veritati atque honeſtati dedita, rationi rectæ obtemperet: altera bruta ſit, falſi appetens, et perturbationibus obnoxia: Amicum ſemper meliori parti ſe accommodare monitorem atque defenſorem, inſtar medici ſanitatem augentis atque conſervantis: Adulatorem vero brutæ et cupiditatibus addictæ parti ſe applicare, eamque pravis voluptatibus ſubmittendis ſcabere ac titillare, et a rectæ rationis obſequio avertere. Quemadmodum vero cibi quidam ſunt, qui neque ſanguini, neque ſpiritui neque nervis neque medullis virium quicquam apponunt, ſed pudenda tantum erigunt, ventrem ſuſcitant, ac carnem generant putridam et morboſam: ſic Adulatoris oratio nihil ſobriæ ac rationis imperio obſequenti parti adjicit: ſed cum ſemper vel amoris aliquam conciliet voluptatem, vel iram amentem incitet aut

Digitized by Google

φθόνον, ἢ φρονήματος ὄγκον ἐμποιῶν ἐπαχθῆ καὶ κενόν, ἢ λύπῃ συνεπιθρηνῶν, ἢ τὸ κακόηθες καὶ ἀνελεύθερον
καὶ ἄπιστον, ἀεί τισι διαβολαῖς καὶ προαισθήσεσι δριμὺ F
καὶ ψοφοδεὲς ποιῶν καὶ ὕποπτον, οὐ διαφεύξεται τοὺς προσέχοντας. Ἀεὶ γὰρ ὑφορμεῖ τινι πάθει, καὶ τοῦτο πιαίνει, καὶ πάρεστι βουβῶνος δίκην ἑκάστοτε τοῖς ὑπούλοις καὶ φλεγμαίνουσι τῆς ψυχῆς ἐπιγινόμενος. Ὀργίζῃ; κόλασον. Ἐπιθυμεῖς; ὤνησαι· Φοβῇ; φύγωμεν· Ὑπονοεῖς; πίστευσον. Ἂν δὲ περὶ ταῦτα δυσφώρατος ᾖ τὰ πάθη, διὰ σφοδρότητα καὶ μέγεθος ἐκκρουομένου τοῦ λογισμοῦ, περὶ τὰ λοιπὰ λαβὴν παρέξει μᾶλλον, ὅμοιος
ὤν. Καὶ γὰρ ἐν ὑποψίᾳ κραιπάλης τινὸς ἢ πλησ- 62
μονῆς γενόμενον, καὶ διστάζοντα περὶ λουτροῦ καὶ τροφῆς, ὁ μὲν φίλος ἐφέξει, φυλάττεσθαι καὶ προσέχειν παραινῶν· ὁ δὲ κόλαξ εἰς τὸ βαλανεῖον ἕλκει, καὶ κελεύει

F. 1. ἄπιστον] Repetivimus hoc ex Baſ. Xyl. C. D. E. Voſſ. Harl. 1. Colleg. Nov. ἄπειστον Ald. Steph. et reliqui.

F. 9. λοιπὰ] Forte verius eſt μικρὰ, quod habet A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. 1. Pol. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. Mez. Jun. T. V. B. et vertendo ſecuti ſunt Xyl. et Amiot.

invidentiam irritet, aut moleſtum inanemque arrogantiæ faſtum ingeneret, vel dolorem lamentando augeat, vel malignitatem, illiberalitatem, pertinaciamve novis quibuſdam calumniis atque præſagiis exaſperet, acerbam meticuloſam et ſuſpicacem reddat, non fallet eos qui animum attendent: ſemper enim ſub aliquem ſubit animi affectum, eumque ſaginat, bubonis inſtar ſubinde morboſis et inflammatis animi motibus adnaſcens. Iraſceris? puni, inquit. Appetis? eme: Metuis? fugiamus. Suſpicaris? crede. Quod ſi circa hos motus non ita facile deprehendi poſſit, magnitudine cupiditatis, excuſſa ratione, tamen in minoribus capietur facilius, eundem ſeſe gerens. Nam ubi te viderit ſuſpicari de crapula aut repletione quid eris, ideoque de balneo aut alimento dubium cogitare, Amicus abſtinere hortabitur et conſiderate agere: Adulator vero in balneum trahet, no-

Digitized by Google

νεαρόν τι παρατιθέναι, καὶ μὴ κακοῦν ἀνατάσαι τὸ σῶμα. Καὶ πρὸς ὁδὸν ἢ πλοῦν ἤ τινα πρᾶξιν ὁρῶν ἀπομαλθακιζόμενον, οὐ φησὶ κατεπείγειν τὸν καιρὸν, ἀλλὰ ταυτὸν ποιήσειν ὑπερθεμένους, ἢ πέμψαντας ἕτερον. Ἂν δὲ ὑπεσχημένος ἀργύριον οἰκείῳ τινὶ δανείσειν ἢ ἐπιδώσειν,
B μεταμέληται μὲν, αἰδῆται δέ· τῇ χείρονι ῥοπῇ προσθεὶς ἑαυτὸν ὁ κόλαξ ἐπέῤῥωσε τὴν εἰς τὸ βαλάντιον γνώμην, καὶ τὸ δυσωπούμενον ἐξέκοψεν, ὡς ἀναλίσκοντα πολλὰ, καὶ πολλοῖς ἀρκεῖν ἐθέλοντα, φείδεσθαι κελεύων. Ὅθεν, εἰ μὴ λανθάνομεν ἑαυτοὺς ἐπιθυμοῦντες, ἀναισχυντοῦντες, ἀποδειλιῶντες, οὐ λήσεται ἡμᾶς ὁ κόλαξ. Ἔστι γὰρ ὁ συνηγορῶν ἀεὶ τούτοις τοῖς πάθεσι, καὶ περὶ τὰς τούτων ἐκβάσεις παῤῥησιαζόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ περὶ τούτων.

κα΄. Ἐπὶ δὲ τὰς χρείας καὶ τὰς ὑπουργίας ἴωμεν

B. 4. ἐθέλοντα] ἐφείλοντα magnam a libris habet auctoritatem, A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. Pol. Coll. Muret. Schott. Jannot. Anon. Mez. T. V. B. Ad ſententiam utrum ſit melius, haud facile dicam.

B. 8. ἐκβάσεις] ἐμβάσεις E. Voſſ. Anon. T. V. Neutrum ſatis placet. Forte ἐκςάσεις vel ἐντάσεις.

vumque aliquid apponere jubebit, neque corpori injuriam abſtinentia facere. Idem ſi videat te ad iter, aut navigationem, opuſve aliquod obeundum animo eſſe ob mollitiem ſegni, dicet nullam urgere temporis neceſſitatem, ac poſſe idem agi re dilata, aut alio miſſo. Quod ſi pollicitus familiari alicui pecuniam mutuo dare aut largiri, mutes conſilium, et tamen pudore ducaris: momentum in deteriorem partem afferet Adulator, ſententiamque pro crumena confirmabit, et verecundiam expellet, parcere te jubens ut qui impenſas facias magnas, multiſque velis ſufficere. Itaque niſi nos noſtræ ipſorum fallant cupiditates, impudentia, timiditas, nos non latebit Adulator: is enim eſt horum identidem affectuum patronus, libereque nos ut in his modum tranſgrediamur monet. Ac de his quidem ſatis.

XXI. Veniamus nunc ad uſus et officia. Nam in his

Digitized by Google

ἤδη καὶ γὰρ ἐν ταύταις πολλὴν ἀπεργάζεται σύγχυσιν καὶ ἀσάφειαν ὁ κόλαξ τῆς πρὸς τὸν φίλον διαφορᾶς, ἄοκνος δοκεῖν εἶναι καὶ πρόθυμος ἐν πᾶσι καὶ ἀπροφά- C
σιστος. Ὁ γὰρ τοῦ φίλου τρόπος, ὥσπερ ὁ τῆς ἀληθείας μῦθος, ἁπλοῦς ἐστι κατ' Εὐριπίδην καὶ ἀφελὴς καὶ ἄπλαστος· ὁ δὲ τοῦ κόλακος ὄντως

> Νοσῶν ἐν αὐτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν,

καὶ πολλῶν νὴ Δία καὶ περιττῶν. Ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς ἀπαντήσεσιν, ὁ μὲν φίλος ἔστιν ὅτε μήτε εἰπὼν μήτε ἀκούσας μηδὲν, ἀλλὰ προσβλέψας καὶ μειδιάσας, τὸ εὐμενὲς καὶ τὸ οἰκεῖον ἔνδοθεν διδοὺς ταῖς ὄψεσι καὶ δεξάμενος, παρῆλθεν· ὁ δὲ κόλαξ τρέχει, καταδιώκει, δεξιοῦται πόῤῥωθεν, ἂν προσαγορευθῇ πρότερον, ὀφθεὶς ἀπο- D
λογεῖται μετὰ μαρτύρων καὶ ὅρκων πολλάκις· οὕτως ἐν ταῖς πράξεσι πολλὰ παραλείπουσιν οἱ φίλοι τῶν μικρῶν, οὐκ ἐξακριβοῦντες, οὐδὲ πολυπραγμονοῦντες οὐδὲν, οὐδὲ ἑαυτοὺς εἰς πᾶσαν ὑπουργίαν ἐμβάλλοντες· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνταῦθα συνεχὴς καὶ ἐνδελεχὴς καὶ ἄτρυτος, οὐ

frequenter ſuam et Amici diſferentiam Adulator confundit et obſcurat, dum ſe ubique impigrum atque alacrem abſque ulla recuſatione, oſtentat. Etenim Amici mores, ſicut veritatis apud Euripidem oratio, ſimplices ſunt, ſincerique, et nihil habent fictitium: Adulatoris autem revera

> *In ſe: et ægri remediis bonis egent :*

et multis profecto, et operoſis. Jam primum dum obviam ſibi fiunt, Amicus ſæpenumero neque compellans ipſe neque compellatus, placido tantum contuitu atque revidendo ultro citroque ſignificata intima benevolentia et familiaritate præterit: Adulator vero currit, perſequitur, eminus manum porrigit, ac ſi compelletur prius conſpectus, ſæpe teſtibus et jurejurando adhibitis ſe purgat. Eodem modo in actionibus Amicus multa minuta negligit non percunctans curioſeve perquirens omnia, neque ad quævis ſeſe objiciens miniſteria: Adulator autem in his frequens atque aſſiduus eſt et indefeſſus, nulli alteri

Digitized by Google

διδοὺς ἑτέρῳ τόπον οὐδὲ χώραν διακονίας, ἀλλὰ βουλόμενος κελεύεσθαι, κἂν μὴ κελευσθῇ, δακνόμενος, μᾶλλον δὲ ὅλως ἐξαθυμῶν καὶ ποτνιώμενος.

κβ'. Ἔστι μὲν οὖν καὶ ταῦτα δηλώματα τοῖς νοῦν ἔχουσιν, οὐκ ἀληθινῆς φιλίας οὐδὲ σώφρονος, ἀλλ' ἑται-
E ρούσης καὶ περιπλεκομένης ἑτοιμότερον τῶν δεομένων. Οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ πρῶτον ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις σκοπεῖν τὴν διαφοράν. Εὖ γὰρ εἴρηται καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν, φίλου μὲν ἐκείνην εἶναι τὴν ἐπαγγελίαν,

> Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί·

κόλακος δὲ ταύτην,

> Αὔδα ὅ,τι φρονέεις.—

καὶ γὰρ οἱ κωμικοὶ τοιούτους εἰσάγουσιν,

> Ἐμὲ Νικόμαχε πρὸς τὸν στρατιώτην τάξατε,
> Ἂν μὴ ποιήσω πέπονα μαστίγων ὅλον,
> Ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
> Τὸ πρόσωπον.

F Ἔπειτα τῶν μὲν φίλων οὐδεὶς γίνεται συνεργὸς, εἰ μὴ γένηται σύμβουλος πρότερον, ἀλλ' ὅταν δοκιμάσῃ καὶ συγ-

E. 1. τῶν δεομένων] τοῦ δέοντος Mez. Certe hoc requiritur: nec illud eadem ſignificatione dicitur. Forte latet vitium.

locum aut ſpatium miniſterii concedens, ſed juberi volens, ac niſi jubeatur, ægre ferens, atque adeo ſupplex animum deſpondens et plane implorans.

XXII. Quæ ipſa quidem ſanis argumenta ſunt non veræ ſobriæque amicitiæ, ſed meretriciæ ac ſe promtius quam oporteat ingerentis. Veruntamen eſt primum in promiſſionibus conſiderandum diſcrimen. Recte enim majores quoque noſtri dixerunt, Amici hanc eſſe promiſſionem,

> *Si noſtræ res eſt opis, et fieri potis ipſa,*

Adulatoris autem hanc,

> *Dic quodcunque ſubeſt animo.—*

nam et comici tales introducunt:

> *Nicomache, huic me militi componite,*
> *Niſi hunc flagrorum fecero laſciviam,*
> *Faciemque dedero molliorem ſpongia.*

Deinde Amicus nemo rei gerendæ ſocium ſe præbet, niſi prius in conſilium adhibitus, decori aut utilitatis, rationibus

καταστήσῃ τὴν πρᾶξιν, ἢ τὸ πρέπον ἢ τὸ συμφέρον· ὁ δὲ κόλαξ, κἂν ἀποδῷ τις αὐτῷ τὸ συνδοκιμάσαι καὶ συναποφήνασθαι περὶ τοῦ πράγματος, οὐ μόνον ὑπείκειν καὶ χαρίζεσθαι βουλόμενος, ἀλλὰ καὶ δεδιὼς ὑποψίαν ὀκνοῦντος παρέχειν καὶ φεύγοντος τὸ ἔργον, ἐνδίδωσι· καὶ συνεξορμᾷ τῇ ἐπιθυμίᾳ. Οὐδεὶς γάρ ἐστι ῥᾳδίως πλούσιος οὐδὲ βασιλεὺς, οἷος εἰπεῖν,

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πτωχὸς, εἰ δὲ βούλεται, 63
Πτωχοῦ κακίων, ὅστις ὢν εὔνους ἐμοὶ,
Φόβον παρελθὼν τἀπὸ καρδίας ἐρεῖ.

ἀλλ' ὥσπερ οἱ τραγῳδοὶ χοροῦ δέονται φίλων συναδόντων, ἢ θεάτρου συνεπικροτοῦντος. Ὅθεν ἡ μὲν τραγικὴ Μερόπη παραινεῖ,

Φίλους δὲ τοὺς μὲν μὴ χαλῶντας ἐν λόγοις
Κέκτησο, τοὺς δὲ πρὸς χάριν σὺν ἡδονῇ
Τῇ σῇ πονηροὺς κλεῖθρον εἰργέτω στέγης.

Οἱ δὲ τοὐναντίον δρῶσι, τοὺς μὲν μὴ χαλῶντας ἐν λόγοις, ἀλλ' ἀντιβαίνοντας ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος, ἀφοσιοῦνται· B
τοὺς δὲ πρὸς χάριν, πονηροὺς καὶ ἀνελευθέρους καὶ γόητας, οὐ μόνον κλείθρων καὶ στέγης ἐντὸς, ἀλλὰ καὶ παθῶν καὶ

ſubductis inſtitutum comprobaverit. Adulator etiam ſi eum ad deliberandum de re, ferendamque ſententiam adſciſcas, non modo cedendi gratificandique ſtudio, ſed et ne in ſuſpicionem veniat detrectantis officium, cupiditati tuæ obtemperat, eique opem ſuam commodat. Non enim temere invenias divitem, aut regem, qui hoc uſurpare poſſit,

Mendicus utinam, ſive mendico libet
Inferior, in me qui modo animatus bene,
Timore miſſo dicat id quod ſenſerit.

nam hi quidem ut tragœdi chorum, ſic accinentes Amicos, aut theatri applauſum deſiderant. Ac tragica quidem Merope ſic præcipit:

Sermone blando cedere inſcios, para
Et retine Amicos; gratiæ et libidini
Inſervientes, ædibus clauſtrum arceat.

Vulgo autem contra agunt. Qui enim non aſſentantur verbis, ſed repugnant utilitatis gratia, eos averſantur: blandientes autem, malos homines et illiberales atque impoſtores, non intra fores duntaxat et domum, ſed et in affectus reſ-

πραγμάτων ἀπορρήτων λαμβάνουσιν. Ὧν ὁ μὲν ἁπλούστερος οὐχ οἴεται δεῖν οὐδ' ἀξιοῖ σύμβουλος εἶναι πραγμάτων τηλικούτων, ἀλλ' ὑπουργὸς καὶ διάκονος· ὁ δὲ πανουργότερος, ἔστι μὲν ἐν τῷ συνδιαπορεῖν καὶ τὰς ὀφρῦς συνέχειν, καὶ συνδιανεύειν τῷ προσώπῳ, λέγει δὲ οὐδέν· ἂν δ' ἐκεῖνος εἴπῃ τὸ φαινόμενον, Ὦ Ἡράκλεις ἔφθης με, φησὶ, μικρὸν εἰπὼν, ἐγὼ γὰρ αὐτὸ τοῦτο λέγειν ἔμελλον. Ὡς γὰρ οἱ μαθηματικοὶ τὰς ἐπιφανείας
C καὶ τὰς γραμμὰς λέγουσι μήτε κάμπτεσθαι, μήτε διατείνεσθαι, μήτε κινεῖσθαι καθ' ἑαυτὰς, νοητὰς καὶ ἀσωμάτους οὔσας, συγκάμπτεσθαι δὲ καὶ συνδιατείνεσθαι καὶ συμμεθίστασθαι τοῖς σώμασιν, ὧν πέρατά εἰσιν· οὕτω τὸν κόλακα φωράσεις, ἀεὶ συνεπιφάσκοντα, καὶ συνεπιφαινόμενον, καὶ συναισθανόμενον, καὶ συνοργιζόμενον· ὥστε παν-

B. 7. ἔστι μὲν ἐν τῷ] Malim ἔστη quod dant Pol. Coll. Muret. Jannot. Schott. T. B. et vertendo expreſſit Amiotus: *Subſiſtit.*

B. 8. ὀφρῦς συνέχειν] ὀφρῦς συνάγειν C. D. Moſc. 2. Harl. 1. quod magis placet.

C. 5. συνεπιφαινόμενον] Legendum puto συναποφαινόμενον, quod vidit et Reiſk. et verterunt Amiotus et Xyland.

C. 6. συναισθανόμενον] συνηδόμενον eſt pro varia lectione in D. haud ſcio an vera: Συναισθανόμενον νὴ Δία καὶ συνοργιζόμενον eſt in C. Moſc. 2. Harl. 1. Venet. Mez.

que arcanas admittunt: quorum qui ſimplicior eſt nequaquam decere putat, neque ſe dignum exiſtimat, qui in conſilium de tantis rebus adhibeatur, ſed miniſterium obire et exequi mandata ſui ait eſſe officii. Aſtutior autem deliberationi eatenus intereſt, ut ſupercilium contineat, vultumque ad annuendum componat: neque interim quicquam eloquitur: ubi vero ille ſententiam ſuam pronunciavit, Dii boni, inquit, paululo me antevertiſti, idem plane meditatum dicere. Sicut enim mathematici ſuperficies aiunt et lineas neque flecti neque intendi neque moveri per ſe quod corpore careant, ac intellectu modo percipiantur: flecti autem, intendi transferrique una cum corporibus, quorum ſunt extremitates: ita Adulatorem quoque deprehendes, ſemper alterius vocem, enuntiata, ſenſum, iramque ſubſequentem.

Digitized by Google

πλῶς ἔν γε τούτοις εὐφώρατον εἶναι τὴν διαφοράν. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ὑπουργίας. Ἡ μὲν γὰρ παρὰ τοῦ φίλου χάρις, ὥσπερ ζῶον ἐν βάθει τὰς κυριωτάτας ἔχει δυνάμεις, ἐπιδεικτικὸν δὲ καὶ πανηγυρικὸν οὐδὲν ἔπεστιν· ἀλλὰ πολλάκις ὥσπερ ἰατρὸς λαθὼν ἐθεράπευσε, καὶ φίλος ὠφέλησεν ἐντυχὼν, ἢ διαλυσάμενος, ἀγνοοῦντος ἐπιμεληθείς. Τοιοῦτος Ἀρκεσίλαος περί τε τὰ ἄλλα, καὶ νοσοῦντος Ἀπελλοῦ τοῦ Χίου τὴν πενίαν καταμαθὼν, ἐπανῆλθεν μὲν αὖθις ἔχων εἴκοσι δραχμὰς, καὶ καθίσας πλησίον, ἐνταῦθα μὲν εἶπεν οὐδὲν, ἢ τὰ Ἐμπεδοκλέους στοιχεῖα ταυτί,

Πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθέρος ἤπιον ὕψος·

ἀλλ' οὐδὲ κατάκεισαι σὺ δεξιῶς· ἅμα δὲ διακινῶν τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ, λαθὼν ὑπέβαλε τὸ κερμάτιον. Ὡς οὖν ἡ διακονοῦσα πρεσβῦτις εὗρε, καὶ θαυμάσασα

C. 7. εὐφώρατον] Hoc, ut unice verum, ſumpſi ex Variis Lectionibus Edit. Græco-Latinæ: ubi litera ex illis tribus T. V. B. nulla adjecta eſt, librarii errore. Non longe abeunt alii codices. A. D. E. Moſc. 2. Voſſ. εὐφωρατάτην. Venet. εὐφωρατοτάτην.

Itaque hoc quidem in genere omnino facillimum eſt inveſtigatu diſcrimen. Magis tamen ipſo in modo obſequii liquet. Ab Amico enim quod præſtatur officium, veluti animal vel ovum intus præcipuam habet vim, ad oſtentationem et pompam nihil: ſed ſæpenumero ſicut medicus occulte ſanat, ita et Amicus collocutus, aut creditoribus diſſolvens, reſque ejus tranſigens, Amico prodeſt ignoranti pro ſe curam geri. Talis fuit et in cæteris officiis Arceſilaus qui ægrotantis Apellis Chii paupertate cognita, reverſus ad eum, drachmas una viginti attulit, aſſidenſque ægroto, Hic quidem (aiebat) nihil eſt præterquam Empedoclis illa elementa,

Ignis, aqua, et tellus, atque ætheris ambitus almi:

ſed tu etiam incommode cubas, ſimulque movens pulvinar ejus, clam pecuniam ſubjecit: quam cum vetula, quæ ægroto miniſtrabat, reperiſſet, A-

Digitized by Google

E τῷ Ἀπελλῇ προσήγγειλε, γελάσας ἐκεῖνος, Ἀρκεσιλάου, εἶπε, τουτὶ τὸ κλέμμα. Καὶ μὴν ἐοικότα γε τέκνα φύεται γονεῦσιν ἐν φιλοσοφίᾳ. Λακύδης γοῦν ὁ Ἀρκεσιλάου γνώριμος, ἀπ' εἰσαγγελίας φεύγοντι δίκην Κηφισοκράτει μετὰ τῶν ἄλλων φίλων παρειστήκει· τοῦ δὲ κατηγόρου τὸν δακτύλιον αἰτήσαντος, ὁ μὲν ἡσυχῇ παρακαθῆκεν, αἰσθόμενος δὲ ὁ Λακύδης ἐπέβη τῷ ποδὶ, καὶ ἐπέκρυψεν· ἦν δὲ ὁ ἔλεγχος ἐν ἐκείνῳ· μετὰ δὲ τὴν ἀπόφυξιν, τοῦ Κηφισοκράτους δεξιουμένου τοὺς δικαστὰς, εἷς
F τις, ὡς ἔοικεν, ἑωρακὼς τὸ γενόμενον, ἐκέλευσε Λακύδῃ χάριν ἔχειν, καὶ τὸ πρᾶγμα διηγήσατο, τοῦ Λακύδου πρὸς μηδένα φράσαντος. Οὕτως οἶμαι καὶ τοὺς θεοὺς εὐεργετεῖν τὰ πολλὰ λανθάνοντας, αὐτῷ τῷ χαρίζεσθαι, καὶ εὖ ποιεῖν, φύσιν ἔχοντας ἥδεσθαι. Τὸ δὲ τοῦ κόλακος ἔργον οὐδὲν ἔχει δίκαιον, οὐδ' ἀληθινὸν, οὐδ' ἁπλοῦν, οὐδ' ἐλευθέριον· ἀλλ' ἱδρῶτα, καὶ διαδρομὴν, καὶ κραυγὴν,

E. 4. ἀπ' εἰσαγγελίας] Sic A. C. E. Moſc. 1. Voſſ. Mez. Reliqui et vulgo ἀπεισαγγελίας.

E. 8. ἀπόφευξιν] Stephanus habuit ex Pol. et Leonic. Cæteri fere omnes ἀπόφασιν Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. E. F. Moſc. 1. Harl. 1. Colleg. Nov. Venet. Voſſ.

pellique cum admiratione renunciaſſet, ſubridens hic: Arceſilai, inquit, hoc eſt furtum. Et vero in philoſophia locum habet illud, Naſci prolem parentum ſimilem. Arceſilai diſcipulus Lacydes, una cum reliquis Amicis in judicio aderat Cephiſocrati inſcripti maleficii reo, ibi actore anulum rei poſtulante, cujus argumento eum convincere poterat, cum hunc Cephiſocrates tacitus in terram demiſiſſet, pede anulum impoſito texit Lacydes. Abſolutus autem Cephiſocrates cum judicibus gratias privatim ageret, unus eorum, qui (ut apparet) factum obſervaverat, Lacydi eum juſſit gratiam habere, remque geſtam narravit, cum Lacydes ipſe nemini eam expoſuiſſet. Sic etiam deos puto plerumque occulte benefacere, cum ea ſint natura, ut ipſa ſua beneficentia delectentur. Adulatoris autem facta nihil habent juſti, nihil veri, nihil ſimplex, nihil liberale. Sudat, diſcurrit, cla-

Digitized by Google

καὶ σύντασιν προσώπου, ποιοῦσαι ἔμφασιν καὶ δόκησιν
ἐπιπόνου χρείας καὶ κατεσπευσμένης, ὥσπερ ζωγράφημα 64
περίεργον ἀναιδέσι φαρμάκοις καὶ κεκλασμέναις στολίσι
καὶ ῥυτίσι καὶ γωνίαις, ἐναργείας φαντασίαν ἐπαγόμενον.
Ἔτι δὲ καὶ διηγούμενος ἐπαχθὴς ὡς ἔπραξε πλάνας
τινὰς ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ φροντίδας, εἶτα ἀπεχθείας πρὸς
ἑτέρους, εἶτα πράγματα μυρία καὶ πάθη μεγάλα διεξιών,
ὥστ᾽ εἰπεῖν, Οὐκ ἄξια ταῦτα ἐκείνου. Πᾶσα μὲν γὰρ ὀνει-
διζομένη χάρις, ἐπαχθὴς καὶ ἄχαρις καὶ οὐκ ἀνεκτή· ταῖς
δὲ τῶν κολάκων οὐχ ὕστερον, ἀλλὰ πραττομέναις ἔνεστιν
εὐθὺς τὸ ἐπονείδιστον καὶ δυσωπῦν. Ὁ δὲ φίλος, κἂν
εἰπεῖν δεήσῃ τὸ πρᾶγμα, μετρίως ἀπήγγειλε, περὶ B
αὑτοῦ δὲ εἶπεν οὐδέν. Ὃ δὴ καὶ Λακεδαιμόνιοι Σμυρ-
ναίοις δεομένοις σῖτον πέμψαντες, ὡς ἐθαύμαζον ἐκεῖνοι
τὴν χάριν, Οὐδὲν, ἔφασαν, μέγα· μίαν γὰρ ἡμέραν
ψηφισάμενοι τὸ ἄριστον ἀφελεῖν ἑαυτῶν καὶ τῶν ὑποζυ-
γίων, ταῦτα ἠθροίσαμεν. Οὐ γὰρ μόνον ἐλευθέριος ἡ

mat, vultum contrahit, ut laborioſæ ac feſtinatæ operæ ſpeciem ſignificationemque præbeat: ut affectata aut inepta pictura quæpiam, quæ colorum luxurie ac audacia quadam inflexis plicis, rugis et angulis, evidentiæ ſpeciem inducit. Idem et narrando moleſtus eſt, dum explicat quemadmodum ejus cauſa vagatus, qua ſolicitudine fuerit, ut offenderit alios, tum alias ſexcentas res et gravia incommoda, ut dicere poſſis, Tanti hæc non erant. Etenim omnis quidem quæ exprobratur gratia, moleſta eſt et ingrata atque intolerabilis. Sed Adulatorum non poſtmodo, ſed etiam dum adhuc exhibentur officia, exprobrationem ſecum trahunt et pudefaciunt. Amicus autem, ſi res narranda ſit, modeſte id facit, de ſe ne verbum quidem. Quare Spartani, cum indigentibus Smyrnæis cibaria miſiſſent, iique beneficium hoc laudibus veherent, *Nil*, aiebant, *magnum fecimus, qui unius diei prandio ſibi ſuiſque jumentis per interdictum detracto, ſubſidium hoc ipſis collegimus.* Hujuſmodi be-

τοιαύτη χάρις, ἀλλὰ καὶ τοῖς λαμβάνουσιν ἡδίων, ὅτι τοὺς ὠφελοῦντας οὐ μεγάλα βλάπτεσθαι νομίζουσιν.

κγ'. Οὐ τοίνυν μάλιστα τῷ περὶ τὰς ὑπουργίας ἐπαχθεῖ τοῦ κόλακος, οὐδὲ τῇ περὶ τὰς ἐπαγγελίας εὐχερείᾳ γνοίη τις ἂν τὴν φύσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ
C καλῷ τῆς χρείας, ἢ αἰσχρῷ, καὶ διαφέροντι πρὸς ἡδονὴν ἢ ὠφέλειαν. Ὁ μὲν γὰρ φίλος οὐχ, ὥσπερ ἀπεφαίνετο Γοργίας, αὐτῷ μὲν ἀξιώσει τὰ δίκαια τὸν φίλον ὑπουργεῖν, ἐκείνῳ δ' αὐτὸς ὑπηρετήσει πολλὰ καὶ τῶν μὴ δικαίων.

Συσσωφρονεῖν γὰρ οὐχὶ συννοσεῖν ἔφυ.

μᾶλλον οὖν ἐκεῖνον ἀποστρέψει τῶν μὴ προσηκόντων· ἂν δὲ μὴ πείθῃ, καλὸν τὸ Φωκίωνος πρὸς Ἀντίπατρον, Οὐ δύνασαί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι, τουτέστι καὶ φίλῳ καὶ μὴ φίλῳ. Συνεργεῖν γὰρ δεῖ τῷ φίλῳ, μὴ συμπανουργεῖν· καὶ συμβουλεύειν μὴ συνεπιβου-

C. 7. ἀποστρέψει] Verius videtur ἀποτρέψει quod exſtat in D. Venet. Colleg. Nov. Convenit Vulc. ἀποτρέψῃ.

neficium non liberale tantum eſt, ſed et accipientibus eo gratius, quod cenſent non magno damno præbentium ſe id accipere.

XXIII. Porro non tantum ex importunitate in navanda opera, aut pollicendi levitate agnoſci poteſt Adulator: ſed ipſius etiam operæ honeſtate ſive turpitudine, et ad utilitatem voluptatemve reſpectu. Non enim verum eſt quod Gorgias dixit, Amicum ab Amico in rebus tantum juſtis operam poſtulaturum, illum autem ipſi in multis etiam non juſtis rebus operam daturum. Amicus

Namque ſapere una, deſipere una non ſolet.

itaque Amicum aut ab his quæ non decent avertet potius: aut ſi non perſuadeat, eo utetur, quod Phocion ad Antipatrum dixit, Non potes me et Amico uti et Adulatore, id eſt et Amico et non Amico. Adjuvandus eſt enim Amicus in faciendo, non in malefaciendo:

λεύειν· καὶ συμμαρτυρεῖν, μὴ συνεξαπατᾷν· καὶ συνατυχεῖν νὴ Δία, μὴ συναδικεῖν. Οὐδὲ γὰρ τὸ συνειδέναι τοῖς φίλοις τὰ αἰσχρά, πόθεν γε δὴ τὸ συμπράττειν καὶ D
συνασχημονεῖν αἱρετόν ἐστιν; Ὥσπερ οὖν Λακεδαιμόνιοι μάχῃ κρατηθέντες ὑπ' Ἀντιπάτρου, καὶ ποιούμενοι διαλύσεις, ἠξίουν ὅ τι βούλεται ζημιώδεις, αἰσχρὸν δὲ μηδὲν ἐπιτάττειν αὐτοῖς· οὕτως ὁ φίλος καὶ τοιοῦτος. Ἂν μέν τις ἢ δαπάνην ἢ κίνδυνον ἢ πόνον ἔχουσα χρεία καταλαμβάνῃ, πρῶτος ἀξιῶν καλεῖσθαι καὶ μετέχειν ἀπροφασίστως καὶ προθύμως· ὅπου δὲ πρόσεστιν αἰσχύνη μόνον, ἐᾶν καὶ φείδεσθαι παραιτούμενος. Ἀλλ' ἥγε κολακεία, τοὐναντίον, ἐν μὲν ταῖς ἐπιπόνοις καὶ κινδυνώδεσιν ὑπουργίαις ἀπαγορεύει· κἂν διαπειρώμενος κρούσῃς, σαθρὸν ἔκ τινος προφάσεως ὑπηχεῖ καὶ ἀγεννές· E

C. 12. συνεξαπατᾷν] Concinnitatis lex poſtulat συγκαταμαρτυρεῖν vel συνεξαμαρτάνειν: et dudum dixi in Animadv. ad Plutarch. de Ser. Num. Vind. et adhuc dico.

D. 5. οὕτως ὁ φίλος καὶ τοιοῦτος] καὶ omittit unus, nec nominatus, ex T. V. B. Reliqui nil varietatis habent. Puto duas lectiones in hanc unam confuſas eſſe; quum alii libri haberent οὕτως ὁ φίλος, alii τοιοῦτος ὁ φίλος.

D. 9. μόνον] Jungendum cum ἐᾶν.

in conſilio, non in parandis inſidiis; in teſtimonio, non in fraude: denique ſocius etiam adverſæ Amico fortunæ eſſe, non autem maleficii debes: ut enim aliquando conſcii Amicis turpitudinis alicujus ſimus, non tamen adjutores facti turpis aut ſocii eſſe velle debemus. Victi pugna ab Antipatro Lacedæmonii, cum pacis conditiones componerentur, ab eo flagitarunt, ut quæ vellet damnoſa ipſis, modo nihil turpe, injungeret. Ita Amicus quoque, ſi ſumptuoſum, periculoſum, aut laborioſum requiretur officium, primum ſe volet hoc poſci, alacriterque et nihil cauſatus obibit: tum duntaxat parci ſibi volet, ac recuſabit, ſi res vel minimum dedecus habebit. Contra Adulatorum eſt laborioſa ac periculoſa miniſteria ſubterfugere: et, ſi periculi faciundi cauſa veluti vas pulſes, ſub aliquo pretextu ſo-

Digitized by Google

ἐν δὲ ταῖς αἰσχραῖς καὶ ταπειναῖς καὶ ἀδόξοις διακο-
νίαις, ἀπόχρησαι, πάτησον· οὐδὲν ἡγεῖται δεινόν, οὐδὲ
ὑβριστικόν. Ὁρᾷς τὸν πίθηκον; οὐ δύναται τὴν οἰκίαν
φυλάττειν ὡς ὁ κύων, οὐδὲ βαστάζειν ὡς ὁ ἵππος, οὐδὲ
ἀροῦν τὴν γῆν ὡς οἱ βόες· ὕβριν οὖν φέρει καὶ βωμο-
λοχίαν, καὶ παιδιὰς ἀνέχεται, γέλωτος ὄργανον ἐμπαρέχων
ἑαυτόν. Οὕτω δὴ καὶ ὁ κόλαξ, οὐ συνειπεῖν, οὐ συνεισ-
ενεγκεῖν, οὐ συναγωνίσασθαι δυνάμενος, πόνου τε καὶ σπου-
δῆς ἁπάσης ἀπολειπόμενος, ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης
F πράξεσιν ἀπροφάσιστός ἐστι καὶ πιστὸς ἔρωτος ὑπηρέτης,
καὶ περὶ λύσιν πόρνης ἀκριβής, καὶ πότου δαπάνης ἐκκα-
θᾶραι λογισμὸν οὐκ ἀμελής, οὐδὲ ῥάθυμος ἐν δείπνων
παρασκευαῖς, θεραπευτικὸς δὲ παλλακίδων· πρὸς δὲ κη-
δεστὰς ἀποθρασύνεσθαι κελευσθείς, καὶ συνεκβαλεῖν γαμετήν,
ἄτεγκτος καὶ ἀδυσώπητος. Ὥστε μηδὲ ταύτῃ δυσφώρατον εἶναι
65 τὸν ἄνδρα. Προσταττόμενος γὰρ ὅ τι βούλει τῶν ἀδόξων καὶ μὴ κα-
λῶν, ἕτοιμος ἀφειδεῖν ἑαυτοῦ, τῷ προστάττοντι χαριζόμενος.

nitum reddit obtuſum: in turpibus atque abjectis et ingloriis officiis abutere eo, calca: nihil indignum putabit aut contumelioſum. Simiam conſidera: domum ut canis cuſtodire, ferre ut equus, arare ut bos nequit, ergo contumelias fert et ſcurrilitatem ac luſus, et riſus inſtrumentum ſe præbet. Sic Adulator cum in dicendo, conſulendo, munia obeundo præſtare operam nullam queat, laborque eum et ſeria ſtudia omnia deſtituant: ad ea quæ ſub axilla geruntur, id eſt fœda et clandeſtina, impigrum ſeſe offert: miniſter amoris eſt fidus, in meretrice abducenda accuratus, non indiligens ad diluendam de ſumptu convivii curam, induſtrius in cœnis adornandis, pellicibus obſequioſus, juſſus ferocire adverſum affines, aut una juſtam uxorem exturbare, tum ſine miſericordia et ſtrenue impudens eſt. Itaque ne hic quidem difficile hominem deprehendas. Quicquid enim juſſeris turpe aut indecorum, paratus eſt in gratiam tuam nulla in re ſibi parcere.

Digitized by Google

κδ΄. Οὐχ ἥκιστα δ' ἄν τις αὐτὸν ἐν τῇ πρὸς
ἄλλους φίλους διαθέσει καταμάθοι πολὺ τοῦ φίλου δια-
φέροντα. Τῷ μὲν γὰρ ἥδιστόν ἐστι μετὰ πολλῶν φιλεῖν καὶ
φιλεῖσθαι, καὶ τοῦτο πράττων ἀεὶ διατελεῖ περὶ τὸν φίλον,
ὅπως πολύφιλος καὶ πολυτίμητος ἔσται· κοινὰ γὰρ τὰ
φίλων ἡγούμενος, οὐδὲν οὕτως οἴεται δεῖν κοινὸν ὡς τοὺς
φίλους ὑπάρχειν· ὁ δὲ ψευδὴς καὶ νόθος καὶ ὑπόχαλ-
κος, ἅτε δὴ μάλιστα γινώσκων ἑαυτὸν ἀδικοῦντα τὴν φι- B
λίαν, ὥσπερ νόμισμα παράσημον ὑπ' αὐτοῦ γενομένην,
ἔστι μὲν καὶ φύσει φθονερὸς, ἀλλὰ τῷ φθόνῳ χρῆται πρὸς
τοὺς ὁμοίους, διαμιλλώμενος ὑπερβάλλεσθαι βωμολοχίᾳ
καὶ σπερμολογίᾳ, τὸν δὲ κρείττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, οὐ
μὰ Δία παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς ἰχνεύων, ἀλλὰ
παρὰ χρυσὸν ἑφθὸν, ὥς φησι Σιμωνίδης, ἀκήρατον οὐδὲ
μόλιβδον ἔχων. Ὅταν οὖν ἐλαφρὸς ὢν, καὶ ἐπίκτητος,
καὶ ἀπατηλὸς, ἐγγύθεν ἀντεξετάζηται πρὸς ἀληθινὴν καὶ

B. 6. ἰχνεύων] ἀχνεύων A. E. F. Voſſ. Exempl. Turneb. eleganter quidem, nec tamen ut vulgata repudiatur. Pindari eſt, et apud alios, et Plutarchum Nicia, init. p. 523. D. Mox pro Σιμωνίδης Colleg. Nov. Πίνδαρος: voluit forte prius dictum ſignificare.

XXIV. Quod ſi obſerves quo modo erga alios ſit Amicos affectus, facile quantum ab Amico differat intelliges. Amico enim nihil jucundius eſt quam cum multis amare atque amari, in idque perpetuo dat operam, ut Amicus a quamplurimis diligatur atque colatur: Amicorum enim communia eſſe omnia cenſens, nihil magis putat commune debere eſſe atque ipſos Amicos. At falſus ille ac ſpurius et vitioſus, ut qui maxime intelligat ſe injuriam facere amicitiæ, quam inſtar numiſmatis adulterat, natura invidus cum ſit, adverſum ſui ſimiles invidentiam exercet, certans eos ſcurrilitate et garrulitate ſuperare: meliores autem metuit ac tremit, non ſane ad eos ut pedes ad Lydium currum incedens; ſed qui *collatus auro excocto ipſe*, ut ait Simonides, *ne plumbum quidem ſincerum habeat*. Itaque ubi cum vera gravi et ſolida amicitia levis, adſcititius, ac fallax ipſe

ἐμβριθῆ φιλίαν καὶ σφυρήλατον, οὐκ ἀναφέρων, ἀλλ' C ἐξελεγχόμενος, ταὐτὸ ποιεῖ τῷ ζωγραφήσαντι τοὺς ἀλεκτρυόνας ἀθλίως· ἐκεῖνός τε γὰρ ἐκέλευσε τὸν παῖδα τοὺς ἀληθινοὺς ἀλεκτρυόνας ἀποσοβεῖν ἀπωτάτω τοῦ πίνακος· οὗτος δὲ τοὺς ἀληθινοὺς ἀποσοβεῖ φίλους, καὶ οὐκ ἐᾷ πλησιάζειν· ἂν δὲ μὴ δύνηται, φανερῶς μὲν ὑποσαίνει, καὶ περιέπει καὶ τέθηπεν ὡς ἀμείνονας, λάθρα δ' ὑφίησί τινας καὶ ὑποσπείρει διαβολάς. Κρυφίου δὲ λόγου κνίσαντος ἕλκος, κἂν μὴ παντελῶς εὐθὺς ἐξεργάσηται, τὸ τοῦ Μηδίου φυλάττει μεμνημένος. Ἦν δὲ ὁ Μήδιος τοῦ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον χοροῦ τῶν κολάκων οἷον ἔξαρχος, D καὶ σοφιστὴς κορυφαῖος ἐπὶ τοὺς ἀρίστους συντεταγμένος· ἐκέλευεν οὖν θαῤῥοῦντας ἅπτεσθαι καὶ δάκνειν ταῖς διαβολαῖς, διδάσκων ὅτι κἂν θεραπεύσῃ τὸ ἕλκος ὁ δεδηγμένος, ἡ οὐλὴ μένει τῆς διαβολῆς. Ταύταις μέν τοι ταῖς οὐλαῖς, μᾶλλον δὲ γαγγραίναις καὶ καρκινώμασι

Ç. 7. Κρυφίου δὲ λόγου κνίσαντος ἕλκος.] Mutilatus videbatur locus Xylandro. Ego ſanum, ſed a Poeta quodam ſumptum puto. Κνίσαντος non mutem. C. κνήσαντες, non male: κινήσαντες Pol. Leonic. Vulc. Minus bene.

comparatur, id vero non ſuſtinet ſed deprehenſus, eum imitatur qui gallos inſcite depinxerat: is enim puerum veros gallos jubebat longiſſime a tabula abigere. Ita ergo Adulator veros Amicos arcet, neque appropinquare ſinit: aut, ſi hoc non poteſt, palam quidem eos demulcet: colitque et admiratur ut meliores: clanculum autem ſubmittit aliquas et ſpargit calumnias. Ubi autem occultus ſermo ulceris pruritum excitavit, ſi non ſtatim rem perfecit, memoria tamen tenet atque obſervat Medii dictum. Fuit is Medius chori Adulatorum qui Alexandrum cingebat veluti princeps, et ſophiſtarum ſummus præſtantiſſimis impoſitus: jubebat autem ſuos audacter calumnias jacere iiſque mordere alios, docens, tametſi admorſus ulcus ſanarit, tamen calumniæ cicatricem manſuram. His quidem cicatricibus ac vomicis aut gangrænis potius et cancris corroſus Alex-

Digitized by Google

διαβρωθεὶς Ἀλέξανδρος, ἀπώλεσε καὶ Καλλισθένη, καὶ Παρμενίωνα, καὶ Φιλώταν· Ἄγνωσι δὲ καὶ Βαγώαις καὶ Ἀγησίαις καὶ Δημητρίοις ἀφειδῶς ἐνέδωκεν ἑαυτὸν ὑποσκελίζεσθαι, προσκυνούμενον καὶ καταστολιζόμενον καὶ ἀναπλαττόμενον ὑπ' αὐτῶν ὥσπερ ἄγαλμα βαρβαρικόν. Οὕτως μεγάλην ἔχει τὸ πρὸς χάριν δύναμιν, E καὶ μεγίστην, ὡς ἔοικεν, ἐν τοῖς μεγίστοις εἶναι δοκοῦσι. Τὸ γὰρ οἴεσθαι τὰ κάλλιστα μετὰ τοῦ βούλεσθαι, πίστιν ἅμα τῷ κόλακι καὶ θράσος δίδωσι. Τῶν μὲν γὰρ τόπων τὰ ὑψηλὰ δυσπρόσοδα καὶ δυσέφικτα γίνεται τοῖς ἐπιβουλεύουσι· τὸ δ' ἐν ψυχῇ νοῦν οὐκ ἐχούσῃ δι' εὐτυχίαν ἢ δι' εὐφυΐαν ὕψος καὶ φρόνημα, τοῖς μικροῖς καὶ ταπεινοῖς μάλιστα βάσιμόν ἐστι.

κε'. Ὅθεν ἀρχόμενοί τε τοῦ λόγου παρεκελευσάμεθα, καὶ νῦν παρακελευόμεθα τὸ φίλαυτον ἐκκόπτειν ἑαυτῶν καὶ τὴν οἴησιν· αὕτη γὰρ ἡμᾶς προκολακεύουσα, μαλακωτέρους F

E. 4. θράσος] Forte verius eſt θάρσος: quod habent D. Venet. Voſſ. item C. pro varia lectione, et T.

E. 7. ἢ δι' εὐφυΐαν] Puto gloſſam aut correctionem annotatoris eſſe. Certe non congruit ſententiæ loci. Voſſ. quidem in margine habet ἀφυΐαν.

ander, Calliſthenem interfecit, et Parmenionem, et Philotam: Agnonibus autem, Bagois, Ageſiis et Demetriis ſeſe large tradidit ſupplantandum, cum ab his adoraretur, veſtiretur, adornareturque ut barbaricum quoddam ſimulacrum. Ita magnam aſſentatio habet vim, ac nimirum maximam apud eos qui maximi putantur: fidem enim et audaciam Adulatori parat, quod ii et putant ſe optima habere, et volunt. Etenim ſublimia loca difficilia aditu ſunt inſidiantibus: ſed animi ejus, qui aut propter fortunæ indulgentiam, aut eximiam naturam, decipit nec mentis eſt compos, elatio et alta de ſe cogitatio, parvis et humilibus aditum facillimum præbet.

XXV. Quapropter et initio hujus commentarii monuimus, et nunc iterum hortamur, ut ſui quiſque amorem et arrogantiam exſcindat, hæc enim adulatione occupans, faciliores nos et jam præpara-

Digitized by Google

ποιεῖ τοῖς θυραίοις κόλαξιν, ὡς ἑτοίμοις ὄντας. Ἂν δὲ πειθόμενοι τῷ θεῷ, καὶ τὸ Γνῶθι σαυτὸν, ὡς ἑκάστῳ τοῦ παντὸς ἄξιόν ἐστι μαθόντες, ἅμα καὶ φύσιν καὶ τροφὴν καὶ παίδευσιν ἑαυτῶν ἀναθεωρῶμεν, ἐλλείμματα μυρία τοῦ καλοῦ καὶ πολὺ τὸ φαύλως καὶ εἰκῆ συμμεμιγμένον ἐχούσας ἐν πράξεσιν, ἐν λόγοις, ἐν πάθεσιν, οὐ πάνυ ῥαδίως ἐμπεριπατεῖν τοῖς κόλαξιν ἑαυτοὺς παρέξομεν. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ ἀπιστεῖν ἔφη τοῖς θεὸν αὐτὸν ἀναγορεύουσιν, ἐν τῷ καθεύδειν μάλιστα καὶ ἀφροδισιάζειν, ὡς ἀγεννέστερος περὶ ταῦτα καὶ παθητικώτερος αὐτοῦ γινόμενος.
66 Ἡμεῖς δὲ πολλὰ πολλαχοῦ τῶν ἰδίων αἰσχρὰ, καὶ λυπηρὰ, καὶ ἀτελῆ, καὶ ἡμαρτημένα καθορῶντες ἀεὶ, φωράσομεν ἑαυτοὺς οὐκ ἐπαινοῦντος φίλου καὶ κατευλογοῦντος δεομένους, ἀλλ' ἐλέγχοντος καὶ παρρησιαζομένου καὶ ψέγοντος

F. 2. ὡς ἑτοίμους ὄντας] Friget, nec ſanum videtur. Malo ὥς τινας ὄντας, quod codex F, bonus ille et antiquus, ab eadem manu, pro varia lectione, in margine habet.

F. 3. τὸ Γνῶθι σαυτὸν, ὡς ἑκάστῳ] Vulgo, τοῦ Γνῶθι σαυτὸν, ὡς ἕκαστον: nulla ſententia: quam reſtituere ſtuduerunt legendo—ὡς παρὰ ἕκαστον, *in omni re*, Pol. Leonic. Jannot. Schott. T. V. ac vertendo ſecuti ſunt Amiotus et Xylander. Ego τὸ ſumpſi ex A. C. D. E. Moſc. 1. Coll. Nov. Pol. Leonic. Mez. ἑκάστῳ ex A. Voſſ. Anon. T. V. Mez.

A. 2. φωράσομεν] Sic ex uno dedi Moſc. 1. Reliqui, et vulgo, φωράσωμεν.

A. 3. δεομένους] Abeſt ab Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Harl. 1. Colleg. Nov. Addidit Stephanus ex Pol. Leonic. Jannot. Anon. Vulc. Exemplo Turneb. quibuſcum reliqui ſcripti conſentiunt.

tos externis præbet Adulatoribus. Si vero deum illum ſecuti, et quantæ utilitatis unicuique ſit, *Noſce teipſum*, intelligentes, naturam, educationem, inſtitutionemque noſtram examinaverimus, quæ innumeros defectus pulchritudinis, plurimum vitii ac temeritatis admixtum habeat in actionibus, in verbis, in animi motibus, non ita facile calcari nos ab Adulatoribus patiemur.

Alexander aiebat ſomno potiſſimum ac re venerea ſe doceri, fidem non eſſe habendam iis qui ipſum deum appellabant; quod his duabus in rebus ſeipſo deterior fieret ac imbecillior. Et nos multa paſſim atque identidem turpia, moleſta, imperfecta, nobis ineſſe obſervantes, ſentiemus non Amico nobis laudatore atque prædicatore, ſed reprehenſore et libere vitia

Digitized by Google

ἡμᾶς ἰδίᾳ κακῶς πράττονται. Ὀλίγοι μὲν γὰρ ἐκ πολλῶν εἰσιν οἱ παρρησιάζεσθαι μᾶλλον ἢ χαρίζεσθαι τοῖς φίλοις τολμῶντες· ἐν δὲ τοῖς ὀλίγοις αὖθις οὐ ῥᾳδίως ἂν εὕροις ἐπισταμένους τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' οἰομένους, ἂν λοιδορῶσι καὶ ψέγωσι, παρρησίᾳ χρῆσθαι. Καίτοι καθάπερ ἄλλῳ τινὶ φαρμάκῳ, καὶ τῷ παρρησιάζεσθαι μὴ τυχόντι καιροῦ, τὸ λυπεῖν ἀχρήστως καὶ ταράττειν πρόσ- B
εστι, καὶ ποιεῖν τρόπον τινὰ μετ' ἀλγηδόνος, ὃ ποιεῖ μεθ' ἡδονῆς τὸ κολακεύειν. Βλάπτονται γὰρ οὐκ ἐπαινούμενοι μόνον ἀκαίρως, ἀλλὰ καὶ ψεγόμενοι· καὶ τοῦτο μάλιστα τοῖς κόλαξιν εὐλήπτους καὶ πλαγίους παραδίδωσιν, ἀπὸ τῶν σφόδρα προσαντῶν καὶ ἀντιτύπων ὥσπερ ἐπὶ τὰ κοῖλα καὶ μαλακὰ δίκην ὕδατος ἀπολισθαίνοντας. Διὸ δεῖ τὴν παρρησίαν ἤθει κεκρᾶσθαι, καὶ λόγον ἔχειν, ἀφαιροῦντα τὸ ἄγαν καὶ τὸ ἄκρατον αὐτῆς ὥσπερ φωτός, ἵνα μὴ ταραττόμενοι μηδ' ἀλγοῦντες ὑπὸ τῶν ἅπαντα μεμφομένων καὶ πᾶσιν ἐγκαλούντων, καταφεύγωσιν εἰς

A. 5. ἰδίᾳ] τῇ Δίᾳ D. forte rectius.

noſtra increpante opus eſſe. Pauci enim de multis ſunt, qui libere potius cum Amicis loqui audeant, quam gratificari: et in illis ipſis paucis non facile inveneris qui libertate uti ſciat: ſed fere putant libere ſe dixiſſe, ſi vituperaverint et conviciati ſint. Enimvero ut alia medicamenta, ita et libertas dicendi intempeſtive uſurpata abſque utilitate moleſtiam adfert ac perturbat, facitque idem quodammodo cum dolore, quod adulatio cum voluptate. Non enim laudationes modo ſed et vituperationes nocent, ſi alieno adhibentur tempore: atque hoc maxime Adulatoribus homines et capi facile reddit, et ad plagam opportunos, cum a nimis arduis atque duris, in morem aquæ ad mollia et humilia delabuntur. Itaque morum lenitate ac jucunditate oportet temperatam eſſe libertatem, ut ei velut lumini nimia vis et fulgor adimatur: ne perturbati et dolore affecti ab iis qui omnia reprehendunt et culpant, ad Adulatorem veluti

Digitized by Google

C τὴν τοῦ κόλακος σκιάν, καὶ πρὸς τὸ μὴ λυποῦν ἀποστρέφονται. Πᾶσαν μὲν γάρ, ὦ Φιλόπαππε, κακίαν φευκτέον ἐστὶ δι' ἀρετῆς, οὐχὶ διὰ τῆς ἐναντίας κακίας, ὥσπερ ἔνιοι δοκοῦσιν, αἰσχυντηλίαν μὲν ἀναισχυντίᾳ φεύγειν, ἀγροικίαν δὲ βωμολοχίᾳ, δειλίας δὲ καὶ μαλακίας ἐγγυτάτω τίθεσθαι τὸν τρόπον, ἂν ἔγγιστα φαίνωνται λαμυρίας καὶ θρασύτητος. Ἔνιοι δὲ καὶ δεισιδαιμονίας ἀθεότητα, καὶ πανουργίαν ἀβελτηρίας ἀπολόγημα ποιοῦνται, καθάπερ ξύλον τὸ ἦθος ἐκ καμπῆς εἰς τοὐναντίον, ἀπει-
D ρίᾳ τοῦ κατορθοῦν, διαστρέφοντες. Αἰσχίστη δὲ κολακείας ἄρνησις, ἀνωφελῶς λυπηρὸν εἶναι, καὶ κομιδῇ τινος ἀμούσου καὶ ἀτέχνου πρὸς εὔνοιαν ὁμιλίας, ἀηδίᾳ καὶ χαλεπότητι φεύγειν τὸ ἀγεννὲς ἐν φιλίᾳ καὶ ταπεινόν· ὥσπερ ἀπελεύθερον ἐν κωμῳδίᾳ τὴν κατηγορίαν ἰσηγορίας ἀπόλαυσιν ἡγούμενον. Ἐπεὶ τοίνυν αἰσχρὸν μέν ἐστι κολακείᾳ περιπεσεῖν, διώκοντα τὸ πρὸς χάριν, αἰσχρὸν δέ,

D. 1. Αἰσχίστη] Sic recte Baſ. Xyl. Voſſ. in margine. Reliqui vitioſe Αἰσχίστης.

in umbram confugiant, eoque divertant, unde non lædantur. Omne enim vitium, Philopappe, virtute, non adverſo vitio effugiendum eſt, in quo errant nonnulli, pudibunda illa verecundia impudentiam, ruſticitatem ſcurrilitate effugientes, ac tum ſe longiſſime abeſſe a timiditate et mollitie putantes, cum proximi videntur temeritati eſſe et audaciæ: quidam etiam impietate ſuperſtitionem, ſtoliditatem improba aſtutia refutant, mores inſtar ligni ab una parte in alteram incurvantes, dum ejus corrigendi rationem ignorant. Turpiſſima vero eſt adulationis inficiatio, ſine utilitate moleſtias exhibere: ac plane inſulſæ cujuſdam et ad benevolentiam imperitæ conſuetudinis eſt, acerbitate ac moroſitate id evitare ut quod in amicitia illiberale habetur et abjectum: ut in comœdia libertinus criminandi licentiam æquum jus libere dicendi putat. Quoniam ergo turpe eſt gratiæ captandæ ſtudio Adulatorem fieri, turpe item vitandæ adu-

Digitized by Google

φεύγοντα κολακείαν, παῤῥησίας ἀμετρίᾳ διαφθεῖραι τὸ φιλικὸν καὶ κηδεμονικόν· δεῖ δὲ μηδέτερον παθεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἄλλῳ τινὶ, καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τὸ καλὸν ἐκ τοῦ μετρίου λαβεῖν· αὐτὸς ἔοικεν ὁ λόγος ὁ ἐφεξῆς ἀπαιτεῖν, E ὑποτιθέναι τοῦτο τῇ τοῦ συγγράμματος κορωνίδι.

κϛʹ. Ὥσπερ οὖν κῆρας τινας ἐπούσας τῇ παῤῥησίᾳ πλείονας ὁρῶντες, πρῶτον ἀφαιρῶμεν αὐτῆς τὴν φιλαυτίαν, εὖ μάλα φυλαττόμενοι μὴ διά τι τῶν ἰδίων οἷον ἀδικούμενοι καὶ ἀλγοῦντες, ἐξονειδίζειν δοκῶμεν. Οὔτε γὰρ ὑπ' εὐνοίας, ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς οἴονται γίνεσθαι τὸν ὑπὲρ αὑτοῦ τοῦ λέγοντος γινόμενον λόγον, οὔτε νουθεσίαν, ἀλλὰ μέμψιν εἶναι. Φιλικὸν γὰρ ἡ παῤῥησία καὶ σεμνόν· ἡ δὲ μέμψις, καὶ φίλαυτον καὶ μικρόλογον. Ὅθεν αἰδοῦνται τοὺς παῤῥησιαζομένους καὶ θαυμάζουσι, τοῖς δὲ μεμφομένοις ἀντεγ-

E. 2. ὑποτιθέναι τοῦτο τῇ τοῦ συγγράμματος κορωνίδι] Sic Stephanus, nec male. Varie diſſentiunt codices. Τοῦτο omittunt, et alio ordine dant ὑποτιθέναι τῇ κορωνίδι τοῦ συγγράμματος Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Venet. Harl. 1. Eodem ordine τοῦτο omittunt A. D. E. Voſſ. Colleg. Nov. Inſerit Junius; eadem de cauſa Xyl. antecedens αὐτὸς mutavit in αὐτό. Magis etiam diſſentit D. ἐπιτιθέναι τὴν κορωνίδα τῷ συγγράμματι· plena certe ſententia.

E. 3. ἐπούσας] Sic Ald. Baſ. A. C. D. E. F. Moſc. 1. Voſſ. At ἐπιούσας Steph. et Xyl. ἐνούσας Mez. Poſſis et ὑπούσας.

lationis gratia, libertate dicendi immoderata amicitiæ ſalutarem curam corrumpere: ac utrunque vitium fugiendum eſt, atque ut aliis in rebus etiam libertatis in dicendo decorum e mediocritate ſumendum. Ipſa deinceps oratio videtur poſtulare, ut ſub finem commentarii hujus ea de re præcipiam.

XXVI. Ergo cum videamus libertati dicendi complura adhærere vitia: primum, ei amorem noſtri cæcum demamus, ac diligenter caveamus, ne in aliqua re noſtra veluti læſi aut dolentes, id videamur exprobrare: non enim a benevolentia, ſed ab ira proficiſci putant ſermonem, quo quis pro ſe ipſo utitur, neque admonitionis loco, ſed quærelæ, accipiunt. Eſt enim libertas amica res et gravitatem habet: reprehenſio et amorem ſui, et animi illiberalitatem. Unde fit, ut revereamur admiremurque libere nos increpantes, criminantibus autem par refe-

Digitized by Google

χαλοῦσι καὶ καταφρονοῦσιν· ὥσπερ ὁ Ἀγαμέμνων τὸν
F Ἀχιλλέα παῤῥησιάζεσθαι δοκοῦντα μετρίως, οὐχ ὑπέμεινε· τοῦ δ' Ὀδυσσέως καθαπτομένου πικρῶς καὶ λέγοντος,

> Οὐλόμεν', αἴθ' ὤφελλες ἀεικελίου στρατοῦ ἄλλου
> Σημαίνειν,

εἴκει καὶ καρτερεῖ, τῷ κηδεμονικῷ τοῦ λόγου καὶ νοῦν ἔχοντι συστελλόμενος. Οὗτος μὲν γὰρ οὐκ ἔχων ἰδίαν
67 πρόφασιν ὀργῆς, ἐπαῤῥησιάζετο πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος· ἐκεῖνος δὲ δι' αὐτὸν ἐδόκει μάλιστα χαλεπαίνειν. Αὐτός γε μὴν ὁ Ἀχιλλεὺς, καίπερ οὐ γλυκύθυμος ὢν οὐδ' ἀγανόφρων, ἀλλὰ

> Δεινὸς ἀνὴρ, οἷος καὶ ἀναίτιον αἰτιᾶσθαι,

παρεῖχε τῷ Πατρόκλῳ σιωπῇ καταφέρειν αὐτοῦ πολλὰ τοιαῦτα,

> Νηλεὲς, οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεὺς,

F. 4. Σημαίνειν] Ἄρχειν D. Ἀνάσσειν A. E. D. in marg. Moſc. 1. 2. Harl. 1. Voſſ. Pol. Leonic. Vulc. Exempl. Turneb.
F. 6. ἰδίαν] Stephanus ſumpſit a Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. Nec erat quare repudiaret ἰδίας, quod eſt in Ald. Baſ. Xyl. A. D. E. Moſc. Venet. Voſſ. Harl. 1.
A. 2. δι' αὐτὸν] Bene Steph. et ante eum Baſ. hinc Xyl. itaque correxerant Pol. Leonic. Jannot. Schott. et noſtri conſentiunt codices. Una Aldina αὐτῶν.

ramus eoſque contemnamus: ſicut Agamemnon Achillem, qui tamen non ultra modum provehi libertate dicendi videbatur, non ferens, Ulyſſi acerbe increpanti, ac dicenti,

> *O aliis utinam, dux pernicioſe, catervis,*
> *Non his ſigna dares!——*

concedit, ac perfert, oratione illa conſultrice ac ſapienti compreſſus. Hic enim cum nihil eſſet privatæ cauſæ, ob publicum Græciæ commodum iſta utebatur libertate: Achilles ſua ipſius potiſſimum cauſa infenſus eſſe videbatur. Quin et ipſe Achilles, homo nequaquam lenis aut placidi animi, ſed

> *Difficilis, velque inſontem culpare paratus,*

tamen Patroclum tacitus audivit multa ipſi talia objicientem,

> *Non tibi, ſæve, pater Peleus, Thetiſve creatrix,*

Digitized by Google

Οὐδὲ Θέτις μήτηρ· γλαυκὴ δέ σ' ἔτικτε θάλασσα,
Πέτραι τ' ἠλίβατοι· ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.

ὥσπερ γὰρ Ὑπερείδης ὁ ῥήτωρ ἠξίου σκοπεῖν Ἀθηναίους μὴ μόνον εἰ πικρός ἐστιν, ἀλλ' εἰ καὶ προῖκα πικρός· B
οὕτως ἡ τοῦ φίλου νουθεσία καθαρεύουσα παντὸς ἰδίου πάθους, αἰδέσιμόν ἐστι καὶ σεμνὸν καὶ ἀναντίβλεπτον. Ἐὰν δὲ δὴ καὶ φανερὸς ᾖ τις ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι, τὰ μὲν εἰς αὐτὸν ἁμαρτήματα τοῦ φίλου κομιδῇ παριέμενος καὶ ἀπολείπων, ἄλλας δέ τινας αὐτοῦ πλημμελείας ἐλέγχων, καὶ δάκνων ἐφ' ἑτέροις, καὶ μὴ φειδόμενος, ἄμαχος ὁ τόνος τῆς παρρησίας οὗτός ἐστι, καὶ τῇ γλυκύτητι τοῦ νουθετοῦντος ἐπιτείνων τὸ πικρὸν καὶ αὐστηρὸν τῆς νουθεσίας. Ὅθεν εὖ μὲν εἴρηται, Τὸ δεῖν ἐν ταῖς ὀργαῖς καὶ ταῖς διαφοραῖς ταῖς πρὸς τοὺς φίλους, μάλιστα πράττειν τι καὶ σκοπεῖν τῶν ἐκείνοις συμ- C
φερόντων ἢ πρεπόντων· οὐχ ἧττον δὲ τούτου φιλικόν ἐστι, τὸ παρορᾶσθαι καὶ ἀμελεῖσθαι δοκοῦντας αὐτοὺς, ὑπὲρ ἄλλων

B. 8. ἐπιτείνων] Reiſkius acute ἐπιλεαίνων. At ne ſic quidem ſententia expletur, quæ requirit utrumque verbum, ita fere: ἐπιλεαίνων τὸ πικρὸν καὶ αὐστηρόν, ἐπιτείνει τὴν νουθεσίαν. Forte ita ſcripſit Plutarchus: affirmare, cum ita ſcripſiſſe, meum non eſt.

Sed te cæruleo genuit ſub gurgite pontus,
Et ſcopuli, namque eſt ferum et intractabile pectus.

Sicut enim Hyperides rhetor ab Athenienſibus poſtulabat, ut non tantum conſiderarent an acerbe diceret, ſed et an gratis eſſet acerbus: ſic Amici admonitio omni privato affectu vacua, venerabilis eſt et gravis, et contra quam oculos non audeas tollere. Ubi vero eum qui libere reprehendit conſtat quæ Amicus in ipſum peccarit plane miſſa facere, alia autem ejus delicta arguere, eumque non molliter ob iſta ſed aſpere inceſſere, id genus libertatis vim habet inexpugnabilem, ipſaque monentis ſuavitate monitionis acerbitatem et auſteritatem auget. Itaque recte quidem dictum eſt, *amicos, in iris et jurgiis id maxime agere ac ſpectare debere, ut amicorum utilitati conſulant et honori*: non minus tamen hoc quoque ad rationes amicitiæ pertinet, cum ipſi negligi et contemni videmur, ut tum

Digitized by Google

ἀμελουμένων παῤῥησιάζεσθαι, καὶ ὑπομιμνήσκειν, ὡς Πλάτων ἐν ταῖς πρὸς Διονύσιον ὑπεροψίαις καὶ δια-φοραῖς, ᾐτήσατο καιρὸν ἐντυχίας· εἶτα ὁ μὲν ἔδωκεν, οἰόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ τι μέμψασθαι τὸν Πλάτωνα καὶ διελ-θεῖν· ὁ δὲ Πλάτων οὕτω πως διελέχθη πρὸς αὐτόν, Εἴ τινα αἴσθοιο, Διονύσιε, δυσμενῆ πεπλευκότα εἰς Σι-κελίαν, κακόν τι σε ποιῆσαι βουλόμενον, οὐκ ἔχοντα δὲ
D καιρόν, ἆρ' ἂν ἐάσειας αὐτὸν ἐκπλεῦσαι, καὶ περιΐδοις ἀθῷον ἀπαλλαγέντα; Πολλοῦ δέω, εἶπεν ὁ Διονύσιος, ὦ Πλάτων· δεῖ γὰρ οὐ τὰ ἔργα τῶν ἐχθρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν προαίρεσιν μισεῖν καὶ κολάζειν. Εἰ τοίνυν, εἶπεν ὁ Πλάτων, ἐπ' εὐνοίᾳ τις ἀφιγμένος τῇ σῇ δεῦρο, βούλεται μὲν ἀγαθοῦ τινος αἴτιός σοι γενέσθαι, σὺ δὲ καιρὸν οὐ παρέχεις, ἄξιόν ἐστι τοῦτον ἀχαρίστως προέσθαι καὶ ὀλιγώρως; Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Διονυσίου τίς οὗτός ἐστιν; Αἰσχίνης, εἶπεν, ἀνὴρ τῷ τε ἤθει παρ' ὁντινοῦν τῶν

C. 5. ὑπεροψίαις] Ita omnes libri. Malim ὑποψίαις: quod, neſcio quo caſu, una habet Pariſienſis Græco-Latina 1624.

Amicos de aliis item ab iis neglectis libere admoneamus. Hoc modo egit Plato. Hic enim cum contemptui et offenſioni eſſet, in Dionyſio colloquendi cum eo copiam petiit: fecit ille, opinatus conqueſturum Platonem, et de ſe aliquid expoſtulaturum: quem Plato in hanc allocutus eſt ſententiam: Si quem ſentires, Dionyſi, hoſtili animo in Siciliam appuliſſe tui lædendi cauſa, et tamen occaſione deſtitui, eumne ſineres vela facere, ac incolumem abire pa-terere? Nihil vero minus, ait Dionyſius: inimicorum enim non facta modo, ſed et propoſita odium pœnamque merentur: ergo, ſubjecit Plato, ſi quis benevolentia erga te adductus huc ſe contulerit, cupiatque tibi alicujus boni eſſe autor, neque tu ei occaſionem perficiendi præbeas: dignum eſt eum abs te nulla bona gratia præteriri atque contemni? ad hoc interrogante Dionyſio, quiſnam ille eſſet? Æſchines, inquit Plato, eſt moribus, ut quiſquam alius

Digitized by Google

Σωκράτους ἑταίρων ἐπιεικὴς, καὶ τῷ λόγῳ δυνατὸς ἐπανορθοῦν οἷς συνείη· πλεύσας δὲ δεῦρο πολλὴν θάλατταν E ὡς συγγένοιτό σοι διὰ φιλοσοφίας, ἠμέληται. Ταῦτα οὕτως ἐκίνησε τὸν Διονύσιον, ὥστε τὰς μὲν χεῖρας τῷ Πλάτωνι εὐθὺς περιβαλεῖν καὶ κατασπάζεσθαι, τὴν εὐμένειαν καὶ μεγαλοφροσύνην ἀγάμενον, τοῦ δ' Αἰσχίνου καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπιμεληθῆναι.

κζ'. Δεύτερον τοίνυν ὥσπερ ἐκκαθαίροντες ὕβριν ἅπασαν, καὶ γέλωτα, καὶ σκῶμμα, καὶ βωμολοχίαν, ἡδύσματα πονηρὰ τῆς παρρησίας ἀφαιρῶμεν. Ὥσπερ γὰρ ἰατροῦ σάρκα τέμνοντος, εὐρυθμίαν τινὰ δεῖ καὶ καθαριότητα τοῖς ἔργοις ἐπιτρέχειν, ὀρχηστικὴν δὲ καὶ F παράβολον καὶ περιτρέχουσαν ὑγρότητα καὶ περιεργίαν ἀπεῖναι τῆς χειρός· οὕτως ἡ παρρησία δέχεται τὸ ἐπιδέξιον καὶ τὸ ἀστεῖον, ἂν ἡ χάρις τὴν σεμνότητα σώζῃ· θρασύτης δὲ καὶ βδελυρία καὶ ὕβρις προσοῦσα

E. 1. συνείη] Sic ex uno recepi Veneto: συνίοι A. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. συνιῶσι, ſuperſcripto συνίη, C.. Vulgo συνίησι.

E. 7. τοίνυν ὥσπερ] τοίνυν ἂν ὥσπερ, neſcio quare dederit Stephanus. Habet quidem Jannot. nec diſſentiunt plerique noſtri ſcripti. Equidem ἂν delevi, cum Ald. Baſ. Xyl. A. Moſc. 1. 2. Harl. 1.

Socratis familiarium, probis, aptuſque ad caſtigandum verbis eos quibuſcum agit: qui longo mari emenſo huc appulſus, ut de philoſophia ſermones tecum communicaret, negligitur. Hæc ita permoverunt Dionyſium, ut et Platonem ſtatim utraque manu circumjecta amplexus ſit, benevolentiam hominis, animique magnitudinem admiratus, et Æſchinem honeſte atque magnifice habuerit.

XXVII. Proximum eſt, ut contumeliis, riſu, dicteriis, et ſcurrilitate expurgata mala libertatis condimenta tollamus. Quemadmodum enim medico carnem ſecante, aptum quemdam motum ac elegantiam ineſſe operi decet, a manu autem abeſſe geſticulatoriam ac temerariam, vagam et fluctuantem mobilitatem et otioſam: ſic dicendi libertas dexteritatem urbanitatemque admittit, ſi gratia et lepos gravitatem ſervet: quam perdit omnino temeritas, ſcurrilitas

Digitized by Google

πάνυ διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσιν. Ὅθεν ὁ μὲν ψάλτης οὐκ ἀπιθάνως οὐδὲ ἀμούσως ἐπεστόμισε τὸν Φίλιππον, ἐπιχειροῦντα περὶ κρουμάτων διαφέρεσθαι πρὸς αὐτὸν, εἰπὼν, Μὴ γένοιτό σοι οὕτως, ὦ βασιλεῦ, κακῶς, ἵνα
68 ἐμοῦ ταῦτα βέλτιον εἰδῇς. Ἐπίχαρμος δὲ οὐκ ὀρθῶς, τοῦ Ἱέρωνος ἀνελόντος ἐνίους τῶν συνήθων, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον αὐτὸν, Ἀλλὰ πρῴην, ἔφη, θύων τοὺς φίλους οὐκ ἐκάλεσας. Κακῶς δὲ καὶ Ἀντιφῶν, παρὰ Διονυσίῳ ζητήσεως οὔσης καὶ λόγου, Ποῖος χαλκὸς ἄριστος, Ἐκεῖνος, εἶπεν, ἐξ οὗ κατεσκεύασαν Ἀθηναῖοι τὰς Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος εἰκόνας. Οὔτε γὰρ ὠφελεῖ τούτων τὸ λυπηρὸν καὶ πικρὸν, οὔτε τέρπει τὸ βωμολόχον καὶ παιδιῶδες, ἀλλ' ἔστι κακοηθείᾳ καὶ ὕβρει μεμιγμένης ἀκρασίας μετ' ἔχθρας τὸ τοιοῦτον
B εἶδος, ᾧ χρώμενοι προσαπολλύουσιν αὐτοὺς, τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτεχνῶς ὀρχούμενοι. Καὶ γὰρ Ἀν-

F. 6. πάνυ] Ita omnes libri. Legendum tamen πάντα, ut Reiſkio item videbatur.

atque contumelia. Qua de cauſa non ineptum eſt illud citharœdi, neque inelegans, quo Philippo os obthuravit diſputare cum ipſo de fidium percuſſione aggreſſo: dicebat enim, Abſit vero, rex, ut eo tu infortunii devolvare, ut harum rerum ſcientia me ſuperes. Non recte autem Epicharmus, qui ab Hierone, cum hic familiarium quoſdam necaſſet, paucis poſt diebus ad cœnam invitatus, reſpondit: Atqui nuper cum mactares, Amicos non vocaſti. Male etiam Antiphon: qui cum apud Dionyſium quæreretur ac diſputaretur quodnam æs optimum eſſet, id pronuntiavit omnibus præſtare, ex quo Athenienſes Harmodii ac Ariſtogitonis ſtatuas feciſſent. Id genus dictorum amarulentia acerbitaſque non prodeſt, nec ſcurrilitas jocuſque delectat, ſed incontinentiæ eſt, malignitate ac contumelia odioque permixtæ, quo utentes ſibi ipſis exitium conflant, ſaltantes (quod in proverbio eſt) circum puteum. Nam et Antiphontem

τιφῶν ἀπέθανεν ὑπὸ Διονυσίου, καὶ Τιμαγένης ἐξέπεσε τῆς Καίσαρος φιλίας, ἐλευθέρα μὲν οὐδέποτε φωνῇ χρησάμενος, ἐν δὲ τοῖς συμποσίοις καὶ τοῖς περιπάτοις ἑκάστοτε πρὸς οὐδ᾽ ἡντινοῦν σπουδὴν,

— ἀλλ᾽ ὅ, τι οἱ εἴσαιτο γελοίιον Ἀργείοισιν,

αἰτίαν φιλίας ὥσπερ σόφισμα λοιδορίας προσφερόμενος. Ἐπεὶ καὶ τοῖς κωμικοῖς πολλὰ πρὸς τὸ θέατρον αὐστηρὰ καὶ πολιτικὰ πεποίηται· συμμεμιγμένον δὲ τὸ γελοῖον αὐτοῖς καὶ βωμολόχον, ὥσπερ σιτίοις ὑπότριμμα μοχθηρὸν, ἐξίτηλον ἐποίει τὴν παῤῥησίαν καὶ ἄχρηστον· ὥστε C περιῆν κακοηθείας δόξα καὶ βδελυρία τοῖς λέγουσι, χρήσιμον δὲ τοῖς ἀκούουσιν οὐδὲν ἀπὸ τῶν λεγομένων. Ἄλλως μὲν οὖν προσοιστέον ἐστὶ καὶ παιδιὰν καὶ γέλωτα τοῖς φίλοις· ἡ δὲ παῤῥησία σπουδὴν ἐχέτω καὶ ἦθος· ἐὰν δὲ ὑπὲρ μειζόνων ᾖ, καὶ πάθει, καὶ σχήματι, καὶ τόνῳ φωνῆς,

B. 8. *αἰτίαν φιλίας ὥσπερ σόφισμα λοιδορίας προσφερόμενος.*] Obſcurus, nec tamen continuo corruptus locus. Vertam: *reprehenſionem amicitiæ* (i. e. reprehenſionem, qua uti debet Amicus) *adhibens Cæſari, ut per eam ſibi locum et facultatem pararet dicendorum conviciorum.* Nil in libris ſubſidii. F. in margine habet pro varia lectione ἐπ᾽ ἀμφιβόλοις αἰτίαν φιλίας. C. λοιδορίαις. Ceterum recte προφερόμενος, Reiſk.

interfecit Dionyſius, et Timagenes amicitia Cæſaris excidit, nulla quidem unquam libera voce uſus, ſed in conviviis interque deambulandum identidem nullius ſeriæ rei gratia,

Sed quod ridiculum populo ſenſiſſet Achivum,

cauſam amicitiæ tamquam aculeatum convicii ſophiſma ingerens. Etenim et comici in theatris multa ſevera eque civili ratione protulerunt: ſed ridicula iis et ſcurrilia admixta veluti cibis improbum condimentum, fecere evanida ut eſſet et inutilis libertas, ut in malignitatis etiam et ſcurrilitatis opinionem venirent, utilitatis nihil ad auditores ex eorum dictis perveniret: alioqui licet joco et riſu adverſum Amicos etiam utcunque uti: ſed libertas in dicendo ſeria debet eſſe ac morata, at in re gravi affectu etiam, geſtu, ac contentione vocis orationi auc-

Digitized by Google

ὁ λόγος ἀξιόπιστος ἔστω καὶ κινητικός. Ὁ δὲ καιρὸς ἐν παντὶ μὲν παρεθεὶς, μεγάλα βλάπτει, μάλιστα δὲ τῆς παῤῥησίας διαφθείρει τὸ χρήσιμον. Ὅτι μὲν οὖν ἐν οἴνῳ καὶ μέθῃ τὸ τοιοῦτο φυλακτέον, εὔδηλόν ἐστιν. Εὐδίᾳ
D γὰρ ἐπάγει νέφος, ὁ κινῶν ἐν παιδιᾷ καὶ φιλοφροσύνῃ λόγον ὀφρὺν ἀνασπῶντα καὶ συνιστάντα τὸ πρόσωπον, ὥσπερ ἀντιταττόμενον τῷ Λυδίῳ θεῷ, καὶ λύοντι τὸ τῶν δυσφόρων σχοινίον καὶ μεριμνῶν, κατὰ Πίνδαρον. Ἔχει δὲ καὶ κίνδυνον ἡ ἀκαιρία μέγαν. Ἀκροσφαλεῖς γάρ εἰσιν αἱ ψυχαὶ πρὸς ὀργὴν διὰ τὸν οἶνον, καὶ πολλάκις ἡ μέθη παραλαβοῦσα τὴν παῤῥησίαν, ἔχθραν ἐποίησε. Καὶ ὅλως οὐκ ἔστι γενναῖον οὐδὲ θαῤῥαλέον, ἀλλ' ἄνανδρον, ἐν τῷ νήφειν ἀπαῤῥησίαστον ὄντα, παῤῥησιάζεσθαι περὶ τράπεζαν, κατὰ τοὺς δειλοὺς κύνας. Οὐδὲν οὖν δεῖ περὶ τούτων λέγοντα μηκύνειν.

D. 3. Λυδίῳ] Abeſt ab E. Venet. Voſſ. Moſc. 1. 2. Harl. 1. Λυσίῳ corrigit Mez. Λυαίῳ Reiſk. alterutrum verum: forte illud.
D. 8. ἀπαῤῥησίαστον ὄντα] Sic Steph. ex Jannot. Schott. Anon. Exempl. Turn. Vulgo ἀπαῤῥησιάστου τὸ Ald. Baſ. Xyl. A. D. E. Voſſ. Colleg. Nov.
D. 9. περὶ τράπεζαν] Exquiſitius eſt παρὰ τράπεζαν, in C. Moſc. 2. Venet. Colleg. Nov.
D. 9. κατὰ τοὺς δειλοὺς κύνας] Non video quare hoc tantopere præferri debuerit a Stephano vulgato ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες quod eſt in Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. 2. Venet. Voſſ. Harl. 1. Colleg. Nov.

toritas movendique vis concilianda eſt. Occaſionis autem prætermiſſio cum aliis omnibus in rebus eſt damnoſa, tum utilitatem præcipue libertatis perdit. Satis vero liquet inter pocula et apud ebrios ea abſtinendum eſſe. Nubem quippe ſerenitati inducit, qui inter jocos et hilaritatem orationem movet quæ ſupercilium contrahat, et ſeveritatem vultus inducat, quaſi adverſans Lydio deo, qui, ut ait Pindarus, funem moleſtiarum ſolvit et curarum. Sed et magnum periculum habet illa importunitas. Sunt enim animi ob vinum ad iram præcipites, et ſæpe ebrietas libertatem in inimicitiam convertit. Omnino autem neque generoſi neque audacis, ſed timidi eſt qui libertate apud ſobrios abſtineat, in menſa latrare, ſicut ſolent ignavi canes. Itaque hac de re nihil attinet prolixius diſſerere.

Digitized by Google

κη'. Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τοὺς φίλους εὖ φερομένους ἐν E τοῖς πράγμασιν οὔτε ἀξιοῦσιν οὔτε τολμῶσι ῥυθμίζειν, ἀλλ' ὅλως ἀπρόσιτον καὶ ἀνέφικτον ἡγοῦνται νουθεσίᾳ τὸ εὐτυχοῦν εἶναι, σφαλλομένοις δὲ καὶ πταίουσιν ἐπιτίθενται, καὶ πατοῦσιν ὑπὸ χεῖρα καὶ ταπεινοὺς γεγενημένους, ὥσπερ ῥεῦμα κεκρατημένον παρὰ φύσιν, τὴν παρρησίαν ἀθρόως ἐφιέντες αὐτοῖς, καὶ ἀπολαύοντες ἄσμενοι τῆς μεταβολῆς, διὰ τὴν πρόσθεν ὑπερηφανίαν ἐκείνων, αὐτῶν δὲ ἀσθένειαν· οὐ χεῖρόν ἐστι περὶ τούτων διελθεῖν καὶ ἀποκρίνασθαι τῷ Εὐριπίδῃ λέγοντι,

Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων;

ὅτι δεῖ μάλιστα παρρησιαζομένων τῶν φίλων τοῖς εὐτυχοῦσι, καὶ τὸ ἄγαν ὑφιέντων τοῦ φρονήματος. Ὀλίγοι F γάρ εἰσιν οἷς μετὰ τοῦ εὐτυχεῖν παραγίνεται τὸ φρονεῖν· οἱ δὲ πολλοὶ φρενῶν ἐπεισάκτων δέονται, καὶ λογισμῶν πιε-

F. 2. μετὰ τοῦ εὐτυχεῖν] Ita Xyl. C. D. E. Moſc. 1. Voſſ. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. Mes. T. Μετὰ τὸ εὐτυχεῖν Steph. cum Ald. Baſ. et reliquis.

F. 2. φρονεῖν] Sumpſit Stephanus ab Jannot. Leonic. Schott. Anon. T. quibuſcum complures noſtri faciunt. Antea erat φρονῶν, quod cum Ald. Baſ. Xyl. habent A. E. Moſc. 2. Harl. 1.

XXVIII. Jam cum multi Amicos rebus ſecundis utentes neque velint neque audeant caſtigare, ſed plane inacceſſam atque imperviam admonitioni proſperitatem putent: eoſdem vero in calamitatem aliquam prolapſos adoriantur jamque everſos et afflictos proculcent, et in eos torrentis inſtar præter naturam aucti invehantur, abunde libertatis adverſus eos promentes, libenteſque mutatione hac fruantur, cum ipſi ante imbecilli, iſti ſuperbi eſſent; ex uſu eſt hac quoque de re verba facere, et Euripidi dicenti

Cum læta ſors eſt, numne Amicis eſt opus?

reſpondere, Maxime Amicis libero ore loquentibus opus eſſe ei cui fortuna ſit proſpera, qui nimios ſpiritus comprimant. Pauci enim ſunt qui in ſecundis rebus recte ſapiant: plerique externis conſiliis, et rationibus indigent, quæ foris eos a fortuna inſla-

ζόντων ἔξωθεν αὐτοὺς ὑπὸ τῆς τύχης φυσωμένους, καὶ σαλευομένους. Ὅταν δὲ ὁ δαίμων καταβάλῃ καὶ περιέλῃ τὸν ὄγκον, αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἔνεστι τὸ νουθετοῦν καὶ μετάνοιαν ἐμποιοῦν. Ὅθεν οὐδὲν ἔργον τότε παῤῥησίας φιλικῆς, οὐδὲ λόγων βάρος ἐχόντων καὶ δηγμὸν, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐν ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς,

69 Εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκὺ,

παρηγοροῦντος καὶ ἐπιθαῤῥύνοντος· ὥσπερ τοῦ Κλεάρχου τὸ πρόσωπον ὁ Ξενοφῶν ἐν ταῖς μάχαις καὶ παρὰ τὰ δεινὰ φησὶν ὁρώμενον εὐμενὲς καὶ φιλάνθρωπον, εὐθαρσεστέρους ἐποίει τοὺς κινδυνεύοντας. Ὁ δὲ παῤῥησίαν καὶ δηγμὸν ἀνθρώπῳ δυστυχοῦντι προσάγων, ὥσπερ ὀξυδορκικὸν ὄμματι ταραττομένῳ καὶ φλεγμαίνοντι, θεραπεύει μὲν οὐδὲν, οὐδὲ ἀφαιρεῖ τοῦ λυποῦντος, ὀργὴν δὲ τῇ λύπῃ προστίθησι, καὶ παροξύνει τὸν ἀνιώμενον. Αὐτίκα
B γοῦν ὑγιαίνων μὲν τις οὐ χαλεπός ἐστιν, οὐδ' ἄγριος

A. 3. παρὰ τὰ δεινὰ] Legitima hæc eſt forma: itaque in ea reſtituenda obtemperavi auctoritati codicum C. D. Moſc. 1. 2, Venet. Colleg. Nov. Vulgo, περὶ τὰ δεινά.

tos jactatoſque premant: ubi enim fortuna mutata faſtum dejecerit ac detraxerit, tum in rebus ipſis ineſt quod admoneat, et pœnitentiam inducat. Itaque in afflictis rebus nullus eſt amicæ libertatis uſus aut moleſti ac mordacis ſermonis, ſed revera in his mutationibus,

Hominis Amici dulce conſpectu frui,

conſolantis atque animum addentis: quomodo Xenophon ait, milites in prælio periclitantes, viſo Clearchi placido ac benigno vultu animoſiores fuiſſe redditos. At qui libertatem illam, morſumque homini infortunio icto adhibet, ut oculo conturbato ac inflammato medicamentum quod viſum acuat; neque ſanat neque dolorem minuit, et iram dolori addit, exaſperatque ægrum animum. Et quidem qui recte valet nequaquam difficilis eſt, neque aſper Ami-

παντάπασιν ἀνδρὶ φίλῳ, ψέγοντι μὲν συνουσίας καὶ πότους αὐτοῦ, ψέγοντι δὲ ἀργίαν, καὶ γυμνάσια, καὶ λουτρὰ συνεχῆ, καὶ πλησμονὰς ἀκαίρους· νοσοῦντι δὲ οὐκ ἀνεκτόν, ἀλλὰ μείζων νόσος ἀκούειν, ὅτι ταῦτά σοι γέγονεν ἐξ ἀκρασίας καὶ μαλακίας, καὶ δι' ὄψα, καὶ γυναῖκας. Ὦ τῆς ἀκαιρίας, ἄνθρωπε· διαθήκην γράφω, καὶ παρασκευάζεταί μοι καστόριον ἢ σκαμμώνιον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν· σὺ δὲ νουθετεῖς καὶ φιλοσοφεῖς. Οὕτω τοίνυν καὶ τὰ πράγματα τῶν δυστυχούντων, οὐ παῤῥησίαν ἐκδέχεται καὶ γνωμολογίαν, ἀλλ' ἐπιεικείας δεῖται καὶ βοηθείας. Καὶ C γὰρ αἱ τίτθαι τοῖς παιδίοις πεσοῦσιν οὐ λοιδορησόμεναι προστρέχουσιν, ἀλλ' ἤγειραν, καὶ περιέπλυναν, καὶ κατέστειλαν, εἶθ' οὕτως ἐπιπλήττουσι καὶ κολάζουσι. Λέγεται δὲ καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, ὅτε τῆς πατρίδος ἐξέπεσε, καὶ περὶ Θήβας ἀδοξῶν καὶ ταπεινὰ πράττων διῆγεν, οὐχ ἡδέως ἰδεῖν προσιόντα Κράτητα, παῤῥησίαν

B. 3. γυμνάσια] Sumpſi a Xyl. et Colleg. Nov. quod melius congruit ſententiæ quam vulgatum γυμνασίαν: aut ἀγυμνασίαν quod eſt in Venet, et correxerunt Mez. ac Reiſk. Conjeci aliquando γυναιμανία. Sed his omnibus receptum præſtare videtur.

co reprehendenti nimium ejus venerearum rerum ac vini uſum, ignaviam atque inertiam, adſidua balnea, et repletiones corporis intempeſtivas; verum hujuſmodi reprehenſiones æger tolerare non poteſt, ſed ipſo morbo moleſtius ipſi eſt audire; Hæc tibi evenerunt ex intemperantia et mollitie, ex opſoniis et mulieribus. O te hominem intempeſtivum, dicet: ego teſtamentum condo, caſtorium mihi aut ſcammoneam præparant medici: tu me verbis caſtigas et philoſopharis. Eodem modo res quoque adverſa fortuna laborantium non libertatem, non ſententiarum gravitatem requirunt, ſed æquanimitatem et auxilium. Nam et nutrices puerulis prolapſis, non accurrunt ut maledictis inceſſant, ſed erigunt, abluunt, ſedant: poſtea tandem objurgant atque caſtigant. Demetrium ferunt Phalereum, cum patria exulans apud Thebas obſcuram humilemque vitam ageret, accedente Cratete nonnihil cepiſſe moleſtiæ, Cy-

Digitized by Google

κυνικὴν καὶ λόγους τραχεῖς προσδεχόμενος· ἐντυχόντος δὲ πράως αὐτῷ τοῦ Κράτητος, καὶ διαλεχθέντος περὶ φυγῆς ὡς οὐδὲν ἔχοι κακὸν οὐδ' ἄξιον φέρειν βαρέως,
D πραγμάτων σφαλερῶν καὶ ἀβεβαίων ἀπηλλαγμένον, ἅμα δὲ θαῤῥεῖν ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τῇ διαθέσει παρακαλοῦντος, ἥδιον γενόμενος καὶ ἀναθαρσήσας, πρὸς τοὺς φίλους εἶπε, Φεῦ τῶν πράξεων ἐκείνων καὶ ἀσχολιῶν, δι' ἃς ἄνδρα τοιοῦτον οὐκ ἔγνωμεν.

Λυπουμένῳ γὰρ μῦθος εὐμενὴς φίλων·
Ἄγαν δὲ μωραίνοντι, νουθετήματα.

Οὗτος ὁ τρόπος τῶν γενναίων φίλων. Οἱ δ' ἀγεννεῖς καὶ ταπεινοὶ τῶν εὐτυχούντων κόλακες, ὥσπερ τὰ ῥήγματα καὶ τὰ σπάσματά φησι Δημοσθένης, ὅταν τι κακὸν τὸ
E σῶμα λάβῃ, τότε κινεῖσθαι, καὶ οὗτοι ταῖς μεταβολαῖς ἐπιφύονται, καθάπερ ἡδόμενοι καὶ ἀπολαύοντες. Καὶ γὰρ ἂν δέηταί τινος ὑπομνήσεως ἐν οἷς δι' αὐτὸν ἔπταισε βουλευσάμενος κακῶς, ἱκανόν ἐστι τό,

nica eum erga ſe libertate aſperiſque uſurum ſermonibus opinantem. Sed cum Crates comiter ipſum allocutus de exſilio diſſeruiſſet, docuiſſetque, illi nihil mali, aut quod deberet ferre iniquius, accidiſſe, negotiis liberato periculoſis atque lubricis: hortatuſque eſſet ut in ſeipſo animoque ſuo ſpem omnem reponeret ſui: ibi tum Demetrium moleſtia abjecta, animoque recepto Amicis dixiſſe: Piget vero me actionum iſtarum atque occupationum, quarum culpa tantum virum noſſe non licuit.

Mœrore preſſum vox amica ſublevat,
At dura monita corrigunt ſtultos nimis.

Atque hi ſunt mores ingenuorum Amicorum. Degeneres et abjecti fortunatorum Adulatores, ſicut Demoſthenes aiebat rupturas et convulſas partes tum demum moveri cum corpori malum aliquod acciderit, ipſi quoque mutationibus inhæreſcunt, quaſi fruentes iis et ſeſe oblectantes. Etenim ſi qua opus ſit ſubmonitione in iis quæ errore animi commiſit, ſufficit hoc:

Οὔτι καθ' ἡμέτερόν γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πόλλ' ἀπεμυθεόμην.

κθ'. Ἐν τίσιν οὖν σφοδρὸν εἶναι δεῖ τὸν φίλον, καὶ πότε τῷ τόνῳ χρῆσθαι τῆς παῤῥησίας; ὅταν ἡδονῆς ἢ ὀργῆς ἢ ὕβρεως ἐπιλαβέσθαι φερομένης, οἱ καιροὶ παρακαλῶσιν, ἢ κολοῦσαι φιλαργυρίαν, ἢ πρὸς ἕξιν ἀντισχεῖν ἀνόητον. Οὕτως ἐπαῤῥησιάζετο Σόλων πρὸς Κροῖσον F
ὑπ' εὐτυχίας ἀβεβαίου διεφθορότα καὶ τρυφῶντα, τὸ τέλος ὁρᾷν κελεύσας. Οὕτως Σωκράτης Ἀλκιβιάδην ἐκόλουε, καὶ δάκρυον ἐξῆγεν ἀληθινὸν, ἐξελεγχομένου, καὶ τὴν καρδίαν ἀνέστρεφε. Τοιαῦτα τὰ Κύρου πρὸς Κυαξάρην, καὶ τὰ πρὸς Δίωνα Πλάτωνος, ὅτε λαμπρότατος ἦν καὶ πάντας εἰς ἑαυτὸν ἀνθρώπους ἐπέστρεφε,

E. 10. κολῦσαι] Ita A. C D. Moſc. 1. 2. Voſſ. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. Mez. T. B. Vulgo κωλύσαι. Frequens apud Plutarchum horum verborum confuſio.

E. 10. πρὸς ἕξιν ἀντισχεῖν] πρὸς ἐξουσίαν ἀντισχεῖν Venet. Pol. Vulc. Mez. προσεξίαν ἀντισχεῖν Moſc. 2. a prima manu. ἀπροσεξίαν ἀντισχεῖν Harl. 1. et Moſc. 2. a ſecunda manu. ἀπροσεξίαν ἀνασχεῖν D. Hoc forte verum.

F. 2. τὸ τέλος] Sic Moſc. 2. a ſecunda manu. Et hoc uno fretus revocavi, Item Reiſk. corrigebat. Vulgo τὸ abeſt.

F. 5. τὰ Κύρου] Recepi a Vulc. uno: et ſic Reiſk. τὰ τοῦ Κύρου Mez. Vulgo τοῦ Κύρου.

Non noſtro ex animo, qui te hac de mente movere
Conabar multis.———

XXIX. Ubi ergo, dices, vehemens debet eſſe Amicus, et libera increpatione uti vehementius? Ubi pronum ad voluptatem, iram, contumeliamve impetum inhibere res monet: ubi aut avaritia excutienda eſt, aut contra alium ſtultum habitum reſiſtendum ac repugnandum. Sic libere Solon Crœſum monuit inſtabili rerum proſperitate corruptum ac luxuriantem, Finem reſpicere jubens. Ita Socrates Alcibiadem repreſſit, convictoque vitii, veras expreſſit lachrymas, ac cor commutavit. Talia fuerunt Cyri ad Cyaxarem, Platonis ad Dionem, cum eum ſplendentem ſumma gloria, et ora omnium hominum in ſe ob pulchritudinem magnitudinemque faci-

Digitized by Google

ἀλλὰ τὸ κάλλος τῶν πράξεων καὶ τὸ μέγεθος, παρακε-
λευομένου φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι τὴν αὐθάδειαν, ὡς
70 ἐρημίᾳ ξύνοικον. Ἔγραψε δὲ καὶ Σπεύσιππος αὐτῷ,
μὴ μέγα φρονεῖν εἰ πολὺς αὐτοῦ λόγος ἐστὶν ἐν παιδαρίοις
καὶ γυναίοις, ἀλλ᾽ ὁρᾶν ὅπως ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ καὶ
νόμοις ἀρίστοις κοσμήσας Σικελίαν, εὐκλεᾶ θήσει τὴν
Ἀκαδημίαν. Εὔκτος δὲ καὶ Εὔλαιος ἑταῖροι Περσέως,
εὐτυχοῦντι μὲν ἀεὶ πρὸς χάριν ὁμιλοῦντες καὶ συνεπι-
νεύοντες ὥσπερ οἱ λοιποὶ παρηκολούθουν· ἐπεὶ δὲ Ῥω-
μαίοις συμβαλὼν περὶ Πύδναν ἔπταισε καὶ ἔφυγε, προσ-
πεσόντες ἐπετίμων πικρῶς, καὶ ἀνεμίμνησκον ὧν ἐξή-
μαρτεν ἢ παρεῖδεν, ἕκαστον ἐξονειδίζοντες, ἄχρις οὗ διαλ-
B γήσας ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ λύπης καὶ ὀργῆς ἀμφοτέρους
τῷ ξιφιδίῳ παίων ἀνεῖλεν.

λ΄. Ὁ μὲν οὖν κοινὸς οὕτω διωρίσθω καιρός· οὓς δὲ παρ-
έχουσιν αὐτοὶ πολλάκις, οὐ χρὴ προΐεσθαι τὸν κηδόμενον
φίλον, ἀλλὰ χρῆσθαι. Καὶ γὰρ ἐρώτησις ἐνίοις καὶ διήγησις,

norum converſa habentem cavere ſibi juſſit, et metuere ab eo vitio, quo ſibi ſoli placere, aliorum ſpretis judiciis homines ſolent, quod ei vitio conjuncta ſit ſolitudo. Scripſit ad eundem Speuſippus, Non debere eum altos ducere ſpiritus propterea quod multus de ipſo ſermo eſſet apud pueros et mulierculas: ſed dare operam, ut ſanctimonia, juſtitiaque et optimis legibus ornata Sicilia, Academiam illuſtret. Euctus contra et Eulæus Perſei ſodales, in rebus ſecundis ei perpetuo aſſentantes ut cæteri, eum ſemper aſſectabantur: apud Pydnam prœlio cum Romanis congreſſum atque victum adorti acerbe objurgaverunt, et ſingula ejus peccata ac delicta commemorantes exprobraverunt, tantiſper donec dolore iraque exagitatus utrumque pugione occidit.

XXX. Definitum hoc modo eſto, quæ ſit in univerſum libere dicendi occaſio. Interim omittendæ non ſunt Amico fideli, ſed arripiendæ quas ipſi Amici ſæpe præbent, occaſiones: aliquando enim interrogatio, narratio, ſimilium

Digitized by Google

καὶ ψόγος ὁμοίων ἐφ' ἑτέροις ἢ ἔπαινος, ὥσπερ ἐνδόσιμον
εἰς παρρησίαν ἐστίν. Οἷον ἐλθεῖν Δημάρατον εἰς Μακεδο-
νίαν ἐκ Κορίνθου λέγουσι, καθ' ὃν χρόνον ἐν διαφορᾷ
πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν ὁ Φίλιππος ἦν· ἀσπασα-
μένου δὲ αὐτὸν τοῦ Φιλίππου, καὶ πυθομένου πῶς πρὸς
ἀλλήλους ἔχουσιν ὁμονοίας οἱ Ἕλληνες, εἰπεῖν τὸν Δημά- C
ρατον εὔνουν ὄντα καὶ συνήθη, Πάνυ γοῦν, ὦ Φίλιππε,
καλόν ἐστί σοι πυνθάνεσθαι περὶ τῆς Ἀθηναίων καὶ Πελοπον-
νησίων ὁμοφροσύνης, τὴν δ' οἰκίαν περιορᾷν τὴν σεαυτοῦ το-
σαύτης στάσεως καὶ διχονοίας γέμουσαν. Εὖ δὲ καὶ Διογένης,
ὃς ἐπεὶ παρελθὼν εἰς τὸ τοῦ Φιλίππου στρατόπεδον ὅτε τοῖς
Ἕλλησιν ἐβάδιζε μαχούμενος, ἀνήχθη πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ
ἀγνοῶν ἠρώτησεν εἰ κατάσκοπός ἐστι, Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, κα-
τάσκοπος, ὦ Φίλιππε, τῆς ἀβουλίας σου καὶ τῆς ἀνοίας, δι' ἣν
οὐδενὸς ἀναγκάζοντος, ἔρχῃ περὶ βασιλείας καὶ τοῦ σώματος
ὥρᾳ μιᾷ διακυβεύσων. Τοῦτο μὲν οὖν ἴσως σφοδρότερον. D

B. 6. ὁμοίων ἐφ' ἑτέροις] ἑτέρων ἐφ' ὁμοίοις Mez. magis pro conſuetudine.
C. 7. μαχούμενος] Sumpſi a D. E. Voſſ. Schott. Leonic. Vulc. Anon. Exempl. Turn. Vulgo μαχόμενος.

rerum in aliis laudatio aut vituperatio, anſam libertati præbet. Hoc modo Demaratus Corintho in Macedoniam cum veniſſet ſub id tempus, quo cum uxore et filio Philippus diſſidebat, amice a Philippo exceptus, interrogatuſque quomodo Græcis inter ſe conveniret, dicitur (ut erat ei benevolus atque familiaris) reſpondiſſe: ſcilicet vero Philippe, rectum eſt te inquirere de concordia Athenienſium et Peloponneſiorum, qui familiam tuam patiare tanta ſeditione et diſſenſione laborare? Recte etiam Diogenes, qui in caſtra Philippi bellum Græcis inferentis cum veniſſet, eſſetque ad regem adductus, et non agnitus interrogaretur ab eo numnam explorator eſſet: Omnino, inquit, ſum tuæ, Philippe, ſtultitiæ atque amentiæ explorator, qui nulla neceſſitate urgente, de regno et corpore tuo venias una hora fortunæ aleam ſubiturus: atque hoc quidem dictum videri poteſt vehementius.

λα΄. Ἕτερος δὲ καιρός ἐστι νουθεσίας, ὅταν ὑπ' ἄλλων λοιδορηθέντες ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσι, ταπεινοὶ γένωνται, καὶ συσταλῶσιν. Ὧ, χρῷτο ἂν ἐμμελῶς ὁ χαρίεις, τοὺς μὲν λοιδοροῦντας ἀνακόπτων καὶ διακρουόμενος, ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς ἁπτόμενος τοῦ φίλου, καὶ ὑπομιμνήσκων, ὡς εἰ διὰ μηδὲν ἄλλο προσεκτέον ἐστὶν αὐτοῖς, ὅπως γε μὴ θρασεῖς ὦσιν οἱ ἐχθροί· τοῦ γὰρ ἐστὶ τούτοις τὸ στόμα διᾶραι, τί δὲ προσειπεῖν, ἂν ἀφῇς ταῦτα καὶ ῥίψῃς ἐφ' οἷς κακῶς ἀκούεις; Γίνεται γὰρ οὕτως, τὸ μὲν λυπηρὸν,
E τοῦ λοιδοροῦντος, τὸ δὲ ὠφέλιμον, τοῦ νουθετοῦντος. Ἔνιοι δὲ κομψότερον, ἄλλους ψέγοντες ἐπιστρέφουσι τοὺς συνήθεις· κατηγοροῦσι γὰρ ἑτέρων ἃ πράττοντας ἐκείνους ἴσασιν. Ὁ δ' ἡμέτερος καθηγητὴς Ἀμμώνιος ἐν δειλινῇ διατριβῇ τῶν γνωρίμων τινὰς αἰσθόμενος ἠριστηκότας οὐχ ἁπλοῦν ἄριστον, ἐκέλευσεν ἰδίῳ παιδὶ πληγὰς ἐμβαλεῖν

E. 2. ἄλλως ψέγοντες] Stephanus dedit: et ita Schott. Vulc. Multum variant libri Ald. Baſ. Xyl. A. E. Moſc. 1. ἄλλου λέγοντες. C. ἄλλως λέγοντος. Harl. 1. Coll. Nov. T. B. ἄλλους λέγοντες. Moſc. 2. ἄλλοις λέγοντες. Anon. ἄλλας ψέγοντες. Coll. Muret. Vulc. περὶ ἄλλου λέγοντος. Reliqui cum recepta conſentiunt.

E. 4. ἐν δειλινῇ] ἐν Δελφοῖς varia lectio in marg. codicis F. Collat. Muret. Anon. T. V. B.

XXXI. Alius modus eſt caſtigandi verbis, cum ob delicta ſua aliorum maledictis impetiti animos ponunt ac ſubmiſſiores fiunt: eoque accurate utetur ſcitus atque elegans Amicus, obtrectatores depellens atque refellens, privatim autem Amicum compellans et ſubmonens ut ſi nullam aliam ob rem, ſaltem ea de cauſa vivat cautius, ne ferociendi materiam inimicis præbeat: quo enim pacto os illi aperient, quidve dicturi ſunt, ſi hæc abjeceris ob quæ male audias? hoc pacto offenſa et moleſtia conviciatori, utilitas monitori adſcribitur. Alii venuſtiore utentes ratione, aliis objurgandis, ſuos, quos in eodem quod iſtis objiciunt eſſe ſciunt vitio, caſtigant. Ammonius magiſter noſter in conventu veſpertino, cum animadvertiſſet diſcipulorum aliquos uſos eſſe prandio non ſimplici, puerum ſuum

Digitized by Google

τὸν ἀπελεύθερον, ἐπειπὼν ὅτι χωρὶς ὄξους ἀριστᾶν οὐ δύναται· καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς ἀπέβλεψεν, ὥστε τῶν ἐνόχων ἅψασθαι τὴν ἐπιτίμησιν.

λβ΄. Ἔτι τοίνυν εὐλαβητέον ἐστὶν ἐν πολλοῖς παῤῥησίᾳ χρῆσθαι πρὸς φίλον, ἐνθυμούμενον τὸ τοῦ Πλάτωνος· ἐπεὶ γὰρ ὁ Σωκράτης ἥψατό τινος τῶν συνήθων σφοδρότερον ἐπὶ ταῖς τραπέζαις διαλεγόμενος, Οὐκ γ
ἄμεινον ἦν, ὁ Πλάτων ἔφη, ἰδίᾳ ταῦτα λελέχθαι; καὶ ὁ Σωκράτης, Σὺ δὲ, εἶπεν, οὐκ ἄμεινον ἂν ἐποίησας ἰδίᾳ πρὸς ἐμὲ τοῦτο εἰπών; Πυθαγόρου δὲ τραχύτερον ἐν πολλοῖς γνωρίμῳ προσενεχθέντος, ἀπάγξασθαι τὸ μειράκιον λέγουσιν· ἐκ τούτου δὲ μηδέποτε τὸν Πυθαγόραν αὖθις ἄλλου παρόντος ἄλλον νουθετῆσαι. Δεῖ γὰρ, ὡς νοσήματος οὐκ εὐπρεποῦς, τῆς ἁμαρτίας τὴν νουθέτησιν καὶ ἀποκάλυψιν ἀπόῤῥητον εἶναι, καὶ μὴ πανηγυ- 71
ρικὴν, μηδ' ἐπιδεικτικὴν μηδὲ μάρτυρας καὶ θεατὰς συνάγουσαν. Οὐ γὰρ φιλικὸν, ἀλλὰ σοφιστικὸν, ἀλλο-

a liberto verberari juſſit, cauſſatus eum abſque aceto prandere non poſſe: ſimulque in nos reſpexit, ita ut objurgatio reos tetigerit.

XXXII. Ad hæc cavendum eſt, ne coram multis libertate adverſus Amicum utamur, tenendumque illud Platonis. Cum enim Socrates in convivio diſputans, quendam familiarium acrius inceſſeret, Platoni dicenti, Nonne præſtabat hæc privatim monuiſſe? reſpondit, Et tu nonne rectius de hoc ipſo ſeorſim me monuiſſes? Ferunt, adoleſcentulum quendam a Pythagora, cui operam dabat, multis præſentibus compellatum aſperius, ſuſpendio vitam finiiſſe: atque ab eo tempore Pythagoram numquam alio præſente quenquam corripuiſſe. Oportet tanquam morbi turpis, ita peccati etiam detectionem et ſanationem occultam eſſe, nihil pompæ, nihil oſtentationis habentem, neque teſtes ſpectatoreſque colligentem. Non enim Amici eſt, ſed ſophiſtæ, in alienis gloriam quærere peccatis, venditantem ſe oſtentatio-

Digitized by Google

ἑτέροις ἐνευδοκιμεῖν σφάλμασι, καλλωπιζόμενον πρὸς
τοὺς παρόντας· ὥσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς θεάτροις
ἰατροὶ πρὸς ἐργολαβίαν. Ἄνευ δὲ τῆς ὕβρεως, ἣν οὐ-
δεμιᾷ θεραπείᾳ προσεῖναι δίκαιόν ἐστι, καὶ τὸ τῆς κακίας
σκεπτέον φιλόνεικον καὶ αὔθαδες. Οὐ γὰρ ἁπλῶς νουθε-
τούμενος ἔρως μᾶλλον πιέζει, κατ' Εὐριπίδην, ἀλλ' ἐὰν
νουθετῇ τις ἐν πολλοῖς καὶ μὴ φειδόμενος, πᾶν νόσημα
B καὶ πᾶν πάθος εἰς τὸ ἀναίσχυντον καθίστησιν. Ὥσπερ οὖν
ὁ Πλάτων τοὺς παρασκευάζοντας ἐν τοῖς νέοις αἰσχύνην
γεννῶντας, αὐτοὺς ἀξιοῖ πρῶτον αἰσχύνεσθαι τοὺς νέους· οὕτω
τῶν φίλων ἡ δυσωπουμένη παῤῥησία δυσωπεῖ μάλιστα,
καὶ τὸ μετ' εὐλαβείας ἀτρέμα προσιέναι, καὶ ἅπτεσθαι
τοῦ ἁμαρτάνοντος, ὑπερείπει καὶ διεργάζεται τὴν κακίαν
ἀναπιμπλαμένην τοῦ αἰδεῖσθαι τὸν αἰδούμενον. Ὅθεν
ἄριστα μὲν ἔχει τὸ,

Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι·

B. 6. ὑπερείπει] Steph. καὶ ὑπερείδει. Primo καὶ delevi cum Moſc. 1. 2. Voſſ. Vulc. Tum ὑπερείπει revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. D. E. F. Moſc. 1. 2. Voſſ. Venet. Colleg. Nov.
B. 7. τὸν αἰδούμενον] τὸ αἰδούμενον C. E. Moſc. 2. T. V.

ne ſua præſentibus: ſicut Chirurgi qui in theatris medicinam faciunt, ut ſuæ operæ conductores ſibi parent. Porro abſque etiam contumelia (quæ ſane abeſſe ab omnibus debet remediis) conſiderandum tamen eſt quam ſint pertinacia atque contumacia vitia. Non enim unice quod eſt apud Euripidem, *amor caſtigatus magis premit*, ſed quodvis vitium et affectus omnis, ſi quis coram multis et aſperius reprehendat, impudentiam induit. Sicut igitur Plato ſenes, ut verecundiam adoleſcentibus ingenerent, primum ipſos vult verecunde verſari cum adoleſcentibus: ita verecunda Amici libertas maxime pudore afficit: et cum peccantem ſenſim cauteque adorimur, ſubruitur atque deſtruitur vitium, dum verecundia occupatur is quem verecunde tractavimus. Quare percommode uſurpatur illud,

Ne reliqui audirent, ſolam ſic fatur ad aurem.

Digitized by Google

ἥκιστα δὲ πρέπει γαμετῆς ἀκουούσης ἄνδρα, καὶ παίδων
ἐν ὄψει πατέρα, καὶ ἐραστὴν ἐρωμένου παρόντος, ἢ γνω- C
ρίμων διδάσκαλον ἀποκαλύπτειν. Ἐξίστανται γὰρ ὑπὸ
λύπης καὶ ὀργῆς ἐλεγχόμενοι παρ' οἷς εὐδοκιμεῖν ἀξιοῦσιν.
Οἶμαι δὲ καὶ Κλεῖτος οὐχ οὕτω παροξῦναι διὰ τὸν οἶνον, ὡς
ὅτι πολλῶν παρόντων ἐδόκει κολούειν τὸν Ἀλέξανδρον.
Καὶ Ἀριστομένης ὁ Πτολεμαίου καθηγητὴς, ὅτι νυστά-
ζοντα, πρεσβείας παρούσης, ἐπίστησεν ἐξεγείρων, λαβήν
τινα παρέσχε τοῖς κόλαξι, προσποιουμένοις ἀγανακτεῖν
ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, καὶ λέγουσιν, Εἰ τοσαῦτα κοπιῶν
καὶ ἀγρυπνιῶν κατηνέχθης, ἰδίᾳ σε νουθετεῖν ὀφείλομεν, D
οὐκ ἐναντίον ἀνθρώπων τοσούτων προσφέρειν τὰς χεῖ-
ρας. Ὁ δὲ φαρμάκου κύλικα πέμψας, ἐκέλευσεν
ἐκπιεῖν τὸν ἄνθρωπον. Ἀριστοφάνης δὲ καὶ τὸν Κλέωνα
τοῦτο ἐγκαλεῖν φησιν, ὅτι

C. 7. ἐπίστησεν] Sic editi. At ſcripti fere diſſentiunt. ἐπάταξεν D. ἐπάτησεν plurimi, A. C. E. F. Moſc. 1. 2. Venet. Voſſ. Harl. 1. Coll. Muret. Pol. Jannot. Schott. T. V. B.

D. 4. τὸν Κλέωνα] Legendum τῷ Κλέωνι.

Minime autem convenit uxore audiente maritum, patrem coram liberis ſuis, amatorem præſente amaſio, aut apud diſcipulos magiſtrum objurgare: nam præ ira ac dolore tranſverſi aguntur, qui coram iis reprehenduntur, apud quos volunt in pretio et exiſtimatione proba eſſe. Ac niſi fallor, non tam ebrietas fecit, quod ita graviter commotus Cliti objurgatione fuit Alexander, quam quod multis coram teſtibus eam uſurpavit. Ariſtomenes etiam Ptolemæi præceptor, cum hunc in legatione audienda dormitantem excitaſſet, anſam Adulatoribus præbuit, ſimulantibus ſe regis cauſa factum indigne ferre, ac dicentibus ei: ſi poſt tantas defatigationes ac vigilias ſomnus tibi obrepſerat, privatim eras admonendus, non manus tibi tot tantiſque hominibus præſentibus injiciendæ. Ita Ptolemæus Ariſtomeni calicem veneno plenum miſit, utque biberet adegit. Cleoni etiam Ariſtophanes hoc exprobrat, quod

Digitized by Google

ξένων παρόντων τὴν πόλιν κακῶς λέγει,

καὶ παροξύνει τοὺς Ἀθηναίους. Διὸ δεῖ σφόδρα φυλάττεσθαι καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, τὸ μὴ παρεπιδείκνυσθαι μηδὲ δημαγωγεῖν, ἀλλ' ὀνησιφόρως καὶ θεραπευτικῶς χρῆσθαι τῇ παῤῥησίᾳ βουλομένους. Καὶ μὴν ὅπερ ὁ Θουκυδίδης τοὺς Κορινθίους λέγοντας περὶ αὐτῶν πεποί-
E ηκεν, ὡς ἄξιοί εἰσιν ἑτέροις ἐπενεγκεῖν ψόγον, οὐ κακῶς εἰρημένον, ἔδει παρεῖναι τοῖς παῤῥησιαζομένοις. Λύσανδρος μὲν γὰρ, ὡς ἔοικε, πρὸς τὸν ἐκ Μεγάρων ἐν τοῖς συμμάχοις παῤῥησιαζόμενον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἔφη τοὺς λόγους αὐτοῦ πόλεως δεῖσθαι· παῤῥησία δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἤθους ἴσως δεῖται, καὶ τοῦτ' ἀληθέστατόν ἐστιν ἐπὶ τῶν ἑτέρους νουθετούντων καὶ σωφρονιζόντων λεγόμενον. Ὁ γοῦν Πλάτων ἔλεγε νουθετεῖν τῷ βίῳ τὸν Σπεύσιππον· ὥσπερ ἀμέλει καὶ Πολέμωνα Ξενοκράτης ὀφθεὶς μόνον

D. 9. ἀλλ' ὀνησιφόρως] Non una eſt ratio qua ſententiæ defectus expleatur. Leniſſima ea ſi ἀλλ' mutemus in τάς. A temeraria librarii correctione eſt, quod ὠφελεῖν additur poſt βουλομένους in Collat. Muret. Jannot. Schott. Anon. Mez. T. V. B.

E. 6. καὶ τοῦτ' ἀληθέστατόν—λεγόμενον] Hæc, ni fallor, continuo poſt λόγους δεῖσθαι ſupra reponenda ſunt. Ita ſua ſententiæ conſtabit vis.

Male civitati diceret coram exteris,

Athenienſeſque irritaret. Itaque inter alia magnopere cavenda eſt oſtentatio, et popularis applauſus captatio: ſed cum libertate dicendi volumus uti, faciendum eſt hoc utiliter atque ad ſanandum vitium aliquod accommodate: et, quod Corinthii non male, ut eſt apud Thucydidem, de ſeipſis dixerunt, dignos ſe eſſe qui alios vituperent: id in promptu habere debent, qui libertate dicendi volunt uti: Lyſandrum perhibent Megarenſi cuidam, cum is inter ſocios pro Græcia liberius diceret, reſpondiſſe, ſermones ejus civitate opus habere. Sed profecto libertas dicentis morum probitate ut commendetur requirit, idque rectiſſime dicitur alios monentibus atque caſtigantibus. Nam Plato ſuæ ſe vitæ exemplo dicebat corrigere Speuſippum: ſicut et Polemonem Xenocrates conſpectus tan-

Digitized by Google

ἐν τῇ διατριβῇ, καὶ ἀποβλέψας πρὸς αὐτὸν, ἐτρέψατο καὶ μετέθηκεν. Ἐλαφροῦ δὲ καὶ φαύλου τὸ ἦθος ἀνθρώπου, F λόγῳ παῤῥησίας ἁπτομένου, πρέπει προσακοῦσαι τό,

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

λγ'. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ φαύλους γε ὄντας αὐτοὺς ἑτέροις τε τοιούτοις ὁμιλοῦντας ἐξάγει τὰ πράγματα πολλάκις εἰς τὸ νουθετεῖν, ἐπιεικέστατος ἂν εἴη τρόπος ὁ συνεμπλέκων καὶ συμπεριλαμβάνων ἀμηγέπη τῷ ἐγκλήματι τὸν παῤῥησιαζόμενον· ἐν ᾧ λέλεκται καὶ τό,

Τυδεΐδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;

καὶ τό,

— νῦν δ' οὐδ' ἑνὸς ἄξιοί εἰμεν 72

Ἕκτορος.——

καὶ ὁ Σωκράτης οὕτως ἀτρέμα τοὺς νέους ἤλεγχεν, ὡς μηδ' αὐτὸς ἀπηλλαγμένος ἀμαθίας, ἀλλὰ μετ' ἐκείνων οἰόμενος δεῖν ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ζητεῖν τὸ ἀληθές. Καὶ γὰρ εὔνοιαν καὶ πίστιν ἔχουσιν οἱ τὰ αὐτὰ μὲν ἁμαρ-

F. 7. συμπεριλαμβάνων] Recepi ex C. D. E. Moſc. 2. Voſſ. T. Vulgo συμπεριλαμβάνων.
A. 1. οὐδ' ἑνὸς] Dedi ex Anon. Mez. Vulc. pro vulgato οὐδενός.

tummodo in ſchola, et ipſum intuitus, ad aliud vitæ genus traduxit. Homini autem qui levis ſit, et moribus pravis, ſi libere obloqui alii conetur, licebit ſemper occinere illud,

Aliis medetur, ipſus ulceribus ſcatens.

XXXIII. Veruntamen quandoquidem ſæpe res ipſa nos adigit eo ut tales alios caſtigemus dictis, quamvis vitio ipſi non carentes : id hoc modo faciemus commodiſſime, ſi quam objicimus culpam, in ea nos quoque ipſos eſſe quovis modo fateamur: quo ſenſu dictum eſt hoc :

Cur nos virtutis, Tydide, oblivio cepit?

et illud :

Nunc deſunt nobis unum vel ad Hectora vires.

Et Socrates ita placide adoleſcentes arguebat, ut, ſeipſum quoque non vacare inſcitia ſimularet, ſed una cum illis ſe debere virtuti operam dare et verum quærere profiteretur. Benevolentiam enim auctoritatemque ſibi parant, qui cum

Digitized by Google

τάνειν, ἐπανορθοῦσθαι δὲ τοὺς φίλους ὥσπερ αὐτοὺς δοκοῦντες. Ὁ δὲ σεμνύνων ἑαυτὸν ἐν τῷ κολούειν ἕτερον, ὡς δή τις εἰλικρινὴς καὶ ἀπαθής, ἂν μὴ πολὺ καθ᾽ ἡλικίαν ἢ προήκων, μηδὲ ἔχων ἀρετῆς ὁμολογούμενον ἀξίωμα καὶ δόξης,
B ἐπαχθὴς φανεὶς καὶ βαρύς, οὐδὲν ὠφέλησεν. Ὅθεν οὐχ ἁπλῶς ὁ Φοῖνιξ ἐνέβαλε τὰ περὶ αὐτὸν ἀτυχήματα, δι᾽ ὀργὴν ἐπιχειρήσαντος ἀνελεῖν τὸν πατέρα, καὶ ταχὺ μεταγνόντος,

Ὡς μὴ πατροφόνος μετ᾽ Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην·

ἵνα μὴ δοκῇ νουθετεῖν ἐκεῖνον, ὡς αὐτὸς ἀπαθὴς ὢν ὑπὸ τῆς ὀργῆς καὶ ἀναμάρτητος. Ἐνδύεται γὰρ ἠθικῶς τὰ τοιαῦτα, καὶ μᾶλλον εἴκουσι τοῖς ὁμοιοπαθεῖν, ἀλλὰ μὴ περιφρονεῖν δοκοῦσιν. Ἐπεὶ δὲ οὔτε φῶς λαμπρὸν ὄμματι φλεγμαίνοντι προσοιστέον, οὔτ᾽ ἐμπαθὴς ψυχὴ παῤῥησίαν ἀναδέχεται καὶ νουθεσίαν ἄκρατον, ἐν τοῖς χρησιμωτάτοις
C ἐστὶ τῶν βοηθημάτων ὁ παραμεμιγμένος ἐλαφρὸς ἔπαινος·

B. 8. ὁμοιοπαθεῖν] ὁμοπαθεῖν Voſſ. C. pro var. lect. Turn. Neutrum reprehendendum.

eadem in culpa eſſe, tum Amicos eodem quo ſeipſos modo corrigere videntur. At qui alteri detrăhens ſcipſum jactat, quaſi ſincerum et vitii expertem, niſi vel ætate multo ſit grandior, vel ob virtutem nota ſit auctoritate atque gloria, pro moleſto importunoque habetur, et nihil adfert utilitatis. Non ergo abs re Phœnix ſua ipſius delicta protulit, qui per iram interficere patrem voluerit, moxque mutaverit ſententiam,

Ne patris, inquit, *occiſor probro vexarer Achivum.*

Ne Achillem objurgans, arrogare ſibi videretur nihil ſe per iram peccaſſe. Penetrant autem hujuſmodi admonitiones blande, faciliuſque concedimus iis qui iiſdem obnoxii; non qui deſpicere nos videntur. Quoniam autem neque lumen clarum inflammato oculo debet objici, neque affectu concitatus animus libertatem admittit objurgationemque meram, inter utiliſſima adjumenta eſt admixtio laudis mo-

Digitized by Google

ὥσπερ ἐν τούτοις,

> Ὑμεῖς δ' οὐκέτι καλὰ μεθίετε θούριδος ἀλκῆς,
> Πάντες ἄριστοι ἐόντες ἀνὰ στρατόν· οὐδ' ἂν ἔγωγε
> Ἀνδρὶ μαχεσσαίμην ὅστις πολέμοιο μεθείη
> Λυγρὸς ἐών· ὑμῖν δὲ νεμεσσῶμαι περὶ κῆρι.

Καί,

> Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξον, ἰδὲ πτερόεντες ὀϊστοί,
> Καὶ κλέος, ᾧ οὔ τίς τοι ἐρίζεται ἐνθάδε γ' ἀνήρ;

Σφόδρα δὲ ἐμφανῶς ἀνακαλεῖται καὶ τὰ τοιαῦτα τοὺς ὑποφερομένους,

> Ὁ δ' Οἰδίπους ποῦ, καὶ τὰ κλείν' αἰνίγματα;

Καί,

> Ὁ πολλὰ δὴ τλὰς Ἡρακλῆς λέγει τάδε;

Οὐ γὰρ μόνον ἀνίησι τοῦ ψόγου τὸ τραχὺ καὶ κελευστικόν, D ἀλλὰ καὶ ζῆλον ἐμποιεῖ πρὸς ἑαυτὸν αἰδουμένῳ τὰ αἰσχρὰ τῇ τῶν καλῶν ὑπομνήσει, καὶ παράδειγμα ποιουμένῳ τῶν βελτιόνων ἑαυτόν. Ὅταν δὲ ἑτέρους, οἷον ἥλικας ἢ πολίτας ἀντιπαραβάλλωμεν ἢ συγγενεῖς, ἄχθεται καὶ διαγριαίνεται τὸ φιλόνεικον τῆς κακίας· καὶ

D. 1. κελευστικὸν] Sic libri omnes, bene: eſt *in modum celeuſtæ, ſeu hortatoris nautici*. Igitur non opus Reiſkii κολουστικόν.

dicæ; ut in his:

> *Vos vero turpe eſt forti deſiſtere pugna,*
> *Argolicas inter primos virtute cohortes.*
> *Haud equidem quenquam inſector qui bella timore*
> *Deſerat, iraſcor, commoto pectore, vobis.*

Et illud:

> *Pandare, ubi eſt arcuſque tibi, volucreſque ſagittæ,*
> *Et decus egregium, cui non certaverit ullus?*

Sed et hujuſmodi, vehementer revocant in pejus ſublabentes:

> *Ubi Oedipus nunc, celebriaque ænigmata?*

Et,

> *Tam multa paſſus, ſiccine loquitur Hercules?*

Non enim modo remittunt ac leniunt reprehenſionis aſperitatem et vim imperioſam, ſed et ſui ipſius æmulationem ingenerant, cum bonorum ſuorum recordatione turpibus pudefiat, et ad meliora ſe ſibi exemplum faciat. Si vero alios cum eo compares, ut æquales, cives, cognatos, pertinacia vitii indignatur atque exaſperatur: et ſæpe hoc modo in-

Digitized by Google

τοῦτο πολλάκις εἰώθεν ὑποφωνεῖν μετ' ὀργῆς, Τί οὖν οὐκ ἄπει πρὸς τοὺς ἐμοῦ κρείττονας, ἐμοὶ δὲ μὴ παρέχεις πράγματα; Φυλακτέον οὖν ἑτέρους ἐπαινεῖν, παρρησιαζόμενον πρὸς ἑτέρους, ἂν μὴ νὴ Δία γονεῖς ὦσιν· ὡς Ἀγαμέμνων,

E *Ἦ ὀλίγον οἷ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς.*

καὶ ὁ ἐν τοῖς Σκυρίοις Ὀδυσσεύς,

Σὺ δ' ὦ τὸ λαμπρὸν φῶς καταισχύνων γένους,
Ξαίνεις, ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς;

λδʹ. Ἥκιστα δὲ προσήκει νουθετούμενον ἀντινουθετεῖν, καὶ παρρησίᾳ παρρησίαν ἀντεκφέρειν· ταχὺ γὰρ ἐκκαίει καὶ ποιεῖ διαφοράν· καὶ ὅλως οὐκ ἀντιπαρρησιαζομένου δόξειεν ἄν, ἀλλὰ παρρησίαν μὴ φέροντος ὁ τοιοῦτος ἀθισμὸς εἶναι. Βέλτιον οὖν ὑπομένειν τὸν νουθετεῖν δοκοῦντα
F φίλον· ἂν γὰρ ὕστερον αὐτὸς ἁμαρτάνῃ, καὶ δέηται νουθεσίας, αὐτὸ τοῦτο τῇ παρρησίᾳ τρόπον τινὰ παρρησίαν

D. 7. Τί οὖν οὐκ ἄπει] Apparent disjecti membra ſenarii, Euripidis forte aut Menandri: τί δ' οὐ πρὸς τοὺς ἐμοῦ κρείττους ἄπει &c.
E. 3. καταισχύνων] Exquiſitius καταισβεννὺς Pol. Mez. Vulc. nam hujus eſſe omiſſum nomen puto. Verius etiam; nam ſupra in eodem loco 34, D. ἀποσβεννύς.

crepati ſtomacho moto ſucclamant: Quin tu ergo me miſſum facis, adque illos me præſtantiores abis? Cavendum eſt ergo dum libere aliquem incuſamus ne alios laudemus: niſi fortaſſis eorum parentes, ut Agamemnon:

Haud certe ſimilem natum genuit ſibi Tydeus.

et Ulyſſes in Scyriis:

At tu coruſcum generis offundens jubar,
Lanam facis, patre editus fortiſſimo.

XXXIV. Minime autem convenit caſtigationem caſtigatione, libertatem libertate viciſſim compenſare: facillime enim hinc diſcordiæ exardeſcunt: omninoque conflictatio hæc non libertatem viciſſim uſurpantis, ſed eam non ſuſtinentis videri poteſt. Præſtat itaque ferre Amicum objurgantem: qui ſi ipſe poſtmodo peccet, ac opus habeat caſtigatione, hoc ipſi libertati dicendi libertatem jam quandam

Digitized by Google

διδῶσιν. Ὑπομιμνησκόμενος γὰρ ἀπὸ μνησικακίας, ὅτι τοὺς φίλους καὶ αὐτὸς εἴωθε μὴ περιορᾶν ἁμαρτάνοντας, ἀλλ᾽ ἐξελέγχειν καὶ διδάσκειν, μᾶλλον ἐνδώσει καὶ προσδέξεται τὴν ἐπανόρθωσιν, ὡς οὖσαν εὐνοίας καὶ χάριτος, οὐ μέμψεως ἀνταπόδοσιν οὐδὲ ὀργῆς.

λε΄. Ἔτι τοίνυν ὁ μὲν Θουκυδίδης φησὶν, Ὅστις ἐπὶ 73
μεγίστοις τὸ ἐπίφθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βουλεύεται· τὸν δὲ φίλον προσήκει τὸ ἐκ τοῦ νουθετεῖν ἐπαχθὲς ὑπὲρ μεγάλων ἀναδέχεσθαι καὶ σφόδρα διαφερόντων. Ἂν δ᾽ ἐπὶ πᾶσι καὶ πρὸς πάντα δυσκολαίνῃ, καὶ μὴ φιλικῶς ἀλλὰ παιδαγωγικῶς προσφέρηται τοῖς συνήθεσιν, ἀμβλὺς ἐν τοῖς μεγίστοις νουθετῶν ἔσται καὶ ἄπρακτος· ὥσπερ ἰατρὸς δριμὺ φάρμακον ἢ πικρὸν, ἀναγκαῖον δὲ καὶ πολυτελὲς, εἰς πολλὰ καὶ μικρὰ καὶ οὐκ ἀναγκαῖα διελὼν, τῇ παῤῥησίᾳ καταχεχρημένος. Αὐτὸς μὲν B

A. 2. τὸν δὲ φίλον] Dedit Steph. ex Pol. Leonic. Jannot. Schott. Anon. Τῶν δὲ φίλων, Ald. Baſ. Xyl. Colleg. Nov. Illud retinui, quamquam item bonum et pluribus libris confirmatum eſt τῷ δὲ φίλῳ, C. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. Exempl. Turneb.

B. 1. διελὼν] Poteſt abeſſe, ut abeſt a plurimis Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. Colleg. Nov. Recepit Stephanus ex Jannot. Schott. Anon. reliquis non diſſentientibus.

paraverit: commonefactus enim, offenſam non refricando, quod ipſe quoque non negligere Amicos delinquentes, ſed arguere ſoleat atque docere, facilius concedet, et correctionem admittet, quam ſentiat benevolentiæ et gratiæ eſſe non reprehenſionis aut iræ compenſationem.

XXXV. Porro ſicut Thucydides ait, *qui ob rem maximam ſubit invidiam, eum rectum ſequi conſilium*: ita et Amicus debet moleſtiam caſtigandi in magnis modo rebus, et in quibus plurimum eſt ſitum momenti, in ſe recipere: ſi enim omnibus in rebus difficilem ſe præbeat, ac cum familiaribus pædagogi potius quam Amici more agat, admonitiones ejus in ſummis rebus hebetes erunt et inefficaces, cum medici inſtar, libertatem acre medicamentum aut amarum quidem, ſed neceſſarium et pretioſum in multa minuta et non neceſſaria inutiliter abſumpſerit. Ipſe igi-

Digitized by Google

οὕτω σφόδρα φυλάξεται τὸ συνεχὲς καὶ φιλαίτιον· ἑταίρου δὲ μικρολογουμένου περὶ πάντα, καὶ περισυκοφαντοῦντος, ὥσπερ ἐνδόσιμον ἕξει πρὸς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων. Καὶ γὰρ ἰατρὸς Φιλότιμος ἐμπύου περὶ ἧπαρ ἀνθρώπου δείξαντος αὐτῷ τὸν δάκτυλον ἡλκωμένον· Οὐκ ἔστι σοι, εἶπεν, ὦ τᾶν, περὶ παρωνυχίας. Οὐκοῦν καὶ τῷ φίλῳ δίδωσιν ὁ καιρὸς εἰπεῖν πρὸς τὸν ἐπὶ μικροῖς καὶ μηδενὸς ἀξίοις ἐγκαλοῦντά τι, Παιδιὰς καὶ πότους καὶ φλυαρίας λέγομεν· οὗτος, ὦ τᾶν, ἀποπεμψάσθω τὴν ἑταίραν, ἢ παυσάσθω κυβεύων, καὶ τὰ ἄλλα θαυ-
C μαστὸς ἡμῖν ἄνθρωπός ἐστιν. Ὁ γὰρ εἰς τὰ μικρὰ συγγνώμην λαβὼν, οὐκ ἀηδῶς εἰς τὰ μείζονα τῷ φίλῳ παῤῥησίαν δίδωσιν· ὁ δ᾽ ἐγκείμενος ἀεὶ, καὶ πανταχοῦ πικρὸς καὶ ἀτερπὴς, καὶ πάντα γινώσκων καὶ πολυπραγμονῶν, οὐδὲ παισὶν ἀνεκτὸς οὐδὲ ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ δούλοις ἀφόρητος.

B. 3. περὶ πάντα] παρὰ πάντα, E.C. in marg. Voſſ. Moſc. T. Forte præferendum.
B. 7. παρωνυχίας] D. addit ὁ λόγος. Eadem varietas ſupra 43, A. Ejuſmodi in locis codicum auctoritatem unice ſequor.
B. 9. ἐγκαλοῦντά τι] Legendum ἐγκαλοῦντά τινι; ad eamque ſententiam correxi Latina. C. D. ἐγκαλοῦντα· τί Παιδιὰς &c.

tur ſummo ſtudio cavebit ne continenti libertate utatur neve jurgioſus ſit: ſocio autem in omnia curioſe etiam minima inquirente et calumniante, anſam ipſe habebit majora ejus peccata reprehendendi. Philotimus medicus, cum quidam qui purulentus eſſet circa jecur, ei digitum exulceratum oſtendiſſet: *Non eſt tibi, o bone, cum reduvia negotium,* inquit. Sic et occaſio dabitur dicendi ad Amicum parva quædam et nullius momenti in alio culpantem: *jocos, convivia, nugas, dicimus: Ille vero ſcortum ableget, aut finem aleæ imponat, aliis in rebus quantivis nobis erit pretii.* Qui enim veniam minutorum impetrat, non illibenter de majoribus libere dicendi facultatem Amico concedit: qui ubique incumbit, ſemper odioſus ac moleſtus, omnia cognoſcens, omnia curioſe percunctans, is neque liberis ſuis tolerabilis eſt, neque fratribus, imo ne ſervi quidem ferre eum poſſunt.

Digitized by Google

λϛʹ. Ἐπεὶ δὲ οὔτε τῷ γήρᾳ πάντα πρόσεστι κακὰ, κατ' Εὐριπίδην, οὔτε τῇ τῶν φίλων ἀβελτηρίᾳ, δεῖ μὴ μόνον ἁμαρτάνοντας, ἀλλὰ καὶ κατορθοῦντας ἐπιτηρεῖν τοὺς φίλους· καὶ νὴ Δία προθύμως ἐπαινεῖν τὸ πρῶτον· εἶθ' ὥσπερ ὁ σίδηρος πυκνοῦται τῇ περιψύξει καὶ δέχεται τὴν στόμωσιν, ἀνεθεὶς πρῶτον ὑπὸ θερμότητος καὶ μαλακὸς γενόμενος, οὕτω τοῖς φίλοις διακεχυμένοις καὶ θερμοῖς D οὖσιν ὑπὸ τῶν ἐπαίνων, ὥσπερ βαφὴν ἀτρέμα τὴν παῤῥησίαν ἐπάγειν. Δίδωσι γὰρ ὁ καιρὸς εἰπεῖν, Ἆρ' ἄξια ἐκεῖνα τούτοις παραβάλλειν; ὁρᾷς τὸ καλὸν οἵους καρποὺς ἀποδίδωσι; ταῦτα ἀπαιτοῦμεν οἱ φίλοι, ταῦτ' ἔστιν οἰκεῖα, πρὸς ταῦτα πέφυκας· ἐκεῖνα δὲ ἀποδιοπομπητέον

Εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.

Ὡς γὰρ ἰατρὸς εὐγνώμων βούλοιτ' ἂν ὕπνῳ καὶ τροφῇ μᾶλλον ἢ καστορίῳ καὶ σκαμμωνίῳ τὸ νόσημα λῦσαι τοῦ κάμνοντος· οὕτω καὶ φίλος ἐπιεικὴς, καὶ πατὴρ χρηστὸς, καὶ διδάσκαλος, ἐπαίνῳ

XXXVI. Cæterum quoniam neque ſenectuti, ut eſt apud Euripidem, neque Amicorum ſtultitiæ omnia inſunt mala, debemus non delicta modo Amicorum, ſed et recte facta obſervare, ac ſane initio alacriter collaudare: deinde ut ferrum prius vi ignis laxatum atque emollitum, deinde frigidæ immiſſum, denſatur ac duritiem conſequitur: ita Amicis, poſtquam laus eorum animos calefecit atque relaxavit, paullatim quaſi tincturæ loco adhibenda eſt libertas reprehenſionum. Offeret enim ſe occaſio, ubi dicere poſſis: Hæccine digna ſunt quæ cum illis comparentur? Viden' quos fructus honeſtum referat? hæc abs te poſcimus Amici, hæ tuæ ſunt partes, ad hæc te natura formavit: illa vero alia repudianda ſunt, et amandanda

In montem, aut rapidi reſonantes æquoris undas.

Ut enim clemens medicus ſomno aut cibatu mallet morbum depellere, quam caſtorio aut ſcammonio: ita et Amicus verus, et benignus pater, et magiſter, laude magis quam

Digitized by Google

E μᾶλλον ἢ ψόγῳ χαίρει πρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθους χρώμενος. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ποιεῖ τὸ παῤῥησιαζόμενον ἥκιστα λυπεῖν, καὶ μάλιστα θεραπεύειν, ἢ τὸ φειδόμενον ὀργῆς, ἐν ἤθει καὶ μετ' εὐνοίας προσφέρεσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν. Ὅθεν οὔτε ἀρνουμένους δεῖ πικρῶς ἐξελέγχειν, οὔτε κωλύειν ἀπολογουμένους, ἀλλὰ καὶ προφάσεις εὐσχήμονας ἁμωσγέπως συνεκπορίζειν, καὶ τῆς χείρονος αἰτίας ἀφισταμένους, αὐτοὺς ἐνδιδόναι μετριωτέραν, ὡς ὁ Ἕκτωρ,

Δαιμόνι', οὐ μὲν καλὰ χόλον τόνδ' ἔνθεο θυμῷ,

πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς οὐκ ἀπόδρασιν, οὐδὲ δειλίαν
F οὖσαν, ἀλλ' ὀργὴν τὴν ἐκ τῆς μάχης ἀναχώρησιν αὐτοῦ. Καὶ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ὁ Νέστωρ,

—σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
Εἴξας.

ἠθικώτερον γὰρ, οἶμαι, τὸ Ἠδίκησας, καὶ Ἠσχημόνησας, καὶ

E. 8. αὐτοὺς ἐνδιδόναι μετριωτέραν] αὐτοὺς ſumpſi a D. qui habet αὐτοὺς ἐκδιδόναι· μετριωτέραν a Vulc. probante Reiſkio. Vulgo αὐτὸν ἐνδιδόναι μετριώτερον.
F. 5. καὶ Οὐκ ἐπίστησας, τοῦ Ἠγνόησας] Corrigendum puto, τὸ Οὐκ ἐπέστησας, καὶ Ἠγνόησας. Monuit quoque Reiſkius, et dudum ſecutus eſt Amiotus. Latina item correxi.

vituperatione uti gaudet ad morum emendationem: neque quicquam facit ut liberæ correctiones, et tam parum moleſtiæ, et multum utilitatis ſecum trahant, quam cum eæ ſine ira placide et animo benevolo peccantibus accommodantur. Itaque neque coarguendi ſunt acerbe, qui inficiantur, neque purgandi ſui poteſtas adimenda: ſed in argumentis honeſti prætextus excogitandis utcunque adjuvandi ſunt, et deterioris conſilii ſuſpicionem a ſe removentibus leniter indulgendum. Ita Hector,

Infelix! non iram animo hanc ſumpſiſſe decebat:

ſic enim Paridem fratrem alloquitur, et ejus digreſſum e prœlio iram vocat, non fugam aut timiditatem. Et Agamemnoni Neſtor:

Sed tu magnanimi cumulatus pectoris æſtu.

Magis enim ad mores valet dictum, *Non attendiſti*, *Igno-*

Digitized by Google

Οὐκ ἐπέστησας, τοῦ Ἠγνόησας· καὶ τὸ, Μὴ φιλονείκει πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἢ τὸ, Μὴ φθόνει τῷ ἀδελφῷ· καὶ τὸ, Φύγε τὴν γυναῖκα διαφθείρουσαν, ἢ τὸ, Παῦσαι 74 τὴν γυναῖκα διαφθείρων. Τοιοῦτον γὰρ ἡ θεραπευτικὴ παῤῥησία ζητεῖ τρόπον· ἡ δὲ πρακτικὴ τὸν ἐναντίον. Ὅταν γὰρ ἢ μέλλοντας ἁμαρτάνειν ἐκκροῦσαι δέῃ, ἢ πρὸς ὁρμήν τινα βίαιον ἱσαμένοις ἐξ ἐναντίας φερομένην, ἢ πρὸς τὰ καλὰ μαλακῶς καὶ ἀπροθύμως ἔχοντας ἐντεῖναι καὶ παρορμῆσαι θελήσωμεν, εἰς αἰτίας δεῖ μεταφέρειν ἀτόπους καὶ μὴ πρεπούσας τὸ γινόμενον. Ὡς ὁ παρὰ Σοφοκλεῖ τὸν Ἀχιλλέα παροξύνων Ὀδυσσεύς, οὔ φησιν ὀργίζεσθαι διὰ τὸ δεῖπνον, ἀλλ'

Ἤδη, (φησὶ,) τὰ Τροίας εἰσορῶν ἰδώλια B
Δέδοικας.

A. 3. πρακτικὴ] Sanum, nec opus cum Mez. προθεραπευτική: quod ex Amioto ſuſcepit.
A. 3. τὸν ἐναντίον] Sumpſi a C. et Reiſkius jam voluerat. Vulgo τὸ ἐναντίον.
A. 5. ἱσαμένοις ἐξ ἐναντίας φερομένην] Inſinitivus certe requiritur, et forte aliud vitium latet. In libris nulla varietas: niſi Vulc. ἱσαμένους φερομένην ἐξ ἐναντίας: nec conjectura ſubjicit in quo mihi ipſe ſatisfaciam. ἢ πρὸς ὁρμήν τινα βίαιον ἱσταμένοις φερομένοις ἐναντιοῦσθαι: an—βίαιον ἵστασθαι ἐξ ἐναντίας φερομένοις, *adverſus vehementem impetum contra obſiſtere Amicis concitatis?*
B. 1. Ἤδη, φησι] Verſus ita diſtinxit Xylander, et Mez. in ἰδώλια cum iis conſentit Harl. 1. et Anon. Εἰδωλεῖα male Stephanus dedit ex Jannot. Ἐδωλεῖα A. E. Voſſ. ἰδωλεῖα Ald. Baſ. Vid. Toup. Ep. Crit. p. 133. Brunck. Ed. Soph. t. ii. p. 10. Fragm.

raſti, quam, *Injuriam feciſti*, *Inhoneſte egiſti*: et, *Noli certare cum fratre*, quàm, *Noli invidere fratri*: et, *Fuge mulierem quæ te corrumpit*, quam, *Deſine mulierem corrumpere*. Hunc enim modum libertas ad ſanandum comparata requirit: diverſum, ea quæ in agendo occupatur. Cum enim oportebit peccaturum ab incepto depellere, aut in violentum impetum qui e diverſo feratur, incumbentem excutere, aut ad res pulchras mollem et animo languentem incitare, ac adhortari volemus, tum rem præſentem ad cauſas indecoras ac abſurdas transferemus. Ita apud Sophoclem Ulyſſes Achillem inſtigans, negat eum cœnæ gratia iraſci: ſed (inquit)

Jam fana Trojæ conſpicatus, in metu es,

Digitized by Google

καὶ πρὸς ταῦτα πάλιν τοῦ Ἀχιλλέως διαγανακτοῦντος, καὶ ἀποπλεῖν λέγοντος,

Ἔγν' ᾧδ' ὃ φεύγεις, οὐ τὸ μὴ κλύειν κακῶς·
Ἀλλ' ἐγγὺς Ἕκτωρ ἐςίν· οὐ μένειν καλόν.

Τὸν μὲν οὖν θυμοειδῆ καὶ ἀνδρώδη, δειλίας δόξῃ· τὸν δὲ σώφρονα καὶ κόσμιον, ἀκολασίας· τὸν δ' ἐλευθέριον καὶ μεγαλοπρεπῆ, μικρολογίας καὶ φιλαργυρίας, δεδιττόμενοι, παρορμῶσι πρὸς τὰ καλά, καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπελαύνουσι, μέτριοι μὲν ἐν τοῖς ἀνηκέςοις ἐξεταζόμενοι, καὶ τὸ λυπούμενον καὶ τὸ συναλγοῦν πλέον ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι
C τοῦ ψέγοντος ἔχοντες· ἐν δὲ ταῖς κωλύσεσι τῶν ἁμαρτανομένων, καὶ πρὸς τὰ πάθη διαμάχαις, σφοδροὶ καὶ ἀπαραίτητοι καὶ συνεχεῖς ὄντες· οὗτος γὰρ ὁ καιρὸς εὐνοίας ἀθρύπτου καὶ παρρησίας ἀληθινῆς ἐστι. Τῷ δὲ ψέγειν τὰ πραχθέντα, καὶ τοὺς ἐχθροὺς κατ' ἀλλήλων ὁρῶμεν

B. 6. οὐ μένειν] θυμαίνειν Vulc. Venet. F. in margine ab antiqua manu. Collat. Muret. Jannot. Eodem redit θυκαίνειν T. B. et οὐ καίνειν Anon. ſunt ſcriptorum mendæ pro θυμαίνειν; quod Valckenarius verum judicavit ad Eurip. Phœn. p. 272. nec perſuaſit Brunckio, loco memorato. Sane hoc placet, illud non diſplicet.

C. 2. διαμάχαις] Recepi ex D. Vulgo διαμάχεσθαι. Vulc. καὶ τὸ πρὸς τὰ πάθη διαμάχεσθαι: voluit τῷ· ut Reiſkius.

rurſumque hæc admodum inique ferente Achille, et ſe cum ſuis navibus abiturum dicente, ait:

Quid extimeſcas video, non infamiam,
Nempe Hector eſt propinquus, haud tuta hic mora eſt.

Sic ergo animoſum et fortem opinione objecta timiditatis, temperantem et modeſtum intemperantiæ, liberalem et magnificum ſordium et avaritiæ terrentes, ad honeſta excitamus, et a turpibus depellimus, et ubi remedio mali locus non eſt relictus, ibi mediocres nos gerimus, inque libertate dicendi plus miſerationis ac mœſtitiæ quam reprehenſionis adhibemus: in prohibendo autem ne peccent, et in oppugnandis animi pravis motibus vehementes, inexorabiles, adſiduique ſumus: hæc enim occaſio, benevolentiæ nihil blandientis, genuinæque libertatis eſt. Alioquin vituperatione factorum videmus eti-

Digitized by Google

χρωμένους· ὥσπερ Διογένης ἔλεγεν ὅτι τῷ μέλλοντι σώζεσθαι, δεῖ φίλους ἀγαθοὺς ἢ διαπύρους ἐχθροὺς ὑπάρχειν· οἱ μὲν γὰρ διδάσκουσιν, οἱ δὲ ἐλέγχουσι. Βέλτιον δὲ τὰς ἁμαρτίας φυλάττεσθαι, τοῖς συμβουλεύουσι πειθόμενον, ἢ μετανοεῖν ἁμαρτόντα διὰ τοὺς κακῶς λέγοντας. Καὶ διὰ τοῦτο δεῖ καὶ περὶ τὴν παρ- D ῥησίαν φιλοτεχνεῖν, ὅσῳ μέγιστόν ἐστι καὶ κράτιστον ἐν φιλίᾳ φάρμακον, εὐστοχίας τε καιροῦ μάλιστα καὶ κράσεως μέτρον ἐχούσης ἀεὶ δεομένην.

λζ'. Ἐπεὶ τοίνυν, ὥσπερ εἴρηται, πολλάκις ἡ παῤῥησία τῷ θεραπευομένῳ λυπηρὰ ὑπάρχει, δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς ἰατρούς· οὔτε γὰρ ἐκεῖνοι τέμνοντες, ἐν τῷ πονεῖν καὶ ἀλγεῖν καταλείπουσι τὸ πεπονθὸς, ἀλλ' ἐνέβρεξαν προσηνῶς καὶ κατηόνησαν· οὔτε οἱ νουθετοῦντες ἀστείως, τὸ πικρὸν καὶ δηκτικὸν προσβαλόντες ἀποτρέχουσιν, ἀλλ' ὁμιλίαις ἑτέραις καὶ λόγοις ἐπιεικέσιν ἐκπραΰνουσι

D. 6. θεραπευομένῳ] Steph. repoſuit ex Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. nec diſſentiunt complures noſtri. θεραπεύοντι male. Ald. Baſ. Xyl. A. E. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov.

D. 10. προσβαλόντες] Ita D. Voſſ. Moſc. 2. T. Reliqui προσβάλλοντες.

am inimicos uti. Et Diogenes dicebat eum qui ſalvus eſſe deberet, Amicis bonis, aut infenſiſſimis inimicis opus habere: illi enim docent, hi reprehendunt. Præſtat vero conſulentibus obtemperantem vitare peccata, quam commiſſa culpa pœnitentia ob maledicta affici. Atque hanc ipſam ob rem tanto accuratiore cum artificio adhibenda eſt libertas dicendi, quanto ea maximum eſt et validiſſimum in amicitia medicamentum, et occaſionis felicem conjectationem et temperiem moderatam ſemper requirit.

XXXVII. Quia igitur, ut docuimus, libertas dicendi ſæpenumero moleſta ei eſt, ad quem ſanandum adhibetur, imitari debemus medicos. Neque enim illi ubi ſectionem adhibuerunt, partem affectam in dolore relinquunt, ſed hunc placide perfundendo fovendoque amoliuntur: nec qui civiliter verbis objurgant, acerbitate et morſu orationis defuncti aufugiunt, ſed aliis colloquiis, ſermonibuſque lenibus

Digitized by Google

E καὶ διαχέουσιν, ὥσπερ οἱ λιθοξόοι τὰ πληγέντα καὶ περικοπέντα τῶν ἀγαλμάτων ἐπιλεαίνοντες καὶ γανοῦντες. Ὁ δὲ πληγεὶς μὲν τῇ παῤῥησίᾳ καὶ χαραχθεὶς, ἀφεθεὶς δὲ τραχὺς καὶ οἰδῶν καὶ ἀνώμαλος ὑπ᾽ ὀργῆς, δυσανάκλητος αὖθις ἐστὶ, καὶ δυσπαρηγόρητος. Διὸ καὶ τοῦτο δεῖ διαφυλάττειν ἐν τοῖς μάλιστα τοὺς νουθετοῦντας, καὶ μὴ προαπολείπειν, μηδὲ ποιεῖσθαι πέρας ὁμιλίας καὶ συνουσίας τὸ λυποῦν καὶ παροξῦνον τοὺς συνήθεις.

E. 7. προαπολείπειν] Ita dedi ex A. D. E. Moſc. 1. Voſſ. Vulgo προσαπολείπειν.

demulcent ac recreant: quemadmodum ſtatuarii ſtatuas aſpere excisas lævigant atque poliunt. Ictus autem aliquis libera oratione et compunctus, ſi relinquatur aſper animoque ob iram turgente et æſtuante, in poſterum ad æquanimitatem revocari ac conſolando deliniri vix poteſt. Quare hoc inter præcipua obſervandum eſt, ne verbis Amicum caſtigantes, colloquium verbis moleſtiam afferentibus et irritantibus abrumpentes diſcedamus.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΑΙΣΘΟΙΤΟ ΕΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΤΟΝΤΟΣ ΕΠ' ΑΡΕΤΗ.

Digitized by Google

Digitized by Google

75 # ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΑΙΣΘΟΙΤΟ ΕΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΤΟΝΤΟΣ ΕΠ᾽ ΑΡΕΤΗ.

PLUTARCHI

QUOMODO

QUIS SUOS IN VIRTUTE SENTIAT PROFECTUS.

α᾽. ΤΙΣ τῶν λόγων, ὦ Σόσιε Σενεκίων, σώσει τὴν
B αὑτοῦ βελτιουμένου πρὸς ἀρετὴν συναίσθησιν, εἰ μηδεμίαν αἱ προκοπαὶ ποιοῦσι τῆς ἀφροσύνης ἄνεσιν, ἀλλ᾽ ἴσῳ σταθμῷ πᾶσιν ἡ κακία περιθεμένη

Μολιβδὶς ὥστε δίκτυον κατίσπασιν;

Οὐδὲ γὰρ ἐν μουσικοῖς τις ἢ γραμματικοῖς ἐπιδιδοὺς γνοίη, μηδὲν ἐν τῷ μανθάνειν ἀπαρύτων τῆς περὶ ταῦτα ἀμαθίας, ἀλλ᾽ ἴσης αὐτῷ τῆς ἀτεχνίας ἀεὶ παρούσης·

I. POTERITNE aliqua, Soſſi Senecio, ratio dari cur ſe quiſpiam in virtute proficere ſentiat, ſi nullam de ſtultitia facit profectus ipſe diminutionem, ſed vitium omnibus æquali ſemper pondere appenſum,

Plumbi inſtar eſt, quo rete deorſum abducitur?

Certe enim neque in diſcenda grammatica ſe proficere aut muſica intelliget, qui nullam partem ignorationis iſtarum rerum exhauriat, ſed eadem ſemper in inſcitia perſeveret:

Digitized by Google

οὐδὲ κάμνοντι θεραπεία, μὴ ποιοῦσα ῥᾳστώνην, μηδὲ κουφισμὸν, ἀμωσγέπως τοῦ νοσήματος ὑπείκοντος καὶ χαλῶντος, αἴσθησιν ἂν παρέχοι διαφορᾶς, πρὶν εἰλικρινῆ τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἐγγενέσθαι παντάπασιν, τοῦ σώ- C
ματος ἀναρρωσθέντος. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν τούτοις οὐ προκόπτουσιν, ἂν προκόπτοντες ἀνέσει τοῦ βαρύνοντος, οἷον ἐπὶ ζυγοῦ πρὸς τοὐναντίον ἀναφερόμενοι, μὴ γινώσκωσι τὴν μεταβολήν· οὕτως ἐν τοῖς φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένοις, οὔτε τινὰ προκοπὴν, οὔτε προκοπῆς αἴσθησιν ὑποληπτέον, εἰ μηθὲν ἡ ψυχὴ μεθίησι μηδ' ἀποκαθαίρεται τῆς ἀβελτηρίας, ἀλλ' ἄχρι τοῦ λαβεῖν τὸ ἄκρον ἀγαθὸν καὶ τέλειον, ἀκράτῳ τῷ κακῷ χρῆται. Καὶ γὰρ ἀκαρεῖ χρόνου καὶ ὥρας ἐκ τῆς ὡς ἔνι μάλιστα φαυλότητος εἰς D

C. 3. προκόπτοντες] Malim abeſſe. Vel legendum videtur, ἐν τούτοις προκόπτουσιν ἂν προκόπτοντες, deleto ſequente μή.

C. 5. ἐν τοῖς φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένοις, οὔτε] Forte rectius, ἐν τῷ φιλοσοφεῖν, οὔτε, ut eſt in C. Venet. Vulc. Ἐπαγγελλομένοις deeſt item in Colleg. Nov. at in utroque Moſcuenſi additum margini.

C. 9. Καὶ γὰρ ἀκαρεῖ] Xyl. Οὐ γὰρ ἀκαρεῖ e codice ſcripto et edidit et vertit. Ego verſionem ejus correxi ad vulgatam lectionem, ſanam illam et ab omnibus libris confirmatam. Dicuntur enim e perſona Stoicorum. Ἀκαρεῖ dant A. E. Moſc. 1. a correctione. Venet. Colleg. Nov. Pol. Schott. Anon. T. V. B. Xyl. atque adeo Pariſ. 1624. Stephanus cum Ald. et Baſ. ἀκαρῆ.

neque medicina ægroto, quæ eum nihil allevet, aut utcunque remittente ac concedente morbo, faciat ut leviuſcule habeat, ullum ſenſum mutatæ in melius valetudinis afferet, antequam corpore priſtinæ ſanitati reddito contrarius habitus integer morbo ſucceſſerit. Sed ut his in rebus profectus nullus eſt, niſi inter proficiendum, eo quod gravabat, tanquam in trutina diminuto, rurſum in diverſam partem facto momento mutatio ſentiatur, ita etiam his qui philoſophiæ ſtudium profitentur, nullum profectum, neque profectus ſenſum ullum tribui permittemus, ſi nulla pars ſtoliditatis animo fugatur atque expurgatur, ſed, donec ſummo perfectoque is bono potiatur, ſummo malo interim occupatur. Nam, ut aiunt, ſapiens ex quanta eſſe poteſt maxima vitioſitate in

Digitized by Google

οὐκ ἔχουσαν ὑπερβολὴν ἀρετῆς διάθεσιν μεταβαλὼν ὁ σοφός, ἧς οὐδὲ ἐν χρόνῳ πολλῷ μέρος ἀφεῖλε κακίας, ἅμα πᾶσαν ἐξαίφνης ἀποπέφευγε. Καίτοι ἤδη ταῦτά γε λέγοντας οἶσθα δή που πάλιν πολλὰ παρέχοντας αὐτοῖς πράγματα, καὶ μεγάλας ἀπορίας περὶ τοῦ διαλεληθότος, ὃς αὐτὸς ἑαυτὸν οὔπω κατείληφε γεγονὼς σοφὸς, ἀλλ᾽ ἀγνοεῖ καὶ ἀμφιδοξεῖ τῷ κατὰ μικρὸν ἐν χρόνῳ πολλῷ τὰ μὲν ἀφαιροῦντι, τὰ δὲ προστιθέντι γινομένην τὴν ἐπίδοσιν, καθάπερ πορείαν, τῇ ἀρετῇ λαθεῖν ἀτρέμα προσμίξασαν. Εἰ δέ γε ἦν τάχος τοσοῦτον τῆς μεταβολῆς
E καὶ μέγεθος ὥστε τὸν πρωῒ κάκιστον, ἑσπέρας γεγονέναι κράτιστον· ἢ [ἂν δὲ οὕτω τινὶ συντύχῃ τὰ τῆς μεταβολῆς,] καταδαρθέντα φαῦλον, ἀνεγρέσθαι σοφὸν, καὶ προσειπεῖν, ἐκ τῆς ψυχῆς μεθεικότα τὰς χθιζὰς ἀβελτηρίας καὶ ἀπάτας,

D. 4. ἅμα] Auſus ſum recipere ſua ipſum evidentia commendatum, non a libris, qui omnes habent ἀλλά. Verum illud jam vertendo expreſſerant Xylander et Amiotus, et vidit Reiſk.

D. 8. τῷ κατὰ μικρὸν] Ita Collat. Muret. Schott. T. B. Mez. Vulg. τὸ κατὰ μικρὸν prave.

E. 2. ἢ [ἂν δὲ οὕτω τινὶ συντύχῃ τὰ τῆς μεταβολῆς] Uncinis incluſi, utpote variam lectionem temere contextui invectam ἢ ſumpſi ex Venet. Pol. Jannot. Vulc. qui pro ἂν δὲ habent ἢ ἄν. Mox ratio deſiderat καταδαρθέντα: in qua forma alibi eodem peccatur modo.

virtutis habitum omni acceſſione ſuperiorem puncto temporis mutatus, cujus vitioſitatis partem ne multo quidem tempore abjecerit, eam ſubito totam ſimul exuit. Noſti vero, hoc qui fieri affirmant, quantis ſe ipſos implicent moleſtiis, ac difficultatibus, quanam fiat ratione, ut non animadvertat aliquis etiamnum ſapientem ſe factum, ſed ignoret atque ambigat; longo temporis decurſu paulatim addendis aliis, aliis detrahendis, acceſſione ad virtutem, quaſi via, ſenſim ſine ſenſu facta. Quod ſi celeritas et magnitudo mutationis tanta eſſet, ut qui mane fuerat deterrimus, veſperi redderetur optimus: aut ea ſic alicui accideret, ut cum obdormiviſſet vitioſus, expergiſceretur ſapiens, dimiſſamque ex animo heſternam fatuitatem et errores ita compellaret:

Ψευδεῖς ὄνειροι, χαίρετ', οὐδὲν ἦτ' ἄρα·

τίς ἀγνοήσειεν αὐτῷ διαφορὰν ἐν αὐτῷ τοσαύτην γενομένην καὶ φρόνησιν ἀθρόον ἐκλάμψασαν; Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ μᾶλλον ἄν τις, ὡς ὁ Καινεὺς, γενόμενος κατ' εὐχὴν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀγνοῆσαι τὴν μετακόσμησιν, ἢ σώφρων καὶ φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος, ἐκ δειλοῦ καὶ ἀνοήτου καὶ ἀκρατοῦς ἀποτελεσθεὶς, καὶ μεταβαλὼν εἰς θεῖον ἐκ F θηριώδους βίον ἀκαρεῖ διαλαθεῖν αὐτόν.

β'. Ἀλλ' ὀρθῶς μὲν εἴρηται τὸ

——Πρὸς στάθμην
Πέτρον τίθεσθαι, μήτι πρὸς πέτρῳ στάθμην.

Οἱ δὲ μὴ τιθέμενοι τὰ δόγματα πρὸς τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ τὰ πράγματα πρὸς τὰς ἑαυτῶν ὑποθέσεις, ὁμολογεῖν μὴ πεφυκότα καταβιαζόμενοι, πολλῶν ἀποριῶν ἐμπεπλήκασι τὴν φιλοσοφίαν· μεγίστης δὲ τῆς εἰς μίαν ὁμοῦ κακίαν πάντας ἀνθρώπους πλὴν ἑνὸς τοῦ 76
τελέου τιθεμένης, ὑφ' ἧς αἴνιγμα γέγονεν ἡ λεγομένη

F. 2. ἀκαρεῖ] Sic Venet. Vulgo ἀκαρές. Colleg. Nov. Vulc. ἀκαρῆ.

Valete vana ſomnia, ut eratis nihil!
iſne ignoraret tanto ſe a ſeipſo diſcrimine fuiſſe mutatum, et prudentiam ſubito ac confertim elucefcentem? Mihi quidem videtur facilius homo, ſi inſtar Cænei ex voto vir de muliere fieret, transformationem ſui ignoraturus: quam ut non ſentiat aliquis mutationem ſui, e timido, ſtulto atque incontinente, fortis, prudens temperanſque redactus, momentoque temporis e belluina in divinam vivendi rationem tranſlatus.

II. Enim vero recte dictum eſt,

—— exigendus eſt
Lapis ad amuſſim, non ad hunc amuſſis eſt.

At Stoici non ſua rebus accommodantes decreta, ſed res ad decreta ſua, cum quibus conſentire eas natura non ſinit, detorquentes, multis difficultatibus philoſophiam impleverunt: quarum maxima eſt, qua homines, ſolo perfecto excepto, una omnes vitio ſtatuuntur ſubjecti; ut etiam ænigma faciat progreſſionem,

προκοπὴ, μακρὸν ἀπολείπουσα ἐσχάτης ἀφροσύνης, τοὺς δὲ πάντων ἅμα παθῶν καὶ νοσημάτων ἀφειμένους ἀπ' αὐτῆς, ἔτι τοῖς μηδενὸς ἀπηλλαγμένοις τῶν κακίστων, ὁμοίως παρέχουσα κακοδαιμονοῦσαι. Οὗτοι μὲν οὖν ἑαυτοὺς ἐλέγχουσιν, ἐν μὲν ταῖς σχολαῖς, ἴσην ἀδικίαν τὴν Ἀριστείδου τῇ Φαλάριδος τιθέμενοι, καὶ δειλίαν τὴν Βρασίδου τῇ Δόλωνος· καὶ νὴ Δία τὴν Μελίτου μηδ' ὁπουοῦν
B τῆς Πλάτωνος ἀγνωμοσύνην διαφέρουσαν· ἐν δὲ τῷ βίῳ καὶ τοῖς πράγμασιν ἐκείνους μὲν ἐκτρεπόμενοι καὶ φεύγοντες ὡς ἀμειλίκτους, τούτοις δ' ὡς ἀξίοις πολλοῦ τὰ μέγιστα καὶ χρώμενοι καὶ πιστεύοντες.

γ'. Ἡμεῖς δὲ παντὶ γένει κακοῦ, μάλιστα δὲ τῷ περὶ ψυχὴν ἀτάκτῳ καὶ ἀορίστῳ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐγγινόμενον ὁρῶντες, ᾗ καὶ διαφέρουσιν αἱ προκοπαὶ, καθάπερ σκιᾶς, ἀνέσει τῆς μοχθηρίας ὑπὸ τοῦ λόγου διαφωτίζοντος ἀτρέμα τὴν ψυχὴν καὶ διακαθαίροντος, οὐκ

A. 3. τοὺς δὲ πάντων—ἀφειμένους ἀπ' αὐτῆς] Primo, legendum, τοὺς μὴ πάντων: quod vertendo reddidi. Deinde, pro ἀπ' αὐτῆς, Mez. ὑπ' αὐτῆς: non male. Conjeceram ἀπολύτης, vel αὐτοῖς.

per quam qui non ſimul ab omnibus expediti ſint animi perturbationibus ac morbis, non minus miſeram vitam degant, iis qui nullo ſummorum malorum ſunt liberati. Atque hi quidem ſeipſos refellunt, qui cum in ſcholis injuſtitiam Ariſtidæ et Phalaridis exæquent, metumque Braſidæ timori Dolonis parem dicant, neque quicquam inter Meliti ac Platonis ingratitudinem differre: in vita et actionibus fugientes illos ut implacabiles; his ut magni pretii hominibus maximis in rebus utuntur atque fidunt.

III. Nos autem cum in omni malorum genere, maxime autem in confuſo et inordinato animi ſtatu, magis minuſque ineſſe videamus, (unde etiam diſcrimen eſt profectuum, pravitate inſtar umbræ dilabente, dum ratio animum ſenſim illuſtrat atque expurgat) ratione carere non

Digitized by Google

ἄλογον οἰόμεθα τὴν συναίσθησιν εἶναι τῆς μεταβολῆς, ὥσπερ ἐκ βυθοῦ τινος ἀναφερομένοις, ἀλλ' ἔχουσαν ἐπιλογισμούς. Ὧν σκόπει τὸν πρῶτον εὐθύς. Εἰ καθά- C
περ οἱ πρὸς ἀχανὲς θέοντες ἱστίοις πέλαγος, ἅμα τῷ χρόνῳ πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος ῥώμην ἀναμετροῦνται τὸν δρόμον, ὡς εἰκὸς ἐν τοσούτῳ γεγονόσιν ὑπὸ τοσαύτης κομιζομένοις ἠνύσθαι δυνάμεως· οὕτως ἄν τις ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ ἐνδελεχὲς καὶ τὸ συνεχὲς τῆς πορείας, καὶ μὴ πολλὰς διὰ μέσου ποιούμενον ἐπιστάσεις, εἶτ' αὖθις ὁρμὰς καὶ ἐπιπηδήσεις, ἀλλὰ λείως καὶ ὁμαλῶς τοῦ πρόσθεν ἐπιλαμβανόμενον ἀεὶ καὶ διιὸν ἀπταίστως διὰ τοῦ λόγου, τεκμήριον ἑαυτῷ ποιήσαιτο προκοπῆς. Τὸ γάρ,

C. 1. Ὧν σκόπει τὸν πρῶτον] Ita dedi ex varia lectione C, conſentientibus aliis; nam Ὧν σκόπει τὸ πρῶτον habent item A. E. Venet. τὸν autem Venet. T. B. Vulgo, ὧν ἐσκοπεῖτο πρῶτον. Xyl. ὧν ἐπισκοποῖτο πρῶτον.

C. 1. Εἰ καθάπερ] Forte delendum εἰ. Moſc. 1. καὶ καθάπερ. Alioquin εἰ referendum ad antecedens σκόπει et ſequens ποιήσαιτο. *Conſidera, an prout—ſic in philoſophia quis faciat &c.*

C. 4. ὡς εἰκὸς—δυνάμεως] Locus in libris turbatus: puto legendum, ὅσον εἰκὸς ἐν τοσούτῳ γεγονέναι ὑπὸ τοσαύτης κομιζομένοις δυνάμεως. Mez. dat. ὅσον pro ὡς. Pro γεγονόσιν eſt γεγονὼς in C. Colleg. Nov. Coll. Muret. Schott. Jannot. Anon. T. V. B. Γεγονέναι a ſecunda manu habent Venet. et C. At Moſc. 2. plane omittit. Denique ἠνύσθαι abeſt in Venet. Flor. ac deletum in C. Reliqui in vulgata conſentiunt. Certe, vel γεγονέναι, vel ἠνύσθαι, delendum.

C. 8. τοῦ πρόσθεν ἐπιλαμβανόμενον] Ita Moſc. 2. et Vulc. Vulgo τοῦ πρόσθεν ἐπιλαμβάνον. At Pariſ. 1624, neſcio unde, τὸ πρόσθεν ἐπιλαμβάνον.

putamus ſenſum mutationis (quomodo, qui ex profundo ſubito attolluntur, moram motus ſupputare nequeunt) ſed rationes ejus iniri poſſe; de quibus hoc primum conſideremus. Quemadmodum qui datis velis vaſtum pelagus navigant, comparata temporis ratione cum robore venti, colligunt quantum confecerint ſpatium: ſic et philoſophia profectuum ſuorum rationem ex aſſidua progreſſuum continuatione ratiocinari poteſt: quæ non multis inſtitionibus, ac rurſum impetibus ac aſſultibus in medio factis, ſed plane, æquabiliterque ad ulteriora ſemper abſque offenſu, rationis ac doctrinæ uſu progreditur. Quod enim dictum eſt,

Digitized by Google

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καί θαμὰ τοῦθ' ἔρδοις,

D οὐ πρὸς ἀργυρίου μόνον αὔξησιν εἴρηται καλῶς, ἀλλ' εἰς ἅπαντα ποιεῖ, μάλιστα δ' εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, πολὺ καὶ τελεσιουργὸν ἔθος τοῦ λόγου προσλαμβάνοντος· αἱ δ' ἀνωμαλίαι καὶ ἀμβλύτητες τῶν φιλοσοφούντων, οὐ μόνας ποιοῦσιν ἐποχὰς ὥσπερ ἐν ὁδῷ τῆς προκοπῆς, ἀλλ' ἀναλύσεις, ἀεὶ τῷ παρείκοντι κατὰ σχολὴν τῆς κακίας ἐπιτιθεμένης, καὶ πρὸς τοὐναντίον ἀνθυποφερούσης. Τοὺς μὲν γὰρ πλανήτας οἱ μαθηματικοὶ στηρίζειν λέγουσι παυσαμένους τῆς εἰς τοὔμπροσθεν αὐτῶν πορείας· ἐν δὲ τῷ φιλοσοφεῖν οὐκ ἔστι λῃγούσης διάλειμμα προκοπῆς οὐδὲ στηριγμός, ἀλλ' ἀεί τινας ἔχουσα κινήσεις ἡ φύσις,
E ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ ῥέπειν ἐθέλει, καὶ κατατείνεσθαι ταῖς βελτίοσιν, ἢ ταῖς ἐναντίαις πρὸς τὸ χεῖρον ἄγεσθαι φερομένη. Ἂν οὖν κατὰ τὸν δοθέντα χρησμὸν Κιῤῥαίοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, Πάνθ' ἤματα καὶ πάσας νύκτας πολεμῇς, οὕτω

D. 4. μόνας] Forte μονὰς ποιοῦσιν ἢ ἐποχὰς, manſiones. E. μόνους.

Si parvo crebro parvum ſuperaddere pergas,
Et magnus tandem lucri conſtabit acervus.

non de pecunia duntaxat augenda verum eſt, ſed ad omnia pertinet, maxime ad virtutis incrementum, cum ad doctrinam adſidua atque perfectrix adjungitur conſuetudo: contra inæqualitates ac hæſitantiæ philoſophantium, non modo inhibent progreſſus, veluti iter interrumpentes inſtitutum: ſed etiam regreſſus cauſa ſunt, cum ſubſiſtentem vitia identidem per otium adoriantur, ac retro auferant. Errantes quidem ſtellas mathematici finito earum in anteriora progreſſu ſtationem facere perhibent. At in philoſophando profectus nullam facit intercapedinem, nunquam intermittit aut ſubſiſtit: ſed natura ſemper aliquo citata motu, ac veluti in trutina ſita nunquam non momento aut ad meliora facto fertur, aut in diverſam partem ad mala exitioſe impellitur. Si igitur ſecundum Cirrhæis datum oraculum, quo dies noctesque bellum gerere jubebantur, con-

συνειδῇς σεαυτὸν ἡμέρας τε καὶ νύκτωρ ἀεὶ τῇ κακίᾳ διαμεμαχημένον, ἢ μὴ πολλάκις γε τὴν φρουρὰν ἀνεικότα, μηδὲ συνεχῶς παρ' αὐτῆς οἱονεὶ κήρυκας ἡδονάς τινας ἢ ῥᾳστώνας ἢ ἀσχολίας ἐπὶ σπονδαῖς προσδεδεγμένον, εἰκότως ἂν εὐθαρσὴς καὶ πρόθυμος ἐπὶ τὸ λειπόμενον βαδίζοις.

δ'. Οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν ᾖ διαλείμματα γινόμενα τοῦ φιλοσοφεῖν, τὰ δ' ὕστερα τῶν προτέρων ἑδραιότερα καὶ μακρότερα, σημεῖον οὐ πονηρόν ἐστιν ἐκθλιβομένης πόνῳ καὶ ἀσκήσει τῆς ῥᾳθυμίας· τὸ δ' ἐναντίον πονηρόν, αἱ μετ' οὐ πολὺν χρόνον πολλαὶ καὶ συνεχεῖς ἀνακοπαὶ τῆς προθυμίας οἷον ἀπομαραινομένης. Ὡς γὰρ ἡ τοῦ καλάμου βλάστησις, ὁρμὴν ἔχουσα πλείστην καὶ καλλίστην ἀπ' ἀρχῆς εἰς μῆκος ὁμαλὸν καὶ συνεχές, τὸ 77
πρῶτον ἐν διαστήμασι μεγάλοις ὀλίγας λαμβάνουσα προσκρούσεις καὶ ἀντικοπάς, εἶθ' οἷον ὑπ' ἄσθματος

A. 1. ἀπ' ἀρχῆς] Prætuli cum Venet. et T. Vulgo, ἀπαρχῆς.
A. 1. εἰς μῆκος ὁμαλὸν] εἰς μῆκος ἐπιδόσιν ὁμαλὴν Steph. cum Pol. Jannot. Anon. Ἐπιδόσιν abeſſe debet, et abeſt omnibus meis, Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. Moſc. 1. 2. Venet. Flor. Colleg. Nov.

ſcius tibi ſis dies te noctesque contra vitia depugnare, aut ſaltem non ſæpe cuſtodia excedere, neque continenter ab iis, voluptates aliquas aut remiſſiones aut negotia, veluti præcones de induciis miſſos accipere: non injuria alacri confidentique animo ad reliqua perges.

IV. Quin etiam ſi feceris aliquas philoſophandi intercapedines, ita tamen ut poſteriora tua ſtudia prioribus conſtantiora fuerint ac prolixiora: id non leve indicium præbet, ignaviam eſſe labore ac exercitatione eliſam: contra malum eſt ſignum, ſi poſt exiguum tempus multæ et continentes intermiſſiones fiant veluti elangueſcente alacritate germen. Sicut enim calami quod initio maximum et pulcherrimum impetum habet ut in æquabilem et continuam longitudinem creſcat, magnis intervallis pauca offendit a quibus reprimatur ac retundatur: dein ubi in altum ſe

Digitized by Google

ἄνω δι' ἀσθένειαν ἀπαγορεύουσι, πολλοῖς ἐνίσχεται καὶ πυκνοῖς γόνασι, τοῦ πνεύματος πληγὰς καὶ τρόμους λαμβάνοντος· οὕτως ὅσοι τὸ πρῶτον μεγάλαις ἐκδρομαῖς ἐχρήσαντο πρὸς φιλοσοφίαν, εἶτα πολλὰ καὶ συνεχῆ προσκρούσματα καὶ διασπάσματα λαμβάνουσι μηδενὸς διαφόρου πρὸς τὸ βέλτιον ἐπαισθανόμενοι, τελευτῶντες
B ἐξέκαμον καὶ ἀπηγόρευσαν. Τῷ δ' αὐτε πτερὰ γένετο δι' ὠφέλειαν, διαφερομένῳ καὶ διακόπτοντι τὰς προφάσεις, ὥσπερ ὄχλον ἐμποδὼν ὄντα, ῥώμῃ καὶ προθυμίᾳ τῆς ἀνύσεως. Καθάπερ οὖν ἔρωτος ἀρχομένου σημεῖόν ἐστιν, οὐ τὸ χαίρειν τῷ καλῷ παρόντι· τοῦτο γὰρ κοινόν· ἀλλὰ τὸ δάκνεσθαι καὶ ἀλγεῖν ἀποσπώμενον· οὕτως ἄγονται μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας πολλοὶ, καὶ σφόδρα γε φιλοτίμως ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ μανθάνειν δοκοῦσιν, ἂν δὲ ἀπέλθωσιν, ὑπὸ πραγμάτων ἄλλων καὶ ἀσχολιῶν,

B. 1. Τῷ δ' αὐτε πτερὰ γένετο δι' ὠφέλειαν] Diſtinxi cum A. C. commate poſt ὠφέλειαν. Pro hoc Reiſkius malit ἀφέλειαν: poterat etiam ἀσφάλειαν: ad ſenſum præſtat εὐφυΐαν. Reſpicitur ad Homer. Il. Τ. 386.

B. 9. ἀπέλθωσιν] Non placet. Multa licet fingere: ἀποκληθῶσιν, ἀποκωλυθῶσιν, propius ad ſententiam: ἀπελαθῶσι ad literarum ductus accedit.

erexit, veluti qui ob anhelitus anguſtias in aſcendendo deficiunt; quaſi defeſſum, propter imbecillitatem ſuam multis ac crebris nodis intercipitur, ſpiritu ictum tremoremque patiente: ſic qui initio magno curſu ad philoſophiam contenderunt, ſi deinde nullum ad meliora profectum ſentientes crebro offendant, atque ab inſtituto avellantur, ad extremum omnino defatigantur ac deſperant. At vero alteri illi veluti alæ ſuccreverunt qui ad utilitatem propoſitam recta fertur, omneſque præcidit prætextus, veluti turbam impedientem, robore ac ſtudio perficiendi. Sicut igitur ſignum eſt amoris incipientis non delectatio quæ pulchri præſentia percipitur, (eſt enim hoc omnibus commune) ſed morſus et dolor qui avulſo eo ſentitur: ita multi capiuntur philoſophiæ ſtudio, et valde magno cum conatu ſe ad diſcendum conferre videntur: ubi vero aliis rebus aut nego-

ἐξεῤῥύη τὸ πάθος αὐτοῖς ἐκεῖνο, καὶ ῥᾳδίως φέρουσιν. Ὅτῳ δ' ἔρωτος δῆγμα παιδικὸν προσῇ, μέτριος ἂν σοι φανείη καὶ πρᾶος ἐν τῷ παρεῖναι καὶ συμφιλοσοφεῖν· C ὅταν δ' ἀποσπασθῇ καὶ χωρὶς γένηται, θεῶ φλεγόμενον καὶ ἀδημονοῦντα καὶ δυσκολαίνοντα πᾶσι πράγμασι καὶ ἀσχολίαις· λήθη δὲ φίλων ὥσπερ ἄλογος ἐλαύνεται πόθῳ τῷ πρὸς φιλοσοφίαν. Οὐ γὰρ δεῖ τοῖς λόγοις εὐφραίνεσθαι παρόντας, ὥσπερ τοῖς μύροις, ἀποστάντας δὲ μὴ ζητεῖν μηδ' ἀσχάλλειν, ἀλλὰ πείνῃ τινὶ καὶ δίψῃ πάθος ὅμοιον ἐν τοῖς ἀποσπασμοῖς πάσχοντας, ἔχεται τοῦ προκόπτοντος ἀληθῶς, ἄν τε γάμος, ἄν τε πλοῦτος, ἄν τε φιλία τις, ἄν τε στρατεία περιπεσοῦσα ποιήσῃ τὸν χωρισμόν. Ὅσῳ D

B. 11. Ὅτῳ δ' ἔρωτος δῆγμα παιδικὸν προσῇ] Vulgo Ὅτῳ δὲ ἔρωτος δ. π. πρόσεστι. Secutus ſum Xylandrum. Προσῇ Ald. Baſ. Xyl. Mez. Προσῇν, A. C. E. Moſc. 1, 2. Colleg. Nov. Flor. Jannot. Anon. Vulc. Sophoclis eſt, vid. A. Plut. Symp. Γ. 2. p. 619. A. Valckenarius ad Eur. Phœn. p. 138. qui malit παιδικοῦ. Moſc. 2. παιδικῶν.

C. 2. θεῷ] Reliqui, quod omnes libri habent. In A. E. ſuperſcriptum βλέπε: in C. adſcriptum ῥῆμα, ἀντὶ τοῦ βλέπε, καὶ νόει. Exempl. Turneb. θεωρῶ, quod una habet item Pariſ. 1624.

C. 4. λήθη] Revocavi, conſenſu librorum, Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. 2. Venet. Flor. In Colleg. Nov. deeſt plane. Steph. μνήμη, ex Vulc. ut videtur. Xyl. tamen vertendo ſecutus eſt.

C. 4. πόθῳ τῷ πρὸς φιλοσοφίαν] Forte ſanum: forte cum Collat. Muret. et T. legendum ποθῶν πρὸς φιλοσοφίαν.

C. 9. ἄν τε πλοῦτος, ἄν τε φιλία τις] Malim ἄν τε πλοῦς ἄν τ' ἀσχολία τις. Illud quidem habent Collat. Muret. Anon. Mez. Turn. Vulc.

tiis avocantur, animi iſte motus evaneſcit, eaque facile carent. At cui amoris morſus vehemens infixus eſt, is tibi præſens unaque philoſophans moderatus videbitur ac placidus: avulſum vero ac ſeorſim agentem cerneres inflammatum, animique ægrum, omniumque rerum et occupationum odio affectum: Amicorum autem memoria, tanquam nihil ad rem pertinens philoſophiæ deſiderio expellitur. Non enim ut unguento, ſic doctrina præſentes delectari debemus, abſentes eam non requirere, et citra moleſtiam ea carere: ſed ſimile aliquid fami ac ſiti ſentire ſi avellamur: ſive nuptiæ, ſive divitiæ, ſive amicitia, ſive expeditio incidens nos a philoſophiæ ſtudio ſejungat, ſic affici, ut qui vere in philoſophia proficiat. Quanto enim plus ex

Digitized by Google

γὰρ πλέον ἐστὶ τὸ προσειλημμένον ἐκ φιλοσοφίας, τοσούτῳ μᾶλλον ἐνοχλεῖ τὸ ἀπολειπόμενον.

έ. Τούτῳ δὴ ὁμοῦ τι ταυτόν ἐστιν ἢ συνεγγὺς τὸ πρεσβύτατον δήλωμα προκοπῆς τοῦ Ἡσιόδου, μηκέτι προσάντη μηδ' ὄρθιον ἄγαν, ἀλλὰ ῥᾳδίαν καὶ λείαν καὶ δι' εὐπετείας εἶναι τὴν ὁδὸν, οἷον ἐκλεαινομένην τῇ ἀσκήσει, καὶ φῶς ἐν τῷ φιλοσοφεῖν καὶ λαμπρότητα ποιοῦσαν ἐξ ἀπορίας καὶ πλάνης καὶ μεταμελειῶν, αἷς προστυγχάνουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ γῆν ἀπολιπόντες ἣν ἴσασι, μηδέπω δὲ καθορῶντες ἐφ' ἣν πλέ-
I ουσι. Προέμενοι γὰρ τὰ κοινὰ καὶ συνήθη, πρὶν ἢ τὰ βελτίονα γνῶναι καὶ λαβεῖν, ἐν μέσῳ περιφέρονται πολλάκις ὑποστρεφόμενοι. Καθάπερ φασὶ Σέξτιόν τε τὸν Ῥωμαῖον ἀφεικότα τὰς ἐν τῇ πόλει τιμὰς καὶ ἀρχὰς διὰ φιλοσοφίαν, ἐν δὲ τῷ φιλοσοφεῖν αὖ πάλιν δυσπαθοῦντα καὶ χρώμενον τῷ λόγῳ χαλεπῷ τὸ πρῶτον,

I. 6. χαλεπῷ] Dedi ex Moſc. 2. Colleg. Nov. Vulg. χαλεπῶς.

philoſophia perceptum eſt, tanto majorem animo moleſtiam exhibent quæ relinquuntur.

V. Cum hoc nimirum, aut eadem, aut proxima ei eſt antiquiſſima illa Heſiodea profectus declaratio, cum jam non amplius ardua aut nimis acclivis eſt via, ſed facilis, ac plana, et expedita: quippe exercitando lævigata, illatoque in philoſophandi conatum lumine jam et ſplendore, poſt hæſitationes, errores, inſtitutique mutationes illas, in quas incidunt initio, qui ſe philoſophiæ dant: exemplo eorum, qui terra ſibi nota relicta, nondum eam cernentes quam petunt, ſolicitudine anguntur. Sic enim iſti communibus et conſuetis ſtudiis relictis, priuſquam meliora cognoſcant atque conſequantur, in medio ſæpenumero errabundi ac vagi revertuntur. Simile eſt, quod de Sextio Romano narrant, eum urbanis dignitatibus honoribuſque reſignatis ut philoſophiæ vacaret, cum inter philoſophandum ab initio graves ſentiret moleſtias, animuſque doctrinam ægre ampleċteretur, parum abfuiſſe

ὀλίγου δεῆσαι καταβαλεῖν ἑαυτὸν ἔκ τινος διήρους. Καὶ
περὶ Διογένους ὅμοια τοῦ Σινωπέως ἱστοροῦσιν ἀρχόμενον φι-
λοσοφεῖν, ὡς Ἀθηναίοις ἦν ἑορτὴ, καὶ δεῖπνα δημοτελῆ,
καὶ θέατρα καὶ συνουσίας μετ' ἀλλήλων ἔχοντες ἐχρῶντο
κώμοις καὶ παννυχίσιν· ὁ δὲ ἔν τινι γωνίᾳ τῆς ἀγορᾶς F
συνεσπειραμένος ὡς καθευδήσων, ἐνέπιπτεν εἰς λογισμοὺς
τρέποντας αὐτὸν οὐκ ἀτρέμα καὶ θραύοντας, ὡς οὐδ' ἀπὸ
μιᾶς ἀνάγκης εἰς ἐπίπονον καὶ ἀλλόκοτον ἥκων βίον,
αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ κάθηται τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων ἐστερημένος·
εἶτα μέντοι μῦν τινα προσερπύσαντα λέγεται περὶ τὰς
ψίχας αὐτοῦ τῆς μάζης ἀναστρέφεσθαι· τὸν δὲ αὖθις ἀνα-
φέρειν τῷ φρονήματι, καὶ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν, οἷον ἐπι-
πλήττοντα καὶ κακίζοντα, Τί φῂς ὦ Διόγενες, τοῦτον μὲν 78
εὐωχεῖ τὰ σὰ λείμματα καὶ τρέφει, σὺ δ' ὁ γενναῖος
ὅτι μὴ μεθύεις ἐκεῖ κατακείμενος ἐν ἁπαλοῖς καὶ ἀνθι-
νοῖς στρώμασιν, ὀδύρῃ καὶ θρηνεῖς σεαυτόν; Ὅταν οὖν οἱ
τοιοῦτοι κατασπασμοὶ γένωνται μὴ πολλάκις, αἵ τε πρὸς

quin ſeſe de biremi quadam in mare abjiceret. Et Diogenem memorant Sinopenſem cum philoſophari cepiſſet, ac forte Athenienſes feſtos agerent dies, epularenturque ſplendide, ſpectaculaque eſſent, et convivia ac comeſſationes per totam noctem ducerentur, in quodam fori angulo convolutum ſomni capiendi cauſa jacentem, in cogitationes incidiſſe animum ipſius non leviter ab inſtituto avertentes atque frangentes, reputantem nulla ſe neceſſitate vitæ genus laborioſum atque a communi uſu alienum iniviſſe, ac ſeipſum omnibus bonis privaſſe: ut vero murem arrepere, et circa micas mazæ ſuæ obverſari vidit, animum rurſus erexiſſe, ac ſeipſum increpaſſe damnaviſſeque, quaſi alloquentem: Quid ais, Diogenes? mus hic reliquiis tuis lætus veſcitur, tu vero præclarus ſcilicet homo teipſum deploras, ac lamentaris quod non iſthic in ſtragulis mollibus atque floridis inebriare? Cæterum ubi non frequenter hujuſmodi diſtractiones, iis in fugam datis, fiunt, animuſque

Digitized by Google

αὐτοὺς ἐξαιρήσεις καὶ ἀνακρούσεις τοῦ φρονήματος, ὥσπερ ἐκ τροπῆς ταχεῖαι παρῶσι, καὶ διαλύωσι ῥᾳδίως τὴν ἄλην καὶ τὴν ἀδημονίαν, ἔν τινι βεβαίῳ τὴν προκοπὴν εἶναι δεῖ νομίζειν.

ϛ΄. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐξ αὑτῶν τὰ κατασείοντα καὶ στρέφοντα πρὸς τοὐναντίον ὑπ' ἀσθενείας ἐπιπίνεται τοῖς φιλοσοφοῦσιν, ἀλλὰ καὶ φίλων συμβουλαὶ μετὰ σπουδῆς,
B διαφόρων ἀντιλήψεις ἐν γέλωτι καὶ παιδιᾷ γινόμεναι κάμπτουσι καὶ μαλάσσουσιν, ἐνίους δὲ καὶ τέλειον ἤδη φιλοσοφίας ἐξέσεισαν· οὐ φαῦλον ἄν τι προκοπῆς εἴη σημεῖον ἡ πρὸς ταῦτα πρᾳότης ἑκάστου, καὶ τὸ μὴ ταραττόμενον μηδὲ κνιζόμενον ὑπὸ τῶν λεγόντων καὶ ὀνομαζόντων ἥλικάς τινας ἐν αὐλαῖς βασιλέων εὐημεροῦντας, ἢ φερνὰς ἐπὶ γάμοις λαμβάνοντας, ἢ κατιόντας ὑπὸ πλήθους εἰς ἀγορὰν ἐπ' ἀρχήν τινα ἢ συνηγορίαν. Ὁ γὰρ ἀνέκπληκτος ἐν τούτοις καὶ ἄτεγκτος, ἤδη

A. 11. ἐπιπίνεται] Legendum ἐπιγίνεται, ut monuit Jun. Mez. et Reiſk. Libri nil mutant.

A. 12. συμβουλαὶ μετὰ σπουδῆς] Secutus ſum Xyl. et unum ex tribus illis T. V. B. Vulgo omnes σπουδαὶ μετὰ σπουδῆς. Forte corrigendum, σπουδαὶ μετὰ παιδιᾶς, deleto proximo καὶ παιδιᾶς.

tanquam ſeſe celeriter revocans ac recipiens adeſt, et facile mœrorem ægritudinemque diſſipat; exiſtimandum et profectum probe eſſe confirmatum.

VI. Quoniam vero philoſophantibus non modo a ſeipſis incidunt, quæ eos imbecilles etiamnum concutiant et in diverſam partem avertant: ſed et ſeria Amicorum conſilia, et diverſorum reprehenſiones joco riſuque mixtæ flectunt et molliunt, nonnullos etian prorſus e philoſophia excuſſerunt: non leve indicium profectus fuerit æquanimitas hominis erga talia, non perturbati neque morſum paſſi, cum ei narratur æquales aliquos ipſius in aulis regum florere, aut dotatas duxiſſe uxores, aut caterva hominum ſtipatos in forum petendi magiſtratus, vel patrocinandi gratia deſcendere. Qui enim ad talia non obſtupeſcit neque iis mul-

Digitized by Google

δῆλός ἐστιν εἰλημμένος ἣν προσήκει λαβὴν ὑπὸ φιλοσοφίας. Οὐ γὰρ οἷόν τε παύσασθαι ζηλοῦντας ἅπερ οἱ C πολλοὶ θαυμάζουσιν, οἷς ἂν μὴ τὸ θαυμάζειν ἀρετὴν ἐγγένηται. Πρὸς μὲν γὰρ ἀνθρώπους ἀποθρασύνεσθαι, καὶ δι' ὀργὴν ἐνίοις πάρεστι καὶ δι' ἀφροσύνην· ὧν δὲ θαυμάζουσιν ἄνθρωποι πραγμάτων, οὐκ ἔστιν ἄνευ φρονήματος ἀληθινοῦ καὶ βεβαίου καταφρονῆσαι. Διὸ καὶ ταῦτα παραβάλλοντες ἐκείνοις, ἐπιγαυροῦσιν ἑαυτοὺς, ὥσπερ ὁ Σόλων,

Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδόν ἐστι,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Καὶ Διογένης τὴν εἰς Ἀθήνας ἐκ Κορίνθου, καὶ πάλιν D εἰς Κόρινθον ἐκ Θηβῶν μετάβασιν αὐτοῦ, παρέβαλε ταῖς βασιλέως, ἔαρος μὲν ἐν Σούσοις, καὶ χειμῶνος ἐν Βαβυλῶνι, θέρους δ' ἐν Μηδίᾳ διατριβαῖς. Καὶ ὁ Ἀγησίλαος περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, Τί γὰρ ἐμοῦ μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος; Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης πρὸς

cetur, eum conſtat jam ita uti decuit captum devinctumque philoſophiæ eſſe : quod fieri non poteſt ut mirari deſinamus quæ vulgo in admiratione ſunt, niſi ingenerata ſit nobis jam virtutis admiratio. Etenim vel ira nonnullos movet, vel dementia, ut adverſus homines ferociant : quas vero res multitudo hominum plurimi facit, eas contemnere niſi vera conſtantique animi præditus elatione poteſt nemo. Tales qui ſunt, ſua cum iſtis comparantes, ſpiritus ſumunt, ut Solon :

At non mutemus (Dii meliora piis)
Divitias virtute, manet firmiſſima virtus,
Incertas, nunc hic, nunc habet alter opes.

Ac Diogenes ſuam Athenis Corinthum, Corinthoque Thebas tranſitionem, regis Perſarum migrationibus comparabat, vere Suſis, hieme Babylone, æſtate in Media commorantis. Et de eodem rege Ageſilaus : Qui enim, aiebat, major me ille ſit, ſi non etiam juſtior eſt ? Ariſtoteles quo-

Digitized by Google

Ἀντίπατρον περὶ Ἀλεξάνδρου γράφων, ἔφη, μὴ μόνον ἐκείνῳ προσήκειν ὅτι πολλῶν κρατεῖ, μέγα φρονεῖν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἴ τις ὀρθῶς γινώσκει περὶ θεῶν. Ὁ
E δὲ Ζήνων ὁρῶν τὸν Θεόφραστον ἐπὶ τῷ πολλοὺς ἔχειν μαθητὰς θαυμαζόμενον, Ὁ ἐκείνου μὲν χορὸς, ἔφη, μείζων, οὑμὸς δὲ συμφωνότερος.

ζ΄. Ὅταν οὖν οὕτως τὰ τῆς ἀρετῆς πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀντιτιθεὶς, ὑπεκχέῃς φθόνους καὶ ζηλοτυπίας καὶ τὰ κνίζοντα καὶ ταπεινοῦντα πολλοὺς τῶν ἀρχομένων φιλοσοφεῖν, μέγα καὶ τοῦτο δήλωμα σεαυτῷ τοῦ προκόπτειν. Οὐκ ἔστι δὲ μικρὸν οὐδὲ ἡ περὶ τοὺς λόγους μεταβολή. Πάντες γὰρ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, οἱ ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν, τοὺς πρὸς δόξαν διώκουσι μᾶλλον· οἱ μὲν, ὥσπερ ὄρνιθες ἐπὶ τὴν λαμπρότητα τῶν φυσικῶν καὶ τὸ ὕψος ὑπὸ κουφότητος καὶ φιλοτιμίας καταίροντες· οἱ δ' ὥσπερ τὰ σκυλάκια, φησὶν ὁ Πλάτων, τῷ ἕλκειν καὶ

E. 5. ἀντιτιθεὶς] Sumpſi ex A. E. Venet. T. V. Vulgo ἀνατιθεὶς.
E. 5. φθόνους] Ita Xyl. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Jannot. Schott. Anon. Mez. T. V. B. Vulgo φόνους.

que de Alexandro ad Antipatrum ſcribens, Non illum modo affirmabat animo debere efferri ob imperii magnitudinem: nihilo enim minus id ei licere, qui recte de diis ſentiat. Ac Zeno videns Theophraſtum in admiratione haberi ob diſcipulorum multitudinem: chorus ejus, inquit, major eſt, meus melius concinit.

VII. Cum itaque virtutem hoc modo externis rebus opponens, invidias, obtrectationes, alioſque id genus affectus qui multos philoſophari orſos urunt atque animum eorum deprimunt ejeceris, id quoque magnum argumentum tibi tui ſit profectus. Non parvum eſt etiam, orationis mutatio. Omnes enim fere qui ad philoſophiam primum accedunt, eam ſectantur quæ ad gloriam facit: quorum alii avium inſtar, ob levitatem et ambitionem ad ſplendorem et ſublimitatem rerum naturæ attolluntur: alii catulorum (ut eſt apud Platonem) in morem

Digitized by Google

σπαράττειν χαίροντες, ἐπὶ τὰς ἔριδας καὶ τὰς ἀπορίας F
καὶ τὰ σοφίσματα χωροῦσιν· οἱ δὲ πλεῖστοι τοῖς διαλεκτικοῖς ἐνδύντες, εὐθὺς ἐπισιτίζονται πρὸς σοφιστείαν· ἔνιοι δὲ καὶ χρείας καὶ ἱστορίας ἀναλεγόμενοι, περιΐασιν, ὥσπερ Ἀνάχαρσις ἔλεγε τῷ νομίσματι πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ ἀριθμεῖν χρωμένους ὁρᾷν τοὺς Ἕλληνας· οὕτω τοὺς λόγους παραριθμοῦντες καὶ παραμετροῦντες,
ἄλλο δ' οὐδὲν εἰς ὄνησιν ἀπ' αὐτῶν τιθέμενοι. Συμ- 79
βαίνει δὴ τὸ τοῦ Ἀντιφάνους, ὡς τις εἶπε τῶν Πλάτωνος συνήθων. Ὁ γὰρ Ἀντιφάνης ἔλεγε παίζων, ἔν τινι πόλει τὰς φωνὰς εὐθὺς λεγομένας πήγνυσθαι διὰ ψῦχος, εἶθ' ὕστερον ἀνιεμένων ἀκούειν θέρους ἃ τοῦ χειμῶνος διελέχθησαν· οὕτω δὴ τῶν ὑπὸ Πλάτωνος ἔφη νέοις οὖσι λεχθέντων, μόλις ὀψὲ τοὺς πολλοὺς αἰσθάνεσθαι γέροντας γενομένους. Καὶ πρὸς ὅλην δὲ τοῦτο τὴν φιλο-

F. 7. παραριθμοῦντες καὶ παραμετροῦντες] παραριθμούμενοι καὶ παραμετροῦντες Ald. Baſ. Xyl. Venet. Colleg. Nov. Παραριθμούμενοι καὶ παραριθμοῦντες E. Moſc. 1. 2. Flor. Vulc. Exempl. Turneb. Παραριθμούμενος καὶ παραριθμῶν A. Recepta lectio eſt Stephani quocum faciunt Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon.

A. 2. τῶν Πλάτωνος συνήθων] Legendum videtur περὶ τῶν Πλάτωνος συνήθων: ut Xylander vertit et Mez. monuit.

raptando, et lacerando gaudentes, ad lites, quæſtiones et ſophiſmata ſe conferunt: plerique dialecticis ſe immergentes, commeatum ſibi ſophiſticæ parant: ſunt qui ſententioſa dicta et hiſtorias colligentes, circumeunt (quomodo Anacharſis dicebat ſe non videre ad aliam rem numiſmate uti Græcos quam ad numerandum) numerantes ea et metientes, nullo inde emolumento percepto. His uſu venit illud, quod ab Antiphane dictum quidam ad auditores Platonis accommodavit. Joco enim Antiphanes dixit, in urbe quadam voces illico frigore loci congelare, ac per æſtatem gelu ſoluto demum exaudiri, quæ dicta erant hieme: ita ille quæ adoleſcentes e Platone audiviſſent, aiebat pleroſque vix tandem ingraveſcente ætate intelligere. Hoc ſane modo ad univerſam affecti ſunt philoſophiam, donec

Digitized by Google

σοφίαν πεπόνθασιν, ἄχρις οὗ κατάστασιν ὑγιεινὴν ἡ κρίσις λαβοῦσα τοῖς ἦθος ἐμποιοῦσι καὶ μέγεθος δυναμένοις, ἄρξηται συμφέρεσθαι καὶ ζητεῖν λόγους, ὧν, κατὰ τὸν Αἴσωπον,
B εἴσω μᾶλλον ἢ ἔξω τὰ ἴχνη τέτραπται. Ὥσπερ γὰρ ὁ Σοφοκλῆς ἔλεγε, τὸν Αἰσχύλου διαπεπαιχὼς ὄγκον, εἶτα τὸ πικρὸν καὶ κατάτεχνον τῆς αὑτοῦ κατασκευῆς, τρίτον ἤδη τὸ τῆς λέξεως μεταβάλλειν εἶδος, ὅπερ ἐστὶν ἠθικώτατον καὶ βέλτιστον· οὕτως οἱ φιλοσοφοῦντες, ὅταν ἐκ τῶν πανηγυρικῶν καὶ κατατέχνων, εἰς τὸν ἁπτόμενον ἤθους καὶ πάθους λόγον μεταβῶσιν, ἄρχονται τὴν ἀληθῆ προκοπὴν καὶ ἄτυφον προκόπτειν.

η΄. Ὅρα δὴ μὴ μόνον φιλοσόφων συγγράμματα διεξιὼν καὶ λόγους ἀκούων, εἰ μὴ πλέον τοῖς ὀνόμασι
C μόνον προσέχεις ἢ τοῖς πράγμασι, μηδὲ μᾶλλον ἐπιπηδᾷς τοῖς τὸ δύσκολον ἔχουσι καὶ περιττὸν, ἢ τοῖς τὸ χρήσιμον καὶ σαρκινὸν καὶ ὠφέλιμον· ἀλλὰ καὶ ποιη-

B. 3. πικρὸν] Ita libri, exceptis Xyl. qui πυκνὸν, et Colleg. Nov. qui πυκνὸν vitioſe habet. Forte quis malit πανηγυρικὸν, ex proximis. Puto verum eſſe aut ψυχρὸν, aut γλισχρὸν, aut περιττόν.

judicium probe conſtitutum incipiat ea apprehendere, quæ ad componendos animi motus magnitudinemque ei comparandam faciunt, ſectarique orationes, quarum (juxta illud Æſopi) veſtigia intro magis quam foras ſint converſa. Ut enim Sophocles aiebat ſe primo faſtum Æſchyli accidiſſe, deinde apparatum ejus difficilem atque artificioſum, poſtremo etiam dictionis formam mutaſſe, quæ pars maxime ad mores pertinet et eſt potiſſima: ita philoſophantes, cum a compoſitis ad oſtentationem et artificio nimio elaboratis orationibus, ad eam quæ mores et affectus attingit, tranſiverint, vere incipiunt faſtu repudiato proficere.

VIII. Animadverte igitur, non tantum philoſophorum ſcripta legendo, aut orationibus eorum audiendis, ſiſne verbis magis quam rebus attentus, neque majori impetu feraris ad ea in quibus difficultas et curioſa compoſitio, quam ad ea in quibus medulla rerum et utilitas ineſt: ſed et

Digitized by Google

μασιν ὁμιλῶν καὶ ἱστορία, παραφύλαττε σεαυτὸν εἰ μηδέν
σε διαφεύγει τῶν πρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθους ἢ πάθους κου-
φισμὸν ἐμμελῶς λεγομένων. Ὥσπερ γὰρ ἄνθεσιν ὁμι-
λεῖν ὁ Σιμωνίδης φησὶ τὴν μέλιτταν ξανθὸν μέλι μηδο-
μέναν, οἱ δ᾽ ἄλλοι χρόαν αὐτῶν καὶ ὀσμὴν, ἕτερον δὲ
οὐθὲν ἀγαπῶσιν, οὐδὲ λαμβάνουσιν· οὕτω τῶν ἄλλων ἐν
ποιήμασιν ἡδονῆς ἕνεκα καὶ παιδιᾶς ἀναστρεφομένων, αὐτὸς
εὑρίσκων τι καὶ συνάγων σπουδῆς ἄξιον, ἔοικεν ἤδη γνω- D
ριστικὸς ὑπὸ συνηθείας καὶ φιλίας τοῦ καλοῦ καὶ οἰκείου
γεγονέναι. Τοὺς μὲν γὰρ Πλάτωνι καὶ Ξενοφῶντι χρω-
μένους διὰ τὴν λέξιν, ἕτερον δὲ μηθὲν ἀλλ᾽ ἢ τὸ καθα-
ρόν τε καὶ Ἀττικὸν, ὥσπερ δρόσον καὶ χνοῦν, ἀποδρε-
πομένους, τί ἂν ἄλλο φαίης ἢ φαρμάκων τὸ εὐῶδες καὶ
τὸ ἀνθηρὸν ἀγαπᾶν, τὸ δὲ ἀνώδυνον καὶ καθαρτικὸν μὴ
προσίεσθαι μηδὲ γινώσκειν; Ἀλλ᾽ οἵγε μᾶλλον ἔτι
προκόπτοντες, οὐκ ἀπὸ λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ θεαμά-
των καὶ πραγμάτων πάντων ὠφελεῖσθαι δύνανται, καὶ

poemata hiſtoriaſque tractans, cave ne quid eorum prætermittas inobſervatum, quæ ad morum correctionem, aut affectus animi allevationem accommodate dicta ſunt. Sicut enim in floribus verſari Simonides ait apem, *flavum mel molientem*, cum alii colorem eorum vel odorem, nihil aliud quærant aut percipiant: ita cum alii in poematis voluptatis jocique cauſa verſantur, tu aliquid inveniens ac colligens ſerium, videberis jam conſuetudine et amore pulchritudinis et eorum quæ phi- ſophi ſunt propria, horum cognoſcendi facultatem tibi paraſſe. Qui enim Platonis aut Xenophontis libros propter dictionem, nullaque alia de cauſa legunt, quam ut Atticam illam munditiem inde veluti rorem deſpument, quid aliud diceres illos facere, quam fragrantiam et floridum medicamenti colorem amplecti, vim vero expurgandi corporis aut ſedandi doloris neque noſſe neque admittere? Jam qui magis etiam profecerunt, non ex orationibus ſolum, ſed e ſpectaculis quoque et rebus quibuſcunque norunt utilitatem capere, idque colligere, quod

Digitized by Google

E συνάγειν τὸ οἰκεῖον καὶ χρήσιμον· οἷα καὶ περὶ Αἰσχύλου λέγουσι καὶ περὶ ἄλλων ὁμοίων· Αἰσχύλος μὲν γὰρ Ἰσθμοῖ θεώμενος ἀγῶνα πυκτῶν, ἐπεὶ πληγέντος ἑτέρου τὸ θέατρον ἐξέκραγε, νύξας Ἴωνα τὸν Χῖον, Ὁρᾷς, ἔφη, οἷον ἡ ἄσκησίς ἐστιν; ὁ πεπληγὼς σιωπᾷ, οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσι. Ὁ Βρασίδας δὲ μῦν τινα συλλαβὼν ἐν ἰσχάσι, καὶ δηχθεὶς, ἀφῆκεν· εἶτα πρὸς ἑαυτὸν, Ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, ὡς οὐδέν ἐστι μικρὸν οὐδ' ἀσθενὲς ὃ μὴ ζήσεται, τολμῶν ἀμύνασθαι. Διογένης δὲ τὸν πίνοντα ταῖς χερσὶ θεασάμενος, ἐξέβαλε τῆς πήρας τὸ ποτήριον. Οὕτω
F τὸ προσέχειν καὶ πεποιῆσθαι τὴν ἄσκησιν, αἰσθητικοὺς καὶ δεκτικοὺς ποιεῖ τῶν πρὸς ἀρετὴν φερόντων πανταχόθεν. Γίνεται δὲ τοῦτο μᾶλλον, ἂν τοὺς λόγους ταῖς πράξεσι μιγνύωσι, μὴ μόνον, ὡς Θουκυδίδης ἔλεγε, μετὰ κινδύνων ποιούμενοι τὰς μελέτας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡδονὰς καὶ πρὸς ἔριδας καὶ περὶ κρίσεις καὶ συνηγορίας καὶ ἀρχὰς, οἷον ἀπόδειξιν αὐτοῖς τῶν δογμάτων διδόντες, μᾶλλον δὲ τῷ

ipſorum inſtituto commodet: cujus rei aliquot ſubjiciam exempla. Æſchylus Iſthmici certaminis ſpectator, cum unus pugilum plagam accepiſſet, theatrumque clamorem ſuſtuliſſet, latere Ionis Chii foſſo, ut is animadverteret: Viden', inquit, exercitatio quid poſſit? tacet ictus, ſpectatores vociferantur. Braſidas murem inter aridas ficus deprehenſum morſus ab eo dimiſit: tum ſic ſecum, Hercules, quam nihil eſt ita parvum aut infirmum, ut non poſſit vitam tueri, ſi audeat ſe defendere. Diogenes e vola quendam bibere conſpicatus, poculum pera ejecit. Adeo ad ſentiendum et percipiendum ea quæ undecunque ad virtutem conducant, attentio et aſſidua exercitatio facit idoneos. Idque fit eo magis, ſi orationem rebus adhibeant, non modo, ut eſt apud Thucydidem, *præſenti periculo meditantes*, ſed et adverſus voluptates, contentiones, circa judicia, patrocinia, magiſtratus, quaſi demonſtrantes decretorum ſibi ſpecimen dantes, aut potius iis rebus tractandis con-

Digitized by Google

χρῆσθαι δόγματα ποιοῦντες. Ὡς τούς γε μανθάνοντας ἔτι καὶ πραγματευομένους καὶ σκοποῦντας ὃ λαβόντες ἐκ φιλοσοφίας, εὐθὺς εἰς ἀγορὰν, ἢ νέων διατριβὴν, ἢ βασιλικὸν συμπόσιον ἐκκυκλήσουσιν, οὐ μᾶλλον οἴεσθαι χρὴ φιλοσοφεῖν ἢ τοὺς τὰ φάρμακα καὶ τὰ μίγματα πωλοῦντας ἰατρεύειν· μᾶλλον δὲ ὅλως οὐδὲν ὁ τοιοῦτος σοφιστὴς διαφέρει τῆς Ὁμηρικῆς ὄρνιθος, ὅ, τι ἂν λάβοι, τοῖς μαθηταῖς, ὥσπερ ἀπτῆσι νεοττοῖς διὰ τοῦ στόματος προσφέρων·

—— *κακῶς δέ τί οἱ πέλει αὐτῷ,*

μηδὲν εἰς ὄνησιν οἰκείαν ἀναδιδόντι μηδὲ καταπέττοντι τῶν λαμβανομένων.

θ'. Ὅθεν ἐπισκοπεῖν ἀναγκαῖον εἰ χρώμεθα τῷ B
λόγῳ, πρὸς ἑαυτοὺς μὲν δὴ χρηστικῶς, πρὸς ἑτέρους δὲ μὴ δόξης εἰκαίας ἕνεκα, μηδὲ φιλοτιμίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκοῦσαί τι καὶ διδάξαι· μάλιστα δὲ εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ

A. 2. ὃ λαβόντες] Auctoritatem ſecutus ſum A. E. Moſc. 1. Vulc. τί λαβόντες, item bonum, habent Jannot. Schott. Anon. τὶ ὃ λαβόντες Pol. Coll. Muret. εἰ λαβόντες Vulgo et reliqui.

dentes decreta. Nam qui adhuc diſcentes et ſatagentes ac circumſpicientes ſi arreptum aliquid e philoſophia ſtatim circulatorum in morem in forum, aut adoleſcentum ſcholam, aut regium convivium perferant, eos non magis credendum eſt philoſophari, quam medicinam facere eos qui medicamenta et mixturas vendunt: immo hujuſmodi ſophiſta nihil ab Homerica illa ave diſtat, qui diſcipulis ſuis tanquam implumibus pullis ore in os ingerit quidquid nactus fuerit,

—— *Sed nequiter expedit ipſi,*

cum nihil eorum quæ cepit, in ſuam vertat utilitatem, neque concoquat.

IX. Quare conſiderare oportet, orationene utamur ſeorſim ita, ut nobis hoc ſit commodo, apud alios autem non vanæ gloriæ aut contentionis gratia, ſed audiendi ac cum docendi tum viciſſim diſcendi cauſa: maxime autem obſervemus, an ſtudium con-

δύσερι περὶ τὰς ζητήσεις ὑφεῖται, καὶ πεπαύμεθα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ἐπιδούμενοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῷ πατάξαι καὶ καταβαλεῖν μᾶλλον ἢ τῷ μαθεῖν τι καὶ διδάξαι χαίροντες. Ἡ γὰρ ἐν τούτοις ἐπιείκεια καὶ πρᾳότης, καὶ τὸ μὴ μετ' ἀγῶνος συνίστασθαι μήτε διαλύεσθαι μετ' ὀργῆς τὰς κοινολογίας, μηδ'
C οἷον ἐφυβρίζειν ἐλέγξαντας, ἢ χαλεπαίνειν ἐλεγχθέντας, ἱκανῶς προκόπτοντός ἐστι. Ἐδήλωσε δὲ Ἀρίστιππος ἔν τινι λόγῳ κατασοφισθεὶς ὑπ' ἀνθρώπου τόλμαν ἔχοντος, ἄλλως δὲ μανικοῦ καὶ ἀνοήτου, χαίροντα γὰρ αὐτὸν ὁρῶν καὶ τετυφωμένον, Ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὁ ἐλεγχθεὶς ἄπειμι σοῦ τοῦ ἐλέγξαντος ἥδιον καθευδήσων. Ἔστι δὲ καὶ λέγοντας ἑαυτοὺς λαμβάνειν διάπειραν, εἰ μήτε πολλῶν παρὰ προσδοκίαν συνελθόντων, ὑπὸ δειλίας ἀναδυώμεθα, μηδ' ἐν ὀλίγοις ἀθυμῶμεν ἀγωνιζόμενοι· μήτε, πρὸς δῆμον ἢ πρὸς ἀρχὴν εἰπεῖν δεῆσαν,
D ἐνδείᾳ τῆς περὶ τὴν λέξιν παρασκευῆς προϊέμεθα

tendendi et rixandi de propoſitis quæſtionibus remiſerit, ac deſierimus oratione adverſus alios veluti ceſtibus aut pilis armati certare, magiſque percutiendo et dejiciendo, quam diſcendo docendove gaudere: nam in hoc genere modeſtia et manſuetudo, ubi colloquia neque certandi ſtudio incipis, neque cum ira finis, neque vel in refutando contumeliam adhibes, vel te refelli iniquius fers, nota eſt non pœnitendorum profectuum. Oſtendit hoc Ariſtippus, qui quodam in congreſſu ſophiſtica fraude circumventus ab audace homine, cæteroqui ſtulto et furioſo, cum videret eum exſultare atque faſtu tumere, Ego quidem, inquit, abeo ſuavius te qui me refelleris dormiturus. Poſſumus etiam inter dicendum noſmetipſos explorare, an neque multis præter exſpectationem noſtram convenientibus præ metu tergiverſemur, neque animum demittamus quod apud paucos agendum ſit, neque cum ad populum aut coram magiſtratu verba facienda ſunt, quod minus ad dicendum parati ſi-

Digitized by Google

τὸν καιρόν· οἷα περὶ Δημοσθένους λέγουσι καὶ Ἀλκιβιάδου. Καὶ γὰρ οὗτος τὰ νοῆσαι πράγματα δεινότατος ὤν, περὶ δὲ τὴν λέξιν ἀθαρσέστερος, ἑαυτὸν διέκρουεν ἐν τοῖς πράγμασι· καὶ πολλάκις ἐν αὐτῷ τῷ λέγειν ζητῶν καὶ διώκων ὄνομα καὶ ῥῆμα διαφεῦγον ἐξέπιπτεν. Ὅμηρος δὲ τὸν πρῶτον οὐ διηνέχθη τῶν στίχων ἄμετρον ἐξενεγκών· τοσοῦτον περιῆν αὐτῷ φρονήματος εἰς τὰ λοιπὰ διὰ τὴν δύναμιν. Οὐκοῦν μᾶλλον εἰκός ἐστιν οἷς πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ καλὸν ἡ ἅμιλλα, τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι χρῆσθαι, τῶν ἐπὶ ταῖς λέξεσι θορύβων καὶ E
κρότων ἐλάχιστα φροντίζοντας.

ι. Οὐ μόνον δὲ δεῖ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ τὰς πράξεις ἕκαστον ἐπισκοπεῖν, εἰ τὸ χρειῶδες τοῦ πανηγυρικοῦ καὶ τοῦ πρὸς ἐπίδειξιν αὐταῖς πλέον ἔνεστι τὸ πρὸς ἀλήθειαν. Εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς οὐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ καρποῦται τὸ ἡδύ, κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον, ἔτι μᾶλλον εἰκός ἐστι τὸν φιλόκαλον καὶ

mus occaſionem agendi amittamus: quod de Demoſthene et Alcibiade fertur: hic enim ſocum ad bene cogitandum de rebus eſſet facultate ſumma præditus, ad dicendum autem paulo timidior, in actionibus ſeipſum impedivit, ac ſæpe inter dicendum vocem aliquam elapſam memoriæ quærens et perſequens aberravit. Homerus vero tantum fiduciæ in ſua poſuit facultate, itaque abundavit confidentia, ut primum etiam operis verſum legibus carminis non ſatisfacientem intrepide poſuerit. Quo magis æquum eſt qui de virtute et honeſto certant, eos occaſione et rebus uti, minime ſolicitos de ſtrepitu plauſuve qui ob dictionem excitatur.

X. Nec orationem vero ſolum, ſed et actiones quiſque ſuas conſideret, plurane eæ ad utilitatem quam ad pompam, ad veritatem quam oſtentationem comparata in ſeſe habeant. Si enim verus adoleſcentis aut mulieris amor non requirit teſtes, ſed fruitur amoribus, etiamſi clam potiatur: multo magis convenit honeſti et ſapientiæ ſtudioſum, cum

Digitized by Google

φιλόσοφον σιωπῶντα διὰ τῶν πράξεων τῇ ἀρετῇ καὶ
χρώμενον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σιωπῇ μέγα φρονεῖν, ἐπαινε-
τῶν καὶ ἀκροατῶν μηδὲν δεόμενον. Ὥσπερ οὖν ὁ κα-
F λῶν ἐκεῖνος οἴκοι τὴν θεραπαινίδα, καὶ βοῶν, Θέασαι
Διονυσία, πέπαυμαι τετυφωμένος· οὕτως ὁ ποιήσας τι
χάριεν καὶ ἀστεῖον, εἶτα τοῦτο διηγούμενος καὶ περιφέρων
πανταχόσε, δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι καὶ πρὸς δόξαν
ἑλκόμενος, οὔπω δὲ τῆς ἀρετῆς γεγονὼς θεατής, οὐδ'
ὕπαρ ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥεμβό-
μενος, εἶθ' ὥσπερ ζωγράφημα προτιθεὶς ἐπὶ θέαν τὸ πε-
πραγμένον. Ἔστιν οὖν τοῦ προκόπτοντος, οὐ μόνον δόντα
81 τῷ φίλῳ, καὶ γνώριμον εὐεργετήσαντα, μὴ φράσαι πρὸς
ἑτέρους· ἀλλὰ καὶ ψῆφον ἐν πολλοῖς θέμενον ἀδίκοις δι-
καίαν, καὶ πρὸς ἔντευξιν αἰσχρὰν πλουσίου τινὸς ἢ ἄρχον-
τος ἀπισχυρισάμενον, καὶ δωρεᾶς ὑπεριδόντα, καὶ νὴ Δία
διψήσαντα νύκτωρ καὶ μὴ πιόντα, ἢ πρὸς φίλημα καλοῦ

F. 7. προτιθεὶς] Sic Moſc. 2. Vulgo προστιθεὶς.
A. 4. δωρεᾶς] Recepi ab Venet. Moſc. 2. Vulgo δωρεάς.

agendo fruitur virtute, ipſum apud ſeſe tacitum animo efferri, neque laudatores auditoreſve ullos requirere. Sicut ergo ille qui domi ancillam vocans, clamabat, *Cerne Dionyſia, depoſui faſtum:* ita et is qui pulchrum aliquod atque ſcitum facinus ſuum paſſim narrat ac circumfert, ſatis aperte oſtendit ſe adhuc foras reſpicere et ad gloriam trahi, neque etiamnum verum ſe virtutis fuiſſe ſpectatorem, neque reipſa, ſed per ſomnium umbras ejus et ſimulachra pervagatum, factum deinde ſuum veluti picturam ſpectandum propoſuiſſe. Proficientis ergo in virtutis ſtudio eſt, non modo ſi quid amico donavit, aut noto benefecit, id aliis non narrare: ſed etiam ſi inter multos injuſtos ſententiam juſtam ipſe dixerit, aut divitis principiſve alicujus petitionem inhoneſtam obnixe repudiaverit, aut munera ſpreverit, aut etiam noctu ſitiens potu abſtinuerit, oſculumve formoſi aut

Digitized by Google

ἢ καλῆς διαμαχησάμενον, ὡς ὁ Ἀγησίλαος, ἐν ἑαυτῷ κατασχεῖν καὶ σιωπῆσαι. Οὗτος γὰρ αὐτὸς εὐδοκιμῶν παρ᾽ ἑαυτῷ, μὴ καταφρονῶν, ἀλλὰ χαίρων καὶ ἀγαπῶν, ὡς ἱκανὸς ὢν μάρτυς ἅμα τῶν καλῶν καὶ θεατὴς, δείκνυσι τὸν λόγον ἐντὸς ἤδη τρεφόμενον καὶ ῥιζούμενον ἐν B
ἑαυτῷ, καὶ, κατὰ Δημόκριτον, αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ τὰς τέρψιας ἐθιζόμενον λαμβάνειν. Οἱ μὲν οὖν γεωργοὶ τῶν σταχύων ἥδιον ὁρῶσι τοὺς κεκλιμένους καὶ νεύοντας ἐπὶ γῆς, τοὺς δ᾽ ὑπὸ κουφότητος αἰρομένους ἄνω, κενοὺς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας· οὕτω δὴ καὶ τῶν φιλοσοφεῖν βουλομένων νέων οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος οὐκ ἔχοντες, θράσος ἔχουσι, καὶ σχῆμα καὶ βάδισμα καὶ πρόσωπον ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν, ἀφειδούσης ἁπάντων· ἀρχόμενοι δὲ πληροῦσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῶν λόγων, τὸ σοβαρὸν καὶ φλοιῶδες ἀποτίθενται. Καὶ καθάπερ ἀγγείων ὑγρὸν C
δεχομένων ὁ κενὸς ἀὴρ ἐκθλιβόμενος ὑπέξεισιν, οὕτως ἀν-

B. 1. στρεφομένον] Ita omnes libri: tamen dedi τρεφόμενον quod Jun. habet et unice verum eſt. Vulgo στρεφόμενον.
B. 4. ἐπὶ γῆς] ἐπὶ γῆν Venet. et varia lectio in C. idque verius puto.

formoſæ averſatus fuerit, ut fecit Ageſilaus, ſecum id ſervare et reticere. Sic enim ipſe ſibi placens, neque ſeipſum contemnens, ſed gaudens ſeipſo atque contentus ut ſatis idoneo rerum pulchrarum teſte ac ſpectatore, oſtendit rationem jam intra ſeſe converſam radices agere, et (quod jubet Democritus) ex ſeipſo ſui oblectandi materiam petere condocefactum ſe eſſe. Agricolæ quidem ſpicas libentius vident quæ inclinatæ verſus terram vergunt: quæ enim ob levitatem ſurſum attolluntur, eas inanes putant eſſe et caſſas. Ita et adoleſcentum philoſophiæ dare operam volentium, qui maxime vani ſunt et gravitatis expertes, audaciam ii habent, ſpeciemque, et inceſſum vultumque plenum ſuperbiæ ac contemptus nemini parcentis: ubi vero impleri incipiunt, fructumque e doctrina colligere, tum ſuperbus iſte inceſſus et vanitas deponitur: quemadmodum vaſis humorem recipientibus inanis aër excluditur, ita hominibus

Digitized by Google

θράποις πληρούμενοι τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν, ἐνδίδωσιν ὁ τῦφος, καὶ γίνεται τὸ οἴημα μαλακώτερον, καὶ παυόμενοι τοῦ διὰ πώγωνα καὶ τρίβωνα φρονεῖν μέγα, τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τὴν ψυχὴν μεταφέρουσι, καὶ τῷ δηκτικῷ καὶ πικρῷ χρῶνται πρὸς ἑαυτοὺς μάλιστα, τοῖς δ' ἄλλοις πρᾳότερον ἐντυγχάνουσι· τὸ δὲ φιλοσοφίας ὄνομα καὶ τὴν τοῦ φιλοσοφεῖν δόξαν οὐχ ἁρπάζουσιν αὑτοῖς, ὡς πρότερον, οὐδὲ προσγράφουσιν, ἀλλὰ καὶ προσαγορευθεὶς ὑφ'
D ἑτέρου ταύτῃ τῇ προσηγορίᾳ, φράσειεν ἂν εὐφυὴς νέος, ὥς' εἰπεῖν μειδιάσας, καὶ ὑποπλησθεὶς ἐρυθήματος,

Οὔτις τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις;

Νέας μὲν γὰρ γυναικός, ὡς Αἰσχύλος φησὶν, οὐ λανθάνει φλέγων

Ὀφθαλμὸς, ἥτις ἀνδρὸς ᾖ γεγευμένη·

νέῳ δ' ἀνδρὶ γευσαμένῳ προκοπῆς ἀληθοῦς ἐν φιλοσοφίᾳ, τὰ Σαπφικὰ ταυτὶ παρέπεται,

Κατὰ μὲν γλῶσσ' ἔαγ', ἂν δὲ λεπτὸν
Αὐτίκα χρῷ πῦρ ὑποδέδρομε·

D. 1. φράσειεν ἂν εὐφυὴς νέος, ὥς' εἰπεῖν] Legendum videtur φθάσειεν ἂν εὐφυὴς νέος εἰπεῖν. Certe Xyl. et Jun. φθάσειαν habent.

quando veris implentur bonis, faſtus decedit, et arrogantia remittit, ceſſanteſque propter barbam et pallium ſuperbire, exercitationem ad animum transferunt: mordacique et auſtera ratione adverſum ſeipſos potiſſimum utentes, cum aliis manſuetius colloquuntur: nomen vero et gloriam philoſophiæ non, ut ante, ſibi arrogant atque adſcribunt: ſed et hoc nomine compellatus adoleſcens ingenii probi, rubore perfuſus et ſubridens mature ſic occurret,

Non ſum unus Divûm, quid me immortalibus æquas?

Ut enim Æſchylus ait, *Novæ mulieris non latet*

Oculus flagrans, quæ ſit virum perpeſſa:

ita virum juvenem, qui veri in philoſophia profectus guſtum percepit, Sapphica hæc comitantur;

Lingua jam torpet, tenues per artus
Flamma demanat,

Digitized by Google

καὶ ἀθόρυβον δὲ ὄψιν, καὶ πρᾶον ὄμμα, φθεγγομένου δ' ἀκοῦσαι ποθήσας. Ὡς γὰρ οἱ τελούμενοι, κατ' ἀρχὰς ἐν θορύβῳ καὶ βοῇ πρὸς ἀλλήλους ὠθούμενοι συνίασι, E
δρωμένων δὲ καὶ δεικνυμένων τῶν ἱερῶν, προσέχουσιν ἤδη μετὰ φόβου καὶ σιωπῆς· οὕτω καὶ φιλοσοφίας ἐν ἀρχῇ καὶ περὶ θύρας, πολὺν θόρυβον ὄψει καὶ θρασύτητα καὶ λαλιάν, ὠθουμένων πρὸς τὴν δόξαν ἐνίων ἀγροίκως τε καὶ βιαίως· ὁ δ' ἐντὸς γενόμενος, καὶ φῶς μέγα ἰδών, οἷον ἀνακτόρων, ἀνοιγομένων, ἕτερον λαβὼν σχῆμα καὶ σιωπὴν καὶ θάμβος, ὥσπερ θεῷ, τῷ λόγῳ ταπεινὸς συνέπεται καὶ κεκοσμημένος. Εἰς δὲ τούτους ἔοικε καὶ τὸ Μενεδήμου πεπαιγμένον εὖ λέγεσθαι· καταπλεῖν γὰρ ἔφη τοὺς F
πολλοὺς ἐπὶ σχολὴν Ἀθήναζε, σοφοὺς τὸ πρῶτον, εἶτα γενέσθαι φιλοσόφους, εἶτα ῥήτορας, τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, ἰδιώτας· ὅσῳ μᾶλλον ἅπτονται τοῦ λόγου, μᾶλλον τὸ οἴημα καὶ τὸν τῦφον κατατιθεμένους.

D. 11. ὄψιν] ὄψει Venet. Jannot. Pol. ὄψαι Jun. Nolui quid mutare, ut incertum pro incerto darem. Poſſis quoque ὄψις corrigere, quod veriſimilius.

oculique placidi, et vultus conſtans; cuperes ejus ſermonem audire. Ac veluti qui ſacris initiantur, initio cum tumultu et vociferatione coeunt ſeque mutuo trudunt: cum peraguntur inde et commonſtrantur ſacra, animum timidi tacenteſque advertunt: ita et in principio et circa fores philoſophiæ multum videas tumultus, ferociæ, et loquacitatis, dum nonnulli ad gloriam ruſtice et per vim ſeſe impellunt: qui intro venerit, magnumque lumen veluti ſacrario aperto viderit, alio jam habitu accepto tacitus atque attonitus, humilis modeſtuſque doctrinam veluti deum ſubſequitur. In hos videtur etiam jocus Menedemi congruere. Aiebat enim eorum qui ad ſcholam Athenas navigarent, pleroſque primum ſapientes ſibi eſſe, deinde philoſophos fieri, poſtea oratores, tandem progreſſu temporis rudes ac plebeios: quo enim magis doctrinæ ſe præberent, eo magis faſtum arrogantiamque deponere.

Digitized by Google

ια΄. Τῶν τοίνυν δεομένων ἰατρείας, οἱ μὲν ὀδόντα πονοῦντες ἢ δάκτυλον, αὐτόθεν βαδίζουσι πρὸς τοὺς θεραπεύοντας· οἱ δὲ πυρέττοντες, οἴκαδε καλοῦσι καὶ δέονται βοηθεῖν· οἱ δ' εἰς μελαγχολίαν ἢ φρενῖτιν ἢ παρακοπὴν ἥκοντες, οὐδὲ φοιτῶντας ἐνιαχοῦ πρὸς αὐτοὺς ἀνέχονται, ἀλλ' ἐξελαύνουσιν, ἢ φεύγουσιν, ὑπὸ τοῦ σφόδρα νοσεῖν,
82 μηδ' ὅτι νοσοῦσιν αἰσθανόμενοι. Οὕτω δὴ καὶ ἁμαρτανόντων ἀνήκεστοι μέν εἰσιν οἱ πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας καὶ νουθετοῦντας ἐχθρῶς καὶ ἀγρίως διατιθέμενοι καὶ χαλεπαίνοντες· οἱ δ' ὑπομένοντες καὶ προσιέμενοι, πρᾳότερον ἔχουσι· τὸ δ' ἑαυτὸν ἁμαρτάνοντα παρέχειν τοῖς ἐλέγχουσι, καὶ τὸ πάθος λέγειν καὶ τὴν μοχθηρίαν ἀποκαλύπτειν, καὶ μὴ χαίρειν λανθάνοντα, μηδ' ἀγαπᾷν ἀγνοούμενον, ἀλλ' ὁμολογεῖν καὶ δεῖσθαι τοῦ ἁπτομένου καὶ νουθετοῦντος, οὐ φαῦλον ἂν εἴη προκοπῆς σημεῖον. Ὥς που Διογένης ἔλεγε, τῷ σωτηρίας δεομένῳ ζητεῖν προσήκειν ἢ φίλον σπουδαῖον ἢ διάπυρον ἐχθρὸν, ὅπως ἐλεγχόμενος

F. 7. αὐτόθεν] Sumpſi a Veneto et Exemplo Turn. Vulgo αὐτόθι.

XI. Quibus medicina opus eſt, ſi dens aut digitus male eſt affectus, ipſi recta ad medicum eunt: qui febricitant domum vocant medicum, ejusque opem implorant: qui in melancholiam, aut phrenitidem, aut deliria inciderunt, aliquando ne venientem quidem ad ipſos medicum ſuſtinent, ſed ejiciunt, aut fugiunt, vehementia morbi etiam ſenſum morbi tollente. Sic et eorum qui peccant, inſanabiles ſunt qui hoſtili animo affecti ſunt ſæviuntque adverſum reprehenſores ac caſtigatores: qui vero ſuſtinent admittuntque diſciplinam, manſuetiores ſunt. Id vero non vile eſt profectus indicium, ſi quis commiſſa culpa ſe reprehendentibus offert, vitium exponit et malum detegit, neque gaudet latendo, contentuſve eſt ſi clam id ferat, ſed confitetur opemque correctoris requirit. Quo modo Diogenes dixit, *eum qui ſalvum ſe velit, quærere debere aut probum amicum, aut acerrimum hoſtem, ut vel reprehenſus vel*

ἢ θεραπευόμενος, ἀποφεύγῃ τὴν κακίαν. Ἄχρι δὲ οὗ B τις ἐπιδεικνύμενος ῥύπον ἢ κηλῖδα χιτῶνος, ἢ διεῤῥωγὸς ὑπόδημα, καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ἐκτὸς, ἀτυφίᾳ κενῇ διασκώπτων αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς μικρὸν ἢ ὡς κυρτὸν οἴεται νεανιεύεσθαι, τὰ δ' ἐντὸς αἴσχη τῆς ψυχῆς καὶ τὰ περὶ τὸν βίον ἐγχρέμματα καὶ φθόνους καὶ κακοηθείας καὶ μικρολογίας καὶ φιληδονίας ὥσπερ ἕλκη περιστέλλων καὶ ἀποκρύπτων, οὐδένα θιγεῖν, οὐδὲ προσιδεῖν ἐᾷ, δεδιὼς τὸν ἔλεγχον, ὀλίγον αὐτῷ προκοπῆς μέτεστι, μᾶλλον δὲ οὐθέν. Ἀλλ' ὁ τούτοις ὁμόσε χωρῶν, καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς ἑαυτὸν ἀλγύνειν τε καὶ κακίζειν ἁμαρτάνοντα, C δεύτερον δὲ, παρέχειν, ἑτέρου νουθετοῦντος, ἐγκαρτεροῦντα καὶ καθαιρόμενον ὑπὸ τῶν ἐλέγχων δυνάμενος καὶ βουλόμενος, οὗτος ἀποτριβομένῳ καὶ βδελυττομένῳ τὴν μοχθηρίαν ἀληθῶς ἔοικε. Δεῖ μὲν γὰρ ἀμέλει καὶ

B. 2. κηλῖδα] Ald. Steph. κυλῖδα: operarum vitium dicas, niſi conſentiant ſcripti. Flor. quidem κηλῖδα item Baſ. et Xyl.

B. 6. ἐγχρέμματα] Ita libri, ſine varietate. Steph. Theſ. L. G. t. iv. p. 806. reddit ex hoc uno loco, *exſcreationem quæ in quem conjicitur*. Xylander *excrementa*, et ita fere Amiotus: qui videntur legere voluiſſe ἐκχρέμματα vel ἐκκρίματα. Malim ἐγχρίμματα, cum Reiſkio, *vulnera, ulcera, offenſiones*.

correctus vitio liberetur. Ubi vero ſordes aliquis maculamve oſtentans veſtis, aut ruptum calceum, venditat ſe aliis, exiſtimatque ſe præclari aliquid præſtare, ſi vana faſtus vacuitate ſuam ſtaturæ humilitatem aut curvitatem ipſe dicteriis notet: interiorem vero animæ turpitudinem, et ulcera, excrementa vitæ, invidiam, malignitatem, avaritiam, libidinem, velat atque occultat, metuque reprehenſionis neminem ea videre aut contrectare patitur: certe hunc parum, aut nihil potius, profeciſſe cenſendum eſt. At qui vitia aggreditur, et vel (quod præcipuum eſt) ſeipſum ob peccatum damnare ac caſtigare novit, vel quod proximum eſt, alio caſtigante tolerantem ſe præbet, vitiiſque expurgari monitoris opera libenter ſinit, eum apparet vere deteſtari et excutere pravitatem. Equidem vereri debe-

Digitized by Google

τὸ δοκεῖν εἶναι πονηρὸν αἰδεῖσθαι καὶ φεύγειν· ὁ δὲ τὴν
οὐσίαν τῆς μοχθηρίας μᾶλλον ἢ τὴν ἀδοξίαν δυσχεραίνων,
οὐ φεύγει τὸ κακῶς ἀκοῦσαι καὶ εἰπεῖν ἐπὶ τῷ βελτίων
γενέσθαι. Χάριεν γὰρ τὸ τοῦ Διογένους πρός τινα νεα-
D νίσκον ὀφθέντα ἐν καπηλείῳ, καταφυγόντα δὲ εἰς τὸ
καπηλεῖον, Ὅσῳ γὰρ, εἶπεν, ἐνδοτέρω φεύγεις, μᾶλλον
ἐν τῷ καπηλείῳ γίνῃ· καὶ τῶν φαύλων ἕκαστος ὅσῳ
μᾶλλον ἀρνεῖται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐνδύεται καὶ καθείργ-
νυσιν ἑαυτὸν εἰς τὴν κακίαν. Ἀμέλει τῶν πενομένων οἱ
προσποιούμενοι πλουτεῖν, ἔτι μᾶλλον πένονται διὰ τὴν
ἀλαζονείαν· ὁ δὲ προκόπτων ἀληθῶς, καὶ τὸν Ἱππο-
κράτην παράδειγμα ποιεῖται, τὸ περὶ τὰς ῥαφὰς
ἀγνοηθὲν αὐτῷ τῆς κεφαλῆς ἐξαγορεύσαντα καὶ γράψαντα,
λογιζόμενος ὅτι δεινόν ἐστιν ἐκεῖνον μὲν, ὅπως ἂν ἕτεροι
E μὴ τὸ αὐτὸ πάθωσιν, αὑτοῦ τὴν ἁμαρτίαν κατειπεῖν·
αὐτὸν δέ τινα μέλλοντα σώζεσθαι, μὴ τολμᾶν ἐλέγ-
χεσθαι μηδ᾽ ὁμολογεῖν τὴν ἀβελτηρίαν καὶ τὴν ἀμα-

D. 1. εἰς τὸ καπηλεῖον] Forte εἴσω τοῦ καπηλείου.

mus et fugere nomen vitioſi: ſed cui vitium ipſum moleſtius eſt quam infamia inde nata, is ut emendari poſſit, non verebitur male audire, ac ſibi loqui. Scitum eſt enim Diogenis illud in quendam dictum adoleſcentem, qui viſus in caupona intro in eam fugiebat: quanto, dicebat, magis intro fugies, tanto magis in caupona eris: ita quivis vitioſus quanto magis inficiatur ſuum vitium, tanto magis in ipſum penetrat ac ſeſe includit morbum: quomodo nimirum pauperes dum ſe divites eſſe ſimulant, ob ipſam arrogantiam ſunt pauperiores. Qui vero reipſa proficit, exemplum Hippocratis ſibi imitandum ducet, qui errorem ſuum de ſuturis capitis profeſſus eſt, inque litteras retulit, exiſtimabitque indignum fore, ſi (cum tantus vir, ne alii eodem erroris venirent, ſuam teſtatam fecerit ignorantiam) ipſe ſalutis ſuæ ſtudio non audeat ſtultitiam inſcitiamque ſuam dete-

Digitized by Google

θαι. Καὶ μὴν τά γε Βίωνος καὶ Πύρρωνος, οὐ προκοπῆς ἄν τις, ἀλλὰ μείζονος ἕξεως σημεῖα θεῖτο καὶ τελειοτέρας. Ὁ μὲν γὰρ ἠξίου τοὺς συνήθεις οἴεσθαι προκόπτειν, ὅταν τῶν λοιδορούντων οὕτως ἀκούωσιν ὡς λεγόντων, Ὦ ξένε,

—ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, θεοὶ νύ τοι ὄλβια δοῖεν.

Πύρρωνα δέ φασι πλέοντα καὶ κινδυνεύοντα χειμῶνι, δελφάκιόν τι δεῖξαι χρώμενον ἀσμένως κριθαῖς παρακεχυμέναις, καὶ εἰπεῖν πρὸς τοὺς ἑταίρους ὅτι τοιαύτην F ἀπάθειαν παρασκευαστέον ἐκ λόγου καὶ φιλοσοφίας, τὸν ὑπὸ τῶν προστυγχανόντων διαταράττεσθαι μὴ βουλόμενον.

ιβʹ. Ὅρα δὴ καὶ τὸ τοῦ Ζήνωνος ὁποῖόν ἐστιν· ἠξίου γὰρ ἀπὸ τῶν ὀνείρων ἕκαστον ἑαυτοῦ συναισθάνεσθαι προκόπτοντος, εἰ μήτε ἡδόμενον αἰσχρῷ τινι ἑαυτὸν, μήτε τι προσιέμενον ἢ πράττοντα τῶν δεινῶν καὶ ἀδίκων ὁρᾷ

F. 1. ἑταίρους] Sic Venet. Flor. Collat. Muret. Schott. Jannot. Mez. Vulgo ἑτέρους.

gere atque confiteri. Enimvero Pyrrhonis et Bionis dicta, non profectus jam, ſed majoris perfectioriſque habitus indicia poſſunt intelligi. Hic ſuos familiares tum demum certos de profectu jubebat eſſe, cum perinde audirent maledicta, ac ſi quis ita alloqueretur:

Quando malo diſpar, imprudentique videris,
Vive, vale, tibi res lætas bona numina donent.

Pyrrhonem ferunt, cum navigans orta tempeſtate periclitaretur, porcellum oſtendiſſe qui hordeo affuſo hilariter veſceretur, ac dixiſſe ſociis, talem affectuum vacuitatem doctrina et ſapientiæ ſtudio parandam eſſe ei qui nulla obtingente re perturbari vellet.

XII. Zenonis porro perpendamus ſententiam, qui etiam ex inſomniis ſuis unumquemque ſentire poſſe ſuos profectus dixit: nimirum ſi neque turpi aliqua re per quietem ſibi videatur delectari, neque inhoneſtum aut injuſtum vel agere quicquam vel

Digitized by Google

κατὰ τοὺς ὕπνους, ἀλλ᾽ οἷον ἐν βυθῷ γαλήνης ἀκλύστου
καταφανεῖ, διαλάμπει τῆς ψυχῆς τὸ φανταστικὸν καὶ
83 παθητικὸν ὑπὸ τοῦ λόγου διακεχυμένον. Τοῦτο δὲ
Πλάτων, ὡς ἔοικε, συνιδὼν πρότερον ἐξεμόρφωσε καὶ
διετύπωσε τῆς φύσει τυραννικῆς ψυχῆς οἷα κατὰ τοὺς
ὕπνους δρᾷ τὸ φανταστικὸν καὶ ἄλογον· μητρί τε γὰρ
ἐπιχειρεῖ μίγνυσθαι, καὶ περὶ βρώσεις ὁρμᾷ παντοδαπάς,
παρανομοῦν, καὶ χρώμενον ἑαυτοῦ ταῖς ἐπιθυμίαις οἷον
λελυμέναις, ἃς μεθ᾽ ἡμέραν ὁ νόμος αἰσχύνῃ καὶ φόβῳ
καθείργνυσιν. Ὥσπερ οὖν τὰ πεπαιδευμένα καλῶς τῶν
ὑποζυγίων, οὐδ᾽ ἂν ἀφῇ τὰς ἡνίας ὁ ἄρχων, ἐπιχειρεῖ
παρατρέπεσθαι καὶ ἀπολείπειν τὴν ὁδόν, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἴθισται
B πρόεισιν ἐν τάξει, διαφυλάττοντα τὴν πορείαν ἄπταιστον·
οὕτως οἷς ἂν εὐπειθὲς ἤδη τὸ ἄλογον καὶ πρᾶον ἢ γεγονὸς ὑπὸ
τοῦ λόγου καὶ κεκολασμένον, οὔτε καθ᾽ ὕπνους, οὔθ᾽ ὑπὸ
νόσων ἔτι ῥᾳδίως ἐξυβρίζειν ἢ παρανομεῖν ἐθέλει ταῖς ἐπι-
θυμίαις, ἀλλὰ τηρεῖ καὶ διαμνημονεύει τὸν ἐθισμόν, ἰσχὺν

approbare: ſed veluti in placidiſſima et omnis fluctus experti imum tranquillitate mare, ita vis animæ imaginibus affectionibuſque obnoxia pelluceat, a recta ratione illuſtrata. Hoc, puto, prior Plato animadvertit, qui eſſent brutæ et imaginantis quæ in animo tyranni eſt facultatis per ſomnum motus, quaſi effigie propoſita declarans: nimirum concubitum matris petit, et omne genus illicitos cibos arripit: tunc enim indulget libidinibus ſuis tanquam ſolutis, quas metu et pudore leges interdiu coercent. Sicut ergo jumenta probe condocefacta, ne dimiſſis quidem a rectore habenis a via alio divertere conantur, ſed quomodo adſueverunt, iter ſine errore aut offenſa continuant: ita facultas animi bruta ubi jam ratione ſubacta et ei obtemperans reddita eſt, neque in ſomnis neque in morbis porro facile cupiditatibus pravis ſe impelli patitur, ut contra rationis rectæ præcepta proterve aliquid aut illicite moliatur: ſed conſuetudini inſiſtit, eamque ſequitur, quæ attentioni vim quandam et ve-

Digitized by Google

ἐμποιοῦντα τῇ προσοχῇ καὶ τόνον. Εἰ γὰρ καὶ τὸ σῶμα τῇ ἀσκήσει τῆς ἀπαθείας ἐπήκοον ἑαυτῷ καὶ τὰ μέρη παρέχειν πέφυκεν, ὡς ὀφθαλμούς τε πρὸς οἶκτον ἴσχεσθαι δακρύων, καὶ καρδίαν πηδήματος ἐν φόβοις, αἰδοῖά τε σωφρόνως ἔχειν ἀτρέμα καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν περὶ καλοῖς ἢ καλαῖς, πῶς οὐ μᾶλλον εἰκός ἐστι τῆς C
ψυχῆς τοῦ παθητικοῦ τὴν ἄσκησιν ἐπιλαμβανομένην, οἷον ἐκλεαίνειν καὶ συσχηματίζειν τὰ φαντάσματα καὶ τὰ κινήματα μέχρι τῶν ὕπνων πιέζουσαν; Οἷα λέγεται καὶ περὶ τοῦ φιλοσόφου Στίλπωνος, ὡς ἰδεῖν δόξαι κατὰ τοὺς ὕπνους ὀργιζόμενον αὐτῷ τὸν Ποσειδῶνα μὴ θύσαντι βοῦν, ὥσπερ ἔθος ἦν τοῖς ἱερεῦσιν· αὐτὸν δὲ μηδὲν ἐκπλαγέντα, Τί λέγεις, φάναι, ὦ Πόσειδον; ὥσπερ παῖς ἥκεις μεμψιμοιρῶν, ὅτι μὴ δανεισάμενος ἐνέπλησα κνίσης τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀφ' ὧν εἶχον ἔθυσά σοι μετρίως D
οἴκοθεν; καὶ μέντοι δοκεῖν αὐτῷ τὸν Ποσειδῶνα μειδιάσαντα τὴν δεξιὰν προτεῖναι, καὶ εἰπεῖν ὡς ἀφύων φορὰν

hementiam ingenerat. Nam ſi ipſum corpus exercitatione nullas ſentiendi perturbationes, poteſt animus condocefacere, parteſque ejus obſequentes præbet, ita ut et oculi in miſeratione lachrymis, et cor objecto metu palpitatione, et pudenda motu ad conſpectum pulchrorum corporum abſtineant, cur non ſit probabilius exercitatione partem animi quæ affectibus eſt obnoxia ita ſubigi, ut ejus motus et imaginationes etiam ad inſomnia uſque quaſi mitigentur et rectæ rationi conformes redigantur? Stilponem philoſophum ſomniaviſſe perhibent, videre ſe Neptunum expoſtulantem ſecum, quod non bovem ipſi immolaſſet, qui mos erat ſacerdotum: illum vero nihil territum, Quid ais Neptune, dixiſſe: pueri inſtar venis mecum conqueſturus, quod non ſumpta in fœnus pecunia, urbem nidore implevi, ſed rem tibi ſacram e mea re familiari pro meis facultatibus feci? viſumque ipſi fuiſſe, Neptunum dextra porrecta ſubridentem polliceri, ejus gratia magnum ſe aquarum proventum Mega-

Digitized by Google

Μεγαρεῦσι ποιήσει δι' ἐκεῖνον. Οἷς οὖν οὕτως εὐθυμεῖ, καὶ φανὰ καὶ ἄλυπα, φοβερὸν δὲ μηδὲν ἢ τραχὺ μηδὲ κακόηθες ἢ σκολιὸν ἐκ τῶν ὕπνων ἐπαναφέρεται, ταῦτα τῆς προκοπῆς ἀπαυγασμούς τινας εἶναι λέγουσιν· οἴστρους δὲ καὶ πτοίας καὶ φυγὰς ἀγεννεῖς, καὶ παιδικὰς περιχαρείας καὶ ὀλοφύρσεις ἐνυπνίων οἰκτρῶν καὶ ἀλλοκότων, ῥαχίαις τε τισὶ καὶ σάλοις ἐοικέναι, ψυχῆς οὔπω τὸ κοσμοῦν ἐχούσης οἰκεῖον, ἀλλὰ πλαττομένης ἔτι δόξαις καὶ νόμοις,
E ὧν ἀπωτάτω γινομένη κατὰ τοὺς ὕπνους, αὖθις ἀναλύεται καὶ ἀνελίττεται τοῖς πάθεσι. Ταῦτα μὲν οὖν συνεπισκόπει καὶ αὐτὸς εἴτε προκοπῆς ἐστιν, εἴτε τινὸς ἕξεως ἤδη βεβαιότητα καὶ κράτος ἐχούσης ἐπὶ τοῖς λόγοις ἀπάλλαττον.

ιγ' Ἐπεὶ δὲ ἡ παντελὴς ἀπάθεια μέγα καὶ θεῖον, ἐνδόσει δέ τινι καὶ πραότητι παθῶν ἔοικεν, ὡς λέγομεν, προκοπή· δεῖ καὶ πρὸς αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα τὰ πάθη σκοποῦντα,

D. 6. ἐπαναφέρεται] Malim ἔτι ἀναφέρεται.

renſibus largiturum. Proinde quibus ita læta, perſpicua, et facilia ſomnia offeruntur, in quibus nihil terribile, aſperum, malitioſum, aut pravum in mentem revocatur: his profectus aiunt quaſi reſplendeſcere ſuos: ſtimulos autem, pavores, degeneres fugas, puerilia gaudia, et luctus in ſomniis miſerabilibus, et abſurdis, ſimiles eſſe cautibus quibuſdam unda verberatis, et jactationibus, quod animus nondum in ſe habens quo componatur, ſed adhuc legibus et decretis fingendum ſe præbens, ab his per ſomnum longiſſime abductus rurſum in priſtinum habitum reſolvatur atque explicetur. Verum hæc, tu ipſe mecum perpende, profectuine debeant adſcribi, an habitui potius alicui, conſtantiam jam rationis et firmitatem inconcuſſam adepto.

XIII. Jam cum omnium affectuum animi vacuitas res ſit magna ac divina: nos autem profectum remiſſione quadam et manſuetudine affectuum definiamus: neceſſe eſt et inter ſe, et cum aliis comparare motus animi, itaque diſ-

Digitized by Google

κρίνειν τὰς διαφοράς. Καὶ πρὸς αὐτὰ μὲν, εἰ νῦν
μὲν ἐπιθυμίαις τε μαλακωτέραις χρώμεθα τῶν πάλαι
καὶ φόβοις καὶ ὀργαῖς, ταχὺ τῷ λόγῳ τὸ ἐξάπτον αὐτῶν F
καὶ φλεγμαῖνον ἀφαιροῦντες· πρὸς ἄλληλα δὲ, εἰ μᾶλ-
λον αἰσχυνόμεθα νῦν ἢ φοβούμεθα, καὶ ζηλοῦμεν μᾶλλον
ἢ φθονοῦμεν, καὶ φιλοδοξοῦμεν ἢ φιλοχρηματοῦμεν· καὶ
ὅλως εἰ Δωρίοις μᾶλλον ἢ Λυδίοις, ὥσπερ οἱ μελῳδοῦντες,
ὑπερβολαῖς ἁμαρτάνομεν, σκληρότεροι περὶ τὴν δίαι-
ταν ὄντες ἢ μαλακώτεροι, καὶ βραδύτεροι περὶ τὰς
πράξεις ἢ προπετέστεροι, καὶ θαυμασταὶ παρ᾽ ὃ δεῖ λό-
γων καὶ ἀνθρώπων ἢ καταφρονηταί. Καθάπερ γὰρ αἱ 24
τῶν νόσων εἰς τὰ μὴ κύρια μέρη τοῦ σώματος ἐκτροπαὶ
σημεῖον οὐ φαῦλόν εἰσιν, οὕτως ἡ κακία τῶν προκοπτόντων
ἔοικεν, εἰς ἐπιεικέστερα πάθη μεθισταμένη, κατὰ μικρὸν
ἐξαλείφεσθαι. Φρύνιν μὲν γὰρ οἱ Ἔφοροι ταῖς ἑπτὰ
χορδαῖς δύο παρεντεινάμενον ἠρώτων, πότερον τὰς ἄνωθεν

F. 3. ζηλοῦμεν μᾶλλον ἢ φθονοῦμεν] Ita A. E. T. V. B. Vulgo ζηλοῦμεν καὶ οὐ φθονοῦμεν.
F. 4. καὶ φιλοδοξοῦμεν] Ita A. E. Venet. Vulgo, καὶ οὐ φιλοδοξοῦμεν.
A. 2. κύρια] καίρια Moſc. 1. Collat. Muret. Jannot. Anon. T. V. B.

crimen examinare. Inter ſe, an cupiditates, metus, iræque nos, quam olim, remiſſius nunc tentent, an celeriter ratione incendium earum et excandeſcentiam reſtinguamus: cum aliis, magiſne jam verecundi ſimus quam timidi, an æmulemur citra invidentiam, an gloriæ et pecuniæ cupiditate careamus: denique an cantorum inſtar Doriis magis quam Lydiis exceſſibus peccemus, duriores in victus ratione quam molliores, cunctanter magis quam temere ad agendum accedentes, nimii potius admiratores aliorum hominum et ab aliis dictorum, quam contemptores. Sicut enim bonum recuperandæ ſanitatis ſignum eſt, morbi in partes corporis non præcipuas averſio: ita vitia proficientium dum in tolerabiliores mutantur affectiones, videntur paulatim extingui. Phrynnidem, cum ſeptem nervis duos addidiſſet, Ephori interrogaverunt, ſuperioreſne vellet an inferiores

Digitized by Google

ἢ τοὺς κάτωθεν ἐκτεμεῖν αὐτοῖς ἐθέλει παρέχειν· ἡμῶν δὲ δεῖται μὲν πως τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω περικοπῆς, εἰ μέλλομεν εἰς τὸ μέσον καθίστασθαι καὶ μέτριον· ἡ δὲ προκοπὴ τὰς ὑπερβολὰς πρότερον καὶ τὰς ὀξύτητας τῶν παθῶν ἀνίησι,

B *Πρὸς ἅσπερ οἱ μαργῶντες ἐντονώτατοι,*

κατὰ τὸν Σοφοκλέα.

ιδ΄. Καὶ μὴν ὅτι τὸ τὰς κρίσεις ἐπὶ τὰ ἔργα μετάγειν, καὶ τοὺς λόγους μὴ λόγους ἐᾶν ἀλλὰ πράξεις ποιεῖν, μάλιστα τῆς προκοπῆς ἴδιόν ἐστιν, εἴρηται. Δήλωμα δὲ αὐτοῦ πρῶτα μὲν ὁ πρὸς τὰ ἐπαινούμενα ζῆλος, καὶ τὸ ποιεῖν εἶναι προθύμους ἃ θαυμάζομεν, ἃ δὲ ψέγομεν, μὴ ἐθέλειν μηδὲ ὑπομένειν. Ἐπεὶ πάντας γε Ἀθηναίους εἰκὸς ἦν ἐπαινεῖν τὴν Μιλτιάδου τόλμαν καὶ ἀνδρίαν· Θεμιστοκλῆς δ᾽ εἰπὼν ὡς οὐκ ἐᾷ καθεύδειν αὐτόν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ὕπνων ἀνίστησι τὸ Μιλτιάδου τρό-
C παιον, οὐκ ἐπαινῶν μόνον οὐδὲ θαυμάζων, ἀλλὰ καὶ ζη-

B. 1. Πρὸς ἅσπερ] Sic C. Colleg. Nov. Vulgo Πρὸς ἅπερ.

ipſis amputandas præbere: nobis autem et ſuperiora et inferiora ſunt præcidenda, ſi quidem ad medium volumus et mediocritatem pervenire: profectus tamen, ea quæ nimia ſunt primo tollit, acrimoniamque affectuum imminuit,

Inſanientes qui movent acerrime,

ut eſt apud Sophoclem.

XIV. Jam illud quoque dictum a nobis fuit, debere nos judicium ad opus transferre et ſermones ad rem redigere: eſſe enim hoc vel in primis officium proficientis. Ejus rei indicium primum eſt, ſi quæ laudamus, ea imitari conamur, promptique ſumus agere ea quæ admiramur: quæ autem vituperamus, nolumus admittere. Certe par erat ab omnibus Athenienſibus laudari Miltiadis virtutem et fortitudinem: ſed Themiſtocles ſomnum ſibi Miltiadis trophæo adimi, eoque ſe excitari e lecto profeſſus, ſtatim oſtendit ſe non laudatorem modo et admiratorem, verum

Digitized by Google

λῶν καὶ μιμούμενος, εὐθὺς ἦν καταφανής. Σημεῖον οὖν οἴεσθαι χρὴ προκόπτειν, ἄχρις οὗ τὸ θαυμάζειν τοὺς κατορθοῦντας ἀργὸν ἔχομεν καὶ ἀκίνητον ἐξ ἑαυτοῦ πρὸς μίμησιν. Οὔτε γὰρ ἔρως σώματος ἐνεργὸς, εἰ μὴ μετὰ ζηλοτυπίας ἔνεστιν, οὔτ' ἔπαινος ἀρετῆς διάπυρος καὶ δραστήριος, ὁ μὴ νύττων μηδὲ κεντρίζων, μηδὲ ποιῶν ἀντὶ φθόνου ζῆλον ἐπὶ τοῖς καλοῖς, ἀναπληρώσεως ὀρεγόμενον. Οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν λόγων δεῖ τοῦ φιλοσοφοῦντος μόνον, ὥσπερ Ἀλκιβιάδης ἔλεγε, τὴν καρδίαν στρέφεσθαι, καὶ δάκρυα ἐκπίπτειν· ἀλλ' ὅγε προκόπτων ἀλη- D θῶς, μᾶλλον ἔργοις καὶ πράξεσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ τελείου παραβάλλων ἑαυτὸν, ἅμα τῷ συνειδότι τοῦ ἐνδεοῦς δακνόμενος, καὶ δι' ἐλπίδα καὶ πόθον χαίρων, καὶ μεστὸς ὢν ὁρμῆς οὐκ ἠρεμούσης, οἷός τ' ἐστὶ κατὰ τὸν Σιμωνίδην,

Ἄθηλος ἵππῳ πῶλος ὣς ἅμα τρέχειν,

τῷ ἀγαθῷ μονονουχὶ συμφῦναι γλιχόμενος. Καὶ γὰρ

D. 1. ἐκπίπτειν] Secutus ſum A. E. Moſc. 2. Flor. Xyl. Mez. T. V. B. Vulgo ἐμπίπτειν.

etiam æmulum ejus imitatoremque eſſe. Parum itaque nos profeciſſe arbitremur, dum noſtra illa præclare agentium admiratio otioſa eſt, nec ad imitanda eorum facta impellit. Nam neque corporis amor acer eſt, ſine zelotypia: neque laus virtutis ardens atque ſtrenua eſt, quæ non pungit neque ſtimulat, neque loco invidiæ, æmulationem ingenerat bonorum, idem præſtare cupientem. Non enim ad orationem philoſophi debemus, ut dicebat Alcibiades, animo duntaxat commoveri, et lachrymas mittere: ſed qui vere proficit, multo magis viri boni et perfecti factis actionibuſque ſeſe comparans, ſimul mordente ipſum ſuæ inopiæ conſcientia, et ſpe deſiderioque lætitiam afferente, plenus inquieto impetu, volet quod eſt apud Simonidem,

Curſu ſequetur, pullus ut ſitiens equam.

tantum non in idem cum præſtante viro corpus coaleſcere

τοῦτο προκοπῆς ἀληθοῦς ἴδιόν ἐστι πάθος, ὧν ζηλοῦμεν τὰ ἔργα, τὴν διάθεσιν φιλεῖν καὶ ἀγαπᾶν, καὶ μετ'
E εὐνοίας ἀεὶ τιμὴν ἀποδιδούσης εὔφημον ἐξομοιοῦσθαι. Φιλονεικίᾳ δὲ ὅτῳ καὶ φθόνος ἐνέστακται πρὸς τοὺς κρείττονας, οὗτος ἴστω δόξης τινὸς ἢ δυνάμεως ζηλοτυπίᾳ κνιζόμενος, ἀρετὴν δὲ μὴ τιμῶν μηδὲ θαυμάζων.

ιε'. Ὅταν οὖν οὕτως ἀρχώμεθα τῶν ἀγαθῶν ἐρᾶν ὥστε μὴ μόνον, κατὰ Πλάτωνα, μακάριον μὲν αὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸν σώφρονα, μακάριον δὲ τὸν ξυνήκοον τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων, ἀλλὰ καὶ σχῆμα καὶ βάδισμα καὶ βλέμμα καὶ μειδίαμα θαυμάζοντες αὐτοῦ καὶ ἀγαπῶντες, οἷον συναρμόττειν καὶ συγκολλᾶν πρόθυμοι ὦμεν ἑαυτούς, τότε χρὴ νομίζειν, ἀληθῶς προ-
F κόπτειν. Ἔτι δὲ μᾶλλον, ἂν μὴ μόνον εὐημεροῦντας τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζωμεν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἐρῶντες καὶ τραυλότητας ἀσπάζονται τῶν ἐν ὥρᾳ καὶ ὠχρότητας· τῆς δὲ Πανθείας καὶ δάκρυα καὶ κατήφεια πενθούσης

affectans. Veri enim profectus hoc proprium eſt, ut quorum æmulamur facta, eorum inſtitutum amemus atque diligamus, et cum benevolentia honorem iis aſſidue deferentes, collaudationibuſque lætis proſequentes, eorum ſimiles fieri conemur. Cujus vero animo contendendi ſtudium et invidia adverſus præſtantiores inſtillata eſt, is ſciat ſe gloriæ alicujus aut potentiæ rivalitate pungi, virtutem neque honorare neque admirari.

XV. Quando itaque ſic incipiemus bonorum eſſe amatores, ut non modo, ſicut Plato alicubi ait, ipſum temperantem putemus beatum, beatum etiam qui ei dicenti auſcultat, ſed et geſtum ejus, et inceſſum, et vultum et riſum admirantes carumque habentes, parati ſimus nos quaſi concinnare ei et agglutinare, tunc exiſtimandum eſt nos vere proficere. Idque eo magis, ſi non modo rebus eos utentes ſecundis admiremur: ſed ſicut amatores formoſorum etiam balbutiem aut pallorem diligunt, et Araſpem lachrymæ quoque et mœſtitia

Digitized by Google

ἄρα καὶ κεκακωμένης ἐξέπληξε τὸν Ἀράσπην· οὕτως ἡμεῖς μήτε φυγὴν Ἀριστείδου, μήτε εἱργμὸν Ἀναξαγόρου, μήτε πενίαν Σωκράτους, ἢ καταδίκην Φωκίωνος ὑποδειμαίνωμεν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τούτων ἀξιέραστον ἡγούμενοι τὴν ἀρετὴν, ὁμόσε χωρῶμεν αὐτῇ, τὸ Εὐριπίδειον ἐφ' ἑκάστῳ φθεγγόμενοι.

Φεῦ, τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν. 85

Τὸν γὰρ ἄχρι τοῦ καὶ τὰ φαινόμενα δεινὰ μὴ δυσχεραίνειν, ἀλλὰ θαυμάζειν καὶ ζηλοῦν ἐνθουσιασμὸν, οὐκ ἂν ἔτι γε τῶν καλῶν οὐδὲν ἀποτρέψειεν. Ἤδη δὲ τοῖς τοιούτοις παρέπεται, τὸ βαδίζουσιν ἐπὶ πράξεις τινὰς, ἢ λαβοῦσιν ἀρχὴν, ἢ χρησαμένοις τύχῃ, τίθεσθαι πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς ὄντας ἀγαθοὺς ἢ γεγενημένους, καὶ διανοεῖσθαι τί δ' ἂν ἔπραξεν ἐν τούτῳ Πλάτων, τί δ' ἂν εἶπεν Ἐπαμινώνδας, ποῖος δ' ἂν ὤφθη Λυκοῦργος ἢ

F. 5. ἄρα] Malim ἅμα.
A. 5. τὸ βαδίζουσιν] Sic Venet. Turneb. Mez. Vulgo τοῖς βαδίζουσι. Simpliciter, βαδίζουσι Colleg. Nov.
A. 6. λαβοῦσιν ἀρχὴν] λαχοῦσιν ἀρχὴν Venet.

lugentis et calamitate afflictæ Pantheæ perculerunt: ſic nos neque exſilium Ariſtidis, neque carcerem Anaxagoræ, neque paupertatem Socratis, neque Phocionis damnationem formidemus: ſed virtutem etiam cum his amore dignam ſentientes, appetamus, ad ſingula Euripidis hunc verſiculum accinentes,

Cuncta generoſos quam decent, nil dedecet.

Qui enim eo ad virtutem inſtinctu fertur, ut ejus admirationem atque æmulationem ne ea quidem reprimant, quæ videntur gravia eſſe mala, eum nulla porro res ab honeſtatis ſtudio avertet. Conſequens horum eſt, ut cum rem aliquam aggredimur, aut magiſtratum capimus, aut fortuitum aliquid nobis offertur, ante oculos nobis proponamus exempla bonorum virorum, ſive ii ſunt, ſive fuerunt, cogitemuſque quid facturus fuerit hoc in loco conſtitutus Plato, quid dicturus Epaminondas, qualem ſe geſturus Lycurgus

B Ἀγησίλαος· οἷόν τι πρὸς ἔσοπτρα κοσμοῦντας ἑαυτοὺς ἢ μεταρρυθμίζοντας, ἢ φωνῆς ἀγεννεστέρας αὐτῶν ἐπιλαμβανομένους, ἢ πρός τι πάθος ἀντιβαίνοντας. Οἱ μὲν γὰρ ἐκμεμαθηκότες τὰ τῶν Ἰδαίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον· ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπίνοια καὶ μνήμη, ταχὺ παρισταμένη καὶ διαλαμβάνουσα τοὺς προκόπτοντας ἐν πᾶσι πάθεσι καὶ πάσαις ἀπορίαις, ὀρθοὺς διαφυλάσσει καὶ ἀπτῶτας. Ὅθεν ἔστω σοι καὶ τοῦτο σημεῖον αὐτὸ τοῦ πρὸς ἀρετὴν ἐπιδιδόντος.

ιϛʹ. Πρὸς δὲ τούτῳ, τὸ μηκέτι ταράττεσθαι σφόδρα,
C μηδ' ἐρυθριᾷν, μηδὲ κατακρύπτειν, ἢ μετασχηματίζειν τι τῶν καθ' αὑτὸν, ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ σώφρονος ἐξαπίνης ἐπιφανέντος, ἀλλὰ θαρρεῖν, ὁμόσε χωροῦντα τοῖς τοιούτοις, ἔχει τινὰ τοῦ συνειδότος ἐκβεβαίωσιν. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ, ὡς ἔοικεν, ἄγγελον ἰδὼν περιχαρῆ προσθέοντα, καὶ τὴν δεξιὰν προτείνοντα, Τί μοι μέλλεις, εἶπεν, ὦ ᾽τὰν ἀπαγγέλλειν; ἢ

aut Ageſilaus; ut veluti in ſpeculum intuentes, ornemus nos atque componamus, vel vocem aliquam degenerem corrigentes noſtram, vel animi motum aliquem reprimentes. Qui Idæorum dactylorum nomina didicerunt, iis ſingulis ſenſim recitandis utuntur ad averruncandos terrores. Sed bonorum virorum memoria et conſideratio celeriter adhibita in omnibus motibus animi aut difficultatibus oblatis, proficientes in ſtudio virtutis integros conſervat atque erectos. Itaque hoc quoque ipſum indicium eſt profectus.

XVI. Ad hæc, non jam ut ante, vehementer perturbari, aut rubore perfundi, aut occultare vel transformare aliquid ſuorum, viro illuſtri et gravi ſubito interveniente, ſed conſtanti animo ei obviam ire, conſcientiæ quandam habet confirmationem. Alexandrum ferunt, cum videret nuncium gaudio plenum ad ſe adcurrere, dextramque porrigere, dixiſſe: Quid mihi nunciaturus es? Homerumne revix-

Digitized by Google

ὅτι Ὅμηρος ἀναβεβίωκεν; οὐδενὸς αὐτῷ τὰ πράγματα πλὴν ὑστεροφημίας ἐνδεῖν οἰόμενος. Νέῳ δὲ ἀνδρὶ βελτιουμένῳ τὸ ἦθος, οὐδενὸς ἔρως ἐμφύεται μᾶλλον ἢ καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐγκαλλωπίσασθαι, καὶ D παρασχεῖν οἰκίαν αὑτοῦ καταφανῆ, τράπεζαν, γυναῖκα, παιδία, σπουδὴν, λόγους λεγομένους ἢ γραφομένους· ὥστε καὶ δάκνεσθαι πατρὸς τεθνεῶτος ἢ καθηγητοῦ μεμνημένον, οὐκ ἐπιδόντος αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ διαθέσει, καὶ μηδὲν ἂν οὕτως εὔξασθαι παρὰ θεῶν ὡς ἐκείνους ἀναβιώσαντας αὐτοῦ γενέσθαι τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων θεατάς. Ὥσπερ αὖ τοὐναντίον, οἱ καταμελήσαντες ἑαυτῶν καὶ διαφθαρέντες, οὐδ᾽ ἐν ὕπνῳ τοὺς προσήκοντας ἀτρέμα καὶ ἀδεῶς ὁρῶσιν.

ιζʹ. Ἔτι τοίνυν πρόσλαβε τοῖς εἰρημένοις σημεῖον οὐ μικρὸν, εἰ βούλει, τὸ μηδὲν ἔτι μικρὸν ἡγεῖσθαι τῶν E ἁμαρτανομένων, ἀλλ᾽ ἐξευλαβεῖσθαι καὶ προσέχειν ἅπασιν. Ὥσπερ γὰρ οἱ τὸ πλουτῆσαι ἀπεγνωκότες ἐν οὐδενὶ τίθενται τὰ μικρὰ δαπανήματα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν

iſſe? putabat enim ſuis rebus nihil deeſſe præter famæ in poſteros commendationem. Juveni autem qui mores emendavit ſuos, nullius rei major inceſſit amor, quam ſe ſpectandum præbendi bonis honeſtiſque viris, conſpiciendamque exhibere domum ſuam, menſam, uxorem, liberos, ſtudia, dicta et ſcripta ſua; itaque etiam male ipſum habet ante e vivis deceſſiſſe patrem aut præceptorem, quam ut videre iſto eum in ſtatu potuiſſent, nihilque tantopere a diis immortalibus peteret votis, quam ut ii vitæ redditi morum ſuorum actionumque fierent ſpectatores. Sicut contra, qui ſeipſos neglexerunt ac corruperunt, ſuos ne in ſomnis quidem ſine tremore et metu vident.

XVII. Id quoque, ſi lubet, ad prædicta non obſcurum ſignum adjunge, quod recte proficiens nullum jam peccatum exiguum putat, ſed omnia ſtudioſe vitat atque obſervat. Sicut enim qui divites ſe fore deſperant, parvos ſumptus facere pro nihilo habent,

Digitized by Google

μέγα τὸ μικρῷ τινι προστιθέμενον· ἡ δ' ἐλπὶς ἐγγυτέρω τοῦ τέλους βαδίζουσα, τῷ πλούτῳ συναύξει τὴν φιλοπλουτίαν· οὕτως ἐν τοῖς πρὸς ἀρετὴν πράγμασιν, ὁ μὴ πολλὰ συγχωρῶν τῷ, Τί γὰρ τὸ παρὰ τοῦτο; καὶ, Νῦν μὲν οὕτως, αὖθις δὲ βέλτιον· ἀλλὰ προσέχων ἑκάστῳ, κἂν εἰς τὸ μικρότατον ἡ κακία ποτὲ τῶν ἁμαρτημάτων ἐνδῦσα συγγνώμην πορίζηται, δυσανασχετῶν καὶ δυσκολαίνων, δῆλός ἐστιν ἤδη τι καθαρὸν κτώμενος ἑαυτῷ, καὶ οὐδ' ὁπωσοῦν ἀξιῶν ῥυπαίνεσθαι. Τὸ δὲ μηδὲν οἴεσθαι καταισχύνειν μέγα μηδ' ἔχειν, εὐχερεῖς πρὸς τὰ μικρὰ ποιεῖ καὶ ὀλιγώρους. Καὶ γὰρ αἱμασιάν τινα καὶ θριγγὸν οἰκοδομοῦσιν οὐ διαφέρει ξύλον τὸ τυχὸν ἢ λίθον ἐπιβαλεῖν χυδαῖον, ἢ στήλην ὑποθεῖναι παραπεσοῦσαν ἀπὸ μνήματος, οἷα ποιοῦσιν οἱ φαῦλοι, πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν ὡς ἔτυχε συμφοροῦντες εἰς ταυτὸ καὶ σωρεύ-

V. 4. καταισχύνειν] Vulgo καὶ Αἰσχύλον. At Æſchylo nullus hic locus. Receptum diſerte habent Moſc. 1. 2. Pol. Jannot. Alii non multum abeunt: κατ' αἰσχύνην, C. Colleg. Nov. Jun. Anon. T. V. B. quod reddidit, ut potuit Amiotus. Porro Flor. κατ' αἰσχύνειν. Rodolph. κατ' Αἰσχύλον: addito, ἄλλως· κατ' Αἰσχίνην: quorum hoc item eſt in Schott. et Mez.

quod nihil magni facere putant quod parvo adjicitur: ſpes autem ad finem propius accedens, ſimul cum divitiis auget divitiarum amorem: ita et in rebus ad virtutem pertinentibus, qui non multa concedit, neque dicit, *Quid tum poſtea? modo ſic, alias melius*: ſed ſingulis intentus, ubi vel in minimum peccatum vitium ſeſe inſinuans, veniæ locum dare videtur, ægre fert et indignatur, manifeſtum facit ſe purum aliquid ſibi jam comparaſſe neque inquinari ullo modo velle: faciles enim et negligentes facit opinio concepta, nihil nos habere magnum, et purum a dedecore ſervandum. Maceriam aliquam aut ſepem conficientibus nihil refert obvium quodque lignum aut lapidem humi jacentem adhibere, aut columnam a monumento aliquo delapſam ſubjicere: quo modo et homines vitioſi, omnia promiſcue facta, omnes temere actiones congerunt ac coacervant. At qui

Digitized by Google

ὄντες· ἀλλ' οἵγε προκόπτοντες, οἷς ἤδη, καθάπερ ἱεροῦ τινος οἰκοδομήματος καὶ βασιλικοῦ, τοῦ βίου κεκρύπτηται χρυσέα κρηπὶς, οὐδὲν εἰκῆ προσίενται τῶν γινομένων, ἀλλ' οἷον ἀπὸ στάθμης τοῦ λόγου προσάγουσι καὶ προσαρμόττουσιν ἕκαστον· ὥσπερ οὖν τὸν Πολύκλειτον οἰόμεθα λέγειν ὡς ἔστι χαλεπώτατον αὐτῶν τὸ ἔργον, οἷς ἂν εἰς ὄνυχα ὁ πηλὸς ἀφίκηται.

A. 6. οἷς ἂν] Malim ὅταν: ut apud Plut. Symp. II. 3. p. 636. B.

in virtute exercenda proficiunt, quibus jam vitæ veluti ſacri ac regii ædificii jactum eſt aureum fundamentum, nihil eorum quæ aguntur temere admittunt: ſed veluti ad amuſſim rationis aptant ſingula atque concinnant: quo de ædificio uſurpari poteſt Polycleiti dictum qui difficillimum opus tractare eos pronunciavit, quibus ad unguem lutum pervenerit.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ

ΑΝ ΤΙΣ ΥΠ' ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ.

Digitized by Google

B

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ

ΑΝ ΤΙΣ ΥΠ᾽ ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ.

PLUTARCHI

DE

CAPIENDA EX INIMICIS UTILITATE.

α΄. Ὁρῶ μὲν ὅτι τὸν πρᾳότατον, ὦ Κορνήλιε Πούλχερ, ἄτερ πολιτείας ᾕρησαι τρόπον, ἐν ᾧ μάλιστα τοῖς κοινοῖς ὠφέλιμος ὤν, ἀλυπότατον ἰδίᾳ τοῖς ἐντυγχάνουσι παρέχεις σεαυτόν. Ἐπεὶ δὲ χώραν

B. 7. Ὁρῶ μὲν] Ὁρῶμεν μὲν Baſ. Xyl. ſoli. Vulgatum præſtat et auctoritate et ſenſu.

B. 8. ἄτερ] Vitioſum eſt, quippe ſententiæ repugnans: tamen omnes libri habent, excepto uno Moſc. 2. in quo eſt ἅπερ. Xylander vertit *ſimul cum reipublicæ adminiſtratione:* et ſimiliter Amiotus: ille tamen in annotationibus mendoſum eſſe pronunciat. Nexus docet, Corn. Pulchrum rempublicam tractaſſe. Forte natum e proximo Πούλχερ, ut et Reiſkius ſuſpicatur: cujus loco Græcam formam Πούλχερ habet Codex Xylandri. Collatio Muret. Schott. Anonym. T. V. B. Latinam verſionem correxi.

I. VIDEMUS te, Corneli Pulcher, reipublicæ adminiſtrandæ leniſſimam rationem delegiſſe, qua cum maxime publico proſis, privatim compellantibus te facillimum jucundiſſimumque præbes. Enimvero regionem aliquam in-

Digitized by Google

μὲν ἄθηρον, ὥσπερ ἱστοροῦσι τὴν Κρήτην, εὑρεῖν ἔστι, πολιτεία δὲ μήτε φθόνον ἐνεγκοῦσα, μήτε ζῆλον ἢ φιλονεικίαν, ἔχθρας γονιμώτατα πάθη, μέχρι νῦν οὐ γέγονεν· ἀλλ' εἰ μηδὲν ἄλλο, ταῖς ἔχθραις αἱ φιλίαι συμπλέκουσιν ἡμᾶς· ὃ καὶ Χίλων ὁ σοφὸς νοήσας, τὸν εἰπόντα μηδένα ἔχειν ἐχθρὸν ἠρώτησεν εἰ μηδὲ φίλον ἔχει· δοκεῖ μοι τά τε ἄλλα περὶ ἐχθρῶν τῷ πολιτικῷ διεσκέφθαι προσήκειν, καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἀκηκοέναι μὴ παρέργως εἰπόντος ὅτι τοῦ νοῦν ἔχοντός ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. Ἅπερ οὖν εἰς τοῦτο πρῴην εἰπεῖν μοι παρέστη, συναγαγὼν ὁμοῦ τι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν ἀπέσταλκά σοι, φεισάμενος ὡς ἐνῆν μάλιστα τῶν ἐν τοῖς Πολιτικοῖς Παραγγέλμασι γεγραμμένων· ἐπεὶ κἀκεῖνο τὸ βιβλίον ὁρῶ σε πρόχειρον ἔχοντα πολλάκις. D

β'. Ἐξήρκει τοῖς παλαιοῖς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀγρίων

C. 11. ὁμοῦ τι] Senſu poſtulante dedi ex Moſc. 2. Collat. Muret. Schott. Jannot. T. V. B. Mez.

D. 2. ἀγρίων] Reſtitui ex B. C. E. F. Moſc. 1. 2. Harl. Leonic. Schott. Anonym. T. V. B. Mez. quibus accedit Macarius Chryſocephalus in Ῥοδωνιᾷ MS. hunc locum exhibens.

venire licet, quæ feris careat, quod de Creta narratur: reſpublica autem nulla adhuc extitit, quæ nullam invidiam, nullam æmulationem aut ſtudium contendendi, qui ſunt affectus inimicitiis generandis fœcundiſſimi, protulerit. Quod ſi nulla alia res, ipſæ ſaltem nos inimicitiis implicarent amicitiæ: quod et Chilo ille ſapiens ſenſit, cum edicente neminem ſe habere inimicum, quæſivit, nullumne etiam amicum haberet. Itaque viro in republica verſanti cum alias de inimicis diſquiſitio mihi non videtur negligenda, tum Xenophontis dictum attente conſiderandum, qui cordati hominis pronunciat eſſe, *Etiam ex inimicis utilitatem capere.* Quæ itaque ea de re nuper mihi differere ſubiit, ea totidem conſcripta verbis ad te mitto, omiſſis maxime his quæ in præceptis reipublicæ adminiſtrandæ ſcripſimus: cum videam illum tibi librum frequenter eſſe ad manum.

II. Priſcis hominibus ſatis erat, a diverſæ naturæ anima-

Digitized by Google

ζώων μὴ ἀδικεῖσθαι, καὶ τοῦτο τῶν πρὸς τὰ θηρία τέλος ἦν ἀγώνων ἐκείνοις· οἱ δὲ ὕστερον ἤδη χρῆσθαι μαθόντες αὐτοῖς, καὶ ὠφελοῦνται σαρξὶ τρεφόμενοι, καὶ θριξὶν ἀμφιεννύμενοι, καὶ χολαῖς καὶ πυτίαις ἰατρευόμενοι, καὶ δέρμασιν ὁπλίζοντες αὐτούς· ὥστε ἄξιον εἶναι δεδιέναι μὴ τῶν θηρίων ἐπιλιπόντων τῷ ἀνθρώπῳ, θηριώδης ὁ βίος αὐτοῦ γένηται, καὶ ἄπορος καὶ ἀνήμερος. Ἐπεὶ τοίνυν τοῖς μὲν ἄλλοις ἱκανόν ἐστι τὸ μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν
E ἐχθρῶν κακῶς, τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας ὁ Ξενοφῶν καὶ ἀπὸ τῶν διαφερομένων ὠφελεῖσθαί φησιν, ἀπιστεῖν μὲν οὐ χρὴ, ζητεῖν δὲ μέθοδον καὶ τέχνην δι' ἧς τοῦτο περιέσται τὸ καλὸν οἷς χωρὶς ἐχθροῦ ζῆν ἀδύνατόν ἐστιν. Οὐ δύναται πᾶν ἐξημερῶσαι δένδρον ὁ γεωργός, οὐδὲ πᾶν τιθασεῦσαι θηρίον ὁ κυνηγός· ἐζήτησαν οὖν καὶ καθ' ἑτέρας χρείας, ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀκάρπων, ὁ δὲ ἀπὸ τῶν ἀγρίων ὠφελεῖσθαι. Τῆς θαλάττης τὸ ὕδωρ ἄποτόν ἐστι

D. 6. πυτίαις] Verior forma, loco vulgatæ πιῦαις, recepta ex A. E. T. Monuerat jam Bryanus ad Vitas Plut. t. 1. p. 74.

libus nullam accipere injuriam, iſque illis finis certaminum adverſus feras. Poſteriores autem poſtquam eas in ſuos vertere uſus didicerunt, juvantur etiam carnibus veſcentes, pilis veſtientes ſe, felle aut coagulo ſibi medicinam facientes, pellibus ſe armantes: adeo ut non injuria metuendum ſit, ne, ſi feræ homines deficerent, vita humana eſſet futura belluina, inops, et fera. Proinde quoniam aliis ſatis eſt nullo ab inimicis affici damno, prudentes autem etiam utilitatem ex iis capere, Xenophon dixit: fidem ejus dicto derogare non convenit, ars tamen ac via et ratio quærenda eſt qua id bonum conſequantur, quibus abſque inimico vivere non licet. Non poteſt quamvis arborem colonus exuere ſylveſtri natura, neque venator omnia cicurare animalia: inventa tamen eſt ratio, qua et ille ex ſterilibus, et hic ex feris emolumentum aliquod caperet. Aqua marina neque potui eſt,

καὶ πονηρόν, ἀλλ' ἰχθῦς τρέφει, καὶ πόμπιμόν ἐστι πάντη καὶ πορεύσιμον ὄχημα τοῖς κομιζομένοις. Τοῦ δὲ σατύρου τὸ πῦρ, ὡς πρῶτον ὤφθη, βουλομένου φιλῆσαι καὶ F περιβαλεῖν, ὁ Προμηθεύς,

> Τράγος γένειον ἆρα πενθήσεις σύ γε·
> Καίει τὸν ἁψάμενον·—

ἀλλὰ φῶς παρέχει καὶ θερμότητα, καὶ τέχνης ἁπάσης ὄργανόν ἐστι τοῖς χρῆσθαι μαθοῦσι. Σκόπει δὴ καὶ τὸν ἐχθρόν, εἰ βλαβερὸς ὢν τἄλλα καὶ δυσμεταχείριστος, ἁμωσγέπως ἁφὴν ἐνδίδωσιν αὐτοῦ καὶ χρῆσιν οἰκείαν, καὶ ὠφέλιμός ἐστι. Καὶ τῶν πραγμάτων ἄφιλα πολλὰ 87 καὶ ἀπεχθῆ καὶ ἀντίπαλα τοῖς ἐντυγχάνουσιν· ἀλλ' ὁρᾷς ὅτι καὶ νόσοις ἔνιοι σώματος εἰς ἀπραγμοσύνην ἐχρήσαντο, καὶ πόνοι πολλοῖς προσπεσόντες ἔρρωσαν καὶ ἤσκησαν· ἔνιοι δὲ καὶ πατρίδος στέρησιν, καὶ χρημάτων ἀποβολήν, ἐφόδιον σχολῆς ἐποιήσαντο καὶ φιλοσοφίας, ὡς Διογένης καὶ Κράτης· Ζήνων δὲ τῆς ναυκληρίας αὐτῷ

F. 4. Καίει τὸν ἁψάμενον] Reliqui diſtinctionem Xylandri ac ſi eſſent item ejuſdem Poetæ: ego Plutarchi eſſe arbitror, licet iamborum ſpeciem habeant. Verſus videtur eſſe Æſchyli e Prometheo Πυρκαεῖ, deperdito dramate Satyrico.

et vitioſa: piſces tamen alit, hominibuſque in diverſiſſimas regiones proficiſcentibus loco vehiculi eſt. Cum Satyrus ignem primo ſibi viſum oſculari vellet et amplecti, monet eum Prometheus,

> *At flebis uſtam protinus barbam caper:*
> *Tangentem urit;—*

ſed lumen præbet, et calorem, et uſus ejus gnaris, inſtrumentum eſt omnium artium. Inimicum etiam conſideremus, an damnoſus cæteroqui et intractabilis, quodam tamen modo anſam ſui utendi præbeat. Multæ ſunt res parum gratæ, inviſæ, et adverſæ iis quibus obtingunt: vides tamen et morbis corporis nonnullos ad otium uſos, et laboribus alios oblatis confirmaſſe atque exercuiſſe corpora: nonnullis exſilium et jactura pecuniæ viaticum fuere ad otium et philoſophiam, ut Diogeni et Crateti: et Zeno, cum nunciaretur navim ipſius qua nego-

Digitized by Google

συντριβείσης, πυθόμενος εἶπεν, Εὖ γε ὦ τύχη ποιεῖς, εἰς τὸν τρίβωνα συνελαύνουσα ἡμᾶς. Ὥσπερ γὰρ τὰ ῥωμαλέα τοῖς στομάχοις καὶ ὑγιεινότατα τῶν ζώων, ὄφεις ἐσθίοντα καταπέττει καὶ σκορπίους, ἔστι δ' ἃ καὶ λίθοις
B καὶ ὀστράκοις τρέφεται, μεταβάλλουσι δὲ δι' εὐτονίαν καὶ θερμότητα πνεύματος· οἱ δὲ σικχοὶ καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον προσφερόμενοι ναυτιῶσιν· οὕτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται.

γ'. Πρῶτον μὲν οὖν δοκεῖ μοι τῆς ἔχθρας τὸ βλαβερώτατον, ὠφελιμώτατον ἂν γενέσθαι τοῖς προσέχουσιν. Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἐφεδρεύει σου τοῖς πράγμασιν ἐγρηγορὼς ὁ ἐχθρὸς ἀεί, καὶ λαβὴν ζητῶν πανταχόθεν περιοδεύει τὸν βίον, οὐ διὰ δρυὸς μόνον ὁρῶν, ὡς ὁ Λυγκεύς, οὐδὲ διὰ λίθων καὶ ὀστράκων, ἀλλὰ καὶ διὰ φίλου καὶ
C οἰκέτου, καὶ διὰ συνήθους παντός, ὡς ἀνυστόν ἐστι, φωρῶν

A. 9. τὰ ῥωμαλέα—ναυτιῶσιν] Sub nomine Plutarchi habet in brevius redacta Suidas Voc. Σικχός.

ciabatur fractam, Bene facis, inquit, fortuna, quæ nos intra palliolum compellis. Sicut enim animalium ea quæ validiſſimo ſunt ventriculo et ſanitate firmiſſima, ſerpentes ac ſcorpios vorant atque concoquunt, quædam etiam lapidibus et teſtis aluntur quas vigore et calore ſpiritus immutant, cum contra imbecilles et morboſi vino et pane ſumpto nauſeent: ita ſtulti amicitias etiam corrumpunt, prudentes etiam inimicitiis uti commode norunt.

III. Primo omnium id quo inimicitiæ maxime nocent, mihi videtur cautis fieri commodiſſimum. Quidnam illud eſt, inquies? Inimicus perpetuo vigilans res tuas infenſus obſervat, circuitque vitam tuam undequaque anſam nocendi captans, neque tantum per quercum viſu, ut Lynceus, penetrat, aut per lapides vel teſtas, ſed et per amicos, famulos, familiares quoſcunque, quid rei geras, pro virili

τὰ πραττόμενα, καὶ τὰ βουλευόμενα διορύττων καὶ διερευνώμενος. Οἱ μὲν γὰρ φίλοι καὶ νοσοῦντες ἡμᾶς πολλάκις καὶ ἀποθνήσκοντες λανθάνουσι, μέλλοντας καὶ ὀλιγωροῦντας· τῶν δ᾽ ἐχθρῶν μονονουχὶ καὶ τοὺς ὀνείρους πολυπραγμονοῦμεν· νόσοι δὲ καὶ δανεισμοὶ καὶ διαφοραὶ πρὸς γυναῖκας αὐτοὺς ἐκείνους μᾶλλον ἢ τὸν ἐχθρὸν λανθάνουσι. Μάλιστα δὲ τῶν ἁμαρτιῶν ἔχεται, καὶ ταύτας ἐξιχνεύει· καὶ καθάπερ οἱ γῦπες ἐπὶ τὰς ὀσμὰς τῶν διεφθορότων σωμάτων φέρονται, τῶν δὲ καθαρῶν καὶ D ὑγιαινόντων αἴσθησιν οὐκ ἔχουσιν, οὕτω τὰ νοσοῦντα τοῦ βίου καὶ φαῦλα καὶ πεπονθότα κινεῖ τὸν ἐχθρὸν, καὶ πρὸς ταῦτα οἱ μισοῦντες ἄττουσι, καὶ τούτων ἅπτονται καὶ σπαράττουσι. Τοῦτο οὖν ὠφέλιμόν ἐστι; πάνυ μὲν οὖν· εὐλαβούμενον ζῆν καὶ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ μήτε πράττειν μηδὲν ὀλιγώρως καὶ ἀπερισκέπτως, μήτε λέγειν, ἀλλ᾽ ἀεὶ διαφυλάττειν ὥσπερ ἐν ἀκριβεῖ διαίτῃ τὸν βίον

D. 5. Τοῦτο οὖν ὠφέλιμον κ. τ. λ.] Ita diſtinxi ex C. E. et vertendo reddidi. Vulgo, Τοῦτο οὖν ὠφέλιμόν ἐστι, πάνυ μὲν οὖν εὐλαβούμενον ζῆν· nullo ſenſu.

explorans, et quid conſilii capias per cuniculos inquirens ac perſcrutans. Nam ſæpe nobis non obſervantibus ob cunctationem et negligentiam ægrotant atque adeo moriuntur amici. Inimicorum tantum non etiam ſomnia curioſitate noſtra perquirimus: morbus quidem, æs alienum, diſſidium cum uxore tuum, facilius teipſum, quam inimicum fefellerit. Maxime autem peccatis inhæret inimicus, eaque inveſtigat: et ſicut vultures ad odorem corruptorum putredine corporum feruntur, pura et ſana non ſentientes: ita inimicum vitia vitæ malæque affectiones movent, ad hæc aſſiliunt malevoli, eaque arripiunt et laniant. Hoccine igitur utile eſt? Eſt omnino, ad caute quidem vivendum et attente ad teipſum, et ut neque vel dicas vel agas quicquam temere aut inconſiderate, ſed vitam, tanquam in exacta victus ratione, conſerves omnis reprehenſionis ſe-

Digitized by Google

ἀνεπίληπτον. Ἡ γὰρ οὕτω συστέλλουσα τὰ πάθη καὶ συνέχουσα τὸν λογισμὸν εὐλάβεια, μελέτην ἐμποιεῖ καὶ
E προαίρεσιν τοῦ ζῆν ἐπιεικῶς καὶ ἀνεγκλήτως. Καθάπερ γὰρ αἱ πολέμοις ἀστυγειτονικοῖς καὶ στρατείαις ἐνδελεχέσι σωφρονιζόμεναι πόλεις εὐνομίαν καὶ πολιτείαν ὑγιαίνουσαν ἠγάπησαν, οὕτως οἱ δι' ἔχθρας τινὰς ἀναγκασθέντες ἐπινήφειν τῷ βίῳ, καὶ φυλάττεσθαι τὸ ῥᾳθυμεῖν καὶ καταφρονεῖν, καὶ μετ' εὐχρηστίας ἕκαστα πράττειν, λανθάνουσιν εἰς τὸ ἀναμάρτητον ὑπὸ τῆς συνηθείας ἀγόμενοι, καὶ κατακοσμούμενοι τὸν τρόπον· ἂν καὶ μικρὸν ὁ λόγος συνεπιλαμβάνηται. Τὸ γάρ,

F Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες,

οἷς ἐστὶν ἀεὶ πρόχειρον, ἐπιστρέφει καὶ διατρέπει καὶ ἀφίστησι τῶν τοιούτων ἐφ' οἷς οἱ ἐχθροὶ χαίρουσι καὶ καταγελῶσι. Καὶ μὴν τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας ὁρῶμεν ἐκλελυμένους καὶ ἀπροθύμους, καὶ οὐκ ἀκριβῶς

E. 6. εὐχρηστίας] Recte recepit Stephanus et poſt eum Xylander, et conſentiunt omnes noſtri libri. Ald. Baſ. male εὐχαριστίας.
F. 5. ἀπροθύμους] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. B. E. Conſentit Mez. alii

curam. Hæc enim cautio ſic reprimens animi motus, rationemque in officio cohibens, ſtudium ingenerat atque inſtitutum recte inculpateque vivendi. Ac quemadmodum continentibus vicinorum bellis atque expeditionibus civitates edoctæ bonas leges reipublicæque ſanam formam amplectuntur: ita qui ob inimicitias coacti ſunt ſobrie vivere, et a negligentia ſibi incuriaque cavere, nihilque niſi ſubductis utilitatis rationibus agere, eos conſuetudo etiam non ſentientes ad vitæ rationem errorum vacuam adducit, moreſque componit et ornat, vel paululum adjuvante doctrina. Quibus enim ſemper in promptu eſt,

Certe gauderet Priamus, Priamoque creati:

eos id monet, dehortaturque et deducit ab iis agendis, quæ inimicis materiam gaudendi deridendique præbent. Equidem hiſtriones atque cantores

Digitized by Google

πολλάκις ἀγωνιζομένους ἐν τοῖς θεάτροις ἐφ' ἑαυτῶν· ὅταν δὲ ἅμιλλα καὶ ἀγὼν γένηται πρὸς ἑτέρους, οὐ μόνον αὑτούς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄργανα μᾶλλον συνεπιστρέφουσι, χορδολογοῦντες καὶ ἀκριβέστερον ἁρμοζόμενοι καὶ καταυλοῦντες. Ὅστις οὖν οἶδεν ἀνταγωνιστὴν βίου καὶ δόξης τὸν ἐχθρὸν ὄντα, προσέχει μᾶλλον αὑτῷ, καὶ τὰ πράγ- 88
ματα περισκοπεῖ, καὶ διαρμόζεται τὸν βίον. Ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῆς κακίας ἴδιόν ἐστι, τὸ τοὺς ἐχθροὺς αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς φίλους, ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνομεν. Ὅθεν ὁ Νασικᾶς οἰομένων τινῶν καὶ λεγόντων ἐν ἀσφαλεῖ γεγονέναι τὰ Ῥωμαίων πράγματα, Καρχηδονίων μὲν ἀνῃρημένων, Ἀχαιῶν δὲ δεδουλωμένων, Νῦν μὲν οὖν, εἶπεν, ἐπισφαλῶς ἔχομεν, μήτε οὓς φοβηθῶμεν, μήτε οὓς αἰσχυνθῶμεν, ἑαυτοῖς ἀπολελοιπότες.

δ'. Ἔτι τοίνυν προσλαβὲ τὴν Διογένους ἀπόφασιν, φιλόσοφον σφόδρα καὶ πολιτικὴν οὖσαν. Πῶς ἀμυνοῦ- B

partim Moſc. 1.2. ἀπροσθύμως. C. ἀπροθύμως. Stephanus perperam ἀποθύμους a quo non diſſentiunt A. F. Harl.

ſcenicos videmus ſæpenumero in theatris pro ſeſe remiſſe ac nulla cum alacritate aut ſolertia agere: cum autem ipſis concertatio ſit adverſus alios, non ſeipſos modo, ſed et inſtrumenta ſua majore cum diligentia ad certamen aptare, fides explorare, accuratiuſque concentum inſtruere et tibiis canere. Ita et qui adverſarium ſibi vitæ exiſtimationiſque ſuæ paratum novit eſſe inimicum, attentius ſeipſum obſervat, res ſuas circumſpicit, vitamque ſuam conſtituit. Nam et hoc vitii proprium eſt, quod cum peccamus, inimicos magis reveremur quam amicos. Itaque Naſica nonnullis putantibus atque affirmantibus rem Romanam in tuto eſſe ſtatu collocatam, deletis Carthaginenſibus, et in ſervitutem redactis Achæis: *Nunc vero*, dixit, *periculoſe res noſtræ ſe habent, qui neque quos metuamus, neque quos revereamur, nobis reliquos fecimus.*

IV. Adde his Diogenis effatum, oppido philoſophicum et civile: interroganti cui-

Digitized by Google

μενον τὸν ἐχθρόν; Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Ἵππους ἐχθρῶν ὁρῶντες εὐδοκιμοῦντας, ἀνιῶνται, κύνας ἐπαινουμένους, ἂν χωρίον ἐκπεπονημένον ἴδωσιν, ἂν εὐθαλοῦντα κῆπον, ἐπιστένουσι. Τί οὖν οἴει, σεαυτὸν ἐπιδεικνύμενος ἄνδρα δίκαιον, ἀρτίφρονα, χρηστόν, ἐν λόγοις εὐδόκιμον, ἐν πράξεσι καθαρόν, ἐν διαίτῃ κόσμιον,

Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενον,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα;

Νενικημένοι, φησὶν Πίνδαρος, ἄνδρες ἀγρυξίᾳ δέδενται· οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ πάντες, ἀλλ' ὅσοι νικωμένους αὑτοὺς
C ὁρῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἐπιμελείᾳ, χρηστότητι, μεγαλοφροσύνῃ, φιλανθρωπίᾳ, εὐεργεσίαις· ταῦτα ἀποστρέφει τὴν γλῶτταν, ὡς ὁ Δημοσθένης φησίν, ἐμφράττει τὸ στόμα, ἄγχει, σιωπᾷν ποιεῖ.

Σύ τοι διάφερε τῶν κακῶν, ἔξεστι γάρ.

Εἰ θέλεις ἀνιᾷν τὸν μισοῦντα, μὴ λοιδόρει κίναιδον, μηδὲ μαλακόν, μηδὲ ἀκόλαστον, μηδὲ βωμολόχον, μηδ'

dam, *Quo pacto ulciſcar inimicum?* reſpondit, *Si ipſe probus honeſtuſque fias.* Cum vident inimicorum equos præclare ſe gerere, aut laudari canes, moleſtia affici ſolent homines: ſi agrum probe excultum cernunt inimici, aut bene florentem hortum, ingemiſcunt. Quid cenſes futurum, ſi te exhibeas ſpectandum iis hominem juſtum, cordatum, frugi, in dicendo probum, in agendo purum, in victus ratione mundum,

Sulcum profundum mente carpentem intima,
Unde veneranda conſilia progerminent?

Ait Pindarus, *homines victos linguam ita ligatam habere, ut mutire non audeant.* Non ſimpliciter hoc, neque de omnibus verum eſt, ſed de his, qui ſuperatos ſe vident ab inimicis induſtria, bonitate, magnanimitate, humanitate, beneficiis: hæc, ut ait Demoſthenes, linguam retundunt, os obthurant, ſpiritum intercludunt, ſilentium imponunt.

At tu malis præſtantior ſis, nam licet.

Vis inimico ut ægre ſit facere, noli eum cinædum, mollem, libidinoſum, ſceleſtum, illibe-

ἀνελεύθερον· ἀλλ' αὐτὸς ἀνὴρ ἴσθι, καὶ σωφρόνει, καὶ ἀλήθευε, καὶ χρῶ φιλανθρώπως καὶ δικαίως τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ἂν δὲ λοιδορῆσαι προαχθῇς, ἄπαγε πορρωτάτω σεαυτὸν ὧν λοιδορεῖς ἐκεῖνον· ἔνδυου τῇ ψυχῇ, D περισκόπει τὰ σαθρὰ, μή τις καὶ σοί ποθεν ὑποφθέγγηται κακία τὸ τοῦ τραγῳδοῦ,

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

Ἂν ἀπαίδευτον εἴπῃ σε, ἐπίτεινε τὸ φιλομαθὲς ἐν σεαυτῷ καὶ φιλόπονον· ἂν δειλὸν, ἔγειρε μᾶλλον τὸ θαρσαλέον καὶ ἀνδρῶδες· κἂν ἀσελγῆ καὶ ἀκόλαστον, ἐξάλειφε τῆς ψυχῆς εἴ τι λανθάνον ἐστὶ φιληδονίας ἴχνος. Οὐδὲν γὰρ αἴσχιόν ἐστι βλασφημίας παλινδρομούσης, οὐδὲ λυπηρότερον· ἀλλ' ἔοικε καὶ τὸ τοῦ φωτὸς ἀνακλώμενον μᾶλλον ἐνοχλεῖν τὰς ἀσθενεῖς ὁράσεις, καὶ τῶν ψόγων οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀναφερόμενοι τοὺς ψέγοντας ὑπὸ τῆς

D 2. *μή τις καὶ σοί ποθεν ὑποφθέγγηται κακία*] Variant libri. Ald. Baſ. *μή τι καί σοι πόθεν ὑπ. κακίᾳ.* Steph. *μή τις κ. σ. π. ὑπ. κακίᾳ* quod item fere habent ſcripti noſtri. A Xylandro et T. V. B. aſſumpſi *κακία.*

D. 3. τὸ τοῦ Τραγῳδοῦ] Ita Steph. conſentientibus libris noſtris exceptis Moſc. 1. 2. Harl. Ald. Baſ. in quibus perperam exſtat τῷ τοῦ Τραγῳδοῦ.

talem nominare: ipſe fortis eſto, caſtus, verax, humanumque te et æquum iis cum quibus tibi res eſt præbe. Quod ſi ad maledicendum provehere, cura ut quam longiſſime abſis ab iis, quæ alteri objicis: excute animum tuum, vide ubi ſis mendoſus: ne tuum tibi vitium occinat illud tragœdi,

Mederis aliis, ipſe vulneribus ſcatens:

Si eum illiteratum dicis, ſtudium diſcendi tuum laboremque intende: ſi timidum, excita fortitudinem tuam: ſi laſcivum, dele ex animo ſi quod reſtat adhuc deliteſcens libidinis veſtigium. Nihil enim turpius eſt aut moleſtius maledicto in auctorem recidente: ſed ſicut refractum lumen magis lædit imbecillos oculos, ita et maledicta gravius offendunt, ab ipſa veritate in male-

E ἀληθείας. Ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας.

ε'. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων, ὁσάκις ἀσχημονοῦσιν ἀνθρώποις παραγένοιτο, πρὸς αὑτὸν ἀπιὼν εἰώθει λέγειν, Μή πη ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Ὁ δὲ λοιδορήσας τὸν ἑτέρου βίον, ἂν εὐθὺς ἐπισκοπῇ τὸν ἑαυτοῦ καὶ μεθαρμόττῃ, πρὸς τοὐναντίον ἀπευθύνων καὶ ἀποστρέφων, ἕξει τι χρήσιμον ἐκ τοῦ λοιδορεῖν, ἄλλως ἀχρήστου καὶ κενοῦ δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ γελῶσιν ἄν τις ὢν φαλακρὸς ἢ κυρτὸς ἑτέρους εἰς ταῦτα λοιδορῇ
F καὶ σκώπτῃ· γελοῖον δὲ ὅλως ἐστὶ τὸ λοιδορεῖν καὶ σκώπτειν ὁτιοῦν ἀντιλοιδορηθῆναι δυνάμενον, ὡς Λέων ὁ Βυζάντιος ὑπὸ κυρτοῦ λοιδορηθεὶς εἰς τὴν τῶν ὀμμάτων ἀσθένειαν, Ἀνθρώπινον, ἔφη, πάθος ὀνειδίζεις, ἐπὶ τοῦ νώτου φέρων τὴν νέμεσιν. Οὐκοῦν μηδὲ μοιχὸν λοιδορήσῃς,

E. 5. Μή πη ἄρ' ἐγὼ τ.] Ita dedi ex A. B. E. Moſc. 1. 2. Harl. Vulgo eſt Μή που ἄρ' ἐγὼ τ. Bonum erat που, ut aliis hujus dicti locis apud Plutarchum: quod ſane που vel πη poſtulat. Πῃ pro που poni credam a librariis quidem errantibus non ab auctoribus cogitate ſcribentibus.

dicentem retorta. Sicut enim Cæcias nubes, ita vitioſa vita opprobria ad ſe trahit.

V. Plato ſane quoties interfuiſſet hominibus contra decorum agentibus, digreſſus, ſeipſum ſolebat ita alloqui: *Numnam ipſe quoque fortaſſis tali vitio laboro?* Et qui vituperavit alterius vitam, ſi ſuam ſtatim examinet atque emendet, in diverſam partem redigens atque avertens, aliquid ex conviciando habebit utilitatis: cum res ea alioquin inutilis ac vana et videatur et ſit. Vulgo rident, ſi quis calvus aut gibboſus ipſe, aliis ea vitia exprobret. In univerſum vero ridiculum eſt jacere convicium in alium, cum viciſſim tibi convicium ab eo reponi poſſit. Quale eſt quod Leo Byzantius gibboſo cuidam oculorum ipſi imbecillitatem exprobranti reſpondit: *Humanum mihi infortunium vitio vertis, ipſe in dorſo Nemeſin geſtans.* Non itaque adulterium objice alteri, ipſe inſano puerorum amore flagrans, neque quod diſſolutus

Digitized by Google

αὐτὸς ὢν παιδομανής· μηδ' ἄσωτον, αὐτὸς ὢν ἀνελεύθερος,

Ἀνδροκτόνου γυναικὸς ὁμογενὴς ἔφυς,

πρὸς τὸν Ἄδραστον ὁ Ἀλκμαίων· τί οὖν ἐκεῖνος; οὐκ ἀλλότριον ἀλλὰ ἴδιον αὐτῷ προσφέρων ὄνειδος,

Σὺ δ' αὐτόχειρ γε μητρὸς ἥ σ' ἐγείνατο. 89

Πρὸς τὸν Κράσσον ὁ Δομίτιος, Οὐ σὺ μυραίνης ἐν ζωγρείῳ σοι τρεφομένης, εἶτα ἀποθανούσης, ἔκλαυσας; καὶ ὁ ἕτερος, Οὐ σὺ τρεῖς γυναῖκας ἐκκομίσας οὐκ ἐδάκρυσας. Οὐκ εὐφυᾶ δεῖ τὸν λοιδορησόμενον εἶναι καὶ μεγαλόφωνον καὶ ἰταμὸν, ἀλλ' ἀλοιδόρητον καὶ ἀνέγκλητον· οὐδενὶ γὰρ οὕτως ἔοικε προστάττειν ὁ θεὸς, ὡς τῷ μέλλοντι ψέγειν ἕτερον, τὸ γνῶθι σαυτόν· ἵνα μὴ λέγοντες ἃ θέλουσιν, ἀκούωσιν ἃ μὴ θέλουσι. Φιλεῖ γὰρ

F. 9. πρὸς τὸν Ἄδραστον] πρὸς, quod vulgo deeſt, addidi ex A. B. E. T.
F. 10. αὐτῷ προσφέρων] αὐτῷ dedi ex A. B. E. Moſc. 1. 2. Harl. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anonym. Xyl. Perperam eſt ἑαυτῷ in Ald. Baſ. Steph.
A. 4. οὐκ ἐδάκρυσας] Sic exhibui ex A. B. E. Moſc. 1. 2. Harl. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anonym. Xyl. Mez. T. V. B. Perperam in Ald. et Baſ. ἐκκομίσας δάκρυσας: nec multo melius in Steph. ἐκκομίσας ἐδάκρυσας.
A. 5. εὐφυᾶ] Amiotus *bene natus* reddit, nec melius qui ab eo pendent recentiores Gallici aliique interpretes: Xylander adeo perperam, *ingenioſus*. Correxi vertendo *dicax*, id eſt *feſtivus*, *riſu et ſalibus valens*.

ſit, ipſe ſordidus. Alcmæon Adraſtum hoc maledicto inceſſit,

Tibi mulier eſt, quæ virum occidit, ſoror,

Quid Adraſtus? non alienum ei ſed proprium reponit opprobrium,

Tua perempta eſt tibi tua genitrix manu.

Et Domitius Craſſo, *Nonne tu murænam mortuam flevisti quæ tibi in vivario alebatur?* viciſſim Craſſus, *Tu vero, tres quas extuliſti uxores, non flevisti.* Enimvero non dicax ſit aut clamoſus aut protervus oportet qui infligere alteri maledictum vult, ſed inculpatus: videtur enim deus nulli ita ſerio mandaſſe ut ſeipſum noſcat, atque convicium alteri facturo: ne, ubi dixit quæ voluit, quæ non vult audiat.

ὁ τοιοῦτος, κατὰ τὸν Σοφοκλέα,

B —γλῶτταν ἐκχέας μάτην,
Ἄκων ἀκούει οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους.

ϛʹ. Τουτὶ μὲν οὖν ἔνεστι τῷ λοιδορεῖν τὸν ἐχθρὸν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον· οὐκ ἔλαττον δὲ ἕτερον, τὸ λοιδορεῖσθαι καὶ κακῶς ἀκούειν αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ὅθεν ὀρθῶς ὁ Ἀντισθένης εἶπεν ὅτι τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι, ἢ φίλων δεῖ γνησίων ἢ διαπύρων ἐχθρῶν· οἱ μὲν γὰρ, νουθετοῦντες τοὺς ἁμαρτάνοντας, οἱ δὲ, λοιδοροῦντες ἀποτρέπουσι. Ἐπεὶ δὲ ἡ φιλία τανῦν ἰσχνόφωνος γέγονεν ἐν τῷ παῤῥησιάζεσθαι, καὶ τὸ κολακεῦον αὐτῆς λάλον ἐστὶ, τὸ δὲ νουθετοῦν ἄναυδον, ἀκουστέον ἐστὶ πρὸς τῶν
C ἐχθρῶν τὴν ἀλήθειαν. Ὡς γὰρ ὁ Τήλεφος οἰκείου μὴ τυγχάνων ἰατροῦ, τῷ πολεμικῷ δόρατι τὸ ἕλκος ὑπέ-

B. 3. Τουτὶ μὲν οὖν ἔνεστι κ. τ. λ.] Totus hic locus turbatus, ita legendus eſt: Τουτὶ μὲν οὖν ἕν ἐστι τοῦ λοιδορεῖν τὸν ἐχθρὸν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον· οὐκ ἔλαττον δὲ ἕτερον τοῦ λοιδορεῖσθαι &c.

B. 6. Ἀντισθένης] Unus Anonym. habet Διογένης: credo quod alibi Plutarchus dictum Diogeni tribuit: ſed in his cohibendum corrigendi ſtudium; quippe apud optimos quoſque Auctores frequens eſt nominum permutatio in rebus quæ extra hiſtoriam nec niſi ad exemplum memorantur; neque ibi ab Auctore, tamquam a teſte jurato, exigenda fides. Ita mox Prometheus dicitur, quum alii in hac re Jaſonem ferant.

B. 11. πρὸς τῶν ἐχθρῶν] Forte verius παρὰ τ. ἐ. ut Moſc. 2. Harl. Schott. Jannot. Anonym. T. V. B. Mez. Plutarchus non utitur hoc ſenſu πρὸς cum genitivo.

Solet enim huic evenire illud Sophocleum:

—lingua abuſus futili
Invitus audit, quæ volens dixit male.

VI. Hoc itaque commodi ineſt in maledicendo aliis. Sed non minus utilitatis eſt in maledictis inimicorum audiendis. Unde ab Antiſthene dictum eſt recte, eum qui ſalvus eſſe debeat, opus habere vel probis amicis, vel inimicis vehementiſſimis: quod illi admonendo peccantes, hi criminando a vitiis avertant. Sed quoniam noſtra ætate ad liberas reprehenſiones voce valde exili eſt prædita amicitia, loquax in adulando, muta in caſtigando: audienda eſt nobis ex inimicis veritas. Sicut enim Telephus familiari medico deſtitutus, vulnus hoſtili haſtæ ſa-

Digitized by Google

θηκεν, οὕτως τοὺς ἀποροῦντας εὐνοίας νουθετούσης, ὑπο-
μένειν ἀνάγκη μισοῦντος ἐχθροῦ λόγον, ἂν ἐλέγχῃ καὶ
κολάζῃ τὴν κακίαν, σκοποῦντας τὸ ἔργον, ἀλλὰ μὴ τὴν
γνώμην τοῦ κακῶς λέγοντος. Ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν Θεσ-
σαλὸν Προμηθέα κτεῖναι διανοηθεὶς, ἔπαισε τῷ ξίφει τὸ
φῦμα, καὶ διεῖλεν οὕτως ὥστε σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ
ἀπαλλαγῆναι τοῦ φύματος ῥαγέντος· οὕτω πολλάκις
ὑπ' ὀργῆς ἢ ἔχθρας προσπεσοῦσα λοιδορία, κακὸν
ψυχῆς ἢ ἀγνοούμενον ἢ ἀμελούμενον ἐθεράπευσεν. Ἀλλ' D
οἱ πολλοὶ λοιδορηθέντες, οὐ σκοποῦσιν εἰ πρόσεστιν αὐτοῖς
τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τί πρόσεστιν ἕτερον τῷ λοιδοροῦντι,
καὶ καθάπερ οἱ παλαίοντες τὴν κόνιν, οὐχ ἑαυτῶν ἀπο-
ψῶσι τὰς λοιδορίας, ἀλλὰ συμπάσσουσιν ἀλλήλους, εἶτα
φύρονται καὶ ἀναχρώννυνται συμπεσόντες ὑπ' ἀλλήλων.
Δεῖ δὲ ἀκούσαντα κακῶς ὑπ' ἐχθροῦ, τὸ μὲν προσὸν
ἀφαιρεῖν αὑτοῦ μᾶλλον ἢ κηλῖδα προσοῦσαν ἱματίῳ καὶ
δειχθεῖσαν· ἂν δέ τις λέγῃ τὰ μὴ προσόντα, ὅμως
ζητεῖν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἡ βλασφημία γέγονε, καὶ φυλάτ-

nandum præbuit: ita quos deficit benevolus caſtigator, ii ut inimici ſermonem audiant neceſſe eſt, reprehendentis et punientis culpam; non animum maledicentis, ſed rem ipſam conſiderantes. Ut enim Jaſonem Theſſalum qui volebat interficere, gladio vomicam ejus aperuit, eaque rupta ſalutem homini attulit: ſic ſæpe convicium ab irato aut inimico nobis inflictum, animi morbum latentem neglectumve ſanavit. Sed plerique maledictis impetiti non conſiderant an vere ipſis aliquid objiciatur, quid ſit in maledicente deſpiciunt: et inſtar athletarum pulverem conviciorum ſibi ipſis non abſtergent, ſed eodem alios conſpergunt atque opplent, atque ita cum his luctantur ſeque mutuo dejiciunt. Enimvero ab inimico crimine aliquo notatus, ſi id verum ſit, majore ſtudio id expurgare debes, quam veſtis aliquam commonſtratam maculam: ſi falſum, tamen quærenda eſt cauſa quæ criminationi occaſionem dedit: cavendumque

Digitized by Google

E πεῖσθαι καὶ δεδιέναι μή τι λανθάνωμεν ἢ συνεγγὺς ἢ ὅμοιον τοῖς λεγομένοις διαμαρτάνοντες. Οἷον Λακύδην τὸν Ἀργείων βασιλέα, κόμης τινὸς διάθεσις καὶ βάδισμα περιφερέστερον εἰς μαλακίαν διέβαλε· καὶ Πομπήιον, τὸ ἑνὶ κνᾶσθαι δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν, πορρωτάτω θηλύτητος καὶ ἀκολασίας ὄντα. Κράσσος δὲ τῶν ἱερῶν μιᾷ παρθένων αἰτίαν ἔσχε πλησιάζειν, χωρίον τι καλὸν ὠνήσασθαι παρ' αὐτῆς βουλόμενος, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἐντυγχάνων ἰδίᾳ καὶ θεραπεύων. Ποστουμίαν δὲ τὸ γε-
F λᾶν προχειρότερον, καὶ λαλιᾷ χρῆσθαι θρασυτέρᾳ πρὸς ἄνδρας, διέβαλεν, ὥστε κριθῆναι φθορᾶς· εὑρέθη μὲν οὖν καθαρὰ τῆς αἰτίας· ἀπολύσας δὲ αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Σπόριος Μινούκιος, ὑπέμνησε μὴ χρῆσθαι λόγοις ἀσεμνοτέροις τοῦ βίου. Θεμιστοκλεῖ δὲ Παυσανίας μηδὲν ἀδικοῦντι προσετρίψατο τὴν ὑποψίαν τῆς προδοσίας, διὰ τὸ χρῆσθαι φίλῳ καὶ γράφειν συνεχῶς καὶ πέμπειν πρὸς αὐτόν.

et verendum, ne imprudentes tale aliquid aut ſimile ejus quod objectum fuit committamus. Verbi gratia, Lacydem Argivorum regem comæ quædam diſpoſitio, et inceſſus delicatior, mollitiei probro inuſſit: ut et Pompeium, hominem a mulieroſitate et libidine remotiſſimum, quod uno digito caput ſcalperet virum ſibi velle dictitabant. Et Craſſus inſimulatus eſt inceſtæ cum Veſtali quadam virgine conſuetudinis, quod cum ab ea emere prædium quoddam pulchrum cuperet, ſæpius eam demerendi gratia conveniret. Poſthumia quod inriſum promptior eſſet, et cum viris liberius colloqueretur, in ſuſpicionem impudicitiæ venit, ita quidem ut etiam inceſtus poſtulata ſit: et inſontem quidem criminis compertam Sp. Minucius pontifex maximus cum abſolveret, monuit ne verbis minus quam vita eſſet caſtis uteretur. Themiſtoclem etiam innoxium, amicitiæ cum Pauſania uſus et miſſi crebro nuncii ac litteræ, in ſuſpicionem proditionis vocaverunt.

Digitized by Google

ζʹ. Ὅταν οὖν λεχθῇ τι μὴ ἀληθὲς, οὐχ ὅτι ψεῦδός ἐστι δεῖ καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν, ἀλλὰ σκοπεῖν τί τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων ἢ πραττομένων, ἢ σπουδα- 90 ζομένων, ἢ συνόντων, ὁμοιότητα τῇ διαβολῇ παρέσχηκε· καὶ τοῦτο διευλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν. Εἰ γὰρ ἕτεροι πράγμασιν ἀβουλήτοις περιπεσόντες, διδάσκονται τὸ χρήσιμον· ὥσπερ ἡ Μερόπη φησὶν,

—— αἱ τύχαι δέ με,
Μισθὸν λαβοῦσαι τῶν ἐμῶν τὰ φίλτατα,
Σοφὴν ἔθηκαν ——

τί κωλύει διδάσκαλον ἄμισθον λαβόντα, τὸν ἐχθρὸν, ὠφεληθῆναι καὶ μαθεῖν τι τῶν λανθανόντων; Πολλὰ γὰρ ὁ ἐχθρὸς μᾶλλον αἰσθάνεται τοῦ φίλου· τυφλοῦται γὰρ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ὡς ὁ Πλάτων φησί· τῷ δὲ μισεῖν, μετὰ τοῦ πολυπραγμονεῖν καὶ τὸ λαλεῖν ἔνεστιν. Ὁ Ἱέρων ὑπό τινος τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν δυσωδίαν B ἐλοιδορήθη τοῦ στόματος· ἐλθὼν οὖν οἴκαδε πρὸς τὴν γυναῖκα, Τί λέγεις, εἶπεν, οὐδὲ σύ μοι τοῦτο ἔφρασας; ἡ

VII. Ergo cum aliquid objicitur falſum, non id ideo quia verum non eſt, contemni debet aut negligi : ſed circumſpiciendum, quodnam tuum dictum aut factum aut ſtudium, vel quis ſodalium tuorum, ſimilitudinem huic calumniæ dederit, idque ſtudioſe cavendum porro et fugiendum. Si enim alii rebus circumventi inſperatis atque triſtibus, diſcunt quid ſit utile, quomodo Merope ait :

—at me ſortis inimicæ vices,
Mercede rerum quæ mihi cariſſimæ,
Doctam dedere—

quid impedit, quominus inimicum gratuitum magiſtrum admittentes, utilitatem capiamus, et aliquid eorum quæ nos latebant diſcamus ? Multa enim inimicus amico magis ſentit, cum amator, ut Plato ait, cæcutiat in amata re. Odio præter curioſitatem etiam loquacitas adeſt. Hiero, cum ei quidam inimicus oris fœtorem exprobraſſet, domum ſe ad uxorem recipiens, *Quid hoc*, inquit, *rei eſt? cur tu mihi hoc non indicaviſti?* illa

Digitized by Google

δὲ, οὖσα σώφρων καὶ ἄκακος, Ὤμην, εἶπεν, ὅτι τοῦτο πάντες ὄζουσιν οἱ ἄνδρες. Οὕτω καὶ τὰ αἰσθητικὰ καὶ τὰ σωματικὰ, καὶ τὰ καταφανῆ πᾶσι, παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαθεῖν πρότερόν ἐστιν ἢ τῶν φίλων καὶ συνήθων.

η΄. Ἄνευ δὲ τούτου, τὴν περὶ γλῶτταν ἐγκράτειαν, οὐ μικρὸν ἀρετῆς μέρος οὖσαν, ὑπήκοον ἀεὶ τῷ λογισμῷ καὶ πειθήνιον ἔχειν οὐκ ἔστιν, ἂν μή τις ἀσκήσει καὶ
C μελέτῃ καὶ φιλοπονίᾳ τὰ κάκιστα τῶν παθῶν, οἷόν ἐστιν ἡ ὀργὴ, κατεργάσηται. Ἡ γὰρ ἀκουσίως ἐκπίπτουσα φωνὴ, καὶ τὸ,

— ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,

καὶ τὸ, ἔνια ἐξίπτασθαι τῶν ῥημάτων αὐτόματα, τοῖς ἀνασκήτοις μάλιστα θυμοῖς, οἷον ὀλισθαίνουσι καὶ διαῤῥέουσιν ἐπιγίγνεται, δι' ἀσθένειαν θυμοῦ, δι' ἀκρατῆ γνώμην, διαίτῃ θρασείᾳ. Λόγου δὲ, κουφοτάτου πράγ-

B. 5. αἰσθητικὰ] Legendum αἰσθητὰ ut voluit Mez. et Reiſk. Vulgata eſt in libris omnibus editis, et ſcriptis quidem noſtris.

B. 8. Ἄνευ δὲ τούτου—κατεργάσηται] Exſtat in Stobæo Geſneri Serm. xxxiii. περὶ Σιωπῆς: non item in Trincavelli editione, in qua idem ſermo eſt xxxi.

C. 2. Ἡ γὰρ ἀκουσίως ἐκπίπτουσα φωνὴ] Eſt item, ut proxima, proverbiale dictum: itaque vertendo correxi.

C. 8. Λόγου δὲ, κουφοτάτου—μισθὸν] Exſtat in Stobæo Geſneri Serm. xix. p. 168. Trincavelli xvii. eodem titulo.

vero, ut erat pudica et ſimplex, *Exiſtimabam*, ait, *omnes viros ſic olere.* Adeo et quæ in ſenſus incurrunt, et ad corpus pertinent, et omnium conſpectui ſunt expoſita, prius ex inimicis quam ex amicis aut familiaribus cognoſcimus.

VIII. Jam linguæ continentiam, quæ pars eſt virtutis non exigua, obtemperantem rectæ rationi ſemper habere non poteſt, niſi qui exercitatione, accuratione, laboriſque contentione peſſimos affectus, qualis eſt ira, edomuerit. Nam dicta illa, *Invita excidens vox*, et,

Erupit verbum vallato dentibus ore,

tum illud, *verba ſponte evolant*, ea maxime valent de inexercitatis animis veluti labentibus et perfluentibus, propter iræ mentiſque impotentiam in licentiori vita; Cæterum

Digitized by Google

ματος, βαρυτάτη ζημία, κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα, καὶ παρὰ θεῶν ἕπεται καὶ παρὰ ἀνθρώπων. Ἡ δὲ σιγὴ, πανταχοῦ μὲν ἀνυπεύθυνος, οὐ μόνον ἄδιψον, ὥς φησιν Ἱπποκράτης, ἐν δὲ λοιδορίᾳ σεμνὸν καὶ Σωκρατικὸν, D
μᾶλλον δὲ Ἡράκλειον· εἴ γε κἀκεῖνος

Οὐδ' ὅσσον μυίας συγερῶν ἐμπάζετο μύθων.

Οὔτε μὴν τούτου σεμνότερον καὶ κάλλιόν ἐστι τὸ λοιδοροῦντος ἐχθροῦ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, Λισσάδα πέτραν φιλοκέρτομον ὡς παρανηχομένους· ἀλλὰ μείζων ἡ ἄσκησις· ἂν ἐχθρὸν ἐθισθῇς λοιδοροῦντα φέρειν σιωπῇ, πάνυ ῥᾳδίως οἴσεις γυναικὸς ὁρμὴν κακῶς λεγούσης, καὶ φίλου φωνὰς, καὶ ἀδελφοῦ πικροτέρας ἀκούων, ὑπομενεῖς ἀθορύβως· πατρὶ δὲ καὶ μητρὶ τυπτόμενος καὶ βαλλόμενος, παρέξεις ἄθυμον καὶ ἀμήνιτον σεαυτόν. Ὁ μὲν γὰρ

C. 12. ἀνυπεύθυνος] Elegantius Moſc. 2. Stob. T. ἀνυπεύθυνον.
D. 3. μυίας] Dedi ex Harl. Stob. Jun.
D. 4. Οὔτε μὴν τούτου] Senſum recte cepit Xylander: videtur tamen in verbis leve vitium ſubeſſe, licet in vulgata omnes libri noſtri conſentiant. Forte melius ſit Οὔτε μήν που τι σεμνότερον καὶ κάλλιόν ἐστιν ἢ λοιδ. Sententia diſerte ita reddenda: *Neque ſane quid gravius pulchriusque eſt quam quieſcere inimico criminante: ſed majoris eſt momenti et utilitatis exercitatio. Nam ſi convicia inimici ferre conſueſcas*——

ſermoni, leviſſimæ rei, graviſſima, ut eſt apud divinum Platonem, *et a diis et ab hominibus, pœna eſt propoſita*. Silentium ubique eſt impune, neque tantum, quod ait Hippocrates, contra ſitim valet: maxime autem adhibitum ubi maledictis impetimur, gravitatem habet, eſtque Socraticum quippiam, aut potius Herculeum: ſiquidem Hercules etiam,

Nec quanti muſcam voces faciebat acerbas.

Neque hoc ſane gravius et pulchrius eſt, quieſcere inimico criminante, et maledicum, *Ut arduum ac obſtreperum ſcopulum præternatare*, ſed exercitatio potior eſt. Si convicia inimici tacitus ferre conſueſcas, facile etiam feres incitationem uxoris maledicentis, neque perturbaberis amici aut fratris acerbioribus verbis; a patre quoque aut matre pulſatus aut ictu impetitus, nihil commotus id et placidus ſuſtinebis. Etenim

E Σωκράτης ἔφερε τὴν Ξανθίππην, θυμοειδῆ οὖσαν καὶ χαλεπὴν, ὡς ἂν εὐκόλως συνεσόμενος ἑτέροις, ἂν ἐκείνην ὑπομένειν ἐθισθῇ· πολὺ δὲ βέλτιον, ἐχθρῶν καὶ ἀλλοτρίων ἐγγυμνασάμενον σκώμμασι καὶ λοιδορίαις καὶ ὀργαῖς καὶ βδελυρίαις ἐθίσαι τὸν θυμὸν ἡσυχίαν ἄγειν, μηδὲ ἀσχάλλειν ἐν τῷ λοιδορεῖσθαι.

θ'. Πραότητα μὲν οὖν καὶ ἀνεξικακίαν οὕτως ἔστιν ἐνεπιδείξασθαι ταῖς ἔχθραις· ἁπλότητα δὲ καὶ μεγαλοφροσύνην καὶ χρηστότητα, μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς φιλίαις. Φίλον μὲν γὰρ οὐχ οὕτω τὸ εὖ ποιεῖν καλὸν, ὡς αἰσ-
F χρὸν τὸ μὴ ποιεῖν δεόμενον· ἐχθροῦ δὲ καὶ τὸ τιμωρίαν παραλιπεῖν ἐν καιρῷ παρασχόντος, ἐπιεικές ἐστι· τὸν δὲ καὶ πταίσαντι συμπαθήσαντα, καὶ δεηθέντι συλλαβόμενον, καὶ παισὶν ἐχθροῦ καὶ οἰκείοις πράγμασιν ἐν χρείᾳ γενομένοις, σπουδήν τινα καὶ προθυμίαν ἐνδειξάμενον, ὅστις οὐκ ἀγαπᾷ τῆς εὐμενείας, οὐδὲ ἐπαινεῖ τὴν χρηστότητα,

E. 9. μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς φιλίαις] ἢ, quod abeſt a reliquis libris, ſumpſi e Xyl. Amiot. Mez.

nim Socrates Xanthippam ferebat, iracundam moroſamque mulierem, quod facilius cum aliis ſe verſaturum putabat, ſi iſtam ſufferre adſueviſſet. Multo autem præſtat inimicorum et alienorum dicteria ac convicia, iras et obſcœnas inſectationes exercitatione præparatum poſſe animo quieto et æquo tolerare.

IX. Atque hoc modo licet in inimicitiis manſuetudinem et malorum tolerantiam demonſtrare: ſimplicitatem autem magnanimitatem atque bonitatem, in amicitiis magis: non enim tam pulchrum eſt bene amico facere, quam turpe non facere, cum id neceſſitas ejus requirit. Cæterum oblata occaſione ulciſcendi inimicum, eum miſſum facere, æquanimitatis eſt: qui vero et miſeratur inimicum afflictum, et opem fert indigenti, et filiis ejus ac familiæ adverſo ipſorum tempore operam ſuam ſtudiumque defert, hunc qui non amat ob humanitatem, neque ejus probitatem laudat,

Digitized by Google

Κεῖνος ἐξ ἀδάμαντος ἢ σιδάρου κεχάλκευται μέλαιναν καρδίαν. 91

Τῷ Καίσαρι κελεύσαντι τὰς Πομπηΐου τιμὰς ἀνασταθῆναι καταβεβλημένας, ὁ Κικέρων, Τοὺς Πομπηΐου, φησὶν, ἀνδριάντας ἔστησας, τοὺς δὲ σοὺς ἔπηξας. Ὅθεν οὐδ' ἐπαίνου φειστέον οὐδὲ τιμῆς περὶ ἀνδρὸς ἐχθροῦ δικαίως εὐδοκιμήσαντος. Ἔπαινόν τε γὰρ φέρει μείζονα τοῖς ἐπαινοῦσι, καὶ πίστιν ἔχει πάλιν ἐγκαλῶν, ὡς οὐ τὸν ἄνδρα μισῶν, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν ἀποδοκιμάζων· τὸ δὲ κάλλιστον καὶ χρησιμώτατον, ἀπωτάτω καθίσταται τοῦ φθονεῖν καὶ φίλοις εὐτυχοῦσι, καὶ κατορθοῦσιν οἰκείοις, ὁ τοὺς ἐχθροὺς ἐθισθεὶς ἐπαινεῖν, καὶ μὴ δάκνεσθαι, μηδὲ βασκαίνειν εὖ πραττόντων. Καίτοι τίς ἄσκησις ἑτέρα μείζονα ὠφέλειαν ἐνεργάζεται ταῖς ψυχαῖς, ἢ διάθεσιν κρείττονα, τῆς ἀφαιρούσης τὸ δύσζηλον ἡμῶν καὶ φιλόφθονον; Ὥσπερ γὰρ ἐν πολέμῳ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων, ἄλλως δὲ φαύλων, ἔθος λαβόντα καὶ νόμου

ϐ. 6. πολέμῳ] Ita recte dedit Stephanus, cui adſentiuntur libri omnes ſcripti. Editi quidem Ald. Baſ. Xyl. habent πόλει.

Huic ex adamante, ſive ferro cor fabre-factum eſt atrum.

Cæſari cum ſtatuas Pompeii dejectas erigi juſſiſſet, Cicero dixit, *Pompeii ſtatuas reſtituiſti, tuas conſtituiſti.* Itaque ne laudationi quidem parcendum eſt inimici, merito ſuo eam reportantis. Hoc enim laudanti majorem conciliat quam laudato laudem, et cum alio tempore vituperat, creditur non odio hominis id facere, ſed quia factum ejus improbet: et, quod pulcherrimum eſt atque utiliſſimum, longiſſime abducitur ab invidendo amicis res ſecundas, aut familiaribus gloriam rei bene geſtæ, qui uſu didicit etiam inimicos laudare, neque morderi aut mœrere eorum ſucceſſibus, aut invidere iis proſperitatem. Et vero quænam alia exercitatio majorem conferat animis noſtris utilitatem, aut affectionem meliorem, quam quæ ex eo invidentiam æmulationemque malignam aufert? Ut enim in civitate multa neceſſaria quidem ea, ſed tamen mala, ubi conſue-

Digitized by Google

δύναμιν, οὐκ ἔτι ῥᾳδίως ἀπώσασθαι βλαπτομένους, οὕτως ἡ ἔχθρα συνεισάγουσα τῷ μίσει φθόνον, ζηλοτυπίαν, ἐπιχαιρεκακίαν, μνησικακίαν ἐναπολείπει. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ πανουργία καὶ ἀπάτη, καὶ ἐπιβουλὴ, δοκοῦσα
C μὴ φαῦλον εἶναι μηδὲ ἄδικον πρὸς ἐχθρὸν, ἂν ἐγγένηται, παραμένει δυσαπάλλακτος· εἶτα χρῶνται πρὸς τοὺς φίλους αὐτοὶ ὑπὸ συνηθείας, ἂν μὴ φυλάξωνται πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Εἴπερ οὖν ὀρθῶς ὁ Πυθαγόρας, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἐθίζων ὠμότητος ἀπέχεσθαι καὶ πλεονεξίας, ὀρνέων τε θηρευτὰς παρῃτεῖτο, καὶ βόλους ὠνούμενος ἰχθύων, ἐκέλευεν ἀφιέναι, καὶ παντὸς ἡμέρου ζώου φόνον ἀπηγόρευε· πολὺ δή που σεμνότερόν ἐστιν, ἐν διαφοραῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ φιλονεικίαις, γενναῖον ἐχθρὸν ὄντα
D καὶ δίκαιον καὶ ἀψευδῆ, τὰ μοχθηρὰ καὶ ἀγεννῆ καὶ κακοῦργα πάθη κολάζειν καὶ ταπεινὰ ποιεῖν· ὅπως ἐν

B. 9. ζηλοτυπίαν, ἐπιχαιρεκακίαν] Moſc. ζηλοτυπίᾳ ἐπιχαιρεκακίᾳ: quocum videtur facere Harl. exhibens ἐπιχαιρεκακία ſine iota ſubſcripto.
D. 2. κακοῦργα] πανοῦργα Harl. Moſc. 2. Pol. Jannot. T. forte verius.

tudine recepta vim legis adipiſcuntur, non facile poſſunt aboleri, quantumvis damnoſa ſint: ita inimicitia cum odio introducit invidiam, quæ obtrectationem, lætitiam de adverſis inimici rebus, acceptarum injuriarum memoriam in animo relinquit. Præterea fraudes, fallaciæ, et inſidiæ, quod hæc putamus adverſus inimicos neque male neque injuſte adhiberi, ſi inſita fuerint, manent et alte radices agunt: quæ niſi uſurpare adverſus inimicos caveamus, victi conſuetudine poſtmodo etiam ad amicos transferimus. Quod ſi recte Pythagoras in brutis animalibus adſuefecit ſuos ad vitandam crudelitatem et injurias, ideoque et aucupes exorabat, et piſcium redemptis capturis, dimitti eos jubebat, omniſque non feri animalis cæde interdicebat: multo profecto honeſtius eſt, in diſſenſionibus et contentionibus cum hominibus aliis, inimicos nos eſſe ingenuos, juſtos, et veraces, affectuſque pravos et degeneres ac maleficos compeſcere; ut in conſuetudine cum ami-

Digitized by Google

τοῖς πρὸς τοὺς φίλους συμβολαίοις παντάπασιν ἀπεῖ-
μῃ, καὶ ἀπέχηται τοῦ κακουργεῖν. Σκαῦρος, ἐχθρὸς
ὢν Δομιτίου καὶ κατήγορος· οἰκέτης οὖν τοῦ Δομιτίου
πρὸ τῆς δίκης ἧκε πρὸς αὐτὸν ὡς ἔχων τί μηνῦσαι τῶν
λανθανόντων ἐκείνῳ· ὁ δὲ οὐκ εἴασεν εἰπεῖν, ἀλλὰ συλ-
λαβὼν τὸν ἄνθρωπον, ἀπέστειλε πρὸς τὸν δεσπότην.
Κάτωνι δὲ Μουρήναν διώκοντι δημοκοπίας, καὶ συνά-
γοντι τοὺς ἐλέγχους, ἐξ ἔθους παρηκολούθουν οἱ τὰ πραττ-
όμενα παραφυλάττοντες· πολλάκις οὖν αὐτὸν ἠρώτων
εἴ τι μέλλει σήμερον συνάγειν ἢ πραγματεύεσθαι πρὸς E
τὴν κατηγορίαν· εἰ δὲ μὴ φαίη, πιστεύοντες ἀπῄεσαν.
Ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῦ τῆς δόξης ἔχει τεκμήριον μέγιστον·
ἀλλὰ μεῖζον καὶ κάλλιστον, ὅτι τῷ δικαίῳ χρῆσθαι καὶ
πρὸς ἐχθροὺς ἐθισθέντες, οὐδέποτε μὴ προσενεχθῶμεν
ἀδίκως καὶ πανούργως τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις.

E. 4. κάλλιστον] malim κάλλιον cum Reiſkio. Iſtiuſmodi certe anomalias potius librariis, quam Auctoribus, tribuam.

cis animus plane ſedatus omni abſtineat maleficio. Exercebat cum Domitio inimicitias Scaurus, eumque in judicium populi vocarat, ante diem judicio dictum ſervus Domitii ad Scaurum venit, indicaturus eorum aliquid quæ ad eam actionem pertinerent, Scaurumque laterent: ſed Scaurus indicium non admiſit, hominemque correptum ad dominum remiſit. Cato Murenæ diem dixerat ambitus, et argumenta quibus reum peragere criminis poſſet, conquirebat, eum ſequebantur, ut erat moribus receptum, qui obſervarent quid ageretur: ii perſæpe quærebant e Catone, an iſta die aliquid tractaturus eſſet quod ad accuſationem pertineret: ſi acturum ſe ea in cauſa quicquam negaret, fidem habebant viro, et diſcedebant. Hæc quidem maximum continent argumentum quam ſancta eſſet Catonis exiſtimatio: ſed majus hoc eſt atque pulchrius, quod juſtitiam etiam adverſus inimicos adhibere adſuefacti, nunquam injuſte ſumus aut ſubdole cum familiaribus et amicis acturi.

Digitized by Google

ι. Ἐπεὶ δὲ πάσαισι κορυδαλλῆσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, κατὰ τὸν Σιμωνίδην· καὶ πᾶσα φύσις ἀνθρώπου φέρει φιλονεικίαν καὶ ζηλοτυπίαν καὶ φθόνον, κενεοφρόνων
F ἑταίραν ἀνδρῶν, ὥς φησι Πίνδαρος, οὐ μετρίως ἄν τις ὠφελοῖτο τῶν παθῶν τούτων, ποιούμενος ἀποκαθάρσεις εἰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἀποστρέφων, ὥσπερ ὀχετοὺς, πορρωτάτω τῶν ἑταίρων καὶ οἰκείων. Καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, συνιδὼν πολιτικὸς ἀνὴρ Ὀνομάδημος, ἐν Χίῳ τῆς κρατούσης μερίδος ἐν στάσει γενόμενος, παρῄνει τοῖς ἑταίροις μὴ πάντας ἐξελάσαι τοὺς ἀντιστασιάσαντας, ἀλλ' ὑπολεί-
92 πεσθαί τινας, Ὅπως, ἔφη, μὴ πρὸς τοὺς φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεσθαι, τῶν ἐχθρῶν παντάπασιν ἀπαλλαγέντες. Οὐκοῦν καὶ ἡμῶν καταναλισκόμενα ταῦτα τὰ πάθη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ἧττον ἐνοχλήσει τοῖς φίλοις. Οὐ γὰρ κεραμεῖ δεῖ κεραμέα φθονεῖν, οὐδὲ ἀοιδὸν

E. 7. κορυδαλλῆσι] Moſc. 1. 2. κορυδαλλίσι forma Plutarcho alibi in hoc dicto adhibita: non ſpernenda quidem: vid. Bryan. Vit. Plut. T. II. p. 571.

F. 1. ἑταίραν] Ita B. et Mez. At Xyl. ἑταῖρον. Reliqui omnes perperam ἑταίρων.

X. Sed quoniam, ut dixit Simonides, *omnibus caſſitis caſſidem oportet eſſe innatam*, ita etiam omnis natura humana profert ſtudium rixandi, obtrectationem, et *invidiam vanorum ſodalem*, ut ait Pindarus, *hominum*; non mediocriter profecto rebus ſuis conſuluerit, qui iſtas animi affectiones in inimicos quaſi effundens expurget, et cloacis, ut ſic dicam, quibuſdam ductis iſta quam longiſſime a ſociis et domeſticis derivet. Quod mihi animadvertiſſe Onomademus videtur, homo rationis civilis peritus: qui cum in Chio orta ſeditione, partes eas foviſſet, quæ vicerant, hortatus eſt ſocios, ne omnes adverſæ factionis ejicerent, ſed quoſdam in civitate relinquerent; dicebat enim alioqui periculum fore, ne omnibus inimicis ſublatis, cum amicis extituræ ipſis eſſent controverſiæ. Eodem modo iſti in inimicos inſumpti pravi affectus, minus moleſti erunt amicis. Neceſſe enim non eſt ut *figulus figulo invideat, et*

Digitized by Google

ἀοιδῷ, καθ' Ἡσίοδον, οὐδὲ γείτονα ζηλοῦν, οὐδὲ ἀνεψιὸν, οὐδὲ ἀδελφὸν εἰς ἄφενος σπεύδοντα, καὶ τυγχάνοντα χρηστῶν πραγμάτων. Ἀλλ' εἰ μηδεὶς τρόπος ἐστὶν ἄλλος ἀπαλλαγῆς ἐρίδων καὶ φθόνων καὶ φιλονεικιῶν, ἔθιζε σαυτὸν δάκνεσθαι τῶν ἐχθρῶν εὐημερούντων, καὶ παρόξυνε B
καὶ χάραττε τὸ φιλόνεικον ἐν ἐκείνοις θηγόμενον. Ὥσπερ γὰρ οἱ χαρίεντες γεωργοὶ τὰ ῥόδα καὶ τὰ ἴα βελτίω ποιεῖν νομίζουσι, σκόροδα καὶ κρόμμυα παραφυτεύοντες· ἀποκρίνεται γὰρ εἰς ἐκεῖνα πᾶν ὅσον ἔνεστι τῇ τροφῇ δριμὺ καὶ δυσῶδες· οὕτω καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀναλαμβάνων καὶ περιέπων τὸ βάσκανον καὶ κακόηθες, εὐμενέστερον παρέξει τοῖς φίλοις εὖ πράττουσι καὶ ἀλυπότερον. Διὸ καὶ τὰς ἁμίλλας πρὸς ἐκείνους ἐστὶ ποιητέον ὑπὲρ δόξης ἢ ἀρχῆς ἢ πορισμῶν δικαίων, μὴ δακνομένους μόνον, ἄν τι πλέον ἡμῶν ἔχωσι, ἀλλὰ καὶ πάντα παραφυλάττ-

A. 10. δάκνεσθαι τῶν ἐχθρῶν] Stephanus dedit δάκνεσθαι μὴ τῶν ἐχθρῶν: Perperam μὴ arripiens ex Pol. et Jannot. Abeſt recte ab Ald. Baſ. Xyl. A. B. E. Moſc. 1. 2.

B. 5. τῇ τροφῇ] Τῇ aſſumpſi ex A. B. E. Moſc. 1. 2. Harl. et var. lect. Ed. Gr. Lat. ſine nomine.

cantor cantori, ſicut Heſiodus cecinit: neque æmulatio malevola inter *vicinos*, *cognatos aut fratres* neceſſaria eſt, *altero ad opes properante*, et ſucceſſibus utente proſperis. Sed ſi omnino nulla alia ratio inveniri poteſt, qua rixis, invidia, contentionibus libereris, conſuefacito teipſum ut inimicorum lætis rebus mordearis, in iiſque ſtudium concertandi tuum irrita, imprime, acue. Sicut enim ſciti agricolæ roſas et violas putant ſe facere meliores, ſi allia et cepas juxta plantent: quod in ea excernitur quidquid alimento acerbum ineſt aut foetidum: ita inimicus quoque excipiens invidiæ et malignitatis tuæ ictus, benevolentiorem te amicis ſecunda utentibus fortuna reddet atque commodiorem. Itaque cum inimicis contendendum eſt de gloria, potentia, aut licitis rei familiaris incrementis, ut non uramur modo ſi in hoc genere ab iis ſuperemur, ſed et omnia

Digitized by Google

C τονῶσαι, δι' ὧν πλέον ἔχουσι, καὶ πειρωμένους ὑπερβα-
λέσθαι ταῖς ἐπιμελείαις καὶ φιλοπονίαις, καὶ τῷ σωφρονεῖν
καὶ προσέχειν ἑαυτοῖς· ὡς Θεμιστοκλῆς ἔλεγεν οὐκ ἐᾶν
αὐτὸν καθεύδειν τὴν ἐν Μαραθῶνι τοῦ Μιλτιάδου νίκην.
Ὁ μὲν γὰρ εὐτυχίᾳ διαφέρειν αὐτοῦ τὸν ἐχθρὸν ἡγού-
μενος ἐν ἀρχαῖς, ἢ συνηγορίαις, ἢ πολιτείαις, ἢ παρὰ
φίλοις καὶ ἡγεμόσιν, ἐκ τοῦ πράττειν τι καὶ ζηλοῦν, εἰς
τὸ βασκαίνειν παντάπασιν καὶ ἀθυμεῖν καταδυόμενος,
ἀργῷ τῷ φθόνῳ καὶ ἀπράκτῳ σύνεστιν. Ὁ δὲ μὴ
τυφλούμενος περὶ τὸ μισούμενον, ἀλλὰ καὶ βίου καὶ
ἤθους καὶ λόγων καὶ ἔργων γινόμενος θεατὴς δίκαιος,
D τὰ πλεῖστα κατόψεται τῶν ζηλουμένων, ἐξ ἐπιμελείας
καὶ προνοίας καὶ πράξεων χρηστῶν περιγινόμενα τοῖς
κεκτημένοις, καὶ πρὸς ταῦτα συντείνων ἐπασκήσει τὸ
φιλότιμον αὐτοῦ καὶ φιλόκαλον, τὸ δὲ χασμῶδες ἐκκό-
ψει καὶ ῥάθυμον.

D. 3. ἐπασκήσει] Sic A. B. E. Moſc. 1. 2. Baſ. Xyl. At ἐπ' ἀσκήσει Ald. Steph. reliqui.

ea obſervemus unde illi nobis priores fieri potuerunt, conemurque eorum vincere induſtriam, conſtantiam laboris, et temperantiam, noſque ipſi obſervemus: qua ratione dixit Themiſtocles, *ſibi Miltiadis Marathonia victoria ſomnos adimi*. Qui enim inimicum exiſtimat priores ferre in honoribus publicis, aut patrociniis, aut reipublicæ procuratione, aut apud amicos vel principes: is ſi ab agendo et æmulando omnino ad invidendum et dimittendum animum ſe dejiciat, inani certe inefficacique confligatur invidentia. Qui vero non excæcatur odio inimici, ſed vitam ejus, mores, dicta, factaque ut incorruptus ſpectator contemplatur: is pleraque eorum, quorum ſiniſtra æmulatione correptus eſt, intelliget, ei diligentia, providentia, probiſque actionibus parta eſſe: eodemque contendens, ſtudium honeſtatis gloriæque ſuum augebit, vanitate et ſocordia affectuum amputatis.

Digitized by Google

ιαʹ. Εἰ δέ τινας οἱ ἐχθροὶ κολακεύοντες, ἢ πανουργοῦντες, ἢ δεκάζοντες, ἢ μισθαρνοῦντες, αἰσχρὰς καὶ ἀνελευθέρους δοκοῦσι καρποῦσθαι δυνάμεις ἐν αὐλαῖς ἢ πολιτείαις, οὐκ ἐνοχλήσουσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον εὐφρανοῦσι, τὴν αὑτῶν ἐλευθερίαν, καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ βίου καὶ ἀνύβριστον ἀντιθέντας. Ἅπας γὰρ ὁ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς, κατὰ Πλά- E
τωνα. Καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος ἔχειν ἀεὶ δεῖ πρόχειρον,

> Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
> Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον·

οὐδέ γε βοὰς δεδειπνισμένων θεάτρων, οὐδὲ τιμὰς ζηλώσομεν καὶ προεδρίας παρ' εὐνούχοις καὶ παλλακαῖς, καὶ σατραπείαις βασιλέων· ζηλωτὸν γὰρ οὐδέν, οὐδὲ καλόν, ἐξ αἰσχροῦ φυόμενον. Ἀλλ' ἐπεὶ τυφλοῦται τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ

D. 7. δεκάζοντες] Repoſui ex A. B. E. Cæteri editi et ſcripti δικάζοντες.
E. 8. Ἀλλ' ἐπεὶ τυφλοῦται—δεῖ μέντοι] Vulgo Ἀλλ' ἐπιτυφλοῦται—δεῖ δὲ μέντοι—. Abeſt δὲ in A. B. E, quo indicio et ſententia ipſa poſtulante prius ipſe mutavi.

XI. Sin eveniat, ut inimici adulando, fraudes componendo, largiendo aut corrumpentes aut corrupti turpem atque illiberalem, videantur potentiam in aulis rebuſve publicis conſecuti, fructum inde nonnullum percipere: non modo id moleſtiam nobis objiciet nullam, ſed et gaudium adferet, noſtram libertatem vitamque puram et contumeliæ expertem iis opponentibus. *Quidquid enim ſupra et infra terram eſt auri, non eſt quod ad virtutem æquiparetur,* ſiquidem Platonem audimus. Eſt etiam in promptu Solonis illud habendum:

> *Nos virtutem, habeant ii ſibi divitias:*

nedum virtuti noſtræ præferamus acclamationes theatrorum epulis conductas, aut honores et primas ſedes apud eunuchos et pellices et ſatrapas regum: nihil enim horum dignum eſt admiratione aut æmulatione, neque pulchrum, quippe a turpitudine proficiſcitur, ſed amans obcæcatur in conſideratione rei amatæ, et

F παρέχουσι μᾶλλον ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ἀσχημονοῦντες αἴσθησιν· δεῖ μήτε τὸ χαίρειν ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσιν, ἀργὸν εἶναι, μήτε τὸ λυπούμενον ἐφ' οἷς κατορθοῦσιν, ἀλλ' ἐπιλογίζεσθαι δι' ἀμφοτέρων, ὅπως τὰ μὲν φυλαττόμενοι, βελτίους ὦμεν αὐτῶν, τὰ δὲ μιμούμενοι, μὴ χείρονες.

F. 2. -τὸ χαίρειν] Forte præferendum, certe exquiſitius, eſt τὸ χαῖρον, quod dant Moſc. 2. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anonym. Mez. T. V. B.

facilius ſentimus turpitudinem, cum ea ab inimicis admittitur. Cæterum neque conceptum de eorum peccatis gaudium, neque dolor nobis ob eorum recte facta obortus inutilia eſſe debent, ſed rationes utrinque inſtituendæ ita ſunt, ut et eorum erratis cavendis præſtantiores, et imitandis recte factis non deteriores ipſis exſiſtamus.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΠΟΛΥΦΙΛΙΑΣ.

Digitized by Google

Digitized by Google

93

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΠΟΛΥΦΙΛΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

AMICORUM MULTITUDINE.

α΄. ΜΕΝΩΝΑ τὸν Θετταλὸν, οἰόμενον ἐν λόγοις
B ἱκανῶς γεγυμνάσθαι, καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἀπὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους λεγόμενον,

— σοφίας ἐπ' ἄκροισι θαμίζειν,

ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης τί ἀρετή ἐστιν· ἀποκριναμένου δὲ ἰταμῶς ἐκείνου καὶ προχείρως, ὅτι καὶ παιδός ἐστιν ἀρετὴ καὶ πρεσβύτου, καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, καὶ ἄρ-

I. MENONEM Theſſalum, qui in diſſerendo ſatis ſibi videbatur exercitatus, et (juxta illud Empedocleum)

Sæpe ipſum Sophiæ ſuperare cacumen,

Socrates interrogavit, Quid eſſet virtus: cumque reſpondiſſet ſatis prompte atque proterve, virtutem et pueri eſſe, et ſenis, et viri, et mulieris, et magiſtratus, et privati, et

Digitized by Google

χοντος καὶ ἰδιώτου, καὶ δεσπότου καὶ θεράποντος. Εὖ γε, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὅτι μίαν ἀρετὴν ἐρωτηθεὶς, σμῆνος ἀρετῶν κεκίνηκας· οὐ κακῶς τεκμαιρόμενος ὅτι μηδεμίαν εἰδὼς ἀρετὴν ἄνθρωπος, πολλὰς ὠνόμαζεν. Ἆρ' οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἄν τις ἐπιχλευάσειεν, ὅτι μηδέπω μίαν φιλίαν κεκτημένοι βεβαίως, φοβούμεθα μὴ λάθωμεν εἰς C
πολυφιλίαν ἐμπεσόντες; Σχεδὸν γὰρ οὐδὲν διαφέρομεν ἀνθρώπου κολοβοῦ καὶ τυφλοῦ, φοβουμένου μὴ Βριάρεως ὁ ἑκατόγχειρ, καὶ Ἄργος ὁ πανόπτης γένηται. Καίτοι τόν γε παρὰ τῷ Μενάνδρῳ νεανίσκον ὑπερφυῶς ἐπαινοῦμεν, εἰπόντα, θαυμαστὸν ὅσον νομίζειν ἕκαστον ἀγαθὸν ἂν ἔχῃ φίλου σκιάν.

β'. Αἴτιον δὲ μετὰ πολλῶν ἄλλων οὐχ ἥκιστά γ' εἰς φιλίας κτῆσιν, ἡ τῆς πολυφιλίας ὄρεξις, ὥσπερ ἀκολάστων

C 8. Αἴτιον] Lege ἐναντίον: ita planns erit locus. Sequentia correctionem confirmant.

C. 9. ὥσπερ ἀκολάστων γυναικῶν—δυναμένοις:] Corrupta hæc ita meliora reddas, ὥσπερ ἀκόλαστοι γυναῖκες—δυναμένη: vel, ὡς ἐπ' ἀκολάστων γυναικῶν *(prouti ſi res habet in laſcivis mulieribus)*—δυναμένης. Certe δυναμένη legendum et ad ὄρεξις referendum, hoc ſane recepi quia et in Vulcobiano exſtat. Vulgo δυναμένοις.

domini, et ſervi: Tu vero, inquit Socrates, præclare, qui de una interrogatus virtute, velut examen quoddam virtutum excitaſti: nec male conjiciebat, abs eo qui ne unam quidem cognitam haberet virtutem, plures nominari. Nonne nos quoque ſubſannaverit aliquis, qui cum ne unam quidem firmam teneamus amicitiam, metuamus ne imprudentes in copiam complurium amicorum incidamus? fere enim perinde hoc facimus, ac ſi mutilus cæcuſve aliquis vereatur, ne in centimanum evadat Briareum, aut Argum illum oculorum multitudine nobilem. Atqui majorem in modum laudamus adoleſcentem illum Menandri, qui aiebat *quemlibet putare, ſe mirificum habere bonum, ſi vel umbram amici habet.*

II. Jam inter multas alias hæc non eſt minima cauſa cur ſtabilem amicitiam non paremus, quod multitudinem amicorum appetimus, cum inſtar

Digitized by Google

γυναικῶν τῷ πολλάκις καὶ πολλοῖς συμπλέκεσθαι, τῶν
D προτέρων κρατεῖν μὴ δυνάμενοι, ἀμελουμένων, καὶ ἀπορρεόντων· μᾶλλον δὲ ὥσπερ ὁ τῆς Ὑψιπύλης τρόφιμος

Εἰς τὸν λειμῶνα καθίσας
Ἔδρεπεν ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ
Αἰρόμενος ἄγρευμα ἀνθέων
Ἡδομένᾳ ψυχᾷ,
Τὸ νήπιον ἄχρηστον ἔχων

οὕτως ἕκαστον ἡμῶν, διὰ τὸ φιλόκαινον καὶ ἁψίκορον, ὁ πρόσφατος ἀεὶ καὶ ἀνθῶν ἐπάγεται, καὶ μετατίθησι πολλὰς ὁμοῦ καὶ ἀτελεῖς ἀρχὰς πράττοντας φιλίας καὶ συνηθείας, ἔρωτι τοῦ διωκομένου παρερχομένους τὸν καταλαμβανόμενον. Πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξά-
E μενοι τῆς τοῦ βίου φήμης, ἣν ὑπὲρ φίλων βεβαίων ἀπολέλοιπεν ἡμῖν, τὸν μακρὸν καὶ παλαιὸν αἰῶνα μάρτυρα ἅμα τοῦ λόγου καὶ σύμβουλον λάβωμεν,

D. 3. Εἰς τὸν λειμῶνα κ. τ. λ.] Locus ex Euripidis Hypſipyle, perdita fabula, alibi Plutarcho profertur Sympoſ. p. 661. F. Nil in verbis mutavi: diſtinxi verſus ut Valckenarius Diatr. Eur. Fragm. p. 212: Latina Grotii dedi. Pro ἄχρηστον legendum ἄπληστον ex altero Plutarchi loco. Mez. ex Amioto laudat ἀκόρεστον.

D. 10. πράττοντας] Sic D. Colleg. Nov. Anonym. Vulgo πράττοντα καί. Vulcob. πράττοντας καί, quod una hinc habet in contextu Editio Græco-Latina anni 1624.

impudicarum mulierum, ſæpe et cum multis amicitiam coëuntes, primos quoſque neglectos, ideoque dilabentes retinere non poſſumus: aut potius quemadmodum Hypſipylæ alumnus ille,

In prato reſidens puer
Nunc hunc, nunc alium cupit
Florem carpere: gaudio
Mens perfunditur: innocens
Expleri ſtudium nequit:

ita quemvis noſtrum, præ ſtudio quodam novitatis et præſentium faſtidio, ſemper recentior quiſque et quaſi florens amicus allicit, ac ſubinde mutat, dum multas ſimul imperfectaſque ordimur amicitias ac familiaritates, et ob amorem ejus quem ſectamur, jam partum præterimus. Proinde velut a Veſta, et prima humanæ vitæ fama quæ de firmis amicis tradita nobis eſt, ducto initio, longum et vetus ſæculum hujus rei teſtem et conſiliarium adhibeamus, con-

Digitized by Google

ἐν ᾧ κατὰ ζεῦγος φιλίας λέγονται, Θησεὺς καὶ Πειρίθους, Ἀχιλλεὺς καὶ Πάτροκλος, Ὀρέστης καὶ Πυλάδης, Φιντίας καὶ Δάμων, Ἐπαμινώνδας καὶ Πελοπίδας. Σύννομον γὰρ ἡ φιλία ζῶον, οὐκ ἀγελαῖόν ἐστιν, οὐδὲ κολοιῶδες· καὶ τὸ ἄλλον αὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸν φίλον, καὶ προσαγορεύειν ἑταῖρον, ὡς ἕτερον, οὐδὲν ἐστιν ἄλλο, πλὴν μέτρῳ φιλίας τῇ δυάδι χρωμένων. Οὔτε γὰρ δούλους, οὔτε φίλους ἐστὶ κτήσασθαι πολλοὺς ἀπ' ὀλίγου νομίσματος. Τί οὖν νόμισμα φιλίας; εὔνοια καὶ χάρις F
μετ' ἀρετῆς, ὧν οὐδὲν ἔχει σπανιώτερον ἡ φύσις. Ὅθεν τὸ σφόδρα φιλεῖν καὶ φιλεῖσθαι, πρὸς πολλοὺς οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ποταμοὶ πολλὰς σχίσεις καὶ κατατομὰς λαμβάνοντες, ἀσθενεῖς καὶ λεπτοὶ ῥέουσιν, οὕτω τὸ φιλεῖν

E. 4. ἐν ᾧ κατὰ ζεῦγος φιλίας λέγονται] Non corruptum, ſed inſolentius dictum: *quo in longo ſeculo memorantur, ſecundum par amicitiarum, Theſeus et Pirithous.* Senſum reddidit Xylander Latine.

E. 9. ἑταῖρον, ὡς ἕτερον] Correxi Græca et Latina. Vulgo erat ἑταῖρον καὶ ἑταῖρον ὡς ἕτερον: illud igitur καὶ et alterum ἑταῖρον delevi auctoritate codicum A. C. D. E. item Xylander in ſua editione omiſerat.

F. 5. οὕτω τὸ φιλεῖν—ἐξαμαυροῦται] Ita Stephanus recte exhibuit ex Jannot. et Pol. habetque aſſentientem D. et Xyl. In Ald. et Baſ. eſt vitioſe, οὕτω τῷ φιλεῖν σφόδρα πέφυκεν, εἰς πολλοὺς δὲ μεριζομένη ἐξαμαυροῦται: et ſic item habent A. C. E. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov.

ſideremuſque de veris amicis quæ fama ſit ad nos propagata. Inveniemus autem binos ſemper amicos memoriæ perhibitos, Theſeum et Pirithoum, Achillem et Patroclum, Oreſtem et Pyladem, Pythiam et Damonem, Epaminondam et Pelopidam. Eſt enim amicitia, animal ſocietatis amans, et compaſcens, non armentale, ſed nec gregale, ut graculi: et quod amicus cenſetur *alter ipſe* et vocatur ἑταῖρος, quaſi ἕτερος: id nihil aliud ſignificat, quam binum amicitiæ menſuram haberi. Jam ut nec ſervos, ſic neque amicos multos parva pecunia emere licet. Quæ autem eſt pecunia qua amici comparantur? benevolentia et gratia cum virtute conjuncta, quibus rebus nihil rarius fert natura: itaque valde amare, et amari, inter multos locum non habet. Sed ſicuti amnes in multos diviſi alveos, imbecilli fluunt

Digitized by Google

σφοδρὸν ἐν ψυχῇ πεφυκὸς, εἰς πολλοὺς μεριζόμενον ἐξαμαυροῦται. Διὸ καὶ τῶν ζώων τὸ φιλότεκνον τοῖς μονοτόκοις ἰσχυρότερον ἐμφύεται· καὶ Ὅμηρος ἀγαπητὸν υἱὸν ὀνομάζει,

94 **Μοῦνον τηλύγετον,—**

τουτέστι, μὴ ἔχουσιν ἕτερον γονεῦσι, μήτε ἕξουσι γεγεννημένον.

γ΄. Τὸν δὲ φίλον ἡμεῖς μόνον μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν εἶναι· μετ' ἄλλων δὲ τηλύγετός τις καὶ ὀψίγονος ἔστω· τὸν θρυλλούμενον ἐκεῖνον χρόνῳ τῶν ἁλῶν συγκατεδηδοκὼς μέδιμνον· οὐχ ὥσπερ νῦν πολλοὶ φίλοι λεγόμενοι συμπιόντες ἅπαξ, ἢ συσφαιρίσαντες, ἢ συγκυβεύσαντες, ἢ συγκαταλύσαντες ἐκ πανδοκείου καὶ παλαίστρας καὶ ἀγορᾶς, φιλίας συλλέγουσιν. Ἐν δὲ ταῖς τῶν πλουσίων καὶ ἡγεμονικῶν οἰκίαις, πολὺν
B ὄχλον καὶ θόρυβον ἀσπαζομένων καὶ δεξιουμένων καὶ δορυφορούντων ὁρῶντες, εὐδαιμονίζουσι τοὺς πολυφίλους· καίτοι πλείονάς γε μυίας ἐν τοῖς ὀπτανείοις αὐτῶν ὁρῶσιν·

ac tenues: ſic vehemens amor animo inſitus, ſi diſſipetur in multos, evaneſcit. Unde fit ut ea etiam animalia prolem ſuam magis ament, quæ unum tantum gignunt: et Homerus charum filium appellat,

Solum, atque in ſenio natum—

ſcilicet cum alium parentes neque habent neque habituri ſunt.

III. Nos amicum quidem eſſe unicum non volumus: ſed inter cæteros ſit unus aliquis quaſi unicus, et ſuſceptus in ſenio filius, quique illum proverbio vulgatum, ſalis modium nobiſcum ederit: non ita adſcitus, ut hodie qui ſemel una potaverint, aut pila luſerint vel alea, aut ex caupona, palæſtra, forove una diſceſſerint, amici colliguntur. Porro cum in domibus divitum aut procerum magnam vident turbam hominum ſalutantium, prenſantium, ſtipantium, vulgo eorum laudant fortunas tot amicos habentium: atqui in culinis eorum plures muſcas videre poſſint: neque tamen

ἀλλ' οὔτε αὗται τῆς λιχνείας, οὔτ' ἐκεῖνοι τῆς χρείας ἐπιλειπούσης, παραμένουσιν. Ἐπεὶ δ' ἡ ἀληθινὴ φιλία τρία ζητεῖ μάλιστα, τὴν ἀρετὴν, ὡς καλὸν, καὶ τὴν συνήθειαν, ὡς ἡδὺ, καὶ τὴν χρείαν, ὡς ἀναγκαῖον· δεῖ γὰρ ἀποδέξασθαι κρίνοντα, καὶ χαίρειν συνόντα, καὶ χρῆσθαι δεόμενον· ἃ πάντα πρὸς τὴν πολυφιλίαν ὑπεναντιοῦται, καὶ μάλιστά πως τὸ κυριώτατον ἡ κρίσις· σκεπτέον δὴ πρῶτον εἰ ἀδύνατόν ἐστιν ἐν βραχεῖ χρόνῳ δοκιμάσαι χορευτὰς συγχορευσομένους, ἐρέτας C ὁμορροθήσοντας, οἰκέτας χρημάτων ἐπιτρόπους, ἢ τέκνων παιδαγωγοὺς ἐσομένους, μήτιγε φίλους πολλοὺς εἰς ἀγῶνα

B. 5. Ἐπεὶ δ' ἡ ἀληθινὴ φιλία—συναποδυσομένους] Mire vulgo turbatum hunc locum, ad certam ſententiam conſtitui. Stephaniana hæc erat ſcriptura, Ἐπειδὴ ἀληθινὴ φιλία—καὶ μάλιστα πρὸς τὸ κυριώτατον σκεπτέον δὲ π. εἰ δυνατὸν—Χορευτὰς συναγορευομένους, ἐρέτας——φίλους πολλοὺς εἰσάγειν ἁπάσῃ τύχῃ συναποδυσομένους. Ita et Ald. Baſ. et præterea graviori labe pro σκεπτέον—δοκιμάσαι habent, Ποῖα—δοκιμασία, conſentiuntque partim codices noſtri, veluti in ποῖα A. C. E. Moſc. 1. item T. V. Xyl. et levi diſcrimine ποῖαν Moſc. 2. Colleg. Nov. in δοκιμασία Xyl. C. E. Moſc. 1. 2. Jam unde quidque ſumpſerim, dicendum: Ἐπεὶ δ' ἡ eſt ex Vulcobiano: πῶς ex D. et Mez. σκεπτέον Stephanus habuit ex Jannot. ego indidem et ex D. δὴ proximum pro δὲ repoſui ex T. V. δοκιμάσαι Stephanus ex Jannot. ego præterea ex A. D. Colleg. Nov. ἀδύνατον dedi ſine libris: συγχορευσομένους ex T. V. Mez. denique in εἰς ἀγῶνα πάσης τύχης præiverat Xyl. et Petavius ad Themiſt. p. 20. Edit. 8. Præter hæc pro κρίνοντα legendum κρίναντα cum Mez. et συναγωνιουμένους pro συγχορευσομένους ut quidem cenſeo.

vel hæ eſca, vel illi utilitate ſublata manent. Quandoquidem vero ad veram amicitiam tria requiruntur potiſſimum, virtus, ut pulchrum; conſuetudo, ut jucundum; uſus, ut neceſſarium: nam et cum judicio recipiendus eſt amicus, et ejus conſuetudine lætandum et, ubi opus eſt, utendum: quæ omnia multitudini amicorum adverſantur, maximeque id, quod principem locum in amicitia obtinet, judicium; hæc igitur cum ita ſint, primo exiſtimandum eſt, ſi brevi tempore deligi non poſſint chorici ſaltatores qui in choro recte congruant, remiges qui pariter impellant, aut diſpenſatores ſervi, vel liberorum pædagogi, minus etiam deligi poſſe multos amicos omnem una paratos ſubire for-

πάσης τύχης συναποδυσομένους, ὧν ἕκαστος αὐτός τε

Αὐτόν τε πράττων εὖ, τίθησιν εἰς μέσον,
Τοῦ δυστυχοῦς τε λαγχάνων οὐκ ἄχθεται.

Οὔτε ναῦς ἐπὶ τοσούτους ἕλκεται χειμῶνας εἰς θάλασσαν, οὔτε χωρίοις θριγκοὺς καὶ λιμέσιν προβάλλουσιν ἕρκη καὶ χώματα τηλικούτους προσδεχόμενοι κινδύνους καὶ τοσούτους, ὅσων ἐπαγγέλλεται φιλία καταφυγὴν καὶ βοήθειαν,
D ὀρθῶς καὶ βεβαίως ἐξετασθεῖσα· τῶν δὲ ἀνεξετάστων παρεῤῥυέντων, ὥσπερ νομισμάτων ἀδοκίμων ἐλεγχομένων,

— οἱ μὲν ἐστερημένοι
Χαίρουσιν, οἱ δὲ ἔχοντες εὔχονται φυγεῖν.

Ἔστι δὲ τοῦτο χαλεπὸν καὶ οὐ ῥᾴδιον τὸ φυγεῖν, ἢ ἀποθέσθαι δυσαρεστουμένην φιλίαν· ἀλλ’ ὥσπερ σιτίον βλαβερὸν καὶ δυσχεραινόμενον, οὔτε κατέχειν οἷόν τε μὴ λυποῦν καὶ διαφθεῖρον, οὔτε ἐκβάλλειν οἷον εἰσῆλθεν, ἀλλ’ εἰδεχθὲς καὶ συμπεφυρμένον καὶ ἀλλόκοτον· οὕτω φίλος

C. 5. Αὐτόν τε] τε ſumpſi a Xylandro.
D. 3. οἱ μὲν ἐστερημένοι] Diſtinxi a proſa oratione ; Sophoclis eſt, ut apparet ex Plutarchi Erotico. p. 768. E.
D. 8. ἀλλ’ εἰδεχθὲς καὶ συμπεφυρμένον καὶ ἀλλόκοτον] συμπεφυρμένον ex A. C. D. E. T. pro vulgato συμπεφυραμένον. Cæterum malim ἅμα εἰσδεχθὲν, συμπεφυρμένον καὶ κολλητικόν. Referuntur ad proxima προσδέχεσθαι μηδὲ κολλᾶσθαι.

tunam, ac quorum quiſque

Se, et res ſecundas in medium offerat libens,
Et nil gravatur, ſortis adverſæ comes.

Neque navis ad tantas tempeſtates in mare deducitur, neque locis munitiones, aut portubus clauſtra ac aggeres objiciuntur tot tantorumque periculorum metu, contra quot caſus, auxilium et præſidium pollicetur amicitia veræ probatæque firmitatis: qui vero non explorati, ſe pro amicis ingeſſerunt, eos cum inſtar pecuniæ improbæ exploravimus et deprehendimus, *ſi exceſſerint, lætamur: at ſi acceſſerint, procul eſſe volumus.* Eſt vero grave, et nequaquam facile, amicitiam quæ diſpliceat diſſolvere. Sed quemadmodum perniciosum ac moleſtum cibum neque poſſumus ſine damno et dolore retinere, neque qualem ſumpſimus ejicere; ſed fœdum et aliis confuſum rebus atque tetrum:

Digitized by Google

πονηρὸς ἢ συνὼν λυπῶν καὶ λυπούμενος, ἢ βίᾳ μετ' ἔχθρας καὶ δυσμενείας, ὥσπερ χολή τις, ἐξέπεσε.

δ'. Διὸ δεῖ μὴ ῥᾳδίως προσδέχεσθαι μηδὲ κολλᾶσθαι E τοῖς ἐντυγχάνουσι, μηδὲ φιλεῖν τοὺς διώκοντας, ἀλλὰ τοὺς ἀξίους φιλίας διώκειν. Οὐ γὰρ αἱρετέον πάντως τὸ ῥᾳδίως ἁλισκόμενον· καὶ γὰρ ἐρείκην καὶ βάτον ἐπιλαμβανομένην ὑπερβάντες καὶ διωσάμενοι, βαδίζομεν ἐπὶ τὴν ἐλαίαν καὶ τὴν ἄμπελον· οὕτως ἀεὶ μὴ τὸν εὐχερῶς περιπλεκόμενον ποιεῖσθαι συνήθη καλὸν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις σπουδῆς καὶ ὠφελίμοις αὐτοὺς περιπλέκεσθαι δοκιμάζοντας.

ε'. Ὥσπερ οὖν ὁ Ζεῦξις, αἰτιωμένων αὐτὸν τινῶν F ὅτι ζωγραφεῖ βραδέως, Ὁμολογῶ, εἶπεν, ἐν πολλῷ χρόνῳ γράφειν, καὶ γὰρ εἰς πολύν· οὕτω φιλίαν δεῖ καὶ συνήθειαν σώζειν παραλαβόντας ἐν πολλῷ κριθεῖσαν.

E. 6. οὕτως ἀεὶ—ποιεῖσθαι συνήθη καλὸν] Friget hæc dictio: puto Plutarchum ſcripſiſſe, ὅτω δεῖ—ποιεῖσθαι συνήθη ἢ φίλον.

F. 3. καὶ γὰρ εἰς πολύν—παραλαβόντας] Exhibui codicem D. excepto παραλαβόντας quod ex codice Xyl. eſt: nam D. habet παραλαμβάνοντας. Vulgo corrupte, καὶ γὰρ εἰς πολλὴν οὕτω φιλίαν καὶ συνήθειαν σώζειν παραλαβών—.

ita malus amicus, aut noſtra et ipſius cum moleſtia nobis adeſt, aut per vim cum odio tanquam bilis ejicitur.

IV. Non itaque facile recipere debemus, neque temere conjungi cum quibuſvis nos compellantibus, neque amare eos qui nos ſectantur, ſed potius ſectari dignos amicitia. Non enim ſemper dignum eſt quod ampleċtare quidquid facile paratu eſt: nam ut erica et rubo quæ nobis adhæreſcunt calcatis et dimotis ad oleam vitemque tendimus: ſic non debemus perpetuo eos qui ſe nobis applicant admittere in amicitiam, ſed ipſi potius eos comprehendere, quos experti ſumus dignos eſſe amicitia, uſuique futuros.

V. Sicut igitur Zeuxis quibuſdam culpantibus quod tarde pingeret: reſpondit, *Fateri ſe multum ſe temporis inſumere pingendo, quia in multum tempus vellet ea durare quæ pinxiſſet:* ita multo tempore probatam amicitiam de-

Digitized by Google

Ἆρ' οὖν κρῖναι μὲν οὐκ ἔστι πολλοὺς φίλους ῥᾴδιον, συνεῖναι δὲ πολλοῖς ὁμοῦ ῥᾴδιον, ἢ καὶ τοῦτο ἀδύνατον; Καὶ μὴν ἀπόλαυσίς ἐστιν ἡ συνήθεια τῆς φιλίας, καὶ τὸ ἥδιστον ἐν τῷ συνεῖναι καὶ συνημερεύειν·

> Οὐ μὲν γὰρ ζωοί γε φίλων ἀπάνευθεν ἑταίρων
> Βουλὰς ἑζόμενοι βουλεύσομεν,

95 καὶ περὶ τοῦ Ὀδυσσέως ὁ Μενέλαος,

> — οὐδέ κεν ἄλλο
> Ἄμμε διέκρινε φιλέοντέ τε τερπομένω τε,
> Πρίν γ' ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψε.

Τοὐναντίον οὖν ἔοικεν ἡ καλουμένη πολυφιλία ποιεῖν. Ἡ μὲν γὰρ συνάγει καὶ συνίστησι καὶ συνέχει καταπυκνοῦσα ταῖς ὁμιλίαις καὶ φιλοφροσύναις,

> Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐγόμφωσεν καὶ ἔδησε,

κατ' Ἐμπεδοκλέα· τοιαύτην γὰρ ἡ φιλία βούλεται
B ποιεῖν ἑνότητα καὶ σύμπηξιν. Ἡ δὲ πολυφιλία διΐστησι καὶ ἀποσπᾷ καὶ ἀποστρέφει, τῷ μετακαλεῖν ἄλλοτε πρὸς

A. 5. ἡ καλουμένη πολυφιλία] quare ἡ καλουμένη? Satis quidem cognitum nomen πολυφιλίας. Forte τῇ φιλίᾳ ἡ πολυφιλία. An τῇ καλουμένῃ ὀλιγοφιλίᾳ ἡ πολυφιλία. Prius malim.

bemus ſervare receptam. Quid? facile non eſt multos ſimul amicos dijudicare, cum multis ſimul verſari facile? immo autem impoſſibile eſt. Atqui conſuetudo id eſt, quo fruimur amicitia, neque dulcius in ſe quicquam ea habet præſentia et vitæ ſocietate.

> *Conſilium nec enim ſeorſis capiemus amicis.*

et de Ulyſſe Menelaus:

> *Nil prius, inter nos, hinc divelliſſet amantes,*
> *Quam mors obſcura texiſſet lumina nocte.*

Contrarium amicitia multos complexa præſtat. Simplex enim amicitia conducit, conciliat, et continet compactos colloquiis et officiis,

> *Lac veluti niveum ficulna coagula figunt,*

ut Empedoclis utar verbis; talem enim amicitia unitatem et compactionem efficere amat. Multiplex vero illa diſſipat, avellit avertitque alias alio avocans neque ſinit bene-

Digitized by Google

ἄλλον καὶ μεταφέρειν, οὐκ ἐῶσα κρᾶσιν οὐδὲ κόλλησιν εὐνοίας ἐν τῇ συνηθείᾳ περιχυθείσῃ καὶ παγείσῃ γενέσθαι. Τοῦτο δὲ εὐθὺς ὑποβάλλει καὶ τὴν περὶ τὰς ὑπουργίας ἀνωμαλίαν καὶ δυσωπίαν· τὰ γὰρ εὔχρηστα τῆς φιλίας, δύσχρηστα γίνεται διὰ τὴν πολυφιλίαν. Ἄλλον τρόπος, ἄλλον ἐγείρει φροντὶς ἀνθρώπων. Οὔτε γὰρ αἱ φύσεις ἡμῶν ἐπὶ ταὐτὰ ταῖς ὁρμαῖς ῥέπουσιν, οὔτε τύχαις ὁμοτρόποις ἀεὶ σύνεσμεν· οἵ τε τῶν πράξεων καιροί, καθάπερ τὰ πνεύματα, τοῖς μὲν φέρουσι, τοῖς δὲ ἀντι- C
πίπτουσι.

ϛʹ. Καίτοι κἂν πάντες ἅμα τῶν αὐτῶν οἱ φίλοι δέωνται, χαλεπὸν ἐξαρκέσαι πᾶσι βουλευομένοις, ἢ πολιτευομένοις, ἢ φιλοτιμουμένοις, ἢ ὑποδεχομένοις. Ἂν δ' ἐνὶ καιρῷ διαφόροις πράγμασι καὶ πάθεσι προστυγχάνοντες ὁμοῦ παρακαλῶσιν, ὁ μὲν πλέων, συναπο-

B. 7. Ἄλλον τρόπος—ἀνθρώπων] Dictum videtur Poetæ: primus in verſus diſtinxit et item Latine exhibuit Editorum Græco-Latinæ repetitor Pariſinus anni 1624. Nec tamen ſanum plane videtur. C. τρόπον γὰρ ἄλλον ἐγείρει, φ. ἀ. Jannot. τρόπον γὰρ ἄλλῃ ἐγείρει. Mez.—ἄλλον τρόπον ἄλλον ἐγείρει φροντὶς ἀνθρώπων. Ego judicium cohibeo.

volentiam in conſuetudine circumfuſa ac coeunte coaleſcere ac conglutinari. Atque hinc ſtatim oritur officiorum inæqualitas et ineptus in iis obeundis pudor. Facit enim multitudo amicorum ut inutiles ſint eæ partes amicitiæ, quæ utiles eſſe debebant.

—alium alii
Mores, et alia cura ſolicitat virum.

neque enim omnium eodem incitantur ingenia, neque omnium eadem eſt fortuna quibuſcum vivimus, et occaſiones rerum agendarum ſicut et venti navigantibus, aliquando adverſæ ſunt, aliquando ſecundæ.

VI. Quod ſi omnes amici eadem opera aliquando indigeant, ſufficere omnibus difficile eſt conſultantibus, rempublicam gerentibus, ambientibus, aut hoſpites excipientibus. Sin eodem temporis articulo diverſis negotiis et ſtudiis dediti, ſimul poſtulent, alius ut naviganti comitem te præbeas, alius ut ei cauſam

Digitized by Google

θυμεῖν· ὁ δὲ κρινόμενος, συνδικεῖν· ὁ δὲ κρίνων, συνδικάζειν· ὁ δὲ πιπράσκων ἢ ἀγοράζων, συνδιοικεῖν· ὁ δὲ γαμῶν, συνθύειν· ὁ δὲ θάπτων, συμπενθεῖν·

Πόλις δὲ ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει,
Ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων·

D ἡ πολυφιλία. Πᾶσι μὲν ἀμήχανον παρεῖναι, μηδενὶ δὲ ἄτοπον, ἑνὶ δὲ ὑπουργοῦντα προσκρούειν πολλοῖς, ἀνιαρόν.

Οὐδεὶς γὰρ ἀγαπῶν αὐτὸς, ἀμελεῖθ' ἡδέως·

Καίτοι τὰς ἀμελείας καὶ ῥαθυμίας τῶν φίλων πρᾳότερον φέρουσι, καὶ τὰς τοιαύτας ἀπολογίας ἀμηνίτως δέχονται παρ' αὐτῶν, Ἐξελαθόμην· Ἠγνόησα. Ὁ δὲ λέγων, Οὐ παρέστην σοι δίκην ἔχοντι· παριστάμην γὰρ ἑτέρῳ φίλῳ· καὶ, Πυρέττοντά σε οὐκ εἶδον· τῷ δεῖνι γὰρ φίλους ἑστιῶντι συνησχολούμην· αἰτίαν τῆς ἀμελείας τὴν ἑτέρων

D. 1. ἡ πολυφιλία. Πᾶσι μὲν] Ita diſtinguunt C. D. E. Antea male conjunctim, Ἡ δὲ πολυφιλία πᾶσι μὲν—. Solet hæc addi quaſi explicatio in apponendis verſibus. Sic in hoc, qui eſt e principio Oedipi Tyr. Plutarchus eam fere addit. Vid. infra 169. D. E. 445. D.

D. 4. Οὐδεὶς γὰρ ἀγαπῶν] Hæc in Latina interpretatione primus Editorum a proſa diſtinxit item repetitor Pariſinus anni 1624. Recte quidem. Eſt verſus Menandri. Vid. infra p. 491. C.

D. 7. Ἠγνόησα] Addidi ex D.

dicenti ſuam adſis, alius ut eum in reo aliquo accuſando adjuves, alius ut ementi vendentive operam naves, alius ut nuptiali ejus ſacrificio interſis, alius ut funus una deducas et lugeas: ibi vero in iſta amicorum multitudine,

Suffitibus plena urbs ſit et pæanibus,
Et gemitibus.—

ibi neque omnibus præſtare officium poſſis, et nulli abſurdum eſt, et multos offendere dum uni te das, durum.

Quiſquis amat, is ſe negligi haud patitur libens.

Nam immo negligentiæ amicorum minus ſuccenſent, et abſque ira hujuſmodi excuſationibus placantur, Oblitus ſum: neſcivi. Qui autem ſic ſe excuſat, *Non adfui tibi in judicio, advocatus enim fui alterius amici: Non inviſi te febricitantem, quod alteri amicis convivium præbenti navavi operam:* dum ob alterius curam hunc ſe neglexiſſe fatetur,

Digitized by Google

ἐπιμέλειαν ποιούμενος, οὐ λύει τὴν μέμψιν, ἀλλὰ προσεπιβάλλει ζηλοτυπίαν. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὰς φι- E λίας ἃ δύνανται παρέχειν, μόνον σκοποῦσιν, ὡς ἔοικε, ἃ δ' ἀνταπαιτοῦσι, παρορῶσι καὶ οὐ μνημονεύουσιν ὅτι δεῖ πολλοῖς εἰς ἃ δεῖται χρώμενον, πολλοῖς δεομένοις ἀνθυπουργεῖν. Ὥσπερ οὖν ὁ Βριάρεως ἑκατὸν χερσὶν εἰς πεντήκοντα φορῶν γαστέρας, οὐδὲν ἡμῶν πλέον εἶχε τῶν ἀπὸ δυοῖν χειροῖν μίαν κοιλίαν διοικούντων· οὕτως ἐν τοῖς φίλοις χρήσιμον καὶ τὸ λειτουργεῖν πολλοῖς ἔνεστι, καὶ τὸ συναγωνιᾶν, καὶ τὸ συναδολεσχεῖν καὶ συγκάμνειν. Οὐ γὰρ Εὐριπίδῃ πιστέον λέγοντι,

Χρὴ γὰρ μετρίας εἰς ἀλλήλους
Φιλίας θνατοὺς ἀντείνασθαι,
Καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς· F
Εὔλυτα δ' εἶναι θέλγηθρα φρενῶν,
Ἀπό τ' ὤσασθαι, καὶ ξυντεῖναι,

E. 3. ἀνταπαιτοῦσι] Dedi ex D. Vulgo ἐμποιεῖν.
E. 7. ἐν τοῖς φίλοις χρήσιμον] Corrupte: nec in libris varietas. Forte τῷ τῆς πολυφιλίας χρησίμῳ· vel ἐν τῷ πολλοῖς χρήσασθαι. Aliter Mez. item e conjectura, ἐν τοῖς πολλοῖς φίλοις πρὸς τὸ χρήσιμον.
E. 11. Χρὴ γὰρ μετρίαν] Nolui quid mutare hoc loco, licet aliquanto ſincerior ſit ſcriptura in editionibus Euripidis, cujus eſt in Hippol. 253. Hinc Pariſinus repetitor anni 1624. ſumpſit στέργηθρα, verius forte. Ego retinendo θέλγηθρα codicibus omnibus obſecutus ſum.

non diluit offenſam, ſed auget adjecta rivalitatis materia. Sed nimirum multi tantum conſiderant quæ commoda percipi ex amicitia poſſint, non obſervantes quid oneris interim ea imponat: neque meminerunt debere multis viciſſim inſervire eum, cujus multi inſerviverunt uſibus. Sicut igitur Briareus centum manibus cibum in quinquaginta inferens ventres, nihil nobis amplius habuit, qui duabus manibus uni ventri ſufficimus: ita amicitiarum utilitatibus etiam hoc adeſt, quod iis qui fruitur, multis opus habet inſervire, et anxietatum et occupationum, et laborum multorum partem ſuſtinere. Neque enim audiendus eſt Euripides ſic præcipiens,

Inter ſe etenim oportebat
Modicum miſcere homines, et non
Affectum animi penitus menti
Figere; amores ſolvi facile,
Minui poſſe, ac rurſum augeri,

Digitized by Google

καθάπερ πόδα νεὼς, ἐπιδιδόντα καὶ περιάγοντα ταῖς χρείαις τὴν φιλίαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὦ Εὐριπίδη, μεταθῶμεν ἐπὶ τὰς ἔχθρας, καὶ κελεύωμεν μετρίας ποιεῖσθαι τὰς διαφορὰς, καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς· εὔλυτα δ' ἔστω μίση, καὶ ὀργὰς, καὶ μεμψιμοιρίας,
96 καὶ ὑπονοίας. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἡμῖν παραίνει τὸ Πυθαγορικὸν, μὴ πολλοῖς ἐμβάλλειν δεξιάν· τουτέστι μὴ πολλοὺς ποιεῖσθαι φίλους, μηδὲ πολύκοινον μηδὲ πάνδημον ἀσπάζεσθαι φιλίαν, καὶ πρὸς ἐναντίαν ἢ μετὰ πολλῶν παθῶν εἰσιοῦσαν· ὧν τὸ μὲν συναγωνιᾷν καὶ συνάχθεσθαι καὶ συμπονεῖν καὶ συγκινδυνεύειν, οὐ πάνυ δύσοιστον τοῖς ἐλευθέροις καὶ γενναίοις ἐστί· τὸ δὲ τοῦ σοφιστοῦ Χίλωνος,

F. 6. μετρίας] Recepi ex C. Schott. Anon. T. V. B. Cæteri et vulgo μετρίως.

A. 4. πρὸς ἐναντίαν ἢ μετὰ πολλῶν παθῶν εἰσιοῦσαν] Ultimum ſumpſi ex Vulc. Mez. Anon. pro εἰσιοῦσα. Cætera reliqui quamvis corrupta. Forte legendum πρὸς ἕνα τινα μετὰ π. π. εἰσ. ut eſt in T. V. Anon. vel πρὸς ἐναντίον μετὰ π. π. ε. quod in verſione reddidi. Nil ſani in libris. Vulgata Stephano debetur, nec diſſentit A. Moſc. 1. 2. At ἐναντίαν ἢ D. E. Colleg. Nov. Ald. Baſ. Xyl. Corruptius etiam C. πρὸς ἣν τι ἂν ἢ μετὰ π. π. ε. Amiot. Mez. πρὸς τὴν καρδίαν: ex ingenio, puto.

A. 7. τοῦ σοφιστοῦ] Verius puto σοφοῦ quod unus D. habet. Hæc nomina jam a multis ſeculis ita diſtinguebantur, ut non credibile ſit Plutarchum Chiloni illud potius quam hoc tribuiſſe.

ſcilicet veluti gubernaculum aut pedem navis, ita ut uſibus amicitias verſes atque regas. Hoc vero, mi Euripides, ad inimicitias transferamus, jubeamuſque contentiones eſſe mediocres, neque pertinere ad intimam animi medullam, ſed odia, iras, querelas, ſuſpiciones ita ſuſcipi, facile ut aboleri poſſint. Id autem hic potius nobis præcipe Pythagoricum, *Ne multis dexteram porrigamus*: hoc eſt, ne multos faciamus amicos, neque multis communem et quaſi publicam amplectamur amicitiam, et cum multis affectibus in animos noſtros ingredientem, ut in contrarium, id eſt inimicitiam, abeat; de quibus affectibus una cum amicis anxium eſſe, moleſtia affici, laborare, pericula ſubire, res eſt non plane intolerabilis ingenuis ac generoſa indole præditis. Verum autem eſt illud Chilonis ſophiſtæ, qui dicenti nullum

Digitized by Google

ἀληθές, πρὸς τὸν εἰπόντα μηδένα ἔχειν ἐχθρόν, Ἔοικας, ἔφη, σὺ μηδὲ φίλον ἔχειν. Αἱ γὰρ ἔχθραι ταῖς φιλίαις εὐθὺς ἐπακολουθοῦσι καὶ συμπλέκονται.

ζ'. Οὐκ ἔστι φίλων μὴ συναδικεῖσθαι καὶ μὴ συναδοξεῖν καὶ συναπεχθάνεσθαι· οἱ γὰρ ἐχθροὶ τὸν φίλον B
εὐθὺς ὑφορῶνται καὶ μισοῦσιν. Οἱ δὲ φίλοι πολλάκις φθονοῦσί τε καὶ ζηλοτυποῦσι καὶ περισπῶσιν. Ὥσπερ οὖν ὁ τῷ Τιμησίᾳ περὶ τῆς ἀποικίας δοθεὶς χρησμὸς προηγόρευσε,

Σμῆνα μελισσάων τάχα τοι καὶ σφῆκες ἔσονται,

οὕτως οἱ φίλων ζητοῦντες ἑσμὸν, ἔλαθον ἐχθρῶν σφηκιαῖς περιπεσόντες. Καὶ οὐκ ἴσον ἄγει σταθμὸν ἐχθροῦ μνησικακία καὶ φίλου χάρις. Ὅρα δὲ τοὺς Φιλώτου καὶ Παρμενίωνος φίλους καὶ οἰκείους ἃ διέθηκεν Ἀλέξανδρος· ἃ τοὺς Δίωνος, Διονύσιος· τοὺς Πλαύτου, Νέρων· καὶ τοὺς C
Σηιανοῦ Τιβέριος· στρεβλοῦντες καὶ ἀποκτιννύοντες. Ὡς

B. 6. Σμῆνα] Σμήνη D. Σμῆνος C, ex correctione.

ſe habere inimicum, reſpondit: videris tu mihi amicum etiam nullum habere. Inimicitiæ quippe ſtatim comitantur amicitias, iiſque ſeſe implicant.

VII. Neque fieri poteſt ut amici non fiant injuriæ acceptæ, ignominiarum, odiorumque participes: inimici enim amicum ejus quem oderunt, ſuſpectum illico habent, maleque ei volunt: amici ſæpenumero invident, zelotypi ſunt, et curis exercent. Ut igitur Timeſiæ de Colonia ducenda quærenti oraculum reſpondit,

Hoc tibi apum examen veſparum examina fundat.

Ita qui amicorum gregem quærunt, incauti in examina tanquam veſparum, ſic inimicorum incidunt. Neque vero ejuſdem ſunt ponderis inimici memoria injuriarum et amici gratia. Conſidera quomodo Alexander tractaverit Philotæ et Parmenionis amicos atque familiares: utque Dionis amicos Dionyſius, Plauti Nero, Sejani Tiberius torſerint atque necaverint. Ut enim Cre-

Digitized by Google

γὰρ τὸν Κρέοντα τῆς θυγατρὸς οὐδὲν ὁ χρυσὸς οὐδὲ ὁ πλοῦτος ὠφέλει, τὸ δὲ πῦρ ἀναφθὲν αἰφνιδίως προσδραμόντα καὶ περιπλύξαντα κατέκαυσε, καὶ συναπώλεσεν· οὕτως ἔνιοι τῶν φίλων οὐδὲν ἀπολαύσαντες εὐτυχούντων, συναπόλλυνται δυστυχοῦσι. Καὶ τοῦτο μάλιστα πάσχουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ χαρίεντες, ὡς Θησεὺς τῷ Πειρίθῳ κολαζομένῳ καὶ δεδεμένῳ,

Πέδαις ἀχαλκεύτοισιν ἔζευκται πόδας.

Ἐν δὲ τῷ λοιμῷ φησὶν ὁ Θουκυδίδης τοὺς ἀρετῆς μά-
D λιστα μεταποιουμένους συναπόλλυσθαι τοῖς φίλοις νοσοῦσιν· ἠφείδουν γὰρ σφῶν αὐτῶν, ἰόντες παρὰ τοὺς ἐπιτηδείους.

η΄. Ὅθεν οὕτως τῆς ἀρετῆς ἀφειδεῖν οὐ προσῆκον, ἄλλοις συνδέοντας αὐτὴν καὶ συμπλέκοντας, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τὴν αὐτὴν φυλάττειν κοινωνίαν, τουτέστι τοῖς ὁμοίως φιλεῖν καὶ κοινωνεῖν δυναμένοις. Καὶ γὰρ δὴ τούτων πάντων μέγιστόν ἐστιν ἐναντίωμα πρὸς τὴν πολυφιλίαν, ὅτι φιλίας γένεσις δι᾽ ὁμοιότητός ἐστιν. Ὅπου γὰρ καὶ τὰ

D. 7. φιλίας γένεσις] Sic C. T. V. Anon. φιλίᾳ γένεσις Xyl. Vulgo φιλία γ.

onti nihil profuit filiæ aurum et divitiæ, ſed ignis ſubito inflammatus accurrentem amplectentemque ipſum concremavit: ſic nonnulli cum ex ſecundis amicorum rebus nullum perceperint fructum, calamitatis eorum et exitii fiunt comites. Quod maxime uſu venit philoſophis ac ſcitis hominibus: ſicut Theſeus cum Pirithoo pœnas dante vinctoque:

Compedibus alligatus eſt adamantinis.

In peſte ait Thucydides maxime eos qui virtutem affectarent, dum ſibi ipſis non parcunt, ſed ſuos inviſunt, una cum ægrotantibus periiſſe.

VIII. Itaque virtute non ita eſt abutendum ut eam aliis alligemus atque implicemus: ſed dignis ejus eſt ſervanda communio, hoc eſt, iis qui viciſſim eodem modo amare et communicare poſſunt. Etenim id omnium maxime multitudinem amicorum impedit, quod amicitia quædam eſt per ſimilitudinem generatio. Cum enim bruta cum diſparibus miſ-

Digitized by Google

ἄψυχα τὰς μίξεις πρὸς τὰ ἀνόμοια ποιεῖται μετὰ βίας
ἀναγκαζόμενα, καὶ ὀκλάζει καὶ ἀγανακτεῖ φεύγοντα ἀπ' E
ἀλλήλων, τοῖς δὲ συγγενέσι καὶ οἰκείοις ὁμοπαθεῖ κεραννύ-
μενα, καὶ προσίεται τὴν κοινωνίαν λείως καὶ μετ' εὐμεν-
είας· πῶς οἷόν τε φιλίαν ἤθεσι διαφόροις ἐγγενέσθαι καὶ
πάθεσιν ἀνομοίοις καὶ βίοις ἑτέρως προαιρέσεως ἔχουσιν;
Ἡ μὲν γὰρ περὶ ψαλμοὺς καὶ φόρμιγγας ἁρμονία δι'
ἀντιφώνων ἔχει τὸ σύμφωνον, ὀξύτησι καὶ βαρύτησιν
ἁμωσγέπως ὁμοιότητος ἐγγινομένης· τῆς δὲ φιλικῆς συμ-
φωνίας ταύτης καὶ ἁρμονίας οὐδὲν ἀνόμοιον, οὐδὲ ἀνώ-
μαλον, οὐδὲ ἄνισον εἶναι δεῖ μέρος, ἀλλ' ἐξ ἁπάντων
ὁμοίως ἐχόντων, ὁμολογεῖν καὶ ὁμοδοξεῖν καὶ ὁμοβουλεῖν καὶ F
συνομοπαθεῖν, ὥσπερ μιᾶς ψυχῆς ἐν πλείοσι διῃρημένης
σώμασι.

θ'. Τίς οὖν ἐστιν οὕτως ἐπίπονος καὶ μετάβολος καὶ
παντοδαπὸς ἄνθρωπος, ὥστε πολλοῖς ἑαυτὸν ἐξομοιοῦν καὶ

D. 9. ἄψυχα] Credo ἄλογα ſcriptum, certe ſcribendum fuiſſe.

E. 5. ἑτέρως] Dedi ex uno C. Vulgo ἑτέρας. Exemplar Turn. et Anon. ἑτέρας προαιρέσεις.

E. 10. οὐδὲ ἄνισον εἶναι δεῖ μέρος] Secutus ſum codicem D. Vulgo οὐδὲ ἄδολον εἶναι μέρος.

ceantur non niſi invita, ſubſidantque et ſubterfugiant, cum ſui autem generibus libenter mutua quadam affectione ſociata coëant: qui poſſit exiſtere amicitia ubi mores ſunt diverſi, affectus diſſimiles, vitæque inſtituta diſcrepantia? Nam concentus quidem vocum et nervorum ex contrariis ſonis conflatur, acutis et gravibus utcunque ſimilitudinem quandam gignentibus. Amicitiæ autem concentus, nullam vult partem eſſe diſſimilem aut inæqualem: ſed oportet omnia dicta, ſenſa, conſilia, et affectus inter ſe convenire, veluti uno animo in plura diffuſo corpora.

IX. Quis vero eſt ita laborioſus et mutabilis, et varius homo, ut ſe multis ſimilitudinem reddere atque accom-

Digitized by Google

προσαρμόττειν; καὶ μὴ καταγελᾷν τοῦ Θεόγνιδος παραινοῦντος,

> Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυφρόνος, ὃς ποτὶ πέτρῃ
> Τῇ περ ὁμιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Καίτοι τοῦ πολύποδος αἱ μεταβολαὶ βάθος οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν γίγνονται τὴν ἐπιφάνειαν, στυφότητι καὶ μανότητι τὰς ἀποῤῥοίας τῶν πλησιαζόντων ἀναλαμ-
97 βανούσαι· αἱ δὲ φιλίαι τὰ ἤθη ζητοῦσι συνεξομοιοῦν, καὶ τὰ πάθη, καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ τὰς διαθέσεις. Πρωτέως τινὸς οὐκ εὐτυχοῦς οὐδὲ πάνυ χρηστοῦ τὸ ἔργον, ἀλλ' ὑπὸ γοητείας ἑαυτὸν εἰς ἕτερον εἶδος ἐξ ἑτέρου μεταλλάττοντος ἐν τῷ αὐτῷ πολλάκις, φιλολόγοις συναναγινώσκοντος, καὶ παλαισταῖς συγκονιουμένου, καὶ φιλοθήροις συγκυνηγετοῦντος, καὶ φιλοπόταις συμμεθυσκομένου, καὶ πολιτικοῖς συναρχαιρεσιάζοντος, ἰδίαν ἤθους ἑστίαν οὐκ ἔχοντος. Ὡς δὲ τὴν ἀσχημάτιστον

F. 12. ἀναλαμβάνουσαι] Dedi ex D. et Jannot. Vulgo ἀναλαμβανούσης.

A. 3. Πρωτέως—ἔργον] Pendet ab antecedenti παραινοῦντος, ut recte monuit Reiſkius.

A. 6. συγκονιουμένου] Ita omnes libri: unus Moſc. 1. συγκονιομένου. Eandem formam ſupra retinuimus.

modare velit, ac non potius Theognidem rideat ſic præcipientem?

> *Polypodis mentem verſuti ſumito, ſaxum*
> *Cui hæſit, ſimili quippe colore refert.*

Atqui polypodis mutationes non penetrant intro, ſed in ipſa fiunt ſuperficie, aſtrictione et raritate ſua defluxum recipiente rerum vicinarum. Amicitiæ eſt, mores, affectus, ſermonem, ſtudia, et animi ſenſum exæquare: Protei ſane negotium infelicis, neque adeo boni, qui ſubinde præſtigiis quibuſdam ex alio ſeſe in alium transformet, legat cum litterarum ſtudioſis, in arena ſit cum palæſtræ deditis, venetur cum venationem amantibus, cum ebrioſis potet, cum civilibus comitia obeat, neque proprios habet ſuarum actionum lares. Sicut autem phi-

Digitized by Google

οἱ φυσικοὶ καὶ ἀχρώματον οὐσίαν καὶ ὕλην λέγουσιν ὑπο B κειμένην καὶ τρεπομένην ὑπ' αὐτῶν, νῦν μὲν φλέγεσθαι, νῦν δ' ἐξυγραίνεσθαι, ποτὲ δ' ἐξαεροῦσθαι, πήγνυσθαι δὲ αὖθις· οὕτως ἄρα τῇ πολυφιλίᾳ ψυχὴν ὑποκεῖσθαι δεήσει, πολυπαθῆ καὶ πολυτρόπον καὶ ὑγρὰν, καὶ ῥᾳδίαν μεταβάλλειν. Ἀλλ' ἡ φιλία στάσιμόν τι ζητεῖ καὶ βέβαιον ἦθος καὶ ἀμετάπτωτον ἐν μιᾷ χώρᾳ καὶ συνηθείᾳ. Διὸ καὶ σπάνιον καὶ δυσεύρετόν ἐστι φίλος βέβαιος.

B. 2. ὑπ' αὐτῶν] Sine dubio corruptum. Nec placet ὑφ' αὐτῆς quod eſt in D. Jannot. Xyl. Forte *ὑπ' αἰτίων a cauſis efficientibus*: quod propius et ad ſententiam Auctoris et ad veſtigia veteris lectionis accedat, nunc nil ſuccurrit.

loſophi naturam ſive materiam formæ ac coloris expertem, ut ſubjectum, ſui mutationibus aiunt modo incendi, modo humectari, et alias in aërem diſſolvi, alias condenſari: ita amicorum multitudini ſubjicere oportebit animum multiplicem, verſatilem, mobilem, et facile mutabilem. Cæterum amicitia ſtabile requirit quippiam, et immutabile ingenium, quod eandem retineat conſuetudinem: ideo rarus et inventu difficilis eſt conſtans amicus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΥΧΗΣ.

Digitized by Google

Digitized by Google

C

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΥΧΗΣ.

PLUTARCHI

DE

FORTUNA.

α'. ΤΥΧΗ τὰ θνητῶν πράγματ' οὐκ εὐβουλία.

Πότερον οὐδὲ δικαιοσύνη τὰ θνητῶν πράγματα, οὐδὲ ἰσότης, οὐδὲ σωφροσύνη, οὐδὲ κοσμιότης; ἀλλ' ἐκ τύχης μὲν καὶ διὰ τύχην Ἀριστείδης ἐνεκαρτέρησε τῇ πενίᾳ, πολλῶν χρημάτων κύριος γενέσθαι δυνάμενος; καὶ Σκι-
D πίων Καρχηδόνα ἑλὼν, οὐδὲν οὔτ' ἔλαβεν οὔτ' εἶδε τῶν

I. *VITAM regit fortuna, non ſapientia:*

Dixit quidam, res humanas non conſilii dexteritate, ſed fortuito diſpenſari ſentiens.

Quid ergo? neque juſtitia, neque æqualitas, neque temperantia, neque modeſtia res humanas dirigunt? ſed a fortuna et propter fortunam factum eſt ut in ſua perſeveraret Ariſtides paupertate, cum parare divitias ſibi poſſet? et Scipio Carthagine capta nihil prædæ neque videret neque accipe-

Digitized by Google

λαφύρων; ἐκ τύχης δὲ καὶ διὰ τύχην Φιλοκράτης, λαβὼν χρυσίον παρὰ Φιλίππου, πόρνας καὶ ἰχθῦς ἠγόραζε; καὶ Λασθένης καὶ Εὐθυκράτης ἀπώλεσαν Ὄλυνθον, τῇ γαστρὶ μετροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν; ἀπὸ τύχης δὲ ὁ μὲν Φιλίππου Ἀλέξανδρος, αὐτός τε τῶν αἰχμαλώτων ἀπείχετο γυναικῶν, καὶ τοὺς ὑβρίζοντας ἐκόλαζεν; ὁ δὲ Πριάμου, δαίμονι κακῷ καὶ τύχῃ χρώμενος, συνεκοιμᾶτο τῇ τοῦ ξένου γυναικὶ, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐνέπλησέ τε πολέμου καὶ κακῶν τὰς δύο ἠπείρους; Εἰ γὰρ ταῦτα γίνεται διὰ τύχην, τί κωλύει E
καὶ τὰς γαλᾶς καὶ τοὺς τράγους καὶ τοὺς πιθήκους συνέχεσθαι φάναι διὰ τὴν τύχην ταῖς λιχνείαις καὶ ταῖς ἀκρασίαις καὶ βωμολοχίαις;

β'. Εἰ δ' ἔστι σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρία, πῶς λόγον ἔχει μὴ εἶναι φρόνησιν; εἰ φρόνησις, πῶς εὐβουλίαν μὴ εἶναι; ἡ γὰρ σωφροσύνη, φρόνησίς τις ἐστὶν, ὥς λέγουσι, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς φρονήσεως δεῖται παρούσης· μᾶλλον

E. 8. δεῖται παρούσης· μᾶλλον δὲ] Ita diſtinxi cum Mez. Vulgo, male, δεῖται· παρούσης. Cæterum in toto hoc loco ſcripti libri mire variant. Quod in *Variis Lectionibus* referetur.

ret? et Philocrates accepta a Philippo pecunia meretrices ac piſces emeret? Laſthenes et Euthycrates ventre ac rebus turpiſſimis metiti felicitatem, Olynthum perderent? Alexander Philippi filius captivis mulieribus cum ipſe abſtineret, tum vim facientes puniret? Alexander autem Priami filius adverſa fortuna eo adactus eſt ut ſtuprum hoſpitis uxori offerret, eaque abducta duas continentes bello ac malis impleret? Hæc enim ſi fortunæ adſcribuntur, quid impedit quo minus feles, hircos, ſimias dicamus fortuito eſſe guloſos, libidinoſos, ſcurriles?

II. Sin eſt aliqua temperantia, juſtitia, fortitudo, qui conſentaneum eſt prudentiam, ſi prudentia, conſilii dexteritatem nullam eſſe? cum et temperantia dicatur quædam eſſe prudentia, et juſtitia præſentem requirat prudentiam.

δὲ τὴν εὐβουλίαν καὶ τὴν φρόνησιν ἐν μὲν ἡδοναῖς ἀγαθοὺς παρεχομένην, ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην καλοῦμεν, ἐν δὲ κινδύνοις καὶ πόνοις, καρτερίαν καὶ ἀνδραγαθίαν, ἐν δὲ κοινωνήμασι καὶ πολιτείαις, εὐνομίαν καὶ δικαιοσύνην. f Ὅθεν εἰ τὰ τῆς εὐβουλίας ἔργα, τῆς τύχης δικαιοῦμεν εἶναι, ἔστω τύχης καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὰ τῆς σωφροσύνης· καὶ νὴ Δία τὸ κλέπτειν, τύχης ἔστω, καὶ τὸ βαλλαντιοτομεῖν, καὶ τὸ ἀκολασταίνειν· καὶ μεθέμενοι τῶν οἰκείων λογισμῶν, εἰς τὴν τύχην ἑαυτοὺς ἀφῶμεν, ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος πολλοῦ, κονιορτὸν ἢ συρφετὸν ἐλαυνομένους, ἢ διαφερομένους. Εὐβουλίας τοίνυν μὴ οὔσης, οὐδὲ βουλὴν εἰκὸς εἶναι περὶ πραγμάτων, οὐδὲ σκέψιν, οὐδὲ ζήτησιν τοῦ συμφέροντος· ἀλλὰ ἐλήρησεν εἰπὼν ὁ Σοφοκλῆς ὅτι,

98 — πᾶν τὸ ζητούμενον
Ἁλωτὸν, ἐκφεύγει δὲ τἀμελούμενον.

A. 2. τἀμελούμενον] Ita omnes ſcripti et Ald. Baſ. Xyl. At Steph. operarum vitio τἀλούμενον: quod hinc propagatum in tres Græco-Latinas editiones. Eſt Sophoclis Oedip. Tyr. 112.

Immo prudentiam qua adhibita circa voluptates officium tuemur, continentiæ et temperantiæ nomine afficimus: eandemque in periculis et laboribus tolerantiam ac fortitudinem, in contractibus et rebus publicis æquitatem juſtitiamque vocamus. Unde fit, ut ſi fortunæ imputamus quæ conſilii dexteritate præſtantur, eidem etiam juſtitiæ et temperantiæ opera ſint imputanda: et furari mehercle, et marſupia deſecare, et laſcivire, fortunæ acceptum feretur: denique noſtris ratiocinationibus valere juſſis, fortunæ totos nos trademus, quaſi vento quodam inſtar pulveris aut quiſquiliarum exagitatos atque diſſipatos. Jam conſilii dexteritate ſublata, par eſt neque conſiderationem ullam rerum relinqui, neque inveſtigationem utilitatis: ſed deliravit Sophocles, cum diceret:

— quicquid quæritur
Licet invenire: neglectum vero latet.

καὶ πάλιν αὖ τὰ πράγματα διαιρῶν,

> Τὰ μὲν διδακτὰ μανθάνω, τὰ δ' εὑρετὰ
> Ζητῶ· τὰ δ' εὐκτὰ παρὰ θεῶν ᾐτησάμην.

Τί γὰρ εὑρετὸν ἢ τί μαθητόν ἐστιν ἀνθρώποις, εἰ πάντα περαίνεται κατὰ τύχην; ποῖον δὲ οὐκ ἀναιρεῖται βουλευτήριον πόλεως, ἢ ποῖον οὐ καταλύεται συνέδριον βασιλέως, εἰ ὑπὸ τῇ τύχῃ πάντα ἐστίν; ἣν τυφλὴν λοιδοροῦμεν, ὡς τυφλοὶ περιπίπτοντες αὐτῇ· τί δὲ οὐ μέλλομεν, ὅταν ὥσπερ ὄμματα τὴν εὐβουλίαν ἐκκόψαντες αὐτῶν, τοῦ βίου τυφλὴν χειραγωγὸν λαμβάνωμεν.

γ'. Καίτοι φέρε λέγειν τινὰ ἡμῶν ὡς τύχη τὰ τῶν βλεπόντων πράγματα, οὐκ ὄψις οὐδὲ ὄμματα φωσφόρα, φησὶν ὁ Πλάτων· καὶ τύχη τὰ τῶν ἀκουόντων, οὐ δύναμις ἀντιληπτικὴ πληγῆς ἀέρος δι' ὠτὸς καὶ ἐγκεφάλου προσφερομένης· καλὸν ἦν, ὡς ἔοικεν, εὐλαβεῖσθαι τὴν αἴσθησιν. Ἀλλὰ μὴν τὴν ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ

B. 8. προσφερομένης· καλὸν ἦν] Secutus ſum codicem D. Vulgo eſt προσφερομένου· καλὸν δὲ ἦν.

et rurſus, cum res dividens ait:

> *Diſcenda diſco, et invenienda ſi qua ſunt*
> *Inquiro: voti quæ ſunt, a diis peto.*

Quid enim invenire aut diſcere poſſint homines, ſi fortuna omnia diriguntur? cujuſnam urbis curia, cujus regis conſilium non evertitur, ſi fortunæ omnia parent? cui nos cæcitatem exprobramus, qui in eam cæci incidimus. Qui vero non incidamus, ſi conſilii dexteritatem, quæ oculorum inſtar nobis eſt, abjicientes, cæcam vitæ ductricem eam nobis adſciſcimus?

III. Finge vero aliquem noſtrum ſic dicere: fortuna præſtat ut videamus, non viſus et oculi, quos luciferos Plato dicit: fortuna audimus, non facultate ictum aëris apprehendente qui per aures ad cerebrum fertur. Quis non vereatur hoc modo ſenſibus detrahere? Atqui viſum, au-

Digitized by Google

γεῦσιν καὶ ὄσφρησιν, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος δυνάμεως αὐτῶν ὑπηρεσίαν εὐβουλίας καὶ φρονήσεως,
C ἡ φύσις ἤνεγκεν ἡμῖν. Καὶ νοῦς ὁρῇ, καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά. Καὶ ὥσπερ ἡλίου μὴ ὄντος, ἕνεκα τῶν ἄλλων ἄστρων εὐφρόνην ἂν ἤγομεν, ὥς φησιν Ἡράκλειτος· οὕτως ἕνεκα τῶν αἰσθήσεων, εἰ μὴ νοῦν μηδὲ λόγον ὁ ἄνθρωπος ἔσχεν, οὐδὲν ἂν διέφερε τοῦ βίου τῶν θηρίων. Νῦν δὲ οὐκ ἀπὸ τύχης οὐδὲ αὐτομάτως περιέσμεν αὐτῶν καὶ κρατοῦμεν, ἀλλ' ὁ Προμηθεύς, τουτέστιν ὁ λογισμός, αἴτιος,

> Ἵππων ὄνων τ' ὀχεῖα, καὶ ταύρων γονὰς
> Δοὺς ἀντίδωρα, καὶ πόνων ἐκδέκτορα,

D κατ' Αἰσχύλον. Ἐπεὶ τύχῃ γε καὶ φύσει γενέσεως ἄμεινον τὰ πλεῖστα τῶν ἀλόγων κέχρηται. Τὰ μὲν γὰρ ὥπλισται κέρασι καὶ ὀδοῦσι καὶ κέντροις· αὐτὰρ ἐχῖνος,

B. 10. σώματος δυνάμεως αὐτῶν] Ita omnes libri. Corrigendum σώματος τάς τε δυνάμεις αὐτῶν.

D. 3. αὐτὰρ ἐχῖνος] Legendum—αὐτὰρ ἐχίνοις Ὀξυβελεῖς χαῖται νώτοις ἐπιπεφρίκασι: ut correxit Stephanus in Poeſi Philoſ. p. 30. Conſentit Vulc. niſi quod in ultimis habet τὰ δὲ νώτοις ἐπιπέφρικε, ut Exempl. Turneb.

ditum, guſtatum, olfactum, reliquas item corporis facultates atque partes natura nobis dedit, ut earum miniſterio prudentia uteretur. Mens enim videt, mens audit, reliqua cæca ſunt, et ſurda. Et ſicut *ſole ſublato, quod ad reliqua ſidera attinet, perpetuam haberemus noctem*, ut Heraclitus dixit: ita niſi mens et ratio adeſſet, præſtare reliqui ſenſus non poſſent, ut reliquis animalibus anteiret homo. Nunc quod potiores ſumus, iiſque imperamus, non caſu aut fortuito fit, ſed Prometheus, id eſt rationis uſus, hoc efficit,

> *Fœtus equorum, aſinorumque, et boum genus,*
> *Munera rependens, quæ noſtris laboribus*
> *Subeant*——

ut eſt apud Æſchylum. Alioqui ſui ortus natura et conditione pleraque bruta ſunt quam nos meliore: alia enim cornibus armantur, dentibus, ſtimulis: et echinus, ut ait

Digitized by Google

φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, ὀξυβελὴς δέ τε νώτοις ἐπιπεφράκασι, καὶ ὑποδέδεται καὶ ἠμφίεσται φολίσι καὶ λάχναις· καὶ χηλαῖς καὶ ὁπλαῖς ἀποκρότοις· μόνος δὲ ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Πλάτωνα, γυμνὸς καὶ ἄνοπλος καὶ ἀνυπόδετος καὶ ἄστρωτος ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπολέλειπται.

Ἀλλ' ἓν διδοῦσα, πάντα μαλθάσσει τάδε,

τὸν λογισμὸν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν πρόνοιαν. E

Ἦ βραχὺ μὲν σθένος ἀνδρὸς, ἀλλὰ ποικιλίᾳ πραπίδων, δεινὰ μὲν πόντου, χθονίων τ' ἀερίων τε δάμναται παιδεύματα. Κουφότατον ἵπποι καὶ ὠκύτατον, ἀνθρώποις δὲ θέουσι· μάχιμον κύων καὶ θυμοειδὲς, ἀλλ' ἄνθρωπον φυλάττει· ἥδιστον ἰχθὺς, καὶ ὗς πολύσαρκον, ἀνθρώποις δὲ τροφὴ καὶ ὄψον ἐστί. Τί μεῖζον ἐλέφαντος ἢ φοβερώτερον ἰδεῖν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο παίγνιον γέγονεν ἀνθρώπου,

Anon. item conſentit Mez. niſi quod habet ἐχῖνοι. D. ὀξυβελὲς ἀκάνθαι δέ τε νώτοις ἐπιπεφρίκασι. Similiter Xylander in ſuo reperit codice; unde ita corrigere tentat. αὐτὰρ ἐχῖνος Ὀξυβελὴς, νώτοισι δ' ἀκανθ' ἐπιπεφρίκασι.

E. 2. Ἦ βραχὺ] Ἦ ſumpſi ex D. βραχὺ recte omnes libri, excepto Stephano, apud quem vitio typographico legitur τραχὺ, et hinc in tres Græco-Latinos propagatum. Cætera equidem reliqui hoc loco; nec auſus ſum mutare contra librorum meorum auctoritatem. Euripidis eſt fragmentum ex Æolo, conſtitutum a Valckenario Diatrib. p. 146.

Empedocles,

Dorſum horret ſpinis, et ſpicula torquet acuta:

tum vero amicta ſunt et ſuffulta ſquamis, villis, chelis, ungulis duris. Solus homo, ut ait Plato, nudus, inermis, ſine calceis et tegmine eſt a natura relictus.

Unum ſed hæc largita, emollit omnia:

ſcilicet rationis uſum et induſtriam ac providentiam.

Vires exiguæ ſunt mortalium,
Sed calliditate multiplici
Belluas maris, et terreſtria,
Et ſub cœlo volitantia
Omnia homo domat.

Nihil agilius equo, nihil velocius, ſed hominibus currunt: ferox eſt animal canis, et iracundum, ſed homines cuſtodit: multum carnis habet porcus, eſu ſuaviſſimus eſt piſcis, alimentum et obſonium homini ſunt. Quid majus elephanto, quid aſpectu terribilius? verum et hic ludicrum hominis factum eſt, et

Digitized by Google

καὶ θέαμα πανηγυρικόν, ὀρχήσεις τε μανθάνει καὶ χορείας καὶ προσκυνήσεις· οὐκ ἀχρήστως τῶν τοιούτων παρεισα-
F γομένων, ἀλλ' ἵνα μανθάνωμεν ποῦ τὸν ἄνθρωπον ἡ φρόνησις αἴρει, καὶ τίνων ὑπεράνω ποιεῖ, καὶ πῶς κρατεῖ πάντων καὶ περίεστιν.

Οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες, οὐδὲ παλαισταί,
Οὐδὲ ποσὶ κραιπνῶς θέομεν·

ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀτυχέστεροι τῶν θηρίων ἐσμέν· ἐμπειρίᾳ δὲ καὶ μνήμῃ καὶ σοφίᾳ καὶ τέχνῃ, κατ' Ἀναξαγόραν, σφῶν τε αὐτῶν χρώμεθα, καὶ βλίττομεν, καὶ ἀμέλγομεν, καὶ φέρομεν, καὶ ἄγομεν συλλαμβάνοντες· ὥστε ἐνταῦθα μηδὲν τῆς τύχης, ἀλλὰ πάντα τῆς εὐβουλίας εἶναι καὶ τῆς προνοίας.

99 δ'. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ τεκτόνων δήπου πράγματα, θνητῶν ἐστι, καὶ τὰ χαλκοτύπων, καὶ οἰκοδόμων, καὶ ἀν-

F. 8. σφῶν τε αὐτῶν] Latet quid vitii: forte σφῶν αὐτοῖς τε, *per ſapientiam noſtram utimur animalibus cum ipſis, tum eorum rebus, mulgendo, &c.* Exempl. Turneb. habet σφαγῶντι αὐτῶν, vel σοφιᾷ τε αὐτῶν. Dedi ſolum τε, pro magis vitioſo vulgato τι, ex C. et Mez. Mox βλίττομεν ex D. et Xyl. pro vulgato βλήττομεν, eoque deterioris formæ verbo. Vid. Ruhnken. ad Tim. Lex. Plat. p. 63.

ſpectaculum in ſolennibus conventibus, diſcitque ſaltationes ſuas et choreas ac ingeniculare. Atque hæc non inutiliter ſpectanda proponuntur: faciunt enim eo, ut diſcamus quo hominem attollat ratio, et quibus rebus eum ſuperiorem faciat, utque omnia in ſuam redigat poteſtatem.

Non etenim pugiles, luctatoreſve profecto
Invicti ſumus, aut curſu contendere digni:

ſed in his omnibus præſtant nobis bruta. Peritia autem, memoria, ſapientia et arte ſecundum Anaxagoram omnia quæ ipſa habent in noſtros vertimus uſus, favos apum colligimus, lac mulgemus, et res brutorum noſtro arbitratu agimus ac ferimus: nihilque hic fortuna, omnia conſilio et providentia geruntur.

IV. Enimvero in humanis rebus haud dubie cenſentur etiam artificum opera, et fabro-

Digitized by Google

δριαντοποιῶν, ἐν οἷς οὐδὲν αὐτομάτως, οὐδ' ὡς ἔτυχε κατορθούμενον ὁρῶμεν. Ὅτι γὰρ βραχεῖα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει, χαλκοτύπῳ τε καὶ οἰκοδόμῳ, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἔργων αἱ τέχναι συντελοῦσι δι' αὐτῶν, καὶ οὗτος ἀποδεδήλωκε,

Βᾶτ' εἰς ὁδὸν δὴ πᾶς ὁ χειρώναξ λεώς,
Οἳ τὴν Διὸς γοργῶπιν Ἐργάνην στατοῖς
Λίκνοισι προστρέπεσθε·

τὴν γὰρ Ἐργάνην καὶ τὴν Ἀθηνᾶν αἱ τέχναι πάρεδρον, οὐ τὴν τύχην ἔχουσιν. Ἕνα μέντοι φασὶν ἵππον ζωγραφοῦντα, τοῖς μὲν ἄλλοις κατορθοῦν εἴδεσι καὶ χρώμασι, τοῦ δὲ ἀφροῦ τὴν περὶ τῷ χαλινῷ κοπτομένην χαυνότητα καὶ συνεκπίπτουσαν τῷ ἄσθματι μὴ ἀρέσκειν ἐπ' αὐτῷ γράφοντα, πολλάκις γοῦν ἐξαλείφειν, τέλος.

A. 4. σοφῷ] Ita omnes libri, exceptis D. et Jannot. qui habent τέχνης. Malè. Eſt Epicuri, quod hic tangitur, dictum, Βραχεῖα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει.

A. 8. Βᾶτ' εἰς ὁδὸν] Nil mutavi quamquam eſt haud mediocris varietas librorum. Fragmentum eſt Sophoclis: de quo in Animadverſionibus dicetur.

B. 5. ἐπ' αὐτῷ] Legendum, ut nunc eſt, ἔτι αὐτῷ: mox delendum γοῦν. Nolui locum aliter exhibere, quod in hac ſcriptura conſentiunt Ald. Baſ. Xyl. Voſſ. At vero D. et alii inſigniter variant, ut ex ſingulis ſingulæ partes bonæ lectionis colligi, nullo tota lectio recipi queat.

rum qui metalla cudunt, qui domos ædificant, qui ſtatuas faciunt, in quibus nihil forte fortuna aut caſu abſolvi videmus: utque perpuſillum aliquid fortuna interdum architecto aut mulcibero commodet, certe plurima et maxima opera ars ſeipſa contenta perficit. Hanc rem poeta ſic declaravit:

Ite in viam nunc omnis artificum tribus,
Qui filiam trucibus oculis notam Jovis
Colitis ciſtas gerentes Erganam ſacras:

eſt enim Ergane Opifex: hanc itaque Minervam operum præfectam, non fortunam, patronam agnoſcunt artes. Ferunt quendam, cum equum cæteras ad partes quod attinebat lineis et coloribus probe expreſſiſſet, ſpumam tantum quæ fræno concuſſo cum anhelitu efflabatur, non ita pinxiſſet ut ſibi ſatisfaceret, itaque ſæpius deleviſſet et denuo conatus

Digitized by Google

δ' ὑπ' ὀργῆς προσβαλεῖν τῷ πίνακι τὸν σπόγγον, ὥσπερ εἶχε τῶν φαρμάκων ἀνάπλεων· τὸν δὲ προσπεσόντα, θαυμαστῶς ἐναπομάξαι καὶ ποιῆσαι τὸ δέον. Τοῦτο ἔντεχνον τύχης μόνον ἔργον ἱστορεῖται. Κανόσι καὶ σταθμαῖς καὶ μέτροις καὶ ἀριθμοῖς πανταχοῦ χρῶνται ἵνα μηδαμοῦ τὸ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε τοῖς ἔργοις ἐγγένηται.
C Καὶ μὴν αἱ τέχναι, μικραί τινες εἶναι λέγονται φρονήσεις, μᾶλλον δὲ ἀπόρροιαι φρονήσεως καὶ προσρίμματα ἐνδιεσπαρμένα ταῖς χρείαις περὶ τὸν βίον· ὥσπερ αἰνίττεται τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ Προμηθέως μερισθὲν ἄλλο ἄλλῃ διασπαρῆναι. Καὶ γὰρ τῆς φρονήσεως μόρια καὶ σπάσματα μικρὰ, θραυομένης καὶ κατακερματιζομένης, εἰς τάξεις κεχώρηκε.

ε'. Θαυμαστὸν οὖν ἐστι πῶς αἱ μὲν τέχναι τῆς

B. 9. σταθμαῖς] Regulis quæ libra fiunt, *perpendiculis*. Malim tamen σταθμοῖς cum D. et Jannot. id eſt, *ponderibus*; ut ita expleantur *modi* definiendæ quantitatis generatim: *pondus, menſura, numerus*.

C. 2. προσρίμματα] Ita Steph. Xyl. et plerique ſcripti libri. Προτρίμματα vitioſe, Ald. Baſ. Ἀποτρίμματα Vulc. Anonym. Exempl. Turn. et Mez. Προτρύμματα Colleg. Nov. Forte προσρίμματα effingendum ex Platone Phileb. p. 74. D. quo reſpicit Plut. Modo ex D. Pol. Jannot. Mez. dedi μᾶλλον δὲ ἀπόρροιαι φρονήσεως, pro vulgato μᾶλλον καὶ ἀπόρροιαι.

eſſet perficere, ad extremum præ ira ſpongiam ut erat plena pigmentorum in tabulam conjeciſſe, eamque non ſine miraculo operi id quod deſiderabatur addidiſſe: hoc unum fortunæ artificioſum facinus narratur. Cæterum artifices regulis, amuſſibus, menſuris ac numeris ubique utuntur, ne quis caſui locus in opere relinquatur. Et quidem ipſæ artes parvæ quædam appellantur prudentiæ, aut rivuli potius prudentiæ, et fragmenta quædam uſibus vitæ noſtræ inſperſa: quod ignis Promethei ænigma innuit hinc inde diſperſus. Sic enim prudentiæ etiam particulæ quædam in minuta fruſta diviſæ in ordines ſunt redactæ.

V. Mirum itaque ſit, cum artes ut ſuum finem conſe-

Digitized by Google

τύχης οὐ δέονται πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος, ἡ δὲ πασῶν μεγίστη καὶ τελειοτάτη τέχνη, καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς ἀνθρωπίνης εὐφημίας καὶ ἀξιώσεως, οὐδέν ἐστιν. Ἀλλ' ἐν ἐπιτάσει χορδῶν καὶ ἀνέσει εὐβουλία τις ἐστὶν, ἣν μουσικὴν καλοῦσι καὶ περὶ ἄρτυσιν ὄψων, ἣν μαγειρικὴν ὀνομάζομεν καὶ περὶ πλύσιν ἱματίων, ἣν γναφικήν· τοὺς D
δὲ παῖδας καὶ ὑποδεῖσθαι καὶ περιβάλλεσθαι διδάσκομεν, καὶ τῇ δεξιᾷ λαμβάνειν τοῦ ὄψου, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖν τὸν ἄρτον, ὡς οὐδὲ τούτων γινομένων ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ἐπιστάσεως καὶ προσοχῆς δεομένων· τὰ δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα πρὸς εὐδαιμονίαν, οὐ παρακαλεῖ τὴν φρόνησιν, οὐδὲ μετέχει τοῦ κατὰ λόγον καὶ προνοίας; Ἀλλὰ γῆν μὲν οὐδεὶς ὕδατι δεύσας ἀφῆκεν, ὡς ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτως πλίνθων ἐσομένων· οὐδὲ ἔρια καὶ σκύτη κτησάμενος, κάθηται τῇ τύχῃ προσευχόμενος ἱμάτιον αὐτῷ καὶ ὑποδήματα γενέσθαι· χρυσίον δὲ πολὺ

D. 1. ὀνομάζομεν] Veram hanc lectionem habent C. D. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Voſſ. Mez. Ald. Baſ. Xyl. At Stephanus perperam dederat νομίζομεν ex Pol. Jannot.

quantur nihil indigeant fortunæ opera, artem omnium maximam et perfectiſſimam, quæ ſummam humanæ gloriæ et officii continet, nullam eſſe. Eſt quædam in intendendis remittendiſque fidibus prudentia, quæ muſica dicitur: eſt in apparandis cibis, quæ culinaria: eſt in lavandis veſtibus, quæ fullonum: tum pueros docemus ſe induere veſtibus et calceis, dextraque cibum capere, læva panem tenere: quod ne hæc quidem ipſa fortuito fiant, ſed attentione et peritia opus habeant: maxima vero et ad felicitatem præcipue facientia dicemus non adhibere prudentiam, non rationis uſum et providentiam? Atqui nemo terram aqua madefaciens diſcedit, ultro et fortunæ opera lateres inde exituros cenſens: neque quiſquam lanis et corio partis ſedet fortunam precans ut veſtem ſibi ex iis aut calceos efficiat: qui vero multum auri, argenti, mancipiorum colle-

E συμφορήσας καὶ ἀργύριον καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων καὶ πολυθύρους αὐλὰς περιβαλόμενος, καὶ κλίνας παραθέμενος πολυτελεῖς καὶ τραπέζας, οἴεται ταῦτα, φρονήσεως αὐτῷ μὴ παραγενομένης, εὐδαιμονίαν ἔσεσθαι, καὶ βίον ἄλυπον καὶ μακάριον καὶ ἀμετάβλητον. Ἠρώτα τις Ἰφικράτην τὸν στρατηγόν, ὥσπερ ἐξελέγχων, τίς ἐστιν; οὔτε γὰρ ὁπλίτης, οὔτε τοξότης, οὔτε πελταστής· κἀκεῖνος, Ὁ τούτοις, ἔφη, πᾶσιν ἐπιτάττων καὶ χρώμενος.

ϛʹ. Οὐ χρυσίον ἡ φρόνησις ἐστίν, οὐδὲ ἀργύριον, οὐδὲ F δόξα, οὐδὲ πλοῦτος, οὐδ' ὑγίεια, οὐδ' ἰσχύς, οὐδὲ κάλλος. Τί οὖν ἐστι; τὸ πᾶσι καλῶς τούτοις χρῆσθαι δυνάμενον, καὶ δι' ὃ τούτων ἕκαστον ἡδὺ γίνεται καὶ ἔνδοξον καὶ ὠφέλιμον· ἄνευ δὲ τούτου, δύσχρηστα καὶ ἄκαρπα καὶ βλαβερά, καὶ βαρύνει καὶ καταισχύνει τὸν κεκτημένον. Ἦ που καλῶς ὁ Ἡσιόδου Προμηθεὺς τῷ Ἐπιμηθεῖ παρακελεύεται,

E. 9. Οὐ χρυσίον ἡ φρόνησις ἐστὶν] Vulgo Οὐ χρυσίον ἡ φρόνησις τὶς ἐστίν. Delevi τὶς cum Moſc. 2. Colleg. Nov. Schott.

F. 4. δύσχρηστα καὶ ἄκαρπα] Concinnitatis ratio poſtulat δυσχερῆ καὶ αἰσχρά: et forte ita reliquerat Auctor.

gerit, in aulis habitet multiforibus, atque ante ſe habeat lectulos ſumptuoſos et menſas, cenſebit iſta, ſi abſit prudentia, felicitatem fore, aut vitam beatam, doloris expertem, et mutationis ſecuram? Interrogavit quidam reprehendendi animo Iphicratem, quis eſſet, cum neque arma, neque arcum, neque cetras ferentium in ordine cenſeretur? reſpondit, Eum ſe eſſe, qui hiſce omnibus imperaret atque uteretur.

VI. Ita prudentia neque aurum eſt, neque argentum, neque gloria, neque valetudo, neque divitiæ, neque robur, neqne pulchritudo. Quid ergo ea eſt? id quod recte uti his omnibus poteſt, ac ſingula horum jucunda facit, laudabilia, utilia, cum ſine hac inutilia, ſterilia, damnoſaque ſint, et moleſtiam ac dedecus poſſidenti ea adferant. Præclare itaque Prometheus apud Heſiodum præcipit Epimetheo,

Digitized by Google

— μήποτε δῶρα
Δέξηται παρὰ Ζηνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀποπέμπειν·

τὰ τυχηρὰ λέγων καὶ τὰ ἐκτός· ὡς εἰ παρεκελεύετο 100
μὴ συρίζειν, ἄμουσον ὄντα, μηδ' ἀναγινώσκειν ἀγράμματον, μηδὲ ἱππεύειν ἄνιππον, οὕτως παρακελευόμενος αὐτῷ μὴ ἄρχειν ἀνόητον ὄντα, μηδὲ πλουτεῖν, ἀνελεύθερον, μηδὲ γαμεῖν, κρατούμενον ὑπὸ γυναικός. Οὐ γὰρ μόνον τὸ εὖ πράσσειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται, ὡς Δημοσθένης εἶπεν· ἀλλὰ τὸ εὐτυχεῖν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς πράττειν τοῖς μὴ φρονοῦσιν.

A. 1. ὡς εἰ παρεκελεύετο] Sic Anon. T. V. At ὡς εἴπερ ἐκελεύετο Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Voſſ. Minus bene Stephanus vulgavit ὡς εἴπερ ἐκέλευε.

A. 6. τὸ εὖ πράσσειν] Addidi εὖ e Xyl. et Mez. et Demoſth. Olynth. I. p. 4. A. Ald. Baſ Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Voſſ. habent Τὸ γὰρ εὖ πράσσειν. Vulgatum Οὐ γὰρ μόνον τὸ πράσσειν Stephanus ſumpſerat ex Pol. et Jannot.

— ne munera magno
Ab Jove miſſa unquam accipiat, ſed habere recuſet :

nimirum de fortunæ bonis et externis loquens : perinde ac ſi muſicæ ignarum canere fiſtula, aut recitare indoctum, aut equitare ignarum equi gubernandi, vetaret: ita eum hortans ne magiſtratum gerat cum imprudens ſit, neve ſit dives, animo præditus illiberali, neve uxorem ducat, ſub ejus futurus imperio. Non enim duntaxat res ſecundæ indigno oblatæ occaſionem ſtultis exhibent malorum conſiliorum, ut Demoſthenes dixit: ſed et proſperitas merito major imprudentibus calamitatum anſa et origo eſt.

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ.

Digitized by Google

B

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

VIRTUTE ET VITIO.

α'. ΤΑ ἱμάτια δοκεῖ θερμαίνειν τὸν ἄνθρωπον, οὐκ αὐτά δή που θερμαίνοντα καὶ προσβάλλοντα τὴν θερμότητα· καθ' ἑαυτὸ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν ψυχρόν ἐστιν· ᾗ καὶ πολλάκις καυματιζόμενοι καὶ πυρέττοντες ἐξ ἑτέρων ἕτερα μεταλαμβάνουσιν· ἀλλ' ἣν ὁ ἄνθρωπος
C ἀναδίδωσιν ἐξ ἑαυτοῦ θερμότητα, ταύτην ἡ ἐσθὴς τῷ σώματι προσπεσοῦσα συνέχει καὶ περιστέλλει, καὶ καθειργνυμένην εἰς τὸ σῶμα οὐκ ἐᾷ πάλιν σκεδάννυσθαι.

I. VESTES hominem videntur calefacere, cum quidem ipſæ calorem non adferant, ſuapte natura frigidæ: (unde etiam ſæpe in æſtu aut febri veſtes ſubinde mutamus, corporis refrigerandi gratia) ſed calorem qui ex hominis editur corpore, veſtes corpori adhibitæ continent atque comprimunt, incluſumque corpori non patiuntur diſ-

Digitized by Google

Ταυτὸ δὴ τοῦτο τοῖς πράγμασιν ὑπάρχον, ἐξαπατᾷ τοὺς πολλοὺς, ὡς ἂν οἰκίας μεγάλας περιβάλωνται, καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων καὶ χρημάτων συναγάγωσιν, ἡδέως βιωσομένους. Τὸ δὲ ἡδέως ζῆν καὶ ἱλαρῶς, οὐκ ἔξωθέν ἐστιν, ἀλλὰ τοὐναντίον ὁ ἄνθρωπος τοῖς περὶ αὐτὸν πράγμασιν ἡδονὴν καὶ χάριν, ὥσπερ ἐκ πηγῆς τοῦ ἤθους, προστίθησιν.

Αἰθομένου δὲ πυρὸς, γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. D

Καὶ πλοῦτος ἡδίων, καὶ δόξα λαμπροτέρα καὶ δύναμις, ἂν τὸ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἔχῃ γῆθος· ὅπου καὶ πενίαν καὶ φυγὴν καὶ γῆρας ἐλαφρῶς καὶ προσηνῶς πρὸς εὐκολίαν καὶ πραότητα τρόπου φέρουσιν.

β΄. Ὡς γὰρ ἀρώματα τρίβωνας εὐώδεις καὶ ῥάκια ποιεῖ, τοῦ δὲ Ἀγχίσου τὸ σῶμα ἰχῶρα πονηρὸν ἐξεδίδου,

C. 7. ἡδέως βιωσομένους] Vulgo ἡδέως ὡς βιωσομένους. Utromque ὡς abeſt in Ald. Baſ. Xyl. C. E. Moſc. 1. 2. Vindob. 2. Harl. Flor. Solum poſterius abeſt in A. Vindob. 1. Colleg. Nov. Prius addiderunt ſolum Schott. et Anonym. Utrumque Pol. et Jannot.

D. 7. Ἀγχίσου τὸ σῶμα] Pro vulgato ῥάκος dedi σῶμα ex Vindob. 1. 2. Flor. Colleg. Nov. Schott. Anonym. T. V. B. Moſc. 2. ſecundæ manus. Verius forte eſt ἕλκος quod habet T. Vulgatum certe ῥάκος natum eſt ex antecedenti ῥάκια.

ſipari. Idem in rebus error multos decipit, qui ſuaviter ſe victuros putant, ſi in magnis habitent ædibus, multitudine mancipiorum et pecuniarum inſtructi. Atqui non foris eſt vitæ ſuavitas, ſed rebus ſuis ex ingenio ſuo tanquam fonte voluptatem et gratiam adfert homo.

Sed lucente foco domus adſpectu quoque fiet
Pulchrior.

et divitiæ gratiores ſunt, et gloria ſplendidior ac potentia, ſi animi lætitia accedit: ſiquidem paupertatem etiam, exſilium, et ſenectutem facile et placide ob morum manſuetudinem ac facilitatem ferunt.

II. Sicut enim aromata gratum odorem etiam lacernis et centonibus conciliant, cum Anchiſæ corpus ſaniem malam ederet,

Μοτοῦ καταςάζοντα βύσσινον φᾶρος·

οὕτως μετ' ἀρετῆς καὶ δίαιτα πᾶσα καὶ βίος ἄλυπός ἐστι καὶ ἐπιτερπής· ἡ δὲ κακία καὶ τὰ λαμπρὰ φαινόμενα καὶ πολυτελῆ καὶ σεμνὰ μιγνυμένη, λυπηρὰ καὶ
E ναυτιώδη καὶ δυσπρόσδεκτα παρέχει τοῖς κεκτημένοις.

Οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται,
Ἐπὰν δ' ἀνοίξῃ τὰς θύρας, τρισάθλιος,
Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχεται.

Καίτοι γυναικὸς οὐ χαλεπῶς ἄν τις ἀπαλλαγείη πονηρᾶς, ἀνὴρ ὢν μηδ' ἀνδράποδον· πρὸς δὲ τὴν ἑαυτοῦ κακίαν οὐκ ἔστι γραψάμενον ἀπόλειψιν, ἤδη πραγμάτων ἀφεῖσθαι, καὶ ἀναπαύεσθαι γενόμενον καθ' αὑτόν· ἀλλ' ἀεὶ συνοικοῦσα τοῖς σπλάγχνοις καὶ προσπεφυκυῖα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν,

Εὔει ἄτερ δαλοῦ, καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκε,

F βαρεῖα συνέκδημος οὖσα, δι' ἀλαζονείαν, καὶ πολυτελὴς

D. 9. Μοτοῦ] Verius eſt Νότου, ut exſtat Exempl. Turn. et ipſo hoc Sophoclis loco ſervato plenius apud Dionyſ. Hal. A. R. I, 48. Plura dicemus in Animadverſionibus.

In fila deſtillantem veſtis byſſinæ:

ita cum virtute omne vitæ genus moleſtiæ expers eſt et jucundum: vitium iis etiam quæ ſplendida videntur et pretioſa et veneranda ſi admiſceatur, moleſta facit, et faſtidioſa, et ingrata poſſidentibus.

Beatus iſte nuncupatus in foro,
Foribus domus apertis eſt miſerrimus:

mulier totum occupat imperium, mandat, pugnat. Et vero facile mala ſe exoneret muliere, qui quidem vir ſit, non mancipium. Vitiis vero tuis non licet remiſſo nuntio, juſſiſque ſuas res habere, ſeorſim vivere liberatum iis et quiete frui. Vitium enim in ipſis habitans viſceribus atque inhærens noctes dieſque,

Abſque face exurit, crudæ mandatque ſenectæ.

Moleſtus eſt itineris comes pravitas ob arrogantiam, ſump-

σύνδειπνος ἀπὸ λιχνείας· καὶ σύγκοιτος ὀδυνηρὰ, φροντίσι καὶ μερίμναις καὶ ζηλοτυπίαις ἐκκόπτουσα τὸν ὕπνον καὶ διαφθείρουσα. Καὶ γὰρ ὃ καθεύδουσι, τοῦ σώματος ὕπνος ἐστὶ καὶ ἀνάπαυσις, τῆς δὲ ψυχῆς πτοῖαι καὶ ὄνειροι καὶ ταραχαὶ, διὰ δεισιδαιμονίαν·

Ὅταν δὲ νυστάζοντά με λύπη λάβῃ,
Ἀπόλλυμαι ὑπὸ τῶν ἐνυπνίων,

φησί τις. Οὕτω δὲ καὶ φθόνος καὶ φόβος καὶ θυμὸς καὶ ἀκολασία, διατίθησι· μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἔξω βλέπουσα καὶ συσχηματιζομένη ἡ κακία πρὸς ἑτέρους, δυσωπεῖται καὶ παρακαλύπτει τὰ πάθη, καὶ οὐ παντά- 101
πασι ταῖς ὁρμαῖς ἐκδίδωσιν ἑαυτὴν, ἀλλ' ἀντιτείνει καὶ μάχεται πολλάκις· ἐν δὲ τοῖς ὕπνοις ἀποφυγοῦσα δόξας καὶ νόμους, καὶ πορρωτάτω γενομένη τοῦ δεδιέναι καὶ αἰδεῖσθαι, πᾶσαν ἐπιθυμίαν κινεῖ, καὶ ἐπανεγείρει τὸ κακόηθες καὶ τὸ ἀκόλαστον· μητρί τε γὰρ ἐπιχειρεῖ

F. 4. ὃ καθεύδουσι] Sic libri fere omnes: exceptis Vindob. 1. οἱ καθεύδουσι, et Moſc. 2. ex correctione ὡς. Xylander plane omittit ὅ. Forte pro eo legendum ὅταν.

F. 7. με λύπη] μὲν λύπη unus T. Melius Xyl. μ' ἡ λύπη.

tuoſus conviva ob luxuriam, concubina acerba, quod curis et ſolicitudinibus ac æmulationibus ſomnum avertit ac vitiat. Etenim dormientibus ſomnus corporis eſt requies: animo interim terrores obverſantur, ſomnia, tumultus, ob ſuperſtitionem:

Quod dormitantem ſi me corripit dolor,
Inſomniis miſer enecor,—

ait quidam. Eodem modo invidia etiam, et metus, et ira, et libido afficiunt. Interdiu enim vitium foras proſpiciens ad alios, iiſque ſe accommodans, pudore afficitur et occultat affectum, neque omnino impetibus ſuis concedit, ſed repugnat ſæpe ac renititur, in ſomnis autem legibus jam et aliorum judiciis non amplius obnoxium, remotumque longiſſime a verecundia et metu, omnem movet cupiditatem, malitiamque ſuam et libidinem exſuſcitat: nam et cum matre concubitum affec-

Digitized by Google

μίγνυσθαι, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ βρώσεις ἀθέσμους προσάγεται, καὶ πράξεως οὐδεμιᾶς ἀπέχεται, ἀπολαύουσα τοῦ παρανομεῖν ὡς ἀνυστόν ἐστιν εἰδώλοις καὶ φάσμασιν, εἰς οὐδεμίαν ἡδονὴν οὐδὲ τελείωσιν τοῦ ἐπι-
B θυμοῦντος τελευτῶσιν, ἀλλὰ κινεῖν μόνον καὶ διαγριαίνειν τὰ πάθη καὶ τὰ νοσήματα δυναμένοις.

γ'. Ποῦ τοίνυν τὸ ἡδὺ τῆς κακίας ἐστὶν, εἰ μηδαμοῦ τὸ ἀμέριμνον, τὸ ἄλυπον, μηδὲ αὐτάρκεια, μηδὲ ἀταραξία, μηδὲ ἡσυχία; Ταῖς μὲν γὰρ τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς ἡ τοῦ σώματος εὐκρασία καὶ ὑγίεια χώραν καὶ γένεσιν δίδωσι· τῇ δὲ ψυχῇ οὐκ ἔστιν ἐγγενέσθαι γῆθος οὐδὲ χαρὰν βεβαίαν, ἂν μὴ τὸ ἄφοβον καὶ θαῤῥαλέον ὥσπερ ἕδραν ἢ γαλήνην ἄκλυστον ὑποβάλληται· ἀλλὰ κἂν ὑπομειδιάσῃ τις ἐλπὶς ἢ τέρψις, αὕτη ταχὺ φροντίδος ἐκραγείσης ὥσπερ εὐδία σπιλάδος συνεχύθη καὶ συνεταράχθη.

B. 8. βεβαίαν] Addidi ex T. V. B. Moſc. 2. Vindob. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Coll. Muret. Schott. Anon.

tat, ut ait Plato, et cibis veſci quibus religio interdicit, neque ullo facinore abſtinet, fruiturque flagitiis quantum datur, imaginibus fingendis ac viſis quæ in nullam voluptatem aut perfectionem cupiditatis deſinunt, ſed movere tantum et exacerbare affectus morboſque valent.

III. Ubi ergo eſt delectatio vitii, ſi nullibi vacuitas curarum et doloris, nullibi ſeipſo contentum eſſe, nullibi tranquillitas animi otiumve conceditur? Nam carnis quidem voluptatibus bona corporis temperies et ſanitas locum ortumque præbet: animo gaudium aut lætitia ingenerari non poteſt, niſi vacuitatem metus ac fiduciam et tranquillitatem is pro fundamento ſubſternat: alioquin etſi ſpes aliqua aut delectatio arriſerit, ſubito eam cura aliqua erumpens confundet, ac conturbabit, ſicut tranquillo cœlo navigantibus objecta rupes.

δ΄. Ἄθροιζε χρυσίον, σύναγε ἀργύριον, οἰκοδόμει C
περιπάτους, ἔμπλησον ἀνδραπόδων τὴν οἰκίαν, καὶ χρε-
ωστῶν τὴν πόλιν, ἂν μὴ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καταστο-
ρέσῃς, καὶ τὴν ἀπληστίαν παύσῃς, καὶ φόβων καὶ φροντί-
δων ἀπαλλάξῃς σαυτὸν, οἶνον διηθεῖς πυρέττοντι, καὶ χολικῷ
μέλι προσφέρεις, καὶ σιτία καὶ ὄψα κοιλιακοῖς ἑτοιμά-
ζεις καὶ δυσεντερικοῖς, μὴ στέγουσι μηδὲ ῥωννυμένοις,
ἀλλὰ προσδιαφθειρομένοις ὑπ᾽ αὐτῶν. Οὐχ ὁρᾷς
τοὺς νοσοῦντας, ὅτι τῶν βρωμάτων τὰ καθαριώτατα καὶ
πολυτελέστερα δυσχεραίνουσι καὶ διαπτύουσι καὶ παραιτοῦνται,
προσφερόντων καὶ βιαζομένων· εἶτα τῆς κράσεως μετα- D
βαλούσης, καὶ πνεύματος χρηστοῦ καὶ γλυκέος αἵματος
ἐγγενομένου καὶ θερμότητος οἰκείας, ἀναστάντες ἄρτον λιτὸν
ἐπὶ τυρῷ καὶ καρδάμῳ χαίρουσι καὶ ἀσμενίζουσιν ἔσθοντες;
Τοιαύτην ὁ λόγος ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ διάθεσιν· καὶ αὐ-
τάρκης ἔσῃ ἐὰν μάθῃς τί τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν ἐστι· τρυ-

C. 7. στέγουσι] Recte dedit Stephanus: ita Pol. Leonic. Schott. Jannot. Anon. et reliqui ſcripti; exceptis Moſc. 1. 2. Harl. qui cum Ald. Baſ. Xyl. habent στέργουσι.

C. 10. πολυτελέστερα] Melius πολυτελέστατα, quod in uno eſt Colleg. Nov.

D. 4. ἔσθοντες] Unus Jannot. ἐσθίοντες. Quod præferam.

IV. Congere aurum, collige argentum, ædifica ambulationes, imple mancipiis domum, debitoribus urbem, niſi animi affectus ſedaveris, et inexpletæ cupiditati finem impoſueris, teque ipſum metu et ſolicitudinibus liberaveris, vinum febricitanti colas, mel bilioſo offers, cibos cœliacis paras et difficultate inteſtinorum laborantibus, qui eos non perferunt, ſed ab iis perduntur. Non vides, ut ægroti puriſſimos et pretioſos cibos averſantur, conſpuunt, recuſant vi oblatos? Poſtmodo mutata temperie, boniſque ſpiritibus et dulci ſanguine natis, caloreque naturali reſtituto, ſurgunt, et vilem panem cum caſeo et naſturtio non ſine voluptate edunt. Hujuſmodi doctrina animo ingenerat affectionem. Contentus eris te ipſo, ſi didiceris quid bonum ſit, quid honeſtum. Luxuriabis in pau-

Digitized by Google

φήσεις ἐν πενίᾳ καὶ βασιλεύσεις, καὶ τὸν ἀπράγμονα βίον καὶ ἰδιώτην οὐδὲν ἧττον ἀγαπήσεις ἢ τὸν ἐπὶ στρατηγίαις καὶ ἡγεμονίαις· οὐ βιώσῃ φιλοσοφήσας ἀηδῶς, ἀλλὰ πανταχοῦ ζῆν ἡδέως μαθήσῃ καὶ ἀπὸ πάντων· εὐφρανεῖ σε πλοῦτος, πολλοὺς εὐεργετοῦντα· καὶ πενία,
1 πολλὰ μὴ μεριμνῶντα· καὶ δόξα, τιμώμενον· καὶ ἀδοξία, μὴ φθονούμενον.

I. 1. πολλὰ μὴ μεριμνῶντα] Ita omnes libri. Forte legendum μὴ πολλὰ μεριμνῶντα.

pertate, et rex eris, vitamque privatam et otioſam non minus habebis gratam, quam quæ in imperiis et magiſtratibus agitur. Philoſophiæ navata opera, nunquam injucunde vives, ſed diſces omni vitæ ſtatu delectari, omni conditione. Lætitiam tibi afferent divitiæ, multis benefacienti: afferet etiam paupertas multis curis vacuo: et gloria, cum honore afficieris: et obſcuritas, tuto ab invidia.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ.

Digitized by Google

F

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ.

PLUTARCHI

CONSOLATIO AD APOLLONIUM.

α'. ΚΑΙ πάλαι σοι συνήλγησα καὶ συνηχθέσθην, Ἀπολλώνιε, ἀκούσας περὶ τῆς τοῦ προσφιλεστάτου πᾶσιν ἡμῖν υἱοῦ σου παρὰ ὥραν μεταλλαγῆς τοῦ βίου, νεανίσκου κοσμίου πάνυ καὶ σώφρονος, καὶ διαφερόντως τά τε πρὸς θεοὺς καὶ τὰ πρὸς γονεῖς καὶ φίλους ὅσια
102 καὶ δίκαια διαφυλάξαντος. Τότε μὲν οὖν ὑπὸ τὸν τῆς

F. 1. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ] Eſt ſane Plutarchi liber, ſed a reliquorum librorum forma et ratione paulo diverſus. Credo, juvenis recens a lectione optimorum Auctorum, ſententias inde collectas effundebat ſacco, non manu ſpargebat.

I. JAM inde ab eo tempore, quo inaudivi filium tuum, Apolloni, adoleſcentem, modeſtum plane atque frugi, et pietatis in deos, parentes, atque amicos, ita ut non multi alii obſervantem, immatura morte extremum vitæ diem confeciſſe: ſocium me tui doloris ægritudiniſque habuiſti. Verum ſub ipſum funeris tempus, erat alienum te compellari

Digitized by Google

τελευτῆς καιρὸν, ἐντυγχάνειν σοι καὶ παρακαλεῖν ἀνθρωπίνως φέρειν τὸ συμβεβηκὸς, ἀνοίκειον ἦν, παρειμένον τό, τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς παραλόγου συμφορᾶς· καὶ συμπαθεῖν δ' ἦν ἀναγκαῖον. Οὐδὲ γὰρ οἱ βέλτιστοι τῶν ἰατρῶν πρὸς τὰς ἀθρόας τῶν ῥευμάτων ἐπιφορὰς εὐθὺς προσφέρουσι τὰς διὰ τῶν φαρμάκων βοηθείας, ἀλλ' ἐῶσι τὸ βαροῦν τῆς φλεγμονῆς, διὰ τῆς τῶν ἔξωθεν ἐπιχρίστων ἐπιθέσεως αὐτὸ δι' αὐτοῦ λαβεῖν πέψιν.

β. Ἐπειδὴ οὖν καὶ χρόνος ὁ πάντα πεπαίνειν εἰωθὼς ἐγγέγονε τῇ συμφορᾷ, καὶ ἡ περὶ σὲ διάθεσις ἀπαιτεῖν B ἔοικε τὴν παρὰ τῶν φίλων βοήθειαν, καλῶς ἔχειν ὑπέλαβον, τῶν παραμυθητικῶν σοι μεταδοῦναι λόγων, πρὸς ἄνεσιν τῆς λύπης, καὶ παῦλαν τῶν πενθικῶν καὶ ματαίων ὀδυρμῶν.

Ψυχῆς [γὰρ] νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι,

A. 8. διὰ τῆς τῶν ἔξωθεν ἐπιχρίστων ἐπιθέσεως] Haud ſcio an ſit varia lectio antecedentis διὰ τῶν φαρμάκων. Nam quod habet Vulc. ἄχρι τῆς τῶν ἔξ. ſententiam æque frigidam relinquit. Ex incuria librariorum eſt, quod priore loco ἄχρι τῆς τῶν φαρμ. habent Perizon. Jannot. Mez. Mox περιχρίστων Vulc. Jannot. B. C. D. Z.

abs me et moneri ut caſum hunc humaniter ferres: cum tu ob inſperatam hanc calamitatem et animo langueres, et corpore: miſerari potius oportebat. Nam peritiſſimi etiam medici confertim ingruentibus vitioſorum humorum fluxionibus non ſtatim medicamenta applicant, ſed tumorem inde ortum patiuntur foris illitis remediis ipſum ultro concoctione quadam emolliri.

II. Ergo nunc, poſtquam tempus, quo maturari ſolent omnia, aliquod ab iſta effluxit calamitate, animique affectio tui requirere videtur amicorum auxilium: exiſtimavi me facturum officium, ſi te ad conſolandum aptis rationibus impertirem, quibus et dolor tuus minueretur, et lugubres iſtæ inaneſque tollerentur ejulationes:

Oratio ſaucii namque animi eſt remedium,

Digitized by Google

Ὅταν τὶς ἐν καιρῷ γε μαλθάσσῃ κέαρ.

Κατὰ γὰρ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην,

> *— ἄλλ' ἐπ' ἄλλῃ φάρμακον κεῖται νόσῳ·*
> *Λυπουμένῳ μὲν μῦθος εὐμενὴς φίλων,*
> *Ἄγαν δὲ μωραίνοντι, νουθετήματα.*

c Πολλῶν γὰρ ὄντων ψυχικῶν παθῶν, ἡ λύπη χαλεπωτάτη πέφυκεν εἶναι πάντων. Διὰ λύπην γάρ φασι καὶ μανίαν γίνεσθαι πολλοῖς καὶ νοσήματ' οὐκ ἰάσιμα· αὐτούς τ' ἀνῃρήκασι διὰ λύπην τινές.

γ'. Τὸ μὲν οὖν ἀλγεῖν καὶ δάκνεσθαι τελευτήσαντος υἱοῦ, φυσικὴν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς λύπης, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρομαι τοῖς τὴν ἄγριον ὑμνοῦσι καὶ σκληρὰν ἀπάθειαν, ἔξω καὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος οὖσαν· ἀφαιρήσεται γὰρ ἡμῶν αὕτη τὴν ἐκ τοῦ φιλεῖσθαι καὶ φιλεῖν εὔνοιαν, ἣν παντὸς μᾶλλον διασώζειν

C. 1. Πολλῶν γὰρ ὄντων—διὰ λύπην τινές.] Ita metro ſolutum reliqui locum. Menandri eſt ut monuit Theod. Canter. V. L. I, 16. apud Stob. Serm. IXC. Philemonis nomen appoſuit Grotius Florileg. p. 415.

C. 5. Τὸ μὲν οὖν ἀλγεῖν κ. τ. λ.] Credo hæc eſſe Crantoris verba. Certe ejuſdem ſunt proxima Οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρομαι κ. τ. λ. ut monuit jam Victorius ad Cic. Tuſc. III, 6. Forte Crantoris nomen a librario hic omiſſum infra repoſitum eſt.

Si quis ſuo cor ægrum tempore molliat.

Et ſapienter Euripides:

> *Remedia morbis diverſis diverſa ſunt.*
> *Dolentem amici ſermo benignus ſublevat,*
> *Fatuo nimis debetur caſtigatio.*

Cum enim animum multi affectus moveant, doloris ea eſt natura, ut omnium hoc graviſſime faciat: quem et inſaniæ nonnullis cauſam aiunt fuiſſe, et aliorum inſanabilium morborum: ac fuerunt, qui præ dolore ſibi ipſis mortem conſciſcerent.

III. Jam ex morte filii dolorem ægritudinemque animi concipere, res eſt talis, quæ a naturali profecta principio non ſit in noſtræ voluntatis ſita libertate. Non enim eos probo, qui feram quandam laudibus ferunt duramque indolentiam: quæ neque contingere nobis poteſt, neque ut poſſe fingas, commodatura nobis eſſet: abolitura enim erat, quam conſervari maxime oportet, quæ ex amore ultro citroque exſiſtit

Digitized by Google

ἀναγκαῖον. Τὸ δὲ πέρα τοῦ μέτρου παρεκφέρεσθαι καὶ συναύξειν τὰ πένθη, παρὰ φύσιν εἶναί φημι, καὶ ὑπὸ τῆς ἐν ἡμῖν φαύλης γίνεσθαι δόξης. Διὸ καὶ τοῦτο μὲν ἐατέον ὡς βλαβερὸν καὶ φαῦλον, καὶ σπουδαίοις ἀνδράσιν ἥκιστα πρέπον· τὴν δὲ μετριοπάθειαν οὐκ ἀποδοκιμαστέον. Μὴ γὰρ νοσοῖμεν, φησὶν ὁ ἀκαδημιακὸς Κράντωρ, νοσήσασι δὲ παρείη τις αἴσθησις, εἴτ' οὖν τέμνοιτό τι τῶν ἡμετέρων, εἴτ' ἀποσπῷτο· τὸ γὰρ ἀνώδυνον τοῦτο οὐκ ἄνευ μεγάλων ἐγγίνεται μισθῶν τῷ ἀνθρώπῳ· τεθηριῶσθαι γὰρ εἰκὸς, ἐκεῖ μὲν σῶμα τοιοῦτον, ἐνταῦθα δὲ ψυχήν.

D

δ'. Οὔτ' οὖν ἀπαθεῖς ἐπὶ τῶν τοιούτων συμφορῶν ὁ λόγος ἀξιοῖ γίνεσθαι τοὺς εὖ φρονοῦντας, οὔτε δυσπαθεῖς· τὸ μὲν γὰρ, ἄτεγκτον καὶ θηριῶδες, τὸ δ', ἐκλελυμένον καὶ γυναικοπρεπές. Εὐλόγιστος δ' ὁ τὸν οἰκεῖον ὅρον ἔχων καὶ δυνάμενος φέρειν δεξιῶς τά τε προσηνῆ καὶ τὰ λυπηρὰ τῶν ἐν τῷ βίῳ συμβαινόντων, καὶ προειληφὼς

E

benevolentiam. Mœrore autem ultra modum efferri, eumque cumulare immodice, præter naturam eſſe affirmo, et a prava animi noſtri opinione proficiſci. Hoc itaque ut damnoſum et vitioſum, et virtute præditos viros minime decens, vitemus: mediocritas autem affectuum non eſt improbanda. Optandum eſt, inquit Crantor Academicus, ne ægrotemus: ſed ſi in morbo ſimus, ſenſus ejus aliquis adeſſe debet, ſive ſecetur pars noſtri aliqua, ſive avellatur. Indolentia enim illa non ſine magna jactura homini poteſt parari: quippe neceſſe eſt ut ibi corpus, ita hic animum plane efferatum eſſe.

IV. Poſtulat itaque ratio ut qui ſana ſunt mente, in talibus caſibus neque nullos neque nimios animi motus ſentiant: quorum alterum eſt duri et feri, alterum diſſoluti effeminatique animi. Probe rationes ſubduxit, qui ſe intra ſuos ſines continet, ac moderate ferre novit quicquid in vita vel jucundum obtingit vel aſperum: matureque ita ſecum

Digitized by Google

ὅτι καθάπερ ἐν δημοκρατίᾳ κλῆρος ἐστὶ τῶν ἀρχῶν, καὶ δεῖ λαχόντα μὲν ἄρχειν, ἀπολαχόντα δὲ, φέρειν ἀνεπαχθῶς τὴν τύχην, οὕτω καὶ τῇ διανομῇ τῶν πραγμάτων ἀνεγκλήτως καὶ πειθηνίως ἕπεσθαι. Τοῦτο γὰρ
F οἱ μὴ δυνάμενοι ποιεῖν, οὐδὲ τὰς εὐπραγίας ἂν εὐφρόνως φέρειν δύναιντο καὶ μετρίως. Τῶν μὲν γὰρ καλῶς λεγομένων ἐστὶν ἐν ὑποθήκης μέρει καὶ τοῦτο,

Μηδ' εὐτύχημα μηδὲν ὧδ' ἔστω μέγα
Ὅ σ' ἐξεπαίρῃ μεῖζον ἢ χρεὼν φρονεῖν·
Μηδ' ἄν τι συμβῇ δυσχερὲς δούλου πάλιν,
Ἀλλ' αὐτὸς αἰεὶ μίμνε, τὴν σαυτοῦ φύσιν
Σώζων βεβαίως ὥστε χρυσὸς ἐν πυρί.

Πεπαιδευμένων γάρ ἐστι καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν, πρός τε
103 τὰς δοκούσας εὐτυχίας τὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ πρὸς τὰς ἀτυχίας γενναίως φυλάξαι τὸ πρέπον. Τῆς γὰρ εὐλογιστίας ἔργον ἐστὶν ἢ τὸ φυλάξασθαι τὸ κακὸν ἐπιφερόμενον, ἢ διορθώσασθαι γενόμενον, ἢ συστεῖλαι πρὸς τὸ βραχύ-

A. 4. ἢ συστεῖλαι] Exhibui ex Pol. Jannot. C. D. Venet. Voſſ. Requiritur enim quadripartita diſtributio.

conſtituit, ſicut in populari reipublicæ ſtatu ſorte magiſtratus leguntur, ut ſi ea tetigerit te, imperandum, ſi præteriverit, æquo animo ferenda ſit fortuna: ita et rerum humanarum diſpenſationi eſſe obedienter et abſque incuſationibus obtemperandum. Hoc qui præſtare nequeunt, ii ne ſecundas quidem res ferre prudenter moderateque poſſunt. Eſt enim inter alia pulchre dicta et præcepta etiam hoc.

Non ulla res tam proſpera accidat tibi,
Ducas ob hanc juſto ut majores ſpiritus.
Adverſa rurſus animum haud dejiciant tuum.
Fac ſemper idem ſis, ubique firmiter
Naturam, ut aurum in ignibus, ſervans tuam.

Recte enim inſtituti et cordati hominis eſt, neque mutari ob eventum rerum quæ videntur proſperæ, et conſtanti animo decorum in adverſitatibus ſervare. Et boni ratiocinatoris officium hoc eſt, aut præcavere malum ingruens, aut acceptum corrigere et quam minimum redigere, aut toleran-

Digitized by Google

τατον, ἢ παρασκευάζειν αὑτῆς τὴν ὑπομονὴν ἄῤῥενα καὶ γενναίαν. Καὶ γὰρ περὶ τἀγαθὸν ἡ φρόνησις πραγματεύεται τετραχῶς, ἢ κτωμένη τἀγαθὰ, ἢ φυλάττουσα, ἢ αὔξουσα, ἢ χρωμένη δεξιῶς. Οὗτοι τῆς φρονήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν εἰσι κανόνες, οἷς πρὸς ἀμφότερα χρηστέον.

Οὐκ ἔστιν [γὰρ] ὅς τις πάντ᾽ ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ·

καὶ νὴ Δία,

Τό τοι χρεὼν, οὐκ ἔστι μὴ χρεὼν ποιεῖν.

έ. Ὥσπερ γὰρ ἐν φυτοῖς ποτὲ μὲν πολυκαρπίαι γίνονται, ποτὲ δ᾽ ἀκαρπίαι, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγονίαι, ποτὲ δὲ καὶ ἀγονίαι, καὶ ἐν θαλάττῃ εὐδίαι τε καὶ χειμῶνες· οὕτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι περιστάσεις γινόμεναι, πρὸς τὰς ἐναντίας περιάγουσι τοὺς ἀνθρώποις τύχας. Εἰς ἃς διαβλέψας ἄν τις οὐκ ἀπεικότως εἴποι,

Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ᾽ ἐφύτευσ᾽ ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.

tia ſeſe maſcula et generoſa inſtruere. Quatuor quippe modis prudentia circa bonum verſatur, aut parans id, aut conſervans, aut augens, aut recte uſurpans: hæ ſunt cum prudentiæ, tum reliquarum virtutum regulæ: quibus in utraque eſt utendum fortuna.

Non vivit, omnia cui contingant proſpera.

et mehercle,

Quod oportet, haud efficias ut ſit non opus.

V. Sicut enim ſtirpes aliquando multos, aliquando nullos fructus ferunt, et animalia copioſos alias, alias nullos procreant fœtus: et in mari tranquillitatis ac tempeſtatum ſunt viciſſitudines: ſic et in vita multæ ac variæ eveniunt circumſtantiæ, quæ homines in diverſos fortunæ caſus trahunt. In quos diſpiciens aliquis, non inepte dixerit,

Non te omnia ad læta genuit,
O Agamemnon, Atreus.
Opus eſt te gaudere, et mœrere:

Θνητὸς γὰρ ἔφυς· κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
Τῶν θεῶν οὕτω βουλομένων ἔσαι.

καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Μενάνδρου ῥηθὲν,

Εἰ γὰρ ἐγένου σὺ Τρόφιμε τῶν πάντων μόνος,
Ὅτ' ἔτικτεν ἡ μήτηρ σε, ἐφ' ᾧ γε διατελεῖν
Πράσσων ἃ βούλει, καὶ διευτυχῶν ἀεὶ,
Καὶ τοῦτο τῶν θεῶν τις ὡμολόγησέ σοι,
Ὀρθῶς ἀγανακτεῖς· ἔστι γὰρ ἐψευσμένος,
Ἄτοπόν τι πεποίηκ'· εἰ δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις,
D Ἐφ' οἷς περ ἡμεῖς, ἔσπασας τὸν ἀέρα
Τὸν κοινόν· ἵνα σοι καὶ τραγικώτερον λαλῶ·
Οἰστέον ἄμεινον ταῦτα καὶ λογιστέον.
Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ,
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος, καὶ πάλιν
Ταπεινότητα, ζῶον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως· ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει, μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν.
Ὅταν πέσῃ δὲ, πλεῖστα συντρίβει καλά.
Σὺ δ' οὔθ' ὑπερβάλλοντα Τρόφιμ' ἀπώλεσας
E Ἀγαθὰ, τανῦν δ' ἐστι μέτρια καὶ τά σοι κακά.
Ὡς' ἀνὰ μέσον που καὶ τὸ λοιπὸν δὴ φέρε.

D. 3. Οἰστέον κ. τ. λ.] Leviter puto corrigendum: Οἰστέον ἄμεινον ταῦτα, καὶ λογιστέον. Τό δε κεφάλαιον κ. τ. λ. *Melius hæc ferenda, et ſumma ſubducenda eſt rationum, qua colligitur te hominem eſſe.*

E. 1. Ἀγαθὰ, κ. τ. λ.] In hoc verſu καὶ τὰ omittunt Ald. Baſ. Xyl. E. N. Z. Venet. Voſſ. Pariſ. Recepit Steph. nec diſſentiunt reliqui noſtri libri. Grotius in Excerpt. p. 755. ita verſum exhibet Ἀγαθὰ, τὰ νῦν δ' ἔτ' ἐστι μέτριά σοι κακά. Mez. Ἀγαθὰ, τανῦν δὲ μέτρι' ἐστί σοι κακά. Bentlei. Emend. Menandr. p. 99. Ἀγαθὰ τὰ νυνὶ δ' ἐστι μέτριά σοι κακά· quod probo.

E. 2. Ὡς' ἀνὰ μέσον κ. τ. λ.] In hoc verſu δὴ omittunt Ald. Baſ. Xyl. C. D. E. Z. Venet. Voſſ. Perizon. Addunt Pol. Jannot. unde habet Stephanus: nec diſſentiunt reliqui noſtri libri. Grotius I. 1. Ὡς ἀνὰ μέσον που καὶ τὸ νῦν λυποῦν φέρε. Bentlei. Ὡς τἀναμέσον που καὶ τὸ

Mortalis enim natus es: et ut haud velis,
Superi ſic conſtituerunt.

Et Menandri iſta:

Si natus es tu, Trophime, ſolus omnium
Hac lege, partu cum te mater edidit,
Ut ſemper eant tibi res arbitrio tuo,
Felicitatem hanc ſi quis promiſit deum:
Iraſcereris jure: nam mala is fide
Et improbe egiſſet. Sin iiſdem legibus,
Quibus aëram nos ducimus, in lucem es datus
Hanc publicam: tecum ut liquido mage fabuler,
Ferenda ſunt hæc, et putanda rectius.
Summam rei quod continet totius, homo es:
Quo celerius non ullum extollitur animal,
Citiuſve dejectum imo repit in ſolo.
Meritoque ſane: cum ſit enim infirmiſſimus,
Graviſſimus involvit ſe negotiis,
Suaque plurima ruina perdit bona.
Jam tu neque rebus excidiſti illuſtribus,
Mediocre et obtigit tibi infortunium.
Reliqua ergo perfer fortunæ in medio ſitus.

Digitized by Google

Ἀλλ' ὅμως τοιούτων ὄντων τῶν πραγμάτων, ἔνιοι διὰ τὴν ἀφροσύνην οὕτως εἰσὶν ἀβέλτεροι καὶ κεναυχεῖς, ὥστε μικρὸν ἐπαρθέντες, ἢ διὰ χρημάτων περιουσίαν ἄφθονον, ἢ διὰ μέγεθος ἀρχῆς, ἢ διά τινας προεδρίας πολιτικὰς, ἢ διὰ τιμὰς καὶ δόξας, ἐπαπειλεῖν τοῖς ἥττοσι καὶ ἐξυβρίζειν· οὐκ ἐνθυμούμενοι τὸ τῆς τύχης ἄστατον καὶ ἀβέ- F
βαιον, οὐδ' ὅτι ῥᾳδίως τὰ ὑψηλὰ γίνεται ταπεινὰ, καὶ χθαμαλὰ πάλιν ὑψοῦται, ταῖς ὀξυρρόποις μεθιστάμενα τῆς τύχης μεταβολαῖς. Ζητεῖν οὖν ἐν ἀβεβαίοις βέβαιόν τι, λογιζομένων ἐστὶ περὶ τῶν πραγμάτων οὐκ ὀρθῶς.

Τροχοῦ [γὰρ] περιστείχοντος, ἄλλοθ' ἡτέρα
Ἀψὶς ὕπερθε γίγνετ', ἄλλοθ' ἡτέρα.

ς'. Κράτιστον δὲ πρὸς ἀλυπίαν φάρμακον ὁ λόγος, καὶ ἡ διὰ τούτου παρασκευὴ πρὸς πάσας τοῦ βίου μετα-

λοιπὸν σὺ φέρε : *ut intermedium quandam bene tuliſti, etiam reliquum bene feras* : quod non probo. Ἀνὰ μέσον, ſive ἀνάμεσον, Atticæ elegantiæ adverbium, eſt *in medio, mediocriter*. Voſſ. diſerte habet ἀνάμεσον. Pro δὴ φέρε, Mez. δεῖ φέρειν. Perizon. exhibet Ὡς ἂν μέσον τι καὶ τὸν λοιπὸν φέρε. Nil præterea variæ lectionis in codicibus inveni. Ego vel Grotio aſſentiar, vel legam Ὡς ἀνάμεσον τι καὶ σὺ τῶν λοιπῶν φέρε : *tu medio loco fortunæ inter reliquos homines verſaris; media quadam fortuna uteris.*

Sed tamen cum hic ſit rerum humanarum ſtatus, nonnulli præ ſtultitia eo progrediuntur ſtolidæ atque vanæ jactantiæ, ut cum aut divitiarum magnitudo, aut magiſtratus ſublimitas, aut in republica ſeſſio ſuperiore loco, vel honores aut gloria eos aliquantulum ſuſtulit, minentur etiam et inſultent inferioribus, non cogitantes quam inſtabilis ſit et lubrica fortuna, et quam facile ſublimia dejiciantur, humiliaque in altum celeribus momentis mutationum fortunæ extollantur. Eſt vero non recte rationes rerum putantis, firmum aliquid in rebus inſtabilibus quærere:

Vertente enim rota, pars altera orbitæ
Superior, inferior altera ſubinde fit.

VI. Ad parandam porro doloris vacuitatem non eſt certius medicamentum ratione, indeque petita ad omnes vitæ

βολάς. Χρὴ γὰρ οὐ μόνον ἑαυτὸν θνητὸν εἰδέναι ὄντα τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ ὅτι θνητῷ σύγκληρός ἐστι βίῳ, καὶ
104 πράγμασι ῥᾳδίως μεθισταμένοις πρὸς τοὐναντίον. Ἀνθρώπων γὰρ ὄντως θνητὰ μὲν καὶ ἐφήμερα τὰ σώματα, θνηταὶ δὲ τύχαι καὶ πάθη, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ κατὰ τὸν βίον· ἅπερ

— οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι

τοπαράπαν. Ἀλλὰ ταρτάρου πυθμένα πιέζεις ἀφανοῦς σφυρηλάτοις ἀνάγκαις, ὥς φησι Πίνδαρος. Ὅθεν ὀρθῶς ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, εἰπόντος Εὐριπίδου,

Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος· ἀλλ' ἐφήμερος.

Καὶ ὅ τι,

Μικρότατα τὰ σφάλλοντα, καὶ μί' ἡμέρα
Τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν, τὰ δ' ἦρ' ἄνω·

B τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔφη λέγειν αὐτόν· βέλτιον δ' ἂν ἔχειν ὃν, εἰ μὴ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ στιγμὴν εἶπε χρόνου.

A. 6. πυθμένα πιέζεις] Codices variant. Optime B. πυθμὴν πιέζει σ'.
A. 11. Μικρότατα τὰ σφάλλοντα] Et hic varie diſſentiunt Codices. Placet Valckenarii correctio, Ὡς μικρὰ τὰ σφάλλοντα· ad Eurip. Phœn. p. 211. Diatrib. p. 177.

mutationes præparatione. Sic enim cuique ſtatuendum eſt, non modo mortalem ſe eſſe, ſed et vitam ſortitum mortalem, reſque facillime in diverſam mutabiles partem. Vere nimirum hominum mortalia ſunt inque diem durantia corpora, et fortunæ affectioneſque caducæ, omniaque in vita fluxa,

Quæ non poſſit homo quiſquam evitare cavendo:

ſed, quod eſt apud Pindarum, *Orci fundum obſcuri calcamus ferreis neceſſitatibus.* Euripidis ſunt hæc:

Non ſunt opes ſtabiles, ſed durant in diem.

Item:

Vel minima nos evertunt: una adeo dies
Dejicere ſumma, extollere infima poſſet.

Hæc omnia recte dicta aiebat Demetrius Phalereus: id tamen rectius habiturum fuiſſe, ſi pro una die momentum temporis dixiſſet.

Digitized by Google

Κύκλος γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς φυτοῖς,
Θνητῶν τε γενεᾷ· τοῖς μὲν αὔξεται βίος,
Τῶν δὲ φθίνει τε κἀκθερίζεται πάλιν.

Ὁ δὲ Πίνδαρος ἐν ἄλλοις,

Τί δέ τις; τί δ' οὔτις;
Σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος,

ἐκφαντικῶς σφόδρα καὶ φιλοτέχνως ὑπερβολῇ χρησάμενος, τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ἐδήλωσε. Τί γὰρ σκιᾶς ἀσθενέστερον; τὸ δὲ ταύτης ὄναρ οὐδ' ἂν ἐκφράσαι τις ἕτερος δυνηθείη σαφῶς. Τούτοις δ' ἑπομένως καὶ ὁ Κράντωρ, παραμυθούμενος ἐπὶ τῇ τῶν τέκνων τελευτῇ c τὸν Ἱπποκλέα, φησί, Ταῦτα γὰρ πᾶσα ἡ ἀρχαία αὕτη φιλοσοφία λέγει τε καὶ παρακελεύεται· ὧν εἰ δή τι ἄλλο μὴ ἀποδεχόμεθα, τό γε πολλαχῇ εἶναι ἐργώδη καὶ δύσκολον τὸν βίον, ἄγαν ἀληθές· καὶ γὰρ εἰ μὴ φύσει τοιοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ὑπό γε ἡμῶν εἰς τοῦτο ἀφῖκται διαφθορᾶς· ἥ τε ἄδηλος αὕτη τύχη πόῤῥωθεν ἡμῖν καὶ ἔτι ἀπ'

B. 3. Κύκλος γὰρ αὐτὸς] Xyl. dedit ἕρπει pro αὐτὸς, ſine dubio e Stobæo, p. 561. ubi exſtat idem Euripidis fragmentum. Valckenarius Diatrib. p 6. αὐτός. Mox uterque γέννᾳ.
B. 12. ἕτερος] Legendum videtur ἑτέρως, cum Mez.

Redeunt in orbem res generis mortalium,
Telluris inſtar fructuum: atque alii vigent,
Decerpit alios et metit neceſſitas:

Et Pindarus alibi: *Quid eſt eſſe aliquem? quid nullum? Somnium umbræ eſt homo.*: aptiſſima ad perſpicuitatem et admodum artificioſa uſus hyperbola vitam hominum depinxit. Quid enim eſt imbecillius umbra? aut quibus verbis ſomnium ejus effari poſſis? Hæc ſecutus eſt etiam Crantor, qui in conſolatione ad Hippoclem, cui liberos mors eripuerat, in hanc ſcripſit ſententiam. *Hæc ergo ſunt quæ univerſa illa vetus philoſophia docet atque præcipit: quæ ſi non omnia admittimus, id ſaltem nimis eſt verum, vitam noſtram multis modis laborioſam eſſe ac difficilem. Quod ſi non ita eſt natura comparatum, certe a nobis ipſis hæc ei invecta eſt corruptela: et incerta iſta fortuna eminus nos ac jam*

ἀρχῆς ἠκολούθηκεν, οὐδ' ἐφ' ἑνὶ ὑγιεῖ· φυομένοις τε μίγνυταί τις ἐν πᾶσι κακοῦ μοῖρα· τὰ γάρ τοι σπέρματα εὐθὺς θνητὰ ὄντα ταύτης κοινωνεῖ τῆς αἰτίας, ἐξ ἧς ἀφυΐα μὲν ψυχῆς, νόσοι τε καὶ κήδεα καὶ μοῖρα θνητῶν ἐκεῖθεν ἡμῖν ἕρπει. τοῦ δὴ χάριν ἐτραπόμεθα δεῦρο; ἵν'
D εἰδείημεν ὅτι καινὸν ἀτυχεῖν οὐδὲν ἀνθρώποις, ἀλλὰ πάντες ταυτὸ πεπόνθαμεν. Ἄσκοπος γὰρ ἡ τύχη, φησὶν ὁ Θεόφραστος, καὶ δεινὴ παρελέσθαι τὰ προπεπονημένα, καὶ μεταῤῥίψαι τὴν δοκοῦσαν εὐημερίαν, οὐδένα καιρὸν ἔχουσα τακτόν. Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ καθ' ἑαυτὸν ἑκάστῳ λογίσασθαι ῥᾴδιον, καὶ ἄλλων ἀκοῦσαι παλαιῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν· ὧν πρῶτος μέν ἐστιν ὁ θεῖος Ὅμηρος, εἰπών,

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.
Οὐ μὲν γάρ ποτε φησὶ κακὸν πείσεσθαι ὀπίσσω,
Ὄφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοὶ καὶ γούνατ' ὀρώρῃ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τελέσωσι,
E Καὶ τὰ φέρει ἀεκαζόμενος τετληότι θυμῷ.

inde ab initio comitata nihil ſanum aut ſalutare nobis infert. Mali quædam fatalis portio omnibus noſtris rebus jam tum admiſcetur cum naſcimur: ipſa ſemina mortalia cum ſint, partem hujus cauſæ ſuſtinent, unde pravitas ingenii, morbi, curæ, aliaque fatalia incommoda mortales inſequuntur. Cur autem eo orationem avertimus? ſcilicet ut intelligamus, novum non eſſe ſi homini infortunium accidat, ſed omnes nos eidem caſui eſſe obnoxios. Improviſa enim eſt, ut Theophraſtus ait, fortuna, habetque magnam vim auferendi quæ nobis labore parta ſunt, et quæ apparet proſperitatem evertendi, neque ulla conſtituta temporis utitur ratione. Hæc et alia id genus facile eſt cuivis et apud animum ſuum reputare, et dicta a priſcis ac ſapientibus viris audire: inter quos princeps divinus Homerus ſic cecinit:

Nil homine in terris infirmius, ætheris aura
Veſcitur, aut perreptat humum: nihil ille malorum
Poſſe ſibi ſperat contingere dum viget, et dum
Permittunt rebus ſuperi gaudere ſecundis:
At poſtquam caſus immittunt numina diros,
Invito tolerat fatalia tum mala corde.

Digitized by Google

Καὶ,

Τοῖος γὰρ νόος ἐςὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Καὶ ἐν ἄλλοις,

Τυδείδη μεγάθυμε τίη γενεὴν ἐρεείνεις;
Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.
Φύλλα, τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίνεται ὥρη·
Ὣς ἀνδρῶν γενεὴ, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.

Ταύτῃ δ' ὅτι καλῶς ἐχρήσατο τῇ εἰκόνι τοῦ ἀνθρωπείου βίου, δῆλον ἐξ ὧν ἐν ἄλλῳ τόπῳ φησὶν οὕτω,

— βροτῶν δ' ἕνεκα πτολεμίζειν
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέντοι
Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δὲ φθινύθουσιν ἀκήριοι, οὐδέ τις ἀλκή.

Σιμωνίδης δ' ὁ τῶν μελῶν ποιητὴς, Παυσανίου τοῦ βα- 105
σιλέως τῶν Λακεδαιμονίων μεγαλαυχουμένου συνεχῶς ἐπὶ ταῖς αὑτοῦ πράξεσι, καὶ κελεύοντος ἀπαγγεῖλαί τι αὐτῷ σοφὸν μετὰ χλευασμοῦ, συνεὶς αὐτοῦ τὴν ὑπερηφανίαν, συνεβούλευε Μεμνῆσθαι ὅτι ἄνθρωπός ἐστι. Φίλιππος

Et,

Humanæ talis ſtat enim ſententia menti,
Qualem quotidie lucem ipſe Dieſpiter adfert.

Et alibi:

Quid genus inquiris, Tydide ſtrenue, noſtrum?
Nil ortus noſter foliorum diſtat ab ortu:
Quæ ventus modo fundit humi, modo tempore verno
Multa renaſcuntur ſylvas paſſim per opacas.
Sic hominum pars orta viget, pars deſinit eſſe.

Qua eum imagine humanæ vitæ uſum eſſe pulchre, manifeſtum eſt ex iis quæ alio loco dixit:

Cur hominum cauſa tecum contendere conor?
Qui foliorum inſtar nati quandoque frequentes
Gratis veſcuntur telluris frugibus: iidem
Diſpereunt quandoque frequentes, robore caſſi:

Simonides poeta lyricus, cum Pauſanias rex Spartanorum continenter ſeſe ob res geſtas jactaret, ipſumque ſubſannans juberet ſibi aliquid ſapienter præcipere, cognita hominis ſuperbia, monuit, ut *ſe hominem eſſe* memoria teneret. Phi-

Digitized by Google

δ' ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, τριῶν αὐτῷ προσαγγελθέντων εὐτυχημάτων ὑφ' ἕνα καιρόν· πρώτου μὲν, ὅτι τεθρίππῳ νενίκηκεν Ὀλύμπια· δευτέρου δὲ, ὅτι Παρμενίων ὁ στρατηγὸς μάχῃ Δαρδανεῖς ἐνίκησε· τρίτου δ', ὅτι
B ἄρρεν αὐτῷ παιδίον ἐκύησεν Ὀλυμπιάς· ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας, Ὦ δαῖμον, εἶπε, μέτριόν τι τούτοις ἀντίθες ἐλάττωμα· εἰδὼς ὅτι τοῖς μεγάλοις εὐτυχήμασι φθονεῖν πέφυκεν ἡ τύχη. Θηραμένης δὲ ὁ γενόμενος Ἀθήνησι τῶν τριάκοντα τυράννων, συμπεσούσης τῆς οἰκίας ἐν ᾗ μετὰ πλειόνων ἐδείπνει, μόνος σωθεὶς, καὶ πρὸς πάντων εὐδαιμονιζόμενος, ἀναφωνήσας μεγάλῃ τῇ φωνῇ, Ὦ τύχη, εἶπεν, εἰς τίνα με καιρὸν ἄρα φυλάττεις; μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον καταστρεβλωθεὶς ὑπὸ τῶν συντυράννων ἐτελεύτησεν.

ζ'. Ὑπερφυῶς δὲ φαίνεται περὶ τὴν παραμυθίαν ὁ ποιητὴς εὐδοκιμεῖν, ποιήσας τὸν Ἀχιλλέα λέγοντα

A. 8. τεθρίππῳ] Sic A. B. C. D. E. Voſſ. Perizon. Xyl. Reliqui et vulgo τεθρίππων.

B. 9. καταστρεβλωθεὶς] Non cum hiſtoria, cognita quidem, convenit. Forte verius fuerat καταστασιασθεὶς, *ab adverſaria factione oppreſſus.*

lippus Macedonum rex, cum eodem tempore tres lætos accepiſſet nuncios: unum, quod quadrigæ ipſius Olympia viciſſent: alterum, quod legatus ipſius Parmenio pugna Dardanos ſuperaſſet: tertium, quod uxor Olympias marem ipſi peperiſſet: manibus ad cœlum intentis, O fortuna, inquit, modico iſthæc compenſa damno: ſcilicet intelligens ſolere fortunam magnis invidere proſperitatibus. Theramenes, unus de triginta Athenienſium tyrannis, cum collapſa domo in qua cum aliis compluribus cœnabat, ſolus evaſiſſet mortem, multique eo nomine ipſum beatum prædicarent, magna voce exclamavit, O fortuna, cuinam me reſervas occaſioni? ac non multo poſt tempore excruciatus tormentis juſſu collegarum e vita deceſſit.

VII. Sed ſingularem laudem videtur commeruiſſe Homerus, qui Achillem introducit his verbis utentem ad Priamum, ad ſe redimendi Hec-

πρὸς τὸν Πρίαμον ἥκοντα ἐπὶ λύτρα τοῦ Ἕκτορος, C
ταυτί,

Ἀλλ' ἄγε δὴ κατ' ἄρ' ἕζευ ἐπὶ θρόνου· ἄλγεα δ' ἔμπης
Ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
Ζώειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσί.
Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει.
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων.
Ὧι μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ· D
Ὧι δέ κε τῶν λυγρῶν δώῃ, λωβητὸν ἔθηκε,
Καί ἑ κακὴ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει·
Φοιτᾷ δ' οὔτε θεοῖσι τετιμένος, οὔτε βροτοῖσιν.

Ὁ δὲ μετὰ τοῦτον καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῷ χρόνῳ, καίτοι τῶν μουσῶν ἀναγορεύων ἑαυτὸν μαθητὴν Ἡσίοδος, καὶ αὐτὸς ἐν πίθῳ καθείρξας τὰ κακά, τὴν Πανδώραν ἀνοίξασαν ἀποφαίνει σκεδάσαι τὸ πλῆθος ἐπὶ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν· λέγων ὧδε,

Ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα
Ἐσκέδασ'· ἀνθρώποισι δὲ μήδετο κήδεα λυγρά. E
Μούνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν ἀρρήκτοισι δόμοισιν,
Ἔνδον ἔμιμνε πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε

torei cadaveris gratia profectum:

Nunc ſolio, Trojane, ſede: triſteſque dolorem
Quantumvis mæſti fac alto corde premamus:
Nil etenim gelidis ploratibus efficiemus.
Hanc miſero ſortem ſuperi injunxere, malorum
Expertes, hominum generi: nam dolia in ipſo
Limine cæleſtis primo duo ſunt poſita aulæ,
Unde duum generum Jupiter mortalibus effert
Munera: in hoc bona ſunt, adverſa recondita in illo:
Cui commixta Tonans depromit dona, fruetur
Nonnunquam adverſis, rebus quandoque ſecundis.
Sed cui ſola dedit de diro triſtia vaſe,
Is miſer eſt, neque diis, hominum nec amabilis ulli,
In terraque ſuas lugubriter exigit annos.

Proximus ab hoc gloria et tempore, ac qui ſe Muſarum profiteretur diſcipulum Heſiodus, incluſa dolio mala ipſe etiam fingit: quo aperto Pandora omne genus malorum per maria ac terras diſſeminaverit:

Illa cadi tegmen manibus dimovit, et una
Perniciem immiſit miſeris mortalibus atram.
Conſedit ſub ſupremis ſpes unica labris,
Nec volucri niſu vacuas exivit in auras,

Digitized by Google

Ἐξέπτη· πρόσθεν γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο.
Ἄλλα δὲ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται.
Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα.
Νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφήμεροι, αἱ δ' ἐπὶ νυκτὶ
Αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
Σιγῇ· ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητιέτα Ζεύς.

η'. Ἀπηρτημένως δὲ τούτοις ὁ κωμικὸς, ἐπὶ τῶν
F δυσπαθούντων ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ταυτὶ λέγει,

Εἰ τὰ δάκρυ' ἡμῖν τῶν κακῶν ἦν φάρμακον,
Αἰεί θ' ὁ κλαύσας τοῦ πονεῖν ἐπαύετο,
Ἠλλαττόμεσθ' ἂν δάκρυα, δόντες χρυσίον.
Νῦν δ' οὐ προσέχει τὰ πράγματ' οὐδ' ἀποβλέπει
Εἰς ταῦτα, δέσποτ', ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν,
Ἐάν τε κλαίῃς, ἄν τε μὴ, πορεύσεται.
Τί οὖν πλέον ποιοῦμεν; Οὐθέν· ἡ λύπη δ' ἔχει
106 Ὥσπερ τὰ δένδρα τοῦτο καρπὸν, τὰ δάκρυα·

Ὁ δὲ παραμυθούμενος τὴν Δανάην δυσπενθοῦσαν Δίκτυς φησὶ,

Δοκεῖς τὸν ᾅδην σῶν τι φροντίζειν γόων,
Καὶ παῖδ' ἀνήσειν τὸν σὸν, εἰ θέλοις στένειν;
Παῦσαι· βλέπουσα δ' εἰς τὰ τῶν πέλας κακὰ,

℣. 10. Ἀπηρτημένως] Dedi ex A. E. N. Jannot. i. e. *his conſequenter*. Vulgo Ἀπηρτημένως quod accurate redditum exſtat a Xylandro in Verſione,

Cum Pandora cado prius obderet improba tegmen.
Aſt aliae peſtes dirae, numeroque carentes
Per genus humanum, poſtquam erupere, vagantur.
Plena malis tellus, plenum eſt pelagusque malorum.
Invadunt homines morbi noctuque, dieque,
Ultro obrepentes, et triſtia damna ferentes,
Idque (etenim Jupiter privavit voce) ſilentes.

VIII. Ab his pendet Comicus, de iis qui hujuſmodi caſus gravius ferunt, in hanc ſcribens ſententiam:

Jam ſi mederentur noſtris lacrymae malis,
Finemque ploratus dolori ponerent,
Auro redemptis uteremur lacbrymis.
Nunc res eas, here, nil curant mortalium,
Nihil his moventur, eadem ſed pergunt via,
Seu tu fleas, ſeu ſicca ſerves lumina.
Quid ergo proficiemus? nil: ſed habet dolor
Hunc, arboris inſtar, fructum, nempe lacbrymas.

Dictys quoque conſolans Danaen nimio luctui indulgentem, ita loquitur:

Putaſne Ditem luctibus flecti tuis?
Natum remiſſurumve tibi ob gemitus tuum?
Deſine: intuensque aliorum in infortunia

Digitized by Google

Ῥάων γένοι' ἂν, εἰ λογίζεσθαι θέλοις
Ὅσοί τε δεσμοῖς ἐκμεμόχθηνται βροτῶν,
Ὅσοί τε γηράσκουσιν ὀρφανοὶ τέκνων,
Τούς τ' ἐκ μεγίστης ὀλβίας τυραννίδος,
Τὸ μηδὲν ὄντας· ταῦτά σε σκοπεῖν χρεών. B

κελεύει γὰρ αὐτὴν ἐνθυμεῖσθαι τὰ τῶν ἴσα καὶ μείζω δυστυχούντων, ὡς ἐσομένην ἐλαφροτέραν.

θ'. Ἐνταῦθα γὰρ ἄν τις ἑλκύσειε καὶ τὴν τοῦ Σωκράτους φωνὴν, τὴν οἰομένην, εἰ συνεισενέγκαιμεν εἰς τὸ κοινὸν τὰς ἀτυχίας, ὥστε διελέσθαι τὸ ἴσον ἕκαστον, ἀσμένως ἂν τοὺς πλείους τὰς αὑτῶν λαβόντας ἀπελθεῖν. Ἐχρήσατο δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ καὶ Ἀντίμαχος ὁ ποιητής· ἀποθανούσης γὰρ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Λύδης, πρὸς ἣν φιλοστόργως εἶχε, παραμύθιον τῆς λύπης αὑτῷ ἐποίησε τὴν ἐλεγείαν τὴν καλουμένην Λύδην, ἐξαριθμησάμενος τὰς ἡρωϊκὰς συμφορὰς, τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς ἐλάττω C

A. 8. ἐκμεμόχθηνται] Sic omnes libri noſtri. Mez. corrigit ἐκμεμόχλευται. Bentleius ἐμμεμόχληνται, vel δεσμοῖσι μεμοχλεῦνται, Ep. ad. Mill. p. 15.

B. 2. ἴσα] Ald. Baſ. Xyl. male ἧσσω. Vulgatum Stephanus recepit ex Jannot. Pol. et forte aliis; nam noſtri omnes cum vulgata conſentiunt.

B. 5. εἰ συνεισενέγκαιμεν] Hoc dedimus ex B. D. Z. pro vulgato δεῖν συνεισενέγκαι μέν.

Solare mentem : fiet hoc, ſi cogites
In vinculis quam multi homines mortem obierint,
Quam liberis orbi multi conſenuerint,
Vel ex tyrannide ampla in infimum ordinem
Fuerint redacti : cogitanda hæc ſunt tibi.

Jubet eam conſiderare et minora et majora adverſa perpeſſorum caſus, ut animum inde ægritudine levet.

IX. Atque huc pertinet etiam Socratis ſententia, qui cenſuit, ſi in unum congeremus noſtras adverſitates, ea conditione ut æqualem inde quiſque portionem auferret, pleroſque libenter receptis quas attuliſſent abituros. Hoc genere animum demulcendi uſus eſt etiam Antimachus poeta: cum enim morte amiſiſſet Lyden uxorem ſuam, quam admodum charam habuerat, leniendi doloris cauſa elegiam ſcripſit Lyden nomine, in qua enumeratis heroicis calamitatibus, alienorum

Digitized by Google

τὴν ἑαυτοῦ ποιῶν λύπην. Ὥστε καταφανὲς εἶναι ὅτι ὁ παραμυθούμενος τὸν λυπούμενον, καὶ δεικνύων κοινὸν καὶ πολλῶν τὸ συμβεβηκός, ἐκ τοῦ καὶ ἑτέροις συμβεβηκότων ἐλάττονα τὴν δόξαν τοῦ λελυπημένου μεθίστησι, καὶ τοιαύτην τινὰ ἐμποιεῖ πίστιν αὐτῷ, ὅτι καὶ ἔλαττον ἢ ἡλίκον ᾤετο τὸ συμβεβηκός ἐστιν.

ι'. Ὁ δ' Αἰσχύλος καλῶς ἔοικεν ἐπιπλήττειν τοῖς νομίζουσι τὸν θάνατον εἶναι κακόν, λέγων ὧδε,

Ὡς οὐ δικαίως θάνατον ἔχθονται βροτοί,
Ὅσπερ μέγιστον ἴαμα τῶν πολλῶν κακῶν,

Τοῦτον γὰρ ἀπεμιμήσατο καὶ ὁ εἰπών,

D Ὦ θάνατε παιὰν ἰατρὸς μόλοις.
Λιμὴν γὰρ ὄντως ἀΐδας ἀν' αἶαν.

Μέγα γάρ ἐστι τὸ μετὰ πείσματος τεθαῤῥηκότως εἰπεῖν,

Τίς δ' ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;

Καὶ

Ἅδην δ' ἔχων βοηθὸν, οὐ τρέμω σκιάς·

D. 2. ἀν' αἶαν] Legendum ἀνιᾶν, ut corrigit Mez. quocum conſentit Ruhnkenius ad Longin. p. 139.

malorum commemoratione ſuum .mœrorem detereret: ut ſatis evidens ſit, eum qui conſolatur lugentem, oſtenditque caſum hunc ei cum multis eſſe communem, his quæ aliis eveniſſe demonſtrat commemorandis, opinionem ægri de ſua calamitate diminuere, fidemque ei facere, non eſſe tantum quantum videbatur incommodum.

X. Æſchylus quoque recte videtur increpare eos qui mortem malum putant, ita pronuntians:

Injuria mors inviſa eſt mortalibus,
Summum malorum plurimorum remedium.

Eumque imitatus is eſt, cujus hæc ſunt:

O mors veni, noſtris certus medicus malis,
Qui portus humanis es tempeſtatibus.

Magnum enim eſt confidenter poſſe dicere,

Quis ſervus eſt qui mortem non meditatus eſt?

et hoc,

Orco adjuvante non umbris ego terreor.

Τί γὰρ τὸ χαλεπόν ἐστι καὶ τὸ δυσανιῶν ἐν τῷ τεθνάναι; Τὰ γὰρ τοῦ θανάτου μήποτε καὶ λίαν ὄντα ἡμῖν συνήθη καὶ συμφυῆ, πάλιν οὐκ οἶδ' ὅπως δυσαλγῆ δοκεῖ εἶναι. Τί γὰρ θαυμαστὸν εἰ τὸ τμητὸν τέτμηται, εἰ τὸ τηκτὸν τέτηκται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Πότε γὰρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ὁ θάνατος; Καί, ᾗ φησιν Ἡράκλειτος, ταυτότ' ἔνι ζῶν E
καὶ τεθνηκός, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δύναταί τις πλάττων ζῷα συγχεῖν, καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν, καὶ τοῦτο ἓν παρ' ἓν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης πάλαι μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνέσχεν, εἶτα συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγέννησε τοὺς πατέρας, εἶτα ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις F
ἀνακυκλήσει. Καὶ ὁ τῆς γενέσεως ποταμὸς οὗτος ἐνδε-

E. 1. ταυτότ'] Melius forte ταυτόθ' quod habent C. D. Z. Perizon. Plura de hoc dicto in Animadverſionibus.

Quid habet tandem mors ita difficile, aut quod adeo moleſtum eſſe debeat? neſcio enim qui fiat, quod cum adeo cognata nobis ſit et familiaris, tamen doloris plena videatur. Quid vero admirationis meretur res, ſi ſciſſum eſt quod erat natura ſciſſile, aut liquatum quod liquabile, aut crematum quod uſtile, ſi periit quod erat ita natum ut interire poſſet? Quando enim non ineſt in nobis mors? cum ut ita Heraclitus, *idem ſit vivum ac mortuum, vigilans et dormiens, adoleſcens et decrepitum: quia hæc in illa, viciſſimque mutentur.* Sicut qui argillam tractat, fingere ex ea animalis formam poteſt, rurſumque diffingere, iterumque ac quoties libet perpetuo vices iſtas repetere; ſic etiam natura ex eadem materia olim avos noſtros, poſtea patres protulit, deinde nos, ac deinceps alios ex aliis evolvet: ac fluvius ille ortus noſtri abſque intermiſſione labens nunquam

λεχθεὶς ῥέων οὔ ποτε γίνεται, καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς, εἴτε Ἀχέρων, εἴτε Κωκυτὸς καλούμενος ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Ἡ πρώτη οὖν αἰτία ἡ δείξασα ἡμῖν τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἡ αὐτὴ καὶ τὸν ζοφερὸν ᾅδην ἄγει. Καὶ μήποτε τοῦδε εἰκὼν ᾖ ὁ περὶ ἡμᾶς ἀήρ, ἓν παρ' ἓν ἡμέραν καὶ νύκτα ποιῶν, ἐπαγωγὰς ζωῆς τε καὶ θανάτου, καὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως. Διὸ καὶ μοιρίδιον χρέος τοῦτ' εἶναι λέγεται τὸ ζῆν, ὡς ἀποδοθησόμενον ὃ ἐδανείσαντο ἡμῶν
107 οἱ προπάτορες· ὃ δὴ καὶ εὐκόλως καταβλητέον καὶ ἀστενάκτως, ὅταν ὁ δανείσας ἀπαιτῇ· εὐγνωμονέστατοι γὰρ ἂν οὕτω φανείημεν.

ια'. Οἶμαι δὲ καὶ τὴν φύσιν ὁρῶσαν τό, τε ἄτακτον καὶ βραχυχρόνιον τοῦ βίου, ἄδηλον ποιῆσαι τὴν τοῦ θανάτου προθεσμίαν· τοῦτο γὰρ ἦν ἄμεινον. Εἰ γὰρ προῄδειμεν, κἂν προεξετήκοντό τινες ταῖς λύπαις, καὶ πρὶν ἀποθανεῖν, ἐτεθνήκεσαν. Ὅρα δὲ καὶ τοῦ βίου τὸ ὀδυνηρὸν, καὶ τὸ πολλαῖς φροντίσιν ἐπηντλημένον, ἃς εἰ

ſubſiſtet, ſicut et interitus flumen hujus contrarium, ſive is Acheron eſt, ſive Cocytus a poetis appellatus. Prima ergo cauſa, quæ nobis Solis oſtendit jubar, eadem ad caliginoſum orcum adducit. Ac mihi imaginem ejus rei præbere videtur aër quo circundamur, alternis vicibus diem ac noctem præſtans, inducenſque vitam et mortem, ſomnum et vigiliam. Hac de cauſa etiam vita dicitur fatale eſſe debitum, quod contraxerint majores noſtri, ſitque a nobis perſolvendum: quod eſt faciundum æquo animo et citra gemitus, ubi creditor repetet: hac enim ratione ſummam modeſtiam præſtabimus.

XI. Exiſtimo autem naturam, quod confuſionem et brevitatem vitæ haberet cognitam, voluiſſe nobis terminum vitæ præſtitutum eſſe ignotum: eſt enim hoc in rem noſtram. Nam ſi prænoſſemus, multi profecto immaturis luctibus contabeſcerent, mortemque morte antevertetent. Jam hoc diſpice, quot moleſtiis et curis vita noſtra inundetur: quas ſi enumerare

Digitized by Google

βουλοίμεθα καταριθμεῖσθαι, λίαν ἂν αὐτοῦ καταγνοίημεν· ἐπαληθεύσαιμεν δὲ καὶ τὴν παρ' ἐνίοις κρατοῦσαν δόξαν, ὡς ἄρα κρεῖττόν ἐστι τὸ τεθνάναι τοῦ ζῆν. Ὁ γοῦν Σιμωνίδης,

Ἀνθρώπων (φησὶν) ὀλίγον μὲν κάρτος, ἄπρακτοι δὲ μελεδῶνες· B
Αἰῶνι δὲ παύρῳ, πόνος ἀμφὶ πόνῳ.
Ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ἐπικρέμαται θάνατος·
Κείνου γὰρ ἴσον λάχον μέρος
Οἵ τ' ἀγαθοὶ ὅστις τε κακός.

Πίνδαρος δὲ,

Ἓν παρ' ἐσθλὸν σύν
Δυο πήματα δαίνυνται βροτοῖς
Ἀθάνατοι· τὰ μὲν ὦν
Οὐ δύνανται νήπιοι κόσμῳ φέρειν.

Σοφοκλῆς δὲ,

Σὺ δ' ἄνδρα θνητὸν, εἰ κατέφθιτο, στένεις,
Εἰδὼς τὸ μέλλον οὐδὲν εἰ κέρδος φέρει;

Εὐριπίδης δὲ,

Τὰ θνητὰ πράγματ' οἶδας ἣν ἔχει φύσιν;
Δοκῶ μὲν οὔ· πόθεν γάρ; Ἀλλ' ἄκουέ μου. C

B. 3. ἄφυκτος ὁμῶς] Ita Stephanus recepit ex Pol. et Jannot. quibuſcum conſentiunt ſeptem ex decem noſtris codicibus. Tres reliqui fere conſentiunt cum Ald. Baſ. Xyl. ἄφυκτ' ὁμός.

B. 6. Πίνδαρος] Pyth. III, 145. unde hunc locum meliorem exhibuit Xylander, excepto δαίνυνται prō δαίονται. Pro τὰ μὲν ὦν omnes noſtri libri τὰ μένειν. Βροτοῖς eſt in Ald. Baſ. Xyl. A E. Voſſ. male a Stephano mutatum in βροτοὶ, credo ex Jannotiano libro, qui ita habet.

inſtitueremus, valde equidem culparemus eam, et ſententiam quæ apud quoſdam obtinet, confirmaremus, qua mors vita potior ſtatuitur. Simonides ea de re ſic eſt commentatus:

Hominum eſt exile robur,
Curæ plerumque inanes:
Breve vitæ tempus urgent
Alii ex aliis labores,
Inevitabiliſque Mortis crudele fatum,
Sorte æqua deſtinatum
Juxta bonis maliſque.

Pindarus autem ſic:

Semper uni ſunt duo
Bono mala a diis annexa ſummis,
Ferre quæ ſtulti probe nequeunt.

Sophocles vero:

Mortalis eſt quod abolitus, hoc tu gemis,
Ignarus an futura quid lucri adferant?

Euripides autem:

Natura quæ ſit rebus humanis tenes?
Non certe opinor: unde enim? ſic accipe:

Digitized by Google

Βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται,
Κοὐκ ἔστιν αὐτῶν ὅστις ἐξεπίσταται
Τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται.
Τὸ τῆς τύχης γὰρ ἀφανὲς οἷ προβήσεται.

Τοιούτου δὲ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων ὄντος οἷον οὗτοί φασι, πῶς οὐκ εὐδαιμονίζειν μᾶλλον προσήκει τοὺς ἀπολυθέντας τῆς ἐν αὐτῷ λατρείας, ἢ κατοικτείρειν τε καὶ θρηνεῖν, ὅπερ οἱ πολλοὶ δρῶσι δι' ἀμαθίαν;

D ιβ. Ὁ δὲ Σωκράτης παραπλήσιον ἔλεγεν εἶναι τὸν θάνατον ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, ἢ τρίτον φθορᾷ τινὶ καὶ ἀφανισμῷ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· κατ' οὐδὲν δὲ τούτων κακὸν εἶναι. Καὶ καθ' ἕκαστον ἐπεπόρευε· καὶ πρῶτον τῷ πρώτῳ. Εἰ γὰρ δὴ ὕπνος τίς ἐστιν ὁ θάνατος, καὶ περὶ τοὺς καθεύδοντας μηδὲν ἐστι κακόν, δῆλον ὡς οὐδὲ περὶ τοὺς τετελευτηκότας εἴη ἄν τι κακόν. Ἀλλὰ μὴν γ' ὅτι ἥδιστός ἐστιν ὁ βαθύτατος, τί δεῖ καὶ λέγειν; αὐτὸ γὰρ τὸ πρᾶγμα φανερὸν ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ὅμηρος ἐπ' αὐτοῦ λέγων,

Mortalibus mors imminet certa omnibus,
Nec ullus eſt eorum qui certo ſciat
Victurus an ſit lucem porro craſtinam:
Nam quo ſit evaſura fortuna haud liquet.

Cum ergo talis ſit vita hominum, qualem iſti tradunt, cur non eorum potius laudemus fortunas, qui ejus obeundis muneribus liberati ſunt, quam miſeremur ac deploremus eos, ut quorundam fert inſcitia?

XII. Socrates mortem perſimilem aiebat eſſe vel profundiſſimo ſomno, vel peregrinationi longinquæ ac diuturnæ, vel utique abolitioni animi juxta et corporis: quæ ſingula deinde examinans, mortem harum rationum nulla malam fieri oſtendit. Primum ſi ſomnus quidam eſt mors, dormientibus autem male non eſt, conſtat ne cum mortuis quidem male agi. Quid autem attinet differere ſomnum eum eſſe ſuaviſſimum qui eſt altiſſimus? cum omnibus hoc ſit notum hominibus. Teſtatur hoc etiam Homerus:

Digitized by Google

Νήγρετος, ἥδιστος, θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς.

ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ταῦτα λέγει, E

Ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο.

Καὶ,

Ὕπνῳ καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν,

ὄψει τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν δηλῶν· τὰ γὰρ δίδυμα τὴν ὁμοιότητα μάλιστα παρεμφαίνει. Πάλιν τέ πού φησι τὸν θάνατον εἶναι χάλκεον ὕπνον, τὴν ἀναισθησίαν ἡμᾶς διδάξαι πειρώμενος. Οὐκ ἀμούσως δ' ἔδοξεν ἀποφήνασθαι οὐδ' ὁ εἰπὼν τὸν ὕπνον τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια· προμύησις γὰρ ὄντως ἐστὶ τοῦ θανάτου ὁ ὕπνος. Πάνυ δὲ σοφῶς καὶ ὁ κυνικὸς Διογένης κατενεχθεὶς εἰς ὕπνον, F καὶ μέλλων ἐκλείπειν τὸν βίον, διεγείραντος αὐτὸν τοῦ ἰατροῦ, καὶ πυθομένου μή τι περὶ αὐτὸν εἴη χαλεπόν, Οὐδέν, ἔφη, ὁ γὰρ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν προλαμβάνει, ὁ ὕπνος τὸν θάνατον.

ιγ'. Εἴγε μὴν ἀποδημίᾳ προσέοικεν ὁ θάνατος, οὐδ' οὕτως ἐστὶ κακόν· μή ποτε δὲ καὶ τοὐναντίον, ἀγαθόν.

Dulcis et alta quies, placidæque ſimillima morti.

Et,

Hic fratrem lethi convenit ſedula ſomnum.

Et,

Mortemque et ſomnum geminos:

quaſi oculis ingerens eorum ſimilitudinem, quod gemelli maxime exprimunt. Alibi etiam mortem ſomnum vocat ferreum, conans docere nos, in morte nullum eſſe ſenſum. Neque inſcite pronunciavit hac de re, quicunque verſiculi autor eſt:

Nam parva mortis ſomnus eſt myſteria.

ſomno enim vere initiamur morti. Sapienter etiam Cynicus ille Diogenes, cum ante exitum vitæ obruiſſet ipſum ſomnus, medicuſque excitaſſet et an gravius aliquid accidiſſet quæreret: reſpondit, nihil eſſe mali, fratrem enim fratri antevertere, ſomnum morti.

XIII. Quod ſi peregrinationi ſimilis eſt mors, ne hac quidem ratione malum eſt, immo autem bonum potius. Bea-

Digitized by Google

Τὸ γὰρ μὴ δεδουλῶσθαι σαρκὶ καὶ τοῖς πάθεσι ταύτης διάγειν, ὑφ' ὧν κατασπώμενος ὁ νοῦς, τῆς θνητῆς ἀνα-
108 πίμπλαται φλυαρίας, εὔδαιμόν τι καὶ μακάριον. Μυρίας γάρ, φησίν, ἡμῖν, ὁ Πλάτων, ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ἔτι δὲ ἐάν τινες νόσοι προσπέσωσιν, ἐμποδίζουσιν ἡμῖν τὴν τοῦ ὄντος θήραν· ἐρώτων δέ, καὶ ἐπιθυμιῶν, καὶ φόβων, καὶ εἰδώλων, παντοδαπῶν, καὶ φλυαρίας ἐμπίπλησιν ἡμᾶς· ὥστε τὸ λεγόμενον ὡς ἀληθῶς τῷ ὄντι ὑπ' αὐτοῦ, οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίνεται οὐδέποτε οὐδέν· καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα, καὶ αἱ ἀπὸ τούτου ἐπιθυμίαι· διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν πάντες οἱ πόλεμοι ἐγγίνονται· τὰ δὲ χρήματα
B ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ τὸ σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐκ τούτου ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας πέρι διὰ ταῦτα πάντα· τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅτι ἐάν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσι πανταχοῦ παρα-

tum enim eſt liberari a ſervitute carnis, et affectionibus eam comitantibus, quæ mentem occupant, ac ſtultitia humana implent. “Innumeras,” inquit Plato, “nobis faceſſit “moleſtias corpus ob victus “ſui neceſſitatem: quod ſi “præterea morbi aliqui incidunt, ii impediunt veri con- “templationem: ad hæc amo- “ribus, cupiditatitibus, timo- “ribus, omniſque generis ſi- “mulachris et vanitate nos “opplet, ut revera eveniat, “quod ille dixit, nos nihil un- “quam ſapere poſſe. Bella “enim, ſeditiones, et pugnas “nulla alia res excitat quam “corpus et ejus cupiditates: “ob parandas enim opes om- “nia ſunt bella: opes autem “cogimur parare propter cor- “pus cui ſervimus curando: “qua re occupati philoſophiæ “vacare non poſſumus. Id- “que extremum eſt, quod eti- “am nactos aliquid otii, et “ad conſiderandam veritatem “converſos ubique corpus in-

Digitized by Google

πῖπτον, θόρυβον παρέχει καὶ ταραχὴν, καὶ ἐκπλήττει ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθορᾷν τἀληθές· ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικται ὅτι εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦμεν, καὶ οὗ φαμὲν ἔρωτα εἶναι φρονήσεως, ἐπειδὰν C τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος σημαίνει, ζῶσι δὲ οὔ· εἰ γὰρ μὴ οἷόν τε μετὰ τοῦ σώματος μηδὲν καθαρῶς γνῶναι, δυοῖν τὸ ἕτερον, ἢ οὐδαμοῦ ἐστι κτήσασθαι τὸ εἰδέναι, ἢ τελευτήσασι· τότε γὰρ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἔσται ἡ ψυχὴ χωρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὔ· καὶ ἐν ᾧ ἂν ζῶμεν, οὕτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τοῦ εἰδέναι, ἐὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι, μηδὲ κοινωνῶμεν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, μηδὲ ἀναπιμπλώμεθα τῆς τούτου

C. 1. ἔρωτα εἶναι φρονήσεως] Pro ἔρωτα in exemplis Platonis Phædon. p. 66. E. eſt ἐρασταί, in qua voce omnes noſtri libri mire variant. Iidem omnes cum Ald. Baſ Xyl. habent φρόνησις.

C. 3. μὴ οἷόν τε] Μὴ revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. E. Z. Voſſ. Perizon. et ita Platonis exempla. Omiſit Stephanus.

" terpellat, turbaſque dat et " percellit, obſtatque quo mi- " nus veritatem cernamus. I- " taque revera demonſtrat Pla- " to, quod ſi aliquando volu- " mus pure aliquid cognoſ- " cere, corpus exuendum ſit " ipſoque per ſe animo res in- " tuendæ, ita demum conſe- " quemur quam expetimus, " et cujus amatores nos eſſe " profitemur ſapientiam: eam " autem ratio docet non vi- " ventibus, ſed mortuis nobis " adfuturam. Si enim fieri " non poteſt ut corpore præ- " diti quicquam ſincere cog- " noſcamus, alterum horum " ſit neceſſe eſt, ut aut nun- " quam, aut mortui ſcientiæ " fiamus compotes: tunc enim " ipſe ſecum erit animus a " corpore ſeparatus, non ante: " ac dum vivimus, quam fieri " poteſt proxime ad ſcientiam " accedemus, ſi nihil cum cor- " pore rei habeamus quatenus " omnino licet, neque cum eo " quicquam niſi ſumma ur- " gente neceſſitate communi- " cemus, neque contagio ejus " naturæ nos oppleamus, ſed

Digitized by Google

φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύωμεν ἀπ' αὐτῆς, ἕως ἂν ὁ θεὸς
D αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς· καὶ οὕτω μὲν καθαροὶ ἀπαλλατ-
τόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης, ὡς τὸ εἰκὸς, μετὰ τοιούτων ἐσόμεθα, δι' ἡμῶν αὐτῶν πᾶν τὸ εἰλικρινὲς ὁρῶντες, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἀληθές· μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. Ὥστε εἰ καὶ προσέοικε μεταγωγήν τινα εἰς ἕτερον τόπον ὁ θάνατος, οὐκ ἔστι κακόν· μή ποτε γὰρ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀναφαίνηται, καθάπερ ἀπέδειξεν ὁ Πλάτων. Διὸ καὶ πάνυ δαιμονίως ὁ Σωκράτης πρὸς τοὺς δικαστὰς τοιαῦτ' ἔφη, Τὸ γὰρ δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, τὸν θάνατον, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι
E μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν· οἶδε μὲν γὰρ οὐ-
δεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνῃ τῷ ἀνθρώπῳ μέγιστον ὂν πάντων τῶν ἀγαθῶν· δεδίασι δὲ ὡς εὖ εἰδότες ὅτι τῶν κακῶν μέγιστόν ἐστιν. Οὐκ ἀπᾴδειν δὲ τούτων ἔοικεν οὐδ' ὁ εἰπών,

Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον ἀπόλυσιν πόνων,

ἀλλὰ καὶ κακῶν τῶν μεγίστων.

E. 6. ἀλλὰ καὶ κακῶν κ. τ. λ.] Xylander, ut proſaicum, ab antecedente verſu

« ab ea puros nos conſerve- « mus, donec ipſe nos Deus « eo exſolvet: tum demum « puri, et ſtultitia corporea ex- « onerati cum diis erimus, om- « nia nobis ipſis ſincera cer- « nentes, ſcilicet ipſam veri- « tatem. Nefas enim eſt pu- « rum ab impuro contingi." Quare etiamſi ad alium locum mors nos traducat, malum non eſt, adeoque bonum potius, ſicut Plato demonſtravit. Itaque divinitus omnino dicta mihi hæc videntur a Socrate ad judices: Mortem metuere, aliud nihil eſt, quam falſo putare ſe ſapere. Qui enim mortem metuit, videtur ſibi ſcire quod ignorat: ſcit enim nemo, an mors ſit omnium quæ homini contingere poſſunt bonorum maximum: metuunt autem eam, quaſi certo ſciant eſſe ſummum malum. Nihil ab his diſcrepare videtur qui dixit hæc,

Nemo metuat mortem, laborum terminum.

illa vero malis etiam maximis nos ſolvit.

ιδʹ. Λέγεται δὲ τούτοις μαρτυρεῖν καὶ τὸ θεῖον. Πολλοὺς γὰρ παρειλήφαμεν δι' εὐσέβειαν παρὰ θεῶν ταύτης τυχόντας τῆς δωρεᾶς· ὧν τοὺς μὲν ἄλλους, φειδόμενος τῆς συμμετρίας τοῦ συγγράμματος, ἀπολείψω· μνησθήσομαι δὲ τῶν ὄντων ἐμφανεστάτων καὶ πᾶσι διὰ στόματος. Πρῶτα δή σοι τὰ περὶ Κλέοβιν καὶ Βίτωνα τοὺς Ἀρ- F
γείους νεανίσκους διηγήσομαι. Φασὶ γάρ, τῆς μητρὸς αὐτῶν ἱερείας οὔσης τῆς Ἥρας, ἐπειδὴ τῆς εἰς τὸν νεὼν ἀναβάσεως ἧκεν ὁ καιρός, τῶν ἑλκόντων τὴν ἀπήνην ἡμιόνων ὑστερησάντων, καὶ τῆς ὥρας ἐπειγούσης, τούτους ὑποδύντας ὑπὸ τὴν ἀπήνην, ἀγαγεῖν εἰς τὸ ἱερὸν τὴν μητέρα· τὴν δ' ὑπερησθεῖσαν τῇ τῶν υἱῶν εὐσεβείᾳ, κατεύξασθαι τὸ κράτιστον αὐτοῖς παρὰ τῆς θεοῦ δοθῆναι τῶν ἐν ἀνθρώποις· τοὺς δὲ κατακοιμηθέντας μηκέτι ἀναστῆναι, τῆς θεοῦ τὸν θάνατον αὐτοῖς τῆς εὐσεβείας ἀμοιβὴν δωρησαμένης. Καὶ περὶ Ἀγαμήδους δὲ καὶ Τρο- 109

disjungit. Mihi continuatum antecedentibus videtur ita Ἴαμα τ' αὖ κακῶν μεγίστων—.

E. 10. συμμετρίας] Reſtitui ex Ald. Baſ. Xyl. B. C. D. E. N. Z. Venet. Voſſ. Perizon. At Stephanus ἀμετρίας cum Pol. Infra eandem induxit permutationem.

XIV. His teſtimonium ferre dicuntur etiam dii. Multos enim accepimus pietatis ergo id muneris a diis conſecutos: quorum reliquis ob modum commentarii prætermiſſis, eos duntaxat commemorabo qui ſunt maxime illuſtres, et in ore omnium verſantur. Primoque tibi loco referam, quid Bitoni et Cleobi uſuvenerit, adoleſcentibus Argivis. Hos ferunt, cum mater ipſorum ſacerdos eſſet Junonis, ac inſtante momento temporis quo adſcendere ad fanum debebat, mulique vehiculum trahere ſoliti tardius venirent, ſubiviſſe ipſos vehiculum, matrem que ad templum pervexiſſe: eam vero majorem in modum delectatam filiorum pietate, a dea flagitaſſe hoc illis ut largiretur, quod eſſet hominibus optimum: ibi eos in ſomnum ſolutos nunquam evigilaſſe, dea pietatem ipſorum morte ut præmio compenſante. Porro de Agamede et Trophonio Pindarus ſcribit, eos

Digitized by Google

φωνίου φησὶ Πίνδαρος, τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς οἰκοδομήσαντας, αἰτεῖν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος μισθόν· τὸν δ' αὐτοῖς ἐπαγγείλασθαι εἰς ἑβδόμην ἡμέραν ἀποδώσειν, ἐν τοσούτῳ δ' εὐωχεῖσθαι παρακελευσάμενον, τοὺς δὲ, ποιήσαντας τὸ προσταχθὲν, τῇ ἑβδόμῃ νυκτὶ κατακοιμηθέντας τελευτῆσαι. Λέγεται δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Πινδάρῳ ἐπισκήψαντι τοῖς παρὰ τῶν Βοιωτῶν πεμφθεῖσιν εἰς θεοῦ, πυθέσθαι τί ἄριστόν ἐστιν ἀνθρώποις, ἀποκρίνασθαι τὴν πρό-
B μαντιν ὅτι οὐδ' αὐτὸς ἀγνοεῖ, εἴ γε τὰ γραφέντα περὶ Τροφωνίου καὶ Ἀγαμήδους, ἐκείνου ἐστίν· εἰ δὲ καὶ πειραθῆναι βούλεται, μετ' οὐ πολὺ ἔσεσθαι αὐτῷ πρόδηλον· καὶ οὕτω πυθόμενον τὸν Πίνδαρον, συλλογίζεσθαι τὰ πρὸς τὸν θάνατον· διελθόντος δ' ὀλίγου χρόνου, τελευτῆσαι. Τὰ δὲ περὶ τὸν Ἰταλὸν Εὐθύνοον τοιαῦτά φασι γενέσθαι· εἶναι μὲν γὰρ αὐτὸν Ἡλισίου πατρὸς τοῦ Τεριναίου, τῶν ἐκεῖ πρώτου καὶ ἀρετῇ καὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ, τελευτῆσαι δ' ἐξαπίνης αἰτίᾳ τινὶ ἀδήλῳ· τὸν οὖν Ἡλίσιον

cum templum Delphis ædificaſſent, ab Apolline mercedem poſtulaſſe: reſponſumque fuiſſe, fore ut eam ſeptima die reciperent, juſſoſque interea genio indulgere, obtemperaſſe eos, ſeptimaque nocte ſopitos, vitæ extremum diem eum habuiſſe. Ferunt autem ipſum Pindarum, cum mandaſſet his, qui ad oraculum ſcitandum communi Bœotorum nomine miſſi erant, ut interrogarent quidnam optimum eſſet homini, hoc ab antiſtita reſponſi tuliſſe, Ne ipſum quidem id ignorare, ſiquidem autor eſſet ſcriptorum de Trophonio et Agamede: ſi tamen experiri velit, non multo poſt tempore rem ipſi fore perſpicuam: itaque Pindarum his auditis, ad mortem ſe comparaſſe, et paulo poſt vivendi finem feciſſe. Jam de Euthynoo Italo talis hiſtoria fertur, Mortuum eſſe eum ſubito, nulla cauſa cognita calamitatis. Ibi tum Elyſio patri (qui hanc unicam prolem habuiſſet divitiarum et opum ampliſſimarum hæredem, vir inter populares ſuos Terinæos

εἰσελθεῖν, ὅπερ ἴσως κἂν ἄλλον εἰσῆλθε, μή ποτ᾽ ἐν φαρμάκοις ἀπολωλώς· τοῦτον γὰρ εἶναι μόνον αὐτῷ, ἐπ᾽ οὐσίᾳ πολλῇ καὶ χρήμασιν· ἀπορῶντα δὲ ὅτῳ τρόπῳ C βάσανον λάβοι τούτων, ἀφικέσθαι ἐπί τι ψυχομαντεῖον, προθυσάμενον δὲ, ὡς νόμος, ἐγκοιμᾶσθαι, καὶ ἰδεῖν ὄψιν τοιάνδε· δόξαι παραγενέσθαι τὸν πατέρα τοῦ ἑαυτοῦ· ἰδόντα δὲ, διεξέρχεσθαι πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς τύχης τῆς κατὰ τὸν υἱὸν, καὶ ἀντιβολεῖν τε καὶ δεῖσθαι, συνεξευρεῖν τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου, καὶ τὸν, ἐπὶ τούτῳ ἥκω, φάναι· ἀλλὰ δέξαι παρὰ τοῦδε ἃ σοι φέρει, ἐκ γὰρ τούτων ἅπαντ᾽ εἴσῃ ὧν περὶ λυπῇ. οὗτος δ᾽ ὃν ἐσήμαινε, νεανίσκον ἑπόμενον αὐτῷ, ἐμφερῆ τε τῷ υἱῷ, καὶ τὰ τοῦ χρόνου τε καὶ τὰ τῆς ἡλι- D κίας ἐγγύς· ἔρεσθαι οὖν ὅστις εἴη, καὶ τὸν φάναι, δαίμων τοῦ υἱέος σου· καὶ οὕτω δὴ, ὀρέξαι οἱ γραμματίδιον· ἀνειλήσαντα οὖν αὐτὸ, ἰδεῖν ἐγγεγραμμένα τρία ταῦτα,

Ἦπου νήπιοι ἠλίθιοι φρένες ἀνδρῶν,

B. 11. τοῦτον] Sic A. B. N. Z. Voſſ. T. V. Xyl. Mez. Vulgo τοῦτο.

D. 5. Ἦπου νήπιοι ἠλίθιοι] Ita Stephanus dedit, quocum unus E. conſentit, quippe ex quo nil varietatis annotatum. Pro ἠλίθιοι habent Ἠλύσιοι Ald. Baſ.

virtute, fortunis, gloriaque primus) incidiſſe ſuſpicionem hanc, fortaſſis veneno necatum eſſe filium: quod cum quomodo exploraret certum non videret, veniſſe in Pſychomanteum, ſacriſque, ut erat in legibus, operatum indormiviſſe loco. Tum ſibi per quietem tale fuiſſe viſum oblatum. Venire ad ſe patrem ſuum, et abs ſe fuiſſe narrato filii caſu magnopere oratum, ut in cauſa mortis invenienda ſe adjuvaret: reſpondiſſe patrem, Equidem in hoc adſum, ſed ab iſthoc accipe quæ tibi adfert, inde enim omnia cognoſces propter quæ mœres: quem vero pater indicabat, plane Euthynoi fuiſſe ſtatura et annis, ut apparebat, ſimilem: interrogatumque quis eſſet, retuliſſe hæc: Genius ſum filii tui: ſimulque porrexiſſe codicillos, quibus evolutis Elyſius tres hos verſus invenerit intus exaratos,

Ignaris homines in vita mentibus errant,

Digitized by Google

Εὐθύνοος κεῖται μοιρίδιῳ θανάτῳ.
Οὐκ ἦν γὰρ ζώειν καλὸν αὐτῷ, οὔτε γονεῦσι.

Τοιαῦτα δή σοι καὶ τὰ τῶν διηγημάτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀναγεγραμμένων.

E ιε΄. Εἴγε μὴν ὁ θάνατος τελεία τίς ἐστι φθορὰ καὶ διάλυσις τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· τὸ τρίτον γὰρ ἦν τοῦτο τῆς Σωκρατικῆς εἰκασίας· οὐδ᾽ οὕτω κακόν ἐστιν ὁ θάνατος. Ἀναισθησία γάρ τις κατ᾽ αὐτὸν γίγνεται, καὶ πάσης ἀπαλλαγὴ λύπης καὶ φροντίδος. Ὥσπερ γὰρ οὔτ᾽ ἀγαθὸν ἡμῖν ἔπεστιν, οὕτως οὐδὲ κακόν· περὶ γὰρ τὸ ὂν καὶ τὸ ὑφεστηκός, καθάπερ τὸ ἀγαθὸν πέφυκε γίνεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ κακόν· περὶ δὲ τὸ μὴ ὂν, ἀλλ᾽ ἠρμένον ἐκ τῶν ὄντων, οὐδ᾽ ἕτερον τούτων ὑπάρχει. Εἰς τὴν αὐτὴν οὖν τάξιν οἱ τελευτήσαντες καθίστανται
F τῇ πρὸ τῆς γενέσεως. Ὥσπερ οὖν οὐθὲν ἡμῖν ἦν πρὸ τῆς γενέσεως οὔτ᾽ ἀγαθὸν, οὔτε κακὸν, οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν τελευ-

N. Venet. Voſſ. Ἠλύσιι A. B. C. D. Z. Perizon. Xyl. Puto veram lectionem eſſe Ἢ που νήπιι Ἠλύσι᾽ ἠλίθιοι φρένες ἀνδρῶν, ac ſic habent Junius et Mez. Porro, φρένες item Stephani eſt ex Collat. Muret. et ita A. E. At φρένας Ald. Baſ. Xyl. B. C. D. Z. N. Venet. Voſſ. Perizon.

E. 6. ἔπεστιν] Malim, ut Mez. ἔτ᾽ ἐστιν.

Euthynous potitur fatorum munere læto:
Sic fuit utilius finiri ipſique tibique.

Tales ſunt narrationes hac de re ab antiquis perſcriptæ.

XV. Denique ſi mors perfectus eſt interitus et diſſipatio corporis animique (ea enim tertia pars fuit Socraticæ comparationis) ne ſic quidem mors in malis numerari poterit: omnium namque ſenſuum privationem gigneret, omnique nos dolore et ſolicitudine liberaret: et ut nullum bonum, ita ne malum quidem ullum porro nobis adeſſet: ut enim bonum, ita etiam eodem pacto malum neceſſe eſt rei alicui quæ ſit et ſubſiſtat inhærere: quod nihil eſt, et e rerum natura ſublatum, ei neutrum horum adeſt. Ergo mortui ad eam redeunt conditionem, qua ante ortum ſuum fuerunt: ut ſicut nondum natis nobis neque bene fuit neque male, ita neque poſt mortem ſit futurum: ac

Digitized by Google

τήν. Καὶ καθάπερ τὰ πρὸ ἡμῶν οὐδὲν ἦν πρὸς ἡμᾶς, οὕτως οὐδὲ τὰ μεθ᾽ ἡμᾶς οὐδὲν ἔσται πρὸς ἡμᾶς.

Ἄλγος γὰρ ὄντως οὐθὲν ἅπτεται νεκροῦ·
Τὸ γὰρ μὴ γενέσθαι, τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.

Ἡ γὰρ αὐτὴ κατάστασίς ἐστι τῇ πρὸ τῆς γενέσεως ἡ μετὰ τὴν τελευτήν. Ἀλλ᾽ οἴει σὺ διαφορὰν εἶναι μὴ γενέσθαι, ἢ γενόμενον ἀπογενέσθαι; Εἰ μὴ καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἐσθῆτος ἡμῶν μετὰ τὴν διαφθορὰν, ὑπολαμβάνεις τινὰ διαφορὰν εἶναι πρὸς τὸν ὃν οὐδέπω κατεσκευάσθη χρόνον. Εἰ δ᾽ ἐπὶ τούτων οὐδέν ἐστι, δῆλον 110
ὡς οὐδ᾽ ἐπὶ τοῦ θανάτου πρὸς τὴν πρὸ τῆς γενέσεως κατάστασιν ἐστι διαφορά. Χάριεν γὰρ τὸ τοῦ Ἀρκεσιλάου, Τοῦτο, φησὶ, τὸ λεγόμενον κακὸν ὁ θάνατος, μόνον τῶν ἄλλων τῶν νενομισμένων κακῶν, παρὸν μὲν οὐδένα

F. 6. ὄντως] Plutarchi eſt qui hac formula ſignificare ſolet, ſe Auctoris cujuſdam ſententiam adſerre. Æſchyli ex Philoctetè eſt ap. Stob. Grot. p. 493. Geſner. p. 602. Item proximum γὰρ a Plutarcho additum.
F. 12. καθεσκευάσθη] Sic Xyl. E. N. Z. Venet. Voſſ. Perizon. Καθεσκευάσθαι Ald. Baſ. vitioſe. Κατεσκεύασαι Steph. et reliqui noſtri codices.

quomodo ad nos nihil attinebant quæ ortum præceſſerunt noſtrum: ita etiam quæ finem ſubſequentur noſtrum, nihil noſtra referent.

Etenim dolor revera haud tangit mortuos:
Quia
Idem puto eſſe prorſus non naſci, et mori.

Eadem enim eſt conditio poſt mortem, quæ fuit ante ortum. Niſi fortaſſe ſtatuis differentiam aliquam inter non eſſe ortum, et deſinere eſſe: quo autem id pacto, niſi aliam putas rationem eſſe domus aut veſtis nobis vita defunctis, quam fuit eo tempore, quo nondum erant iſta parata: quod ſi in his diſcrimen nullum ſit, ſatis eſt manifeſtum nullam etiam eſſe ſtatus ante ortum a ſtatu poſt obitum diverſitatem. Elegans eſt Arceſilai dictum, *Mors quæ mali nomine cenſetur, hoc unum habet peculiare ex omnibus quæ mala judicantur, quod præſens neminem un-*

Digitized by Google

πώποτ' ἐλύπησεν, ἀπὸν δὲ καὶ προσδοκώμενον, λυπεῖ. Τῷ γὰρ ὄντι πολλοὶ διὰ τὴν οὐθενίαν καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον διαβολὴν, ἀποθνήσκουσιν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. Καλῶς οὖν ὁ Ἐπίχαρμος, Συνεκρίθη, φησὶ, καὶ διεκρίθη, καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν,
B πνεῦμα δ' ἄνω· τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. Ὁ Κρεσφόντης δέ που ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ περὶ τοῦ Ἡρακλέους λέγων,

> Εἰ μὲν γὰρ οἰκεῖ [φησὶ] νερτέρας ὑπὸ χθονὸς
> Ἐν τοῖσιν οὐκέτ' οὖσιν, οὐδὲν ἂν σθένοι.

τοῦτο μεταποιήσας, εἴποις ἂν,

> Εἰ μὲν γὰρ οἰκεῖ νερτέρας ὑπὸ χθονὸς
> Ἐν τοῖσιν οὐκ ἔτ' οὖσιν, οὐδὲν ἂν πάθοι.

Γενναῖον δὲ καὶ τὸ Λακωνικὸν,

> Νῦν ἄμμες, πρόσθ' ἄλλοι ἐθάλλεον, αὐτίκα δ' ἄλλοι,
> Ὧν ἄμμες γενεὰν οὐκέτ' ἐποψόμεθα.

Καὶ πάλιν,

A. 10. ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε] Ita omnes libri. Attamen Doricum ἀπῆνθεν ὅθεν ἦνθε verius eſt; ut correxit Gatakerus ad M. Ant. p. 225. et jam ante ita memoravit J. Scaliger Conj. Varron. p. 28. Mox pravam diſtinctionem—ἄνω τί· χαλεπὸν οὐδὲ ἕν quam Stephanus ab Aldo acceptam propagavit, correxi ex Baſ. Xyl. A. B. N. Z. Voſſ. Perizon.

quam affecit moleſtia, abſens et dum in expectatione eſt, moleſtiam adfert. Revera enim multi ob utilitatem animi, et conceptas adverſus mortem calumnias moriuntur, ne moriantur. Præclare igitur Epicharmus, *Concretum*, inquit, *fuit et diſcretum eſt, rediitque unde venerat, terra deorſum, ſpiritus ſurſum. Quid ex his omnibus iniquum eſt? nihil.* Quod autem Euripideus Creſphontes de Hercule dicit,

> *Apud inferos qui ſi ſub terra nunc agit,*
> *In his nihil qui jam ſunt, ipſe nihil valet.*

mutatis verbis ſic efferas licet:

> *Apud inferos qui ſi ſub terra nunc agit,*
> *In his nihil qui jam ſunt, nil feret mali.*

Generoſum eſt etiam Laconicum hoc:

> *Nunc nos, ante alii viguere, aliique vigebunt,*
> *Quorum nos ævum cernere fata vetant.*

Et rurſus,

Digitized by Google

Οἳ θάνον, οὐ τὸ ζῆν θέμενοι καλὸν, οὐδὲ τὸ θνήσκειν, C
Ἀλλὰ τὸ ταῦτα καλῶς ἀμφότερ' ἐκτελέσαι.

Πάνυ δὲ καλῶς καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐπὶ τῶν τὰς μακρὰς νοσηλείας ὑπομενόντων φησί,

Μισῶ δ' ὅσοι χρῄζουσιν ἐκτείνειν βίον
Βρωτοῖσι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι
Παρεκτρέποντες ὀχετὸν, ὥστε μὴ θανεῖν.
Οὓς χρῆν, ἐπειδὰν μηδὲν ὠφελῶσι γῆν,
Θανόντας ἔρρειν, κἀκποδὼν εἶναι νέοις.

Ἡ δὲ Μερόπη λόγοις ἀνδρώδεις προφερομένη κινεῖ τὰ D θέατρα, λέγουσα τοιαῦτα,

Τεθνᾶσι παῖδες οὐκ ἐμοὶ μόνῃ βροτῶν,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἐστερήμεθ'· ἀλλὰ μυρίαι
Τὸν αὐτὸν ἐξήντλησαν ὡς ἐγὼ βίον.

τούτοις γὰρ οἰκείως ἄν τις ταῦτα συνάψειε,

Ποῦ γὰρ τὰ σεμνὰ κεῖνα, ποῦ δὲ Λυδίας
Μέγας δυνάστης Κροῖσος, ἢ Ξέρξης βαρὺν
Ζεύξας θαλάσσης αὐχέν' Ἑλλησποντίας;
Ἅπαντες ἀΐδαν ἦλθον καὶ λάθας δόμους, E

τῶν χρημάτων ἅμα τοῖς σώμασι διαφθαρέντων.

D. 1. προφερομένη] Sic A. D. E. Vulgo et reliqui προσφερομένη.

His neque defungi viſum eſt, neque vivere pulchrum:
Cura fuit recte vivere, ſicque mori.

Admodum autem recte Euripides de his qui diuturnas ægrotationes tolerant, pronunciat:

Odi ſuam qui vitam extendere expetunt
Cibiſque potibuſque, et magicis artibus
Fati curſum avertentes, et mortis viam:
Quos, cum nihil terræ proſint, oportuit
Abire morte, et juvenibus locum dare.

At Merope virilibus dictis ſpectantium in theatro animos commovet, hæc dicens:

Periere nati, non mihi mortalium
Soli: nec ſola marito ſum viduata ego
Tulere eaſdem calamitates plurimæ.

quibus non abſurde hæc ſubjungas:

Ubi enim nunc inclyta illa? ubi iſte Lydiæ
Potens tyrannus Crœſus? aut Xerxes gravem
Qui ponte junxit cervicem Helleſpontiam?
Omnes ad orcum, oblivionis et domos
Ivere,——

opibus una cum corporibus ſcilicet abolitis.

Digitized by Google

ιϛʹ. Νὴ Δί᾽, ἀλλὰ τοὺς πολλοὺς κινεῖ πρὸς τὰ πένθη καὶ τοὺς θρήνους ὁ ἄωρος θάνατος. Ἀλλὰ καὶ οὗτος οὕτως ἐστὶν εὐπαραμύθητος, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων ποιητῶν συνεωρᾶσθαι, καὶ τετυχηκέναι παραμυθίας. Θέασαι γὰρ οἷα περὶ τούτου φησὶ τῶν κωμικῶν τις πρὸς τὸν ἐπὶ τῷ ἀώρῳ λυπούμενον θανάτῳ·

Εἶτ᾽ εἰ μὲν ᾔδεις ὅτι τοῦτον τὸν βίον
Ὃν οὐκ ἐβίωσε, ζῶν διευτύχησεν ἄν,
Ὁ θάνατος οὐκ εὔκαιρος· εἰ δ᾽ ἤνεγκεν ἂν
Οὗτος ὁ βίος τι τῶν ἀνηκέστων, ἴσως
Αὐτός σου γέγονεν εὐνούστερος.

F Ἀδήλου οὖν ὄντος πότερον συμφερόντως ἀνεπαύσατο τὸν βίον ἐκλιπών, καὶ μειζόνων ἀπολυθεὶς κακῶν, ἢ οὔ, χρὴ μὴ φέρειν οὕτω βαρέως ὡς ἀπολωλεκότας πάνθ᾽ ὅσων ᾠήθημεν τεύξεσθαι παρ᾽ αὐτοῦ. Οὐ φαύλως γὰρ ἂν δόξειεν ὁ παρὰ τῷ ποιητῇ Ἀμφιάρεως παραμυθεῖσθαι τὴν Ἀρχεμόρου μητέρα, δυσχεραίνουσαν ὅτι νήπιος ὢν ὁ παῖς καὶ ἄγαν ἄωρος, ἐτελεύτησε· φησὶ γὰρ οὕτως,

XVI. Enimvero immatura mors luctum nonnullis ejulatuſque exprimit. Verum et hæc adeo expeditam habet conſolationis viam, ut etiam de vulgo poetarum quiſque eam obſervaverit atque indicaverit. Conſidera enim quam orationem quidam Comicus tribuit conſolanti aliquem qui immaturam mortem lugebat:

Si conſtitiſſet hac de re certo tibi,
Reliquum quod ille vitæ curſum proſpere
Fuiſſet exacturus, mortem dicere
Intempeſtivam tibi liceret: ſin erat
Gravis aliqua eventura calamitas ei,
Mors melius illi, quam tu, conſuluit quidem.

Ergo incertum cum ſit utiliterne e vita diſceſſerit, majoribuſque ita ſit miſeriis liberatus, necne, non ita graviter mors ejus ferenda eſt, quaſi omnibus amiſſis quæ a vivente conſecuturos nos eſſe opinabamur. Et apud poetam Amphiaraus non inepte videtur conſolari matrem Archemori, ægram animo ob filii infantis mortem admodum intempeſtivam:

Ἔφυ μὲν οὐδεὶς ὅστις οὐ πονεῖ βροτῶν·
Θάπτει τε τέκνα, χ᾽ ἅτερα αὖ κτᾶται νέα,
Αὐτός τε θνήσκει, καὶ τάδ᾽ ἄχθονται βροτοὶ
Εἰς γῆν φέροντες· τὴν δ᾽ ἀναγκαίως ἔχει 111
Βίον θερίζειν ὥστε κάρπιμον στάχυν,
Καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μή· τί ταῦτα δεῖ
Στένειν ἅπερ δεῖ κατὰ φύσιν διεκπερᾶν;
Δεινὸν γὰρ οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς.

ιζʹ. Καθόλου γὰρ χρὴ διανοεῖσθαι πάντα τινὰ καὶ πρὸς αὑτὸν καὶ πρὸς ἄλλον διεξιόντα μετὰ σπουδῆς, ὡς οὐχ ὁ μακρότατος βίος ἄριστος, ἀλλ᾽ ὁ σπουδαιότατος. Οὐδὲ γὰρ ὁ πλεῖστα κιθαρῳδήσας, ἢ ῥητορεύσας, ἢ κυβερνήσας, ἀλλ᾽ ὁ καλῶς, ἐπαινεῖται. Τὸ γὰρ καλὸν οὐκ ἐν μήκει χρόνου θετέον, ἀλλ᾽ ἐν ἀρετῇ καὶ τῇ καιρίᾳ B
συμμετρίᾳ· τοῦτο γὰρ εὔδαιμον καὶ θεοφιλὲς εἶναι νενόμισται. Διὰ τοῦτο γοῦν τοὺς ὑπεροχωτάτους τῶν ἡρώων, καὶ φύντας ἀπὸ θεῶν, πρὸ γήρως ἐκλιπόντας τὸν βίον οἱ ποιηταὶ παρέδοσαν ἡμῖν· ὥσπερ κἀκεῖνον

Ὃν περὶ κῆρι φίλει Ζεύς τ᾽ αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων
Παντοίην φιλότητ᾽, οὐδ᾽ ἵκετο γήραος οὐδόν.

Mortalis nemo eſt quem non attingat dolor,
Morbuſque: multi ſunt humandi liberi,
Rurſum creandi: morſque eſt finis omnibus,
Quæ generi humano angorem nequicquam adferunt.
Reddenda eſt terra terræ, tum vita omnibus
Metenda ut fruges: ſic jubet neceſſitas,
Ut ille vivat, ille non: nihil hæc opu' eſt
Lugere, naturæ quæ fiunt legibus.
Grave eſt nihil homini quod fert neceſſitas.

XVII. In univerſum autem quiſque et ſecum cogitare, et cum aliis ſerio commentari debet, non vitam longiſſimam eſſe optimam, ſed quæ virtute maxime adminiſtratur: neque enim qui plurimum fidibus cecinit, aut oravit, aut naves gubernavit, in laude eſt, ſed qui recte iſta fecit. Nam rectum non in temporis longitudine, ſed in virtute et tempeſtiva moderatione poſitum eſt: hoc beatum et diis gratum cenſetur. Atque hanc ob cauſam excellentiſſimos heroum et a diis prognatos poetæ nobis proponunt, qui ante ſenectutem vitam cum morte commutent: quando ille etiam

Quem ſummo Divum genitor complexus amore
Dilexit, Phœbo neque carior extitit alter,
Non potuit ſenii ſupremum limen adire.

Digitized by Google

Τὴν γὰρ εὐκαιρίαν μᾶλλον, οὐ τὴν. εὐγηρίαν, πανταχοῦ καθορῶμεν πρωτεύουσαν. Καὶ γὰρ ἄριστα φυτῶν τὰ
C πλεῖστον καρπὸν ἐν βραχεῖ φορᾶς ποιούμενα, καὶ ζώων, ἀφ' ὧν ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ πολλὴν πρὸς τὸν βίον ὠφέλειαν ἔχομεν. Τό, τε πολὺ δήπουθεν ἢ μακρὸν, οὐδὲν διαφέρειν δοκεῖ πρὸς τὸν ἄπειρον ἀφορῶσιν αἰῶνα. Τὰ γὰρ χίλια καὶ τὰ μύρια, κατὰ Σιμωνίδην, ἔτη, στιγμή τις ἐστὶν ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μόριόν τι βραχύτατον στιγμῆς. Ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων ἐκείνων ἅπερ ἱστοροῦσι περὶ τὸν πόντον γινόμενα, τὴν ζωὴν ἔχειν ἡμερησίαν, ἕωθεν μὲν γεννώμενα, μέσης δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, δείλης δὲ γηρῶντα, καὶ τελειοῦντα τὸ ζῆν, οὐχὶ κἀκείνων ἦν ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, εἴπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη
D καὶ λογισμὸς ἑκάστοις ἐνῆν; καὶ ταὐτὰ δήπου γ' ἂν συνέπιπτεν· ὥστε τὰ πρὸ μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλείποντα, θρήνους παρέχειν καὶ δάκρυα, τὰ δὲ διημερεύσαντα πάν-

Videmus enim quavis in re priores partes tribui non ætati longæ, ſed maturitati. Nam et inter plantas eæ habentur præſtantiſſimæ, quæ plurimum fructus minimo tempore ferunt: et inter animalia, ex quibus non longo temporis ſpatio plurimum utilitatis vita noſtra percipit. Præterea ſi cum æternitate compares vitæ tempus, nihil inter breve et longum invenies diſcriminis: nam de Simonidis quidem ſententia anni mille aut decem millia punctum quoddam ſunt infiniti, aut minima potius puncti portio. Juxta Pontum animalia quædam memoriæ traditum eſt naſci quorum vita unius diei termino includatur, cum mane naſcantur, meridie vigeant, veſperi conſeneſcant vivendique finem faciant: cenſeſne, ſi his animus hominis et ratio ineſſet, eodem quo nos more affecta fore, eademve illis eventura? ſcilicet ut quæ ante meridiem morerentur, luctus et lachrymarum cauſam præberent? quorum autem totum diem duraſſet vita, beata

τως ἂν εὐδαιμονίζεσθαι. Μέτρον γὰρ τοῦ βίου, τὸ καλὸν, οὐ τὸ τοῦ χρόνου μῆκος.

ιη'. Ματαίας γὰρ καὶ πολλῆς εὐηθείας ἡγητέον εἶναι τὰς τοιαύτας ἐκφωνήσεις, Ἀλλ' οὐκ ἔδει νέον ὄντα ἀναρπαγῆναι. Τίς γὰρ ἂν εἴποι ὡς ἔδει; πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐφ' ὧν ἄν τις εἴποι, Οὐκ ἔδει πραχθῆναι, πέπρακται, καὶ πράττεται καὶ νῦν, καὶ πραχθήσεται πολλάκις. Οὐ γὰρ νομοθετήσοντες πάρεσμεν εἰς τὸν βίον, ἀλλὰ πει- B
σόμενοι τοῖς διατεταγμένοις ὑπὸ τῶν τὰ ὅλα πρυτανευόντων θεῶν, καὶ τοῖς τῆς εἱμαρμένης καὶ προνοίας θεσμοῖς.

ιθ'. Τί δ' οἱ πενθοῦντες τοὺς οὕτως ἀποθανόντας, ἑαυτῶν ἕνεκα πενθοῦσιν, ἢ τῶν κατοιχομένων; Εἰ μὲν οὖν αὑτῶν, ὅτι τῆς ἀπὸ τῶν τεθνεώτων ἡδονῆς, ἢ χρείας, ἢ γηροβοσκίας ἐστερήθησαν, φίλαυτος ἡ τῆς λύπης πρό-

D. 10. πράττεται καὶ νῦν] Delendum videtur καὶ, aut ipſum quoque νῦν: utrumque ſane abeſt in D.

prædicarentur? Menſura enim vitæ eſt non longitudo temporis, ſed honeſtum.

XVIII. Has vero exclamationes, *Non oportuit adoleſcentem adhuc ætate abripi*, inanes eſſe et a magna proficiſci fatuitate cenſendum eſt. Quis enim diceret oportuiſſe? ſed et alia facta ſunt, fiunt, fientque poſtmodo multa, quæ dicere aliquis poſſit non debuiſſe fieri. Non enim ea lege in hanc vitam venimus, ut ei leges ipſi præſcribamus, ſed ut iis obtemperemus quæ decreta ſunt ab univerſi gubernatoribus diis, et conſtituta a fato ac providentia.

XIX. Quid, qui ita immature mortuos lugent, ſuane id tandem, an vero mortuorum cauſa faciunt? ſi enim ſua id cauſa faciunt, quod adempta ipſis eſt voluptas, aut utilitas quam ex ipſis capiebant, aut quod in ſenectute ſua ſe ab illis alitum iri fruſtra ſperaverant, certe ſui ipſorum amori doloris præſcriptionem adhibent: li-

Digitized by Google

φασις. Οὐ γὰρ ἐκείνους ποθοῦντες, ἀλλὰ τῆς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας φανήσονται. Εἰ δὲ τῶν τεθνεώτων ἕνεκα πενθοῦσιν, ἐπιστήσαντες ὅτι ἐν οὐδενὶ κακῷ τυγχάνουσιν
F ὄντες, ἀπαλλαγήσονται τῆς λύπης, ἀρχαίῳ καὶ σοφῷ πεισθέντες λόγῳ τῷ παραινοῦντι τὰ μὲν ἀγαθὰ ποιεῖν ὡς μέγιστα, τὰ δὲ κακὰ συστέλλειν καὶ ταπεινοῦν. Εἰ μὲν οὖν τὸ πένθος ἐστὶν ἀγαθόν, δεῖ ποιεῖν αὐτὸ ὡς πλεῖστον καὶ μέγιστον· εἰ δ', ὥσπερ ἡ ἀλήθεια ἔχει, κακὸν ὁμολογοῦμεν αὐτὸ εἶναι, συστέλλειν καὶ ποιεῖν ὡς ἐλάχιστον, καὶ ἐξαλείφειν εἰς τὸ δυνατόν. Ὡς δὲ τοῦτο ῥᾴδιον, καταφανὲς ἐκ τῆς τοιαύτης παραμυθίας. Φασὶ γάρ τινα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων εἰσιόντα πρὸς Ἀρσινόην τὴν βα-
112 σίλισσαν, πενθοῦσαν τὸν υἱόν, τοιούτῳ χρήσασθαι λόγῳ, φάμενον ὅτι, Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ζεὺς ἔνεμε τοῖς δαίμοσι τὰς τιμάς, οὐκ ἔτυχε παρὸν τὸ Πένθος· ἤδη δὲ νενεμημένων, ἦλθεν ὕστερον· τὸν οὖν Δία, ὡς ἠξίου καὶ αὐτῷ τιμὴν δίδοναι, ἀποροῦντα, διὰ τὸ ἤδη καταναλῶσθαι

quebitque non defunctorum eos deſiderio, ſed ſuarum commoditatum teneri. Sin mortuorum cauſa lugent, excutient facile mœrorem, ſi cogitare apud ſe velint nullo eos in malo eſſe: veterique et ſapienti adſentientur ſententiæ, quæ præcipit ut bona quam maxime amplificemus, mala autem ſummopere extenuemus. Ergo ſi in bonis numerandus eſt luctus, quam copioſiſſimum eum faciamus et maximum: ſi, quod veritas rei dictat, malis eum annumeramus, comprimamus eum pro virili et diminuamus atque deleamus. Quod quam ſit facile, exemplo conſolationis propoſito illuſtre efficiam. Accepimus quendam philoſophorum priſcorum ad Arſinoam reginam, quæ tum filii lamentabatur mortem, acceſſiſſe, et hujuſmodi uſum ſermone: Quo tempore Jupiter honores inter dæmones diſtribuit, forte tum Luctum abfuiſſe, ac omnibus jam diviſis ſuperveniſſe, cumque ſibi quoque tribui aliquid honoris poſtularet, Jovem om-

Digitized by Google

πάσας τοῖς ἄλλοις, ταύτην αὐτοῦ δοῦναι τὴν ἐπὶ τοῖς τελευτήσασι γινομένην, οἷον δάκρυα καὶ λύπας· ὥσπερ οὖν τοὺς ἄλλους δαίμονας ὑφ' ὧν τιμῶνται τούτους ἀγαπᾶν, τὸ αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ Πένθος, ἐὰν μὲν αὐτὸ ἀτιμάσῃς, ὦ γύναι, οὐ προσελεύσεταί σοι· ἐὰν δὲ τιμᾶται ὑπὸ B
σου ἐπιμελῶς ταῖς δοθείσαις αὐτοῦ τιμαῖς, λύπαις καὶ θρήνοις, ἀγαπήσει τε, καὶ ἀεί τι σοι παρέξεται τοιοῦτον ἐφ' ᾧ τιμηθήσεται παρὰ σοῦ συνεχῶς. Θαυμασίως δὲ φαίνεται τῷ λόγῳ πείσας οὗτος παρελέσθαι τῆς ἀνθρώπου τὸ πένθος καὶ τοὺς θρήνους.

κ'. Τὸ δ' ὅλον εἴποι τις ἂν πρὸς τὸν πενθοῦντα, Πότερα παύσῃ ποτὲ δυσφορῶν, ἢ ἀεὶ δεῖν οἴησῃ λυπεῖσθαι καὶ παρ' ὅλον τὸν βίον; Εἰ μὲν γὰρ ἀεὶ μενεῖς ἐπὶ τῇ δυσπαθείᾳ ταύτῃ, τελείαν ἀθλιότητα σεαυτῷ παρέξεις, καὶ πικροτάτην κακοδαιμονίαν, διὰ ψυχῆς ἀγένειαν καὶ μαλακίαν· εἰ δὲ μεταθήσῃ ποτέ, τί οὐκ ἤδη μεταπί- C

B. 3. ἀγαπήσει τε] Rectius ἀγαπήσει σε N. Perizon.

nibus jam in alios inſumptis honoribus, Luctui largitum eſſe dolorem et lachrymas quæ mortuis impenduntur. Tum ſic intuliſſe: Sicut ergo alii dæmones eos diligunt a quibus coluntur, ita ad te quoque, regina, Luctus non accedet, ſi nullo honore ipſum afficias: quod ſi iis eum honoribus qui ipſi ſunt attributi, ſtudioſe venereris, (lachrymis inquam et lamentis) diliget te, ſemperque aliquam tibi ſuppeditabit materiam ob quam abs te continenter honoretur. Atque hac oratione ille uſus, mirabili arte feminam eam a luctu et lamentatione deduxit.

XX. Denique ut in ſumma dicam, quærere liceat ex lugente, ſtatueritne finem aliquando ægritudini imponere, an vero exiſtimet eam ſibi per omnem vitam eſſe continuandam? Hoc enim (dicerem) ſi decreviſti, omnibus abſolutam numeris miſeriam acerbiſſimamque infelicitatem tibi ipſi ob animi tui ignaviam atque mollitiem imponis: ſin eſt ut aliquando finem facere luctui

Digitized by Google

θέσαι καὶ σεαυτὸν ἀνέλκεις ἐκ τῆς ἀτυχίας; Οἷς γὰρ λόγοις τοῦ χρόνου προϊόντος χρησάμενος ἀπολυθήσῃ, τούτοις νῦν προσχὼν, ἀπαλλάγηθι τῆς κακουχίας. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν σωματικῶν παθημάτων ἡ ταχίστη τῆς ἀπαλλαγῆς ὁδὸς ἀμείνων. Ὃ οὖν μέλλεις τῷ χρόνῳ χαρίζεσθαι, τοῦτο τῷ λόγῳ χάρισαι, καὶ τῇ παιδείᾳ, καὶ σεαυτὸν ἔκλυσαι τῶν κακῶν.

κα΄. Ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ἤλπιζον, φησὶ, ταῦτα πείσεσθαι, οὐδὲ προσεδόκων. Ἀλλ᾽ ἐχρῆν σε προσδοκᾶν, καὶ
D προκατακεκρικέναι τῶν ἀνθρωπείων τὴν ἀδηλότητα καὶ οὐθένειαν· καὶ οὐκ ἂν νῦν ἀπαράσκευος, ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων ἐξαίφνης ἐπελθόντων ἐλήφθης. Καλῶς γὰρ ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ Θησεὺς παρεσκευάσθαι φαίνεται πρὸς τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖνος γάρ φησιν,

Ἐγὼ δὲ τοῦτο παρὰ σοφοῦ τινος μαθὼν,
Εἰς φροντίδας νοῦν συμφοράς τ᾽ ἐβαλλόμην,
Φυγάς τ᾽ ἐμαυτῷ προστιθεὶς πάτρας ἐμᾶς,
Θανάτους τ᾽ ἀώρους, καὶ κακῶν ἄλλας ὁδούς.

ſtatueris, cur non jam nunc mutas, teque ipſum miſeria exſolvis? quibus enim rationibus ad liberandum te decurſo aliquo tempore uteris, iis ipſis in præſentia animum adverte exoneraque te moleſtia. Quando etiam in corporis affectionibus quæ ratio maturrime malum tollit, optima ducitur; itaque quod eras tempori tributurus, id rationi ac doctrinæ deferens, exime teipſum malo.

XXI. At, inquiunt, *præter ſpem mihi hic caſus et exſpectationem evenit.* Enimvero oportebat exſpectare, præmeditatum animo incertitudinem vilitatemque rerum humanarum: ne nunc imparatus veluti ab hoſtibus repente ingruentibus opprimereris. Præclare enim Theſeus ille Euripideus videtur ad id genus eventa fuiſſe præparatus, ſic loquens,

Nam qui hæc audita a docto meminiſſem viro,
Futuras mecum commentabar miſerias,
Aut mortem acerbam, aut exſilii mæſtam fugam,
Aut ſemper aliquam molem meditabar mali;

Ἵν' εἴ τι πάσχοιμ' ὧν ἐδόξαζον φρενί,
Μή μοι νεαρὸν προσπεσὸν μᾶλλον δάκῃ. E

Οἱ δ' ἀγεννέστεροι καὶ ἀνασκήτως διακείμενοι οὐδὲ ἀναστροφὴν ἐνίοτε λαμβάνουσι πρὸς τὸ βουλεύεσθαί τι τῶν εὐσχημόνων καὶ συμφερόντων, ἀλλ' ἐκτρέπονται πρὸς τὰς ἐσχάτας ταλαιπωρίας, τὸ μηδὲν αἴτιον σῶμα τιμωρούμενοι, καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα, κατὰ τὸν Ἀχαιόν, συναλγεῖν ἀναγκάζοντες.

κβ'. Διὸ καὶ πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἡσυχίαν ἔχειν, ὡς οὔτε δήλου ὄντος τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, οὔτε εἰς τὸ πρόσθεν οὐδὲν προβαῖνον τῷ χαλεπῶς φέροντι· ἐμποδὼν γὰρ γίνεσθαι τὸ λυπεῖσθαι τῷ βουλεύεσθαι περὶ τὸ γεγονός· F
καὶ ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν· οὐ δεῖν οὖν προσπταίσαντας, καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τοῦ πληγέντος βοᾶν, ἀλλ' ἐθίζειν τὴν ψυχήν, ὅπῃ τάχιστα γίνεσθαι περὶ τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ

Ut ſi qua invecta diritas caſu foret,
Ne me imparatum cura laceraret repens.

Sed degeneri qui ſunt ingenio et exercitatione nulla uſi, nunquam eo convertunt animum, ut ulla de utili ac decora re cogitent: ad extremas tantum exorbitant miſerias, innoxium corpus adflictantes, et *quæ ægrota non ſunt*, ſecundum Achæum, *una dolere cogentes.*

XXII. Ideo admodum recte videtur præcipere Plato, ut in hujuſmodi caſibus quieſcamus, cum neque conſtat bonumne an malum acciderit, neque proficias quicquam ægre ferendo: dimoveri enim dolorem conſultando de eo quod factum eſt: itaque jubet ut in talorum jactu quidquid caſus tulerit, id eo ponere, ubi maxime videbitur eſſe commodum; non debere ergo nos ſicubi offendimus, pueros imitari, qui manibus læſæ parti injectis vociferantur: ſed adſuefacere animos noſtros, ut quamprimum ejulationem me-

πεσὸν τε καὶ νοσῆσαν, ἰατρικῇ θρηνῳδίαν ἀφανίζοντας. Τὸν τῶν Λυκίων νομοθέτην φασὶ προστάξαι τοῖς αὐτοῦ πολίταις, ἐπὰν πενθῶσι, γυναικείαν ἠμφιεσμένους ἐσθῆτα πενθεῖν· ἐμφαίνειν βουληθέντα, ὅτι γυναικῶδες τὸ πάθος
113 ἐστὶ, καὶ οὐχ ἁρμόττον ἀνδράσι κοσμίοις καὶ παιδείας ἐλευθέρου μεταπεποιημένοις. Θῆλυ γὰρ ὄντως καὶ ἀσθενὲς καὶ ἀγεννὲς τὸ πενθεῖν· γυναῖκες γὰρ ἀνδρῶν φιλοπενθέστεραί εἰσι, καὶ οἱ βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ χείρους ἄνδρες τῶν ἀμεινόνων· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν βαρβάρων οὐχ οἱ γενναιότατοι Κελτοὶ καὶ Γαλάται καὶ πάντες οἱ φρονήματος ἀνδρειοτέρου πεφυκότες ἔμπλεῳ, μᾶλλον δ' εἴπερ ἄρα, Αἰγύπτιοί τε καὶ Σύροι καὶ Λυδοὶ, καὶ πάντες ὅσοι τούτοις παραπλήσιοι. Τούτων γὰρ τοὺς μὲν, εἰς βόθρους
B τινὰς καταδύντας ἱστοροῦσιν ἐπὶ πλείους ἡμέρας μένειν, μηδὲ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὁρᾷν βουλομένους, ἐπειδὴ καὶ ὁ τετελευτηκὼς ἀπεστέρηται τούτου. Ἴων οὖν ὁ τραγικὸς ποιητὴς, οὐκ ἀνήκοος ὢν τῆς τούτων εὐηθείας πεποίηκέ τινα λέγουσαν,

dica arte abolentes, ſanandæ reſtituendæque parti affectæ operam demus. Eum qui Lyciis leges poſuit, aiunt mandaſſe civibus, ut in luctu veſte uterentur muliebri: ſignificare volentem rem eam muliebrem eſſe, neque convenire viris moderatis et liberali doctrinæ deditis. Eſt enim revera muliebre, imbecilliſque et degeneris animi luctus: et ut ad eum mulieres viris, ita barbari Græcis, ac deteriores præſtantioribus ſunt propenſiores. Ac de ipſis barbaris, ſi qui luctum exercent, non animoſiſſimi hoc Celtæ, non Galli, aut qui alii generoſo pleni ſunt ſpiritu, id faciunt, ſed Ægyptii, Syri, Lydi, aliique horum ſimiles. Horum quoſdam ferunt in foveas certas ſeſe per dies complures abdere, neque ſolis lumen videre ſuſtinere, quo is quem lugent privatus ſit. Et Ion tragœdiæ ſcriptor, ut qui aliquid de ſtultitia hac inaudiviſſet, quandam introducit ſic loquentem:

Digitized by Google

—Ἐξῆλθον ὑμῶν ἱκέτις ἡβώντων τροφὸς
Παίδων, βόθρους λιποῦσα πενθητηρίους.

Τινὲς δὲ τῶν βαρβάρων καὶ μέρη τοῦ σώματος ἀποτέμνουσι, ῥῖνας καὶ ὦτα καὶ τὸ ἄλλο σῶμα καταικίζοντες, δοκοῦντές τι χαρίζεσθαι τοῖς τετελευτηκόσιν, ἀπαρτώμενοι τῆς κατὰ φύσιν ἐν τοῖς τοιούτοις μετριοπαθείας.

κγʹ. Ἀλλὰ νὴ Δία τινὲς ὑποτυγχάνοντες, οὐκ ἐπὶ παντὶ θανάτῳ τὰ πένθη δεῖν οἴονται γίνεσθαι, ἀλλ' C
ἐπὶ τοῖς ἀώροις, διὰ τὸ μηδενὸς τετυχηκέναι τῶν ἐν τῷ βίῳ νενομισμένων ἀγαθῶν, οἷον γάμου, παιδείας, τελειότητος, πολιτείας, ἀρχῶν· ταῦτα γὰρ εἶναι τὰ λυποῦντα μάλιστα τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀώροις ἀτυχοῦντας, διὰ τὸ ἀφῃρῆσθαι πρὸ τοῦ δέοντος τῆς ἐλπίδος· ἀγνοοῦντες ὅτι ὁ ἄωρος θάνατος, ὡς πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, οὐδὲν διαφέρει. Καθάπερ γὰρ τῆς εἰς κοινὴν πατρίδα πορείας προκειμένης πᾶσιν ἀναγκαίας καὶ ἀπα-

B. 6. Ἐξῆλθον ὑμῶν ἱκέτις ἡβώντων τροφὸς] Exhibui ſcripturam egregii codicis Pariſini B. Vulgo fœdiſſime ſcriptum erat Ἐξῆλθον ὑμῶν καὶ τὰ ὑμῶν τροφὸς, reliqui libri et editi et ſcripti fere eodem modo.

Nutrix ego veſtra, et veſtræ prolis exii,
Scrobibus relictis ad luctum quas feceram.

Quidam vero barbarorum etiam corpora ſua naribus, auribus, aliiſve partibus amputandis fœdant: gratificari ſe aliquid defunctis putantes, cum in hoc genere a natura conſtitutam mediocritatem excedant.

XXIII. Sunt porro qui nobis ſic occurrunt, non quamvis mortem lugendam dicentes, ſed immature ſublatorum: quod hi nullo eorum potiti ſint quæ vitæ noſtræ bona putantur: nuptias intellige, doctrinam, perfectionem, honores in republica, magiſtratus: hæc enim potiſſimum dolorem afferre iis quibus morte alicujus immatura calamitas accidit, cum ſe ſpe ſua ante tempus excidiſſe ſentiant. Hi vero ignorant, præproperam mortem, quod ad naturam rerum attinet, nihil ab aliis differre. Sicut enim propoſita in communem patriam profectione omnibus neceſſario et citra re-

Digitized by Google

ἐξιτήτου, οἱ μὲν προπορεύονται, οἱ δ' ἐπακολουθοῦσι, πάντες δὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔρχονται· τὸν αὐτὸν τρόπον, τῶν εἰς τὸ χρεὼν ὁδευόντων, οὐδὲν πλέον ἔχοντες τυγχάνουσιν
D οἱ βραδύτερον ἀφικνούμενοι, τῶν θᾶττον παραγινομένων. Εἴ γε μὴν ὁ ἄωρος θάνατος κακόν ἐστιν, ἀωρότατος ἂν εἴη ὁ τῶν παίδων καὶ νηπίων, καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ τῶν ἄρτι γεγονότων. Ἀλλὰ τοὺς τούτων θανάτους ῥᾳδίως φέρομεν καὶ εὐθύμως· τοὺς δὲ τῶν ἤδη προβεβηκότων, δυσχερῶς καὶ πενθητικῶς, διὰ τὸν ἐκ τῶν ματαίων ἐλπίδων ἀναπλασμόν, ἤδη νομιζόντων ἡμῶν βεβαίαν ἔχειν τὴν τῶν τηλικούτων διαμονήν. Εἰ δὴ ὁ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων χρόνος εἰκοσαετὴς ἦν, τὸν πεντεκαιδεκαέτη ἀπογενόμενον, ἐνομίζομεν ἂν μηκέτι ἄωρον τελευτᾶν, ἀλλ' ἤδη μέτρον ἡλικίας ἔχοντα ἱκανόν· τὸν δὲ τὴν τῶν εἴκοσιν
E ἐτῶν προθεσμίαν ἐκπληρώσαντα, ἢ τὸν ἐγγὺς γενόμενον τοῦ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμοῦ, πάντως ἂν ἐμακαρίζομεν

D. 8. Εἰ δὴ ὁ τῆς ζωῆς] Mira varietas in libris antiquis: quod hic verbo monuiſſe, ut oportuit, ita ſatis eſt.

cuſandi licentiam incumbente, aliis præcedentibus, aliis ſequentibus omnes tandem eodem conveniunt: ita etiam nobis ad fatale perſolvendum debitum tendentibus, nihilo plus obtingit his qui ſerius, quam qui citius eo pervenerunt. Quod ſi qua mors intempeſtiva dici debet, maxime id nomen competet in puerorum aut infantium, magiſque etiam recens natorum obitum: quem tamen facile et bono animo ferimus: inique et lugubriter jam ætate aliquo provectorum: ob vanas ſpes quas nobis finxeramus, putantes iis qui eo ætatis perveniſſent, certam jam eſſe ac permanſuram incolumitatem. Porro ſi ætas hominis ſpatio viginti annorum determinaretur, natum annos quindecim putaremus jam non immatura morte decedere, ſed ad juſtæ ætatis menſuram progreſſum: qui autem vigeſimum annum aut impleviſſet, aut ad eum terminum proxime acceſſiſſet, om-

Digitized by Google

—Ἐξῆλθον ὑμῶν ἱκέτις ἡβώντων τροφὸς
Παίδων, βόθρους λιποῦσα πενθητηρίους.

Τινὲς δὲ τῶν βαρβάρων καὶ μέρη τοῦ σώματος ἀποτέμνουσι, ῥῖνας καὶ ὦτα καὶ τὸ ἄλλο σῶμα καταικίζοντες, δοκοῦντές τι χαρίζεσθαι τοῖς τετελευτηκόσιν, ἀπαρτώμενοι τῆς κατὰ φύσιν ἐν τοῖς τοιούτοις μετριοπαθείας.

κγ΄. Ἀλλὰ νὴ Δία τινὲς ὑποτυγχάνοντες, οὐκ ἐπὶ παντὶ θανάτῳ τὰ πένθη δεῖν οἴονται γίνεσθαι, ἀλλ᾽ C
ἐπὶ τοῖς ἀώροις, διὰ τὸ μηδενὸς τετυχηκέναι τῶν ἐν τῷ βίῳ νενομισμένων ἀγαθῶν, οἷον γάμου, παιδείας, τελειότητος, πολιτείας, ἀρχῶν· ταῦτα γὰρ εἶναι τὰ λυποῦντα μάλιστα τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀώροις ἀτυχοῦντας, διὰ τὸ ἀφῃρῆσθαι πρὸ τοῦ δέοντος τῆς ἐλπίδος· ἀγνοοῦντες ὅτι ὁ ἄωρος θάνατος, ὡς πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, οὐδὲν διαφέρει. Καθάπερ γὰρ τῆς εἰς κοινὴν πατρίδα πορείας προκειμένης πᾶσιν ἀναγκαίας καὶ ἀπα-

B. 6. Ἐξῆλθον ὑμῶν ἱκέτις ἡβώντων τροφὸς] Exhibui ſcripturam egregii codicis Pariſini B. Vulgo fœdiſſime ſcriptum erat Ἐξῆλθον ὑμῶν καὶ τὰ ὑμῶν τροφὸς, reliqui libri et editi et ſcripti fere eodem modo.

Nutrix ego veſtra, et veſtræ prolis exii,
Scrobibus relictis ad luctum quas feceram.

Quidam vero barbarorum etiam corpora ſua naribus, auribus, aliiſve partibus amputandis fœdant: gratificari ſe aliquid defunctis putantes, cum in hoc genere a natura conſtitutam mediocritatem excedant.

XXIII. Sunt porro qui nobis ſic occurrunt, non quamvis mortem lugendam dicentes, ſed immature ſublatorum: quod hi nullo eorum potiti ſint quæ vitæ noſtræ bona putantur: nuptias intellige, doctrinam, perfectionem, honores in republica, magiſtratus: hæc enim potiſſimum dolorem afferre iis quibus morte alicujus immatura calamitas accidit, cum ſe ſpe ſua ante tempus excidiſſe ſentiant. Hi vero ignorant, præproperam mortem, quod ad naturam rerum attinet, nihil ab aliis differre. Sicut enim propoſita in communem patriam profectione omnibus neceſſario et citra re-

Digitized by Google

ἐξιτήτου, οἱ μὲν προπορεύονται, οἱ δ' ἐπακολουθοῦσι, πάντες δὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔρχονται· τὸν αὐτὸν τρόπον, τῶν εἰς τὸ χρεὼν ὁδευόντων, οὐδὲν πλέον ἔχοντες τυγχάνουσιν
D οἱ βραδύτερον ἀφικνούμενοι, τῶν θᾶττον παραγινομένων. Εἴγε μὴν ὁ ἄωρος θάνατος κακόν ἐστιν, ἀωρότατος ἂν εἴη ὁ τῶν παίδων καὶ νηπίων, καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ τῶν ἄρτι γεγονότων. Ἀλλὰ τοὺς τούτων θανάτους ῥᾳδίως φέρομεν καὶ εὐθύμως· τοὺς δὲ τῶν ἤδη προβεβηκότων, δυσχερῶς καὶ πενθητικῶς, διὰ τὸν ἐκ τῶν ματαίων ἐλπίδων ἀναπλασμόν, ἤδη νομιζόντων ἡμῶν βεβαίαν ἔχειν τὴν τῶν τηλικούτων διαμονήν. Εἰ δὴ ὁ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων χρόνος εἰκοσαετὴς ἦν, τὸν πεντεκαιδεκαέτη ἀπογενόμενον, ἐνομίζομεν ἂν μηκέτι ἄωρον τελευτᾷν, ἀλλ' ἤδη μέτρον ἡλικίας ἔχοντα ἱκανόν· τὸν δὲ τὴν τῶν εἴκοσιν
E ἐτῶν προθεσμίαν ἐκπληρώσαντα, ἢ τὸν ἐγγὺς γενόμενον τοῦ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμοῦ, πάντως ἂν ἐμακαρίζομεν

D. 8. Εἰ δὴ ὁ τῆς ζωῆς] Mira varietas in libris antiquis: quod hic verbo monuiſſe, ut oportuit, ita ſatis eſt.

cuſandi licentiam incumbente, aliis præcedentibus, aliis ſequentibus omnes tandem eodem conveniunt: ita etiam nobis ad fatale perſolvendum debitum tendentibus, nihilo plus obtingit his qui ſerius, quam qui citius eo pervenerunt. Quod ſi qua mors intempeſtiva dici debet, maxime id nomen competet in puerorum aut infantium, magiſque etiam recens natorum obitum: quem tamen facile et bono animo ferimus: inique et lugubriter jam ætate aliquo provectorum: ob vanas ſpes quas nobis finxeramus, putantes iis qui eo ætatis perveniſſent, certam jam eſſe ac permanſuram incolumitatem. Porro ſi ætas hominis ſpatio viginti annorum determinaretur, natum annos quindecim putaremus jam non immatura morte decedere, ſed ad juſtæ ætatis menſuram progreſſum: qui autem vigeſimum annum aut impleviſſet, aut ad eum terminum proxime acceſſiſſet, om-

Digitized by Google

ὡς εὐδαιμονέστατον καὶ τελειότατον διαπεράσαντα βίον. Εἰ δὲ διακοσίων ἐτῶν ἦν, τὸν ἑκατὸν ἐτῶν τελευτήσαντα, πάντως ἂν ἄωρον νομίζοντες εἶναι, πρὸς ὀδυρμοὺς καὶ θρήνους ἐτραπόμεθα.

κδ΄. Δῆλον οὖν ὅτι καὶ ὁ λεγόμενος ἄωρος θάνατος, εὐπαραμύθητός ἐστι, διά τε ταῦτα, καὶ τὰ προειρημένα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Μεῖον γὰρ ὄντως Τρωΐλος ἐδάκρυσεν, ἢ Πρίαμος αὐτὸς, εἰ προετελεύτησεν, ἔτι ἀκμαζούσης αὐτῷ τῆς βασιλείας, καὶ τῆς τοσαύτης τύ- F
χης ἧς ἐθρήνει· οἷα γοῶν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ διελέχθη υἱὸν Ἕκτορα, παραινῶν ἀναχωρεῖν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Ἀχιλλέα μάχης, ἐν οἷς φησιν,

Ἀλλ' εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσῃς
Τρῶας καὶ Τρωϊάδας· μηδὲ μέγα κῦδος ὀρέξῃς
Πηλείδῃ, αὐτὸς δὲ φίλης αἰῶνος ἀμερθῇς.
Πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέησον, 114
Δύσμορον, ὅν ῥα πατὴρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῷ,

E. 10. ἢ Πρίαμος αὐτὸς,] Revocavi veterem lectionem ex Ald. Baſ. Xyl. confirmatam a compluribus libris T. V. B. C. D. N. Z. Perizon. Reliqui et vulgo ἢ Πρίαμος, ὅτις δὲ, quod Stephanus ſumpſit e Pol. et Jannot. Callimachi eſt, ut apparet e Cic. Tuſc. I, 39. Ὄντως eſt a Plutarcho.

ñino ejus fortunas laudaremus, ut vita feliciſſima ac perfectiſſima functi. Sin ducentis annis definiremus curriculum, utique deploraremus eum qui annos natus centum exſpiraſſet, plane immaturam ejus mortem judicantes.

XXIV. Liquet ergo cum ob hæc, tum ea quæ ſuperius diſſeruimus, eam quoque mortem quæ intempeſtiva dicitur, conſolationem admittere. Veriſſimum enim utique eſt, *minus lachrymaſſe Troilum, quam Priamus* erat ploraturus, ſi mortuus fuiſſet florente etiamnum regno et opibus quas amiſſas deflevit. Vide enim qualia ſunt quæ ad filium ſuum Hectorem dicit, hortans eum ut ſe a prœlio adverſus Achillem ſubducat:

Intra nunc urbis, mi fili, mœnia, ſerves
Troadas ut Troeſque, nec eximium decus addas
Pelidæ, ſuavis ſpoliatus munere vitæ.
Præterea miſerare tuum, dum vivo, parentem
Me miſerum, in ſenii Jupiter quem limine durus

Αἴσῃ ἐν ἀργαλέῃ φθίσει, κακὰ πόλλ' ἐπιδόντα,
Υἷάς τ' ὀλλυμένους, ἑλκηθείσας τε θύγατρας,
Καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα
Βαλλόμενα προτὶ γαίῃ, ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Ἑλκομένας τε νυοὺς ὀλοῇς ὑπὸ χερσὶν Ἀχαιῶν,
Αὐτὸν δ' ἂν πύματόν με κύνες πρώτῃσι θύρῃσιν
Ὠμησταὶ ἐρύουσιν, ἐπεί κέ τις ὀξέϊ χαλκῷ
B Τύψας ἠὲ βαλὼν, ῥεθέων ἐκ θυμὸν ἕληται.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον,
Αἰδῶ τ' αἰσχύνωσι κύνες κταμένοιο γέροντος,
Τοῦτο δὴ οἴκτιστον πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Ἦ ῥ' ὁ γέρων· πολιὰς δ' ἄρ ἀνὰ τρίχας ἕλκετο χερσὶ,
Τίλλων ἐκ κεφαλῆς, οὐδ' Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθεν.

Ὄντων οὖν σοι παμπόλλων παραδειγμάτων περὶ τούτου, ἐννόηθητι τὸν θάνατον οὐκ ὀλίγους ἀπαλλάττειν μεγάλων καὶ χαλεπῶν κακῶν, ὧν, εἰ ἐπεβίωσαν, πάντως ἂν ἐπειράθησαν, ἃ, φειδόμενος τῆς τοῦ λόγου συμμετρίας, παρ-
C έλιπον, ἀρκεσθεὶς τοῖς εἰρημένοις, πρὸς τὸ μὴ δεῖν πέρα

A. 7. Ἑλκομένας] Hic verſus abeſt in Ald. Baſ. Xyl. C. D. Voſſ. Perizon. Alii habent codices item Schott. et Jannot. unde recepit Stephanus.

B. 1. Τύψας ἠὲ βαλὼν,] Qui, inter hunc et proximum verſum, in Vulgatis Homeri exemplis leguntur quinque verſus Il. X. 69: deſunt in Plutarcheis libris editis et ſcriptis, exceptis T. V. B. Schott. Coil. Muret. Mez.

B. 10. συμμετρίας] Ita omnes libri noſtri: editi, Ald. Baſ. Xyl. ſcripti decem, A. B. C. D. E. N. Z. Venet. Voſſ. Perizon. nec diſſentit ulla collationum. Stephanus tamen hic iterum, neſcio unde, dedit ἀμετρίας.

Adverſo perimet fato, mala plurima paſſum.
Occidi poſtquam natos, natasque videre
Raptari, exſcindi thalamos, duraque miſellos
Allidi infantes terræ me cernere adegit
Excidio in patriæ diro: mea denique membra
Poſtremi, cum quis jactu vel cominus ictu
Infelici anima gelidos exſolverit artus,
In primis foribus rapiabit ſæva canum vis.
Id vero nimis eſt homini miſerabile viſu,
Cum canum caput, et canum mentum atque pudenda
Occiſi fœdare canes ſenis aſpiciendum eſt.
Sic ait evellens manibus de vertice canos
Longævus: mentem ſermo tamen Hectoris iſte
Non flexit.——

Cum itaque habeas exempla permulta hujus rei, intelligere debes morte non paucos a magnis fuiſſe ac difficilibus ſervatos calamitatibus, in quas omnino deveniendum ipſis fuerat, ſi vixiſſent: quæ ego exempla, ne nimium extendatur oratio, contentus his quæ retuli, omitto: ſufficientibus demonſtrare, non debere nos

Digitized by Google

τοῦ φυσικοῦ καὶ μετρίου, πρὸς ἄπρακτα πένθη καὶ θρήνους ἀγεννεῖς ἐκτρέπεσθαι.

κε'. Τὸ γὰρ μὴ δι' αὐτὸν κακῶς πράττειν, ὁ μὲν Κράντωρ φησὶν οὐ μικρὸν εἶναι κούφισμα πρὸς τὰς τύχας, ἐγὼ δ' ἂν εἴποιμι φάρμακον ἀλυπίας τοῦτ' εἶναι μέγιστον. Τὸ δὲ φιλεῖν τὸν μεταλλάξαντα καὶ στέργειν, οὐκ ἐν τῷ λυπεῖν ἑαυτοὺς ἐστὶν, ἀλλ' ἐν τῷ τὸν ἀγαπώμενον ὠφελεῖν. Ὠφέλεια δ' ἐστὶ τοῖς ἀφῃρημένοις, ἡ διὰ τῆς ἀγαθῆς μνήμης τιμή. Οὐδεὶς γὰρ ἀγαθὸς ἄξιος θρήνων, ἀλλ' ὕμνων καὶ ἐπαίνων· οὐδὲ πένθους, ἀλλὰ μνήμης D εὐκλεοῦς· οὐδὲ δακρύων ἐπωδύνων, ἀλλ' ἀστείων ἀπαρχῶν· εἴγε ὁ μετηλλαχὼς θειοτέρου τινὰ βίου μετείληφεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος λατρείας, καὶ τῶν ἀτρύτων ἕνεκα τούτου φροντίδων τε καὶ συμφορῶν, ἃς ἀνάγκη τοὺς εἰληχότας τὸν θνητὸν βίον ὑπομένειν, ἕως ἂν ἐκπλή-

D. 1. ἐπαίνων] παιάνων malit J. D. Lennepius ad Phalar. p. 280. Cum vulgato conſentiunt omnes libri. Cæterum dictio poetam ſapit.

D. 2. ἀλλ' ἀστείων] Ita omnes libri. Probo tamen Pierſoni conjecturam Veriſimil. p. 158. ἀλλὰ θείων. Reiſkius ἀλλ' ἐπαίων: quod placet J. Toupio Ep. Crit. p. 7.

ultra quam natura et mediocritas ferunt, ad inanes luctus et degeneres ejulatus exorbitare.

XXV. Crantor ait, Vacare culpa in calamitatibus maximum eſſe ſolatium. Ego ad liberandos dolore animos habere id vim vel maximam dicere non vereor. Ad hæc, amare et bene velle ei qui mortuus eſt, non in hoc poſitum eſt ut tibi ipſi dolorem inferas, ſed ut dilecto aliqua commodes ratione: quod præſtiteris, ſi eum bona memoria honoraveris. Nemo enim bonus lamentis, ſed hymnis dignus eſt et laudationibus: non luctu, ſed honorifica recordatione: neque lachrymis a dolore extortis, ſed primitiis quibuſdam ſcitis: ſiquidem is qui inter mortales eſſe deſiit, divinioris cujuſdam vitæ factus eſt conſors, liberatus ſervitute corporis, et ærumnoſis iſtis ſolicitudinibus atque caſibus, quos neceſſe eſt ut perferant quibus mortalis hæc vita ob-

Digitized by Google

σωσι τὸν ἐπικλωσθέντα τῆς ζωῆς βίον· ὃν ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις οὐχ εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ἀπένειμε τὸν μερισθέντα κατὰ τοὺς τῆς εἱμαρμένης νόμους.

κϛ′. Διὸ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐπὶ τοῖς ἀποθνήσκουσιν
E οὐ χρὴ πέρα τοῦ φυσικοῦ καὶ μετρίου τῆς περὶ τὴν ψυχὴν λύπης, εἰς ἄπρακτα καὶ βαρβαρικὰ πένθη παρεκτρέπεσθαι· καὶ τοῦθ', ὅπερ πολλοῖς ἤδη συνέβη, περιμένειν, ὥστε πρὶν ἀπώσασθαι τὰ πένθη, κακουχουμένους τελευτῆσαι τὸν βίον, καὶ ἐν τοῖς πενθίμοις τῆς κακοδαίμονος ταφῆς μεταλαβεῖν ἅμα τῶν τε ἀνιαρῶν, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀλογιστίας κακῶν συγκηδευομένων αὐτοῖς· ὡς ἐπιφθέγξασθαι τὸ Ὁμηρικόν,

Μυρομένοισι δὲ τοῖσι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθε.

Διὸ καὶ πολλάκις αὐτοῖς προσδιαλέγεσθαι χρή, Τί
F δαί, παυσόμεθά ποτε λυπούμενοι; ἢ ἀκαταπαύστῳ συμφορᾷ συνεσόμεθα μέχρι παντὸς τοῦ βίου; τὸ μὲν γὰρ

tigit, donec conficiant fato deſtinatum ipſis vitæ curriculum: quam quidem vitam nobis natura non ut perpetuam poſſeſſionem conceſſit, ſed pro fati legibus unicuique certa ratione attribuit.

XXVI. Qui ergo ſana ſunt mente, non debent amplius quam natura et mediocritas poſtulant, animo in luctus inutiles et barbaricos efferri, idque exſpectare, quod multis evenit, ut prius ærumnoſæ vitæ ſuæ finem, quam lugendi, faciant, inque lugubri (quem propter alios ceperunt) habitu, infelici ſepulturæ ipſi mandentur: eaque obruantur ſimul et mœrores iſti, et mala quæ ſua ſibi paraverunt imprudentia: de quibus Homericum illud commode uſurpari poſſit:

Hos lamentantes atra nox obruit umbra.

Proinde in tali re ſæpe nos ipſos ita compellemus: quid igitur faciemus? an per omne vitæ tempus miſeriæ continenti tempus prorogabimus? an potius lugendi aliquando finem faciemus? Nam infi-

Digitized by Google

δὴ ἀτελεύτητον νομίζειν τὸ πένθος, ἀνοίας ἐστὶν ἐσχάτης· καίτοι γε ὁρῶντας ὡς καὶ οἱ βαρυλυπώτατοι καὶ πολυπενθέστατοι, πρᾳότατοι πολλάκις γίνονται ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἐν οἷς ἐδυσχέραινον σφόδρα μνήμασιν ἀνοιμώζοντες καὶ στερνοτυπούμενοι, λαμπρὰς εὐωχίας συνίστανται μετὰ μουσουργῶν καὶ τῆς ἄλλης διαχύσεως. Μεμηνότος οὖν ἐστὶ τὸ οὕτως ὑπολαμβάνειν παράμονον ἕξειν τὸ πένθος. Ἀλλ' εἰ λογίζοιντο ὅτι παύσεται τινὸς γινομένου, προσαναλογίσαιντ' ἄν, χρόνου δηλαδή τι ποιήσαντος· τὸ μὲν γὰρ γεγενημένον, οὐδὲ θεῷ δυνατόν ἐστι ποιεῖν ἀγένητον· οὐκοῦν τὸ νῦν παρ' ἐλπίδα συμβεβηκὸς καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν δόξαν, ἔδειξε τὸ εἰωθὸς περὶ πολλοὺς γίνεσθαι δι' αὐτῶν τῶν ἔργων. Τί οὖν; ἆρά γ' ἡμεῖς τοῦτο διὰ τοῦ λόγου μαθεῖν οὐ δυνάμεθα, οὐδ' ἐπιλογίσασθαι; ὅτι 115

Πλείη μὲν γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα,

A. 1. προσαναλογίσαιντ' ἄν] Ita dedi ex E. Venet. Vulcob. pro vulgato προσαναλογήσαιντ' ἄν: quod nihili eſt. Vel ſic tamen locus, nec ipſe ſecum ſatis nec cum ſequentibus conſentit. B. πρὸς ἀναλγησίαν. C. D. πρὸς ἂν ἀλγήσαιντ' ἄν.

A. 3. οὐδὲ θεῷ] Dedi ex B. D. Baſ. Xyl. Jannot. Vulgo οὐδὲ θεῶν.

nitum velle luctum facere, extremæ eſt inſaniæ: cum videamus qui in ſummo graviſſimoque fuerunt mœrore, ſæpiſſime fuiſſe temporis progreſſu adeo demitigatos, ut apud monimenta, quæ ſine acerbo ejulatu et pectoris planctu ante non viſebant, jam convivia muſicis aliiſque ad lætitiam excitandam facientibus rebus adhibitis celebrarent. Inſani ergo eſt, ſecum ſtatuere velle ſe in luctu perſeverare. Si vero decreveris aliquando eum deſinere, ſimul et hoc reputato, tempus eſſe quod leniturum ſit ægritudinem. Etenim quod factum eſt, infectum reddere ne deus quidem poteſt: ergo quod nobis nunc præter ſpem opinionemque evenit noſtram, id ipſo facto nobis demonſtravit quid pleriſque accidere ſoleat. Quid ergo? an nulla nos diſcere doctrina neque ratiocinari poſſumus? quod

Terra malis ſcatet, adverſis pelaguſque redundat.

Digitized by Google

Καί,

> Τοιάδε θνητοῖσι κακὰ
> Κακῶν ἀμφί τε κῆρες εἰλεῦνται,
> B Κενὴ δ' εἴσδυσις οὐδ' αἰθέρι.

κζ'. Πολλοῖς γὰρ καὶ σοφοῖς ἀνδράσιν, ὥς φησι
Κράντωρ, οὐ νῦν ἀλλὰ πάλαι κέκλαυσται τἀνθρώπινα,
τιμωρίαν ἡγουμένοις εἶναι τὸν βίον, καὶ ἀρχὴν τὸ γενέσ-
θαι ἄνθρωπον συμφορὰν τὴν μεγίστην. Τοῦτο δέ, φησὶν
Ἀριστοτέλης, καὶ τὸν Σειληνὸν συλληφθέντα τῷ Μίδᾳ
ἀποφήνασθαι. Βέλτιον δ' αὐτὰς τὰς τοῦ φιλοσόφου
λέξεις παραθέσθαι· φησὶ δὲ ἐν τῷ Εὐδήμῳ ἐπιγραφο-
μένῳ ἢ Περὶ ψυχῆς, ταυτί, « Διόπερ, ὦ κράτιστε πάν-
« των καὶ μακαριστότατε, καὶ πρὸς τῷ μακαρίους καὶ
« εὐδαίμονας εἶναι τοὺς τετελευτηκότας νομίζειν, καὶ τὸ
C « ψεύσασθαί τι κατ' αὐτῶν καὶ τὸ βλασφημεῖν, οὐχ
« ὅσιον, ὡς κατὰ βελτιόνων, ἡγούμεθα, καὶ κρειττόνων ἤδη
« γεγονότων· καὶ ταῦθ' οὕτως ἀρχαῖα καὶ παλαιὰ δια-
« τελεῖ νενομισμένα παρ' ἡμῖν, ὥστε τὸ παράπαν οὐδεὶς
« οἶδεν οὔτε τοῦ χρόνου τὴν ἀρχήν, οὔτε τὸν θέντα πρῶ-

Item illud,

> *Tales circum mortales miſeriæ*
> *Fundunt, totque fatalia mala,*
> *Quibus nec in lucem hanc vacat exitus.*

XXVII. Multi quippe, ut ait Crantor, iique ſapientes viri, non nunc primum, ſed pridem deploraverunt res humanas, ſupplicium judicantes vitam hanc eſſe, et ſummæ calamitatis loco ducentes naſci hominem. Hoc ipſum Ariſtoteles ait, *Silenum, cum captivus ad Midam adduceretur, pronunciaſſe:* cujus hæc ſunt (præſtat enim opinor ipſa apponere) in Eudemo ſive libro De animo, verba. *Itaque,* inquit, *præſtantiſſime omnium et beatiſſime, cum felices cenſemus eſſe et beatos qui vita hac defuncti ſunt, tum nefas putamus quicquam de iis falſo aut contumelioſe dicere : quippe qui melioris jam præſtantioriſque naturæ facti ſint compotes. Atque hæc noſtra ſententia ita vetuſta eſt, ut ejus et initium et autor prorſus ignorentur, ſed ab infinita uſque æternitate*

“ τον, ἀλλὰ τὸν ἄπειρον αἰῶνα τυγχάνουσι διὰ τέλους
“ οὕτω νενομισμένα· πρὸς δὲ δὴ τούτοις, διὰ στόματος
“ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὁρᾷς, ὡς ἐκ πολλῶν ἐτῶν, ἐκ πα-
“ λαιοῦ χρόνου περιφέρεται θρυλλούμενον· τί τοῦτ᾽, ἔφη·
“ κἀκεῖνος ὑπολαβὼν, Ὡς ἄρα μὴ γενέσθαι μὲν, ἔφην,
“ ἄριστον πάντων, τὸ δὲ τεθνάναι, τοῦ ζῆν ἐστὶ κρεῖττον· D
“ καὶ πολλοῖς οὕτω παρὰ τοῦ δαιμονίου μεμαρτύρηται·
“ τοῦτο μὲν, ἐκείνῳ τῷ Μίδᾳ λέγουσι δήπου μετὰ τὴν
“ θήραν ὡς ἔλαβε τὸν Σειληνὸν, διερωτῶντι καὶ πυνθα-
“ νομένῳ τί ποτέ ἐστι τὸ βέλτιον τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
“ τί τὸ πάντων αἱρετώτατον, τὸ μὲν πρῶτον, οὐδὲν
“ ἐθέλειν εἰπεῖν, ἀλλὰ σιωπᾷν ἀῤῥήτως· ἐπειδὴ δέ ποτε
“ μόλις πᾶσαν μηχανὴν μηχανώμενος προσηγάγετο
“ φθέγξασθαί τι πρὸς αὐτὸν, οὕτως ἀναγκαζόμενος,
“ εἰπεῖν, Δαίμονος ἐπιπόνου καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον
“ σπέρμα, τί με βιάζεσθε λέγειν ἃ ὑμῖν ἄρειον μὴ
“ γνῶναι; μετ᾽ ἀγνοίας γὰρ τῶν οἰκείων κακῶν, ἀλυ- E

D. 7. ἀῤῥήτως] Ita omnes libri. Nec repudiem. Neque etiam repudiem Reiſkii ἀῤῥίντως.

continenter ea ſic eſt propagata. Ad hæc, vides in ore hominibus eſſe omnibus jam inde a multis annis tritum illud. Quodnam? inquit ille. *Quod* (ait) *omnium optimum eſt non naſci: præſtat autem mori quam vivere: ejuſque rei multis ſunt divinitus perhibita teſtimonia. Atque huc pertinet quod narratur, Silenum a Mida iſto captum, et a venatione ei ſciſcitanti quidnam optimum homini maximeque expetendum eſſet, principio reſpondere noluiſſe, vocemque compreſſiſſe: tandem cum urgendi ut aliquid diceret finem nullum Mida faceret, in hæc invitum erupiſſe verba:* “ *Ærumnoſi genii, et difficilis fortunæ ſemen in diem durans, quorſum me cogitis ea vobis dicere, quæ vobis neſcire erat melius? maxime enim vacantes dolore vivunt, qui ſua ignorant mala. Hominibus au-*

“ πώτατος ὁ βίος· ἀνθρώποις δὲ πάμπαν οὐκ ἔστι γι-
“ νέσθαι τὸ πάντων ἄριστον, οὐδὲ μετασχεῖν τῆς τοῦ βελ-
“ τίστου φύσεως· ἄριστον γὰρ πᾶσι καὶ πάσαις τὸ μὴ γε-
“ νέσθαι· τὸ μέντοι μετὰ τοῦτο καὶ τὸ πρῶτον τῶν ἄλλων
“ ἀνυστὸν, δεύτερον δὲ, τὸ γενομένους ἀποθανεῖν ὡς τά-
“ χιστα. Δῆλον οὖν ὡς οὔσης κρείττονος τῆς ἐν τῷ τεθ-
“ νάναι διαγωγῆς ἢ τῆς ἐν τῷ ζῆν, οὕτως ἀπεφήνατο.” Μυρία δ᾽ ἐπὶ μυρίοις ἄν τις ἔχοι τοιαῦτα παρατίθεσθαι πρὸς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον· ἀλλ᾽ οὐκ ἀναγκαῖον μακρηγορεῖν.

F κη΄. Οὐ χρὴ οὖν τοὺς ἀποθνήσκοντας νέους θρηνεῖν ὅτι τῶν ἐν τῷ μακρῷ βίῳ νομιζομένων ἀγαθῶν ἀπεστέρηνται· τοῦτο γὰρ ἄδηλον, ὡς πολλάκις εἴπομεν, εἴτε ἀγαθῶν ἀπεστερημένοι τυγχάνουσιν, εἴτε κακῶν. Πολλῷ γὰρ πλείονα τὰ κακά· καὶ τὰ μὲν μόλις καὶ διὰ πολλῶν φροντίδων κτώμεθα, τὰ δὲ κακὰ, πάνυ ῥᾳδίως. Στρογγύλα γὰρ εἶναί φασι ταῦτα καὶ συνεχῆ καὶ πρὸς ἄλληλα φερόμενα κατὰ πολλὰς αἰτίας· τὰ δ᾽ ἀγαθὰ,

“ *tem omnino optimum eſt non*
“ *naſci, neque participem fieri*
“ *præſtantioris naturæ; opti-*
“ *mum enim omnibus utriuſque*
“ *ſexus hominibus hoc eſt: prox-*
“ *imum huic, et inter ea quæ*
“ *conſequi homo poſſit primum*
“ *eſt, quam celerrime mori.*” *Manifeſtum vero eſt, ſic eum pronuntiaſſe, quod melior ſit mortuorum quam vivorum conditio.* Sexcenta alia, rurſuſque totidem alia ſimilia adferre ad hujus capitis demonſtrationem poſſem: ſed opus non eſt protrahere orationem.

XXVIII. Proinde lugendi non ſunt qui in florente ætate mortem obeunt, quaſi ſpoliati iis quæ in diuturna vita pro bonis cenſentur: incertum eſt enim, ut aliquoties jam diximus, boniſque an malis privati ſint, cum multo plura ſint mala quam bona: quorum hæc difficulter, et multis impenſis curis conſequimur, illa vel facillime obtingunt: ferunt enim mala eſſe teretia ac continua inter ſe, invicemque ſeſe multis de cauſis inſequentia: bona vero dejuncta, et quæ

Digitized by Google

δυσχερῆ τε καὶ δυσκόλως συνερχόμενα πρὸς αὐτοῖς τοῦ βίου τοῖς τέρμασιν. Ἐπιλελησμένοις οὖν ἐοίκαμεν. Οὐ γὰρ μόνον, ὥς φησιν Εὐριπίδης 116

> Τὰ χρήματα οὐκ ἴδια κέκτηνται βροτοί,

ἀλλ' ἁπλῶς τῶν ἀνθρωπίνων οὐδέν· διὸ καὶ ἐπὶ πάντων λέγειν χρή,

> Τὰ τῶν θεῶν ἔχοντες ἐπιμελούμεθα.
> Ὅταν δὲ χρήζωσ', αὐτὰ ἀφαιροῦνται πάλιν.

Οὐ δεῖ οὖν δυσφορεῖν ἐὰν ἃ ἔχρησαν ἡμῖν πρὸς ὀλίγον ταῦτα ἀπαιτῶσιν. Οὐδὲ γὰρ οἱ τραπεζῖται, καθάπερ εἰώθαμεν λέγειν πολλάκις, ἀπαιτούμενοι τὰ θέματα, δυσχεραίνουσιν ἐπὶ τῇ ἀποδόσει, ἐάνπερ εὐγνωμονῶσι. Πρὸς γὰρ τοὺς οὐκ εὐμαρῶς ἀποδιδόντας, εἰκότως ἄν τις εἴποι, Ἐπελάθου ὅτι ταῦτ' ἔλαβες ἐπὶ τῷ ἀποδοῦναι; Τοῦτο B δὴ τοῖς θνητοῖς ἅπασι συμβέβηκεν. Ἔχομεν γὰρ τὸ ζῆν, ὥσπερ παρακαταθεμένοις θεοῖς ἐξ ἀνάγκης, καὶ τούτου χρόνος οὐδείς ἐστιν ὡρισμένος τῆς ἀποδόσεως, ὥσπερ οὐδὲ

B. 3. παρακαταθεμένοις θεοῖς] Forte quis excidiſſe putet ἀποδώσοντες. Nec tamen neceſſe. Dativus eſt abſolutus pro Genitivo.

difficulter ſub ipſum vitæ terminum coeant. Itaque videmur obliti eſſe noſtræ ſortis. Non enim tantum, ut eſt apud Euripidem,

> *Non propriæ ſunt quas homines tenent opes:*

ſed in univerſum nihil homo poſſidet proprium: ac de ſingulis uſurpare hoc licet,

> *Res procuramus a Diis nobis creditas,*
> *Arbitrio repoſcunt illi quas ſuo.*

Quapropter iniquius ferre non debemus ſi repetunt quorum nobis exigui temporis uſuram conceſſerant: quando ne menſarii quidem, niſi animum pravum gerant, indignantur ubi apud eos depoſita ſors repoſcitur: et non prompte reddenti dicere poſſis haud injuria, Oblituſne es ea te hoc conditione accepiſſe, ut redderes? Idem vero omnibus uſuvenit hominibus. Vita nobis contigit, diis eam apud nos fatali deponentibus neceſſitudine, neque certus eſt definitus terminus ad quem reddendum illud ſit depoſitum: ſicut

Digitized by Google

τοῖς τραπεζίταις τῆς τῶν θεμάτων, ἀλλ' ἄδηλον πότε ὁ δοὺς ἀπαιτήσει. Ὁ οὖν ἢ αὐτὸς μέλλων ἀποθνήσκειν, ἢ τέκνων ἀποθανόντων ὑπεραγανακτῶν, πῶς οὐ καταφανῶς ἐπιλέλησται ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τὰ τέκνα θνητὰ ἐγέννησεν; Οὐ γάρ ἐστι φρένας ἔχοντος ἀνθρώπου ἀγνοεῖν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῶόν ἐστι θνητὸν, οὐδ' ὅτι γέγονεν εἰς τὸ ἀποθανεῖν. Εἰ γοῦν ἡ Νιόβη, κατὰ τοὺς
C μύθους, πρόχειρον εἶχε τὴν ὑπόληψιν ταύτην, ὅτι

Οὐκ αἰεὶ θαλέθοντι βίῳ,
Βλάσταις τέκνων βριθομένα,
Γλυκερὸν φάος ὁρῶσα

τελευτήσει, οὐκ ἂν οὕτως ἐδυσχέραινεν ὡς καὶ τὸ ζῆν ἐθέλειν ἐκλιπεῖν, διὰ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς καὶ τοὺς θεοὺς ἐπικαλεῖσθαι, ἀνάρπαστον αὐτὴν γενέσθαι πρὸς ἀπώλειαν τὴν χαλεπωτάτην. Δύ' ἐστὶ τῶν Δελφικῶν γραμμάτων τὰ μάλιστ' ἀναγκαιότατα πρὸς τὸν βίον, τὸ, Γνῶθι σαυτὸν, καὶ τὸ, Μηδὲν ἄγαν· ἐκ τούτων γὰρ ἤρτηται καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. Ταῦτα δέ ἐστιν ἀλλήλοις

ne menſarii quidem ſcire poſſunt, quando repoſcenda ſit apud eos depoſita ſors. Qui ergo vel ipſe moriturus, vel liberis morientibus nimis indignatur, nonne perſpicuum eſt eum oblitum eſſe mortalem ſe natum fuiſſe, et mortales genuiſſe liberos? neque enim ſani eſt hominis, ignorare hominem animal eſſe mortale, et ad hoc natum ut moriatur. Itaque ſi, ut in fabulis eſt, Niobe hanc ſententiam in promptu habuiſſet, quod

Non ſemper flore liberum,
Vitæque curſu proſpero
Onuſta, ſuave ſolis intuens jubar

moritura eſſet: nunquam profecto eo indignationis prolapſa fuiſſet, ut et vitam cuperet abjicere ob calamitatis molem, et deos precaretur ut ſe ad quamvis graviſſimam perniciem abriperent. Duæ ſunt Delphis inſcriptæ ſententiæ, maxime ad vitæ humanæ uſum neceſſariæ, *Noſce teipſum*, et, *Ne quid nimis*. Ex his depen-

Digitized by Google

σύμφωνα καὶ συνῳδὰ, καὶ διὰ θατέρου θάτερον ἔοικε δηλοῦσθαι κατὰ δύναμιν. Ἔν τε γὰρ τῷ γινώσκειν ἑαυτὸν, περιέχεται τὸ μηδὲν ἄγαν, καὶ ἐν τούτῳ, τὸ γινώσκειν ἑαυτόν. Διὸ καὶ περὶ μὲν τούτων φησὶν ὁ Ἴων οὕτως, D

Τὸ γνῶθι σαυτὸν, τοῦτ' ἔπος μὲν οὐ μέγα,
Ἔργον δ' ὅσον Ζεὺς μόνος ἐπίσταται θεῶν.

ὁ δὲ Πίνδαρος,

Σοφοὶ δὲ, φησὶ, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος αἴνησαν περισσῶς.

κθ'. Ταῦτα οὖν ἐν διανοίᾳ τις ἔχων ὡς πυθόχρηστα παραγγέλματα, πρὸς πάντα τὰ τοῦ βίου πράγματα ῥᾳδίως ἐφαρμόζειν δυνήσεται, καὶ φέρειν αὐτὰ δεξιῶς, E εἴς τε τὴν αὑτοῦ φύσιν ἀφορῶν, καὶ εἰς τὸ μὴ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐν τοῖς προσπίπτουσιν ἢ διαίρεσθαι πρὸς ἀλαζονείαν, ἢ ταπεινοῦσθαι καὶ καταπίπτειν πρὸς οἴκτους καὶ ὀλοφυρμοὺς διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀσθένειαν, καὶ τὸν ἐμφυόμενον ἡμῖν τοῦ θανάτου φόβον, παρὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν εἰωθότων ἐν τῷ βίῳ συμβαίνειν, κατὰ τὴν τῆς ἀνάγκης ἢ πεπρωμένης μοῖραν. Καλῶς δ' οἱ Πυθαγόρειοι παρεκελεύσαντο, λέγοντες,

dent reliqua omnia: ipſa autem inter ſe concinunt, alterumque alterius videtur vim declarare, alterumque viciſſim in altero ineſt. Itaque Ion ſic de his cecinit:

Brevis eſt, Teipſum fac noris, ſententia:
Præſtare ſolus rem ſed novit Jupiter.

et Pindarus:

Sapientes hanc vocem, Ne quid nimis,
Affatim collaudaverunt.

XXIX. Hæc ergo aliquis animo infixa tenens tanquam Apollinis Pythii oracula, facile ſe ad omnes quas fert vita res accommodare poterit, eaſque dextre ferre, cum in ſuam intuens naturam, tum operam dans ut ne amplius quam convenit vel arrogantia efferatur ob fortunæ eventa, vel animum abjiciat, inque luctus et ejulatus, ob fortunæ vel animi potius imbecillitatem, nobiſque inſitum mortis metum, profectum ab ignoratione eorum quæ nobis in vita neceſſitatis fative decreto contingere ſolent. Egregium eſt Pythagoreorum præceptum:

Digitized by Google

Ὅσσα δὲ δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
F Ὧν ἂν μοῖραν ἔχοις, ταύτην ἔχε, μηδ' ἀγανάκτει.

καὶ ὁ τραγικὸς Αἰσχύλος,

Ἀνδρῶν γάρ ἐστιν ἐνδίκων τε καὶ σοφῶν,
Ἐν τοῖς κακοῖσι μὴ τεθυμῶσθαι θεοῖς.

καὶ ὁ Εὐριπίδης,

Ὅς τις δ' ἀνάγκῃ συγκεχώρηκεν βροτῶν,
Σοφὸς παρ' ἡμῖν, καὶ τὰ θεῖ' ἐπίσταται.

καὶ ἐν ἄλλοις,

Τὰ προσπεσόντα δ' ὅς τις εὖ φέρει βροτῶν,
117 Ἄριστος εἶναι σωφρονεῖν τέ μοι δοκεῖ.

λ'. Οἱ δὲ πολλοὶ πάντα καταμέμφονται, καὶ πάντα τὰ παρὰ τὰς ἐλπίδας αὐτοῖς συμβεβηκότα, ἐξ ἐπηρείας τύχης καὶ δαιμόνων γίνεσθαι νομίζουσι· διὸ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὀδύρονται, στένοντες, καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀτυχίαν αἰτιώμενοι· πρὸς οὓς ὑποτυχὼν ἄν τις εἴποι,

Θεὸς δέ σοι πῆμ' οὐδὲν, ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ,

σύ σοι, καὶ ἡ διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν ἄνοια καὶ παραφροσύνη. Καὶ διὰ ταύτην γοῦν τὴν διηπατημένην,

F. 1. Ὧν ἂν μοῖραν ἔχοις] Ἣν ἂν μοῖραν ἔχεις D. Pol. Schott. Mez. At N. Ἣν ἄν. In vulgato exemplo Aur. Carm. Ed. Needham. verſ. 18. Ὧν ἂν μοῖραν ἔχῃς.

Injungent divina tibi quos fata dolores,
Hos, utut eveniant, animo fer leniter æquo.

et tragicus Æſchylus:

Virtute præditorum eſt et ſapientium,
Non ſuccenſere in rebus adverſis deo.

et Euripides:

Neceſſitati qui cedit mortalium,
Sapiens apud nos, et divorum gnarus eſt,

atque alibi:

Eventa quiſquis recte fert mortalium,
Mihi modeſtus is videtur et optimus.

XXX. At plerique omnia vituperant, et quidquid eis præter ſpem evenit, exiſtimant malignitate fortunæ ac geniorum accidere: itaque ad omnes caſus ejulant et ingemiſcunt, ac de ſuæ queruntur adverſitate fortunæ: quibus hoc dicto occurrere non inepte liceat,

Non tibi deus nocet, ſed ipſe tu tibi

officis, et tua male inſtituti vecordia. Hæc ſcilicet falſa et fallax opinio facit ut quodvis

Digitized by Google

καὶ φαύλην δόξαν, πάντα καταμέμφονται θάνατον. Ἐὰν μὲν γὰρ ἐν ἀποδημίᾳ τις ὢν ἀποθάνῃ, στένουσιν, ἐπι- B
λέγοντες,

> Δύσμορος, οὐδ' ἄρα τῷ γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
> Ὄσσε καθαιρήσουσιν.——

Ἐὰν δ' ἐπὶ τῆς οἰκείας πατρίδος, παρόντων τῶν γονέων, ὀδύρονται, ὡς ἐξαρπασθέντος ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ὀδύνην αὐτοῖς ἀφέντος. Ἐὰν δ' ἄφωνος, μηδὲν προσειπὼν περὶ μηδενὸς, κλαίοντες λέγουσιν,

> Οὐδέ τι μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος, οὗτέ κεν αἰεὶ C
> Μεμνήμην.——

Ἐὰν προσομιλήσας τι, τοῦτ' αἰεὶ πρόχειρον ἔχουσιν, ὥσπερ ὑπέκκαυμα τῆς λύπης. Ἐὰν ταχέως, ὀδύρονται, λέγοντες, ἀνηρπάσθη. Ἐὰν μακρῶς, μέμφονται ὅτι καταφθινήσας καὶ τιμωρηθεὶς ἀπέθανε. Πᾶσα πρόφασις ἱκανὴ πρὸς τὸ τὰς λύπας καὶ τοὺς θρήνους συνεγείρειν. Ταῦτα δ' ἐκίνησαν οἱ ποιηταὶ, καὶ μάλιστα τούτων ὁ

B. 7. ἐπ' αὐτῷ] ἐν ὀφθαλμοῖς A. B. D. E. Venet. Voſſ. Collat. Muret. Schott. Anon. Mez. T. V. B.
C. 6. συνεγείρειν] συναγείρειν A. E. Voſſ. Collat. Muret. Schott. T.

mortis genus incuſent. Moritur aliquis in peregrinatione: cum gemitu hæc adferunt,

> *Ah miſer! haud illi genitor venerandaque mater*
> *Compreſſere oculos.*——

Moritur in patria, et apud parentes: lamentantur quod e manibus abreptus nihil præter ſui luctum iis reliquerit. Moritur ſilens, neque ulla de re mandavit quicquam: inter plorandum proferunt hoc,

> —*neque te ſuprema voce monentem*
> *Audivi, ſemper quæ condita mente tenerem.*

Si collocutus ante exceſſum fuit, extremam eam vocem veluti alimentum doloris ſemper habent in promptu. Tollitur cita morte: deplorantes dicunt eum eſſe abreptum: tollitur lenta morte: quiritantur excarnificatum contabuiſſe. Denique nunquam deeſt præſcriptio luctus et lamentationes excitandi. Hæc poetæ introduxere, primuſque adeo Ho-

Digitized by Google

πρῶτος Ὅμηρος, λέγων,

> Ὡς δὲ πατὴρ οὗ παιδὸς ὀδύρεται ὀςέα καίων
> Νυμφίου, ὅς τε θανὼν δειλοὺς ἀκάχησε τοκῆας,
> Ἄῤῥητον δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκε.

D Καὶ ταῦτα μὲν οὔπω δῆλον εἰ δικαίως ὀδύρεται· ἀλλ' ὅρα τὸ ἑξῆς,

> Μοῦνος, τηλύγετος, πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσι.

λα'. Τίς γὰρ οἶδεν εἰ ὁ θεὸς πατρικῶς προειδὼς, καὶ κηδόμενος τοῦ ἀνθρωπείου γένους, προορώμενος τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι, προεξάγει τινὰς ἐκ τοῦ ζῆν ἀώρους; Ὅθεν οὐδὲν φυλακτὸν νομιστέον αὐτοὺς πάσχειν.

> Οὐδὲν γὰρ δεινὸν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς,

οὔτε τῶν κατὰ προηγούμενον λόγον συμβαινόντων, οὔτε τῶν
E κατ' ἐπακολούθησιν· καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι θάνατοι πρὸ ἄλλων δυσχερῶν μειζόνων γίνονται, καὶ ὅτι τοῖς μὲν οὐδὲ γενέσθαι συνέφερε, τοῖς δ' ἅμα τῷ γενέσθαι, ἀποθανεῖν, τοῖς δὲ προελθοῦσιν ἐπὶ μικρὸν, τοῖς δ' ἀκμάζουσι.

E. 1. καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι θάνατοι—ἀκμάζουσι] Hæc ſuo loco, unde mota ſunt, reponenda videntur infra poſt ἐκφυγεῖν.

merus, ita canens:

> *Ut genitor nati lamentans concremat oſſa*
> *Sponſi, qui infando miſeros mœrore parentes*
> *Affecit.——*

Atque hæc quidem an recte deplorentur, nondum liquet. Vide autem quid adjiciat,

> *Unicus in ſenio natus, magnaſque parentum*
> *Poſſeſſurus opes.——*

XXXI. Quis autem novit, an deus paterna quadam providentia et procuratione humani generis, cernens quæ eventura eſſent, nonnullos immatura morte tollat? ut nihil iis accidiſſe ſentiendum ſit, quod fuerit abominandum.

> *Grave eſt nihil enim homini quod fert neceſſitas:*

ſive adeo id præcedente ratiocinatione contingat, ſive conſequatur: multique matura morte calamitatibus gravioribus ſubtracti ſunt: et utile fuit quibuſdam ut ne naſcerentur quidem: aliis ut nati illico extinguerentur: aliis ut aliquantiſper viverent, aliis ut in vigore ætatis morerentur.

Digitized by Google

Πρὸς πάντας δὴ τούτους τοὺς θανάτους ἐλαφρῶς ἐκτέον, εἰδότας ὅτι τὴν μοῖραν οὐκ ἔστιν ἐκφυγεῖν· πεπαιδευμένων δ' ἐστὶν ἀνθρώπων προειληφέναι, διότι βραχὺν χρόνον προειλήφασιν ἡμᾶς οἱ δοκοῦντες ἄωροι τοῦ ζῆν ἐστερῆσθαι· καὶ γὰρ ὁ μακρότατος βίος ὀλίγος ἐστὶ καὶ στιγμαῖος πρὸς τὸν ἄπειρον αἰῶνα· καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ἐπὶ πλέον πενθησάντων, μετ' οὐ πολὺ τοῖς ὑπ' αὐτῶν F κατοδυρθεῖσιν ἐπηκολούθησαν, οὐδὲν ἐκ τοῦ πένθους ὄφελος περιποιησάμενοι, μάτην δὲ αὑτοὺς καταικισάμενοι ταῖς κακουχίαις. Βραχυτάτου δὲ τοῦ τῆς ἐπιδημίας ὄντος ἐν τῷ βίῳ χρόνου, οὐκ ἐν ταῖς αὐχμηραῖς λύπαις, οὐδ' ἐν τῷ κακοδαιμονεστάτῳ πένθει διαφθείρειν ἑαυτοὺς δεῖ, ταῖς ὀδύναις καὶ ταῖς τοῦ σώματος αἰκίαις προσκατατεινομένους, ἀλλὰ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ κρεῖσσον καὶ ἀνθρωπικώτερον πειρωμένους, καὶ σπουδάζοντας ἐντυγχάνειν ἀνδράσι μὴ τοῖς συλλυπουμένοις, καὶ διεγείρουσι τὰ πένθη

E. 10. καὶ ὅτι πολλοὶ] Hæc pendent ab antecedente εἰδότας ὅτι.

Hæc ergo omnia mortis genera boni ſunt conſulenda, cum ſciamus fatum eſſe inevitabile: eſtque hominis probe inſtituti præmeditatum eſſe quod qui videntur ante tempus naturæ debitum perſolviſſe, exiguo nos tempore præceſſerunt, cum vel longiſſimum tempus exiguum punctique inſtar ſit, ſi cum infinita æternitate comparetur: et quod multi eorum qui luctui indulſiſſent, paulo poſt ſubſecuti ſunt eos quos luxerant, cum nullam ex luctu percepiſſent utilitatem, ſed ſponte ſua miſeriis ſeſe afflictaviſſent inanibus. Jam cum peregrinationi in hac vita noſtra breviſſimum tempus ſit præſcriptum, non debemus profecto in ſqualidis luctibus infeliciſſimoque mœrore noſmetipſos doloribus conficere, corporaque noſtra doloribus diuturnis excruciare, ſed conari potius ut humaniorem ſectemur melioremque vivendi rationem, iiſque ſtudioſe nos adjungamus hominibus, non qui ſe luctus noſtri ſocios præbeant, eumque adulando

113 διὰ κολακείαν, ἀλλὰ τοῖς ἀφαιρουμένοις τὰς λύπας διὰ τῆς γενναίας καὶ σεμνῆς παρηγορίας, ἐπακούοντας καὶ ἔχοντας ἐν νῷ τὸ Ὁμηρικὸν τοῦτο ἔπος, ὅπερ ὁ Ἕκτωρ πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην, ἀντιπαρηγορῶν αὐτήν, εἶπεν ὧδε,

Δαιμονίη, μή μοι τι λίην ἀκαχίζεο θυμῷ.
Οὐ γάρ τις μ' ὑπὲρ αἶσαν ἀνὴρ ἄϊδι προϊάψει.
Μοῖραν δ' οὔ τινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν οὐδέ μεν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

Ταύτην δὲ τὴν μοῖραν ἐν ἄλλοις ὁ ποιητής φησι,

B Γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ ὅτε μιν τέκε μήτηρ.

λβ'. Ταῦτα περὶ διανοίας λαβόντες, τῆς ἀπράκτου καὶ κενῆς ἀπαλλαγησόμεθα βαρυπενθίας, ὀλίγου δὴ παντάπασι τοῦ μεταξὺ χρόνου τῆς ζωῆς ὄντος. Φειστέον οὖν ὅπως εὔθυμόν τε καὶ ἀπαρενόχλητον τοῦτον ταῖς πενθικαῖς λύπαις διαγάγωμεν, τὰ τοῦ πένθους παράσημα μεθέμενοι, καὶ τῆς τοῦ σώματος ἐπιμελείας φροντίσαντες, καὶ τῆς τῶν συμβιούντων ἡμῖν σωτηρίας. Καλὸν δὲ καὶ μεμνῆσθαι τῶν λόγων οἷς κατὰ τὸ εἰκὸς ἐχρησάμεθά ποτε πρὸς συγγενεῖς ἢ φίλους ἐν ταῖς παραπλησίοις γενο-

excitent, ſed qui generoſa ac gravi conſolatione dolorem leniant; et audire debemus animoque tenere Homerica illa, quibus Hector Andromachæ reſpondet, eamque conſolatur:

Infelix, animum nimio ne conſice luctu.
Nemo equidem injuſſu poterit me occidere fati.
At fatum nemo mortali ſemine cretus
Evitare ſuum potuit bonus aut malus unquam.

quod fatum alibi ſic expreſſit:

Stamina nevit ei naſcenti qualia Parca.

XXXII. Hæc in animum noſtrum inducentes, vano et inutili luctu ſuperſedebimus, præſertim cum admodum breve ſuperſit vivendi tempus: cui parcendum eſt, ne id lugubribus mœroribus conturbemus, et luctus inſignia deponenda ſunt, habendaque corporis ratio, et eorum qui nobiſcum vivunt ſalutis. Conducit etiam memoria repetere quibus aliquando rationibus uſi ſimus apud cognatos vel amicos in ſimili calamitate verſantes,

Digitized by Google

μένους συμφορᾶς, παραμυθούμενοι καὶ πείθοντες τὰ C
κοινὰ τοῦ βίου συμπτώματα κοινῶς φέρειν, καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀνθρωπίνως, καὶ μὴ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐπαρκεῖν πρὸς ἀλυπίαν δύνασθαι, ἑαυτοῖς δὲ μηδὲν ὄφελος εἶναι τὴν τούτων ὑπόμνησιν, μηδὲ τὸ ἀλγοῦν τῆς ψυχῆς ἀποθεραπεύειν παιωνίοις λόγου φαρμάκοις· ὡς πάντων μᾶλλον ἢ ἀλυπίας ἀναβολὴν δεῖ ποιεῖσθαι. Καίτοι γε τὸν ἐν ὁτῳοῦν ἀμβολιεργὸν ἄταις φησὶ παλαίειν, τὸ κυκώμενον τοῦτο παρὰ πᾶσιν ἔπος· πολὺ δ' οἶμαι μᾶλλον τὸν ὑπερτιθέμενον τὰ τῆς ψυχῆς ἀχθεινὰ πάθη καὶ δυσάντητα D
πρὸς τὸν ἐπιόντα χρόνον.

λγ'. Ἀποβλέπειν δὲ καὶ πρὸς τοὺς εὐγενῶς καὶ μεγαλοφρόνως τοὺς ἐπὶ τοῖς υἱοῖς γενομένους θανάτους πράως ὑποστάντας, Ἀναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον, καὶ Δημοσθένην τὸν Ἀθηναῖον, καὶ Δίωνα τὸν Συῤῥακούσιον,

C. 8. κυκώμενον] Uſus nondum obſervatus hujus verbi pro θρυλλούμενον. Neque multo magis κυκλούμενον quod eſt in T. V. B. Anon. Mez. vel κυκλούμενον in Pol. Leonic. Schott.

D. 5. πράως] Lege καὶ πράως.

cum conſolaremur eos et hortaremur ut communes vitæ caſus communiter ferrent, ac humana humaniter: neque enim committere debemus, ut cum ad aliorum animos dolore levandos fuerimus ſatis inſtructi, nobis nihil proſit iſtarum conſolationum recordatio. Ergo partem animi quæ in dolore eſt, ſtatim pæoniis rationis remediis ſanare conemur: cum in quavis re, quam in vacuitate doloris quærenda, commodius dilatio admittatur. Cum enim tritum illud apud omnes dictum Dilatorem quacunque in re pronuntiet cum exitio conflictari: multo (opinor) magis hoc quadrabit in eum, qui animi moleſtis ac difficilibus perturbationibus amoliendis tempus prorogat.

XXXIII. Intuendum eſt etiam in eorum exempla qui generoſe magnoque animo filiorum mortes placidi pertulerunt: quales ſunt Anaxagoras Clazomenius, Demoſthenes Athenienſis, Dio Sy-

Digitized by Google

καὶ τὸν βασιλέα Ἀντίγονον, καὶ συχνοὺς ἄλλους τῶν τε
παλαιῶν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς. Τούτων γὰρ Ἀναξαγόραν
παρειλήφαμεν, ὥς φασι, φυσιολογοῦντα καὶ διαλεγό-
μενον τοῖς γνωρίμοις, ἀκούσαντα παρά τινος τῶν ἀναγ-
γειλάντων αὐτῷ τὴν περὶ τὸν υἱὸν τελευτὴν, μικρὸν
E ἐπισχόντα, πρὸς τοὺς παρόντας, εἰπεῖν, Ἤδειν ὅτι θνητὸν
ἐγέννησα υἱόν. Περικλέα δὲ, τὸν καὶ Ὀλύμπιον προσ-
αγορευθέντα διὰ τὴν περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν σύνεσιν
ὑπερβεβλημένην δύναμιν, πυθόμενον ἀμφοτέρους αὐτοῦ
τοὺς υἱοὺς μετηλλαχέναι τὸν βίον, Πάραλόν τε καὶ Ξάν-
θιππον, ὥς φησι Πρωταγόρας, εἰπὼν οὕτως, "Τῶν γὰρ
" υἱέων νεηνιῶν ὄντων καὶ καλῶν, ἐν ὀκτὼ δὲ ταῖς πά-
" σῃσιν ἡμέρῃσιν ἀποθανόντων, νηπενθέως ἀνέτλη· εὐδίης
" γὰρ εἴχετο· ἐξ ἧς πολλὸν ὤνητο κατὰ πᾶσαν ἡμέρην

E. 6. εἰπὼν οὕτως] Recepi ex Pol. Schott. Turn. Leonic. Jannot. Horum duo poſtremi notant *deeſt aliquid*. Locus Protagoræ accipiendus in parentheſi. Credo eum poſtea vel ab alio vel ab ipſo Plutarcho, margini inſcriptum fuiſſe.

E. 9. εἴχετο· ἐξ ἧς πολλὸν] Εἴχετο ſumpſi ab Jannot. Anon. T. V. B. Mez. Vulgo et reliqui ἐχεῖτο. Ante εὐδίης D. habet lacunulam. Mox ἐξ ἧς dedit Stephanus pro vulgato ἐξῆς: illud jam Jannot. Collat. Muret. Schott. præbuerant; nec diſſentiunt noſtri codices. Denique πολλὸν ſumpſi ex A. C. pro vulgato πολλῶν.

racuſanus, rex Antigonus, compluresque alii qui vel majorum vel noſtra vixerunt memoria. De his Anaxagoram narrant, cum rerum naturalium cauſas auditoribus explicaret, interque differendum de filii morte nuncium ſermone cujuſdam acciperet, paululum oratione inhibita iis qui una aderant dixiſſe, Sciebam filium me genuiſſe mortalem. Pericles, qui ob excellentem eloquentiæ et ſapientiæ vim Olympius eſt uſurpatus, cum filios ſuos ambos, Paralum videlicet et Xanthippum, inaudiviſſet extremum diem obiiſſe, qualem ſe geſſerit, Protagoras his verbis exponit. "Cum filii, inquit, ejus ætate
" florentes atque egregii intra
" nonum diem vita deceſſiſſent,
" caſum illum absque luctu
" ſuſtinuit. Erat enim animi
" tranquillitate inſtructus: un-
" de in ſingulos dies magna
" percipiebat emolumenta ad

Digitized by Google

" εἰς εὐποτμίην καὶ ἀνωδυνίην, καὶ τὴν ἐν τοῖς πολ-
" λοῖσι δόξαν· πᾶς γάρ τις μιν ὁρῶν τὰ ἑαυτοῦ πένθεα F
" ἐῤῥωμένως φέροντα, μεγαλόφρονά τε καὶ ἀνδρεῖον ἐδό-
" κει (εἶναι), καὶ ἑαυτοῦ κρείσσω· κάρτα εἰδὼς τὴν ἑαυτοῦ
" ἐν τοιοῖσδε πρήγμασι ἀμηχανίην." Τοῦτον γὰρ εὐθὺς
μετὰ τὴν προσαγγελίαν ἀμφοτέρων τῶν υἱέων, οὐδὲν ἧττον
ἐστεφανωμένον κατὰ τὸ πάτριον ἔθος καὶ λευχειμονοῦντα
δημηγορεῖν, βουλάς τε ἐξάρχοντα ἀγαθάς, πρός τε τὸν
πόλεμον ἐπιπαρορμῶντα τοὺς Ἀθηναίους. Ξενοφῶντα
δὲ τὸν Σωκρατικὸν θύοντά ποτε, παρὰ τῶν ἀγγέλων
ἀπὸ τοῦ πολέμου πυθόμενον ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γρύλλος ἀγω-
νιζόμενος ἐτελεύτησε, περιελόμενον τὸν στέφανον, ἐξετάζειν 119
τίνα τρόπον ἐτελεύτησε· τῶν δὲ ἀπαγγειλάντων ὅτι γεν-
ναίως ἀριστεύων, καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀποκτείνας,
μικρὸν παντελῶς διασιωπήσαντα χρόνον, καὶ τῷ λογισμῷ
τὸ πάθος παρακατασχόντα, ἐπιθέμενον πάλιν τὸν στέφανον,
ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, καὶ πρὸς τοὺς ἀγγέλους εἰπεῖν, ὅτι

" felicitatem, doloris vacuitatem, et parandam apud cives gloriam: quicunque enim videbat eum ſuos caſus ita obfirmata mente tolerare, magnanimum eum fortemque judicabat, ac multo quam ipſe eſſet præſtantiorem, probe ſibi conſcius ſuæ in tali re imbecillitatis:" contra Periclem ſtatim poſt acceptum de morte filiorum nuncium, nihilominus pro patriæ conſuetudine, albiſque indutum veſtibus verba ad concionem habuiſſe, bonorumque fuiſſe conſiliorum principem, et Athenienſes ad ſuſcipiendum bellum animaſſe. Xenophontem Socraticum hiſtoriæ tradunt, cum ſacrificanti ipſi nuncium e bello allatum eſſet Gryllum filium in pugna periiſſe, ſertum capiti detraxiſſe, et quonam modo cecidiſſet perquiſiviſſe: cumque reſponderetur, eum generoſe fortiterque præ cæteris proeliantem, multis hoſtium interfectis occubuiſſe: exiguo admodum temporis ſumpto intervallo, dum ratione motum animi compeſceret, rurſus impoſita capiti corona reliquum ſacrificii abſolviſſe, nunciiſque hoc reſpondiſſe: Non ut im-

Digitized by Google

θεοῖς ηὐξάμην, οὐκ ἀθάνατον οὐδὲ πολυχρόνιον γενέσθαι μοι τὸν υἱόν· ὃ γὰρ τοιοῦτον ἄδηλον ὅτι συμφέρει· ἀγαθὸν δὲ καὶ φιλόπατριν· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Δίωνα δὲ τὸν
B Συρρακούσιον συνεδρεύοντα μετὰ τῶν φίλων, κατὰ τὴν οἰκίαν θορύβου γενομένου καὶ μεγάλης κραυγῆς, πυθόμενον τὴν αἰτίαν, καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἀκούσαντα, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ πεσὼν ἀπὸ τοῦ τέγους ἐτελεύτησεν, οὐδὲν ἐκπλαγέντα, τὸ μὲν σωμάτιον κελεῦσαι τοῦ μεταλλάξαντος ταῖς γυναιξὶ παραδοῦναι πρὸς τὴν νόμιμον ταφήν, αὐτὸν δὲ περὶ ὧν διεσκέπτετο μὴ παραλιπεῖν. Τοῦτον ζηλῶσαι λέγεται καὶ Δημοσθένην τὸν ῥήτορα, τὴν μόνην καὶ ἀγαπητὴν ἀπολέσαντα θυγατέρα, περὶ ἧς φησιν Αἰσχίνης, κατηγορεῖν αὐτοῦ δόξας, ταυτί, « Ἑβδόμην δ'
« ἡμέραν τὴν θυγατρὸς αὐτοῦ τετελευτηκυίας, πρὶν πεν-
C « θῆσαι καὶ τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι, στεφανωσάμενος καὶ
« λευκὴν ἐσθῆτα ἀναλαβών, ἐβουθύτει καὶ παρηνόμει, τὴν
« μόνην ὁ δείλαιος καὶ πρώτην αὐτὸν πατέρα προσει-
« ποῦσαν ἀπολέσας.» Οὗτος μὲν οὖν ῥητορικῶς προ-

mortalem aut longævum filium meum redderent, a diis poſtulavi: (cum incertum ſit an hoc expediat) ſed ut probum ac patriæ amantem: cujus quidem nunc voti ſum damnatus. Dio Syracuſanus (ita enim accepimus) cum ſederet conſultandarum rerum cauſa cum amicis, et domi tumultus magnaque vociferatio extitiſſet, ſciſcitatus quid cauſæ eſſet, edoctuſque filium de tecto lapſum periiſſe, nihil conſternatus, corpuſculum mortui juſſit tradi mulieribus ut id ſicut conſuetudines ferebant ſepelirent, ipſe autem deliberationem inſtitutam proſecutus eſt. Hunc imitatus fertur Demoſthenes orator, cum unicam et dilectiſſimam ſibi filiam amiſiſſet, qua de re Æſchines ita eum accuſat: *Septimo a morte filiæ die, antequam luctu defunctus eſſet, aut mortuæ juſta perſolviſſet, coronatus albatuſque rem ſacram fecit, legeſque violavit improbus, unica amiſſa filia, et quæ prima eum patrem appellarat.* Hæc Æſchines oratorio more pro-

Digitized by Google

θέμενος αὐτοῦ κατηγορῆσαι, ταῦτα διεξῆλθεν, ἀγνοῶν ὅτι διὰ τούτων αὐτὸν ἐπαινεῖ, τὸ πενθεῖν παρωσάμενον καὶ τὸ φιλόπατρι περὶ τῆς τῶν ἀναγκαίων συμπαθείας ἐπιδειξάμενον. Ἀντίγονον δὲ τὸν βασιλέα πυθόμενον τὴν Ἀλκυονέως τοῦ υἱοῦ τελευτὴν ἐν παρατάξει γενομένην, μεγαλοφρόνως τε πρὸς τοὺς ἀπαγγείλαντας αὐτῷ τὴν συμφορὰν ἀπιδεῖν, καὶ μικρὸν ἐπισχόντα καὶ κατηφιάσαντα προσφωνεῖν, Ὦ Ἀλκυονεῦ, ὀψίτερον μετήλλαξας τὸν βίον, οὕτως ἀφειδῶς ἐφορμῶν πρὸς τοὺς πολεμίους, D
καὶ οὔτε τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας οὔτε τῶν ἐμῶν παραινέσεων φροντίζων. Τούτους δὴ τοὺς ἄνδρας θαυμάζουσι μὲν τῆς μεγαλοφροσύνης πάντες καὶ ἄγανται, μιμεῖσθαι δὲ ἐπὶ τῶν ἔργων οὐ δύνανται, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. Πλὴν πολλῶν ὄντων παραδειγμάτων τῶν διὰ τῆς ἱστορίας ἡμῖν παραδεδομένων τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς τῶν γενναίως καὶ καλῶς ἐν ταῖς τῶν ἀναγκαίων τελευταῖς διαγενομένων, ἀπο-

D. 1. ἐφορμῶν] ἐξορμῶν B. C. D. E. Perizon.

tulit, cum vellet criminari Demoſthenem: neque animadvertit ſe eum laudare potius, qui luctu rejecto ſtudium in patriam ſuum miſeratione domeſticorum antiquius ſeſe habere oſtenderit. Antigonus rex, ut accepimus, audita morte filii ſui Alcyonei, qui in prœlio cecidiſſet, conſtante animo in nuncios calamitatis intuens, paululumque vocem moratus, et vultu ad mœſtitiam compoſito: O Alcyoneu, inquit, ſerius opinione noſtra occubuiſti, adeo ſecure in hoſtes irruens, et neque tuæ ſalutis, neque noſtrarum admonitionum rationem habens. Hos quidem viros nemo non admiratur ob animi magnitudinem atque prædicat: imitari autem facta eorum ob imbecillitatem male inſtituti animi non poſſunt. Cæterum cum extent permulta in hiſtoriis et Græcis et Romanis exempla eorum qui præclare et decenter mortes neceſſariorum tulerunt: quæ

Digitized by Google

χρήσιμα τὰ εἰρημένα πρὸς τὴν ἀπόθεσιν τοῦ πάντων ἀνια-
E ροτάτου πένθους, καὶ τῆς ἐν τούτῳ πρὸς οὐδὲν χρήσιμον
ματαιοπονίας.

λδʹ. Ὅτι γὰρ οἱ ταῖς ἀρεταῖς διενεγκόντες ὡς θεοφιλεῖς νέοι μετέστησαν πρὸς τὸ χρεών, καὶ πάλαι μὲν διὰ τῶν πρόσθεν ὑπέμνησα λόγων, καὶ νῦν δὲ πειράσομαι διὰ βραχυτάτων ἐπιδραμεῖν, προσμαρτυρήσας τῷ καλῶς ὑπὸ Μενάνδρου ῥηθέντι τούτῳ,

Ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος.

Ἀλλ᾽ ἴσως ὑποτυχὼν ἂν φαίης, Ἀπολλώνιε φίλτατε, Σφόδρ᾽ ἦν ἐπιτετευγμένος ὁ νεανίσκος Ἀπολλώνιος ἐν μοίραις, καὶ σὲ ἔδει ὑπ᾽ ἐκείνου τελείου γενομένου
F κηδευθῆναι μεταλλάξαντα τὸν βίον, τοῦτο γὰρ εἶναι κατὰ
φύσιν. Τὴν ἡμετέραν δηλονότι καὶ τὴν ἀνθρωπίνην,

E. 10. ἐπιδετευσμένος] Forte ἀποδετευσμένος, rarius quidem ſed e Philoſophorum ſcholis ductum qui ἐπίτευγμα et ἀπότευγμα frequentant. Senſus erit *Apollonius iniquas habuit Parcas.* Melius adhuc neque conjecturа ex- A
cogitare nec ex libris expromere potui. A. D. E. Voſſ. ἐπιτέλευμένος. N. ἐπιτεταμένως: unde quis forte faciat ἐπιτεταμένος *brevi ſpatio incluſus, ex juſto ſpatio in brevius redactus.* Mox D. ὁ νεανίσκος Ἀπόλλωνι καὶ μοίραις. B. ὁ νεανίσκος Ἀπολλώνιος καὶ μοίραις. Jannot. ὁ ν. Ἀπολλώνιος μοίραις. Nec Reiſkius hic ſilet, cujus eſt ἐπεσπευσμένος et ἐπιτεταχυσμένος.

ego retuli, ſufficient puto ad permovendum te, ut omnium rerum moleſtiſſimam luctum deponas, ſuperſedeaſque inani quæ in eum nulla utilitate propoſita inſumitur opera.

XXXIV. Nam quod homines virtute præſtantes, in prima ætate mortem obiverint, deorum quibus cari erant benevolentia, et jam ante monui in ſuperiore orationis noſtræ parte, et nunc denuo quam breviſſime indicabo, teſtimonium ferens inſigni huic Menandri dicto:

Juvenis relinquit vitam quem dii diligunt.

Sed fortaſſis, Apolloni cariſſime, ita nobis occurres: fuit Apollonius meus fato ad hoc conſtitutus, oportuitque me vita defunctum ab ipſo funerari. Fateor ſane ita naturam noſtram, id eſt humanam, ferre, ſed alia eſt

Digitized by Google

ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν τῶν ὅλων πρόνοιαν, καὶ τὴν κοσμικὴν διάταξιν· ἐκείνῳ δὲ τῷ μακαριοθέντι οὐκ ἦν κατὰ φύσιν περαιτέρω τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ χρόνου, πρὸς τὸν ἐνθάδε βίον παραμένειν, ἀλλ' εὐτάκτως τοῦτον ἐκπλήσαντα πρὸς τὴν εἱμαρμένην ἐπανάγειν πορείαν, καλούσης αὐτῆς, φησιν, ἤδη πρὸς ἑαυτήν· ἀλλ' ἀώρως ἐτελεύτησεν; οὐκοῦν εὐποτμότερος διὰ τοῦτο, καὶ κακῶν ἀπείρατός ἐστιν·

Ὁ βίος γάρ, φησὶν Εὐριπίδης, ὄνομ' ἔχει, πόνος ἐγώ σ'. 120

Οὗτος δ' ἐπὶ τῆς εὐανθεστάτης ἡλικίας προαπεφοίτησεν ὁλόκληρος ἤϊθεος, ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος πᾶσι τοῖς συνήθεσιν αὐτοῦ· φιλοπάτωρ γενόμενος καὶ φιλομήτωρ, καὶ φιλοίκειος, καὶ φιλόσοφος, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, φιλάν-

F. 8. φησιν] Non debebat offendere viros doctos. Eſt *ut ait poeta ille unde hoc ſumptum eſt*. Vidit hoc et Reiſkius. Correxi verſionem. De Tragici dicto in Animadverſionibus dicetur.

A. 1. πόνος ἐγώ σ'.] Vitioſam lectionem reliqui; quod in omnibus eſſet libris noſtris. Nam quod Grotius Exc. p. 433. hinc fecit, πόνος δ' ἔργῳ πέλει valde quidem illud eſt veriſimile, ſed tamen e conjectura, non ex libro. Videndus item Valckenarius ad Phœn. p. 402. Poſt ὄνομ' ἔχει codex D. deſinit in hoc quidem libro: his additis a librario verbis ἡ ζημία, λείπονται κἀν τούτῳ πάλιν.

ratio providentiæ univerſum gubernantis, et ordinis quo totus mundus eſt diſpoſitus. Illi enim beatitatem nunc adepto filio tuo ſecundum naturam non conveniebat diutius quam præſtitutus ei temporis ferebat terminus, in hac vita commorari, ſed ita poſtulabat natura ut hoc expleto *fatale* quod aiunt *iter* conficeret, revocante eum jam ad ſe natura. Dices immatura morte abreptum eſſe: atqui eo felicior eſt, qui tot mala non ſenſerit: vere enim dixit Euripides,

Hæc vita nomine vita eſt, ipſa re labor.

Enimvero Apollonius tuus in pulcherrimo flore ætatis deceſſit, perfectus juvenis, ſuſpiciendus et æmulandus omnibus æqualibus ſuis: cum et in patrem matremque fuiſſet pius, et domeſticorum ſtudioſus, philoſophiæ deditus, denique (ut uno dicam verbo)

Digitized by Google

ϑρωπος· αἰδούμενος μὲν τοὺς πρεσβυτέρους τῶν φίλων, ὥσπερ πατέρας, στέργων δὲ τοὺς ὁμήλικας καὶ συνήθεις, τιμητικὸς δὲ τῶν καθηγησαμένων, ξένοις δὲ καὶ ἀστοῖς πρᾳότατος, πᾶσι δὲ μείλιχος καὶ φίλος, διά τε τὴν
B ἐξ ὄψεως χάριν καὶ τὴν εὐπροσήγορον φιλανθρωπίαν. Ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνος μὲν τῆς τε σῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἑαυτοῦ τὴν πρέπουσαν εὐφημίαν ἔχων, πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον προαπεφοίτησε τοῦ θνητοῦ βίου, καθάπερ ἐκ τοῦ συμποσίου, πρὶν εἴς τινα παροινίαν ἐκπεσεῖν τὴν τῷ μακρῷ γήρᾳ παρεπομένην. Εἰ δ' ὁ τῶν παλαιῶν τε ποιητῶν καὶ φιλοσόφων λόγος ἐστὶν ἀληθής, ὥσπερ εἰκὸς ἔχειν, οὕτω καὶ τοῖς εὐσεβέσι τῶν μεταλλαξάντων ἐστί τις τιμὴ καὶ προεδρία, καθάπερ λέγεται, καὶ χῶρός τις ἀποτεταγμένος, ἐν ᾧ διατρίβουσιν αἱ τούτων ψυχαί·
C καλὰς ἐλπίδας ἔχειν σε δεῖ περὶ τοῦ μακαρίτου υἱέος σου, ὅτι τούτοις συγκαταριθμηθεὶς συνέσται.

λε΄. Λέγεται δὲ ὑπὸ μὲν τοῦ μελικοῦ Πινδάρου

C. 3. Πινδάρου] Pindari verſus diſtinctos exhibui ex Xyl. Prioris loci pars eſt

prorſus humanus:* ut qui ſeniores non aliter quam parentes revereretur, et æquales ſodaleſque amaret, et præceptores veneraretur, et cum peregrinis tum hoſpitibus manſuetiſſimus eſſet, et vultu gratioſo, comique humanitate omnibus ſuavis caruſque. Ergo ille tuæ ſuæque pietatis comitante eum fauſta acclamatione, ante nos ad æternitatem ex hac mortali vita digreſſus eſt, tanquam e convivio abiens, priuſquam in errorem ex temulentia aliquem incideret, quales in longa ſenectute accidere ſolent. Jam ſi, ut probabile eſt, vera ſunt quæ veteres poetæ ac philoſophi perhibuerunt, piis, poſtquam vitam hanc cum morte commutaverunt, eſſe ſuos quoſdam honores, dignioremque in conſeſſu tribui locum, deſtinatamque eſſe piis animis certam in qua degant regionem: bene tibi ſperandum eſt de beato tuo filio, qui inter eos vivet.

XXXV. De ſtatu piorum apud inferos Pindarus poeta

Digitized by Google

ταυτὶ περὶ τῶν εὐσεβέων ἐν ᾅδου,

Τοῖσι λάμπει μὲν μένος ἀελίου
Τὰν ἐνθάδε νύκτα κάτω,
Φοινικορόδιαι τε λειμῶνές
Εἰσι προάστειον αὐτῶν,
Καὶ λιβάνῳ σκιαρὸν
Καὶ χρυσοκάρποισι βέβριθε.
Καὶ τοὶ μὲν ἱππείοις γυμνασίοις,
Τοὶ δὲ πεσσοῖς, τοὶ δὲ φορμίγγεσσι τέρπονται·
Παρὰ δὲ σφίσιν εὐανθὴς
Ἅπας τέθηλεν ὄλβος,
Ὀδμὰ δ᾽ ἐρατὸν
Κατὰ χῶρον κίδναται αἰεὶ,
Θύματα μιγνύντων πυρὶ τηλεφανεῖ
Παντοῖα θεῶν ἐπὶ βωμοῖς.

Καὶ μικρὸν προελθὼν ἐν ἄλλῳ θρήνῳ περὶ ψυχῆς λέ- D
γων φησὶν,

Ὀλβίᾳ δ᾽ ἅπαντες αἴσᾳ
Λυσίπονον τελευτὰν, καὶ
Σῶμα μὲν πάντων ἕπεται
Θανάτῳ περισθενεῖ, ζωὸν
Δὲ λείπεται αἰῶνος εἴδωλον·
Τὸ γὰρ μόνον ἐστὶν ἐκ θεῶν.
Εὕδει δὲ πρασσόντων μελέων,

ap. Plutarch. De Occult. Vivendo. p. 1130: poſterioris in Romulo p. 35. F. Σκιαρὸν ſumpſi ex B. pro vulgato σκιεράν. Τέρπονται pro τέρψονται ex B. Pol. Schott. Jannot. Anon. Mez. T. V. B. Ἐρατὸν pro ἐρατῶν e Mez. Initium alterius loci habet quid labis: haud ſcio an corrigendum—Ὀλβίᾳ δ᾽ ἀπάντεσσ᾽ (pro πᾶσι) αἶσα λυσιπόνου τελευτᾶς. Mox αἰῶνος εἴδωλον· τὸ γὰρ cum Xylandro dedi ex Romul. p. 35. F.

lyricus in hanc ſententiam diſſerit:

Fulget illis jubar Titanis,
Cum terras nox obumbrat,
Prataque puniceis ornata roſis
Eorum ſunt ſuburbium,
Thuriferis arboribus,
Et aureos ferentibus fructus opacum.
Exercent alii ſeſe equitatu,
Alii fidibus oblectant.
Floret apud illos læta rerum
Omnigenum copia.
Regioque amœna ſemper
Fragrat variis in ignem
Odoribus conjectis lucidum
Divum ſuper aras.

Et paululum progreſſus in alia lamentatione, ubi de animo loquitur, hæc habet:

Felix ſors obtigit omnibus,
Vitæ exſolvens laboribus
Mors et calamitatibus.
Vis ſumma lethi corpora deſtruit,
Supereſt imago viva at ævi,
A diis quæ ſola propago ducta eſt.
Hæc dormit membris laborantibus,

Digitized by Google

Ἀτὰρ εὐδόντεσσιν, ἐν πολλοῖς ὀνείροις
Δείκνυσι τερπνῶν ἐφέρπουσαν
Χαλεπῶν τε κρίσιν.

λϛ΄. Ὁ δὲ θεῖος Πλάτων πολλὰ μὲν ἐν τῷ περὶ Ψυχῆς περί τε τῆς ἀθανασίας αὐτῆς εἴρηκεν, οὐκ ὀλίγα δὲ ἐν τῇ Πολιτείᾳ, καὶ τῷ Μένωνι, καὶ τῷ Γοργίᾳ, καὶ
E σποράδην ἐν τοῖς ἄλλοις διαλόγοις. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τῷ περὶ Ψυχῆς διαλόγῳ ῥηθέντα, κατ' ἰδίαν ὑπομνηματισάμενός σοι παρέξομαι, ὡς ἐβουλήθης. Τὸ παρὸν δὲ καίρια καὶ χρήσιμα τὰ λεχθέντα πρὸς τὸν Ἀθηναῖον, ἑταῖρον δὲ καὶ μαθητὴν Γοργίου τοῦ ῥήτορος. Φησὶ γὰρ ὁ παρὰ Πλάτωνι Σωκράτης, “ Ἄκουε δή, φησί, “ μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ μὲν ἡγήσῃ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, “ μῦθον, ἐγὼ δὲ λόγον· ὡς ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοι λέξω “ ἃ μέλλω λέγειν. Ὥσπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει, “ διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ “ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον.
F “ Ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ

Eique ſomnia monſtrant,
Quæ comitetur voluptas
Bene facta, quæve pœnæ
Maneant inceſtos actus.

XXXVI. Divinus vero Plato de immortalitate animi multa in libro qui Phædo ſeu de Animo inſcribitur, non pauca etiam in libris de Republica, Menone, Gorgia, aliiſque ſparſim diſputavit dialogis. Sed quæ in dialogo de Animo ſunt ab eo ſcripta, ea, ſicut petiiſti, ſeorſim ad te mittam commentario meo illuſtrata. Nunc ea adducam, quæ hujus loci ſunt, utiliterque hic poni poſſunt, Socratis ad Calliclem verba Athenienſem, ſocium et diſcipulum Gorgiæ rhetoris. SOCRATES. *Audi ergo ſermonem perelegantem, quem tu, puto, fabulam arbitraberis eſſe, ego verum cenſeo; nam pro veris tibi dicam, quæ ſum expoſiturus. Diviſerunt, ut eſt apud Homerum, acceptum hæreditate patris regnum inter ſe Jupiter, Neptunus, et Pluto. Fuerat autem de hominibus regnante etiam Saturno hæc lex, valuit*

Digitized by Google

“ Κρόνου, καὶ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐστὶν ἐν θεοῖς· τῶν ἀνθρώ-
“ πων τὸν μὲν δικαίως διελθόντα τὸν βίον καὶ ὁσίως,
“ ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν
“ ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν· τὸν δὲ ἀδίκως καὶ
“ ἀθέως, εἰς τὸ τῆς δίκης τε καὶ τίσεως δεσμωτήριον, ὃ 121
“ δὴ τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. Τούτων δὲ οἱ δικασταὶ
“ ἐπὶ Κρόνου, καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος,
“ ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ᾗ
“ μέλλοιεν τελευτᾷν· ἔπειτα αἱ δίκαι πῶς οὐ καλῶς
“ ἐκρίνοντο. Ὅτε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ οἱ
“ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία ὅτι
“ φοιτῷεν σφίσιν ἄνθρωποι ἑκατέρωσε ἀνάξιοι· εἶπεν οὖν
“ ὁ Ζεύς, Ἀλλ᾽ ἐγώ, ἔφη, παύσω τοῦτο γινόμενον· νῦν
“ μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται· ἀμπεχόμενοι γάρ,
“ ἔφη, οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται· πολ- B
“ λοὶ μὲν οὖν ἴσως, ἦδ᾽ ὅς, πονηρὰς ψυχὰς ἔχοντες,
“ ἠμφιεσμένοι εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλού-
“ τους, καὶ ἐπειδὰν ἡ κρίσις ᾖ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ

que ſemper, etiamnumque obtinet apud deos, ut quicunque hominum vitam ſuam juſte pieque exegiſſet, is ea defunctus in Beatorum inſulas proficiſceretur, ibique omnis mali expers in ſumma viveret felicitate: qui vero vixiſſet injuſte et impie, is in vindictæ ac juſtitiæ carcerem, quem Tartarum appellant, abiret. De his ſub Saturno, et primo imperii Jovis tempore judicabant vivi viventibus, ea ipſa die ſententiam ferentes qua rei erant mortem obituri: quo fiebat, ut judicia male exercerentur. Itaque et Pluto et procuratores ex inſulis Beatorum ad Jovem ſe contulerunt, queſtique ſunt utroque indignos commeare. Ne in poſterum ergo hoc fiat, efficiam ego, inquit Jupiter. Nunc quod male feruntur ſententiæ, cauſa eſt quia rei amicti ad tribunal adducuntur, dum adhuc vivunt. Multi enim pravos gerentes animos, veſtiti ſunt pulchris corporibus, natalium nobilitate, et divitiis: et quando judicio ſiſtuntur, multi veniunt qui teſtimonium ipſis

Digitized by Google

“ μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασι· οἱ οὖν δικασταὶ
“ ὑπό τε τούτων ἐκπλήττονται ἅμα, καὶ αὐτοὶ ἀμπε-
“ χόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτῶν, ὀφ-
“ θαλμοὺς τε καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμ-
“ μένοι· ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπιπρόσθησις γίνεται,
“ καὶ τὰ ἑαυτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων·
“ πρῶτον μὲν οὖν παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν
C “ θάνατον· νῦν μὲν γὰρ προΐσασι· τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ
“ εἴρηται τῷ Προμηθεῖ, ὅπως ἂν παύσῃ αὐτό· ἔπειτα
“ γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ
“ κρίνεσθαι, καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα, αὐτῇ
“ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθα-
“ νόντος ἑκάστου, ἔρημον ἁπάντων τῶν συγγενῶν, καταλι-
“ πόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα ἡ
“ κρίσις δικαία ᾖ. Ἐγὼ οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερον
“ ἢ ὑμεῖς, ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν

B. 9. ἐπιπρόσθησις] Dedi ex B, loco vulgati ἐκιπρόσθεσις. In Platonis exemplis eſt ἐπίπροσθεν.

vitæ juſte actæ perhibeant. Judices igitur cum his rebus percelluntur, tum ipſi quoque amicti judicant, cum animi eorum oculis, auribus, dentibus, toto denique corpore obvelati ſint; itaque omnia hæc ipſis impedimento ſunt, cum ſui tum reorum amictus. Primum ergo eximenda hominibus eſt mortis prænotio: nunc enim terminum vitæ provident: eſtque a nobis Prometheo injunctum, ut efficiat ne porro id poſſint. Deinde in judicium venire debent exuti iſtis rebus quas dixi omnibus: mortui enim ad tribunal venire debent. Sed et judices de iis cognoſcent nudi ipſi et vita defuncti, ut ipſo animo animum cujuſque ſimulac is vita deceſſit contemplentur, cum is deſertus omnibus a cognatis omnem iſtum ornatum in terra reliquerit: ſic enim juſte pronunciari poterit. Quæ ego cum mecum prius conſtituiſſem quam a vobis ſum admonitus, judicium commendavi filiis meis, duobus Aſia-

Digitized by Google

“ ἐκ τῆς Ἀσίας Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυν, ἕνα δὲ ἐκ
“ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν· οὗτοι δὲ δή, ἐπειδὰν τελευτή- D
“ σωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι ἐν τῇ τριόδῳ, ἐξ ἧς
“ φέρετον τὼ ὁδώ, ἡ μὲν ἐς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς
“ τάρταρον· καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Ῥαδάμανθυς
“ κρινεῖ· τοὺς δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακός· Μίνῳ δὲ
“ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν ἐὰν ἀπόῤῥητόν τι ᾖ τῷ
“ ἑτέρῳ, ἵνα ὡς δικαιοτάτη κρίσις ᾖ περὶ τῆς πορείας
“ τοῖς ἀνθρώποις. Ταῦτ' ἐστίν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ
“ ἀκηκοὼς πιστεύω ἀληθῆ εἶναι, καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων
“ τοιοῦτό τι λογίζομαι συμβαίνειν, ὅτι ὁ θάνατος τυγ-
“ χάνει ὤν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγ-
“ μάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀπ' E
“ ἀλλήλοιν.”

λζʹ. Ταῦτά σοι συναγαγών, Ἀπολλώνιε φίλτατε, καὶ συνθεὶς μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, ἀπειργασάμην τὸν παραμυθητικόν σοι λόγον, ἀναγκαιότατον ὄντα σοι πρός τε τὴν τῆς παρούσης λύπης ἀπαλλαγήν, καὶ τοῦ πάντων ἀναρω-

nis, Minoi et Radamantho: uni Europæo, Æaco. Hi ergo poſtquam vivendi in terra finem fecerint, judicia obibunt in prato, in trivio, ubi itinerum eſt divortium, uno ad inſulas Beatorum, altero ad Tartarum pergente. In Aſia itaque mortuos judicabit Radamanthus, in Europa Æacus, Minoi primariam judicandi poteſtatem concedam, ut ſi quid alterum eorum fugerit, ipſe ſententiis eorum examinanais dijudicet, itaque juſtiſſimo judicio decernatur utrum cuique hominum iter ſit ingrediendum. Hæc ſunt, Callicles, quæ ego auditu percepta, vera eſſe arbitror, indeque ſic ratiocinor habere rem: mors, mea quidem opinione, aliud nihil eſt, quam duarum rerum, animi ſcilicet et corporis, a ſeſe invicem diſſolutio.

XXXVII. Hæc ego collecta, Apolloni cariſſime, accuratiſſime compoſui, orationemque hanc conſolatoriam tibi confeci, apprime neceſſariam et ad luctum præſentem excutiendum, et moleſtiſſimo do-

Digitized by Google

τούτου πένθους παῦλαν. Περιέχει δὲ καὶ τὴν πρὸς τὸν
θεοφιλέστατον υἱόν σου Ἀπολλώνιον πρέπουσαν τιμὴν, πο-
θεινοτάτην οὖσαν τοῖς ἀφιερωθεῖσι τὴν διὰ τῆς ἀγα-
θῆς μνήμης καὶ τῆς ἀδιαλείπτου πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον
εὐφημίας. Καλῶς οὖν ποιήσεις, καὶ τῷ λόγῳ πεισθεὶς,
F καὶ τῷ μακαρίτῃ σου υἱῷ χαρισάμενος, καὶ μεταβαλὼν
ἐκ τῆς ἀνωφελοῦς περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν κα-
κώσεως καὶ καταφθορᾶς, ἐπὶ τὴν συνήθη σοι καὶ κατὰ
φύσιν διαγωγὴν ἐλθεῖν. Ὡς γὰρ οὐδὲ συμβιῶν ἡμῖν
ἡδέως ἑώρα κατηφεῖς ὄντας, οὔτε σε, οὔτε τὴν μητέρα,
οὕτως οὐδὲ νῦν μετὰ θεῶν ὢν, καὶ τούτοις συνεστιώμενος,
εὐαρεστήσειεν ἂν τῇ τοιαύτῃ ὑμῶν διαγωγῇ. Ἀνδρὸς
οὖν ἀγαθοῦ καὶ γενναίου καὶ φιλοτέκνου φρόνημα ἀνα-
122 λαβὼν, σεαυτόν τε καὶ τὴν μητέρα τοῦ νεανίσκου καὶ
τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἔκλυσαι τῆς τοιαύτης κακο-

F. 3. κατὰ φύσιν διαγωγὴν] Ita Ald. Baſ. Xyl. et ſcripti quidam. At Pol. et Jannot. repetierunt antecedens σοι, unde Stephanus perperam dedit κατὰ φύσιν σοι διαγωγήν.

F. 4. ἐλθεῖν] Ita omnes libri. Attamen aut ἐλθὼν corrigendum aut delendum.

A. 2. ἔκλυσαι] Sic A. B. E. Venet. Voſſ. Pol. Schott. Jannot. Anon. Xyl. T. V. B. Vitioſe ἔλκυσαι Ald. Baſ. Unde vulgatum ἕλκυσαι fecit

lori finem imponendum. Complexus ſum etiam eum honorem quem abs me deferri diis acceptiſſimo filio tuo Apollonio conſentaneum fuit: quo honore nihil optabilius eſt iis qui fauſta memoria ſui perennique famæ proſperitate conſecrati jam ſunt. Tui eſt officii obtemperare doctrinæ noſtræ, filioque eum te quem par eſt, præbere, repudiataque inutili illa corporis animique tui afflictatione et corruptela, ad conſuetam tibi et naturalem vitæ rationem reverti. Cum enim filius tuus, nobiſcum adhuc communis hujus lucis uſura fruens, illibenter plane mœſtos te matremve viderit: jam cum diis agens, eorumque conſuetudine potiens, utique hunc veſtrum vivendi modum probare non poteſt. Proinde animum boni, generoſi, liberoſque ſuos amantis viri recipe, et teipſum, matremque adoleſcentis, cognatoſque et amicos miſeriæ iſti exime: tranquillioremque vitæ am-

Digitized by Google

δαιμονίας, εἰς γαληνότερον μεταλαβὼν βίου σχῆμα καὶ προσφιλέστατον, τῷ τε υἱῷ σου καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς κηδομένοις σου κατὰ τὸ προσῆκον.

Stephanus. Sic ſupra p. 112. C. ἐκλῦσαι omnes habent libri, exceptis C. N. Perizon. ἐλκῦσαι.

plectere formam, quæ cum filio gratiſſima tuo erit, tum nobis omnibus, quibus tu quantæ convenit es curæ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

Digitized by Google